UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 06 22 10 020 4

JX 1568 K3
Ḳāpītülāsyōnlar

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

184

10/240

قاپيتولاسيونلر

قناعت
كتبخانه‌سی
نومرو
٤٢

قاپیتولاسیونلر

تاریخی ، منشأی ، اصللری

Kāpitülāsyōnlar

مترجملری

محررین عثمانیه‌دن
مجار اسکندر

استانبول ولایتی معارف مدیری وملکیه
ومالیه مکتبلری تاریخ عثمانی معلمی
علی رشاد

صاحب وناشری قناعت کتابخانه‌سی صاحبی
الیاس

درسعادت — قناعت مطبعه‌سی
١٣٣٠

JX
1568
K3

LIBRARY
FEB 26 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

علوم اجتماعیه و تاریخیه کتبخانه‌سی

نشر اولنان اجزاسی

عدد — فیئاتی غروش

١ — تاریخ سیاسی : عصر حاضرده اوروپا   مترجمی علی‌رشادبك ٣ جلد « ٦٠

٢ — ترکیا و تنظیمات : دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتی « « « ١ « « ٣٠

٣ — مصور تاریخ اسلام   « م . رؤف بك ١ « « ٢٠

٤ — مدنیت اسلامیه تاریخی   « ذکی مغامز « ٣ « « ٤٠

٥ — اصول انتخاب   « م . عطا « ١ « « ٢٥

٦ — قاپیتولاسیونلر   « علی‌رشاد و اسکندر بکلر ٢٥

طبع اولنمقده

٧ — مدنیت اسلامیه تاریخی   « ذکی مغامز بك ٣٥

٨ — مصور تاریخ اسلام   « م . رؤف بك ٢٠

٩ — ناپولئونك شرق سیاستی — سلیم ثالث و ناپولئون   « کوپرولی زاده محمد فوأد بك ٢٥

١٠ مفصل و مصور فرانسه اختلال کبیری   « علی‌رشاد بك ٣٥

مقدمهٔ مترجمین

فرانسز دیپلوماتلرندن بر ذاتك قاپیتولاسیونلر حقنده یازدیغی بو اثری لسانمزه نقل وترجمه‌یه قرار ویردیکمز زمان ترجمه‌نك اصلنه تماماً مطابق اولمسنی مناسب کوردك. اوروپا مؤلفلرینك شرقه دائر آثارنده محتاج تنقید وتصحیح پك چوق شیلر اولدیغی شبهه‌سزدر. آنجق بو آثارك عیناً ترجمه‌سی‌ده — اوروپانك بزم حقمزده‌کی افکار ومطالعاتی عثمانلی قارئلرینه بیلدیره‌جکی ایچون — لازمدر. دولت عثمانیه‌نك مناسبات خارجیه‌سنده صوك درجه مهم برموقع اشغال ایدن عهود قدیمه حقنده اوروپانك نه‌لر دوشوندیکنی بیلمك ، مؤلفلرك بوبابده‌کی رأی ومطالعه‌لرینه واقف اولمق لزومی بدیهی اولدیغندن عیناً ترجمه ایله اکتفا وتنقید وتوضیحنی دها مقتدر قلملره ترك ایتدك.

اسکندر — علی رشاد

مقدمهٔ مؤلف

بعض معاهده‌لر واردرکه — حدود مسائلی کبی احوال وشرائط معینه‌یه تابع اولدقلرندن طولایی — مرور زمان ایله تبدلاته اوغرارلر ، تاریخك انقلاباتندن متأثر اولورلر. سیاسی ویا ساده‌جه اقتصادی وقایعك وقت وقت دیکر برشکل و رنك آلمسی یوزندن — موضوعلرینك ماهیتنه کوره — دوچار تبدلات اولان معاهده‌لر ، عقد ایدلدکلری زمانك وبعضاً ده بتون بر دورهٔ تاریخیه‌نك افکار ونظریاتنه ترجمان اولورلر ؛ شوقدرکه افکار ونظریات مذکوره‌نك احتیاجات زمانه عدم توافق وکفایتی تبین ایتدیکی آندن اعتباراً بو معاهده‌لر احکامنجه تعدیلات اجرا اولندیغی کبی بعضاً آنلرك مقامنه قائم اولمق اوزره دیکرلری عقد ایدیلیر .

ملل مختلفه‌یی بکدیکرینه ربط ایدن معاهده‌لرك تاریخی نظر امعان وتدقیقدن کچیریله‌جك اولور ایسه (قاپیتولاسیون) نامیله معروف وفرانسه ایله ترکیا آره‌سنده منعقد ویك استثنائی برماهیتی حائز اولان معاهده‌لر قدر جالب دقت ومراق مقاولات بین‌الملل موجود اولمدیغی کوریلور . اوروپا حقوق عمومیه‌سنده بر مثلنه دها تصادف اولنه‌میان بر طاقم قواعد ونظریاتك هیئت عمومیه‌سنه استناداً عقد ایدیلن بو معاهده‌لر عثمانلی طوپراغنده مقیم اجانبی حمایه ایچون موضوع بر قاعدهٔ مرعیهٔ دولیه‌نك اساسنی تشکیل ایلمکده‌در .

بو قبیل معاهداتده اك زیاده نظر دقته چارپان شی بونلرك علی الاکثر معاهدات سائره‌ده کورولدیکی کبی مرور زمان ایله دوچار تبدل اولمسی دکل ، بالعکس احکامی ثابت ولایتغیر قالمسیدر . زیرا معاهدات مذکوره ، احکام مندرجه‌سنك روح وماهیتنی اخلال ایتمین بعض تعدیلات جزئیه‌دن صرف نظر ، حین عقدلرنده‌کی شکل واساسی تمامیله محافظه ایتمشلر وحائز اولدقلری ماهیت مخصوصهٔ استثنائیه سایه‌سنده تأمین وجود وبقا ایلمشلردر . عنصر اسلامك اوروپا پولتیقه‌سنده بر موقع طوتمغه باشلادیغی کوندنبری ظهور ایدرك جمعیات سیاسیه‌یی زیر وزبر ایتمش اولان وقایعك دوام ایتدیکی مدتجه بو مستثنا معاهداتك لایتغیر قالمسی اك جالب دقت اوصاف ممیزه‌سندندر.

عجبا ملت حاکمهٔ عثمانیه‌نك بروقتلر کندی دائرهٔ موانستنه قبوله لایق کورمدیکی ، احکام قوانیندن بیله خارج طوتدیغی ونفرت عامه‌یه معروض ومحکوم براقدیغی اجانبه بخش ایلمش اولدیغی شو مساعدات مخصوصه‌نك سبب ومنشأی نه‌در ؟

شرقده متمکن خرستیانلرك پك چوق زمان اهالیٔ اسلامیه آره‌سنده طاغنیق برحالده ، حال تجردده یشادقلری وهر درلو مظالم وتعدیاته معروض قالدقلری معلومدر. احکام شریعتك اجانبه قابل تطبیق اولمامسنه مبنی ترکیه تاریخنده بر چوق امثالنه تصادف اولنان غلیان تعصبه قارشی آنلره تأمینات عهدیه ویرمك و کندیلرینی بسبتون آیری و مستقل برطاقم قوانینه تابع بولندیرمق ایجاب ایدیوردی . ایشته بو لزومه مبنیدرکه دیار اسلامده متمکن

اجنبیلرك منسوب اولدقلری قونسولسلرك تحت حمایه‌لرنده یشاملرینی، جان وماللرینك تعرضدن مصونیتنی، حکومت متبوعه‌لری داخلنده جاری قوانینه تابعیتلرینی تحت تأمین وامکانه آلان قاپیتولاسیونلر اصولی میدانه چیقمشدر. اوروپانك درت عصردنبری شرق اسکله‌لرنده حقوق دول نقطهٔ نظرندن جداً شایان حیرت بر طاقم امتیازانه ومستثنا بر موقعه نائل اولدیغی شبهه‌دن وارسته در.

لکن بوموقع فوق‌العاده‌یی ضروری ومعذور قیلان شی شرقده‌کی اسلام وخرستیان عصرلری آره‌سنده افکار وحسیات، عادات وآداب، موضوعات ومؤسسات ملیه، دینیه و اجتماعیه‌جه تضاد و مباینت عظیمه ایله عالم اسلامیت و عیسویتی تفریق ایدن حس نفرتدر. بو مباینت وتضادك کسب شدت وقوت ایتمسیله بالاده ذکر اولنان موقع مستثنا بالضروره تمادی ایلمش ونهایت چارناچار لایتغیر بر حال آلمشدر. ایشته موقع مذکورك بونجه مدت دوام ایتمسنك حکمتی بودر.

بربرندن قاچان، ائتلاف وامتزاج قابلیتنی حائز اولمیان بوایکی عنصر آره‌سنده برآیریلق غیریلق حصوله کتیرن سوء تفهمات وظنون باطله‌نك مرور زمان ایله ومدنیت حاضره‌نك ترقیاتی سایه‌سنده اسکی شدتنی غائب ایده‌جکنه وآره‌برده‌کی کردابك طوله‌جغنه شبهه یوقدر. واقعا اسلاملر آره‌سنده الآن تعصب موجوددر؛ بوندن بشقه محافل حکومت غیر مسلملره عائد هرشی علیهنده بر سوء ظن پرورده ایتمك خصوصنده‌کی تمایلاتندن هنوز تجرید نفس ایده‌مامشدر. لکن ملل غربیه ایله ممالك عثمانیه‌نك بعض اقسامی آره‌سنده‌کی مناسبات چوغالدقجه اوروپا افکار وقوانیننی قبول ایتمك صورتیله حال انفراد و تجرددن قورتیلمغه غیرت ایدلدیکی کورلمشدر. ۱۸۳۹ تاریخنده اصدار اولنان کلخانه خط شریفی ایله ۱۸۵۶ تاریخلی اصلاحات خط همایونی ودها صکره مصرده تطبیق اولنان اصلاحات عدلیه اسلاملرده حکومات عیسویه ایله‌مناسباته کیریشمك‌ایچون برمیل وآرزو حاصل اولدیغی کوسترر بر اماره صورتنده تلقی اولنمغه سزادر. ترکیه‌نك بو نقطهٔ نظردن بر دورهٔ انقلابده بولندیغی محققدر. بویله بر حرکت انقلابیه‌نك موجودیتنی تصدیق وآنك صفحات متعاقبه ومختلفه‌سنی تعقیب ایلمك لزومی آشکاردر.

بعض قطعاتك ممالك عثمانیه‌دن آیریله‌رق یاطوغریدن طوغری‌یه ویا بشقه بر شکل وصورتده الحاق ایدلمسی و بعض قطعات اهالیسنك‌ده کیت کیده دائرهٔ استقلاللرینی توسیع ایتملری نتیجه‌سی اوله‌رق ترکیه احوال ملکیه‌سنده پك بیوك تحولات حصوله‌کلش وبوتحولات قاپیتولاسیون اصول استثنائیه‌سنك ولایات مختلفه‌ده‌کی صورت تطبیقنك شایان نظر بعض تبدلات مهمه‌یه اوغرامسنه سبب اولمشدر.

بوجهتدن تدقیق ایدیلن قاپیتولاسیونلر مسئله‌سی صوك زمانلرده اویله بر اهمیت کسب ایتمشدرکه بونی اساسلی بر صورتده موضوع بحث ایتمك ایستدك. معاهدات مذکوره‌نك بتون اهمیت وقیمتی انظار دقته‌وضع ایتمك آرزوسنده بولندیغمز ایچون قاپیتولاسیونلرك منشأنه قدر ارجاع نظر ایدلمش وبونلرك عقدلرینی مستلزم احوال، موجودیتلرندن متحصل نتایج ممکن مرتبه تعمیق وتدقیق اولنمشدر. قاپیتولاسیونلرك منشأی بو صورتله تعیین و تحقیق ایدلدکدن صکره تطبیقات، تبدلات وتکملاتی دخی حادهٔ تدقیقدن کچیرلمشدر. شو افادات مختصره اثرك تقسیماتی حقنده بر فکر حصولنه مدار اوله‌بیلیر. کرك جمعیت بشریه‌یه متعلق وقایعك وکرك شمدی‌یه قدر وضع وتطبیق اولنان قوانینك بتون اهمیت وماهیت حقیقیه‌سی

آنجق تدقیقات وتتبعات تاریخیه نتیجه‌سنده نمایان اوله‌بیله‌جکندن بو اثرك برنجی قسمی قاپیتولاسیونلرك تاریخچه‌سنه حصر ایدلمشدر. بوقسمدن، فرانسه‌نك حقوق دوله تماس ایدن بومناسباتك تأسیسندن کندیسی ایچون موجب فخرعظیم اوله‌جق درجه‌ده حصه‌دار اولدیغی آکلاشیله‌جقدر.

اثرمزك ایکنجی قسمی قاپیتولاسیونلرك نتیجه‌سی اولان اصول محاکمه ایله بو اصول محاکمه‌نك صورت تطبیقنه تخصیص ایدلمشدر. قاپیتولاسیونلرك الیوم مرعی اولدیغی ویاوقایع سیاسیهٔ سابقه ولاحقه‌نك سوق واحیاسیله تعدیل ویا بسبتون لغو اولندیغی ایالات مختلفهٔ عثمانیه‌نك احوال عمومی برصورتده تصویر وحکایه ایدلمکله بو اثره نهایت ویرلمشدر.

شو امر عظیمك حسن ایفاسنی تأمیناً واقفانه واستادانه یازلدیغی اربابنجه مسلم ومصدق اولان آثار مختلفه رهبر اتخاذ ایدیله‌رك معلومات موجوده متفرقه استفاده بخش برمجموعه تشکیل ایده‌جك بر صورتده جمع وتلفیق ایدلمشدر. اثرك قوانیندن باحث اولان قسمنك تألیف وترتیبی ایچون زیرده‌کی اوچ کتاب مأخذ اتخاذ قلنمشدر:

Juridiction Française dans les Echelles du Levant et de Barbarie M. Férau - Giraud	شرق اسکله‌لرنده وبربرستانده فرانسزلرك حق قضاسی مؤلنی: (فه‌روژیرو)
Conditions des Français en Orient Thèse de M. Ferdinand Pogês	شرقده‌کی فرانسزلرك احوال وشرائطی مؤلنی: (فردیناندپازه‌س)
Les Capitulations et la Réforme judiciaire en Egypte, thèse de M. Auguste Benoit	قاپیتولاسیونلر ومصرده اصلاحات عدلیه مؤلنی: (اوغوست به‌نوا)

اثرك قسم تاریخیسی ایچون زیرده‌کی تألیفاتدن پك استفاده بخش معلومات اقتباس اولنمشدر:

Mémoires sur l'ambassade de France en Turquie de M. le Comte de Saint - Priest	ترکیه‌یه اعزام اولنان بر فرانسه هیئت سفارتنك خاطراتی. مؤلنی: (قونت سن‌پریست)
Négociations de la France dans le Levant de M. Charrière	فرانسه‌نك شرقده‌کی مذاکراتی مؤلنی: (شاریه‌ر)
Histoire générale de la diplomatie française de M. de Flassan	فرانسه دیپلوماسیسنك تاریخ عمومیسی مؤلنی: (ده‌فلاسان)
La chambre de commerce de Marseille de M. Octave Teissier	مارسیلیا تجارت اوطه‌سی مؤلنی: (اوقتاوته‌سیه)

کتبخانهٔ ملیده محفوظ برچوق اوراق ووثائق دخی اوزون اوزادی‌یه تدقیق و تتبع ایدیله‌رك بو بابده حقوقشناسان، مورخین و علما طرفندن قاپیتولاسیونلر حقنده تحریر وتألیف اولنان آثار ورسائلدن دخی خیلی معلومات اقتباس اولنه‌بیلمشدر.

بوکبی مسائلده بحق کسب اختصاص ورسوخ ایتمش اولان بر طاقم ذواتك همت ودلالتیله بادئ مناقشات اولان بعض مواد حقنده دیپلوماسیمزك مسلك و نظریاتنی تنویر وخلاصه ایدن مختلف وثائقه کسب اطلاع ایتمك ممکن اولمشدر. بناءً علیه بواثرك، فرانسزلرك

شرق اسکله‌لرنده حائز اولدقلری موقع ، حقوق وامتیازات حقنده باشلیجه اساتذه طرفندن یازیلان آثارك صحیح بر خلاصه‌سی اولدیغنی تأمین ایدیله‌بیلیر. مؤلفك تجربهٔ ذاتیه‌سی نتیجه‌سنده اکتساب ایتدیکی معلومات دخی بوکا ضم وعلاوه اولنمشدر .

وقایع داخلیه وخارجیه‌نك تأثیریله دولت علیهٔ عثمانیه‌نك احوال وشرائطی دکشمك اوزره بولندیغنه دائر اورته‌ده بر چوق امارات موجود اولدیغی بر صره‌ده قاپیتولاسیونلره وقاپیتولاسیونلر ایله حائز ارتباط ومناسبت اولان باشلیجه مسائله دائر اولان بو اثرك تام وقت وزماننده انتشار ایتدیکنه قانعم . آتینك پك مبهم ومشکوك اولدیغی شو زمانده ، وقتیله الده ایدیلان حقوق وامتیازاتك آتیاً دخی دوام ایده‌جکنی بو اثر اثبات ایلیه‌جکی کبی امتیازات مذکوره‌نك بونجه مدت پایدار اولمسی یوزندن اکتساب ایتدیکی اهمیتك درجه‌سنی ده ارائه ایده‌جکدر .

ایشته اثرك تحریر وتلفیقنده تعقیب اولنان مقصد بوندن عبارتدر . تاریخ نقطهٔ نظرندن فرانسه‌یه پك چوق روابط ایله مربوط اولان شرقك اقسام مختلفه‌سنده فرانسه‌نك نه درجه ممتاز برموقع صاحبی اولدیغنی ارائه وایضاح ایدن بو اثر سایه‌سنده اجدادمزك شانلی اجراآتنه جلوه‌کاه اولان وشمدی‌یه قدر فرانسه طرفندن کوستریلن آثار ضعفه وارتکاب اولنان خطیئاته رغماً فرانسز قومنك نامی الآن جسارت ومردانکی ، ترقی ومدنیت کلماتیله مترادفاً لسان ستایش ایله یاد ایدلمکده بولنان بر مملکتك احوالنی وطنداشلرمك دها یقیندن طانیه‌جقلرینی امید ایلرم .

پارس ، آغستوس ١٨٩٨

قاپيتولاسيونلر

برنجی قسم

برنجی فصل

قاپيتولاسيونلرك منشأی

ممالك عثمانيه ده صورت دائمه ويا موقته ده مقيم دول عيسويه تبعه‌سنه بخش اولنان مساعدات وامتيازاتی محتوی اولان ، دولت عثمانيه‌نك الك زياده شوكت و نفوذ صاحبی اولديغی، كافهٔ حقوق حكمرانيسنه مالك بولنديغی بر زمانده باب عالينك رضا وموافقتيله عقد اولنان معاهداته (قاپيتولاسيون) اطلاق اولنور .

حقوق عموميه‌نك اصول وقواعد معلومه‌سی آره‌سنده بر شاذ تشكيل ايدن معاهدات مذكوره‌نك اوروپاليلره بخش وتأمين ايتدكی امتيازات جمله‌سندن اولمق اوزره شونی ذكر ايده‌بيليرزكه ممالك عثمانيه‌ده مقيم اوروپاليلر حكومات محليه‌نك حق قضا واجراسندن واسع بر مقياسده آزاده قالمق و ديپلوماسی مأمورلريله قونسولوسلرك تمثيل ايتديردكلری حاكم مليلرينه ، حكومت متبوعه‌لرينه تابع بولنمق حقنی حائزدرلر . بويله بر امتيازك اهميتنی لايقيله تقدير ايده‌بيلمك ايچون ممالك عيسويه‌ده متمكن اجانبك حقوق عاديه نقطهٔ نظرندن حكومت محليه‌يه و اوراده مرعی قوانينك تأثير ونفوذينه تماميله تابع اولدقلرينی و هيچ برحق مخصوص ادعاسنده بولنه‌مدقلرينی نظر اعتباره آلمق كافيدر . اجانب حقنده كوستريلن معامله اهالئ محليه واصليه حقنده‌كی معامله‌نك عينيدر . حاكميت مليه‌نك بر نتيجهٔ طبيعيه‌سی اولان بوحال بالخاصه تكاليفك امر توزيع وجبايتنده، مأمورين ضابطه‌نك اجرا آتنده وقوانين حقوقيه وجزائيه‌نك اجرا وتطبيقنده نمايان اولور . اوروپاده‌كی قونسولوسلر بعض وظائف ايله مكلف ايسه‌لرده حاكملك وظيفه‌سنی اجرا ايده‌مزلر .

ترکیه‌ده‌کی اجانبك حال و وضعیتی ایسه بسبتون بشقه‌در . بونلر اوراده «(خارج از مملکت) تعبیر اولنان امتیازه مالکدرلر . تعبیر دیکرله کندیلرینه عثمانلی اراضیسی خارجنده متمکن نظریله باقیلیر . بو ، اویله مفرط وحددن افزون بر امتیازدرکه اسبابنی آکلامق ، منشأنی آرامق مهم برمسئله‌در .

عجبا ایلك قاپیتولاسیون معاهده‌سنی استحصاله کیم موفق اولدی ؟

ایشته برسؤالکه فرانسز وایتالیان مورخلری آره‌سنده خیلی مناقشاته بادی اولمشدر . هر نه قدر (جنوه) ، (وندیك) و (آمالفی) کبی بعض ایتالیا شهرلرینك پك اسکی بر زمانده ، یعنی بیزانس ایمپراطورلغی هنوز پایدار اولدیغی و شرقده‌کی روما ایمپراطورلغی زواله یوز طوتدیغی هنکامده بالآخره عثمانلیلرك یدسطوت واستیلاسنه کچمش ممالکك بعض جهتلرنده بر طاقم امتیازات مخصوصه استحصالنه موفق اولدقلری وثائق عتیقه‌نك تدقیق و مقایسه‌سندن مستبان اولمقده ایسه‌ده عمومی وبین‌الملل بر ماهیتی حائز ایلك قاپیتولاسیون معاهده‌سنك ١٥٣٥ سنه‌سنده فرانسه دولتی طرفندن استحصال اولندیغی محققدر . مسئله‌نك صرف تاریخه عائد اولان جهتی نظراعتباره آلنیرایسه ایلك قاپیتولاسیون معاهده‌سنك قرال برنجی (فرانسوا) نك دور سلطنتنده عقد ایدلدیکی ادعا اولنه‌بیلیر . لکن مسئله برآز توسیع وتعمیق ، اثردن مؤثره انتقال ایدیلنجه حیات مللده پك غریب براصول وقاعده‌نك تأسسنه بادی اولان قاپیتولاسیونلرك اصل ومنشأنی چوق اوزاقلرده آرامق لازم کلدیکی آکلاشیلیر .

قاپیتولاسیونلر مسئله‌سی بو جهتدن تدقیق ایدیلیر ایسه کوریلیرکه مسئلهٔ مذکوره ملتلرك عرف وتعاملی اوزرینه مؤسس قوانین ایله مناسبتدار وحقوق خارجیه اساسنه مستند اصل و حقیقی معاهدلر مسئله‌سیله زیاده‌سیله علاقه‌داردر .

عرف وتعامله مستند اولان حقوقك منشأنی افراد ملتك افعال و حرکات ، اوضاع و اطوارنده آرامليدر . افعال و اطوار مذکوره سائقه‌سیله‌درکه افراد ملت حائز اولدقلری منافعی ، حقوقی و معافیات مخصوصه‌یی قانون حالنه افراغ ایتمك خصوصنده بر خواهش وتمایل کوسترمکده‌درلر . ایشته بوکا حقوق ضمنیه ویاغیر مکتوبه دنیلیر . ملتلرك حقوق خارجیه‌سی ایسه مختلف حکومتلر آره‌سنده مرعی وجاری اولان قواعد ومناسبات متقابله اوزرینه مؤسسدر .

زیرا تأسس و تشکل ایدن هر هانکی بر جمعیت طبقی افراد خصوصیه کبی

حائز حقوق ووظائف اولوب شخص معنوی حکمنی آلیر. بونوع حقوقه حقوق مکتوبه اطلاق اولنور .

تاریخده بر نام براقمش اولان ملل معظمه‌نك زمان تشکلنده حاصل اولان بو ایکی جریانی تعقیب ایده‌بیلمك ایچون اقوامك منشأنه قدر ارجاع نظر ایتمك لازم دکلدر .

رومادە بر زمانلر یالکز — بر صنف مخصوص وممتاز تشکیل ایدن — نفس روما اهالیسنه منحصر حقوق بلدیه‌نك خارجنده و آنك روح ومألنه مخالف اولمق اوزره — رومالی حقوقشناسان طرفندن حقوق افراد ، حقوق اجانب تعبیر ایدیلن ـ صرف عقل و منطق اوزرینه مؤسس یکی بر حقوق تأسس ایتمشدی . ابتدالری اجانبك یکدیکریله ویا بونلرك نفس روما اهالیسی ایله مناسباتنی تنظیم مقصدیله وجوده کتیریلن بو حقوق نهایت حقوق بلدیه یی بلع ایله آنك مقامنه قائم اولمش و روما شهرنده جاری احوال وشرائطك اساسلی بر تحوله اوغرامسنه سببیت ویرمشدر . واقعا بو یکی حقوق اجانبه اصل روما اهالیسنه عائد امتیازاتدن دها واسع امتیازلر بخش ایتمیوردی؛ شوقدر که نفس روما شهرنده حقوق عمومیه یاننده برده حقوق خصوصیه‌نك تأسس ایتمش اولمسی ، بریکینك نهایت اوته‌کنه غلبه وتفوق ایلمسی‌ده شایان دقتدر .

دره‌بکلك زماننده اوروپاده دخی عین حادثهٔ حقوقیه مشاهده ایدلمشدر . اراضیٔ جسمیه مالك اولان قرون وسطا اصیلزادکانك کرك یکدیکرلرینه و کرك متبوعلری و تابعلرینه قارشی مناسباتنی تعیین وتنظیم ایدن حقوق مخصوصه موجود ایکن یواش یواش دره‌بکلك حقوقنه تماماً ضد بر حقوق عمومیه تأسس ایتدی . قرا ونواحی سکنه‌سی کندیلرینی دره‌بکلرك حکم‌ونفوذی آلتندن قورتاردقجه وهمجوار شهرلرله اولان مناسبتلرینی توسیع وتکثیر ایتدکجه بوحقوق جدیده حال مشوشیت ومبهمیتدن چیقارق برشکل قطعی وتحریری نصل اکتساب ایتمش وروما حقوقشناسانی طرفندن تأسیس اولنان حقوق خارجیه حقوق بلدیه‌نك اوزره‌دن قالقمسنه سبب اولمشسه بو یکی حقوق دخی نهایت دره‌بکلر آره‌سنده جاری عادات وتعاملك ناظمی اولان حقوق محدوده‌نك منع وازاله‌سنه ویرینه دها واسع برحقوقك قائم‌اولمسنه بادی اولمشدر. ایشته بوصورتله‌درکه ضعفانك حقوقی قوت و نفوذ صاحبی اولانلرك تحکمنه غلبه چالمشدر . ینه بوصورتله‌درکه اوزمانه قدر اقلیتده‌قالمش اولان برقسم‌خلق صاحب‌قدرت ومکنت

اولانلری کندی مطالبات ومدعیات محقه‌لرینه قارشی بویون اکمکه مجبور ایتمشلردر. حقوق مبحوثهٔ جدیده معین بر شکل آلمزدن و تصدیقه اقتران ایتمزدن اول بیله مرعی ومعتبر اولوب بالآخره سائقهٔ تعامل واعتیاد ایله تقویت بولمشدر. برملتك احوال روحیه‌سنی ویا بر بلده‌نك منافعنی ارائه ایدن و کندیلکندن تأسس ایلین عادات، ایلك زمانلرده، غیر مضبوط ایدی. بونلرك تحریراً تأیید وتوثیقنه صوکره‌دن تشبث اولنمشدر. برقانون، قاعده ونظام حکمنی حائز اولدیغی ایچون دائما مقتدابه و سهل‌المراجعه اوللیدر. بو ایسه احکامنك محرر ومضبوط اولمسنه وابسته‌در.

بین‌الملل معاهداتك اصل و منشأنی بهمه‌حال بوکبی اسباب ومطالعاتده آرامق ایجاب ایدر. اقوام ابتدائیه‌بیله عرف وتعامله رعایت ایدرلر ایدی. فقط غیرك حقنی تصدیق وتسلیم ایتمزلردی. بونلرك احوال روحیه‌لری تحلیل ایدیلیر ایسه پك مبهم بر حس انسانیت ایله متحسس اولدقلری وبر تعهدك حین عقدنده یمین ایتمك کبی بعض عادات دینیه‌یه رعایت ایتدکلری آکلاشیلیر. اسکی مصریلیلر، عبرانیلر وازمنهٔ قدیمه‌ده یشایان بر طاقم جنکاور اقوام هپ بو منوال اوزره حرکت ایدرلردی. رومالیلرك نظرنده بیله معاهدهٔ صلحیه ویا حربیه‌نك عقدی دینی ویا صرف شکلی وصوری بر معامله‌دن عبارت قالدیغنه بوکبی اموره جاری عادات وتعاملاتدن باحث اولوب رومالیلرجه (droit fécial) تعبیر اولنان حقوق مخصوصه شاهددر.

شوحال، خرستیانلغك ظهوریله دکیشدی. دین عیسوی اخوت اساسنی وضع ایتمکله ملل مختلفه‌نك حیثیت وشرفنی اعلا و عروق مختلفه‌یه منسوب ملتلر آره‌سنده بر نوع مشارکت دینیه حاصل ایدرك حقیقی بر رابطهٔ بین‌الملل حکمنی اکتساب ایلمشدر.

بالآخره پاپالق مقامنك، پسقپوسلری وقت وقت امور مذهبیه وحتی دنیویه‌یی تذکره دعوتله (قونسیل Concile) دنیلن مجالس روحانیه‌یی تشکیل ایتمسی، طرفین محاربینی (Trêve de Dieu) نامیله معروف متارکات عقدینه سوق و اقناع ایلسی، تحکیم وحق التجا اصولنی قبول وتصدیق ایتدیرمسی، حال اختلافده بولنان حکومتلر نزدنده توسطده بولنمسی نتیجه‌سی اوله‌رق اوروپالیلر آز چوق حقی طانیمغه، بر حکومتك وبر مقامك حکم ونفوذینه رعایت ایتمکه باشلادیلر.

بالآخره صلیبیون دیار اجنبیه‌یه استیلا ایتمکله بین‌الاقوام حقوق تأسیسی

فکرینه وسعت ویردیلر. صلیبیون کندی عادات و موضوعاتلرینی، تشکیلات و تأسیساتلرینی کیتدکلری یرلرده تعمیم، مناسبات تجاریه‌یی تزیید وتوسیع ایتمشلر وملل و اقوام بیننده مبادلات وقوعی ومتارکات ایله معاهدات عقدی لزومنی فهم وتقدیر ایدرك ملل مختلفه آره‌سنده برموازنت حصولی فکر عظیمنك وجود بولمسنه خیلی یاردم ایتمشلردر. فتوحات ایله دیار اسلامیه یایلان فرانقلر مملکته اودرجه نفوذ ایتدیلرکه هزیمتلرندن صکره بیله او مملکتلری حکم معنویلری آلتنده طوتمغه موفق اولدیلر. ایشته تاریخك بو قطعی نقطه‌سنده‌درکه قاپیتولاسیون نامیله معروف اولان معاهدات خصوصیه‌نك ایلك اساسلری پیدا اولمغه باشلادی. بو معاهداتك ایلك تأثیراتی ممالك اسلامیه‌ده متمکن اجانبك فتوحات معنویه‌سنی عملی برصورتده تصدیق ایتدیرمك، کندی عادتلرینه رعایت ایدلمسنی تحت امنیته آلمق وکندیلرینه بر حمایهٔ قانونیه تأمین ایتمك اولدی. اوزمانه قدر اسلاملر طرفندن دشمن عد اولنان، هردرلو حقارات واعتسافاته معروض بولنان خرستیانلر عالم عیسویتدن ضبط اولنان بو ممالکده بعدما منسوب اولدقلری ملتك نامی وموجودیتی تحت تأمینده اولدیغی حالده یشامغه مقتدر اوله‌جقلردی.

لکن ایکی عنصر آره‌سنده بومقارنت نصل حصول بولدی؛ آره‌لرنده بودرجه اساسلی برفرق موجوداولان عنصرلر بیننده ملت حاکمه‌یه دکل، ملت محکومه‌یه تأمین فوائد ومحسنات ایدن برزمین ائتلاف عجبا نصل تهیه اولنه‌بیلدی؟ غالب برملتك قلیجی حقنه استناداً یالکز کندیسنك مستفیداوله‌جغی شرائطی حاوی برمعاهده‌یی مغلوب اولان طرفه طوعاً ویا کرهاً قبول ایتدیرمسی (الحکم لمن غلب) قاعده‌سی اقتضاسندندر. فقط دوچار اولدقلری هزیمتدن طولایی ـ قرآنك اهله اعتقاد ایچون مخل شرف وحیثیت عد ایتدیکی ـ تجارت مسلك حقیرینه سالك اولمقده مضطرقالان برشرذمهٔ قلیلهٔ کفره‌یه بعض مساعدات بخش ایدن مصر سلطانلری، مملوکلری عجبا مغلوب برملت حال وموقعنده‌می بولنیورلردی؟ (له‌پانت) محاربه‌سنك وقوعندن چوق اول (شارلکن) ی تیتره‌تن، مجارستان وآلمانیایی تهدید ایدن، مغلوب واسیر دوشمش برنجی (فرانسوا) نك سلطان سلیمان قانونیدن استمداده مجبور اولدیغی زمان ذروهٔ اقباله واصل اولان دولت عثمانیه اجانبه امتیازات و مساعدات بخش ایتدیکی تاریخده مغلوب ومنهزممی ایدی؟

بومسئلهٔ تاریخیه‌نك لدنیات وغوامضنی تنویر وایضاح ایچون بهمه‌حال یوقاریده ذکر ایدیلان احوال متضاده‌نك ماهیتنی تدقیق ایتمك لازمکلیر. یوقسه دیکر

بر زمینده تجربات و تدقیقات اجراسی تقدیرنده مسئله نك پك كوچ حل اولنه‌بیله‌جکی آشکاردر . موسیو (اورتولان Ortolan) حقوق جزائیه‌یه دائر یازمش اولدیغی (Eléments de droit pénal) نامنده‌کی اثرنده دیبورکه :

« اسلاملرایله خرستیانلر آره‌سنده دین ، عادات ، آداب واخلاق نقاط نظرندن — مرور زمان ایله اسکی شدتی بر آز غائب ایتمش اولان — پك اساسلی برفرق و مباینتك موجود اولمسی ، بو ایکی جماعتك بالجمله موضوعات ومؤسساتنك آیری بولنمسی ، بتون بو آیریلق وغیریلنه رغماً دولت عثمانیه نك (شرق اسکله‌لری) و (بربرستان)ناملریله معروف اقسامنده‌کی معاملات تجاریه‌مزك امنیت وسلامت دائره‌سنده جریانی تأمین خصوصنده ترکیه‌نك دخی فرانسه قدر علاقه‌دار اولمسی کبی بعض عوامل ومؤثراتك تأثیریله پك چوق زماندن بری ترکیه ایله بینمزده مستثنا برحال وموقع تحدث ایلمشدر . بوموقع مستثنا ایجابنجه فرانسه حکومتی ترکیا اراضیسنده امور حقوقیه وجزائیه‌ده لازمهٔ عدالتی اجرا و تطبیق وضابطه وظیفه‌سنی ایفا ایتمك حقنی حائز بولنمشدر . »

بناءً علیه خرستیانلرك استحصال مساعدات وامتیازات ایلمش اولملرینك اسبابنی کندیلریله اسلاملر آره‌سنده عادات و آداب وباخصوص دین نقطهٔ نظرندن موجود غایت درین واساسلی فرقلرده آراملیدر .

قرآن کریم مسلمانلرك ، جناب حق طرفندن وحی وانزال ایدلمش ، دینی ، سیاسی ، مدنی وجزائی بر قانونلری ، دینی وقانونی کتاب مقدسلری اولدیغندن احکام قرآنیه‌یه الی الابد متابعت ومربوطیتله مکلف اولان مسلمانلر بالطبع ملل غیر مسلمه‌نك حقوق واعتقاداتنك کندی آره‌لرنده انتشار ایتمسنه راضی اوله‌مازلردی . فی الواقع قرآن کریم نه تفریق قوا و صلاحیته ، نه ده قوانین حقوقیه‌نك اصلاح واکماله جواز کوسترمز . حضرت محمدك وکیلی اولان خلیفه بالجمله اقوام اسلامیه اوزرنده برنفوذ معنوی‌یی حائز اولمقله برابر صفت معنویه‌لری لایتغیر اولدیغندن کندی ممالکنده مرعی اولان قوانینی برحکمدار جسمانی صفتیله تبدیل وتعدیل ایتمك حقنه مالك دکلدر . خلیفه آنجق قوانین مذکوره‌نك حسن محافظه‌سنه نظارت ایتمك کبی بر وظیفه ایله مکلفدر . بوکا بناءً نتیجهٔ فتوحات اوله‌رق اسلاملر آره‌سنه قاریشمش اولان ، مسلك وحسیاتی مسلمانلرك مسلك وحسیاتنه طبان طبانه ضد اولمق حسبیله تمثیل و تمثل تشبثاتنه قارشی غایت مقاوم بر عنصر تشکیل ایدن اجانب ایله بر صورت تسویه بولمق ضروری

ایدی . اجانبك اكثری مرور زمان ایله کسب قطعیت ایتمش بر طاقم حقوق مکتسبه‌یه و امتیازاته مالك ایدیلر . امتیازات مذکوره‌نك قسم اعظمی اهل صلیب محاربا‌تندن پك چوق زمان اول بیزانس قیصرلری طرفندن طانمش وتصدیق اولنمشدی . وقتیله روم ولاتین ایمپراطورلرینك ویرمکده بأس کورمدکلری مساعداته بالآخره ملوك اسلامیه‌نك راضی اولماسی ایچون اورتده هیچ بر سبب یوقدی . اوندن بشقه حق حاکمیت وقتیله دها مساعدکار بر شکل و ماهیتی حائز اولدیغندن مأمورین اجنبیه‌نك حق قضا واجرایه مالك اولملرینه غیر قابل تجویز بر شی نظریله باقلمازدی . بناءً علیه بیزانس ایمپراطورلغنك سقوطندن صکره قسطنطینیه‌ده قیصرلرك مقامنه جالس اولان حکمدارلرك ملوك عیسویه طرفندن وقتیله بخش اولنان مساعداتك بقا و دوامنه روی رضا کوسترمش اولملرینه تعجب ایتمکه محل یوقدر .

بوانرك دیکر بر قسمنده موضوع بحث اولان احوال ووقایع تاریخیه نتیجه‌سنده تحدث ایدن وضعیت استثنائیه‌نك منشأی — فکرمزجه — بالاده بیان ایتدیکمز اسبابدن عبارتدر .

بعض مؤلفین ، تعبیرات آره‌سنده‌کی مشابهته آلدانه‌رق (capitulation = قاپیتولاسیون) کلمه‌سنی (Capitulaire) دن مشتق ظن ایتمشلردر . معلومدرکه (قاپیتوله‌ر) نامی — الك مهملری (شارلمان) دور سلطنتده اصدار اولنان — امرنامهٔ قرالیلره ویریلیردی . مؤلفین مذکوره‌یی بویله بر ذهابه دوشورن شی قاپیتولاسیونلرك سالف الذکر امرنامه‌لر مثللو (قاپیتولا ـ Capitula) لره ، یعنی فصول وموادّه منقسم اولمسی کیفیتیدر .

دیکر بعض مؤلفین قاپیتولاسیون تعبیرندن مقصد بر دولتك رقیب حکومتلر ایله متارکه‌لر عقدینه موافقتی تضمن یدزویاخود اوحکومتك اراضیسنك برقسمنده ویا تمامنده ساکن اولوب تحت وصایتده بولنان اقوامك بر اعانهٔ نقدیه ویا بر تعویض مقابلنده تسهیل وتأمین معیشتلری خصوصنده‌کی تعهدینی احتوا ایلین معاهدات عسکریه اولدیغی ذهابنه دوشمشلردر .

ینه بعضلر ، قاپیتولاسیون معاهداتنك اساساً اهل اسلام ایله کفار آره‌سنده حقیقی بر صلح پایدار اوله‌میه‌جغی ، مسلمانلرك خرستیانلره آنجق متارکه‌لر (trêves) ، ویا مساعده‌لر (Capitulations) بخش ایده‌بیله‌جکی حقنده‌کی نظریهٔ اسلامیه‌دن نشأت ایتدیکنی ادعا ایلمشلردر .

بزه قالیر ایسه مسئله مشابهت الفاظدن متحدث بر اختلاف فکر و نظردن عبارتدر. قاپیتوله‌رلر [Captulaires] حقوق اخلاقیه، سیاسیه، جزائیه، مدنیه، دینیه وروحانیه‌یی احتوا ایدر نظامات اساسیهٔ داخلیه وملیه اولوب بونلرك مسائل خارجیه وبین‌المله هیچ تعلقلری یوقدر. ماهیت عسکریه‌یی حائز قاپیتولاسیونلرك منشأی ایسه‌محاربه وقوتدن ایلری کلن حقدر. بونلر غالبك مغلوبه تحمیل ایتدیکی شرائطی تعیین ایدر. شمدی‌یه قدر سویلدیکمز وجهله بو اثرده موضوع بحث اولان قاپیتولاسیونلر ایسه بالعکس مغلوبك غالبه قارشی حائز اولدیغی امتیازاتی ناطقدر. قاعدهٔ عمومیهٔ منطقیه‌یه مخالف اولان بو حالی ایضاحه چالیشانلر عثمانلی پادشاهلرینك برچوق زمان اثرمرحمت اوله‌رق ویا کیفی برصورتده مدت‌حیاتلرنجه مرعی ومعتبر اولمق شرطیله امتیازات بخش ایتدکارینی ایلری‌یه سورمشلردر.

نه اولورسه اولسون الك اول فرانسزلر طرفندن عقد اولنان قاپیتولاسیونلر بالجمله حکومتلره شامل بین‌الملل برماهیتی اکتساب ایلمشدر. ترکیه الیوم قانوناً وفعلاً موجود اولان معاهدات ایله باغلیدر. اوروپانك رضا وموافقتنی استحصال ایتمکسزین معاهدات مذکوره‌نك فسخ وتعدیلنه قالقیشمق دولت مشارالیهانك النده دکلدر.

ایکنجی فصل

ملل قدیمه‌ده قونسلوسلق تشکیلاتی

احکامنه رعایت ایدلمسی ومحتویاتنك تطبیق اولنمسی مطلوب اولان هر هانکی بر معاهده حمایه وصیانته محتاجدر . بو حمایه‌نك باشلیجه واسطهٔ اجرائیه‌سی قونسلوسلرك حکم ونفوذیدر. قونسلوسلره ترتب ایدن الك اساسلی وظیفه منسوب اولدقلری دولتك تبعه‌سندن اولان افرادك منافعنی کوزه‌ته‌رك بونلره بخش اولنان حقوقك تمامیٔ اجراسنی تأمین ایلکدر. قپیتولاسیونلر تاریخنك مبادیسنه طوغری نه‌قدر اوزاغه ارجاع نظر ایدیلیرسه ایدلسون (قونسلوس) کلمه‌سنك معاهدات مذکوره ایله غایت صیقی بر رابطه‌سی اولدیغی کوریلیر . ایشته بو سببه مبنیدرکه (قونسلوس) تعبیرینك معنای حقیقیسنی بیلمك ومنشأنی آراشدیرمق لازمدر .

قونسلوسلق تشکیلاتی متقدمین عندنده‌ده معلوم وموجود ایدی. بوتشکیلات الك قدیم جمعیتلر آره‌سنده پك مهم برموقع طوتان حق مهمانوازیدن تولد ایلشدر. یونانستان قدیمده عمومی و خصوصی اولمق اوزره ایکی درلو مسافرپرورلك موجود ایدی. عمومی مسافرپرورلك خصوصی مسافرپرورلکك نتیجه‌سی، نوعما دها وسعتلی بر شکلی ایدی. اوراده Hostis تعبیر اولنان اجنبیلر اساساً دشمن عد وتلقی ایدیلیرلردی. لکن شاید بواجنبیلر براثر خصومت کوسترمه‌مك شرطیله دیکر بر قبیله ویا ملت نزدنده اثبات وجود ایده‌جك اولورلر ایسه اوزمان کندیلرینه حمایهٔ الهیه‌یه مظهر بر ملتجی ویا ملتمس نظریله باقیلیردی . کندیلرینه اکمك . شراب وطوز اکرام ایدیلیر و حقلرنده پك چوق اهتمامات‌ده بولنورلردی . وظیفهٔ مهمانوازی‌یه مخالف حرکتده بولنمق بر حرمتسزلك، بر جنایت عد اولنوردی . بویله بروظیفه‌ناشناسلقده بولنانلر دوچار مجازات ایدیلیرلردی . ایشته (خصوصی مهمانپرورلك) بوکبی احوالدن عبارت ایدی .

وسائط نقلیه کسب وسعت وسهولت ایتدکجه مسافرخانه‌لر تأسیس ایتمك عادتی حاصل اولمشدر . مسافرخانه‌لرده غربا واجانب ایچون بر قالمدیغی زمان حکومت بونلری اسکان ایتمك وظیفه‌دن بیلیردی. ایشته بوعادت (عمومی مهمانپرورلك)ك تأسسنه بادی اولمشدر .

ایکی شهر کندی آره‌لرنده عمومی مسافرپرورلك روابطنی تأسیس ایتدکلری زمان غربا واجانبه نظارت ایتمك وظیفه‌سیله مکلف اولمق واو شهرلر اهالیسندن بولنمق اوزره بر ویا ایکی کشی تعیین اولنوردی . بو وظیفه‌یی کورمك اوزره تعیین اولنان کیمسه‌لر، نامنه‌حرکت ایتدکلری حکومتك تصدیقنی حائز بولندقلری مدتجه (پروقسه‌ن Proxène) نامنی آلیرلردی [*] . بوکبی مأموریتلرله شمدیکی قونسلوسلق واورته ایلچیلك آره‌سنده وظائف وامتیازات مخصوصه اعتباریله بیوك بر مشابهت واردی . (پروقسه‌ن) لك مأموریتی اکثریا پدردن اولاده انتقال ایدردی. حکومتلردن بری بر (پروقسه‌ن) تعیین ایتمك ایستدیکی زمان تبعه‌سندن برینی قومشو حکومتك اراضیسنده‌اسکانه مأمور ایدر ، یاخود قومشوسنه‌منسوب برشخصی بالانتخاب آکا کندی وکیلی اولمق شرفنی بخش ایلردی .

(اسپارته) حکومتك اوللری بو ایکی اصولدن برنجیسنی قبول ایتدیکی حالده بالآخره ایکنجیسنی ترجیح ایتدیکی آکلاشیلیور .

زیرا جمهوریت مذکوره‌نك (آتنه) ، (ته‌یس) و (آرغوس) شهرلری نزدنده بولندیردیغی وکیللرندن هیچ بری اسپارته‌لی دکل ایدی . آتنه‌دن بشقه یونانستانك اکثر بلادی عین عادته تبعیت ایتمکده ایدیلر . مثلا آتنه‌نك (زه‌له Zélée) شهرنده‌کی قونسلوسی شهر مذکور اهالیسندن (آرتینیوس Arthinius) نامنده بری اولدیغی کبی (سیرا کوزه Syracuse) حکومتك آتنه‌ده‌کی قونسلوسی دخی (نیسیاس Nicias) نامنده بر آتنه‌لی ایدی .

بو مأمورلرك عهده‌سنه محول وظائفك باشلیجه‌لری اجانب و بالخاصه وکیلی اولدقلری حکومت طرفندن کوندریلن سفرایی استقبال ، آنلری مجلسه ادخال ایتمك وسائطنی احضار ، کندیلری ایچون تیاتروده بر یر تدارك ایلکدن وبوکا مماثل دیکر بعض خصوصاتدن عبارت ایدی . خلاصه کندی مملکتلرندن کلن اجانبك بر نوع حامیسی صفتیله حرکت ایتدکلری کبی ایکی حکومت آره‌سنده بر اختلاف ظهورنده بونی بر طرف ایتمك ایچون مأمور اولدقلری حکومت نزدنده توسطده بولنمق دخی وظیفه‌لری جمله‌سندن ایدی . فضله اوله‌رق قونسلوسلر مقیم اولدقلری مملکتده وفات ایدن اجانبك ترکه‌سنه باقه‌رق اموال متروکه‌یی متوفانك ورثۀ مشروعه‌سنه تسلیم‌ایدرلردی .

[*] یونانستان جدید بو (پروقسه‌ن) تعبیرینی محافظه ایلمش اولدیغندن الیوم حکومت مذکوره قونسلوسلری بو نام ایله‌یاد ایدلمکده‌در .

(پروقسهن) مأمورلرینك حائز اولدقلری معافیات و امتیازات مخصوصه‌یه کلنجه ؛ بونلر مقیم اولدقلری شهرلره کوره تخلف ایدردی . مثلا عن اصل آتنه‌لی اولمیوب دیکر بر مملکتده آتنه جمهوریتنی تمثیل ایدن بر قونسلوس آتنه‌یی زیارت ایتدیکی زمان حقوق مهمانپروریدن تماميله مستفید اولدیغی کبی آتنه‌لی اولمیان بر اجنبینك نه‌قدر امتیازاته مالك اولمسی قابل ایسه جمله‌سنی حائز بولنوردی . (آتیق) قطعه‌سنك مرکزی اولان (آتنه) نك بوصوك امتیازی پك شرفلی عد ایتدیکی و نادراً اجانبه بخش ایلدیکی بو امتیازه نائل اولانلرك اسم وشهرتلرینك معابد دیوارلرینه حك ایدلمسیله ثابتدر .

آتنه جمهوریتنك بر امرنامهٔ مخصوص ایله قونسلوسلره بخش ایتدیکی دیکر امتیازات میانـنده بر آتنه‌لی قیزی تزوج ایتمك ، نفس آتنه‌ده املاك وعقارات صاتون آله‌بیلمك ، ویرکودن معفو اولمق ، وقت صلح وحربده براً وبحراً هر درلو تعرضدن مصون بولنمق حقلرینی بالخاصه ذکر ایتمك لازمدر .

زمانمزده قونسلوسلرك حائز اولدقلری وظائفه پك مشابه وظائف ایله مکلف اولان اسکی یونان قونسلوسلری یالکز همجوار شهرلرك یکدیکریله اولان مناسباتی تنظیمه مأمور اولمیوب بعضاً ده مشترك یونانستانك حدودینی آشه‌رق و دکزلردن کچه‌رك ملل اجنبیه نزدنده وکالت وظیفه‌سنی ایفا ایدرلردی . آتنه شهری کندی وطنداشلرینك منافع تجاریه‌سنه نظارت ایدن وآتنه‌لیلرك دکز اوزرنده سربستیٔ سیر وسفرلرینی تأمین ایلین بعض قونسلوسلری مصرده بیله بولندیریردی. جمهوریت مذکوره بوندن بشقه (صور Tyr)، (آیاثولوغ Ephèse) ، (ساقز) و (مدللی) کبی بعض بلاد وجزائره دیپلوماسی صفتنی ومعاهدات عقد ایتمك وبو معاهداتك تطبیق احکامنی تأمین ایتمك حق وصلاحیتنی حائز مأمورلر کوندریردی. علم آثار عتیقه متخصصیندن موسیو (ئه‌غه‌ر Egger) طرفندن اجرا اولنان واقفانه تحریات نتیجه‌سنده میدانه چیقاریلان ایکی وثیقه بوکبی معاهداتك محتوی بولنـدیغی غایت قطعی وصریح احکام حقنـده بزه صحیح بر فکر ویرمکده‌در . معاهدات مذکوره‌نك برنجیسی (هیه‌راپیتنا Hiérapytna) و (پریاوزوس Priausus) شهرلری آره‌سنده (غورتین Gortyne) شهرینك اشتراکیله عقد وامضا اولنمشدر . بومعاهده ازمنهٔ متقدمه‌دن قالمش الك حریتپرور ومسـاعده‌کارانه معاهده‌لردن بریدر . معاهدهٔ مذکوره احکامنجـه ایکی شهر اهالیسـنه ایسـتدکلری شهرده سربستجه اقامت حقی اعطـا و بینلرنده تجارت

نقطهٔ نظرندن مساوات تامه تأسيس اولنمشدر . ايكی شهر آره‌سنده بر اختلاف ظهورنده حكم محكمه‌لری تشكيلی و محاكم مذكوره طرفندن اصدار اولنان حكملری هرسنه‌علی ملاءالناس جهراً اوقوميان واهالی‌يه‌تبليغ‌ايتمين ويابوحكملری نقض و اخلال ايلين حاكملره جزای نقدی ترتيبی معاهدهٔ مذكوره‌نك جملهٔ احكامندن ايدی .

بالاده ذكر اولنان وثائقك ايكنجيسی ماهيت سياسيه‌يی حائز بر تحريرات عموميه‌دركه بونكله (آتنه) جمهوريتی (تبه Thèbes) ، (ساقيز) و (مدللو) حكومتلريله عقد ايتديكی اتفاقی بتون يونان حكومانته بيلديرييور و آنلری (لاسه‌ده‌مون Lacédémone) حكومتنه قارشوتشكيل‌اولنان هيئت اتفاقيه‌يه داخل اولمغه دعوت ايليور . مذكور تحريراتده بوندن بشقه بو هيئت اتفاقيه‌يه داخل اوله‌جقلرك كندی شكل حكومتلرينی تعيينده سربست براقيله‌جقلری وكنديلرندن ويركو نامنه حبهٔ واحده آلنميه‌جغی تأمين اولنيور .

(روما) حاكميتی زماننده مناسبات بين‌الملل ايله قونسلوسلق تشكيلاتی [*] بسبتون بشقه برفكر ونظريه‌يه ابتناءً تبدلاته اوغرامشدر . روماليلر معاهدات حقنده پك بشقه برفكر مخصوصه مالك ايديلر. مقصدلرينه خادم برمعاهده احكام وشرائطنی ديكر طرفه طوعاً وياكرهاً قبول ايتديرمكده برمهارت مخصوصه‌ابراز ايدرلردی. آمال واحتراصلرينه مخالف كان معاهده احكامنی نقض واخلال ايتمك آنلر ايچون ايشدن بيله دكلدی . بونلر برمتاركه ، اتفاق ويا تجارت مقاوله‌نامه‌سنی وياخود برمودت وحسن مناسبات معاهده‌نامه‌سنی آهنين اللرينه كچيرنجه آرتق او وثائقی ايستدكلری كبی كندی منافع سياسيه‌لرينه خادم برآلت مقامنده قوللانمق فكر ومقصدينی تعقيب ايدرلردی . بوكبی معاهداتی عقده نه درجه انهماك كوستريرلرسه آنلری هيچ بر عذاب وجدانی طويمقسزين فسخه عين درجه تهالك كوستررلردی. روماليلر بالعموم‌اجراآت‌ومعاملاتی رومانك‌حاكميت مطلقه‌سنی تأمينه‌مدار برر واسطه صورتنده تلقی ايلرلردی . آنلرك فكرنجه ، رومانك نفوذ و قدرتی اشتراك قبول ايتمزدی . روما يه قارشی طورمق ايستديكندن طولايی دكلميدركه (قارطاجه) محو اولدی . حالبوكه (لاچيوم Latium) ك دائرهٔ انقياده آلنمسی اوزرينه ايكی رقيب دولت آره‌سنده‌كی مناسبات سياسيه و تجاريه‌يی و سير

---

[*] روماده موجود اولان قونسلوسلق مأموريتی بونكله قاريشديرمامليدر .

سفائن مسائلنى تنظيم ايچون هر درلو شرائط قانونيه‌يى حائز بر معاهده عقد اولنمشدى .

بويله بر نظريه‌يى تعقيب وتطبيق ايدن برحكومتده قونسلوسلق تشكيلنه هيچ برسبب وامكان اوله‌مازدى . معاهداته رعايت وبوكبى وثائق بين الملل احكامنك تطبيقنى تأمين مقصديله تأسيس اولنان وبرواسطهٔ حمايه ونظارت اولان قونسلوسلق تشكيلاتى روماليلرك تغلب وتحكمى قارشيسنده محو اولمغه محكوم ايدى. مظفريات وفتوحات صاحبى اولان بو ملتك متصف اولديغى فكر تحكم و تغلب آرتق زير حاكميتنده يشايان اقوامه قارشى اسكى زمان قونسلوسلرينك حامى طور ووضعنى طاقينملرينه متحمل ومساعد دكل ايدى . واقعا روماليلر(Priores mercatorum) و (Telonarii) نامليله ياد اولنوب اجانبه تعلق ايدن تجارت اختلافاتنى و ويركو مسائلنى حل وتنظيمه مأمور بعض حاكملرى قبول وتصديق ايتمشلردى ؛ بوندن بشقه ، بعض احوالده اتفاق معاهداتى عقدينى تكليفه ويا معاهدات مذكوره‌نك شرائطنى تذكره مأمور سفرانك توسطنى دخى قبول ايدرلردى . لكن بوكبى سفرانك عهده‌سنه محول وظائف طرفيندن الك قوتليسنك ، يعنى رومانك منفعت ويا كيفنه كوره اولجه تعيين وتحديد ايدلمش اولديغندن بو سفيرلرك صفت مأموريتلريله متناسب برصورتده اجراى نفوذ ايتملرى امكانى عادتا مفقود ايدى .

زمان حاضر مورخلرندن برينك بحق ديديكى وجهله « روماليلر دائما آغزلرنده بال واللرنده دمير اولديغى حالده حركت ايدرلردى . بو اصول سايه‌سنده روماليلر بتون عالم مدنيتى فتحه موفق اولديلر . آنجق قارشيلرنده باربارلرى بولدقلرى زمان توقفه مجبور قالديلر . روما ايمپراطورلغى تأسس ايتدكدن صكره روماليلر مقاولات بين الملل عقدينه اصلا يناشمامشلردر . »

الحاصل رومانك قدرت وشوكتى مرتبهٔ بالاترينه واصل اولمازدن اول بلاد اجنبيه‌نك كرك حكومت مذكوره وكرك روما اهاليسندن بعض افراد ايله عقد ايتدكلرى معاهداتده هيچ اولمازايسه ظاهراً مساوات اساسنه رعايت اولنديغى حالده دولت مذكوره‌نك كوندن كونه فوق العاده برصورتده كسب سطوت ايتمسى نتيجه‌سى اوله‌رق چوق چكمه‌دن بو مساوات ظاهره‌دن اثر بيله قالمامشدر.

اوچنجی فصل

ملل جدیده ده قونسلوسلق تشکیلاتی

غایت شدتلی بر وحدت و مرکزیت سیاستی تعقیب ایدن روما حکومتنك وقت زوال و انقراضی یاقلاشمشدی. حکومت مذکوره‌نك کندی سیاستنك بارثقیلی آلتنده ازیلوب محو اولمسی بر امر محقق ایدی. رومانك زمان انقراض و انهدامی، تاریخده درین برایز براقوب اوروپا جمعیات سیاسیه‌سنی آلت اوست ایدن ایکی سلسلهٔ وقایعك ظهورینه مصادف اولمشدر. بر طرفدن غرب ایمپراطورلغنی تشکیل ایدن ایالاتك باربارلر طرفدن ضبطی و ایالات مذکوره‌نك بر چوق مستقل حکومانه انقسامی، دیگر جهتدن بحر سفید حوضه‌سنك آسیا و آفریقا سواحلنه اهل اسلامك یرلشمسی، اقوامك احوال و شرائط سیاسیه و اقتصادیه‌سنی بعض تبدلاته و بینلرنده‌کی مناسباتی اساسلی تحولاته اوغراتمشدی. افراطکار بر اصول مرکزیت مقامنه (انقسام نامتناهی) اصولی قائم اولمشدی.

بو عمومی هرج و مرجك موجب اولدیغی انقلابات عظیمه و اساسیه‌نك ملتلر آره‌سنده درین اختلافات تولید ایتمك، آنلری تفرقه و تشتته اوغراتمق، آره‌لرنده‌کی اسباب شقاق و نفاقی دائمی قیلمق کبی احوالی انتاج ایده‌جکنه یکنظرده انسانك اینانه‌جغی کلیورسه‌ده حقیقت حالده بونك عکسی ظهور ایتدی. زیرا حکومتلرك انقسامی ملل مختلفه‌یی بربرینه تقریب ایتمکه وسیله اولدی. برر جمهوریت ویاقرااللق تشکیل ایدن، حال انفراد ده یشامغه غیر مقتدر و کیریشدکاری مبارزات و محارباته کوکس کرمکدن عاجز اولان ملتلر بربرینه تقرب ایتدیلر. تمایلات مشترکه پرورده ایدن شهرلر کندیلرینی تهدید ایدن مهالکه قارشو طوره بیلمك ایچون بینلرنده برر هیأت اتفاقیه وجوده کتیردیلر. مشترك بر مخاطره قارشوسنده بولنمق اندیشه‌سیله افراد ملت آره‌سنده فکر تعاون و تناصر اویاندی. عرف و تعامله مستند حقوقدن تدریجاً فراغت اولنه‌رق یرینه حقوق مکتوبه قبول اولندی. بو حقوق بدایةً مستغرق اولدیغی دریای مبهمیت و مشکوکیتدن یواش یواش قورتیله‌رق دها قطعی و صریح بر شکل آلمغه باشلادی. تعهدات یکی الفاظ و تعبیرات ایله افاده و تحریر اولنه‌رق قواعد جدیدیه ابتنا ایتدیرلدی ومراسم

تخلیفیه ایله تأیید اولندی. روماليلر طرفندن لزومسز ويا تهلکه‌لی عدیله لغو اولنان قونسلوساق تشکیلاتی تکرار تأسیس و احیا اولنه‌رق زمان قدیمده اصلا حائز اولمدیغی بر اهمیت و لزوم کسب ایتدی. تا بشنجی عصر میلادیدن اعتباراً ایتالیا، (پرووانس Provence) ، (لانغدوق Languedoc) قطعه‌لرنده کائن بر چوق شهرلر حاکملك صفتنی حائز وکرك بحراً کرك براً ظهور ایدن اختلافات تجاریه‌یی حل و فصل وظیفه‌سیله مکلف مأمورلر تعیین ایتدیلر . بو مأمورلرك بعضیسنه (تاجرلر قونسلوسی) ، کیمیسنه (ملاحلر قونسلوسی) ودیکرلرینه (دکز قونسلوسی) نام و عنوانی ویریلیوردی . بالآخره بوصفت ، منسوب اولدقلری ملت افرادندن اولوب دیار اجنبیه‌ده تجارتله مشغول اولانلری حمایه ایله مکلف بولنان بر صنف مأمورینه‌ده ویرلدی . بوکبی مأمورلره گاه (ماورای ابحار قونسلوسی) گاه (ممالك اجنبیه قونسلوسی) عنوانی ویریلیر ایدی .

لکن قونسلوسلق تشکیلاتی الك بیوك وسعت و اهمیتنی ممالك اسلامیه‌ده اکتساب ایلدی . اجرای تجارت ایچون ممالك بعیده‌ده وبالخاصه بحرسفید سواحل بونجه عربلر آره‌سنده اختیار اقامت ایدن اجانب هرشیدن زیاده حمایه‌یه محتاج ایدیلر . اجانب مذکوره ایله اسلاملر آره‌سنده عادات و آداب ، لسان و دین خصوصلرنده موجود فرقلر آنلرك بر چوق مظالم و تعدیاته معروض قالملری کبی بر حال انتاج ایدیوردی . بناءً علیه بونلر آنجق کندی حکومتلرنجه نصب و تعیین اولنوب صفت رسمیه‌یی حائز بر مأمور طرفندن مؤثر بر صورتده حمایه اولنه بیلیرلردی . بویله بر حمایه‌نك چارهٔ یکانهٔ تأسیسی ایسه بوکبی مأمورلرك اجانب مذکوره‌نك مقیم اولدقلری ممالکه کوندرلمسی ایدی . بولزوم مبرمی لایقیله تقدیر ایتدکلری ایچوندرکه آوروپانك اقطار جنوبیه‌سنده ساکن و سیرسفائن ایله مشغول ملتلر اجرای تجارت ایتدکلری ممالکده قونسلوسلر اقامه‌سنه مساعده کوسترلمسی ایچون ممالك مذکوره حکمدارلری نزدنده تشبثاتده بولنمقدن هیچ خالی قالمزلردی .

(بین الملل حقوق بحریه تاریخی) نام اثرك مؤلفی اولان (هوتفویل Hautefeuille)ه نظراً عربلرك نزدینه الك اول قونسلوسلر اعزام ایدن غرب ایمپراطوری (شارلمان) ایدی . بو قونسلوسلرك ۸۰۰ تاریخ میلادیسنه طوغری ارض فلسطینه دخوللرینه مساعده کوسترلمش . عین مؤلف ینه اوتاریخلرده احکام قطعیه وصریحه‌یی حاوی بر معاهده‌نك ، تعبیر دیکرله برقاپیتولاسیونك غرب ایمپراطورلغنك مجددی اولان (شارلمان) ایله خلیفه هارون الرشید آره‌سنده عقد اولندیغنی ادعا ایدییور .

مع التأسف بو وثیقه‌نك متننه دسترس اولنه‌مامشدر. غرب باربارلرینك استیلاسندن صکره شرق ایمپراطورلغیله موجود مناسبات بحریه‌لرینی محافظه و ادامه ایدن ملتلر نزدنده سیر سفائنك حائز اولدیغی اهمیته باقیلیر ایسه ملل مذکوره‌نك (شارلمان)ك دور سلطنتندن پك چوق زمان اول شرقك باشلیجه لیمانلرنده قونسلوسلر بولندیرلدقلرینه حکم ایتمك جائزدر. معمافیه بونلر هپ دلائل قطعیهٔ تاریخیه ایله مرتبهٔ ثبوته وارمامش فرضیات قبیلندن شیلردر.

صحائف تاریخده قونسلوسلر مسئله‌سی حقنده معلومات و تفصیلات قطعیه‌یه آنجق اون ایکنجی عصر میلادیده تصادف اولیور. فی‌الواقع آنجق او تاریخه طوغریدرکه دیار اسلامده قونسلوسلقلر تأسیس ایتمك اصولی تعممه باشلامشدر. کذلك عصر مذکورده درکه اوروپای جنوبی حکومات عیسویه‌سیله اقطار شرقیه وخطهٔ مصریه‌یه صاحب اولان عربلر آره‌سنده متعدد مقاوله‌نامه‌لرك عقدینه ابتدار اولنمشدر.

(خلیل دراکن Halil Draken) نامنده بر عرب مورخنه ایناتمق لازمکلیر ایسه ابتدالری مسلمانلر قونسلوسلره منسوب اولدقلری ملتك وجوه ومعتبرانی آره‌سنده انتخاب اولنمش برر رهینه‌نظریله باقمقده ایدیلر. قونسلوسلر کندی حکم و نفوذلرینه تابع اجانبك طور وحرکتندن ومعاهدات منعقده احکام مندرجه‌سنك تمامیٔ اجراسندن طوغریدن طوغری‌یه مسئول طوتیلیرلردی. بوکبی معاهداتك اوللری حکومات اجنبیه ایله طوغریدن طوغری‌یه دکل، بونلرك ممالك اسلامیه‌ده بولندیردقلری وکیللر ایله عقد ایدلمش اولمسی بوطرز تلقی‌یی ایضاح ایدن احوالدندر. معاهدات تا اوزماندن اعتباراً قاپیتولاسیون نامیله یاد اولنوردی.

محاربات دینیه قونسلوسلق تشکیلاتنه ایراث خلل و نقیصه ایتمك شویله طورسون بالعکس اهمیتنی تزیید ایلشدر. اهل صلیب محاربه‌لرینك موجب اولدیغی کشمکش وشورشك مدت دوامنجه بو تشکیلاتی قیمتدار بر آلت و واسطهٔ حمایه حالنه افراغ ایتمك لزومی بتون شدتیله کندینی حس ایتدیرمشدر. بولزومی الك اول تقدیر ایدنلردن بری فرانسه قرالی (سن لوئی) ایدی. موماالیه، اردوسنك هزیمتیله نهایت بولان مصر سفرندن عودت ایدر ایتمز بر مدت اسیر اوله‌رق قالمش اولدیغی مملکته قونسلوسلر کوندرمکه مسارعت ایلمشدر.

بومقصده مبنی (سن لوئی) طرابلس واسکندریه‌یه برر قونسلوس تعیین واعزامی ایچون ۱۲۵۲ سنه‌سنده مصر سلطانیله مذاکراته کیریشدی. بو قرالك مخدومی

(جزائر تكاوفيليب Philippe le Hardi) آفريقاده‌كی فرانسه تجارتنك تسهيل و ترويجی اسبابنك احضاری ايچون ١٢٧٠ سنه‌سنده طرابلس حاكميله بر مقاوله عقد ايدرك پدرينك توسل ايتديكی تدابير احتياطيه‌يی بر قات دها استكمال ايلدی .

قونسولوسلرك اوزمانلر حائز اولدقلری صلاحيات خصوصيه‌نك ماهيت و وسعتی عجبا نه ايدی ؟ بوراسنی قطعی صورتده تعيين ايتمك مشكلدر .

سير سفائن ايله اشتغال ايدن ملتلرك قوانين داخليه‌سنده بدايتلرده قونسولوسلره بخش و اعطا اولنان نفوذ و صلاحيتك درجه‌سی حقنده تفصيلاته تصادف اولنمامشدر. قونسولوسلره ويريلن صلاحياتك ماهيتيله درجهٔ وسعتنك مقيم اولدقلری شهرك ويا او شهرك كائن اولديغی مملكتك احوالنه و بعضاً ده احوال عموميه و خصوصيه‌يه كوره تخلف ايتمش اولمسی كركدر. همان همان ثابت اولان بر شی وار ايسه اوده عربلرك زير حكم و اداره‌سنده بولنان ممالكده‌كی قونسولوسلرك ممالك عيسويه‌ده مقيم قونسولوسلردن دها واسع بر حق قضايه مالك اولمش بولنملريدر. حق قضانك دائرهٔ شمولی مملكتنده قونسولوسلق احداثنه روی موافقت كوسترن حكمدار طرفندن تعيين و تحديد ايدلديكنه شبهه يوقدر . بو حق على الاكثر مواد جنائيه‌يه متدائر ايدی . بونكله برابر بعض دعاوينك فصل و رؤيتی منحصراً مأمورين محليه‌نك دائرهٔ صلاحيتی داخلنده بولنديغنه دائر بعضاً بر قيد وضع اولنوردی . مثلا ونديك حكومتی بيزانس ايمپراطورلغی زماننده كندی تبعه‌سنك مدعى عليه صفتيله علاقه‌دار اولدقلری دعاوی‌يی ـ مدعی بيزانس تبعه‌سندن اولسه بيله ـ ونديك قونسولوسلری طرفندن فصل و رؤيت ايتديرمك حقنی استحصال ايلمشدی ؛ كه شايان دقت بر صلاحيت ايدی . ممالك شماليه‌ده دخی دعوالری فصل و رؤيت خصوصنده بعضاً قونسولوسلره غايت واسع صلاحيت ويريليردی . (هانس توتونيك Hanse teutonique) دنيان و شمالی آلمانيانك هامبورغ ، برم ، لوبك كبی سربست شهرلرينك اتحادندن حصوله كلن هيئت متحده‌نك تابع اولديغی قواعد اساسيه‌دن بری بلاد متفقهٔ مذكوره تبعه‌سندن اولوب تجارتله مشغول بولنان هرهانكی بر فردك مقيم اولديغی مملكت نزده‌سی اولور ايسه اولسون بهمه‌حال كندی وطننك قوانينيله حكمنه تابع اولمسی مركزنده ايدی .

ديار اجنبيه‌ده هرهانكی بر قونسولوسلق احداث و تأسيسی كيفيتك بين‌الدول بعض مخابرات تعاطيسنه واوزون مذاكرات جريانه سببيت ويرمش اولمسی بديهيدر . مخابرات و مذاكرات مذكوره‌يی مبين وثائقك اكثری ارباب

تدقیق وتتبعك النه کچمه‌مشدر . حکمداران اجنبیه‌نك بوکبی احوالده معـاهدات حقیقیه شکل وماهیتنی حائز مقاولات عقد ایتمیه‌رك ملوك اسلامیه مثللو کندیلریله تأسیس مناسـبات ایتدکلری ملل اجنبیه‌یه زیر اداره‌لرنده‌کی ممالك وبلادده برویا متعدد قونسلوسـلقلر احداث ایتمك حقنی بعض وثائق مخصوصه ایله بخش ایتمش اولملری احتماله قریبدر . بوکبی وثائقه شکل ومندرجاتلرینه وتنظیم اولندقلری مملکتده‌جاری عادات وتعاملاته کوره بعضاً نظامنامه، بعضاً ده قاپیتولاسیون نامی ویریلوردی .

تدقیقات وتتبعات واقعه‌مز نتیجه‌سنده الده ایتمکه موفق اولدیغمز معلوماتدن قونسلوسك‌شخصنه مخصوص معافیات وامتیازاتك ممالك مختلفه‌نك شرائط واحوالنه کوره پك زیاده تخـالف ایتدیکی، معـافیات مذکوره نك مسلمانلر ایله مسکون ممالکده ممالك عیسویه‌یه نسبتله دها واسع اولدیغی مستبـان اولیور . اون بشنجی واون آلتنجی عصرلرده مصر ملوکیله عقد اولنان معاهدات موجبنجه قونسلوسلر مأمورین محلیه‌نك زیر حمایه‌سـنده اولمق اوزره ملوك مذکوره‌یه تابع الکاده سربستجه کشت وکذار ایده‌بیلیرلردی؛ کندی شخصلرینه مخصوص اشیادن کمرك رسمی استیفا اولنمازدی . معاهدات مذکوره‌ده مندرج برمادهٔ مخصوصه حکمنجه قونسلوسلر طوغریدن طوغری‌یه‌شخصلرینه تعلق ایدن دعاویدن طولایی مأمورین محلیه طرفندن محاکمه ایدیله‌مزلردی . عینی ماده قونسلوسـلرك مصونیتنی تکفل ایدردی .

مصر عثمانلیلرك یدضبط وتسخیرینه کچدیکی زمان پادشاهلر بومعافیاتی تصدیق ایتمکله اکتفا ایلدیلر. الحاصل بحرسفید سواحلنده کائن ممالکده مقیم قونسلوسلره بخش اولنان امتیازات برنوع حقوق عادیه‌دن بشقه برشی دکلدی.

دردنجی فصل

ترکلرك استانبوله دخولی وبوندن متولد وضعیت حقوقیه

١٤٥٣ سنهٔ میلادیه‌سی شکوه وشوکت اسلامیه‌نك اوج بالایه واصل اولدیغی بر تاریخدر . هجرت نبویه‌دنبری لوای اسلام آلتنه طوپلانمش اولان اقوام وعشائر عربیه بالآخره آسیا وآفریقانك اقطار مختلفه‌سنه یاییلمشلردی . عربلر اوروپای جنوبی‌یه استیلا واسپانیایی فتح ایتدکدن صکره فرانسه‌یی دخی تهدید ایلدیلر . هر کیردکلری یرده حاکمیتلرینی قلیج ایله تأسیس ایتدیلر . فقط ، بینلرنده موجود رابطهٔ دینیه‌یه رغماً ، انقسام وتشتته اوغرایه‌رق هر بری دیکرینه قارشی تماماً مستقل وبشقه بشقه احوال وشرائطه تابع بولنمق اوزره سیاسةً بربرندن آیری برطاقم حکومتلر وجوده کتیردیلر .

ایشته اوصره‌لرده ایدی‌که سبیریا وتبت قطعه‌لرینك ایچ طرفلرندن (سیت Scythes) عرق منقرضنك بقایاسندن بشقه برشی اولمیان برعشیرت میدانه چیقدی . بو عشیرت ترکستانك او جسیم وغیر مسکون چوللرینی ترك ایتدکدن صکره غربه ایلریلمکه باشلادی وایلریلدکجه ، بر زمانلر روماليلرك غایهٔ املی اولان ، حاکمیت جهان سوداسنه دوشدی . بو عشیرت ترکلر ایدی . ترك قبیله‌لرینك جنکاور افرادی انتخاب ایتدکلری ویا فرط جسارتنه مجلوب اولدقلری جرأتکار رؤسانك پشینه طاقیلمق اعتیادنده ایدیلر . بالآخره بو رؤسانك اك جسورلری کندی باشلرینه مدهش قبیله‌لر تشکیل ایتدیلر . بعضلری خلفای عرب معیتنده بر مدت اجرتله عسکرلك ایتدکدن صکره کونك برنده عصیان ایدرك حکم ونفوذی خلیفه‌لر الندن نزعه موفق اولدیلر .

اون دردنجی عصرك اوائلنده ترك قهرمانلرندن عثمان، (غزنوی)و(سلچوقی) سلالهٔ حکمدارلرندن صکره تأسس ایدن ترك حکومتلرینك اوچنجیسی اوله‌رق خاندان آل عثمانی تأسیس ایتدی. ایشته بو وقعهٔ مهمهٔ تاریخیه سطوت اسلامیه‌نك اصل مبدئیدر . خلیفهٔ اموی ولیدك امراسندن موسی بن نصیر آلتی عصر مقدم اوروپا غربی‌یه (کسه‌ردس Xérès) وجبل الطارق جهتلرندن نصل قدمنهاده

اولمشسه سلطان اورخان دخی اوروپای شرقی‌یه چناق قلعه بوغازی اوزرنده کائن کلیبولیدن مرور ایلمشدر .

کذلك وقتیله اسپانیایه استیلا ایدن عربلر ایله امرای عیسویه‌دن (پەلاژدەز- آستوری Pélage des Asturies) نك جنکلشمه‌سنه مشابه اوله‌رق مرمره‌نك ساحل شمالیسنه چیقوب غربه متوجه اولان ترکلر ایله مجارلی (ژان هونیاد Jean Hunyade)و آرناوودیورکی اسکندربك چارپشمشلردر . لکن طالعك اسپانیادن مسلمانلری تبعیده موفق اولان (فردینان‌لەقتولیك Ferdinand le Catholique) ، (کسیمه‌نەس Ximénès) و (غونزالوده قوردو Gonzalve de Cordoue) کبی جنکاورلره کوستردیکی روی مساعده‌یه بونلر نائل اوله‌مدقلرندن عثمانلیلرك استیلاسنه قارشی بر سد ممانعت چکه‌مدیلر و مملکتلری نهایت ایدیٔ عثمانیانه کچدی .

سلطان اورخانه خلف اولان سلطان مراد ادرنه‌یه قدر ایلریلدی . سلطان بایزید اول خرستیان شوالیه‌لرینه‌قارشی (نیقوپولیس - نیکبولی) مظفریتنی احراز ایتدی ایسه‌ده تیمورلنکك صولت شدیده سنه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق نجم اقبالی سوندی . عثمانلیلرك بو وقعه اوزرینه شمس طالعی انکسافه یوز طوتمش کبی کورینیوردی . لکن او صره ده عالم عیسویت مدهش مجادلات و مبارزاته صحنهٔ وقوع اولمشدی ؛ خرستیانلر بربرلرینی پارچه‌لیورلردی . (ژان دارق) ك احراق بالنار ایدلمسی ، (بال) و (فلورانسه) مجلس روحانیلرینك اجتماعی ، (هوسیت Hussite) لرك محاربات خونریزانه‌سی هپ او زمانه تصادف ایتدیکندن مدافعسز قالان عالم عیسویت هلاك مهاجماتی اوکنده رجعتده مضطر قالمش وبو رجعتك نتیجه‌سی اوله‌رق شرق ایمپراطورلغی منقرض اولمشدر .

بو ایمپراطورلغك علامت اضمحلالی اولان فتح قسطنطنیه او زمان دوچار اولدیغی نفاق وشقاق یوزندن بی‌تاب وبی توان قالان عالم غربك تاجکر کاهنه قدر ایشلمش برتجاوز ایدی .

روما شهرینك باربارلر طرفندن ضبطی وقایع تاریخیه‌نك تبدیل مجراواستقامت ایتمسه سبب اولدیغی کبی قسطنطنیه‌نك عثمانلیلر طرفندن تسخیری دخی اوزمانکی احوالك اساسلی بر انقلابه اوغرامسنه ویکی بردورهٔ تاریخیه‌نك آچیلمسنه سببیت ویرمشدر . فتح قسطنطنیه زمانك احوال سیاسیه ، اجتماعیه ودینیه‌سنی تماماً آلت

اوست ایتمکله قالمیه‌رق حکومات موجوده آره‌سنده‌کی موازنتی اخلال ایلمش ، دها طوغریسی ، ایلك دفعه اوله‌رق بویله بر موازنتك اساسنی احضار ایلمشدی .

بیزانس ایمپراطورلغنك انقراضی اوزرینه ترکلر اوروپا قطعه‌سنده یرلشدیلر . استانبول بوغازی کبی سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن اهمیت عظیمه‌یی حائز بر موقعك عثمانلیلرك ید ضبطنه کچمسی ترکیه‌یی آق دکزی قره دکزه ربط والصاق ایدن طرق بحریه‌یه حاکم قیلمشدی . لوای عثمانینك هم آسیا ، هم ده اوروپا قطعه‌لرنده تموجنا اولمسی اوزرینه ترکلرك سطوت و قدرتی تضاعف ایلمشدی . آرتق او آندن اعتباراً قوت ومکنتلرینی استخفاف ایتمك قابل اولمدیغندن اوروپا دولتلرینك ترکیه‌یی چاروناچار بر دولت عد ایتملری وحقنده او صورتله معامله‌ده بولنملری ضرورت حاصل اولمشدی .

عثمانلیلرك ید ضبطنه کچن پایتخت یالکز بیزانس ایمپراطورلرینك مرکز احتشاملری دکلدی . روما هم روحانی ، هم جسمانی صفتی کندی شخصلرنده جمع ایدن پاپالره مقر اولدیغی کبی استانبول دخی روحانی جسمانی بر قوتك ، اورتودوقس عالمنك مرکزی ایدی . اهالیسی ملل و اقوام مختلفه‌دن متشکل بین الملل بر خلیطهٔ بشریه مثابه‌سنده اولان قسطنطینیه شهری حدسز نهایتسز مذاهب عیسویه سالکینه مجمع اولمشدی . روملر ، بلغارلر ، صربلر ، آرناوودلر ، ارمنیلر ، لاتینلر ، فرنکلر وشرقك مراکز تجاریه‌سنده کثرتله تصادف اولنان موسویلر کبی غیر متجانس وفقط متقاوم ، زنده ، هر بری اخلاق ، عبادات و آداب ملیه‌سنی محافظه ده مصر عنصرلر بوشهرده کثیف بر کتلهٔ ناس حالنده یشامقده ایدیلر .

امر فتح وضبط بتون صفحات خونریزانه‌سیله ساحهٔ حصوله ایصال اولندقدن صکره ذیروح غنائمك قتل واتلاف ایدلمین ، اسیر پازارلرنده بر متاع کبی صاتیلمیان ویاخود طرق مختلفه‌دن آسیانك ایچ طرفلرینه طوغری مواشی کبی سوق اولنمیان قسم متباقیسنی بر حقوق عمومیه‌یه وبعض نظامات خصوصیه‌یه باغلامق ایجاب ایدیوردی . واقعا قرآن اقوام مغلوبه‌نك قلیجدن کچیرلمسنه مساغ کوسترمیور . فقط قتل عام بر صورت تسویهٔ قطعیه عد اولنه‌ماز . بونی مستلزم احوال واسباب وبوکبی مثاللرده کوستریلن وحشت وشدت اویله مدهشدرکه عصرلرجه اقوام محکومهٔ مظلومه‌نك حافظه‌سنده سیلنمز بر خاطرهٔ دلسوز تشکیل ایدر . بوکبی خاطرات الیمه‌نك تأثیر مقاومت سوزیه‌درکه حقلری عصرلرجه آیاق آلتنه آلنان اقوام مظلومه و محکومه

نهایت بر کون قوته کلهرك استرداد حقه و وقتیله چکدکلرینك آجیسنی چیقارمغه موفق اولورلر .

اعتراف ایتمك لازمدرکه فاتح ، قسطنطینیهنك فتح وضبطنی تعقیب ایدن آوان خوف ودهشت زائل اولوراولماز اهالئ مغلوبهیه قارشی مروتکارانه ومساعدهپرورانه طاوراندی . مشار الیه مظفریت عظیمهسنك ثمراتنی اقتطافده افراطه وارمامش واعتدال اوزره حرکت ایتمشدر. واقعا (آیاصوفیه) معبد حکمدارایسنی خرستیانلردن آلهرق جامع حالنه افراغ ایتمشهده کندیسنی بویله برحرکتده بولنمغه سوق ایدن شی بومعبدك کلیسا حالنده قالدقجه شرق خرستیانلرینك انظار امیدی ماضیلرینك شعشعهسنه دلالت ایدن بویله بربنای معلایه منعطف قالهجغی ، ملت مغلوبهجه نجات آتیلرینك بردلیل مجسمی مقامنده تلقی اولنمقدن هیچ برزمان خالی قالمیهجغی فکر ومطالعهسیدر . لکن آیاصوفیهیی جامع حالنه وضع ایتمسنه مقابل فاتح اکثر معابد عیسویهیه طوقونمق شویله طورسون خرستیانلری علنی صورتده اجرای آیین خصوصنده سربست براقمق کبی علو جنابلق اثری کوسترمشدر . روم پطریقی مقامنده ابقا اولندی . سلطان محمد ثانی بزانس ایمپراطورلغنك انقاضی اوزرنده تأسیس ایتدیکی تخته جالس اولدیغی حالده راهب (غهنادیوس) ه صفت روحانیهسنك علامت مخصوصهسی اولان عصای تسلیم ایدرك اونی اورتودوقس ملتنك ریاست روحانیهسنه تعیین ایلمشدر . عین زمانده طرف پادشاهیدن (غهنادیوس) ه سینود مجلسنك مذاکراتنه ریاست ایتمك ، روملرك بالجمله امور حقوقیه ومذهبیهسنه عائد دعاویی حاکم مطلق صفتیله فصل ورؤیت ایلمك صلاحیتی ویرلمشدر . فاتح درسعادت ، قیصریه وقدس ارمنی پطریقلرینك مقاملرینی دخی تصدیق ایدرك آنلرکده ، روم پطریقی مثللو ، دعاوئ حقوقیهیی فصل وحسمه صلاحیتدار قیلمشدر . موسویلر بیله کندیلرینه بر طاقم امتیازات تأمین ایدن بر تشکیلات مخصوصهٔ عدلیهیه نائل اولمشلردر . جماعت مذکورهیه عائد امور حقوقیهنك فصل ورؤیتی اوچ خاخامدن متشکل بر هیئت مخصوصهیه حواله اولنمشدر .

سلطان محمد زیر حاکمیتنه داخل اولان عناصر غیر مسلمهیی مزج وتوحیده چالیشمدن پك اوزاق طورمشدر . بالعکس عناصر مختلفهٔ مذکوره آرهسندهکی اختلافاتی قانوناً وفعلاً ادامه ایتمك لزومنه تماميله قانع ایدی . بر ملت ویاقبیله ، یاخود جماعت حالنده مجتمعاً یشایان ، فقط اخلاق و عاداتجه یکدیکرندن پك

فرقلى اولان عروق مختلفهٔ بشريه‌يى حكومته ايصيندير مق وهرملت ويا جماعتك افرادى بينده‌كى اسباب نزاع واختلافى رفع وازاله ايتمك مشار اليهجه مطلوب ومستلزم اولديغندن امر مخصوصيله هربرملت وياجمعيت افرادينك امورمشتركه‌سنى تذكره مأمور مجالس تشكيل وكشاد اولنه‌رق بونلره ارباب عقل واذعان آره‌سندن منتخب اعضا تعيين اولنمشدر . قرآن كريمك احكام شديدهٔ مانعه‌سى اقوام مغلوبهٔ مذكوره‌يه تماميله تطبيق اولنه‌ميه‌جغنى درك وتعقل ايدن فاتح افراد مرقومه‌نك امور حقوقيه و مدنيه‌سنى كندى معتقدات اساسيه‌لريله قابل تأليف بعض شرائطه تابع بولنديرمق و حيات خصوصيه‌لريله وجدانلرينه تعلق ايدن امور وخصوصاته قطعياً مداخله ايتمه‌مك كبى عاقلانه بر مسلك اتخاذ و تعقيب ايلمشدر .

ايشته بيزانس ايمپراطورلغنك عثمانليلر طرفندن ضبطى اوزرينه اقوام محكومه‌يه بخش اولنان تأمينات اساسيه بوندن عبارتدر . تأمينات مذكوره سايه‌سنده‌دركه اسلاملرك زير حاكميته داخل اولان وممالك عثمانيه‌ده متفرق بر حالده امرار حيات ايدن عناصر مختلفه‌نك تمثيل وتمثلى امكان خارجنه چيقمش وبو عناصرك — ماهيت مخصوصه‌لرى محافظه ايدلمك شرطيله — اسباب دوام وبقاسى تحت تأمينه آلنمشدر . سلطان محمد ثانينك متصف اولديغى رويت وكياست سياسيه ايله فكر تعصبدن معرا اولان مسلك حريتپرورانه‌سنى ارائه واثبات ايدن بو تشكيلات متعيبه‌نك بالضروره حاصل ايتديكى نتايجدن برى عالم اسلامه خصم اولان پاپالق مقامنك زير اداره‌سنده‌كى لاتين كليساسيله شرق خرستيانلرى آره‌سنده هر درلو مقارنتك حصولى امكان خارجنه چيقمسيدر . بوعدم اتحاد شرق خرستيانلرينى الزياده مظاهرتندن اميدواراوله‌بيله‌جكلرى بر متفقك معاونتندن محروم براقدقدن بشقه روماليلرك (اجراى حكومت ايتمك ايستر ايسه‌ك عناصر آره‌سنه تخم نفاق صاچ) مآلنده‌كى دستورينى رهبر حركت اتخاذ ايدن حكومت عثمانيه‌نك منافعنه موافق كلمشدر .

طوغريسنى سويلمك لازم كلير ايسه فرانقلر [فرنكلر]ك ، تعبير ديكرله لاتين خرستيانلرينك يكى تأسس وتشكل ايدن قوت عثمانيه قارشوسنده‌كى وضع وموقعلرى عن اصل شرقلى اولان خرستيانلرك موقعندن فرقلى ايدى . لاتينلرك — بالخصوص زمان حربده — كروه متعصبينك حقارات و تجاوزاتنه شرق خرستيانلرندن دها آز معروض بولندقلرى ادعا ايديله‌مز . لكن اسلاملر عليهنده

مدهش و قوتلی هیأت اتفاقیه تشکیلی خصوصنده مهارت مخصوصه صاحبی اولان وبتون اوقات ومساعیسنی ـ اورتودوقس کلیساسی کبی ـ مسائل مذهبیه‌نك تدقیقیله هبا ایتمك اعتیادنده بولنمیان روما کلیساسنه مربوط قوی‌الشکیمه جمهوریتلرله قراللقلر تبعه‌سندن بولنان فرنکلرك عادات قدیمه‌لرینك معاهدات سابقه ایله‌تصدیق وتأیید ایدلمش اولمسنه استناداً ، حکومت متبوعه‌لرینك حمایه‌سنی مطالبه ایتملری دائما ممکن ایدی . واقعا اسکی زمانلرده بوحمایه تعبیرینك دلالت ایتدیکی حال وموقع غیرمعین واولدقجه مشوش ایدی . خرستیانلره منفور و حقیر مخلوقات نظریله باقان پاشالر ایله هردائم تحکم‌وتغلبی رهبر حرکت اتخاذ ایلین بعض‌مأمورین فرنکلرك مظهر اولدقلری حق حمایه‌یه رغماً بونلره قارشو فضولی وکیفی بر صورتده طورانمقدن خالی قالمازلردی . عالم عیسویتك وبا ، قحط وغلا ، حرکت ارض، طغیان میاه کبی آفات سماویه‌دن عد ایتدیکی استیلای عثمانینك قسطنطنیه‌یه قدر توسع ایتدیکی صره‌ده خرستیان حکومتلرك دولت عثمانیه ایله مناسبات بین‌المله کیریشملرینه امکان یوقدی. بونکله برابر قسطنطنیه‌نك حین‌فتحنده کرك شهر مذکورده وکرك عثمانلیلره خراجکذار ممالکده متمکن غربلیلر اجدادلرینك شهرتکیر عالم‌اولان مآثر قهرمانانه‌سندن شخصلرینه اصابت‌ایدن حصهٔفخروشرفدن وحقوق سابقهٔ مکتسبه‌دن مستفید اولمشلردر .

یتون بوغربلیلرك بشقه بشقه ممالکه منسوبیتلرینی نظر اعتباره آلمیان ترکلر جمله‌سنه (فرنك) اسمنی ویرمشلردی . چونکه وجودلری سراپا زره ایله مستور اولەرق شرق میدان‌محاربه‌لرنده کوریلن‌غرب‌جنکاورلری آره‌سنده ترکلرك اك زیاده نظر دقت وحرمتنی جلب ایدنلر جسارت و بسالتلریله تمیز ایدرك اهل اسلامك تشبثات استیلاجویانه‌سنه قارشی برسدمتین چکمکه وقهرمانلقلریله اوروپای غربی‌یی جنود اسلامیه‌نك پای‌تجاوزندن مصون‌ومحفوظ بولندیرمغه موفق‌اولان (فرانق) ، یعنی فرانسز محاربلری ایدی . چونکه هلالك صلیب ایله قارشی قارشی‌یه کلدیکی باجمله معرکه‌لرده ، دیللرده داستان‌قاله‌جق الواح‌مدهشه ارائه ایدن‌محارباتده‌فرانقلرك کوستردکلری آثار متانت وشجاعت غالبلره بیله القای خوف وحرمت ایتمکدن خالی قالمامشدی. ایشته بوسببدندرکه، فرانقلره بدایةً احتمالکه بلااختیارکوستریلن معامله ، اقوام منقرضهٔ عیسویه‌دن قالمه انقاض حالنده شوراده بوراده طاغنیق اولەرق امرار حیات ایدن، هیچ برشی‌ایله بربرینه مربوط اولمیان، هیچ بر نقطهٔ استنادلری بولنمیان وهیچ برطرفك حمایه‌سنه کووه‌نه‌مین رعایا حقنده‌کی معامله‌دن بسبتون بشقه ایدی .

حکومت غالبه‌نك اصل کندی تبعه‌سندن یرلی خرستیانلری، اسفار سابقه‌نك سیل خروشانه قاپیله‌رق سرقه کلوب اوراده توطن ایلین غرب خرستیانلریله سیان طوتمامسی نتیجه‌سنده بالضروره غرب خرستیانلرینك شرق خرستیانلرینه قارشی موقعی بشقه بر شکل کسب ایتدی. بوده بعض تأمینات فوق‌العاده‌یی مستلزم مستثنا بر وضعیتك حدوثنه سببیت ویردی. ایشته بوتأميناتدرکه اجنبیلرك ممالك عثمانیه‌ده حائز اولدقلری حقوقك اك امین مدافعی، مالك بولندقلری منافعك اك متین محافظی شکلنی آلمش وبالآخره عقد اولنان معاهده‌لر ایله بوتأمینات برقات دها تصدیق وتشدید اولنمشدر.

بشنجی فصل

اهل صلیب محاربه‌لری ونتایجی

عیسویت واسلامیت عالملری آره‌سنده برمقارنت حصولنی انتاج ایدن احوال و شرائطك لایقیله بیلنمسی اول امرده بو ایکی عالمك مصادمه‌سنه سبب اولان احوالك تحری وتدقیقنه وابسته‌در . بونك ایچوندره اهل صلیب محاربه‌لری نامیله معروف اولان بیوك استیلای تاریخیلرك اسباب موجبه‌سیله نتایجنی حادهٔ تدقیقدن کچیرمك لازمدر . انقلابات تاریخیه‌نك اکثری ایکی قوای معکوسه‌نك تصادمندن حصوله کلدیکی معلومدر . (قرووازاد) دنیلن تشبثات عظیمهٔ جنکجویانه دخی افکار عالمی زیروزبر ایدرك یکی مجراره سوق ایلشدر . طالعك تاریخده امثالنه‌صیق‌صیق‌تصادف ایدیلن استهزاسی اثری اوله‌رق‌محاربات مذکوره‌دن حاصل اولان نتایج حقیقیه ، بدایةً تعقیب اولنان فکر ومقصدك تمامیله عکسی اولمشدر. اهل صلیب‌محارباتنه کیریشیلدیکی زمان کوز اوکنده بولندیریلان مقصدك صرف دینی بر ماهیتی حائز اولدیغنه شبهه یوقدر . زیرا بوسفرلره اشتراك‌ایدنلرك املی قدسی فتح و شرقده لاتین ایمپراطورلغی تشکیل ایتمکدر. بوحرکت دینیه‌یه رهبروسائق اولانلرك حرارتلی ومهیج تشویقات ومواعظی اوزرینه ملل عیسویه هپ بردن قیام ایدرك اضمحلاله یمین ایتدکلری دشمن اوزرینه هجوم ایتمشلردر. بالآخره میدان حربده وقوعه کلن مدهش و خونریزانه مصادمات صره‌سنده ایکی‌طرف او درجه غیظ وشدت ومتانت کوسترمشلردرکه ایکی عنصر آره‌سنده وقوعه‌کلن بومصادمهٔ مدهشه‌نك آنجق یرینك تمامیله بی‌تاب وتوان قالمسیله نهایت بوله‌جغی ظن اولنه‌بیلیردی . صلیبیونك آقین آقین وبلا فاصله حوالئ شرقیه‌یه متوجه اولملری نتیجه‌سی اوله‌رق شرق بش عصر مدت الك شدتلی و دهشتلی مصادماته جولانکاه اولمشدر . بومحاربات یوزندن آلتی میلیون انسان تلف‌ولایعد ثروتلر محو وهبا اولمشدر. اساساً اهل صلیب سفرلری مدید وفاصله‌سز برسلسلهٔ مصادماتدن بشقه برشی دکلدی . محارباتك آرقه‌سی کسیلدیکی زمان بونلره زمین اولان ممالکك بر خرابه زاره دونمش اولدیغی کورلدی . بو انقاض ییغیننده‌ن

یوکسلن سحاب غبار برچوق زمانلر اورته‌لغی کثیف برظلمت ایچنده براقدی .. فقط ادیان سائره سالکینی قوۀ مسلحه واسطه‌سیله تبدیل مذهبه سوق واجبار خصوصنده‌کی افکار و آمال اوروپاجه تمامیله زائل ومندفع اولنجه حصولی ایچون بونجه امکلر صرف وعظیم فدا کارلقلر اختیار اولنان وبوکا رغماً ینه بر درلو الده ایدلمسی میسر اولمیان مقاصد روحانیه‌یه بدل اوله‌رق قیمت واهمیتجه بونلره فائق نتایج فعلیه وعملیه‌یه دسترس اولندیغی آکلاشیلدی .

مقاصد معنویه اوغورنده بی پروا کندینی تهلکه‌یه آتمق فطرت نجیبه‌سی مقتضاسندن اولان فرانسه ، ال اول ارض فلسطینه هجوم ایلشدی . فرانسه‌نك بوحرکتی رومانك حکم معنویسنه تابع ممالك سائره‌یه نمونۀ امتثال اوله‌رق آلرلرکده کندیسنه پیرو اولمسنی انتاج ایلشدی . لکن اعتراف ایتملیدرکه بو اسفار بعیده‌نك سائق یالکز دین دکل ایدی . غرب سرافرازانندن برچوغنك خرستیان دینه منسوب اولمیان اقوام ایله مسکون ممالکه آیاق باصدقلری زمان براصالت عنوانی احراز ایتمك کبی بر امل خفیٔ ظواهر پرستی و عظمتفروشی‌یه دوشدکلری بی اشتباهدر . دها مادی آمال و مقاصد تعقیب ایدن دیکر بعضیلرینك ایسه کندیلرنجه موجب شهرت واستفاده اوله‌جق برمالکانه‌یه ویابرامارته صاحب اولمق آرزوسنی بسلدکلری همان محققدر .

صلیبیون بر قراللق تشکیل ایتدکلری قدسدن بشقه (اورفه) ، (صور) ، (طرابلس شام) ، (یافه) ، (عکا) شهرلرینه وآنلردن اهمیتجه دون بر چوق بلاده ، (قبریس) ایله (ردوس) آطه‌لرینه یرلشه‌رك اورالری عادتا ابتدائی برر مستعمره حالنه وضع ایلشلودر .

مع‌مافیه مستعمره طاسلاغی حالنده اولان بویرلری اوچ درت عصر صکره اوروپالیلر طرفندن ماورای البحارده تأسیس اولنان مستملکاته تشبیه ایتمك بالطبع عقلمزه بیله کلمیور . بالاده ذکر اولنان بلاد و جزائر چوق کچمدن ، اصل یرلیلر ایله اجنبی فاتحلر آره‌سنده بر مقارنت حصولنی ممکن قیله‌جق درجه‌ده مساعده کار وحریتپرور قوانین ونظامات ایله اداره اولنور برر مستقل حکومت شکلنی اکتساب ایلشلردر .

موسیو (ده‌ماس لاتری de Mas - Latrie) طرفندن قبریس جزیره‌سی حقنده یازیلان مکمل بر اثرده جزیرۀ مذکوره ده خیلی مدت اجرای سلطنت ایتمش اولان (لوزینیان Lusignan) سلاله‌سنه منسوب قراللرك بیع ، هبه ، اجارۀ

طویله [Baux emphytéotiques] کبی معاملاتدن وقرون وسطیده (سرف Serf) دنیلن برنوع اسرانك تابع بولندقلری شرائطدن باحث اوله‌رق اصدار ایتدکلری امرنامه‌لر عیناً مندرج بولنیور . بو امرنامه‌لر دقتله نظر مطالعه‌دن کچیریلور ایسه (لوزینیان) سلاله‌سندن اولان قراللرك کندیلرینه خراجکذار اولان تبعه‌لرینك منافعنی نه‌درجه‌لرده کوزتدکلری آکلاشیلیر . موسیو (ده‌ماس لاتری) کتابنك مقدمه‌سنده دییورکه : «فرانسزلرك جزیره‌یی تحت اشغاللرنده بولندیردقلری اوچ عصرمدت قبریس اهالیسنك اك زیاده‌نائل رفاه وسعادت اولدیغی‌واك آز تضییقات و مظالم کوردیکی دوره‌لردن برینی تشکیل ایدر . لوزینیانلر غربده‌کی اصول معیشت و اداره‌لرینی ، دینلرینی ، لسانلرینی ، قانونلرینی ، حتی حاکمیتلرینك آثار باهره‌سی اولان صنایعلرینی ادامه و محافظه ایتمکله برابر کندیلرینی اهالئ مغلوبه‌یه صایدیرمغه موفق اولمشلردر » .

(اورفه) و (طرابلس) قونتلقلرنده دخی قبل‌الفتح جاری حق قضایی اتمام واکمال ایدن بر طاقم نظامات جدیده وضع اولنمش و مؤسسات خصوصیه وجوده کتیرلمشدر . (آنطاکیه) قونتلغی داخلنده دخی احتیاجات محلیه‌یه‌کوره وضع وتنظیم اولنمش بر طاقم قوانین ونظامات جاری ایدی . بونلرك متنی حاوی اوله‌رق ۱۳۳۰ تاریخنده یازلمش ارمنیجه بر وثیقهٔ عتیقه اخیراً درسعادتده کشف اولنمشدر . شوقدرکه فرانسز لسانیله یازلمش نسخهٔ اصلیه‌سی بولنه‌مامشدر . ذکر اولنان وثیقه پرنس دردنجی (بودوآن Baudouin IV) ك ۱۲۰۱ دن ۱۲۳۵ سنه‌سنه قدر امتداد ایدن دور حکومتنده تحریر وتدوین اولنان نظامات وقوانینك هیئت مجموعه‌سنی جامعدر .

ایکی قسمه آییریلان بومجموعهٔ قوانینك برنجی قسمی اصیلزادکانك و ایکنجی قسمی اصیلزاده اولمیانلرك حقوقندن باحثدر . بوصوك قسمده‌کی احکامك زمان وخفه باقیله‌جق اولور ایسه بونلرك‌پك حریتپرورانه بر فکر ایله یازلمش اولدقلرینی تسلیم ایتمك لازمکلیر. لکن اقطار شرقیه‌ده فرنکلر طرفندن‌وضع اولنان نظامات وقوانینك اك مهملری (آسیز = Assises) نامیله معروف اولانلردرکه قدس قراللغی داخلنده مرعی ومعتبر ایدی .

بونلر(غودفروآده بویلیون Godefroy de Bouillon)ك دور سلطنتنده قونت (ژان دیبلین Jean d'Ibelin) ك امر مخصوصیله بر حقوقشناسان هیئتی طرفندن تنظیم اولنمشدر . واقعا بونلرك فرانسزلسانیله‌یازلمش متنی حاوی نسخهٔ اصلیه‌سی

قدسك ۱۱۸۷ تاریخنده سلطان صلاح‌الدین‌ایوبی طرفندن ضبط وفتحی صره‌سنده ضایع اولمشه‌ده ۱۲۶۶ تاریخنی حاوی بعض صورتلری ایتالیا کتبخانه‌لرنده ظهور ایتدیکندن بالاده ذکر اولنان قوانین ونظاماتك هیئت عمومیه‌سنه کسب اطلاع قابل اولمشدر .

(قاپیتوله‌ر Capitulaire) طرزنده یازلمش اولان بو مجموعهٔ قوانین نظر مطالعه‌دن کچیریلیر ایسه بونك اوزمان اوروپاده مرعی اولان دره‌بکلك اصولنك تابع بولندیغی نظامات‌وقوانینك تحت‌تأثیرنده یازلدیغی سهولتله آکلاشیلور. اوروپانك مستقل ویا نیم مستقل قونتلقلرنده اولدیغی کبی قرون وسطی اوائلنده طوغریدن طوغری‌یه یاقونتلره ویا قراللره تابع و اوزمانکی (فئودالیته) اصولنجه سلسلهٔ مراتبده اوچنجی و بعضاً‌ده ایکنجی موقعی‌حائز بارونلردن متشکل وقرال‌طرفندن نصب وتعیین اولنمش بیوك بر مأمورك تحت ریاستنده بولنمق اوزره قدس‌قراللغنده دخی بر (محکمهٔ عالیه Haute cour) ، تعبیر دیکرله بر (بارونلر محکمه‌سی Cour des barons) تشکیل اولنمشدر. اصیلزادکان آره‌سنده‌کی دعاوی واختلافاتی فصل وحسم ایتمك وظیفه‌سیله مکلف اولان بو محکمه عین زمانده مهام امور حکومت حقنده رأی ومطالعه‌سنی بیانه صلاحیتدار بر مجلس استشاره حقنی دخی حائز ایدی .

اصلاً و نسلاً حر اولان افراد ایله ارباب حرف وصنعته و عوام ناسه تعلق ایدن دعاوی و اختلافاتی فصل و تسویه ایتمك حقی نفس قدس شهریله قراللق داخلنده کائن باشلیجه بلادك هر برنده تأسیس و تشکیل اولنان (محاکم عادیه Basse cour) ، تعبیر دیکرله (بورژوآلر محکمه‌سی Cour des bourgeois) نك دائرهٔ صلاحیتنه داخل ایدی . بو محاکم عادیه ، بولندیغی شهرك والیسیله اون ایکی کشیلك بر هیئت عدولدن ترکیب ایدردی .

ممالك‌مفتوحه اهالیٔ اصلیه‌سندن اولان‌سوریه‌لیلر موادجزائیه‌ده‌محاکم‌مذ کوره‌یه تابع ایدیلر . حقوق مدنیه‌یه تماس ایدن دعاوینك فصل ورؤیتی قبل‌الفتح‌موجود اولوب بعدالفتح مأموریتلرنده برمدت ابقا اولنان یرلی حکامك ، یعنی (رئیس) لرك صلاحیتی داخلنده ایدی . بالآخره تجارت وصنایع توسع ایتدکجه براً و بحراً اجرای تجارت ایدن تجار ایچون آیریجه‌محاکم تشکیل‌اولندی. بونلره(قورده‌لا فوند Cour de la Fonde) و (قورده‌لاشه‌ن Cour de la chaîne) دنیلیردی .

موسیو (ش . مونته Ch. Monte) نك بیوك آنسقلوپدیده بو مسئله‌دن باحث اوله‌رق یازدیغی بر مقاله‌ده شوصورتله اداراهٔ کلام اولنمشدر :

« صلیبیون یالکز ملل مختلفه افرادندن اولمقله قالمیوب بلکه بر مملکته منسوب اولانلری ده او مملکتك اقسام مختلفه‌سی اهالیسندن ایدی . عادتلری ، تابع اولدقلری قوانین مختلف ایدی . بوسببدندرکه قدس قراللغی داخلنده موجود ایکی اك مهم محکمه اولان قورده بارون Cour des barons) و(قورده بورژوا آ Cour des bourgeois) طرفندن اساساً صوك درجه غیر متجانس بر عنصر تشکیل ایتمکله برابر کتلهٔ واحده حالنده یشایان صلیبیونه هانکی احکام حقوقیه نك تطبیق ایدیله‌جکی مسئله‌سی خیلی مشکلاتی داعی اولمقده ایدی. (فئودالته) دورنده ایسه مقاولات وقوانین حقوقیه یالکز مملکت اعتباریله دکل ، حتی همجوار اولان مالکانه‌لرده بیله تخالف ایتمکده ایدی . بوکابناءً سوریه‌یه دوکیلن صلیبیون آره‌سنده عنعنات و تعاملات اعتباریله بعضاً تضاد ومباینت درجه‌سنی بولان فرقلر موجود ایدی . اون اوچنجی عصرده یشامش اولان قبریسلی حقوقشناساندن تواتراً انتقال ایتمش بر روایته نظراً ، قدس قرالی (غودفرد آ ده بویلیون) اوائل سلطنتنده ، صلیبیونك عادات وتعاملات مختلفه‌سی آره‌سنده زمان و زمینه اك موافق اولانلرك انتخابنده و تدریجاً حکومت جدیده‌نك هر طرفنه انتشار ایدرك مرور زمان ایله کسب قطعیت ایتمسی محقق اولان بر حقوق عرفیه اساسنك پیدرپی وضعنده محاکم عدلیه‌یی مختار براقه‌جق یرده قدس قراللغی داخلنده موجود محاکم مختلفه طرفندن اجرا وتطبیق اولنان احکام حقوقیه‌نك برامرنامهٔ رسمی صورتنده ضبط وتثبیتنی امر ایلمشدر. مومی الیه بومقصدك تأمینی ایچون اك زیاده صاحب عرفان ومعلومات اولان صلیبیونی کندی وطنداشلرینك منسوب اولدقلری مملکتده وعلی الخصوص اك چوق اهل صلیب کوندرن فرانسه‌ده جاری عادات وتعامل حقنده تحقیقات وتدقیقاتده بولنمغه مأمور ایتمشدر. »

ایشته بوتحقیقاتك نتایجی مبین اولان وقرون وسطیده ممالك شرقیه‌ده یرلشن لاتینلرك وضع وتأسیس ایتدکلری حقوق وتشکیلاتك تاریخی ایچون اك مهم بر وثیقه تشکیل ایدن بر مجموعهٔ قوانین وجوده کلمشدرکه بوکا (قدس قراللغی آسیزلری Assises du royaume de Jerusalem) نامی ویرلمشدر. هیچ شبهه یوقدرکه بو مجموعه‌ده وضع اولنان اصول محاکمه پك محدود بر دائره‌ده قالمشدر . بوندن بشقه بو اصول محاکمه‌نك او وقت اوروپاده جاری دره بکلك حقوقنك

[Droit féodal] تحت تأثیرنده وضع ایدلمش اولدیغی آکلاشیلیور. لکن نه چاره‌که قدسه یکی کلنلری حکومت جدیده‌یه بوکبی وسائط وقوانین ایله ربط ایتمک عادتا ضرورت تحتنده ایدی . هنوز دائرهٔ مطاوعت و انقیاده تمامیله آلنمیان ، یورولمق بیلمز بر دشمن طرفندن دائما تحت تهدیدده بولندیریلان بر مملکتده محافظه و ادامهٔ موجودیت ایتمک ایستین صلیبیون چارناچار قوی برتشکیلات عسکریه‌یی وصرف بو مقصده خادم بعض مؤسسات خصوصیه‌یی وجوده کتیرمک مجبوریتنده ایدیلر . بتون معاملات وحرکاتی کیف وقوته استناد ایتدیرن اهل اسلامک اجرای حکم ایتدیکی حوالیده حقیقی بر نظام وانتظامک تأسسنه بادی اولان وبالجمله حقوقی تحت تأمینه آلان بو کبی تشکیلاتی یرلیلرك امنیت جان وماللرینی کافل بر نعمت صورتنده تلقی ایتمش اولملری کرکدر . تشکیلات مذکوره صلیبیونك هزیمت متأخره‌سیله مادةً اورته‌دن قالقمشسه‌ده بونلرده مندمج روح بقا بولمشدر . عالم عیسویتك تدریجاً رجعته رغماً شرقده تأسیس ایتدیکی عادات زائل اولمامشدر . اهل صلیب محارباتندن هیچ بر نتیجه حاصل اولمدیغنه شبهه یوقدر . مسلمانلری ارض مقدسدن اخراج مقصدیله کیریشیلن تشبثات حربیه مدهش بر مغلوبیته منجر اولمشدر. محاربات مذکوره اون‌دردنجی عصرده صورت قطعیه‌ده ختام بولدیغی زمان قدرت اسلامیه مدنیت غربیه‌یی هر زماندن زیاده تهدید ایده‌بیله‌جك بر درجه‌یی بولمشدی . بویله اولمقله برابر صلیبیون ولوکه موقتاً اشغال ایتدکلری ممالکده مرورلرینه دلالت ایده‌جك غیرقابل ازاله ایزلر براقدیلر . زیرا بر طرفدن اهالئ محلیه اهل صلیبك و بالخاصه بونلره پیرو اولان فرانسزلرك قوانینی، عادات ولسانیله الفت ایتدکلری کبی دیکر طرفدن تجارت وسعت بولدی، رفاه عمومی آرتدی ، عروق ومنافع قاریشدی وتعصب آزالدی . ایشته غربه وبالخاصه فرانسه‌یه بوقدر بهالی یه اوطوران، هزیمت ورجعت قهقریه ایله نتیجه‌لنن محارباتدن حاصل اولان نتائج مادیه ومعنویه بوندن عبارتدر. محاربات مذکوره‌نك حین اجراسنده تعقیب اولنان مقصد دینی واقعا حصول بولمامشدر؛ لکن بوكا مقابل اسفار صلیبیون خاطر وخیاله کلمین وسائط ایله طریق استقبالی کشاد ایتمش وبالآخره اقتطاف ایدیلن ثمراتك تخملرینی حاضرلمشدر.

آلتنجی فصل

ممالك شرقیه‌ده‌کی فرنکلر وشرائط معیشتلری

ملوك عیسویه ماورای ابحارده مالك اولدقلری قطعاتده محافظه وادامهٔ موقعه موفق اولدقلری مدت ظرفنده آثار تیقظ ، بصیرت و اقتدار ابرازندن خالی قالمدیلر . بونلرك بتون همت وغیرتلری زیر اداره‌لرنده بولنوب برنوع مستعمره‌یه مشابه‌اولان ممالکی‌مطرد برتشکیلاته تابع بولندیرمق، تعبیر دیکرله ممالك مذکوره احوالنی انتظام آلتنه آلمق خصوصنه معطوف ایدی . ملوك عیسویه‌دن هر بری زیر حاکمیتنده‌کی ممالکی اطراف و جوارده‌کی سائر فرانق مستعمره‌لرندن دها پارلاق و مهم بر موقعه اعلا املنده بولندیغندن فرانق [فرنك] پرنسلری وقونتلری ایله کندیلری آره‌سنده بوزمینده حقیقی بررقابت حکمفرما ایدی .

قونتلق ، دوقه‌لق ، پرنسلك ویا قراللق صورتنده وشرائط غریبه واستثنائیه تحتنده‌تشکیل اولنان واوروپایه بعدلری حسبیله‌غرب ایله پك آز تماسده‌ومناسباتده بولنان بو حکومتلر ، مؤسسلری ایچون پك مساعد بر زمین فعالیت واجراآت تشکیل ایلمکده ایدیلر . بتون بو ملوك افرنجیه قابلیت عسکریه‌لریله امور حکومتی تدویر امرنده‌کی استعدادلرینی مزج وتوحید ایتمك خصوصنده ابراز مهارت‌ایچون پك چوق فرصتلره دسترس اولیورلردی . لکن حاکمیت اسلامیه حاکمیت عیسویه مقامنه‌قائم‌اولدیغی، مستملکات مذکوره‌نك حاکملری تبدل ایتدیکی زمان بوتحولك نتیجه‌سنده بالطبع‌یکی بروضعیت قانونیه تحدث ایلشدرکه ماهیتی اثرمزك بوفصلنده تشریح اولنه‌جقدر. فتح قسطنطنیه‌یی متعاقب غالب ومغلوب آره‌سنده‌کی اختلافات ومباینات قطعی بروضوح ایله میدانه چیقدیغی کبی سوریه‌ده‌کی فرانقلرك هزیمتی اوزرینه مغلوب موقعده قالان غربلیلر ایله مظفر عربلر آره‌سنده‌کی تضادلر دخی کمال شدتله نمایان اولمشدر . فاتح سلطان محمدك بیزانس اهالیسنه قارشو کوستردیکی علوجناب آثارینی سوریه‌ده‌غالب‌کلن‌عربلر خرستیانلره‌قارشی دائما کوسترمه‌مشلردر. اختیار غربت ایتمك ایسته‌میوب مسقط رأسلرنده قالمغی ترجیح ایدن روملر ، سریانیلر ، ارمنیلر و عرب خرستیانلری پك دهشتلی بر استبداده معروض قالدیلر . اسباب دینیه‌دن طولایی ویا اجرای تجارت مقصدیله سلاح آرقداشلری

طرفندن ترك وتخلیه اولنان ممالکده تمدید اقامته قرار ویرن اجانب ویا فرانقلره گلنجه ؛ بونلرك شرائط معیشتی غبطه بخش بر حالده اولمسامقله برابر بر درجه‌یه قدر امین ایدی. بونلر اصول اداره‌نك دکیشمسندن واقعا متأثر ومتأذی اولدیلر سه‌ده بوتبدل یوزندن منافع مادیه‌لرینه برضرر کلمش اولدیغنه دائر برشی ایشیدلمه‌مشدر. او زمانکی مورخلرك افاده‌سنه کوره عین مملکته منسوب اولوب شرقده تمکن ایتمك عزم و اصرارنده بولنان اجانب ـ قرون وسطیده اوروپا یهودیلری حقنده یاپیلدیغی کبی ـ سورلر ایله محاط معین ومحدود بر محله‌یه یرلشدیریلیردی . محلهٔ مذکوره‌نك قپولری غروب شمس ایله قپانیردی . اوروپا بلادینك برچوغنده اون بشنجی عصرك اواسطنه قدر موجود اولان ، (غه‌تو Ghetto) دنیلن وصرف موسویلرك اقامتنه تخصیص ایدیلن محلاته من کل الوجوه مشابه اولان بو محله‌لره ـ بولندقلری ممالك و بلاده کوره ـ گاه (خان Khan) گاه (اوقه‌ل Okelle) وگاه (فندق Fondique) اسمی ویریلیردی . بر چوق شهرلرده بو محله‌لر قلعه واری دیوارلرله محاط بولنیوردی . بو صورتله اوراده ساکن بولنان خرستیانلر عندالاقتضا کندیلرینی آره‌صره حسیات دینیه‌سی غلیانه گلن مسلمانلرك مهاجمات وتعرضاتنه قارشی مدافعه ایتمکه مقتدر بولنیورلردی . هر سنه آره‌لرندن انتخاب ایتدکاری بر مقدار مبعوثیندن متشکل وملتك امور مشترکه‌سنی تذکره مأمور بر مجلسه مالك بولنان خرستیانلرك بر قونسلوس ویا قونسلوس وکیلنك زیر حکم ونفوذنده اوله‌رق ساکن اوله‌رق مجتمعاً ساکن اولدقلری بو محله‌لر نوعما شهر ایچنده آیری بر شهر ایدی [١] . صرف اجانب ایله مسکون اولان بو محله‌لر صلیبیونك مدهش امکلر صرف و بك چوق فداکارلقلر اختیار ایله تأسیسنه موفق اولدقلری قراللقلرك ، پرنسلکلرك آثارباقیه‌سندن بشقه برشی دکلدر. بونلر اسلاملر طرفندن خریطهٔ عالمدن سیلین معظم لاتین ایمپراطورلغنك صوك انقاضی ایدی. غرائبدن اولمق اوزره بو محلات کویا اراضیٔ اسلامیه خارجنده کائن ایمشجه‌سنه اورایه حکومات اسلامیه تبعه‌سنك کیرمسنه مساعده کوسترلمزدی. حتی مأمورین محلیه بیله قونسلوسلرك تمامیله زیراداره‌سنده بولنان محلات مذکوره سکنه‌سنه عائد خصوصات اداریه و انضباطیه‌یه مداخله ایتمك حقنی هیچ بر صورتله حائز دکل ایدیلر . [٢]

---

[١] (ده‌غابریه‌لی de Gabrielli) نك اثرندن .

[٢] (آ . بنوآ A . Benoit) نك (قاپیتولاسیونلر ومصرده اصلاحات عدلیه) نام اثرندن .

مورخ (دەپينغ Depping) تأليفكردەسی اولان براثرده دييوركه : « اسكی زمانده شرقده برقونسلوسلق نەاولديغنی بيلمك ايستر ايسەكز هرطرفی ديوارلر ايله محاط برمحله تصور ايديكز. بومحلەده برقونسلوس وبوقونسلوسك تجارت ايله مشغول وطنداشلری اقامت ايدرلردی . محلهٔ مذكورەده مسا كندن بشقه بعض مغازەلر ، دكانلر ، اكثريا كوچك وبعضاًده بيوجك بركليسا ، براكمك فرونی ، برحمام ، برميخانه ، برقصاب دكانی وبربالق پازاری بولنوردی . »

صليبيونك ارض فلسطينی ترك ايتملری اوزرينه قونسلوسلر كندی وطنداشلرينك برر حامئ طبيعيسی اولديلر . اوزمان شرق شهر و اسكەلرنده اجانب طرفندن اداره اولنان بك چوق تجارتخانەلر موجود ايدی . شايان دقت برشی وار ايسه اوده دين محارباتنك معاملات تجاريەيه سكته ايراث ايدەجك يرده بالعكس تجارتك برقات دها وسعت وكرمی پيدا ايتمسنه خادم اولمسيدر . ارباب تجارت ، اسلاملر وخرستيانلری يكديكريله چارپيشديران اختلافات ومنازعات دينيەيه پك آز اهميت ويرەرك آنجق كندی ايشلرينی ايلرويه كوتورمكه باقيورلردی . ديكرطرفدن پك متعصب كورينن اسلاملر كندی دينلرينه منسوب اوليان تجار ايله اخذواعطاده بولنمقدن هيچ چكينمزلردی . (هوتفويل Hautefeuille) ك بحق ديديكی وجهله مقامات مباركەيی اسلاملرك زير حاكميتدن قورتارمق ايچون بتون عالم غربك قيام ايدركبی كورنديكی برصرەده بيله مخاصماته طوغريدن طوغری‌يه جولانكاه اوليان بالجمله محللرده ايكی دين سالكيننده اولان كميجيلر آرەسنده اخذ و اعطا كمال كرمی ايله دوام ايدوب طوريوردی . حتی صليبيونی عسقلون وعكايه نقل وايصال ايدن كميلر عودتلرنده مصرسواحلنه اوغرايەرق اوراده اسلام تجارينه عائداموالی يوكلتوب غربه نقل ايدرلر وبو صورتله خيلی كار تأمين ايلرلردی [١] .

مدار معيشتلری تجارت اولان باحمله ملتلرله بلادساحليەنك كافەسی، اهاليسی حريص نقد ومبتلای سفاهت اولان ايتاليا جمهوريتلری ، ونديك ، جنوه، پيزا ، فلورانسه ، آمالفی ، بارسلون وباخصوص مارسيليا كبی مراكز مهمهٔ تجاريه شرق اسكەلرنده تجارتخانەلر وبازار يرلری تأسيس و كشاد ايتمك خصوصنده يكديكريله عادتا رقابت ايتمكده ايديلر . فرانسه قرالی يدنجی شارلك زمان سلطنتنده برمدت فرانسەنك امور ماليه رياستنه تعيين اولنان (ژاق كور Jacques Coeur) نامنده متشبث برآدم ممالك شرقيه ايله غايت واسع معاملات تجاريه يه كيريشمشدی .

[١] (هوتفويل) ك « بين الملل حقوق بحريه تاريخی » نام اثرندن .

موما الیهك مالك بولندیغی سفائن تجاریه عادتا بیوك بر دونما تشكیل ایده‌جك درجه‌ده كثیر ایدی. سفائن مذكوره‌نك تعرضدن مصونیتنی وسلامت سیر وسفرینی تأمین ایچون صاحبنك اسمنی ذكر ایتمك كافی ایدی. (ژاق كور) ك نظر توجهدن دوشمسنه سبب، هركس حسیات واعتقادات دینیه نك اسیری اولدیغی ودین محارباتنك كمال شدتله دوام ایتمكده بولندیغی زمانده كندیسنك، وصایا وتنبیهات خلافنه اوله‌رق، مصر اسلاملریله ادامهٔ مناسبات تجاریه‌ده مصر ومتمرد بولنمسی ایدی [١].

ایشته اوصره‌لرده ایدی كه مارسیلیانك اهمیت تجاریه‌سی اوج بالایه چیقمشدی. شهر مذكور سكنه‌سنك مالی اولان لایعد كمیلر بتون دكزلرده سیر وسفر ایدرك مارسیلیایه حسابسز ثروتلر كتیرمكده ایدیلر. ونديك و جنوه شهرلری شرق ایله مناسبات جدیدهٔ تجاریه تأسیسی یوزندن پك زیاده مستفید اولدیلر. بو ایكی جمهوریت لاتین عالمنه خدمتده بولنمقله برابر بو خدماتك مقابلنی استیفا یولنی پك اعلا بیلیرلردی. مادةً موجب خرابیلری اولان اسفاره كیریشن وبونلرك هردائم مستلزم اولدیغی مصارف جسیمه‌نك بار ثقیلی آلتنده ازیلن پرنسلر وسائر اصیلزاده‌كان كرات ایله بو ایكی جمهوریته مراجعت ایدرك استقراضاتده بولنمشلردر. بو ایكی حكومت مضایقهٔ مالیه‌ده بولنان پرنسلرك بو یولده‌كی مراجعتلرینی فرصت عد ایدرك كندیلرینه بعض تعهدات مقابلنده بروجه پشین بر مقدار پاره ویریرلر وبو صورتله آنلری كندی منفعتلرینه آلت ایدرلردی. بوندن بشقه سائر ملتلرله رؤسای حكومتك آچدقلری محارباتی حسن نتیجه‌یه اقتران ایتدیره‌جك صورتده معاونت نقدیه ویا عسكریه‌لری سبق ایتدیكی زمان بو خدمتلرینه بدل اوله‌رق تجارتلرینك ازدیاد وتوسعنی مؤدی وطولاییسیله نفع مادیلرینی موجب امتیازات، مساعدات ومعافیات طلبندن هیچ خالی قالمازلردی. مثلا برنجی اهل صلیب شماربه‌سندن صكره جنوزلیلر معاونتلرینك مكافاتی اولمق اوزره كرك قدسده وكرك یافه‌ده برر جاده‌یی و (آقسه‌ر ١١٠٤) ، صور، قیصریه وعكا شهرلرنده بلاد مذكوره‌نك اوچده بری قدر برر اشغال ایدن برر قوجه محله‌یی تحت تصرفلرینه آلمغه موفق اولدیلر. بو امتیازاتی ناطق و مصدق اوله‌رق عقد وتنظیم اولنان مقاوله‌نامه موجبنجه جنوزلیلر بو حق تصرفدن فارغ اولمق ایستدكلری صورتده كندیلرینه تعویضات مقامنده صلیبیونك سوریه جهتلرنده تحت اشغاللرنده بولندیردقلری ممالكده

---

[١] (سه‌ن پریست) ك «خاطرات» نامنده‌كی اثرندن.

كائن ليمانلر واسطه‌سيله وقوعبولان معاملات تجاريه‌دن متحصل تمتعاتك ثلثى ترك اولنه‌جق ايدى . صليبيون ارض فيلسطينك قسم اعظمنه وضع يد ايتدكدن صكره خطهٔ مصريه‌يى دخى ضبط و فتح ايتمك املنه دوشدكلرندن جنويزليلره مراجعت ايدرك بو امر فتحى ساحهٔ حصوله ايصال ايچون معاونات و تسهيلات لازمه‌ده بولندقلرى تقديرده كنديلرينه القاهره شهرينك اوچده ايكيسى ترك اولنه‌جغنه دائر تأمينات ومواعيدده بولنمشلردر [١] . ونديكليلره كلنجه ؛ بونلر دخى آنطاكيه شهرنده ١١٨٣ سنه‌سنده تصديقه اقتران ايدن بعض امتيازاته نائل اولديلر . جمهوريت مذكوره ١١٩٢ تاريخنده عكانك صليبيون طرفندن محاصره اولنمسندن بالاستفاده طقوزسنه‌اول آنطاكيه‌دا احراز ايتديكى مساعدات‌وامتيازاتى قدس‌قرالى (قونراددە مونفرآن Conrad de Montferrant) ه تصديق ايتديرمكه موفق اولدى . بو معاملهٔ تصديقيه اوچنجى اهل صليب محاربه‌سى اثناسنده جنود عيسويه‌يى اداره ايدن بتون رؤساى غربيه‌نك انضمام موافقتيله وقوع بولمشدر . قبريس قراللرينك ، زير حاكميتلرنده‌كى اراضيده متمكن جنويزليلره پك واسع امتيازات عدليه وماليه بخش ايلدكلرى معلومدر [٢]. ردوسى ضبط ايدن شواليه‌لرك جنويزليلره آطه‌نك حين تسخيرنده ابراز ايتدكلرى معاونتدن طولايى پك‌واسع بر حق قضايى حائز قونسلوسلر نصب وتعيين ايتمك حقنى ويرمش اولدقلرينى جنوه جمهوريتنك مكمل بر تاريخنى يازمش اولان (قناله Canale) نام ايتاليان مورخى نقل و حكايه ايدييور .

تفصيلات مسروده‌دن آكلاشيلوركه بعضاً اهل‌صليب محاربه‌لرى حق‌حاكميتك تحديد وتنقيصنى موجب پازارلقلره ميدان آچمشدر . حق حاكميتك تا اوزماندن اعتباراً اوغراديغى تحديدات ايكى صورتده تجلى ايدييوردى : كاه برحكمدارك حاكميتنه تابع اراضيدن بر قسم تفريق ايديله‌رك او حق حاكميت مملكتك آنجق بر قسمنه محصر قاليردى ؛ كاه ينه حاكميت نظريه‌سنجه بر حكمدار ويا حكومتك كندى مملكتى داخلنده منحصراً استعمال‌ايتمكه ويا آندن مستفيد اولمغه‌صلاحيتدار بولنديغى حقوق و امتيازات مخصوصه‌يه اجانب دخى اشتراك ايتديريليوردى . بر مملكته عائد امور اداريه ، عسكريه وعدليه‌يى تدوير و رؤيت ايتمك حقنك يالكز بر شخصه منحصر اولميوب بو حقه بر شخص ثالثده اشتراك ايده‌بيله‌جكى

[١] (قناله Canale) نك « جنوه جمهوريتنك تاريخى » نام اثرندن — ١٨٦٨

[٢] (دەماس‌لاترى de Mas - Latrie) نك « قبريس آطه‌سنك تاريخى » نام اثرندن

حقنده‌کی نظریهٔ حقوقیه اوزمان دره‌بکلك تشکیلاتنه اساس اولان قواعد ونظامات ایله اداره اولنان اوروپاده دخی مقبول و معتبر ایدی .

دره‌بکلك دورنده غربده جاری عادات وتعاملات اقتضاسنجه بتون برمملکتی زیر نفوذ واداره‌سنده بولندیران و بوکا بناءً حاکملك صفتنی حائز اولان بیوك اصیلزادکاندن بری کنـدی شریکی اولمق اوزره طانمش دیکر بر اصیلزاده ایله [Coseizneur] حق قضانی‌مشترکاً ایفا ایده‌بیلیردی. شوالیه‌لر کندی مملکتلرنده تبعیت ایتدکاری عاداتی اهل صلیب محارباتیله شرقه ادخال ایتدکلرندن بالآخره بحر سفید سواحلی بویجه تشکل ایدن حکومات عیسویه‌دن بعضلرنده بو (تقسیم حقوق حکمرانی) قاعده‌سی‌دخی‌جاری و معتبر اولمغه‌باشلامشدر. صحائف‌تاریخده (تقسیم حقوق) نظریه‌سنك ممالك مختلفه‌ده تطبیقنه دائر پك چوق امثله‌یه‌تصادف اولنور . مورخیندن (هوتفویل Hautefeuille) قرون وسطی اوائلنده اوروپای جنوبیده متمکن اولوب باشـلیجه مشـغله‌لری تجارت بحریه‌دن عبارت اولان برچوق اقوامك‌دیاراجنبیه‌ده‌وباخصوص قره‌دکز سوا-لیله آسیانك‌اقسام‌شرقیه‌سنده متعدد کوچك مستعمرات وجوده کتیردکلرینی‌ذکر و اثبات‌ایدییور. بونلر تأسیس اولندقلری اراضینك صاحبی اولان حکمدارك مأذونیتیله وجوده کتیریلیر ایدی. بویله اولمقله‌برابر مستعمراتده‌کی‌اهالی‌حکمدارك‌حکم‌ونفوذینه‌قطعیاًتابع‌اولمیوب‌اهالیٔ اصلیه‌سندن بولندقلری‌مملکتك، حکومت‌متبوعه‌لرینك قوانینیله‌اداره و اومملکتك تبعه‌سندن عد اولنوردی . ایشته جنویزلیلرك استانبول بوغازی اوزرنده تأسیس ایتدکلری (غلطه) وقره دکزك ساحل شمالیسنده وجوده کتیردکلری (کفه) و (آزاق) مستعمراتنك حال و موقع قانونیسی بو مرکزده ایدی . ترکلرك اسـتانبوله دخولندن اول اوراده اجرای حاکمیت ایدن روملر بویله بر اصـول وقاعده‌نك تأسسنه موافقت خصوصنده باجمله ملل واقوامه تقدم ایدرك بونی لغو و فسخ ایتمك شـویله طورسون بالعکس ادامه ومحافظه بیله ایتمشـلردر . قیصر (میشـه‌ل پاله ئولوغ Michel Paléologue) ۱۲۷۰ تاریخنده جنوه جمهوریتیله بر معاهده عقد ایدرك بیزانس ایمپراطورلغی داخلنده سـاکن جنویزلیلره امور جزائیه‌ده بیله کندی مملکتلرنده جاری قوانین موجبنجه محـاکمه اولنمق حقنی ویرمشدر . قیصر (آندرونیق Andronic) ۱۳۰٤ سنه‌سنده بو امتیازی تجدید ایتمشدر . طربزون ایمپراطوری دخی جنویزلیلره ۱۳۱٤ سنه‌سنده بویولده بعض امتیازات بخش وبونلری ۱۳۱٦ سنه‌سنده تصدیق ایتمشدر .

شرقده خرستیانلرك هزیمتی اوزرینه زمام اداره‌یی اله آلان اسلاملر بواحوال حقوقیه‌یی هیچ برتبدله اوغراتمدیلر . اسلاملر کفاری بعض محلات مخصوصه‌یه اسکان و آنلری خارج ایله اختلاطدن عادتا منع ایتدکلری حالده خرستیانلرك امتیازات سابقه‌سنی ابقاواولجه احراز ایدلمش اولان مساعدات مخصوصه‌یی تصدیق ایلمشلردر . حتی امتیازات و مساعدات مذکوره‌نك اسلاملر طرفندن برقاچ دفعه توسیع ایدلدیکی بیله کورلمشدر . تشکیلات دینیه‌لری اقتضاسنجه احکام شرعیه وقوانین مدنیه‌یی ممزوجاً تطبیق ایتمکده بولنان اسلاملر حکومات مختلفه تبعه‌سندن اولان اجانبك حق قضایی اجرا وآیین روحانیلرینی کیف مایشاء ایفا خصوصنده سربست قالملرنده هیچ بر محذور کورمه‌مشلردر . اهل صلیب محارباتی زماننده خرستیانلر طرفندن اداره اولنان ممالکده ساکن دینداشلرینك برطاقم معافیات وامتیازاته مالك بولندقلرینی تخطر ایدن اسلاملر بالآخره غالب کلدکلری زمان بوخاطرات سوقیله خرستیانلرك مساعدات وامتیازاتنه طوقونمامش اولسه‌لرکرکدر. بیزانس ایمپراطورلغنك احوالی حقنده‌کی تتبعات تاریخیه نتیجه‌سنده فتح قسطنطینیه‌دن تام آلتمش سنه اول شهرمذکورده برخیلی مسلمانلر ساکن بولندیغی آکلاشیلمشدر. بو جماعت مسلمین احکام شرعیه‌یه کوره اجرا وتطبیق عدالت ایدن بر قاضینك زیر نفوذ واداره‌سنده یشامقده ایدی . بالاده ذکراولنان (معاملهٔ متقابله اصولی) حاکم اولان اسلاملرك منافعنه مغایر دوشمه‌مك و حسیات دینیه‌لرینی تحریك وتهییج ایتمه‌مك شرطیله دائما تطبیق اولنمشدر .

حکومات اسلامیه آره‌سنده عالم عیسویت ایله اك اول ائتلاف ایدن حکومت مصرایدی . فرانسه قرالی (سه‌ن لوئی) اوراده بیوك برجسارت و تقوی شهرتی براقشدی. فرانسز اردوسنك خطهٔ مذکوره‌ده اوغرادیغی فلاکتلره رغماً خلق فرانسز جنکاورلرینك پارلاق قهرمانلقلرینی اونوتمه‌رق آنلری لسان ستایش ایله ذکر ایتمکدن خالی قالمازلردی . ایکی مملکت آره‌سنده‌کی مناسباتی توسیع وتقویه خصوصنده تجارتك پك بیوك دخل و تأثیری کورلمشدر . مصر کبی زنکین بر مملکتدن منافع عظیمه تأمین ایتمك قابل اوله‌جغنی آکلایان فرانسز ، قاتالونیالی وجنویزلی تاجرلری اوراده آز مدت ظرفنده بیوك ترقیاته نائل اولان بر چوق مؤسسات تجاریه وجوده کتیردیلر . تا اوزماندن اعتباراً پك آغیر اقمشهٔ حریریه ، غایت قیمتدار زینت اسلحه‌سی، عطریات، بهارات، بز ، چوخه، بغدای ، پرنج ... الخ کبی مواد اوزرینه بیوك معاملات جریان ایتمکه باشلامشدر . شوقدرکه

معاملات مذكوره‌نك محور لايقنده جريان ايتمسى قونسلوسلرك اجراى نفوذ وتأثير ايتملرينه وارباب تجارته عائد حقوقك بر طاقم معاهدات ايله تأمين ايدلمش بولنمسنه وابسته ايدى . مملوكلر سلاله‌سنه منسوب سلطان (ملك المنصور) ١٢٩٠ تاريخنده اسكندريه‌ده‌كى جنوه قونسلوسنه يالكز جنويزليلر ايله سائر خرستيانلر آره‌سنده دكل ، حتى جنويزليلر ايله عربلر آره‌سنده تكون ايده‌جك اختلافات ودعاوى‌يى فصل ورؤيت ايتمك حقنى ويرمشدر . مصرك يانى باشنده حقيقةً قوى‌الشكيمه بر حكومت تأسيسنه موفق اولان ردوس شواليه‌لرينه بر سنه صكره عين حقوق بخش اولندى . مصر سلطانى كنديلكندن ردوس شواليه‌لرينك رئيسى اولان (فيليبر دو ناياق Philibert de Naillac) ايله بر قاپيتولاسيون معاهده‌سنى عقد وامضا ايلدى . معاهدۀ مذكوره ايله رئيس مومى‌اليه قدس ، رمله ، دمياط واسكندريه شهرلرينه برر وكيل تعيين و اعزام ايتمك حقى بخش اولنمشدر . بو وكيللرك مكلف اولدقلرى باشليجه وظائفدن برى بلا تفريق ملت بتون خرستيانلرى اسلاملرك حقارات وسوء معاملاتنه قارشى مدافعه وحمايه ايتمكدى . شوقدركه وكيللردن برى عهده‌سنه محول وظيفه‌يى ايفا ايده‌بيلمسى ايچون كنديسنك مأمورين مصريه نزدنده تشبثاتده بولنه‌رق خرستيانلر اوزرنده‌كى حق حمايه‌سنى تصديق ايتديرمسى ايجاب ايدييوردى [١] .

بالآخره فرانسزلره وفرانسز قونسلوسلرينك تحت حمايه‌سنده بولنان قاتالونياليلره دها واسع مساعدات بخش اولنمشدر . مصر سلطانلرى طرفندن اجانبه بخش اولنان كافۀ حقوق و امتيازات او زمان جارى اولان عاداته توفيقاً طوغريدن طوغرى‌يه مصر حكومتيله اسكندريه‌ده‌كى فرانسز قونسلوسى آره‌سنده عقد وامضا اولنان بر قاپيتولاسيون معاهده‌سنده يكان يكان ذكر وتعداد ايدلمشدر . خطۀ مصريه عثمانيلرك يد ضبط تسخيرينه كچنجه سلاطين عثمانيه بالاده ذكر اولنان قاپيتولاسيون معاهده نامه‌سنى تصديقه مسارعت ايتديلر . بونى اك اول تصديق ايدن پادشاه سلطان سليم اول ايدى . مشاراليهك مخدومى سلطان سليمان ثانى [*] دخى معاملۀ تصديقيه‌يى ايفا ايلمشدر . بو معاهده نامه او زمان مصرده مقيم فرانسزلرك احوال وشرائط معيشتى حقنده بر فكر صريح ويره‌جك مدار اوله‌بيله‌جكندن بورايه عيناً نقل ودرجى مناسب كورلمشدر :

[١] (فلاندن Flandin) ك « ردوس شواليه‌لرى تاريخى » نام اثرندن .

[*] مؤلف سليمان چلبى‌يى سليمان اول عد ايتمك صورتيله سلطان سليمان قانونى‌يه « ثانى » ديبور .

مملوكلرك زماننده سلطنتنده مصر حكومتيله فرانسه‌نك اسكندريه قونسلوسی آره‌سنده عقد اولنان و سلطان سليمان ثانينك تصديقنه اقتران ايدن معاهده‌نك متنی [*]

مصرده‌كی دولت عليه مأمورين ملكيه ، عدليه وضابطه‌سنك معلومی اوله‌كه :
فرانسزلرك وقاتالونياليلرك اسكندريه‌ده‌كی قونسلوسی اولوب اصولی دائره‌سنده تنظيم ايدلمش بر اعتمادنامه‌يی حامل بولنان (ژه‌هان به‌نوآست ده‌پيه‌ر به‌نوآست Jehan Benoist de Pierre Benoist) نام ذات‌حضور شاهانه‌مزه داخل اوله‌رق مصرده مقيم فرانسزلرك تابع اولدقلری شرائط معيشت ايله كنديلرينه بخش اولنان حقوق وامتيازاتی ناطق مقاولاتك مرعيتنه دائر مصرملوك سابقه‌سی طرفندن‌ويريلن بش قطعه امرنامه‌يی خاكپای شاهانه‌مزه عرض وتقديم ايله بونلرك تصديقنی رجا والتماس ايتمش اولمقله مرقومك مطلوبی اسعاف اولنه‌رق مواد وشرائط آتيه‌يی حاوی فرمان عاليشانم شرفصدور ايلمشدر .
شويله‌كه :
اسكندريه‌ده‌كی قونسلوسلرينك نفوذ واداره‌سنه تابع اولوب ممالك شاهانه‌مزده مقيم بولنان ويا ممالك اجنبيه‌دن كلوب سواحلمزه وليمانلرمزه چيقه‌جق اولان بالجمله فرانسزلر ايله قاتولونياليلر ومومااليه قونسلوسك نفوذينی طانيان سائر ملل افرادی ايستر قره‌ده ، ايستر دكزده بولنسونلر الحاصل بولندقلری محل نره‌سی اولور ايسه اولسون مأمورينمزك حمايه‌سنه مظهر اوله‌جقلردر . و وقت صلحده ممالك شاهانه‌مزده اقامت ويا كشت وكذار ايدن ملل سائره افرادی حقنده نه‌كبی معامله كوسترلمسی لازم ايسه كنديلرينه‌ده اويله‌جه معامله ايدلمسی مطلوبدر . افراد مرقومه ايستدكلری يرده اقامتده ويا ايستدكلری محله اوغرامقده حر و سربست براقيله‌جقدر . كنديلرينه بو خصوصده هيچ بر وجهله ايقاع مشكلات وموانع ايدلميه‌جكدر . كذلك بيع‌وفروختی ممنوع اولميان اموال‌وامتعه‌يی كيف‌مايشاء صاتون‌آله‌بيله‌جكلر وبوكا هيچ كيمسه ممانعت ايتمك جرأتكارلغنده بولنه‌ميه‌جقدر .
اقوام مذكوره افرادی كنديلرينه عائد كميلرك حموله‌سنی سربستجه كمركلره چيقاره‌بيله‌جكلر وبو خصوصده هيچ بر مشكلاته اوغراميه‌جقلردر . بو معاملهٔ اخراجيه صره‌سنده افراد مرقومه‌دن برينك ضررينی مؤدی برحال وقوع بولوبده قونسلوس طرفندن مسئله‌نك حكومته عرض وايضاحنه لزوم كورلديكی تقديرده منافعنك سكته‌دار اولديغنی ادعا ايدن شخص قونسلوسك ايضاحات و تفصيلات لازمه‌يی حاوی برمكتوبنی و سائر اوراقی حامل اولديغی ورفاقتنده برای شهادت وطنداشلرندن بعضيلريله طرف حكومتدن اعزام اولنان برقاچ‌ضابطه مأموری بولنديغی حالده باب دولته كيدرك كيفيتی لازمكلنلره عرض ايليه‌جكدر . مرقوم اوراده ايشنی بيتردكدن صكره ينه عينی مأمورين ضابطه‌نك تحت محافظه‌سنده اوله‌رق قونسلوسخانه‌سنه سوق واعزام اولنه‌جقدر .

---

[*] معاهده‌نك تركجه اصلنی بولق مترجملرجه ممكن اولمديغندن فرانسزجه‌سندن عيناً ترجمه ايدلمشدر .

اقوام مرقومه افرادندن برینه عائد بوکبی برکمی کلدکده ویا کمی‌یه امتعه تحمیل ایدلدکده امتعه‌نك بوشالتلمسنه ویا کمینك حرکتنه دکین امتعهٔ مذکوره برقاچ قاتالونیالی ایله طرف حکومتدن ارائه اولنان بعض کمرك مأمورینك تحت محافظه‌سنده بولندیریله‌جقدر . کمیلرده‌کی اشیایی قره‌یه چیقارمق لازم کلدیکی زمان کمینك لنکرانداز بولندیغی محله کافی مقدارده صندالر کوندریله‌جکی کبی اشیایی طاشیمق ایچون ایجاب ایدن محلره حماللر دخی اعزام اولنه‌جقدر .

قاتالونیالیلر ویا فرانسزلره عائد برکمی اسکندریه جوارنده ویا ساحلمزك دیکر بر نقطه‌سنده قضازده اولدیغی وقت مذکور کمیده‌کی امتعه کمرك مأمورلرینك تحت محافظه‌سنده اوله‌رق قره‌یه چیقاریلوب امین بر محله وضع اولنه‌جقدر .

مخالفت هوادن طولایی بربرستان ساحلنده قره‌یه اوطوران بر کمی‌یه طوقونلمیه‌جق ودروننده‌کی طائفه ازعاج ایدلیه‌جکدر . بویله برکمیده بولنان حموله قسماً ویا تماماً قره‌یه چیقارلدقدن صکره کمی غرق ودروننده‌کی مرتبات تلف اوله‌جق اولورایسه قره‌ده‌کی حموله فرانسز قونسلوسخانه‌سنه نقل اولنه‌رق قونسلوسه تسلیم ایدیله‌جکدر . قونسلوس قضانك حین وقوعنده محل مأمورتنده بولنمدیغی تقدیرده قضا زده کمی‌یه عائد اولوب تلاطم دریا ایله ساحله آتیله‌جق واوراده طوپلانه‌جق امتعه ایله اولجه قره‌یه‌چیقاریلان اموال دائرهٔ حکومته نقل اولنه‌رق قونسلوسك کاتبی طرفندن تسلم اولننجه‌یه قدر اوراده قاله‌جقدر .

قاتالونیالیلردن بری امتعه بیع وفروخت ایتدیکی تقدیرده بر قاچ شاهد مواجهه‌سنده اخذ واعطا معامله‌سنك شرائطنی ناطق برمقاوله عقد اولنه‌جقدر . هیچ کیمسه قاتالونیالیلری ویا فرانسزلری فلان ، ویا فلان متاعی صاتون آلمغه مجبور ایده‌میه‌جکی کبی آنلری اللرنده‌کی امتعه‌یی صاتمغه دخی اجبار ایده‌مز . بونلر ایستدکلری اموالی صاتون آلمقده سربستدرلر .

قاتالونیالیلر ویا فرانسزلر آره‌سنده براختلاف ظهورنده اختلافی فرانسز قونسلوسی فصل وتسویه ایده‌جکدر . مکرکه بو ایکی ملت افرادندن ایکیسی ویا دها زیاده‌سی آره‌سنده برقان دعواسی موجود اوله . بوکبی دعوالری رؤیت ایتمك حق رئیسلرمزه عائددر .

قاتالونیالیلردن ویا فرانسزلردن بری کمرك اداره‌سنه اولان بورجنی أوده‌مدن مفارقت ایده‌جك اولورایسه کمرك بوپاره‌یی بشقه‌سندن استیفایه قالقیشه‌میه‌جقدر .

بعض امتعه‌نك بیع وفروختی مقاوله‌یه ربط اولنوبده مقاولهٔ مذکوره هر هانکی بر سببدن‌طولایی فسخ اولنور وامتعه‌یه دیکر برطالب ظهور ایدر ایسه طالب مرقوم بالآخره منازعات ودعاوی‌یه میدان ویرلمه‌مك اوزره امتعه‌یی تسلم ایتمزدن اول لایقیله معاینه ایتمکه مجبور طوتیله‌جقدر .

هیچ بر فرانسز ویا قاتالونیالی کندینه طوغریدن طوغری‌یه تعلق اولیان بر دعوادن طولایی دوچار مشکلات وموانع ایدلیه‌جك و کندیسی ایستر قره‌ده ایستر دکزده بولنسون ازعاجات وتضییقاته معروض بولندیرلیه‌جقدر . مکرکه برینه کفیل اوله . بو تقدیرده‌آنجق کندیسی مسئول طوتیله‌جقدر .

قاتالونیالیلردن ویافرانسزلردن بری وصیتنامه‌سنی یاپدقدن صکره ترك حیات ایده‌جك اولورایسه ترکه‌سی حقنده وصیتنامه احکامنه کوره معامله ایدیله‌جکدر . بونلردن بری وصیتنامه‌سز وفات ایده‌جك اولورایسه اشیای متروکه‌سنه باقمق قونسلوسنه عائد اوله‌جقدر . قونسلوس او صره ده محل مأمورتنده بولنماز ویا متوفانك اولدیکی محلده بر قاچ فرنك

موجود اولماز ایسه رئیسلرمز متوفانك اشیاسنی تسلم ایدرك قونسلوسك بولندیغی یره ارسال ایده‌جکاردر .

قورصانلرك تجاوزات شقاوتکارانه‌سی یوزندن بربریلر ، خرستیانلر ومختلف حکومات بریه و بحریه تبعه‌سی ضررديده اوله‌جق اولور ایسه هیچ بر فرانسز ویا قاتالونیالی بوندن طولایی شخصاً ازعاج ایدیله‌میه‌جکی کبی اموالنه دخی طوقونلمیه‌جقدر . مکرکه فرانسزلردن ویا قاتالونیالیلردن بری ویا بر قاچی مال مغصوب ایچون کفالت شخصیه‌ده ویا نقدیه ده بولنمش اوله‌لر . کفیل بالمال اولمدقجه هیچ بر فرانسز ویاقاتالونیالی‌یه طوغریدن طوغری‌یه شخصنه عائداولمیان مدعیاتدن طولایی ایقاع مشکلات وموانع ایدلیه‌جکدر . کذلك بونلردن هیچ بری ـ قونسلوسلری داخل اولدیغی حالده ـ مغرب حکومتنك وفاس جهتلرنده متمکن ملل مختلفه رؤساسنك امریله توقیف ومحکوم ایدیله‌میه‌جکدر. هر بر فرانسز ویا قاتالونیالی آنجق کندی اطوار و حرکاتندن مسئول اولدیغندن آنی کندی ملتندن اولان اشرانك مساویٔ احوالندن طولایی مسئول طوتمق قطعیاً جائز دکلدر .

فرانسزلر ایله قاتالونیالیلر کندیلرینه عائدیتی نظاماً وقانوناً ثابت اولان کلیسالر ایله منحصراً کندیلرینك استحمام ایتدکاری حاملری تجدیداً تعمیر ایتمك حقنه مالك اوله‌جقلردر.

فرانسزلر ایله قاتالونیالیلره عائد اولوب قونسلوسلرینك مهریله مختوم بر علم وخبر ایله کمرکدن آلنان امتعۂ تجاریه‌نك بیع وشرامعامله‌سی اقامتلرینه تخصیص اولنان محله ایله بومحله‌ده کائن خانلرده اجرا اولنه‌جقدر . کذلك کندیلرینك مالی اولوب کمیلردن چیقاریلان اشیا عینی محله‌ده حفظ اولنه‌جقدر. بونلر سمسار واسطه‌سیله مبایعه اولنان اموالدن کندیلرینه عائد حصه‌یی تفریق ایده‌بیله‌جکلردر .

بربرستان سواحلنه وسواحل مذکوره‌ده کائن لیمانلره چیقه‌جق اولان فرانسزلر وقاتالونیالیلره حسن معامله ومعاونت کوستریله‌جکدر. کندیلری رضالری خارجنده نه‌دکزده ونه‌ده قره‌ده چالیشدیریلیه‌جقدر . رؤسامزك بونقطه‌یه دقت ورعایت ایتملری بغایت لازمدر. فرانسزلر وقاتالونیالیلر آرزو ایتدکاری تقدیرده قاهره‌یه کیده‌بیله‌جکلر وکندیلرینه هیچ بر صورتله ممانعت کوستریلیه‌جکدر .

تحریاتده بولنه‌جق اولان مأمورلر فرانسزلر ایله قاتالونیالیلره عائد اموال واشیادن هیچ بر شیئی ید غصب و تصرفلرینه کچیره‌میه‌جکلردر . کذلك بو مأمورلر تحریاتده بولنورکن فرانسزلره قاتالونیالیلرك امتعه و اموالنی خود بخود کمیلره یوکلتمك ویا کمیلرده‌کنی قره‌یه چیقارتمق حقنی حائز دکلدرلر . مکرکه امتعه صاحبنك حس رضاسنی استحصال ایتمش اوله‌لر . کمرك بکجیلرینك اهمال وقیدسزلغی یوزندن امتعه دوچار خسار اوله‌جق اولور ایسه بونلر خسار واقعی تضمین ایتمکه مجبور اوله‌جقلردر .

برمعاملۂ تجاریه ایچون بعض شهود مواجهه‌سنده ایکی فرنك آره‌سنده بر مقاوله نامه عقد اولنور ایسه شهود مرقومه‌نك افادات ومشروحاتی فرانسز لسانیله یازیله‌جق وشاید بویله برمقاوله برفرنك ایله بر بربری آره‌سنده منعقد اولورایسه مشروحات مذکوره عربجه تحریر اولنه‌جقدر. طرفین عاقدین‌شهودك‌مقاوله‌یه وضع امضا ایتملری خصوصنده اصرارکوستره‌جك اولورلر ایسه شاهدلر مقاوله‌نامه‌یی امضادن امتناع ایده‌میه‌جکلردر . مأمورین ضابطه دخی بو امضا معامله‌سنه مانع اوله‌میه‌جقدر .

قاتالونیالیلر ایله فرانسزلردن بری بروجه پشین برشی اشترا ایتدکدن صکره بایع اظهار ندامت ایده‌جك اولور ایسه بوحال عقد بیعك انفساخنی انتاج ایده‌من .

قونسلوسلرك شخصنه عائد ارزاق ومشروبات والبسه اعمالنه مخصوص چوخه واقمشهٔ حریریه کبی مواد ورود ایتدیکی حالده بونلره ال سوریله‌جك واشیای مذکوره‌دن معتاد اولان مقدار خارجنده بر شیئك اخذ وتفریقنه قالقیشلمیه‌جقدر .

قونسلوس کرك شخصی وکرك ادارهٔ بیتیه‌سی و معیتنده‌کی افراد ایچون پاره‌یه محتاج اولوبده پشین بدل ایله برمقدار امتعه صاتمق ایسترایسه بوکا هیچ کیمسه مانع اولمیه‌جقدر.

قونسلوسه وکندیسنه تابع اولان تجاره طرق قانونیه ونظامیه خارجنده هیچ برخدمت ومشغله تحمیل اولنمیه‌جقدر .

کفالتی اولمدقجه بر پدر اوغلنك ، بر اوغل پدرینك وایکی قرداش بربرینك معاملات وتعهداتندن مسئول طوتیلمیه‌جقدر .

مملکتی جانبنه کیتمك ایستین بر فرانسز ویاقاتالونیالی عندالحاکمه تبین ایدن بر بورجی اولمینجه ایستدیکی زمان یوله‌چیقه‌بیله‌جکدر .

اکر مرقوم مصارف راهیه‌یی تدارك ایده‌بیلمك ایچون پاره‌سی بروجه پشین ویرنك اوزره بر مقدار امتعه صاتمق ایستر ایسه بوکا هیچ کیمسه مانع اولمیه‌جغی کبی کندیسندن رسم نامنه هیچ بر شی تحصیل اولنه‌میه‌جقدر . شوقدرکه اوجه سلطان قانصو غورینك [*] فرانسزلر ایله قاتالونیالیلره بخش ایتدیکی امتیازاتی حاوی امرنامه‌ده بیان ایلدیکی وجهله بویله بر مقصد ایله‌فروخت اولنه‌جق اموالی صاتون آلان تجاردن هربرینك بروجه پشین ویره‌جکی آقچه هرحالده یوز دوقه آلتوننی تجاوز ایتمیه‌جکدر .

فرانسزلر ایله قاتالونیالیلره عائد اموال کندی موافقتلری منضم اولمینجه قبض ایدیلمیه‌جکدر . کذلك آنلری رضالری خلافنه اوله‌رق تحصیلدارلره اقراضاتده بولنغه کیمسه مجبور ایده‌من .

قونسلوسك معاشی ماه‌بماه کمرکدن تسویه اولنه‌جقدر . بو معاشدن هیچ برشی توقیف اولنمیه‌جقدر. سلطان قانصوغوری طرفندن اصدار اولنوب فرانسزلرك النده بولنان فرمانده بیان ایلدیکی وجهله قونسلوسك دائرهٔ اداره‌سنه تابع کمیلر هیچ برصورتله ضبط ومصادره اولنه‌میه‌جقدر .

فرنك تجارندن بری هرهانکی برکمرك مأمورینك معامله‌سندن اشتباه ایله امتعه‌سنه عائد کمرك معامله‌سنی تصحیح وتکراراجرا ایتدیرمك ایسترایسه بونی دیکرمأمورواسطه‌سیله یاپدیره‌بیله‌جکدر .

فرانسزلر ایله قاتالونیالیلردن قونسلوس حقنده بر شکایت ودعواسی اولان وار ایسه قونسلوسدن طوغریدن طوغری‌یه هیچ برشی طلب ایده‌میوب باب دولته بالمراجعه حقنك یرینه کتیرلسنی استدعا ایده‌بیله‌جکدر . قونسلوس صفت رسمیه‌سنی حائز بولندقجه حقوق وصلاحیاتی تحدید اولنه‌میه‌جغی کبی کندیسی محافظه ونظارت آلتنده دخی بولندیریلمیه‌جقدر. فرانسزلر ایله قاتالونیالیلره حسن رضالری خلافنه اوله‌رق جبراً بهارات صاتیلمیه‌جقدر. بوایکی ملته منسوب ارباب تجارت وسائط غیر قانونیه ایله تضییق اولنه‌میه‌جقدر.

---

[*] چرکس مملوکلری سلاله‌سنه منسوب سلاطیندن بری (۱۵۰۱ — ۱۵۱۷)

الحاصل بونلر ۹۱۸ سنه‌سی ربیع‌الآخرینك اون اوچنده [۳۰ حزیران ۱۵۱۲] اصدار اولنان خط شریف موجبنجه منوال قدیم اوزره حرکت ومعامله ایده‌جکلردر .
بوفرمانده ذکر وتعداد اولنان امتیازات ومساعداتك فرانسزلرایله قاتالونیالیلره وفرانسز قونسلوسنه تابع بالجمله ملل و اقوامه بخش اولندیغنك ، افراد مرقومه‌نك مال وجانلریله تجارتلرینك تحت امنیتده بولندیغنك ، هیچ برجبر وجفا وتضییق کورمکسزین اخذواعطاده ومملکت داخلنده کشت وکذارده سربست اولدقلرینك منادیلر واسطه‌سیله اهالی‌یه اعلان وتبلیغ اولنمسنی امروفرمان ایلرم . هریرده هرکس طرفندن اشبو فرمان همایونمزك منطوق منیفنه تطبیق حرکت ایدلسی مطلوب همایونمزدر .

درسعادت ٦ محرم ۹۳۵ [۲۱ ایلول ۱۵۲۸]

بومعاهده‌نامه‌نك متنندن دخی آکلاشیلیورکه‌اوزمان تجارت، مناسبات بین‌الملك اساسی ایدی . برچوق بلاد شرقیه ده تجاره بعض مساعدات و معافیات ویرلمش ایدی . اهل صلیب محاربه‌لری احوال و شرائط مقرره‌یی آنجق ظاهراً بر آز تبدیل‌ایتدی. اوروپالیلر ارض فلسطینی ترك ایتدکدن صکره تجارت تدنی ایتمدی؛ بالعکس کرك خرستیان پرنسلر وکرك مصر سلطانلری طرفندن وقتیله بخش‌واعطا اولنان حقوق وامتیازاتك تصدیقی ملوك اسلامیه‌دن طلب و استحصال ایدلدی .

يدنجی فصل

سلطان سلیمان قانونی ایله فرانسه قرالی برنجی فرانسوآ آره‌سنده عقد اولنان ایلك قاپیتولاسیون معاهده‌سی

متنی بوندن اولکی فصلده مندرج ۲۱ ایلول ۱۵۲۸ تاریخلی قاپیتولاسیون معاهده‌سی، ۱۵۰۷، ۱۵۱۲ و ۱۵۱۷ تاریخلرنده بربرینی متعاقباً ملوك مصریه طرفندن اصدار اولنوب اسکندریه‌ده‌کی فرانسه قونسلوسنك حمایه‌سی آلتنده ملت واحده حالنده یشایان فرانسزلر ایله قاتالونیالیلرك حائز اولدقلری امتیازات و مساعداتی ذکر و تعداد ایدن و فرنکلرجه اولوقت (قاپیتولاسیون) اسمی ویریلن فرامین اربعه‌نك بر نوع صورت مصدقه‌سندن بشقه شی دکلدر. بونکله برابر بو قاپیتولاسیونلره تام معناسیله بر معاهده نظریله باقیله‌میه‌جغی درکاردر.

زیرا بر معاهده‌نامه‌نك عقدی منافع متقابله‌لرینی بعدالتذکر متفقاً اتخاذ مقرراتایدنطرفین متعاقدینك وجودینی مستلزمدر. حالبوکه ۱۵۳۵ تاریخنه قدر ترتیب وتنظیم اولنان قاپیتولاسیونلر آنجق فلان ویا فلان شهرده مقیم ارباب تجارته لطف قبیلندن اولمق اوزره بخش اولنان امتیازات مخصوصه‌یی‌حاوی بر متارکه‌نامه [Trêve] حکمنی حائز ایدیلر.

بونلر هنوز اجنبی بر حکمدارك نفوذ و تأثیری آلتنده تنظیم اولنمامشلردر. دیکر طرفدن اجانبه ویریلن امتیازاتی تعداد ایدن قاپیتولاسیونلری فسخ ایتمك امتیازات مذکوره‌یی بخش ایدن حکمدارك دائما النده ایدی. ذاتاً قاپیتولاسیون تعبیرینك اوزمان عربلر طرفندن (متارکهٔ موقته) ویا (ائتلاف موقت) معنالرینه کان (صلح) کلمه‌سیله ترجمه ایدلمش اولمسی بو کبی امتیازنامه‌لرك ماهیت وقیمت حقوقیه‌سنی اظهاره کافیدر.

ایشی رسمیته صوقمق وبو قبیل معاهداته حقوق عمومیه‌یه موافق بر شکل ویرمك ـ که بوشکل بوکونه قدر باقی قالمشدر ـ الك اول فرانسه‌یه نصیب اولمشدر. فرانسه قرالی برنجی (فرانسوآ) ایله سلطان سلیمان قانونی آره‌سنده ۹۳٤ سنهٔ هجریه‌سنده [۱۵۳٤ تاریخ میلادیسنده] عقد اولنان معاهده بو نقطهٔ نظردن اهمیت فوق‌العاده‌یی حائزدر. زیرا بو معاهده حقوق دولده بالآخره مکرراً تطبیق اولنان اصول وقواعدك منبعیدر. معاهدهٔ مذکوره‌نك قبل‌الوقوع کشف

وتخمینی وسع واقتدار بشر خارجنده اولان براشتراك وقایع نتیجه‌سی اولدیغنه شبهه یوقدر . مع‌مافیه بونك اثر تصادف اولمسی کیفیتی، تاریخده بر بدعت تشکیل ایتمسی اعتباریله ، حائز اولدیغی اهمیته ایراث نقیصه ایده‌میه‌جکی کبی بویله بر معاهده‌یی ایلك دفعه اوله‌رق عقده تشبث وجرأت ایدن حکمداره بو یوزدن اصابت ایدن حصهٔ شرفی دخی تقلیل و تنقیص ایده‌من .

برنجی (فرانسوآ) ایله (شارل کن) آره‌سنده‌کی منازعه و اختلاف عظیمك اسباب ومؤثراتی تاریخه آز چوق آشنا اولانلرجه مجهولاتدن دکلدر. بواختلافك باشلیجه مؤثر ومولدی (شارل کن) ك ۱۵۱۹ سنه‌سی حزیرانك یکرمی سکزنده غربی روما ایمپراطورلغنه انتخابندن طولایی فرانسه قرالی برنجی (فرانسوآ) نك حس ایتدیکی حسددر. ایکی حکمدار آره‌سنده‌کی ضدیت ورقابت بر آرالق اودرجه‌ده شدت کسب ایتدی‌که بونلر نهایت یکدیکرینی میدان مبارزه‌یه دعوت ایله دوئللو ایتدیلر . واقعا بو دوئللو نتیجه‌سنده ایکی خصمدن هیچ بری مجروح اولمادی . لکن بو وقعه اوزمان خیلی قیل وقالی موجب اولدی. آره‌دن براز مدت کچدکدن صکره ایکی حکمدار بیننده ایتالیاده کائن (میلان) دوقه‌لغنك ادعای تصرفدن منبعث یکی وفقط بو سفر قرال (فرانسوآ) ایچون نتایج وخیمه‌یی موجب بر اختلاف ظهور ایتدی .

بو اختلافك حربه منجر اولمسی اوزرینه (شارل کن) ك اردوسی فرانسه‌نك اك جنوبی ایالتی اولان (پروآنس) ایالتنه داخل اوله‌رق (ئه کس) و(طولون) شهرلرینی ضبط وتسخیر ایتمشسه‌ده (مارسیلیا) شهری پیشکاهنده بر عدم موفقیته دوچار اولدیغندن (میلان) دوقه‌لغنی تکرار اشغال ایدن برنجی (فرانسوآ) قوماندا سنده‌کی قوهٔ عسکریه‌نك ایلری حرکتنه مانع اولمق ایچون علی‌العجله ایتالیایه غودته مجبور اولدی . اردوسنك بعض موفقیاته نائل اولمسندن جسارته کلن برنجی (فرانسوآ) دائرهٔ فتوحاتنی توسیع ایتمك املنه دوشدی .

رقیبنی یاقینده مغلوب ومجبور استیمان ایده‌جکنه پك زیاده امین اولدیغندن لازمهٔ احتیاطی الدن براقه‌رق (ناپولی) قراللغنه ایکی جهتدن هجوم ایتمك وبو صورتله اوراسنی دها سهولتله ضبط ایده‌بیلمك ایچون اردوسنی ایکی قسمه تفریق وتقسیم ایلدی . لکن بو خطا کندیسنه پك بهالی‌یه اوطوره‌جق ایدی . زیرا ۱۵۲٤ سنه‌سی شباطنك یکرمی دردنده (شارل کن) ك (قونه‌تابل‌ده بوربون Connetable de Bourbon) و جنرال (لانوی Lannoy) طرفندن اداره اولنان

اردوسی قرال (فرانسوآ) قوماندانسنده‌کی قوهٔ عسکریه‌یه (پاوی Pavie) شهری جوارنده بغتةً هجوم ایدرك فرانسزلری پریشان ایلدی. بومحاربه‌ده برنجی (فرانسوآ) نك اك کزیده جنراللری تلف اولدی وکندیسی‌ده اسیر دوشدی.

طرفین مخاصمین آره‌سنده بر مصالحه‌نك عقدی وفرانسه قرالنك اسارتدن تخلیصی ایچون غالبك مغلوبه تحمیل ایتمك ایستدیکی شرائط میاننده (بورغونیا) دوقه‌لغیله(ماقونه Mâconnais)و(لوقسروآ L'Auxerrois) ایالتلرینك و(بورغونیا) دوقه‌سندن قلان اراضیٔ موروثه و متروکه‌نك (شارل کن)ه ترکنی ذکر ایتمك لازمدر . بو شرائط آغیر ایدی. قرال (فرانسوآ) شرائط صلحیه‌نك بارثقیلی آلتندن قورتولمغه بیهوده یره اوغراشدی .

خصمنی مرحمته کتیرمك وکندیسنه قارشو دها ملایمانه وائتلافپرورانه طاوراندیرمق ایچون اولانجه طلاقت وبلاغت لسانیه‌سنی صرف ایتدی . لکن بوکبی وسائط ایله نائل مرام اوله‌میه‌جغنی آکلاینجه خدعه‌یه مراجعت ایتمکه قرار ویردی . بناءً علیه کونك برنده سائقهٔ یأس وفتور ایله ترك سلطنته مهیا ایمش کبی نیم مسترحمانه ونیم تهدیدآمیز برطور طاقه‌رق رقیبی‌اوزرنده عمیق برتأثیر حصوله کتیرمکه چالیشدی . (فرانسوا) نك ، قوای بدنیه‌سنی تدریجاً تخریب ایدن وحیاتنی تهلکه‌یه القا ایلین معما انکیز برخسته‌لغه کرفتار اولدیغنك فرقه وارمش اولان (شارل کن) جدی ظن ایتدیکی بویله برعزم و قرارك اظهاری اوزرینه بسبتون مرحمته کله‌رك اولجه درمیان ایتدیکی آغیر شرائطدن بعضیلرینی تعدیل وتخفیفه روی موافقت کوستردی. بناءً علیه اولجه کندیسنه ترك اولنمسنده پك زیاده اصرار کوستردیکی قطعاتك اکثرندن صرف نظر ایلیه‌رك آنجق (بورغونیا) دوقه‌لغیله (شاروله Charolais) ایالتنی ضمیمهٔ ممالك ایتمکله اکتفا ایلدی. بوندن بشقه (فرانسوآ)نك سربست براقیلمسی ایچون اولجه مقداری تقرر ایدن فدیهٔ نجاتی‌ده تنقیصه راضی اولدی . لکن بومساعداته مقابل (فرانسوآ) ، یی کندیسیله براتفاق عقدینه مجبور ایتدی . بواتفاقك شرائطنی حاوی معاهده موجبنجه ایکی حکمدار (شارل کن) ك خصم تلقی ایتدیکی ترکلره قارشو متفقاً حرکت ایده‌جك ایدی . شرائط مذکوره‌نك کافه‌سی ١٥٢٦ سنه‌سی کانون ثانیسنك یکرمی دردنده عقد وامضا اولنان و « مادرید معاهده‌نامه‌سی » نامیله یاد ایدیلن معاهده‌نامه‌یه قید ودرج اولنمشدر . معاهدهٔ مذکوره‌نك یکرمی آلتنجی ماده‌سنده ترکلره وعلی‌العموم اهل اعتزاله [قتولیك مذهبنه داخل اولمیان خرستیانلر و بالخاصه پروتستانلره] قارشو

براهل صلیب محاربه‌سی آچمغه تشویق واقناع ایچون ایمپراطور (شارل کن) ایله (فرانسوآ) طرفندن پاپایه مشترکاً بر مکتوب یازیله‌جغی، بو محاربه‌یه اشتراك ایده‌جك اردونك طوغریدن طوغری‌یه ایمپراطورك قوماندا سنده بولنه‌جغی وفرانسه قرالنك ایمپراطوره رفاقت ایده‌جکی محرر بولنمشدر.

قرال (فرانسوآ) ایچون موجب عار وذلت اولان بو آغیر شرائط (شارل کن)ه قارشو ذاتاً حس ایتدیکی انفعال واغبراری برقات دها آرتدیردی. برآن اول نائل سربستی اولمق آرزوی شدیدیله ایمپراطورك بتون مدعیات ومطالباتنه رام اولور کبی کوروندی. لکن منویٔ ضمیری ایمپراطوره تابع ممالکدن چیقوب فرانسه‌یه آیاق آتار آتماز کیریشمش اولدیغی تعهداتك آنجق ضروری الاجرا اولانلرینی ایفا ایله قسم متباقیسندن نکول و امتناع ایتمك ایدی. حتی کندیسی ایچون موجب عار وحجاب شرائطی حاوی مادرید معاهده‌نامه‌سنك زیرینه امضاسنی وضع ایتمزدن اول بو شرائطی آنجق جبر وتضییق آلتنده قبول ایتدیکندن کأن لم یکن حکمنده طوتدیغنه دائر بر مقاولات محررینه شهود حضورنده بر ضبط ورقه‌سی تنظیم ایتدیردیکی وبونك آلتنه امضاسنی آتدیغی روایت اولنور [۱].

سیاسیات نقطهٔ نظرندن بر خطا اولان بو معاهده ایکی حکومتك مقدرات آتیه‌سنه اجرای تأثیر ایدن بر چوق نتایج سیاسیه‌نك تولدینه سبب اولمشدر. (شارل کن) ك مطالبات ومدعیاتنك دائرهٔ شمول وتأثیرینی لایقیله تقدیردن عاجز قالدیغی بالآخره وقوعات اثبات ایتمشدر. تحت اسارتنده بولنمش اولان (فرانسوآ) یی ـ اعادهٔ سربستی ایتدیکی زمان دخی ـ کندینه بعض قیود ایله مربوط براقمق وآماله آلت ایتمك ایسته‌مسی بیوك برخطا ایدی. ایمپراطور، برهیئت اتفاقیه‌یه جبراً ادخال اولنان برطرفك اواتفاقك مستند بولندیغی معاهده‌نك احکامنی اصلا وقطعاً خلوص وصمیمیتله ایفا ایده‌میه‌جکنی، بر زمانلر کندی اسیری بولنان وبو یوزدن شرف وحیثیتنه بیوك بر ضربه ایندیریلن وبو ضربه‌نك تأثیریله خصمنه کین باغلامامسی ممکن اولمیان برحکمدارك اوخصمنك تزیید سطوت وشوکتنه خادم بر تشبثه اصلا اشتراكٔ ایده‌میه‌جکنی دوشونه‌مه‌مشدی.

(فرانسوا) کندی مملکتنه جان آتار آتماز ایلك دوشونجه‌سی کندینه جبراً تحمیل اولنان تعهدات وشرائطی اوزرندن آتمق اولدی. مومی الیه رقیبنه وعد

[۱] (فلاسان Flassan) ك «دیپلوماسینك تاریخی Histoire de la diplomatie» نام اثرندن.

ایتدیکی تعویضات ارضیه‌یی ویرمه‌مك چاره‌سنی تحری ایتمکله قالمیوب (مادرید)ده قبول ایتدیکی تعهدات خلافنه اوله‌رق (شارل کن) ایله برلکده ترکلر اوزرینه هجومدن دخی استنکاف ایلدی . حتی‌دها ایلری‌یه واره‌رق ترکلر ایله خفی صورتده اویوشمق وآنلری (هابسبورغ) خاندانىنك زیرحاکمیتنده‌کی ممالك جسیمه‌یه شرق جهتندن هجوم ایتدیرمك کبی برپلان تعقیب ایتدی. اوروپاده اوزمان حکمفرما اولان حسیات تعصبکارانه‌یه نظراً بر حکومت عیسویه‌نك دیکر برحکومت عیسویه علیهنه بردولت اسلامیه ایله عقد اتفاق ایتمسی جرأتکارانه برحرکت ایتدی . اوستریا ایمپراطورلغنك اوزمان کرك فرانسه ، کرك ترکیه ایچون عظیم برتهلکه تشکیل ایده‌جك درجه‌ده کسب وسعت ومکنت ایتدیکنی خاطرلردن دور بولندیرمامق لازمدر . اوروپانك اقطار شمالیه وجنوبیه‌سی بوجسیم وذی‌قدرت ایمپراطورلغك اردولرینه جولانکاه اولمشدی . دونماسی آفریقای شمالیده کائن ممالك بربریه‌یی تهدید ایتدیکی کبی مجارستان حدودنده حاضرطوران عسکری‌ده بالقان شبه جزیره‌سنك قلبکاهنه کوز دیکمشدی . بومشترك تهلکه‌نك قارشوسنده بولنان فرانسه وترکیه‌نك ائتلاف ایتمك لزومنی حس ایتملری طبیعی ایدی . واقعا خریستیان دینینه دشمن اولان برملت ایله علنی صورتده عقدرابطهٔ اتفاق ایتمك اوزمان موجب عار وخجالت برمعامله ، ناموسه سورلمش برلکه عداولنوردی . لکن برنجی (فرانسوا) افکار وحسیات دینیه‌نك سیاسی اتفاقلر عقدینه برمانع تشکیل ایده‌میه‌جکنی مطالعه‌سنده بولنانلردن بری ایدی . (Roi très chrétien) ، یعنی زهد وتقوی ایله متصف خرستیان قرالی [۱] عنوانیله یاد اولنان بوحکمدار کیندار غربی روما ایمپراطورلغنك ریاستنه انتخاب ایدلمسندن طولایی ایمپراطور (شارل کن)ه قارشو اویله بربغض وعداوت بسلمکده ایدی‌که پروتستانلق حرکتنك ظهورینی متعاقب اسکی رقیب وخصمیله حال اختلافده بولنان آلمانیانك پروتستان پرنسلری وسکنه‌سی پروتستان اولان شهرلر ایله مذاکراته کیریشه‌رك بعضلرینه برمقدار پاره وبعضلرینه (شارل کن)دن ضبط اولنه‌جق اراضینك مهمجه برقسمنی وعد ایتمك صورتیله آنلری دائرهٔ اتفاقه آلمغه تشبث ایتمشدی . غرورینی پامال ایدن مادرید معاهده‌نامه‌سنك عقدی خصمنی هرچه باد آباد ازمك عزمنده بولنان بوحدید حکمداری نه‌لره سوق ایتمزدی ؟

---

[۱] اوزمان خرستیان تعبیرندن مراد قتولیك ایدی . قتولیکلر برخیلی زمان پروتستانلره خرستیان نظریله باقمقدن اجتناب ایلمشلردر .

(فرانسوا) قيد اسارتدن قورتولمه‌دن ، يعنى هنوز محبسده ياتديغى بر صره‌ده بيله عالم اسلامه حاكم اولان پادشاهه مراجعت ايتمكى ذهننه قويمشدى . بو پادشاه اوزمان صاحب دارات واحتشام برحكمدارذيشان ، سليمان قانونى ايدى . فرانسه قرالى (فرانژيپانى Frangipani) نامنده برينى نامهٔ مخصوص ايله درسعادته اعزام ايلدى . سلطان سليمان بو نامه‌يه جواباً يازديغى مكتوبده مخاطبنه قارشـو متعظمانه ومغرورانه برطور طاقندى. جوابنامهٔ پادشاهى بروجه آتى ايدى [*] :

هوالعلى الغنى المعطى المعين

حضرت عزت جلت قدرته وعلت كلمته‌نك عنايتى ومهرسپهر نبوت اختربرج فتوت پيشواى زمرهٔ انبيا مقتداى فرقهٔ اصفيا محمدمصطفى‌نك صلى الله تعالى عليه وسلم معجزات كثيرة البركاتى ودرت يارينك كه ابوبكر وعمر وعثمان وعلى‌در رضوان الله تعالى عليهم اجمعين آنلرك وجميع اولياءاللهك ارواح مقدسه‌لرى مرافقتى ايله بن كه سـلطان سـلاطين وبرهان الخواقين تاج بخش خسروان روى زمين ظل الله فى الارضين آق دكزك وقره‌دكزك وروم ايلينك واناطولينك وقره‌مانك ورومك وولايت ذوالقدريه‌نك ودياربكرك وكردستانك وكرك آذربايجانك وعجمك وشامك وحلبك ومصرك ومكه‌نك ومدينه‌نك وقدسـك وكلياً ديار عربك ويمنك ودخى نيجه مملكتـلرك كى آباى كرام واجداد عظامم انارالله براهينهم قوت قاهره‌لريله فتح ايلدكلرى وجناب جلالت مأبم دخى تيغ آتشبار وشمشير ظفرنكارم ايله فتح ايلدوكم نيجه ديارك سلطانى وپادشاهى سلطان بايزيد خان اوغلى سلطان سليم خان اوغلى سلطان سليمان خانم سنكه فرانچه ولايتنك قرالى فرانچسقو سن دركاه سـلاطين پناهمه يرار آدمك فرانقپان ايله مكتوب كوندروب وبعض آغزخبرى دخى اصمرليوب مملكتكزه دشمن مستولى اولوب الآن حبسده ايدوككزى اعلام ايدوب خلاصكز خصوصنده عنايت مدد استدعا ايلمشسز هرنه ديمش ايسكز بنوم پايهٔ سرير عالم مصيرمه عرض اولنوب على سبيل التفصيل علم شريفم محيط اولوب تمام معلوم اولدى. امدى پادشاهلر صنماق وحبس اولنماق عجب دكلدر . كوكلوكزى خوش طوتوب آزرده خاطراوليه‌سز . اويله اولسه بزم آباى كرام واجداد عظامز نورالله مراقدهم دائما دفع دشمن وفتح ممالك ايچون سفردن خالى اوليوب بزم دخى آنلرك طريقنـه سـالك اولوب هرزمانده مملكتلر وصعب وحصين قلعه‌لر فتح ايليوب كيجه كوندوز آتمزا كرلنمش وقليجمز قوشانلمشدر. حق سبحانه وتعالى خيرلر ميسر ايليوب مشيت واراداتى نيه متعلق اولمش ايسه وجوده كله . باقى احوال واخبار نه ايسه مذكور آدمكزدن استنطاق اولنوب معلومكز اوله. شويله بيله‌سز. تحريراً فى اوائل شهر آخر الربيعين لسنة اثنتين وثلثين وتسعمائه .

بمقام دار السلطنة العليه
قسطنطينية المحمية المحروسه

---

[*] تركجه اصليدر .

تعاطئ مخابراتدن درحال برنتيجه حاصل اولمدى. معمافيه اوزمان مجارستان جهتندن بر تهلكه ظهورى ملحوظ اولمسنه مبنى دوچار انديشه اولان باب عالى فرانسه ايله مقارنت حصولنه متمايل كورينيوردى. بتون آمال ومساعيسى (شارل كن)ه بر ضربهٔ قطعيه ومؤثره ايندير مك جهتنه معطوف اولان برنجى (فرانسوا) دولت عثمانيه ايله اصول ونظام داخلنده تنظيم ايدلمش حقيقى برمعاهده عقدى ايچون ١٥٣٤ تاريخنده (ژان ده لافوره Sieur Jean de la Forêt, Chevalier de Saint Jean de Jerusalem) نام ذاتى درسعادته يوللادى. موماليهه ويريلن تعليمات خفيه يى حاوى اولان وثيقه نك بر صورتى فرانسه خارجيه نظارتى اوراق مخزننده بولنمشدر. بونك مطالعه سندن سفيرك سلطان سليمانى بتون ملوك عيسويه ايله عقد مصالحه يه تشويق و اقناع كبى بروظيفه ايله مكلف اولديغى آكلاشيليور. معمافيه بومصالحه نك (شارل كن)ه دخى تشميلى ايچون بعض شرائط درميان اولنمشدركه بونلرده ايمپراطورك اول امرده فرانسه قرالنه (ميلان) دوقه لغنى اعاده ايتمسندن و(فرانسوا) نك فلمنك و بلچيقا اوزرنده كى حقوق حكمرانيسى طانمسندن عبارت ايدى. (شارل كن) بو شرائطى قبول ايتمديكى تقديرده مشتركاً حركت ايدن فرانسه وتركيه اردولرى آنك ممالكنه هجوم ايده جك ومخاصماته (ساردينيا) آطه سنك ضبطيله ابتدار اولنه جق ايدى .

١٥٣٥ سنه سنده درسعادتده كى فرانسه سفيرى (ژان ده لافوره) كندى متبوعى نام وحسابنه اوله رق عثمانلى پادشاهى ايله متنى زيرده مندرج قاپيتولاسيونى عقد وامضا ايلدى . بر زمانلر بر اتفاق معاهده سى حكم وماهيتنى حائز اولديغى ظن اولنان بومقاوله نك حقيقت حالده ايكى مملكت آره سنده كى مناسبات دوستانه وتجاريه يى تنظيم وتأكيد ايدن بر وثيقه دن بشقه برشى اولمديغى آشكاردر .

١٥٣٥ تاريخلى قاپيتولاسيونك صورت مترجمه سيدر

فرانسه قرالى (فرانسوا) نك كاتبى اولوب عثمانليلرك پادشاهى سلطان سليمان نزدينه سفير صفتيله اعزام اولنان (ژان ده لافوره) نك درسعادتده بولنديغى صره ده، يعنى ٩٤١ سنهٔ هجريه سنك رجب آينده و ١٥٣٥ سنهٔ ميلاديه سنك شباطنده موميٰ اليه ايله عثمانلى پادشاهنك وكيل مطلقى صدراعظم وسرلشكر سلطان ابراهيم پاشا آره سنده وقوعه كلن برملاقاتده محاربانك محاذير ومصائب متعدده سى وبوكا مقابل صلحك تأمين ايتديكى رفاه وحضوروامنيت حقنده اوزون

اوزادى‌يه مداولهٔ افكار اولنمش ونتيجه ده صلحك حربه من كل الوجوه مرجح اولديغنه هرايكيسنجه‌ده قناعت كتيرلمشدر. بونك اوزرينه طرفين هرايكى مملكتك كافل امن وآسايشى وزير دستانلرينك سبب رفاه‌وسعادتلرى اولان متبوع مفخملرى نام وشرفنه اوله‌رق آتيده‌كى مقررات وائتلافاتى تذكر وعقدايلمشلردر . شويله‌كه :

(١) — ايكى حكمدارذيشان نامنه اوله‌رق حكومتين آره‌سنده امين برصلح وصميمى برائتلاف عقد اولنمشدر. ايكى حكمدارك مدت حياتجه دوام‌ايده‌جك اولان بوصلح وائتلاف مشاراليهمانك زيرحكم‌واداره‌سنده بولنان بالجمله قراللقلره ، امارتلره ، ايالتلره ، قلعه‌لره، بلده‌لره ، ليمانلره ، اسكله‌لره، مركزلره، آطه‌لره والحاصل حالاً تحت تصرفلرنده بولنان ومستقبلاً تحت تصرفلرينه كچه‌جك اولان بالجمله محال ومواقعه شاملدر . بناءً عليه ايكى حكمدار ذيشان تبعه‌سندن اولان ويامشاراليهمايه خرجكذار بولنان بالجمله ارباب مصالح — ايستر كندى حسابلرينه اجراى تجارت ايتسونلر، ايستربشقه‌سنك نام‌وحسابنه اوله‌رق بعض امتعه‌يى مبايعه وفروخته‌وظيفه‌دار بولنسونلر — اشيا واتباعلرينى مستصحباً ايكى حكومت اراضيسى داخلنده كمال امنيت وسربستى ايله اقامته، كشت وكذاره وافراداهالى ايله مناسبات ومعاملاته كيريشمكه صلاحيتدار اوله‌جقلرى كبى بونلر حكومتينك حكم ونفوذينه تابع بالجمله ابحارده اسلحه ايله مجهزوياغيرمجهز سفائن درونده بولندقلرى حالده سربستجه وكمال امنيت ايله اجراى سيروسفر ايده‌بيله‌جكلردر .

(٢) — ايكى حكمدار ذيشان تبعه‌سى حكمداران مشاراليهمايه عائد ممالكده — اشياى ممنوعه مستثنا اولمق اوزره — هردرلو اموال وامتعه‌يى اشترا وفروخت ومبادله وبراً وبحراً نقل ايتمكده تماميله سربست اوله‌جقلردر . براى تجارت فرانسه‌ده بولنان تبعهٔ عثمانيه فرانسزلرك من القديم مكلف اولدقلرى رسوم وتكاليف عرفيه‌دن فضله برشى ويرميه‌جكلرى كبى ممالك عثمانيه‌ده عين مقصدله اقامت ويا كشت وكذار ايدن فرانسه تبعه‌سندن بالجمله عثمانليلرك تأديه‌سنه مجبور اولدقلرى رسوم وتكاليف معتاده خارجنده هيچ برشى استيفا اولنميه‌جق وبونلر آنغاريه‌يه تابع طوتلميه‌جقدر .

(٣) —اليوم اسكندريه‌ده بولنان فرانسز قونسلوسنك عهده‌سنه مودوع وظائفه مشابه وظائف ايله مكلف برفرانسزحاكمى [Baille] فرانسه قرالى طرفندن درسعادته وممالك شاهانه‌نك ديكر برمحلنه اعزام اولندقده موماليه حقنده حسن قبول ابراز ولازمهٔ احترامكارى ايفااولنه‌جقدر . بوحاكم فرانسه قرالى تبعه‌سندن اولان تجار وافراد سائره بيننده متكون دعاوى واختلافاتى وآنلره عائد امورحقوقيه وجزائيه‌يى كندى مملكتنده‌جارى قوانين‌وعادات دينيه‌يه توفيقاً فصل‌ورؤيته صلاحيتداراوله‌جقدر. هيچ برحاكم ، قاضى وياصوباشى فرانسزلرى بوكبى امورايچون كندى‌حاكملرينه مراجعت ايتمكدن ويامومى‌اليهى لازمهٔ عدالتى اجرا وتطبيق ايلمكدن منع ايده‌ميه‌جكدر . شوقدركه فرانسه‌لى حاكم طرفندن اصدار اولنان جلبلره ، مذكره‌لره وياعطا ايديلن حكملره فرانسزلرك عدم‌اجابت واطاعتى تقديرنده ايجابات قانونيه‌نك اجراسى وحكملرك انفاذى ايچون صوباشيلره وسائر مأمورينه مراجعت واقع اولدقده بونلر فرانسه‌لى حاكمك مسئولنى اسعاف ايتمكه وكنديسنه معاونت ومظاهرت لازمه‌ده بولنمغه مجبور اوله‌جقلردر . فرانسه قرالى تبعه‌سندن اولان تجار وسائره كنديلرينه عائد دعاوينك محاكم عثمانيه حضورنده رؤيتنى طلب ايتسه‌لربيله قضاة وحكام بونلرك مطلوبنى اسعاف ايده‌ميه‌جكلردر.

وشايد بونلر بويولده برطلبده بولنان برويا برقاچ فرانسزك مسئوليتي اسعاف ايدوبده دعوالرينى رؤيته قالقيشيرلرايسه كنديلرندن صادر اوله‌جق حكم كأن لم يكن عد ايديله‌جكدر .

(٤) — فرانسه قرالى تبعه‌سندن بريله پادشاهك طوغريدن طوغرى يه تبعه‌سندن بولنان وياخود خراجكذارى اولان برفرد آراسنده حقوق مدنيه‌يه تعلق ايدن برمسئله‌دن طولايى بردعوا ظهورنده تابعيت عثمانيه‌يى حائز كيمسه خصمنك خط دستيله يازلمش بروثيقه ايله يا برقاضى ياخود ممالك شاهانه‌ده مقيم برفرانسز حاكمى وياقونسلوسى طرفندن ويرلمش برحجت ابرازندن عاجز قالبرايسه خصمى اولان فرانسز جلب ومحاكمه ايديله‌ميه‌جكى كبى هيچ برصورتله دوچار تعجيزات وتضييقات دخى اوله‌ميه‌جقدر . كذلك بوكبى اوراق ووثائق حامل اوليان تبعهٔ عثمانيه‌نك فرانسزلر عليهنده كى شهادتى ممالك شاهانه‌نك هيچ برطرفنده مسموع ومعتبر اوليه‌جقدر . قاضيلر ، صوباشيلر وسائر مأمورين حكومت فرانسه قونسلوسى ترجمانلرندن برى موجود اولمينجه فرانسز تبعه‌سنى نه استنطاق ، نه ده محاكمه ايتمك حقنى حائز اوليه‌جقلردر .

(٥) — فرانسه تبعه‌سندن اولان تجار وافراد سائره مواد جزائيه‌دن طولايى دخى تبعهٔ عثمانيه طرفندن قاضيلرك وسائر مأمورين عدليه‌نك حضورينه جلب ودعوت اولنه‌ميه‌جقلردر . بوكبيلره عائد دعاىٔ جزائيه‌يى فصل ورؤيت ايتمك قاضيلر ايله سائر عثمانلى مأمورين عدليه‌سنك دائرهٔ حقوق وصلاحيتى خارجنده‌در . دعوايى مستلزم برمسئلهٔ جزائيه‌نك درسعادتده ظهورنده طرفين درحال باب عالى‌يه سوق واعزام اولنه‌جق وبويله برمسئله‌نك طشره‌لرده ظهورى تقديرنده بونلر ذات شاهانه‌نك اڭ بيوك وكيلى اولان ذاتك حضورينه چيقاريله‌جقلردر . ايكى طرفك يكديكرى عليهنده وقوعبوله‌جق افادات وشهاداتى آنجق بوكبى مقاماتده معتبر ومسموع اوله‌جقدر .

(٦) — فرانسه تبعه‌سندن اولان تجار ايله معيتلرنده‌كى مأمورين وخدمه ويا افراد سائره دين ومذهبه عائد خصوصات ومسائلدن طولايى قاضيلر ، سنجاق بكلرى وصوباشيلر طرفندن محاكمه ايديله‌ميه‌جكلر وتصديعات وازعاجاته معروض بولنديرليه‌جقلردر . بوكبى مسائلى حل وفصل ايتمك حقى باب عالى‌يه عائد اوله‌جقدر .

فرانسزلر عادات ومعتقدات دينيه‌لرينه رعايت خصوصنده تماميله سربست براقيله‌جقلردر . كذا آرزوى وجدانيسيله دين اسلامى قبول ايتمه‌ين وتبديل مذهب ايلديكنى معترف بولنميان هيچ برفرانسز اسلام عد ايديله‌جكدر . كيفيت اعترافك بلا جبر وتضييق وقوعبولمسى شرطدر .

(٧) — فرانسه قرالى تبعه‌سندن اولوب ممالك شاهانه داخلنده اقامت وكشت وكذار ايدنلرله كميلرده بولنان طائفه‌لر جبراً يقالنوب خدمات شاقه‌ده وياآنغاريه ايشلرنده استخدام اولنه‌ميه‌جقلردر . كذلك بونلره عائد مراكب جسيمه وصغيرهٔ بحريه ايله درونلرنده بولنان اسلحه ومهمات ضبط ومصادره اولنه‌ميه‌جق ويا صاحبلرينك رضاسى خلافنده استعمال ايديله‌ميه‌جكدر .

(٨) — فرانسه قرالنك تبعه‌سندن برى پادشاهك تبعه‌سندن بريله برمقاوله عقد ايدرك آندن برمقدار آقچه استقراض ايدر ويا بدلى بالآخره تسويه ايدلك اوزره برمقدار مال صاتون آليرده بورجنى اودمه‌دن ممالك شاهانه‌دن مفارقت وتباعد ايلرايسه مرقومك بومعاملهٔ ناروا سندن طولايى كندى تعلقات ومستخدمينيله فرانسز حاكمى ويا فرانسز قونسلوسى ، الحاصل ممالك شاهانه‌ده مقيم فرانسز تبعه‌سندن هيچ برى تضييق وتعقيب

ايدیلهمیهجکی کبی فرانسهقرالی دخی آلهجقلینك ضررینی تضمینه مجبور طوتیلهمیهجقدر. شو قدرکه مدیونك فرانسهیه کیتدیکی واوراده بولندیغی تحقق ایتدیکی تقدیرده مدعیٔ شخصینك استدعاسی وجهله مدعی علیهك جلب و توقیفیله اموالنك مصادرهسی صورتیله فرانسه محاکمنجه احقاق حق اولنمسنه قرال اعتنا ایلیهجکدر .

(۹) — ممالك شاهانهنك هر هانکی بر جهتنده بولنان فرانسه تبعهسی کندیلرینه عائد اموالك وفاتلرندن صکره صورت تصرف واداره سنی مبین وصیتنامه تنظیم ایدهبیلهجکلردر. بونلرك اجل موعود ویا اجل قضا ایله وفاتلری تقدیرنده کندیلرینه عائد اشیا، نقود واموال سائره وصیتنامهده کوسترلدیکی وجهله توزیع و تقسیم اولنهجقدر . بلا وصیت وفات ایدنلر اولور ایسه بونلره عائد اشیا تابع اولدقلری فرانسز حاکم ویا قونسلوسی واسطهسیله وارثلرینه ویا فرانسز مأمورلرینه تسلیم اولنهجقدر. فرانسز حاکمی ویا قونسلوسی بولنمیان محللرده قاضی بعض شهود مواجههسنده اشیای مذکورهنك بردفترینی یاپدقدن صکره آنلری امین برمحله وضع ایدهجك واشیای مذکوره اوراده دولت عثمانیهنك تحت مسئولیتنده حفظ اولنهجقدر. لکن فرانسز حاکمی ویا قونسلوسی بولنان محللرده قاضی ویابیت المال مأموری بونلره اصلا و قطعا وضع ید ایدهمیهجکدر. اموال مذکورهیه قاضینك ویا بیت المال مأمورینك ویادیکر برینك وضع ید ایتمسی تقدیرنده فرانسه حاکمی ویا قونسلوسی — متوفانك وارثلرندن ویا مأمورلرندن اول — اشیانك استردادینی طلب ایدهجکدر . متوفانك اشیاسنی هرکیم تسلم ایتمشسه بوطلبی درحال و بلا اعتراض اسعاف و اشیایی تماماً بو ایکی مأموردن برینه ویا متوفانك مأمورلرینه اعطا ایلیهجکدر . بونلرده بالآخره اشیایی اصل صاحبنه ویرهجکدر .

(۱۰) — بومعاهده ایکی حکمدار طرفندن تصدیق اولنور اولنماز حکومتین تبعهسندن دیکر مملکتده کوله اولهرق صاتیلان ویا اسیر حرب بولنان ویا طوغریدن طوغری یه ایکی حکمدار ویاتبعهلری نزدنده ویا کمیلر قدرغهلر درونده حریتدن محروم برحالده طوتیلان بالجمله افراد ، ترکیهنك ویا فرانسهنك هانکی طرفنده اولورلر ایسه اولسونلر ، درحال صالویریلهجکلردر. درسعادتدهکی فرانسز سفیریله ممالك شاهانهده مقیم بالجمله فرانسز حاکملری وقونسلوسلری اسیر ویا کوله اولان فرانسزلرك آزاد واعتاقنی طلب وبوبابدهکی ادلهیی ارائه ایدر ایتمز جملهسنك حریتی اعاده اولنهجقدر. ممالك شاهانهده بولنان فرانسز کولهلردن بری اهتدا ایتدیکی تقدیرده کندیسی تابعیت عثمانیهده قالمق شرطیله آزاد اولنهجقدر .

اشبومعاهدهنك تاریخ عقدندن اعتباراً کرك عثمانلی پادشاهی ، کرك فرانسه قرالی وکرك فرانسه وعثمانلی امرای بحریه وبریهسی وارباب تجارتی واجرتلی عساکری ایله حکمدارك طوغریدن طوغری یه ویا خراجکذار تبعهسنی قرهده ودکزده هرهانکی سبب وبهانه ایله اولور ایسه اولسون اسیر ویا کوله صفتیله بیع وشرا ایدهمیهجکلر وجبراً یانلرنده آلیقویهمیهجقلردر. قورصانلر وسائر اشرا دیکر مملکت اهالیسندن برینه ویابرقاچنه تجاوز وتعرض وبونلره عائد اموالی نهب وغارت ایتدکلری زمان اشرای مرقومهیی یقالیوب جزا دیده ایتمك ایکی حکومتهعائد بروظیفه اولهجقدر. مثلا فرانسهلی برقورصان ممالك شاهانهده یاقهلانهجق اولورایسه کندیسی درحال محل دردستنده حرکات شقاوتکارانه و آسایشکنانهسندن طولایی موجب عبرت برصورتده جزایه چارپدیریلهجقدر . فرانسهده یقالنان عثمانلی قورصانلری دخی محل توقیفلرنده جزای سزالرینی کورهجکلردر . اموال منصوبه میدانه چیقارلدیغی حالده صاحبنه

اعاده اولنه‌جقدر. اکر بوکبی ارباب شر وشقاوت فرار ایدوبده سریعاً دردستلرینه امکان حاصل اولمازایسه کرك کندیلرینه وکرك همپالریله آنلره یتاشلق ایدنلره مملکت خارجنه نفی وتغریب ایدلمش اشخاص نظریله باقیلوب حقلرنده اولوجهله معامله ایدیله‌جك ، یعنی مملکت داخلنده‌کی اشیا واموالری اومملکتك حکمداری طرفندن ضبط ومصادره‌اولنه‌جقدر. شوقدرکه شاید بالآخره اشرای مرقومه‌دن برینك دردستنه موفقیت الویرر ایسه کندیسی یافه‌لندیغی مملکتده اجرای سلطنت ایدن حکمدارك امریله صورت مؤثره‌ده جزادیده ایدیله‌جکدر.

قورصانلرله همپالرینه عائد اموال فروخت اولنه‌رق اثمان حاصله‌سندن مالی نهب وغارت ایدیلنه ویا ایدیلنلره مقدار مناسب تضمینات ویریله‌جکدر. قورصانلرك افعال وحرکات شقاوتکارانه‌سی یوزندن متضرراولوب تضمینات طلبنده بولنانلر — اقامت ویاسیاحت ایتدکلری مملکته کوره — بومصالحه احکامنك کاهی حقیله تطبیق واجراسنه متبوع مفخملری نامنه اعتنا ونظارت ایتمکله مکلف وموظف اولان صدراعظم وسرلشکر سلطان ایله فرانسه سرای قرالیسی ناظرینه مراجعت ایده‌جکلردر.

(١١) — کرك عثمانلی پادشاهنه وکرك فرانسه قرالنه عائد سفن حربیه‌دن بری دیکر دولت تبعه‌سندن برینك مالی اولان بر کمی‌یه راست کلدیکی زمان بوکمی درحال یلکنلرینی ایندیرمك وسنجاغنی چکمك صورتیله هویتنی اظهار ایده‌جکدر. بوصورتله سفینهٔ حربیه‌ده کیدرك تجار کمیسنی ضبط ومصادره ایتمری ویا دروننده‌کی مرتباته اذا وجفا کوسترملری ویا آنلری اسیر ایتملری کبی افعال ومعاملاتك وقوعی احتمالی برطرف ایدلمش اوله‌جقدر. بونکله برابر شاید بومعاهده احکام صریحه‌سی خلافنه اوله‌رق برحرب کمیسی طرفندن برتجارت کمیسنه تجاوز وقوعه کله‌جك اولور ایسه بوتعرضدن متحصل ضرر وزیان سفینهٔ حربیه‌نك عائد اولدیغی حکومتك حکمداری طرفندن تضمین ایدیله‌جك ودوچارتعرض اولان اشخاصه‌ده ترضیه ویریله‌جکدر.

ایکی دولته عائد سفن حربیه بربرلرینه راست کلدکلری زمان غراندی دیرکلرینه حکومت متبوعه‌لرینك بایراغنی کشیده ایدرك طوپ انداختیله رسم سلامی ایفا ایده‌جکلردر. انکینده یکدیکرینه مصادف اولان سفائن حربیه‌نك تعیین ملیتی ایچون سواریلر طرفندن اسئلهٔ لازمه ایراد اولننجه اسئلهٔ مذکوره‌یه طوغری جوابلر ویریله‌جکدر . هانکی حکومته منسوب اولدیغی سواریسندن استیضاح ایدیلن سفینهٔ حربیه‌نك دولتین متعاقدیندن برینه منسوبیتی آکلاشیلدقدن صکره او سفینه‌یه جبراً داخل اولمق ویا آنك یولنه دوام ایتمسنه ممانعت کوسترمك کبی حالاته تصدی ایتمك ممنوعدر.

(١٢) — فرانسه قرالی تبعه‌سندن برینه ویابرقاچنه منسوب بر ویا متعدد سفائن تجاریه ممالك شاهانه مرسالرندن برینه علی‌الاصول داخل اولدیغی ویامخالفت هوادن طولایی التجا ایتدیکی زمان سفائن مذکوره مرتباتنه محتاج اولدقلری ییه‌جك وایچه‌جك ولوازمهٔ سائره معتدل فیأت مقابلنده صاتیله‌رق مذکور کمیلره نقل وایصال اولنه‌جقدر. کمرك رسمنك هرچه‌بادآباد تحصیلی ایچون سفائن مذکوره‌ده‌کی امتعه قوهٔ جبریه استعمالیله قره‌یه چیقاریلمیه‌جقدر. کذلك سفائن مذکوره ایستدکلری یره کیتمکده سربست براقیله‌جقدر. مرسای درسعادته واصل اولان برفرانسز سفینهٔ تجاریه‌سی کمرك امینی طرفندن ویریلن تحت رسمنی تأدیه ایتدکدن ودروننده‌کی حموله برمأمور طرفندن معاینه وتحری اولندقدن صکره فك لنکر ایدوب ممالك شاهانه سواحلندن دیکر برلیمانه اوغرارایسه آنبارنده‌کی امتعه معاینه اولنمیه‌جق،

آنجق چناق قلعه بوغازندن مرورايدن سفائن اوراده برايكنجى معاينه‌يه تابع طوتيله‌جقدر.
لكن سفائن مذكوره‌دن مروريه ناميله تكرار هيچ بررسم استيفا اولنميه‌جقدر.

(١٣) — فرانسز وياعثمانلى سفائن تجاريه‌سندن برى ويابرقاچى ديكر حكومتك قره صولرنده قضازده وياغرق اولور ايسه تخليص جانه موفق اولان مرتبات و يولجيلره قطعياً ايليشيلميه‌جكدر. بونلر كرك قره‌يه چيقاريلان، كرك كميده قالان وكرك تلاطم دريا ايله ساحله آتيلان اشيا واموالى آلقده وطوپلامقده سربست براقيله‌جقلردر. عثمانلى قره‌صولرنده قضايه اوغرايان كميلرده‌كى مرتبات ايله يولجيلرك كافه‌سى غرق اولور ايسه بونلره عائد اشيا واموال محل قضايه اك يقين محلده بولنان فرانسه حاكمى وياقونسلوسى وياخود بونلرك معيتنده‌كى مأمورلره توديع اولنه‌رق موماليهم واسطه‌سيله مغروقينك ورثه‌سنه تسليم ايديله‌جكدر. بويله برقضا وقوعنده بوايكى مأموررسميدن بشقه دولت عليه وفرانسه تبعه‌سندن هيچ كيمسه — دريا قپودانلرى، سنجاق بكلرى، صوباشيلر وقاضيلر دخى‌داخل اولديغى حالده — سفينهٔ مغروقه‌يه عائد امواله ادعاى تصرف ويا وضع يد وياخود اموال مذكوره‌دن فضولى اوله‌رق كنديسنه برحصه افراز وتفريق ايده‌ميه‌جك وتنبيهات واقعه خلافنده حركت ايدنلر دوچار مجازات ايديله‌جكدر.

دوچار قضا اولمش سفينه درونده‌كى امتعه‌يى تخليصه چاليشانلره و امتعهٔ مذكوره‌نك سرقت ويا كتم اولنان قسمنى ميدانه قويمغه اوغراشانلره ابراز معاونت و مظاهرت ايتمك مأمورينمزك جملهٔ وظائفندندر.

(١٤) — ذات شاهانه تبعه‌سندن برينه عائد بركوله فرار ايدوب كوله‌نك صاحبى بونك فرانسه قرالى تبعه‌سندن برينك خانه‌سنده ويا كميسنده چاليشديغنى ويا بشقه‌لرى ايله كوروشديكنى بيان ايدر ايسه مرقومك طلبى اوزرينه — كوله‌يى ميدانه چيقارمق‌اوزره — آنجق بوفرانسزك كندى خانه‌سنده ويا كميسنده تحرياتده بولنيله‌جقدر. كوله‌ميدانه چيقارلديغى تقديرده آنى كتم ايدن تابع اولديغى حاكم ويا قونسلوس طرفندن دوچار مجازات ايديله‌جك وكوله صاحبنه اعاده اولنه‌جقدر. آرانيلان كوله فرانسزك خانه‌سنده ويا كميسنده ظهور ايتديكى تقديرده كنديسنه اذا وجفا ايدلميه‌جكدر.

(١٥) — ذات شاهانه‌نك زير حاكميتنده‌كى ممالكده اون سنه مدتله بلا فاصله اقامت ايدن فرانسز تبعه‌سى بو مدت ختامنده هر درلو رسوم و تكاليفدن آزاده اوله‌جنى كبى بونلر كندى اقامتكاهلرى جوارنده اولان اراضى‌يه باقق وميرى‌يه عائد دپولره نظارت ايتمك و ترسانه‌لرده وآنلاريه ايشلرنده چاليشمق كبى مشاق و مزاحمه قاتلانمغه مجبور اوليه‌جقلردر. كذلك فرانسه قرالنك زير حكم و نفوذنده‌كى مملكتده متمكن تبعهٔ عثمانيه‌عين‌مدت ختامنده بوكا مماثل ومشابه معافياته نائل اوله‌جقلردر.

(١٦) — فرانسه قرالى پاپا ايله انكلتره و استوچيا قراللرينى مادام‌الحيات محبلرى و دائمى متفقلرى ديه توصيف ايتديكندن مشاراليهم ايستدكلرى حالده بو معاهده‌يه اشتراك ايتمك صورتيله احكامندن مستفيد اولمق حقنه مالك اوله‌بيله‌جكلردر. شوقدركه حكمداران مشاراليهم ايله ذات حضرت پادشاهى آره‌سنده‌كى تعاطئ امضا معامله‌سى بومتاوله‌نك تاريخ عقدندن اعتباراً نهايت سكز آى ظرفنده وقوعبوله‌جقدر.

(١٧) — كرك ذات شاهانه وكرك فرانسه قرالى نهايت آلتى آى ظرفنده يكديكرينه معاهدهٔ حاضره‌نك برر صورت مصدقه‌سنى ارسال و ايصال ايليه‌جكلردر.

مشارالیهما زیر تابعیتلرنده‌کی والیلره . حاکملره، ضابطه مأمورلرینه بومعاهده‌نامه احکامنی تبلیغ و آنکا حرفیاً وبلا قید و شرط رعایت ایدلسنی امر و اخطار ایده‌جکلردر. بوصورتله مأمورین حکومتدن ویا افراد تبعه‌دن برینك بو معاهده احکامنه مغایر بر حرکتی اولدیغی تقدیرده مرقوم بونك موجودیتندن خبردار اولدیغنی مقام اعتذارده بیان ایده‌میه‌جکدر .

بو معاهده‌نك متنی درسعادت ، اسکندریه ، مارسیلیا وناربون شهرلرندن بشقه کرك ممالك شاهانه‌ده و کرك فرانسه‌ده کائن باشلیجه بلاد داخلیه وقصبات ساحلیه‌ده نشر و اعلان اولنه‌جقدر .

ایشته حکومات غربیه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده تأسیس مناسبات اولندیغی تاریخدن بری ایلك دفعه اوله‌رق ایکی حکمدارك تصدیق وامضاسنی حاوی اولان وفرانسه ایله ترکیه بیننده‌کی مناسباتی تعیین و تنظیم ایلین وثیقه بالاده کوستردیکی صورتده تحریر وتنظیم اولنمشدر. بوقاپیتولاسیون، باب عالینك یالکز برنجی (فرانسوا) یه خلف اولان فرانسه قراللریله دکل ، ترکیه ایله بر ائتلاف حصولنه خواهشکر بالجمله ملوك عیسویه ایله بالاخره عقد ایلدیکی معاهداته اساس اولمق اعتباریله دخی بالخاصه سزاوار تدقیقدر . واقعا بومعاهده‌نك برنجی ماده‌سنده پادشاه ایله فرانسه قرالی آره‌سنده تقرر ایدن صلحك وایکی طرف تبعه‌سنه تأمین اولنان سربستیٔ تجارتك آنجق طرفین حکمدارلرینك مدت حیاتجه زیر حکم ونفوذلرنده‌کی ممالکده محافظه وابقا اولنه‌جغی مصرح بولنمسی معاهدهٔ مذکوره‌نك دها اول عقد اولنان قاپیتولاسیونلر مثللو برماهیت موقته‌یی حائز بولندیغنه دلالت ایدن خصوصاتدن ایسه‌ده بونك حین عقدنده تعقیب اولنان نقطهٔ نظرك معاهدات سابقه‌نك عقدنده کوزه‌دیلان مقصددن قات قات عالی وواسع اولدیغی‌ده غیر منکردر. زیرا برطرفدن بو مقاوله‌ده طرفین تبعه‌سی ایچون بر اصول محاکمه و حقوق مخصوصه وضع وتأسیس اولندیغی کبی دیکر طرفدن‌ده احکام مقاوله یالکز فرانسزلره منحصر براقیلمامشدر . پاپا ایله انکلتره و اسقوچیا قراللرینك شرائطی قبول ایتدکلری تقدیرده معاهده‌نك برصورت مصدقه‌سنی سکز آی ظرفنده کوندره‌لری شرطیله احکام معاهده‌دن مستفید اوله‌بیله‌جکلرینك تصریح ایدلمش اولمسی نظر دقتدن دور طوتولمامغه لایق بر نقطه‌در .

بوقاپیتولاسیونك عقدی تاریخندن اعتباراً ترکیه حکومتی فرانسه سیاستنده غایت مهم برموقع طوتمغه باشلادی . (شارل کن) ك کیندار وانتقامجو رقیبی ترکیه‌یی آنجق موقت بر صلح و تجارت معاهده نامه‌سیله فرانسه‌یه ربط ایتمکله

اكتفا ايده‌مزدی. تركيه‌ايله احكام قطعيه وصريحه‌يی حاوی براتفاق معاهده‌نامه‌سنی استحصالده چاليشدی. فرانسه و تركيه‌نك يكديكرينه بخش و اعطا ايتدكلری مساعدات وامتيازاتك سبب وحكمتی لايقيله آكلاشيلمق ايستنيرايسه مملكتين مناسباتنی او تاريخدن اعتباراً ايكی نقطهٔ نظردن ، يعنی برطرفدن توسيع وتزييد تجارت ايچون اجرا اولنان تشبثات ، ديكر جهتدن حكومتين آره‌سنده بر اتفاق حصوله كتيرمك مقصديله فرانسه قرالی طرفندن صرف اولنان مساعی اعتباريله تدقيق ايتمك لازمدر .

١٥٣٥ سنهٔ ميلاديه‌سنده فرانسه‌نك درسعادت سفيری (لافوره La Forêt) ايله باب عالی آره‌سنده عقدوامضا اولنان معاهده‌نك متنی نظر معاينه‌دن كچيريله‌جك اولور ايسه بونده موضوع بحث اولان مواد وخصوصاتك صرف تجاری اولديغی ، مسائل سياسيه‌يه عائد برتك فقره بولنمديغی كوريلور. بونكله برابر (لافوره) نك انفصالی اوزرينه درسعادت سفارتنه تعيين اولنان پسقپوس (مونتلوك Montluc)ك برنجی قاپيتولاسيون معاهده‌نامه‌سنك عقدندن بر سنه صكره باب عالی ايله خفياً مذاكراته كيريشه‌رك اساساً (شارل كن) عليهنده اولان ومتنی مكتوم طوتيلان تعرضی بر اتفاقك عقدينه موفق اولديغی بوكون آرتق حقايق تاريخيه‌دندر . اسباب مسروده‌دن طولايی بومعاهده‌نك متننه كسب وقوف ايتمك ممكن اولمدی . لكن چوق كچمه‌دن بونك تأثيراتی مشاهده اولنمغه باشلادی . زيرا (مونتلوك)ك درسعادته تعيينندن آز بر مدت صكره قپودان دريا مشهور بارباروس خيرالدين پاشانك توماندا‌سنده بولنان عساكرعثمانيه (ناپولی) قراللغی اراضيسنه هجوم ايدرك اوراده بيوك تخريبات ايقاع ايلشلردر . (شارل كن) ه عائد ممالكه تعرض وهجوم ايده‌جك جنود عثمانيه‌يه معاونتده بولنمغی سلطان سليمانه تعهد ايتمش اولان قرال (فرانسوا) بو (ناپولی) سفرنده اردوی عثمانی ايله مشتركاً حركت ايتمك اوزره هيچ برقوهٔ عسكريه سوق ايلدی . تعهداتنی هردائم صداقت واستقامت دائره‌سنده حرفياً اجرا ايتمكله افتخار ايلين سلطان سليمان ، قرال (فرانسوا) نك عهدشكنلك صورتنده تفسير وتلقی ايتديكی بومعاملهٔ ناروا‌سندن طولايی فرانسه‌يه قارشو آز چوق مغبر اولدی . لكن پادشاهك هرچه‌باد آباد جلب توجه ومحبتنه ساعی اولان قرال (فرانسوا) نك نظرنده تركيه ، (شارل كن) عليهنده استعماله الويريشلی برآلتدن بشقه برشی دكلدی . فرانسه قرالی النده برسلاح مقامنده بولنديرديغی بوقوتدن ، دولت عثمانيه‌نك معاونت ومظاهرتندن ، حسب‌المنفعه الزم

كورديكى و خصمنه قارشو بسلديكى كين وغرض سوقيله آندن اخذوثاره قيام ايلديكى زمانلر ، استفاده ايتمكدن هيچ كرى طورمازدى . لكن عهدشكنلكى سببيله متفقندن كورديكى خدماتك مقابلهٔ لازمه‌سنى تماماً ارائه ايتمزدى . سلطان سليمان متفقنك بومسلك خودكامانه ومنفعتجويانه‌سندن برقاچ دفعه شكايت ايتمشه‌ده قرالك تبعه‌سنه بخش ايتديكى مساعدات وامتيازاتك تحديد وتنقيصى جهتنه هيچ بر زمان كيتمه‌مشدر .

امتيازات مذكوره سايه‌سنده تام معناسيله ممالك شاهانه‌ده الك زياده مظهر مساعده ملت حالنده بولنان فرانسه ، چوق كچمه‌دن شرق اسكله‌لرنده تجارت نقطهٔ نظرندن فوق‌العاده مهم برموقع احرازايتدى . قرال (فرانسوا) شرقده‌كى قونسلوسلرى بالذات انتخاب و تعيين ايدن ايلك اجنبى حكمداردر . بو كيفيت قونسلوسلرك شرف ، اعتبار ونفوذينى اودرجه تزييد ايلدى‌كه عن اصل فرانسز اولميان برطاقم ملل‌عيسويه افرادى دخى فرانسز تبعه‌سنه مقدما بخش اولنان امتيازاتدن استفاده ايتمكه وفرانسز قونسلوسلرينك زير حمايه‌سنه داخل اولمغه باشلاديلر .

ايشته او زمان ، ايلك دفعه اوله‌رق ، بر (معاونت قانونيه) حقوقى پيدا اولمغه باشلادى . بويكى حقوقك تأسسى قونسلوسلره عائد حق قضانك توسعه وبو حق قضانك « محمى » ناميله ياد اولنان برقسم‌خلقه شامل اولمسنه وبالنتيجه برزمانلر اجراى تجارت مقصديله اقطار شرقيه‌ده يرلشمش برطاقم اجانبك استحصاله‌موفق اولدقلرى ومنحصراً كنديلرينك مستفيد بولندقلرى معافيات وامتيازاتى تحت‌تأمينه آلان محدود قاپيتولاسيونلرك روح ولفظ اعتباريله كلى بر تبدله اوغرامسنه سبب اولدى .

مناسبات بين‌الملل نظريه‌سنك اسكيسندن قات قات واسع ونافع بر صورتده تفسير وتطبيق اوزرينه عالم شرقك احوال سياسيه واجتماعيه‌سى پك‌اساسلى تحولاته اوغرادى .

ايتاليا جمهوريتلرينك عالم‌سياساتده بيوك ومهم بررول اوينادقلرى زمان آرتق كچمشدى . ونديكليلر ايله جنويزليلرك عصرلردن برى شرقده حائز اولدقلرى نفوذ سياسى ومختاريت حقوقيه ثمراتنك فرانسه طرفندن اقتطافى زمانى كلمشدى . فرانسه شرقده تجارتى تحت‌انحصاره آلمش دكل ، بلكه اوتجارتى حمايه ايتمك حقنى كنديسنه منحصر قيلمش ايدى. شوقدركه دولت مذكوره احرازايتديكى امتيازات مخصوصه‌يى كنديسنه حصر ايتمك كبى برمعاملهٔ خودكامانه‌ده بولنمامشدر . بالعكس

بو امتیازات پیدرپی کرك فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده قالان وکرك دولت مشارالیهانك وصایتندن کندیلرینی تدریجاً قورتاران ملل سائرهٔ عیسویه‌یه دخی تشمیل اولندی. موسیو (آ. ده‌ژاردن A. Desjardins)ك بحق دیدیکی وجهله « مناسبات بین‌الملله تماس ایدن مسائلده فرانسه‌نك صرف کندی منافعنی ترویجاً بذل مساعی ایتمسی نادراتدندر . »

سكزنجی فصل

سلطان سليم ثانی ايله فرانسه قرالی طقوزنجی شارل آره‌سنده عقد اولنان ايكنجی قاپيتولاسيون

قرال برنجی (فرانسوآ) ١٥٤٧ سنۀ ميلاديه‌سنده وفات ايتدبكی زمان فرانسه وآوستريا خاندانلری آره‌سنده‌كی اسباب نفاق وشقاق اسكی شدتنی تماميله محافظه ايتمشدی. برنجی (فرانسوآ) يه خلف اولان ايكنجی (هانری) فرانسه تخت حكمدارينه جلوس ايدرايتمز پدری طرفندن چيزيلن خط حركتی تعقيبه مسارعت ايلدی. كندی خاندانيله دولت عثمانيه آره‌سنده‌كی روابطك اهميتنی تقدير ايتمكله برابر روابط مذكوره‌نك تجارته تعلق ايدن جهتندن زياده سياسياته تماس ايلين نقطه‌لرينی نظر اعتبار واهميته آلديغی ايچون صرف امور تجاريه‌دن باحث اولان ١٥٣٥ تاريخلی قاپيتولاسيونی تجديده مسارعت كوسترمدی وسلطان سليمانی كنديسيله آوستريا ايمپراطوری عليهنه يكی بر اتفاق عقدينه اماله مقصديله درسعادته مقربيندن (قوديناق Codignac) نامنده برينی كوندرمكله اكتفا ايلدی.

برنجی (فرانسوآ) نك تعهداتنی اجرا خصوصنده‌كی وفاسزلغنی كوروب دلكير اولان سلطان سليمان كنديسنه درميان اولنان تكليفلره بكده روی التفات كوسترمدی. بونكله برابر عثمانلی دونماسنك فرانسه دونماسيله مشتركاً اجرای حركات ايتمسنه موافقت ايتديكندن ايكی حكومتك قوای متحدۀ بحريه‌سی ١٥٥٠ تاريخنده حربه كيريشه‌رك الك اول ايتاليانك منتهای جنوبيسنده كائن اولوب اوزمان ايمپراطور (شارلكن) ك تحت حاكميتنده بولنان (قالابريا) ايالتيله سيچيليا آطه‌سنه واسپانيانك سواحل شرقيه‌سنده كائن (باله‌آر) جزائر مجتمعه‌سنه عمومی بر هجوم اجرا ايلدی.

لكن ينه بوسنه ظرفنده (شارلكن) ك ترك سلطنت ايتمسيله ايمپراطورلق عنوانی برادری (فردیناند) ه واسپانيا تاج حكمداريسی مخدومی ايكنجی (فيليپ) ه انتقال ايلدی.

قرال (فيليب)، پدرينك بتون آمال حريصانه‌سيله حسيات كيندارانه‌سنه

تماماً وارث اولديغندن ، فرانسه قرالى ايكنجى (هانرى) ايله آره‌سنده‌كى مبارزه ومجادله اسكيسندن قات‌قات فضله برشدت ايله تكرر وتجدد ايلدى . فرانسه‌نك آوستريا ايمپراطورلغنك كسر سطوت و نفوذينه معطوف اولان بالجمله تشبثات ومساعيسنه اشتراك ايتمكه و آوستريا عساكرينك موفقياتنى عقيم براقه‌جق وبلكه‌ده مغلوبيت و پريشانيسنى موجب اوله‌جق اسفاره كيريشمكه دائما خواهشكر اولان دولت عليه ، فرانسه قرالنك اصرار وابرامى اوزرينه ١٥٥٨ سنه‌سنده (ناپولى) قراللغى سواحلنه بر قوهٔ عسكريه چيقاره‌رق سواحل مذكوره‌ده كائن (سورنزو Sorenzo) بلده‌سنى ضبط و تسخيره موفق اولدى . لكن پدرى قدر متلون‌المزاج وخودكام اولان ايكنجى (هانرى) متفق بولنان حكومت عثمانيه‌نك خدماتنى اونوته‌رق سلطان سليمانه هيچ دانشمقسزين بركون اولكى خصمى اولان اسپانيا قراليله اويوشه‌رق (قاتوقامبره‌زيز Câteau-cambrésis) اتفاق معاهده‌نامه‌سنى عقد ايلدى . فرانسه قرالنك بو اهانتنه رغماً سلطان سليمان فطرتنده مكنوز اولان عاليجنابلقدن هيچ آيرلمدى . فرانسه قرالنك وفاسزلغنى خبر آلديغى زمان درسعادتده‌كى سفيرينه شوسوزلرى سويلمكله اكتفا ايتدى : « افنديكزه يازيكزكه اسكى دوستلرك دشمن اولمسى پك كوچ ايسه‌ده اسكى دشمنلرك دوست اولمسى اوقدر مشكل دكلدر » [١]

ايكنجى (هانرى) اسپانيا قراليله اوزلاشديغى سنه ظرفنده ترك حيات ايليه‌رك مخدوملرينى غايت قاريشيق احوال قارشيسنده براقدى . زيرا اوزمان فرانسه ، برى قتوليكلك ديكرى‌ده پروتستانلق دعواسنى التزام ايدن وبربرينه نظر بغض ونفرتله باقان ايكى فرقه‌نك مبارزات ومجادلات شديده وخونريزانه‌سنه جولانكاه اولمش ايدى .

ايكنجى (هانرى) يه خلف اولان مخدومى طقوزنجى (شارل) ، سن رشده وصولنه‌قدر آرقه‌سى هيچ كسيلمين اغتشاشات ايچنده امرار حيات ايلدى . فرانسه رجالنك بتون انظار دقتى محاربات داخليه‌يه منعطف اولديغندن تركيه ايله موجود اتفاق عادتا بسبتون اهمال اولندى . حتى بو اهمال وتسيب اوقدر ايلرى‌يه واردير لديكه دولت عثمانيه درت سنه‌دنبرى استانبوله برفرانسز سفيرينك اعزام ايدلمه‌مسندن طولايى سردشكاياته بيله باشلادى . اواثناده درسعادتده فرانسه مصلحتكذارلغنى وظيفه‌سنى ايفا ايدن (پتره‌مول Pétrémol) ٨ كانون ثانى ١٥٦٣ تاريخيله حكومت متبوعه‌سنه يازديغى بر مكتوبده تركيه ايله عقد اولنه‌جق براتفاقدن فرانسه‌نك فائده‌دن زياده

[١] قونت (ده‌سن پريست Comte de Saint-Priest) ك (خاطرات) عنوانلى اثرندن .

مضرت کوره‌جکنی بالبیان بویله براتفاقه یناشیلمامسنی توصیه‌ایلدی . شومطالعه‌نك عقل‌سلیمه وایجابات سیاسیه‌یه موافق اولمدیغی وارستهٔ اشتباهدر. لکن اوعصرلرده فرانسه‌ده سرکارده بولنان رجال‌دولتك ذهنی ترکیه ایله‌اتفاق مسئله‌سندن قات‌قات مهم احوال و وقوعات اشغال ایدییوردی . اهالیسی تشتت و تفرقه ایچنده بولنان برحکومتك سیاسیات خارجیه زمینده‌کی اجراآتنك دائرهٔ شمول واهمیتنی لایقیله تقدیردن عاجز قالمسی وبووادیده بعض خطیئاتده بولنمسی امر طبیعیدر .

(شارل‌کن) ك مخدومی‌اولان اسپانیا قرالی ایکنجی (فیلیپ) فرانسه ایچون مجسم برتهدید ذی حیات اولمقدن هیچ برزمان خالی قالمدی . (فیلیپ) متعصب برقتولیك اولمق حسبیله فرانسه‌ده‌کی افراطپرور قتولیکلرك اتحادندن حصوله کلن وپروتستانلرك محو وتنکیلنی غایهٔ مقصد بیلن (لیغ Ligue) [۱] نامیله معروف برهیئت اتفاقیه‌نك آمالنی ال آلتندن التزام وترویج ایتدی وبوصورتله فرانسه اهالیسنی دوچار تشتت ده تفرقه ایدن اسباب نفاق وشقاقی ادامه‌یه چالیشدی . حقیقت حالده بوحکمدارك منویٔ ضمیری فرانسه تحت حکمداریسنه‌براسپانیالی‌یی اجلاس ایتمك ایدی . غرائبدن اولمق‌اوزره فرانسه زمامدارانی‌کندیسنه فرانسه‌نك دو‌تی سوسنی ویرن بوحیله‌کار حکمدارك نفوذینی کسره و کندی مملکتلرینك احوال داخلیه‌سنه اولان مداخلهٔ مشئومه‌سنی برطرف ایتمکه چالیشه‌جق یرده بالعکس آنك افکار وحسیاتنی جریحه‌دار ایده‌جك افعال و معاملاتدن اجتناب ، مناسبات موجوده‌یی تقویه وحتی مداخله‌یی دعوت‌ایده‌جك صورتده حرکت‌ایلکده ایدیلر . سلطان سلیمان ، یا فرانسه زمامدارانندن زیاده نفوذ نظر صاحی ویا (فرانسوا) دن زیاده دوستلرینه وفاکار اولمسندن طولایی ، فرانسه‌یی تهدید ایدن تهلکه‌یی اوزمانکی فرانسز رجالندن‌دها ای تقدیر ایلشدی. طقوزنجی (شارل) ك سن رشده وصولنی وسیله اتخاذ ایدرك بیان تبریکه وعین زمانده عثمانلی و فرانسه خاندانلری آره‌سنده اولجه موجود اولان مناسبات اخلاصکارانه‌نك تجدیدی ایچون بعض تکلیفات سردینه مأموراً فرانسه‌یه برچاوش کوندردی . مع‌التأسف اوزمان فرانسه‌ده اهل صلیب محارباتی صره‌سنده حکمفرما اولان افکار باطله وحسیات تعصبکارانه‌یه رجوع ایدلمش کبی بعض جریانلر حاصل اولمغه باشلادیغندن اسلام

---

[۱] (لیغ Ligue) بر تهلکهٔ حقیقیه ویا مفروضه‌یی دفع وازاله ویاخود آکا قارشو طوره‌بیلمك مقصدیله تشکل ایدن برهیئت اتفاقیه‌یه اطلاق اولنور.

اولان ترکلرایله بر اتفاقه کیریشمك سرکارده بولنان متعصبین عندنده موجب شین وحیا برحال عد اولنیوردی .

(فرانسوا) نك تصورایتدیکی وحصولی ایچون بونجه امکلر صرف ایلدیکی فرانسه ـ ترکیه اتفاقنك تجدید ایدلدیکنی کورمك سلطان سلیمانه نصیب اولمامشدر . مشارالیه آره‌دن بر آز مدت کچر کچمز سنی یتمش ایکی اولدیغی حالده بو عالم فانی‌یه وداع ایلدی ووفاتیله برابر ۱۵۳۵ سنه‌سنده عقد اولنان قاپیتولاسیون معاهده‌سی حکمدن ساقط اولدی. لکن نه ترکیه‌یی بسبتون خاطرندن چیقارمش اولان فرانسه قرالی طقوزنجی (شارل)، نه ده آوستریا ایمپراطوریله خوش کچینمك آرزوسنده بولنان پادشاه نوجاه سلطان سلیم ثانی اوصره‌لرده برمعاهده عقدینه تمایل ایتمامکده ایدیلر . احتمال که او اثناده منافع حقیقیه‌لرندن بی خبر کبی کورینن ایکی حکمداری نوم غفلتدن اویاندیران برحادثه تصادفاً ظهور ایتمسه ایدی سلطان سلیمانك وفاتیله حکمدن ساقط اولان ایلك فرانسه ـ ترکیه معاهده‌نامه‌سنك تجدیدی جهتنه هیچ کیدلمیه‌جکدی. حادثهٔ مذکوره شوندن عبارتدر :

تابعیت عثمانیه‌یه داخل وهرتصلسه سلطان سلیم ثانینك فرط محبت وتوجهنه نائل اولان (ژوزف میکه‌س Joseph Miques) نامنده پورتکیزلی بر موسوی فرانسه قرالنك ذمتنده آله‌جغی اولدیغی ادعا ایدر ، مطلوبنی تحصیله اوغراشیر ایسه‌ده بردرلو موفق اوله‌ماز. بونك اوزرینه کیفیتی سلطان سلیمه عرض ایدرك فرانسز سفائن تجاریه‌سی طرفندن اسکندریه‌یه چیقاریلان امتعه‌یی کندی نامنه حجز ایتدیرمك حقنی باارادهٔ سنیه استحصال ایلر. مصره امتعه سوق وارسال ایدن فرانسز تجاری باشلرینه کلنی آکلاینجه کافه‌سی بردن آوازهٔ شکایتی عیوقه چیقاریرلر. قاپیتولاسیون احکامنه مغایرتی درکار اولان بوتدبیر فرانسز تجارینی یالکز نقداً متضرر ایتمکله قالسه ایدی احتمالکه مسئله چکیشدیریله‌جك ایدی . لکن اصل هدف مقصود فرانسه قرالی اولدیغنك فرقنه واریلنجه ایشك رنکی دکیشدی . قرال شرف واعتبارینی خللدار ایتمك استعدادینی کوسترن بو معامله قارشیسنده قیدسزلنی براقمغه مجبور اولدی .

فرانسه قرالی حجزی فك ایتدیرمك ایچون درسعادته (قلود دوبورغ سیوردوغه‌رین Claud du Bourg,sieur de Guérines) نامنده بر اصیلزاده‌یی کوندردی وبوصورتله اثر تصادف اولان آنف البیان حادثه نتیجه‌سنده متنی زیرده مندرج ۱۵۶۹ تاریخلی ایکنجی قاپیتولاسیون معاهده‌سی احکامی تقرر ایتدی :

١٥٦٩ تاریخلی قاپیتولاسیونده [١]

بز كه عثمانلیلرك پادشاه ذیشانی‌یز ؛ فرانسه قرالی شارلك ، مشاورلرندن وفرانسه اصیلزادكان واكابر مأمورینندن (قلود دوبورغ) واسطه‌سیله طرف ملوكانه‌مزه ارسال ایتدیكی نامه‌نك مندرجاتنه كسب وقوف واطلاع ایلدك . نامهٔ مذكوری خاكپای شاهانه‌مزه عرض ایدن (قلود دوبورغ) شرف مثوله نائل اولدقده دولتین آره‌سنده من القدیم موجود وجاری اولان حب و موالات وحسن آمیزشه ومتقابلاً سربستیٔ تجارتی تحت تأمینه آلان واجداد عظامز طرفندن وقت وقت تجدید وتأكید ایدیلن معاهدانه وایكی طرفجه بو خصوصده وقوعبولان تأمینات شفاهیه‌یه رغماً كویا قرال مومالیهك ذمتنده اولوب كندیسنجه طانیلمیان بردینك تأمین تحصیلی ایچون بعض فرانسز ارباب تجارتنه عائد اموالك مرسای اسكندریه‌ده حجز وتوقیفنی وبونلرك (ناقسوس) آطه‌سی حاكمی اولوب [١] فرانسه قرالنك دائنی اولدیغنی بیان وادعا ایدن (ژوزف) نام دیكر (میكه‌س) حسابنه فروختنی امروفرمان بیورمقلغمدن طولایی متبوعی قرال شارلك پك متأسف ومتحیر اولدیغی وبو معاملهٔ درشتانه‌یی مقتضیات ودواخلاص ایله غیر قابل تألیف عد ایتدیكی واسكندریه‌ده بویله بر حادثه‌نك ظهوری اوزرینه شرق صولرینه كلوب كرك فرانسه‌لیلره وكرك جنویزلیلره ، سیچیلیالیلره و آنقونالیلره عائد اولان بیوك وكوچك تجارت كمیلرینه فرانسه قرالنه مخصوص سنجاغك كشیده ایتدیرلدیكی وسفائن مذكوره قپودانلرینك طوغریدن طوغری‌یه فرانسه قرالی نامنه اجرای سیر وسفر وتجارت ایتدكلرینه دائر بیانات و افاداتده بولنمری ایچون كندیلرینه تبلیغات وتنبیهات مقتضیه اجرا ایلدیكی یولنده بعض معروضاتده بولندی .

جواباً كندیسنه مسئله‌نك بو صورتله جریان ایتمسنه پك زیاده متأسف اولدیغمزی ، فرانسه قرالنه یازمش وآكلاتمش اولدیغمز وجهله بومسئله‌ده ایكیمزك ده اغفال ایلدیكمزی ، فرانسه قرالنك اموالی ضبط و مصادره اولنان تجاره تضمینات ویرمك فكر و نیتنده بولندیغی بعض طرفدن بزه اخبار وتأمین اولندیغندن بوكا قانع اولمه‌یدق ومشارالیهك كرك ذمتنده اولدیغی بیان و ادعا اولنان دینك موجودیتندن وكرك كیفیت ضبط و مصادره‌دن بی‌خبر اولدیغنه وبویله بر معامله‌نك وقوعنه راضی بولنمیه‌جغنه واقف بولنسه ایدك اصلاوقطعا معاملهٔ حجزك اجراسنه واموال محجوزه‌نك اصحابی اولان فرانسز تجارینه وبونلره عائد كمیلره ایقاع مشكلات وموانع ایدلمسنه روی موافقت كوسترمه‌مش اوله‌جغمزی افهام ایتدك . بونك

---

[١] بومعاهده‌نك بالاسنده‌كی القاب وسائره حذف ایدلمش وقسم متباقیسی عیناً ترجمه اولنمشدر .

[٢] سلیم ثانی (ژوزف میكس) ك نقسوس ، پاروس . آنتیپاروس و تینوس جزائری اوزرنده‌كی حق حاكمیتنی تصدیق ایلمشدی . (میكه‌س) ك قبریس آطه‌سنك امر ضبطنی سهولتله ساحهٔ حصول وموفقیته ایصال اولنه‌بیله‌جك برتشبث صورتنده پادشاهه عرض و تصویر ایتمسی اوزرینه سلطان سلیم بعدالفتح جزیرهٔ مذكوره‌یه قرال نصب و تعیین ایده‌جكنی وعد ایلمشسه ده صدراعظم پادشاهی بلا تأمل وقوعبولان بو وعدندن نكول ایتدیرمكه موفق اولدی .

اوزرینه سفیر مرقوم تکرار کلامه ابتدار ایله متبوعنك دین مسئله‌سندن قطعیاً بی‌خبر اولدیغی بیان‌وتأمین ایتمش‌اولدیغندن معاملهٔ جزئك رفعنی واموال محجوزه‌نك‌اصحابنه اعاده‌سنی وفیمابعد فرانسه بایراغنی حامل کمیلر درونده برای تجارت لیمانلرمزه اوغرایه‌جق فرانسز ارباب تجارتنه ایقاع موانع ومشکلات و تضییقات ایدلمه‌مسنی ووالد ماجدمز جنتمکان سلطان سلیمانك‌دورسلطنتنده عقد اولنوب فرانسه‌قرالنك نزدمزده‌کی سفیریله فرانسه‌قونسلوسلرینك، ترجمانلرینك ، تجارینك وفرانسه تابعیتنده بولنان افراد سائره‌نك حائز اولدقلری مساعدات ومعافیاتی تصدیق ایلین معاهده احکامنجه حرکت ومعامله ایدلسنی وفرانسه دولتیله یکی بر معاهده‌نك عقدینی وفرانسه قرالنك دائی اولدیغی بیان وادعا ایدن (ژوزف) ایچون کرك جزایرده وکرك دیکر سواحل و بلادمزده فرانسه‌لیلردن امتعه وسائره ضبط و مصادره اولنمشه ـ ایلك جز مستثنااولمق‌اوزره ـ کافه‌سنك اصحابنه اعاده‌سنی امر وفرمان بیوردق. بو فرمان عالیشانمزك منطوق منیفنه مغایر حرکتده بولنه‌جقلر کمال شدت ایله تأدیب اولنه‌جقدر .

فرانسه‌لو تجاره عائد اموالك ژوزف نام و حسابنه جزی صره‌سنده مرقومك محال مختلفه ده بر چوق دیوناتی ظهور وتحقق ایتدیکندن کندیسندن مطلوبی اولانلر اموال مذکوره‌یه وضع ید ایلمشلردی. بویله برحال وقوعبولمامش‌اولسه‌ایدی‌بیله امتعهٔ مذکوره‌نك بهمه‌حال بلا مشکلات اصحاب اصلیه‌سنه اعاده‌سی محقق ایدی .

مسئله‌یه برمنوال محررنهایت ویرلسی اوزرینه فرانسزسفائن تجاریه‌سی آرتق لیمانلرمزه وبلاد ساحلیه‌مزه کمال امنیت وسلامت ایله اوغرایه‌بیله‌جکلردر . برای تجارت مملکتمزه کلن فرانسه‌لولر دولت علیه ایله فرانسه حکومتی آره‌سنده جاری وجایکیرحب وموالات اقتضاسنجه حرکت ایتدکاری تقدیرده شخصلرینه ، نقدلرینه ، سفینه‌لرینه ، امتعه‌لرینه طوقونلمیه‌جغنی وکندیلرینه هیچ برصورتله ایقاع موانع وایراث مضرت ایدلمیه‌جکنی وقطعیاً حقارت واذا وجفا اولنمیه‌جغنی وعد وتأمین ایلرز :

— ١ —

بر ویا بر قاچ فرانسز قالیونك فورطنه‌یه طوتیلمسندن ویا اسباب سائره‌دن ناشی سفائن مذکوره درونده بولنانلرك بر احتیاجلری ظهور ایدر ویا استمدادلری واقع اولور ایسه محل‌وقعه‌ده حاضر بولنان سفن شاهانه‌مز مرتباتیله سائر افراد تبعه‌مز طرفندن آنلره معاونت ومظاهرت لازمه‌ده بولنلسی وقالیونلرك سواریلریله معاونلرینه قپودانلرك شرفیله متناسب صورتده حرمت ورعایت کوسترلسی وکندیلرینه اثمانی ویرلك اوزره زاد وذخائر ومالزمهٔ سائره تدارك ایدلسی وفرانسز مرتباتك مربستیٔ اطوار وحرکاتنی مانع هردرلو افعال ومعاملاتدن توقی اولنمسی مطلوبدر .

— ٢ —

فرانسه‌لولره عائد بر کمی سوق امواج دریا ایله قره‌یه اوطوره‌جق اولور ایسه حکامنز قضاده سفینه ومرتباتنه معاونت لازمه‌ده بولنه‌جقلردر . قضازده سفینه درونده‌کی اموال ونقودك قسماً ویا تماماً تخلیصنه موفقیت الویردیکی تقدیرده بونلر برکونا مجادله و منازعه‌یه میدان ویرلمکسزین صاحبلرینه اعاده اولنه‌جقدر . برای مصلحت ممالك شاهانه‌مزده کشت وکذار ویا دکزلرمزده سیروسفر ایدوب حضور وسکون وآسایش مملکتی اخلاله تصدی ایتمین فرانسز تبعه‌سی حقنده هردائم بو منوال اوزره حرکت اولنه‌جقدر .

— ٣ —

تاجر اولسون اولمسون بالجمله فرانسز تبعه‌سی ایله معیتلرنده‌کی ترجمانلر دیلدکلری زمان طرق بریه وبحریه ایله مملکتمزه کلبیله‌جکلر وهردرلو امتعه‌یی اشترا وفروخت خصوصنده سربست براقیله‌جقلردر. بونلرحین ورود ومنارقتلرنده تکالیف معتاده‌یی تأدیه ایلیه‌جکلردر. سفن عثمانیه سواریلریله مراکب سائره صاحبلرینك وقوای بریه وبحریه‌مز ضابطان وافرادینك بوکیلره اذا وجفا ایتمه‌ملری واشیالریله نقدلرینه طوقونمامه‌لری مطلوبدر .

— ٤ —

بورجی وسائر ایلیشیکی اولق وعلی‌العموم برقباحت ایشلمك ایله متهم بولنان برفرانسز فرار ایدر ایسه آنجق کندیسندن دعوا اولنه‌بیله‌جکدر . یوقسه بو بورجی تحصیل ایتمك بهانه‌سیله دیکر برفرانسز توقیف اولنه‌میه‌جنی کبی حقنده دخی اقامهٔ دعوا ایدیلمیه‌جکدر .

— ٥ —

فرانسزلردن برینك وقوع وفاتنده اموال ونقودینه هیچ کیمسه وضع ید ایدمیه‌جکدر. اموال ونقود مذکوره متوفانك وصیتنامه‌سنده وارث اوله‌رق ارائه اولنان اشخاصه توديع ویا ارسال اولنه‌جقدر . فرانسه‌لولردن برینك بلا وصیت وفاتی تقدیرنده مرقومدن قالان اموال‌واشیا ونقود فرانسه قونسلوسنك انضمام رأی وموافقتیله عن‌اصل فرانسه‌لو ویافرانسه‌نك زیر نفوذ وحمایه‌سنده‌کی ممالك اهالیسندن اولان شریکنه تسلیم ویا ارسال اولنه‌جقدر .

— ٦ —

مملکتمزده آلیم و صاتیمله مشغول فرانسز قونسلوسلریله ترجمانلری وسائر فرانسز ارباب تجارتی بر معامله‌یه کیریشدکلری تقدیرده اینی کفالته ویا تعهده ربط ایتمك ویاخود بایعدن رهن آلمق والحاصل اخذ واعطانك دائرهٔ سلامتده جریانی تأمین ایلمك لازم کلدیکی زمان بوبابده‌کی اوراق ووثائق معاملهٔ تجاریه‌نك وقوعبولدیغی محلده‌کی محکمه‌نك سجلنه قید واشارت اولنه‌جقدر . شاید بالاآخره طرفین آره‌سنده بر اختلاف ظهور ایدرایسه محکمه سجلنده‌کی قیوداته واوراق ووثائق‌مسجله‌یه مراجعت‌اولنه‌رق بونلرهرحالده معتبر واحتجاجه صالح عدایدیله‌جکدر. برمعاملهٔ تجاریه‌نك اجراسی‌صره‌سنده حاضر بولنان شهودك افاده‌سنه مراجعت ایدلمسی ایچون ویریلن استدعالر ـ بالاده ذکر اولنان قیودات ، اوراق‌ووثائقك عدم موجودیتی تقدیرنده ـ نظر اعتباره آلنمیه‌جق و دعوا بالطبع حضور محکمه‌ده فصل ورؤیت ایدلیه‌جکدر .

— ٧ —

بو قاعده واصولك وضعی اوزرینه آرتق بوندن بویله شمدی‌یه قدر برچوق احوالده واقع اولدیغی اوزره فرانسز تجاری حقنده اسنادات مفتریانه‌ده بولنوب مغالطه وسفسطه صورتیله آنلردن پاره قوپارمق ایچون شاهد کاذب اقامه ایدنلرك مطالبات ومدعیاتی نظر دقته آلنمیه‌جق وبوکبی وسائط غیر مشروعه ایله تأمین منافعه چالیشانلر محاکمدن طرد اولنه‌رق فرانسزلری تعجیز ودلکیر ایده‌جك صورتده حرکات ومعاملات ایقاع ایتملرینه میدان ویرلیه‌جکدر .

— ٨ —

عن اصل فرانسز اولان ویا دیکر بر ملته منسوب بولنوب فرانسه‌نك حمایه‌سنه دخالت

ايدن بركولەنك فرانسز تبعەسندن اولديغی فرانسز قونسلوسلرنجه تصديق واثبات ايدلديكی حالده بو كيلرله صاحبلرينك ويا بونلره وكيل اولانلرك ديوان عاليمزه جلب واحضاری ودعوالرينك اوراده فصل ورؤيتی مطلوبدر .

— ۹ —

نفس فرانسه ويافرانسەيه تابع ممالك اهاليسندن اولوب الكامزده اقامت ايدن وتجارت ويا سائر بر ايش ايله مشغول بولنان اشخاصدن ـ ايستر متأهل اولسونلر ايستر اولمسونلر ـ ويركو ناميله هيچ برشی آلنميەجقدر .

— ۱۰ —

اسكندريەده ، طرابلس شامده ، جزايرده و سائر ليمانلرمزله بلادمزدەكی فرانسز قونسلوسلرينك تبديليله يرلرينه بوكبی مقاماتی احرازه لايق اشخاصك تعيينی آرزو اولنديغی تقديرده بو آرزويه هيچ كيمسه مخالفت ايدەميەجكدر .

— ۱۱ —

فرانسه تبعەسی عليهنه تبعۀ عثمانيه طرفندن اقامه اولنان دعاوی محاكم عاديەده آنجق فرانسز قونسلوسی ترجمانك حضورنده رؤيت اولنەبيلەجكدر . ترجمان اثبات وجود ايتمز ايسه حاكم مدعيات ومدافعاتی استماع ايدەميەجكدر . ترجمانك مهم بر ايشی ظهور ايتمسی و محكمەده وقت معينده اثبات وجود ايدەمامسی تقديرنده دعوانك رؤيتی مرقومك كلسنه دكين تعليق اولنەجق و غيبوبتندن بالاستفاده طرف مخاصمك حكامی كندی لهلرينه اماله ايدەجك تسويلات واغفالات اجرا ايلملرينه ميدان ويرليەجكدر .

— ۱۲ —

ايكی ويا بر قاچ فرانسز آرەسنده بر اختلاف ويا دعوا ظهورنده بونی وجدانلرينه كوره رؤيت وفصل ايتمك حقی فرانسه سفيريله قونسلوسلرينه عائد اولەجق وبوكبی دعاوی‌يه خارجدن كيمسه مداخله ايدەميەجكدر .

— ۱۳ —

عثمانلی قورصانلری طرفندن اسير ايديلوب كوله صفتيله روم ايلی ويا آناطولی كبی فرانسەيه اوزاق حواليه نقل واعزام اولنان فرانسزلرك سريعاً ميدانه چيقارلسی وكيملرك النده بولندقلرينك آكلاشيلمسی وصاحبلرينك ظهورنده بونلرك اوكولەلری تسليمه و آنلری كيملردن صاتون آلدقلرينی بيان واعترافه وكوله بريرده اخفا ايدلش ايسه آنی ميدانه چيقارمغه مجبور طوتيلمسی وكولەيی صاتانك بالتحری ظاهره اخراجی وكولەيی اسير ايدن قورصانك دردستيله ـ كولەنك حقيقةً فرانسەلو اولديغی آكلاشيلير آكلاشيلمز ـ مرقومك شدتله جزالنديرلسی وكوله اهتدا ايتديكی حالده آنك اعتاقيله اكتفا وعكس تقديرده يعنی تبديل دين ايتمديكی وخرستيان قالديغی آكلاشيلير ايسه فرانسه مأمورينه تسليم اولنمسی مطلوب ومتضيدر .

— ۱٤ —

درسعادت ليمانه كلوب قانونه توفيقاً برمعتاد تحری اولنان فرانسز كميلری حين عودتده چناق قلعه بوغازنده برايكنجی معاينەيه تابع بولنديريلەجق وآنجق بومعاينەنك وقوعندن صكره يوللرينه دوام ايتلرينه مساعده كوستريلەجكدر . عادات و قوانين قديمه خلافنده اولەرق

مذکور کمیلرک کمیبولیده دخی معاینه‌یه تابع طوتلدقلری مسموعمز اولدیغندن مارالذکر عادات و قوانیندن انحراف اولنمامسی و تحریاتك آنجق چناق قلعه بوغازنده اجرا ایدلمسی مطلوبدر .

— ١٥ —

سفائن حربیه‌مزدن ویاقدرغه‌لرمزدن بری ویابرقاچی زیرحکم ونفوذمزده‌کی ابحارده بر ویا متعدد فرانسز کمیسنه راست کلدکاری زمان طرفین سواریلریله مرتباتك بربرینه قارشو ابراز آثار نوازش و محبت ایتملری ویکدیکرینی هیچ بر صورتله رنجیده و متضرر ایلمامه‌لری مطلوبدر .

— ١٦ —

وندیکلیره بخش اولنان امتیازات ومساعدات ومعافیاتی حاوی وندیك حکومتیله مقدما عقد اولنان معاهدات احکامنك فرانسزلره دخی تشمیل ایدلمسی و بو کیفیت تشمیلك تحت تصدیقه آلنمسی و فرانسزلرك بو حقوقنه کیمسه‌نك مانع اولمامسی ورضای عالیمز خلافنده بونلره تبعه‌مزدن هیچ برفردك تجاوز وحقارت ایتامسی مطلوبدر .

— ١٧ —

فرانسزلره عائد قالیونلرله سائر کمیلر قره‌صولرمزه واصل اولور اولماز بونلرك حسن محافظه‌سنه وتعرضدن مصونیتلرینه‌دقت واعتنا اولنه‌جق وکمال امنیت وسربستی ایله‌عودتلرینه هیچ بر وجهله ممانعت ایدلیه‌جکدر . سفائن مذکوره مرتباتنه عائد اشیا ونقود ویاتجاره عائد امتعه سرقت ایدیله‌جك اولور ایسه سارق هرکیم اولور ایسه اولسون درحال ظاهره اخراج اولنوب حقنده مجازات متقضیه ترتیب اولنه‌جقدر .

— ١٨ —

والیلرمز ، سنجاق بکلرمز ، حر اولان قپودانلرمز ، حاکملرمز ، تحصیلدارلرمز ، سفن همایون سواریلری وکوکللو سفائنمزك قپودانلری بومعاهده‌مزك احکام عالیه‌سنه تبعیت ورعایت ایتمکله مکلف اوله‌جقلر وبونك تطبیقنده ذره‌قدر ترددوعدم ممنونیت کوسترمیه‌بکلردر. فرانسزلرك طریق استقامتده ثابتقدم اوله‌رق دائرۀ حب وموالات داخلنده حرکت ایتملرینه مقابل طرفمزدن ده کندیلرینه آثار مودت ابرازنده قصور ایدلیه‌جکدر . بو وعدمزك خلافنده معامله وحرکتده بولنلمسنی قطعیاً تجویز ایتمیه‌جکمزی جناب واجب الوجودك نام جلیلنه واجداد عظاممز حرمتنه عهد وپیمان ایلرز .

شو ارادات شاهانه‌مز عمومك معلومی اوله‌رق منطوق منیفنجه حرکت ایدلمسی مطلوب همایونمزدر .

درسعادت شهر ربیع‌الاول ٩٧٧ وکانون اول ١٥٦٩

بومعاهده حقیقت‌حالده ١٥٣٥ تاریخلی معاهده‌نك تکررندن‌بشقه برشی دکلدر. معمافیه بونده مذکور قاپیتولاسیون احکامندن بعضیلرینك توسیعی جهتنه‌کیدلدیکی مصادف نظر اولیور. ازجمله شرقده سیروسفر ایدن باجمله کمیلره فرانسز بایراغنی

كشيده ايتديرمك كبى غايت واسع بر حقك ايلك دفعه اوله‌رق فرانسه حكومتنه بخش اولندينى كوريليور . واقعا قاپيتولاسيونده آنجق جنويزليلر ، سيجيلياليلر وآنقوناليلر ذكر اولنيورسه‌ده بالآخره كوريله‌جكى وجهله بو عادت انكليز ، پورتكيز وحتى ونديكلى كميلره دخى تشميل ايدلمك صورتيله اولكندن قات قات شموللى برماهيت كسب ايتمشدر. بوحال برچوق حسد ورقابتلرى موجب اولدى. ايكنجى قاپيتولاسيون معاهده‌سنك عقدندن بر قاچ سنه صكره ونديك كورفزى اوزرنده كائن (راغوزا) شهرى اهاليسى طوغريدن طوغرى‌يه باب عالينك حمايه‌سنه تابع اولدقلرى ادعاسيله كندى كميلرينه فرانسز بايراغنى كشيده ايتمك مجبوريتندن قورتولمق ايسته‌مشلرسه‌ده درسعادتده‌كى فرانسه سفيرينك باب عالى نزدنده‌كى تشبثاتى اوزرينه كمافى السابق فرانسز بايراغنك كشيده‌سنه اجبار ايدلمشلردر.

برنجى (فرانسوا) نك استحصاله موفق اولدينى قاپيتولاسيون معاهده‌سنك آنغاريه و بعض تكاليفه عائد احكامى آره‌سنده بعض مرتبه تخالف ومباينت واردر . تركيه‌ده بر سنه‌دن فضله اقامت ايدن اجانب شرعاً جزيه ايله مكلفدرلر . ١٥٣٥ تاريخلى قاپيتولاسيون معاهده‌سنك سكزنجى ماده‌سى فرانسزلرى بدل شخصى ويا نقديدن معاف قيليور . حالبوكه عين معاهده‌نك اون يدنجى ماده‌سنجه برسنه تركيه‌ده اقامت ايدن فرانسزلر او مدت ختامنده عثمانلى تبعه‌سنك تأديه‌سيله مكلف اولدقلرى بالجمله تكاليفه‌تابعدر. سلطان سليم ثانينك فرانسه ايله عقدايتديكى معاهده‌نك طقوزنجى ماده‌سنده اون سنه بيله تركيه‌ده اقامت ايدن فرانسزلرك هردرلو رسوم وتكاليفدن معافيتى بيان ايدلمسيله بالاده ذكر اولنان تضاد ومباينت ازاله ايدلمش اوليور .

برده بو معاهده‌نك جالب دقت بر جهتى مدت دوام ومرعيتى ، معاهدات سابقه خلافنده اوله‌رق ، طرفين حكمدارلرينك حال حياتلريله مقيد اولماسى و ديكر بعض دولتلر حكمدارلرينك حق اشتراكلرينى مبين بر ماده‌يى احتوا ايلسيدر .

عجبا فرانسه بوقاپيتولاسيون ايله كنديسنه بخش اولنان وبعض احوالده برحق حاكميتى تضمن ايلين امتيازاتدن استفاده ايتمك يولنى بيلديمى ؟ بو سؤاله قطعى بر خير ايله جواب ويرمك لازمدر. داخلده‌كى اسباب تشتت واختلافاتك تماديسى، مارسيلياده وبا خسته‌لغى ظهور ايدرك تلفات كليه‌يى موجب اولمسى ، شهرمذكورك قتوليكلرله‌ايله پروتستانلر آره‌سنده‌كى محاربه‌اشتراكى كبى احوالك تأثيريله فرانسه‌نك

ماورای ابحار ایله اولان مناسباتی قاریشیقلق ایچنده قالدی . بر مدت درسعادت فرانسه سفارتنده بولنمش اولان (داق d'Acqs) نامنده‌کی پسقپوسک ١٢٧٣ تاریخلی برراپورنده اوزمان فرانسه ایله ترکیه آره‌سنده‌کی مناسبات تجاریه‌نك محدود بر دائره‌ده جریان ایتدیکی ، ارباب تجارتك یالکز سیر سفائن یوزندن بر آز کار تأمین ایده بیلدیکی وبونکده آنجق ملل سائره‌یه منسوب سفائنه کندی بایراغنی کشیده ایتدیرمك حقنی فرانسه‌یه بخش ایدن مادهٔ مخصوصه سایه‌سنده اولدیغی بیان ایدلمشدر .

طقوزنجی فصل

سلطان مراد ثالث ایله فرانسه قرالی اوچنجی هانری آره‌سنده منعقد اوچنجی قاپیتولاسیون

برادری طقوزنجی شارلك ۱۵۷٤ تاریخنده وفاتیله فرانسه تخت حکمداریسنه جلوس ایدن اوچنجی هانری کیفیت جلوسنی پدری سلطان سلیمه یکی خلف اولان سلطان مراد ثالثه اخبار و تبلیغ ایچون راهب (ژیل‌ده نوآیل Gilles de Noallies) ی درسعادته‌اعزامه مسارعت کوستردی . مع‌مافیه اوصره‌ده ایکی مملکت آره‌سنده‌جاری مناسباته اوچنجی‌هانرینك‌سیاست ناشناسانه برمعامله‌سی یوزندن آز دها خلل کله‌جك ایدی. هانری ، جلوسندن اول ، هنوز (آنژو دوقه‌سی duc d'Anjou) عنوانی حائز اولدیغی بر صره‌ده بر آرالق کندینی جزایر قرالی‌صفتیله طانیتدیرمق خیال خامنده‌بولندقدن صکره (قاترین ده‌مدیسی Cathérine de Médicis) نك انتریقه‌لری وباب عالینك معاونتی سایه‌سنده لهستان تاج حکمداریسنی احرازه موفق اولمشدی . مع‌مافیه فرانسه قرالی اولدقدن‌صکره لهستان تاجندن‌فارغ اولمیه‌رق عینی‌زمانده هم فرانسه‌هم لهستان قرالی عنوانلرینی نفسنده جمع ایتمك ادعاسنده بولندیغندن یرینه لهستان قراللغنه انتخاب اولنان (اتیه‌ن‌باطوری Etienne Bathory) نك‌دولت عثمانیه‌جه طانمامسی ایچون باب‌عالی نزدنده تشبثات لازمه‌ده بولنمسنی درسعادته‌کی سفیرینه امر و اخطار ایلدی . باب عالینك فرانسه قرالنك بو زمینده‌کی مدعیاتنی یامفرط عد ایتمسندن ویالهلیلره تماشات ایتمکی منافعنه موافق کورمسندن اوچنجی هانرینك القاآت وتشویقاتنه حوالهٔ سمع اعتبار ایتمیه‌رك طلبنی صورت قطعیه‌ده رده قرار ویردی ولهستانه قارشی طور مخالصتکاریسنی تأمین مقصدیله لهلیلرك انتخابکرده‌سی اولان حکمدار جدید (باطوری) نك مرخصلرینی درحال قبول ایلدی.

دولت علیه‌نك بومعامله‌سندن پك زیاده رنجیده اولان هانری درحال باب‌عالی نزدنده‌کی‌سفیرینی کری چاغردی . فرانسه‌ایله ترکیه آره‌سنده‌کی‌مناسباتك بوصورتله منقطع اولمسندن استفاده آرزوسنه قاپیلان اسپانیا حکومتی باب عالی ایله برمقارنت

حصولی وبرمعاهده عقدی ایچون بعض تشبثاتده بولندی. دیکرطرفدن قرالیچه (الیزابت) کبی شهرتی آفاقگیر اولان ذکی وفطین بر قادین طرفندن اداره اولنه‌رق نفوذی یوماً فیوماً آرتان وکندی سفائننك شرق صولرنده فرانسز بایراغنی کشیده‌یه مجبور طوتیلمسنه کوجلکله تحمل ایدن انکلتره سفائن مذکوره‌یی کندی بایراغی آلتنده سیر ایتدیرمك مساعده‌سنی استحصال ایلدی. انکلیزلره بخش اولنان بومساعده‌یی ۱۵۶۹ تاریخلی قاپیتولاسیون احکامنی ناقض بر معامله کبی عد وتلقی ایتمك طوغری دکلدر. زیرا معاهدهٔ مذکوره‌ده صورت مخصوصه‌ده انکلیزلردن بحث اولنمامشدی. لکن ملل عیسویه‌یه منسوب اولوب سواحل شرقیه‌یه کیدن بالجمله سفائن تجاریه‌نك فرانسه بایراغنی کشیده ایتملری عادتی او زمان اودرجه عمومیلشمشدی که چوق کچمه‌دن بوتعامل عادتا قانون حکم وقوتی احراز ایلدی.

سلطان مراد ثالثك انکلیز سفائنی حقنده کوستردیکی بو مساعده‌یی فرانسه قرالی کندی حکومتنك حقوق تجاریه ومنافع سیاسیه‌سنی خللدار ایدن بر معامله صورتنده تلقی وتفسیر ایتدیککندن ۱۵۷۹ سنه‌سنده (سیوردوژرمینی، بارون ده ژرمال Sieur de Germiny, baron de Germales) نامنده‌کی اصیلزاده‌یی درسعادته سفیر صفتیله کوندردی وبو سفیره هنوز ایش ایشدن کچمه‌مش ایسه باب عالینك اسپانیا ایله بر متارکه نامه عقد ایلمسنه هرچه باد آباد مانع اولمسی وبویله بر متارکه عقد ایدلمش ایسه کندی خاندانیله آل عثمان آره‌سنده‌کی مناسبات وروابط قدیمه‌نك تکرار تأسیس واحیاسنه صرف غیرت ایتمسی ایچون تعلیمات واضحه وقطعیه ویردی. عین زمانده سفیر انکلتره‌یه سنجاق مسئله‌سنده بخش اولنان مساعده‌یی کری آلمغه ومسئلهٔ مذکوره‌یی صوك قاپیتولاسیون معاهده‌سی احکامنجه حل وتسویه ایتمکه باب عالی‌یی اقناع ایچون لازم کلن تشبثاتی اجرایه مأمور ایدلمشدی. اوچنجی (هانری) زمان سلطنتنك اودوره‌سنده فرانسه قراللغنك منافع حقیقیه‌سنی بحق درك وتعقل ایتمش و منافع مذکوره‌یه ویرلمسی اقتضا ایدن وجههٔ استقامتی لایقیله تقدیر ایتمش کبی کورینیور. بارون (ژرمینی) سلطان مراده متبوعنك تکلیفاتنی عرض ایدرك اوچنجی هانرینك من کل الوجوه موجب ممنونیت ومحظوظیتی اولان برمعاهده عقدینه موفق اولمشدر. صورتی زیرده مندرج اولان بومعاهده قاپیتولاسیونلرك اوچنجیسنی تشکیل ایدر.

١٥٨١ تاريخلى قاپيتولاسيونك متنى

بزكه عثمانليلرك پادشاه ذيشانى يز [*] فرانسه قرالى اوچنجى هانرينك خط دستيله‌ذات ملوكانه‌مزه خطاباً برطرز اخلاصكارانه‌ده يازديغى وباب‌عاليمز نزدنده‌كى سفيرى اولان بارون (ژرمينى) واسطه‌سيله خاكپاى شاهانه‌مزه عرض وتقديم ايتديكى بر قطعه نامه‌يى اخذ ايله مندرجاتنه كسب وقوف ايلدك . نامهٔ مذكورده فرانسه خاندان قراليسيله اجداد عظامز آره‌سنده من القديم موجود اولان مناسبات خلوصكارانه ومودتپرورانه‌نك ادامه وتأكيدى يولنده بعض تمنيات اظهاراولنمسنه ونزدشاهانه‌مزده دخى مناسبات مذكوره‌نك حب وموالات وحسن ائتلاف دائره‌سنده بقا ودوامى مطلوب و ملتزم بولنمسنه مبنى زيرده‌كى تعهدات ومقرراتك معتبر ومعمول‌به اولمسنه ارادهٔ سنيه‌مز شرفصدور ايلمشدر . شويله كه :

فرانسه سفيريله قونسلوسلرى ، ترجمانلرى ، تجارى وسائر تبعه‌سى كمافى‌السابق كمال‌امن وحضور ايله سايهٔ رأفت وعدالتمزده يشايه‌رق حقلرنده موجب صداع معاملات تعجيزكارانه روا كورليه‌جك وسربستئ اطوار وحركاتلرى دخى تعيين وتحديد ايدليه‌جكدر . والدماجدمز سلطان سليم جنتمكان زماننده عقدى ميسر اولان معاهده‌نك تجديد وتأييد احكامى ايچون فرانسه حكومتيله يكى برمقاوله عقد اولنمشدر. متنى زيرده مندرج بولنان بو معاهده تصديق شاهانه‌مزه اقتران ايتمش اولمقله‌بونك شيمدى قابل فسخ اولديغنه واحكامنك طرف شاهانه‌مزدن تماميله تطبيق واجرا ايديله‌جكنه قسم ايلرم .

— ١ —

ونديكليلرك سفائنى مستثنا اولمق اوزره انكليزلره ، پورتكيزليلره ، اسپانياليلره ، قاتالونياليلره، سيچيلياليلره ، آنقوناليلره وراغوزاليلره عائد اولوب شمدى‌يه‌قدر فرانسه نام وبايراغى آلتنده دكزلرمزده سيروسفر واجراى تجارت‌ايدن كميلر بوندن بويله دخى مذكور بايراغى حاملاً وشرائط سابقه داخلنده زير حكم و نفوذمزده‌كى ابحارده كشت وكذار ايده‌جكلردر .

— ٢ —

بو ملتلره عائد قاليونلر ايله مراكب سائرهٔ تجاريه اسكله ولمانلرمزه كلدكلرى ويا سواحلمزدن تباعد ايتدكلرى ، الحاصل زير حاكميتمزده‌كى ابحارده سير وسفر ايلدكلرى زمان مغاير شيمهٔ دوستى هيچ برحال وحركتلرى واقع اولمامق شرطيله حقلرنده طرف شاهانه‌مزدن مع‌القسم تأييد وتصديق اولنوب شمدى‌يه‌قدر معتبر ومعمول‌به بولنان وبوندن صكرده مرعى طوتيله‌جق اولان مقررات وتعهدات موجبنجه حركت ومعامله ايديله‌جكدر.

— ٣ —

عالم عيسويتده اجراى سلطنت ايدن خاندانلرك الك قدمليسى وشرفليسى اولان فرانسه خاندانه منسوب حكمدارلر باب عاليمز ايله الك اول تأسيس مناسبات وتأييد موالات ايتمش، حقلرنده باب عاليمزجه سائر ملوك عيسويه‌يه نسبتله فضله براثر اخلاص ومحبت كوسترلمش ،

[*] ايكى صحيفه طولوسى ير اشغال ايدن القابك ترجمه‌سندن ـ عدم لزومنه مبنى ـ صرف نظر اولنمشدر .

مخادنتی مخل وایکی حکمدارك تأثر وانفعالنی موجب اولق استعدادینی حائز شمدی‌یه قدر هیچ برمعامله وقوعه کتیرالمامش اولدیغندن بو آنه قدر کرك دیوان همایونمز کرك باب عالیمز جانبندن فرانسه سفراسی حقنده اجرا اولنان مراسمه فیما بعد دخی رعایت ایدلك اوزره سفرای موما الیهم سرایه ویا وزرا قوناقلرینه عزیمت ایتدکلری وقت اسکیدنبری معتاد اولدیغی وجهله اسپانیا قرالنك وسائر خرستیان پرنسلرك سفیرلرینه قارشی حائز رجحان و تقدم اوله‌جقلر وبو تقدمدن آتیاً دخی استفاده ایده‌جکلردر .

— ٤ —

فرانسه‌لولرك عرض وجان و مالنه طوقونلمیه‌جغنه دولت علیه‌مزجه ویریلان تأمینات ومواعیده استناداً کوچك بیوك سفائن تجاریه‌یه راکب اوله‌رق اموال وامتعه‌لریله لیمانلرمزه اوغرایه‌جق فرانسزلر امن وسلامت داخلنده ایشلرینی کوروب عودت ایده‌جکلردر . بو کبی سفائنك فورطنه‌یه کرفتار اوللری یوزندن ویا سائر بر سببدن طولایی درونندکیلر محتاج معاونت بر حالده بولنورلر ایسه اطراف وجوارده بولنان قدرغه‌لرمزك مرتباتی واك یقین محلده اولان والیلرمز وسنجاق بکلرمز وسائر افراد تبعه‌مز کندیلرینه ارائهٔ تسهیلات ومعاونت ایده‌جکلردر . فرانسز قالیونلرینك سواریلرینه موقعلرینك حیثیت وشرفیله متناسب برصورتده معامله اولنه‌رق حقلرنده اذا وجفا وجبروشدت کوستریلمیه‌جکدر . بونلر کندی نقدلریله مالزمه تدارك ایتمك آرزوسنده بولندقلری زمان مالزمهٔ مذکوره سریعاً اعطا وتسلیم اولنه‌جقدر .

— ٥ —

برقضا نتیجه‌سنده ویا فورطنه سببیله برفرانسز کمیسی ساحله بیندیره‌جك اولور ایسه سنجاق بکلریله قاضیلر اوسفینه‌نك مرتباتنه ابراز تسهیلات و معاونت ایده‌جکلر و قضا زده کمی‌یه عائداولوب تخلیص اولنان اموال وامتعه وسائره‌یی اوکمینك سواریسنه تسلیم ایلیه‌جکلردر. قضا زده‌لره ایقاع مشکلات وموانع ایدلمیه‌جك ، براً وبحراً برای مصلحت کشت وکذار ایدن علی‌العموم فرانسزلر هیچ بر صورتله تصدیع وتعجیز اولنمیه‌جقدر .

— ٦ —

ممالکمزه برای تجارت براً وبحراً کله‌جك اولان فرانسز تجاریله ترجمانلری وفرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان سائر اجانب حین مواصلت وعزیمتلرنده قونسلوسلق حقوقیله‌تعین ایتمش رسوم معتاده‌یی ایفا ایتمك شرطیله سربستجه اخذ واعطا ایله مشغول اوله‌بیله‌جکلردر. بوفرانسزلر ایله معیتلرنده‌کی اشخاص سفن شاهانه‌مز رئیسلری وعثمانلی سفائن تجاریه قپودانلری وصاحبلری وکوکللی کمیلرمزك سواریلری وعلی‌العموم عثمانلی سنجاغی آلتنده اجرای سیر وسفر ایدن مراکب بحریه‌نك مرتباتی وتبعهٔ سائره‌مز طرفندن تصدیع وتعجیز ایدلمیه‌جکلری کبی آنلرك اشیا واموالنه ورکوبلرینه مخصوص سفائنه طوقونلمیه‌جق وسفائن مذکوره‌نك سربستیٔ سیر وسفرینه ممانعت ایدلمیه‌جکدر .

— ٧ —

فرانسزلردن برینك تبعهٔ عثمانیه‌دن برینه بورجی اولدیغی تقدیرده بوبورج آنجق کندیسندن طلب اولنه‌جقدر . مرقومه کفیل اولمیانلر بو دین کیفیتندن طولایی توقیف ویا حضور

محکمه‌یه جلب اولنه‌میه‌جقلردر. فرانسزلردن برینك وفاتی تقدیرنده اموال متروکه‌سنه هیچ کیمسه وضع ید ایده‌میه‌رك بونلرك مرقومك وصیتنامه‌سنده ذکر اولنان اشخاصه تودیع وتسلیمی مقتضیدر. بر فرانسز بلاوصیت اوله‌جك اولورایسه کندیسندن قالان اشیا و اموال ونقود فرانسز قونسلوسنك انضمام موافقتیله متوفانك وطنداشلرندن برینه تسلیم ایدیله‌جکدر. اموال متروکه‌نك بالاده ذکر اولندیغی وجهله انتقالنه بیت‌المال مأمورلری مانع اوله‌میه‌جقلردر.

— ٨ —

زیرحکم ونفوذمزده‌کی ممالکده اجرای تجارت ایدن فرانسز قونسلوسلری ویاترجمانلری ویا تاجرلریله تبعه‌مزدن بری آره‌سنده جریان ایدن برمعاملهٔ تجاریه‌یی تعهد ویا کفالته ربط ایتمك اقتضا ایتدیکی زمان بو معامله‌یه علاقه‌دار اولانلرك کافه‌سی حسن رضالریله قاضی‌یه ویا حاکمه بالمراجعه کفالت ویا تعهدی متضمن مقاوله‌یی واوراق و وثائق سائره‌یی محکمه سجلاتنه قید ایتدیره‌جکلر ویا حاکمدن حجت آله‌جقلردر. بینلرنده بر دعوا ظهوری تقدیرنده قیودات مسجله ویا حاکم طرفندن ویریلن حجت احتجاجه صالح عد ایدیله‌رك مسئله آکا کوره حل و فصل اولنه‌جقدر. بوکبی وثائق ابرازه مقتدر اولیان ویا شهود کاذبه تدارك ایلین برینك اقامه ایتدیکی دعواده مرقومك مدعیات ومطالباتی مسموع ومعتبر اولمیه‌جق وبوکبی احوالده لازمهٔ عدالتدن قطعیاً انحراف اولنمیه‌جقدر.

— ٩ —

تبعهٔ عثمانیه‌دن بری بر فرانسزدن پاره قوپارمق مقصدیله حقنده بعض اسنادات مفتریانه‌ده بولنور ویا مرقومك دین اسلامه حقارت ایتدیکنی ادعا ایلر و مدعاسنی اثبات ایچون شهودکاذبه تدارکنه قالقیشیر ایسه دعواسی مسموع اولمقدن بشقه کندیسی محکمه‌دن طرد اولنه‌جق ومفتریاتنه هدف اولان فرانسزه دخی اذا وجفا ایدلیه‌جکدر.

— ١٠ —

بر فرانسز بر عثمانلی‌یه قارشو بورج آلتنه کیردکدن ویا برجرمی ارتکاب ایتدکدن صکره فرار ایدر ایسه مرقومك بو حرکت نارواسندن طولایی — کندیسنه کفیل اولانلر ویاجرمنده مشترك بولنانلر مستثنا اولمق‌اوزره — هیچ برفرانسز توقیف وتجزیه ایدلیه‌جکدر.

— ١١ —

فرانسه سفیریله قونسلوسلرینك ممالك شاهانه‌مزده‌کی کوله‌لردن برینك عن اصل فرانسه‌لو ویا فرانسه تابعیتنده اولدیغنی اثباته قالقشدقلری زمان اوکوله‌نك صاحبی ویا وکیلی باب عالی‌یه جلب اولنه‌رق بوبابده آنجق اوراجه برقرار اعطا ایدیله‌جکدر.

— ١٢ —

طوغریدن طوغری‌یه فرانسه تابعیتی ویاحمایه‌سی آلتنده اولوب تجارتله مشغول بولنان افراد متأهله ویا غیر متأهله‌دن اسکندریه‌ده، طرابلس شامده وجزایرده خراج ویا سائر بر ویرکو نامیله هیچ برشی آلنمیه‌جقدر. فرانسه قونسلوسلرینك ویا فرانسز ملت وکیللرینك تبدیلی حالنده بونلرك یرینه تعیین وانتخاب اولنه‌جق ذواته — اوصاف وشرائط لازمه‌یی حائز اولملری شرطیله — ایقاع مشکلات وموانع ایدلیه‌جکدر.

— ١٣ —

بر فرانسه‌لودن دعواسی اولان عثمانلیلر قاضی‌یه مراجعت ایده‌جکلردر. شوقدرکه

قاني فرانسه قونسلوسی ترجمانك غيابنده دعوايی رؤيت ايده‌ميه‌جكدر . شايد محاكمه‌نك اجراسی ايچون تعيين اولنان ساعتده ترجمان بشقه بر يرده مهم بر ايشی ظهور ايتسندن طولايی حضور محكمه‌ده اثبات وجود ايده‌مز ايسه امر مرافعه موما اليهك ورودينه دكين تعليق اولنه‌جقدر . معمافيه ترجمانك حاضر بولنماسنی مدعی عليهك بهانه ايله اينی سنسنه ومنافعنه بوغمسنه ميدان ويرليه‌رك كنديسی دخی بر ترجمان تداركنه مجبور طوتيله‌جقدر .

— ١٤ —

ايكی ويا متعدد فرانسز آره‌سنده تكون ايدن دعاوی فرانسه سفير وياقونسلوسلری طرفندن كنديلرنجه معتبر ومرعی قوانين وعادات دائره‌سنده حل وفصل ايديله‌جكدر .

— ١٥ —

بر ويا بر قاچ فرانسزك قورصانلر طرفندن اسير ايلنمی وكوله اولهرق كرك روم ايلیده كرك آناطوليده صاتيلمسی تقديرنده كوله‌لرك بولندقلری تخمين اولنان خانه‌لرده بلا افاته وقت تحريات اجرا اولنه‌جقدر . كوله‌لرك ظهوری تقديرنده صاحبلری كنديلرينه بونلرك كيملر طرفندن صاتيلمش اولديغنی بيانه مجبور طوتيله‌جقدر . فرانسه تابعيتنده اولديغی تبين ايدن بر كوله‌يی اسيرايدن قورصان دردست اولنور ايسه آغير بر جزايه چارپديريله‌جقدر . كوله اسلام اولمش ايسه آزاد ايديلوب ايستديكی يره كيتمكده مختار قلنه‌جقدر . لكن تبديل مذهب ايتمديكی تحقق ايدر ايسه فرانسه‌نك شرقده‌كی وكيللرينه تسليم اولنه‌جقدر .

— ١٦ —

مرسای درسعادتده قانوناً وعرفاً درونلرنده تحريات اجرا ايديلن وحموله‌لری معاينه اولنان فرانسز كميلری چناق قلعه بوغازينه اوغرادقلرنده بر ايكنجی معاينه‌يه تابع بولنه‌جقلر وبونی متعاقب يوللرينه دوام ايده‌بيله‌جكلردر . اليوم بوكبی سفائن قوانين وعادات موضوعه وقديمه خلافنده اوله‌رق كليبوليده دخی اوچنجی برمعاينه‌يه تابع طوتيلمقده ايسه‌لرده فيمابعد بوندن صرفنظر اولنه‌جقدر .

— ١٧ —

زير حاكميتمزده‌كی دكزلرده اجرای سيروسفر ايدن سفن حربيه‌مز وقدرغه‌لرمز وبكنلرمز بر ويا بر قاچ فرانسز سفائننه تصادف ايتدكلری زمان ايكی طرف سواريلری وضابطه‌لری يكديكرلرينه قرشو ابراز آثار مودت ايدرك موجب مضرت افعال و حركاتدن مجانبت ايده‌جكلردر .

— ١٨ —

ونديكليلره وقتيله بامعاهده بخش اولنان حقوق و امتيازات فرانسزلره دخی تشميل اولنه‌جقدر . بو معاهده‌ده مندرج احكامك اجرا و تطبيقنه كيمسه مانع اوله‌ميه‌جغی كبی مندرجاتی افراد تبعه‌مز طرفندن منافی عدل وحقانيت ومنافی حركات ايقاعيله نقض وپايمال ايدليه‌جكدر .

— ١٩ —

فرانسزلره عائد اولوب ليمانلرمزه اوغرايه‌جق قاليونلرله سائر سفائنك تأمين سلامتنه وحسن محافظه‌سنه اعتنا اولنه‌جقدر . سفائن مذكوره نه وقت اولسه فك لنكر ايده‌بيله‌جك

وحرکتلرینه کیمسه مانع اوله‌میه‌جقدر. کمیلرده‌کی اشیا واموال ونقود قسماً ویاتماماً سرقت ایدیلیرایسه سارقلر، کیم اولورلر ایسه اولسونلر، سرعتله ظاهره اخراج و توقیف اولنه‌رق حقلرنده موجب عبرت بر جزا ترتیب ایدیله‌جکدر. اموال مسروقه میدانه چیقاریلنجه صاحبلرینه اعاده اولنه‌جقدر.

اجرا وتطبیقنی مع‌القسم تعهد ایتدیکم بومعاهده احکامنه رعایت، توفیق حرکت ایتمك بکلربکلرمزه، امرای عسکریه‌مزه، سنجاق بکلرمزه، بندکانمزه، قاضیلرمزه، امینلرمزه، رئیسلرمزه، قورصانلرمزه، قپودانلرمزه، کوکالی سفائنك صاحبلرینه مترتب بروظیفه‌در. مأمورین مشار وموماالیهم بو معاهده احکامنك اجرا وتطبیقنی اشکال ایده‌میه‌جکلری کبی آکا مغایر افعال وحرکاتده دخی بولنه‌میه‌جقلردر.

جدامجدمز سلطان سلیمان دور سلطنتنده فرانسزلر ایله عقد اولنان معاهده‌یی بومعاهده ایله تصدیق وتأیید ایلرم. بناءً علیه آکا هرکسك اطاعت ایتمسی وتطبیق واجراسنه ممانعت کوسترمامسی تحت وجوبده‌در. فرانسه سفیری باب عالی‌یه کلدکده دائما حق وحقیقتی رهبر حرکت اتخاذ ایده‌جکنه وکندیسنك رجالمز ایله بر صورت مودتکارانه‌ده مکالمه ومحاوره‌ده بولنه‌جغنه فرانسه قرالنك یمین ایتمسی اوزرینه بزدخی فرانسزلره قارشو ابراز آثار مودتدن کری طورلیه‌جغنه و معاهدهٔ حاضره احکامنك حرفیاً اجرا وتطبیق ایدیله‌جکنه جناب حق نامنه واجداد عظاممزك روحنه قسم ایلرز.

درسعادت شهر جماذی‌الاخر ۹۸۹ وتموز ۱۵۸۱

بوقاپیتولاسیونی بوقبیل معاهدات سابقه‌دن تمییز وتفریق ایدن بریکیلك واردرکه اوده حین عقدینه دکین منازع فیه قالمش اولان بعض مسائلك بونکله تصریح ایدلمش اولمسیدر. مسائل مذکوره‌نك حل وتسویه‌سنه باب عالیجه موافقت ایدلمسی فرانسه‌نك اوزمان ترکیه‌ده نه‌درجه‌بیوك برنفوذی حائز بولندیغنی کوستراحوالدندر.

صوك قاپیتولاسیونك برنجی ماده‌سیله باب عالی سنجاق مسئله‌سنده ایکی سنه اول انکلیزلره کوستردیکی مساعده‌یی رفع وآنلری شرق صولرنده فرانسه بایراغی آلتنده کمیلرینی سیر و سفر ایتدیرن وندیکلیلره، جنویزلیلره، پورتکیزلیلره، قاتالونیالیلره، سیچیلیالیلره، آنقونالیلره وراغوزالیلره تشبیه ایدییور.

معاهده‌نك اوچنجی ماده‌سیله درسعادتده‌کی فرانسه سفراسنه — آل عثمان ایله فرانسه خاندان قرالیسی آره‌سنده من‌القدیم موجود اولان محبت مخصوصه‌یه بناءً — حکومات سائرهٔ عیسویه سفراسنه نسبتله برحق تقدم بخش ایدیلیور. دیمك که برطرفدن سربستیٔ سیرسفائن حکومت حاکمه‌نك رضا وموافقتیله فرانسه‌نك لهنده اوله‌رق برانحصاره تابع بولندیریلیور؛ دیکر طرفدن فرانسه‌نك درسعادت سفیرینه مسلکداشلرینك احرازایتمدیکی خاطر وخیاللرینه بیله کتیرمیه‌جکلری بر موقع ممتاز وبلند تأمین اولنیوردی.

بو ماهيتده‌كی امتيازات درسعادتده‌كی فرانسه سفيرلرندن بعضيلرينی برطاقم شمارپقلقلره سوق ايتمكدن خالی قالمامزدی. بوكا مثال اولمق اوزره، بارون (ژرمينی) يه خلف اوله‌رق درسعادت سفارتنه تعيين اولنان (ژاق‌دولانقوزم Jacques de Lancosme)ك برمعامله‌ٔ غريبه‌سی كوستريله‌بيلير. كندی ملی‌سنجاغنی حامل بر انكليز سفينه‌سنك شرق صولرنده كورنمسی موماليه طرفندن فرانسه‌نك منحصراً مستفيد اولديغی امتياز مخصوصه مغاير بر حركت صورتنده تلقی اولنديغندن باب‌عالی نزدنده شكايتده بولنمش وحتی دها ايلری‌يه واره‌رق آنجق فرانسه‌نك درسعادتده دائمی ايلچی بولنديرمق حقنی حائز اولديغی ادعاسيله درسعادته تعيين اولنان انكليز سفيريله مناسباته كيريشمكدن اجتناب ايتمشدی. موماليه بر آرالق افراطپرورلكی صوك درجه‌يه وارديره‌رق درسعادتده‌كی سفرای اجنبيه‌نك هيچ برينی طانيمامق وآنلر ايله كورشمه‌مك بيله ايسته‌مشدی.

طبعاً ضعيف وعزم ومتانتدن بسبتون محروم اولان فرانسه قرالی اوچنجی هانری برزمانلر كنديسندن روكردان اولور كبی كورنديكی (ليغ) هيئت اتفاقيه‌سنه قارشو بردن بره تكرار بيوك بر توجه كوستره‌رك قتوليكلر ايله پروتستانلر آره‌سنده‌كی اختلافات ومنازعاتی تشديد ايده‌جك واسپانيا قرالنك مداخله‌سنی دعوت ايليه‌جك صورتده بعض افعال واجراآتده بولندی وپروتستانلری قهر وتدمير امليله بونلره قارشو صوك درجه شديد تدابير زجريه اتخاذ ايلدی. پروتستانلر بر آرالق كنديسنه فامنك تاج قراليسنی تكليف ايتدكلری حالده قرال لوث اعتزال ايله ملوث عد ايتديكی بر مملكتده اجرای سلطنت ايتمك ايسته‌مديكندن ـ (داق) نامنده‌كی پسقپوسك وصاياسنه رغماً ـ تكليف مذكوری رد ايلدی. موماليهك درسعادت سفيری (ژان‌دولانقوزم) فرانسه‌ده‌كی پروتستانلری هر درلو وسائط ايله تارومار ايتمكی غايهٔ مقصد بيلن (ليغ) هيئت اتحاديه‌سنه داخل اولانلرك الك مفرطلرندن بری ايدی. سفير موماليه فرانسه‌نك الندە تركيه‌نك غايت مؤثر وقيمتلی بر آلت سياسيه اولديغنی تقديردن عاجز قالديغی كبی ملتنه بخش وتأمين اولنان امتيازات مخصوصه‌دن‌ده استفاده يولنی‌ده بيلمدی. (لانقوزم)ك انكليز سفائننك ملی سنجاقلرنی كشيده ايتملرنی وباب‌عالينك موافقت ضمنيه‌سيله او سنجاقلری حاملاً سير وسفرده دوام ايتملرينی منعه موفق اوله‌مامسی عدم اقتدارينه الك بيوك دليلدر.

اونجی فصل

سلطان محمد ثالث وسلطان احمد اول ایله فرانسه قرالی دردنجی هانری آره‌سنده عقد اولنان دردنجی وبشنجی قاپیتولاسیونلر

دردنجی هانرینك ترکیه — فرانسه مناسباتی مسئله‌سنده ایلك اجرا آتی عدم اقتدارینه قانع اولدیغی درسعادت سفیری (لانقوزم)ی کری چاغیرمق ویرینه بردیکرینی تعیین ایتمك اولدی. حقیقی برنفوذ نظره مالك اولان بوحکمدار آزبرمدت ظرفنده کندی مملکتنك نفع وفائده‌سنی موجب اولان مسائل ایله فرانسه ایچون مضر وتهلکه‌لی مسئله‌لری تفریق وتمیزه موفق اولمشدی . (هانری) آوستریا ایمپراطورلغیله موجود مناسباتی دولت مذکوره‌یه میدان اوقورجه‌سنه قطع ایتمکده، سنین وفیره‌دن بری عالم اسلام ایله فرانسه آره‌سنده موجود روابطی تجدید وتأیید ایتمکده هیچ تردد کوسترمدی . دردنجی هانری مقصدك تأمین حصولی ایچون قونت (ده‌برهو Comte de Brèves) نامنده بر اصیلزاده‌یی درسعادته کوندردی . بوندن اول ذکری کچن (لیغ) هیئت اتحادیه‌سنه داخل اولوب فرانسه حکومتنه قارشی دائما ابراز مخالفتدن خالی قالمیان و پروتستانلری برآن اول محو وتنکیل ایتمکه چالیشان متعصب قتولیکلره بر قوة‌الظهر اولمق اوزره اسپانیا قرالنك فرانسه‌ده بولندیردیغی اردویه فرانسه اراضیسنی تخلیه ایتدیرمه‌نك اك مؤثر وموافق چاره‌سی اسپانیا سواحلنی عثمانلیلردن کله‌جك بر تهدید آلتنده بولندیره‌رق اوراسنی محتاج مدافعه وحمایه بر حاله قویمقدن عبارت اولدیغنی تیقن ایدن دردنجی (هانری) درسعادتده‌کی سفیر جدیدینه (طوسقان) دکزینه واورادن اسپانیا قره صولرینه برآن اول بر دونما اعزامنه باب عالی‌یی اقناع ایچون صرف غیرت ایتمسنی امر ایلدی . متبوعنك آمالی دائره‌سنده حرکت خصوصنده مهارت مخصوصه صاحبی اولان قونت (ده‌برهو) عثمانلیلری آوستریالیلر واسپانیالیلره صالدیرمغه موفق اولدی. فرانسه دولتیله حال‌حربده بولنان حکومتلرك باشنه دیکر جهتدن بر غائله چیقاره‌رق بونلری فرانسه‌یه قارشی اجرای حرکات

ایدن قوۀ عسکریه‌لرینك مهم بر قسمنی دارالحربدن کری آلمغه وتحت تهدیدده بولنان حدودلرینك بشقه بر نقطه‌سنه سوق واعزامه مجبور ایتمکدن عبارت اولوب برنجی (فرانسوآ) نك مخیله‌سنده ایلك دفعه اوله‌رق وجود بولان وایکنجی (هانری) طرفندن دخی کمال موفقیتله تطبیق اولنان پلان بو مناسبتله بر کره دها ساحۀ حصوله چیقارلمش بولنیوردی .

بر طرفدن دولت عثمانیه‌نك قوای بحریه‌سی هر آن فرانسه‌یه هجوم ایتمکه مهیا بولنان اسپانیا حکومتنی بروضع تدافعی اتخاذینه مجبور ایدیيور ودیکر طرفدن دولت مشار الیهانك آوستریایه بر ضربه ایندیرمکه مأمور اولان قوای بریه‌سی مجارستانه استیلا ایدرك بعض موفقیتلر احراز ایلیوردی. موفقیات مذکوره‌نك الزیاده ذکره شایان اولانلری (یاوارین Javarin) و (اکری Agria) مظفریاتیدر. اسپانیا ایله محاربه ایدن دردنجی هانری ترکیه‌نك فرانسه‌نك آمال وتشبثاتنی ترویج خصوصنده کمافی السابق انهماك کوستردیکنی آکلاینجه پك ممنون اولدی . ایلك موفقیاتنی تعقیب ایدن قیصه بردورۀ صلح و مسالمتدن استفاده‌یه شتابان اوله‌رق ترکیه ایله موجود معاهداتی تجدید ایلدی .

۱۲۸۱ تاریخلی قاپیتولاسیون ایکی طرف حکمدارینك حیاتیله مقید اولمسنه رغماً ترکیه ایله فرانسه آره‌سنده موجود روابطی تأیید وتقویه ایچون سلطان محمد ثالث نزدنده‌کی سفیرینی یکی بر معاهده عقدینه مأمور ایلدی وبو صورتله ۱۵۹۷ سنه‌سی شباطنده دردنجی قاپیتولاسیون وجوده کلدی . اصلی (پارس) کتبخانۀ ملیسنده محفوظ بولنان بو قاپیتولاسیون ایله فرانسه قرالنك تبعه‌سنه بعض امتیازات جدیده ومهمه بخش اولنمشدر .

۱۵۹۷ تاریخلی قاپیتولاسیونك متنی

ملوك عیسویه میاننده ممتاز و مستثنا بر موقع صاحبی اولان فرانسه قرالی دردنجی هانرینك مشاورلرندن نزد همایونمزده‌کی سفیری (فرانسوآ ساواری سیور ده برەو François Savary,Sieur de Brèves) اخیراً متبوعی نامنه بعض بیانات ومعروضاتده بولنمشدر . افادات مذکوره‌دن قرال هانرینك کندی خاندانیله نامغلوب خاندان ذیشانمز آره‌سنده اباً عن جد موجود وجاری اولان ود ومخالصتی ادامه وتشیید آرزوسنده بولندیغی مستبان اولمسنه بناءً فرانسه سفیریله قونسلوسلرینك وقونسلوس ترجمانلرینك ودولت مذکوره تابعیت وحمایه‌سنده بولنان تجار ایله افراد سائره‌نك داخل ممالك شاهانه‌مزده کیف مایشا اقامت وکشت وکذار ایتملری وآرزو ایتدکلری زمان کندی مملکتلرینه عودتده سربست

براتیلملری وکندیلرینك دوچار تعجیزات وموانع ایدلامسی ومعاهدات سابقه وبالخاصه جدامجدمز سلطان مراد دور سلطنتنده منعقد قاپیتولاسیون معاهده‌سی احکامنجه عمل وحرکت ایدلسی نزد همایونمزده بغایت مطلوب وملتزمدر .

معاهدات سابقه‌یی مؤید ومصدق اولمق اوزره زیرده متنی مندرج قاپیتولاسیونك مرعیت احکامنه ارادهٔ سنیه‌مز شرفصدور ایلمشدر .

شویله‌که :

— ١ —

وندیکلیلر ایله انکلیزلر مستثنا اولمق اوزره کمیلری فرانسه بایراغی آلتنده سیروسفر ایدن اسپانیالیلر ، پورتکیزلیلر ، راغوزه‌لیلر ، جنویزلیلر ، آنقونالیلر ، فلورانسه‌لیلر کبی ملتلر ماضیده اولدیغی کبی آتیاً دخی ممالك شاهانه‌مزه کله‌بیله‌جکلر واوراده کمال سربستی ایله کشت وکذار ایده‌بیله‌جکلردر . بونلر طریق استقامتدن آیرلدقجه واشبو معاهده احکامنه مغایر حرکات وقوعه کتیرلدکجه کندیلرینه عائد کمیلرك سربستی سیروسفرینی تحدید یولنده هیچ برمشکل وممانع ایقاع ایدلیه‌جکی کبی لهلرنده اوله‌رق برطاقم مقررات و احکامی حاوی بولنان تعهدات و سائر مواعید دخی تماماً وحرفیاً اجرا اولنه‌جقدر .

— ٢ —

ینه وندیکلیلرله انکلیزلر مستثنا اولمق اوزره دولت علیه‌مزه خصم اولان وباب عالیمز نزدنده سفیرلری بولنمیان حکومانه عائد کمیلرك بهمه‌حال فرانسه بایراغنی حاملاً سیروسفر ایتملری جملهٔ اراداتمزدندر . انکلتره سفیری معاهدات اخیرهٔ منعقده احکامنك ملل سائره‌یه شامل اولدیغنی بالادعا انکلیز تبعه‌سنه تحت تصرف ویا اداره‌لرنده‌کی سفائنه کندی سنجاقلرینك کشیده‌سنی امر وتنبیه ایتمکله بو ماده‌یه مغایر برحرکتده بولنسه بیله مومی الیهك بومعامله‌سنه رغماً معاهدهٔ حاضره احکامنه تمامیا رعایت ایدلسنی امر وفرمان ایلرز .

— ٣ —

خاندان ذیشانمز ایله فرانسه خاندان قرالیسی آره‌سنده اباً عدجد مستقر اولان روابط ودادکارانه‌یه بناءً ممالك شاهانه‌مز داخلنده اجرای تجارت ایدن فرانسزلرك ـ اثمانی تأدیه ایتمك شرطیله ـ اساساً تجار اموالندن معدود اولان سختیان ، کچی‌دریسی ، یوق وایپلك کبی اموالی صاتون آلمده‌سربست براتیلملری وکندیلرینه بوخصوصده ایقاع مشکلات وموانع ایدلمه‌مسی مطلوبدر .

— ٤ —

خزینه‌داریمزله سکه‌زنلرمز ممالك شاهانه‌یه کلن فرانسزلرك اوزرنده ظهور ایده‌جك اجنبی مسکوکاتی ـ بونلری بالاذابه مسکوکات عثمانیه‌یه تحویل ایتمك بهانه‌سیله ـ ضبط ومصادره ایدمیه‌جکلردر . هیچ برحقه مستند اولمیه‌رق وقوعه کلن بویله برمعامله‌نك دوام وتعمیمیله بونك بالآخره بر عادت حکمنی احراز ایتمسنه میدان ویرلمه‌مسی مطلوبدر .

— ٥ —

مملکتلرینك محصولات ومصنوعاتنی ممالك شاهانه‌مزده فروخت ایده‌بیلمك ایچون سفائن اجنبیه‌یه راکباً بو طرفلره کلمکده اولان فرانسزلر شمدی‌یه قدر علی‌الاکثر کوله صفتیله

اسير ايدلمكده وبويله‌جه شوكا بوكا صاتيلمقده وماللرى دخى ضبط ايديله كلمكده ايدى ايسه‌ده بوندن بويله ـ سفائن تجاريه‌يى تعقيب وضبط ومصادره وظيفه‌سيله مكلف سفائن اجنبيه درونده كيلر مستثنا اولمق اوزره ـ سائر سفائنده بولنه‌جق فرانسزلر اسير ايديلميه‌جكى كبى بونلره عائد اوله‌رق ضبط ومصادره ايديلن اشيا وامتعه بلا اعتراض كنديلرينه اعاده اولنه‌جقدر .

— ٦ —

فرانسزلرك تحت تصرفنده بولنان كميلره حربى ملتلره عائد اموال اجرت مقابلنده نقل ايدلك اوزره تحميل ايديله‌جك اولورايسه اموال مذكوره هيچ بر بهانه ايله ضبط ومصادره اولنميه‌جقدر .

— ٧ —

فرانسز تاجرلرينك ليمانلرمزله اسكله‌لرمزه نقل ايده‌جكلرى امتعه‌فيئات معتادهٔ قديمه‌لرندن فضله براجرت مقابلنده صاتيله‌ميه‌جنى كبى بونلرك تقدير قيمتلرى خصوصنده قيم سابقه وقديمه اساس اتخاذ ايديله‌جكدر .

— ٨ —

فرانسه ليمانلرينه اوغرايوب اوراده نائل حسن قبول والتفات اولان وباروت وقورشون ومالزمهٔ سائره آلان بربرستان قورصانلرينك اكثريا كنديلرينه مقاومت ايده‌ميه‌جك بر حالده بولنان فرانسز سفائننه تصادف ايتدكلرى زمان كندمزك وجد امجدمز سلطان مرادك رضاسى خلافنده بوكبى سفائنده‌كى مرتباتى دوچار اذا وجفا ويا اسير ايتمك وامتعه‌يى نهب وغارت ايلمك كبى افعال شناوتكارانه‌دن الآن فارغ اولمدقلرى واوامر واخطارات وانعه‌مزه رغماً تحت اسارتلرنده بولنديردقلرى فرانسزلرى تخليه واعتاق واشياى مغصوبه‌يى اصحابنه اعاده وتسليم ايتمه‌مكده وحركات خصومتكارانه‌لرينه دوامده اصرار وتمرد ايلدكلرى كورلمكده اولمسنه بناءً بربريلر طرفندن اسير ايديلن فرانسزلرك سربست براقيلمسنى و كنديلرينه عائد اموال منهوبه‌نك استرداد اولنمسنى امر وفرمان ايدييورز . قورصانلرك مسلك شناوتكارانه‌لرنده تمرد ايله فرانسه قرالنك موجب انفعال واغبرارى اوله‌جق بر حركتلرى مسموعمز اولور اولماز اشقياى مرقومه‌نك توره‌دكلرى اقطار و حوالى‌يى نام جليلمزه اوله‌رق اداره ايدن بكلربكيلر ايله سنجاق بكلرى فرانسزلرك دوچار اولدقلرى ضرر و زيانى تلافى‌يه مجبور طوتيلدقدن بشقه عزللرى جهتنه‌ده كيديله‌جكدر. فرانسه قرالنك كندى تبعه‌سنك ضررينه اوله‌رق قورصانلر طرفندن ايقاع ايديلن برفعل شناوتكارانه‌يى مبين ومشعر اولان نامه‌لرى هرحالده شايان اعتماد عدايديله‌جكدر .

— ٩ —

فرانسه سفيرينك معيتنده‌كى ترجمانلر ويركودن معاف اوله‌جقلرى كبى بونلردن اعانه ناميله هيچ برشى تحصيل اولنميه‌جقدر .

— ١٠ —

فرانسزكميلرينه اموال وامتعه يوكلتن وفرانسز بايراغى آلتنده سير وسفر ايدن كميلر درونده اجراى تجارت ايدن بالجمله افراد فرانسه سفيريله قونسولوسلرينه تأديه‌سى مقتضى اولان رسمى بلامخالفت واعتراض ايفا ايده‌جكلردر .

— ١١ —

فرانسه تبعه‌سندن اولان ایکی ویا متعدد اشخاص میاننده جرح وقتل ماده‌سندن ویاسائر اسبابدن متولد بر اختلاف ودعوا ظهورنده بونك فرانسه‌ده جاری قوانین وعاداته توفیقاً فصلی فرانسه سفیریله قونسولسلرینه عائد اوله‌جق وموماالیهمك بوکبی احوالده احقاق حق ایتملرینه هیچ کیمسه معترض ومانع اولمیه‌جقدر . ممالك شاهانه‌مزده مقیم فرانسزلرك تأمین اسباب امن وحضورینه مأمور اولان فرانسز قونسولسلری توقیف ایدیلمیه‌جك وخانه‌لری حجز اولنمیه‌جقدر . تبعه‌مزدن برینك بونلردن برشی ادعا ایتمسی تقدیرنده کیفیت باب عالیمزه ودیوان همایونمزه اشعار اولنه‌جقدر .

— ١٢ —

مواد آنفه‌یه حرفیاً رعایت اولنمسی بزجه بغایت مطلوبدر. مواد مذکوره‌یی ناقض اوله‌رق شمدی‌یه قدر ویریلن و بوندن صکره ویریله‌جك اولان امرلر کأن لم یکن عد ایدیله‌جکدر .

— ١٣ —

عالم عیسویتده جالس مقام حکمداری اولان خاندانلرك اك اصیلی فرانسه خاندان قرالیسی اولمسنه وقرال لاحقك بزه قارشو فوق العاده آثار محبت اظهارندن برآن بیله خالی قالمامسنه مبنی موماالیهك درسعادتده‌کی سفیرینك دیوان عالیمزه کلدیکی ویا وزرامزك وسائر رجالمزك قوناقلرینی زیارت ایتدیکی زمان دأب قدیم اوزره موماالیهك اسپانیا سفیریله سائر ملوك عیسویه سفراسنه تقدم ایتمسی مطلوبدر .

— ١٤ —

کمیلری وامتعه‌لری ایله اسکله‌لرمزه ولیمانلرمزه اوغرایه‌جق فرانسزلر سلطنت سنیه‌مزه تابع اقطار وابحارده بولندقجه اسباب امن وسلامتلری تأمین ایدلمش اوله‌جقدر . بونلره عائد بر کمی فورطنه‌یه طوتیلاوبده قالیونلرمزله سائر سفائنمزك معاونت ومظاهرتنه محتاج ومفتقر اولورایسه حقنده درحال معاونت لازمه‌ده بولنلمسی وکمینك قپودانیله معاونه ابراز نوازش وحرمت ایدلسی ومرتباتك کندی پاره‌لریله مبایعه ایتمك ایستدیکی ارزاق وملازمهٔ سائره‌نك بالتدارك کندیلرینه تسلیم ایدلسی مطلوبدر .

— ١٥ —

فرانسزلره عائد برکمی برقیایه چارپار وقره‌یه اوطوریرده بالنتیجه شکست اولورایسه بوکمی‌یه عائد ساحلده طوپلانان ویا تخلیص اولنان هردرلو اشیا واموالك اصحابنه اعاده‌سی لازمه‌دندر . وزرامز ، ولاتمز ، قضاتمز و سائر مأمورینمز قضا زده کمی‌یه عائد اموال وامتعه‌نك بوصورتله اصحابنه اعاده اولنمسنه ممانعت ایتمك شویله طورسون بالعکس قضازده‌لره هردرلو تسهیلات ومعاونتده بولنه‌جقلر وکندیلرینی - دائرهٔ استقامتدن آیرلمامالری شرطیله - ایستدکلری یرلرده کشت وکذار ایتمکده حر وسربست براقه‌جقلردر .

— ١٦ —

ممالك شاهانه‌مزه اشیا صاتمق ویا آلمق ایچون بحراً ویابراً کلن فرانسه تبعه‌سی وترجمانلری تعامل قدیم وجهله کمرك رسمی تأدیه ایتدکدن صکره هیچ برصورتله راحتسز ایدلیه‌جکلر ؛

عزيمت ، اقامت وعودت زمانلرنده سفينه‌لرمزك قپودان ومرتباتى طرفندن كنديلرى حقنده هيچ برسوء معامله ياپيلميه‌جقدر .

— ١٧ —

بر فرانسزك تبعه‌مزدن برينه بر بورجى اولديغى تقديرده بو دين آنجق كنديسندن ويا كفيل اولان شخصدن طلب اولنه‌بيله‌جكدر .

— ١٨ —

فرانسزلردن برى وفات ايدرايسه مأمورلرمزدن هيچ برى مرحومك تركه‌سنه مداخله ايتميه‌جكدر . متوفانك اموال متروكه‌سى اسملرى كندى وصيتنامه‌سنده ذكر اولنان وارثلره بلا مشكلات تسليم اولنه‌جقدر. وفات ايدن فرانسزك بروصيتنامه‌سى ظهور ايتمزايسه كنديسندن قالان اشيا ، اموال ، نقود وسائره فرانسه قونسلوسى معرفتيله وطنداشلرندن برينه تسليم اولنه‌جقدر . مأمورلرمز بومعامله‌يه دخى مداخله ايده‌ميه‌جكلردر .

— ١٩ —

فرانسه قونسلوسلرى وترجمانلرى وعلى‌العموم فرانسه تابعيتنده بولنان اشخاص ايله تبعهٔ عثمانيه آره‌سنده بر معاملهٔ تجاريه تقرر ايدرايسه بوخصوصده‌كى تعهدات وتكفلات قاضينك حضورنده اجرا اولنه‌جقدر . معاملهٔ تجاريه‌يه كيريشن طرفيندن برى بعض مطالبات ومدعيات درميانه قالقيشيرايسه اثبات مدعا ايچون محاكمز سجلاتنده مقيد وياحكامز حضورنده منعقد بر متاوله ابراز ايتمسى لازم كله‌جك وعكس تقديرده ادعاسى مسموع اوليه‌جقدر . بوكبى اختلافات ظهورنده لازمهٔ حق وعدالتدن قطعياً انحراف اولنمامسى مطلوب وملتزمدر .

— ٢٠ —

تبعه‌مزدن برى فرانسه تبعه‌سندن بر شخص حقنده بعض مفترياتده بولنوب آنى دين اسلامه حقارت ايتمش اولمقله اتهام ايدر ويا آنى كندى حسابنه چاليشديرمق ايچون شهود كاذبه تدارك واقامه ايلرايسه مدعى‌عليه اولان فرانسزه هيچ برسبب وبهانه ايله اذا وجفا ايدليه‌جك وكنديسنه طوقونلميه‌جقدر .

— ٢١ —

مسئلزم مجازات بر فعل وحركتده بولنان ويا تبعه‌مزه اولان بورجنى تسويه ايتمين بر فرانسز اورته‌دن غائب اولور ويا ديار اجنبيه‌يه فرار ايدر ايسه مرقومه كفيل اوليان سائر فرانسزلرحضور محكمه‌يه جلب اولنه‌ميه‌جق وحقلرنده تصديعات وتعجيزات روا كورليه‌جكدر.

— ٢٢ —

فرانسه سفير وقونسلوسلرى ممالك شاهانه‌مزده بولنان كوله‌لردن برينك فرانسز اولديغنى بيان وادعا ايدرلر ايسه كوله‌نك صاحبى آنى يابالذات باب عالى‌يه كتيره‌جك ويا انه برتذكره ويره‌رك كونده‌ره‌جكدر . باب عاليجه‌ده مسئله‌نك ايجاب قانونيسنه باقيله‌جقدر .

— ٢٣ —

ممالك شاهانه‌مزده متمكن فرانسزلرايله معيتلرنده‌كى مأمورين ومستخدمين متأهله وغير متأهله ايسترتجارتله اوغراشسونلر ايستربشقه برصنعتده بولنسونلر خراجدن وسائر تكاليفدن معاف اوله‌جقلردر .

— ٢٤ —

افراد تبعه‌مز اسکندریه‌ده ، طرابلس شامده ، جزایرده وسائر بلادمزده‌کی فرانسه قونسلوسلرینك تبدیلنه ویرلرینه دیکرلرینك تعیيننه اصلا وقطعا مانع اوله‌میه‌جقلردر .

— ٢٥ —

تبعه‌مزدن برینك برفرانسزدن بردعواسی اولورایسه بونك حکم وقانونه ولازمهٔ عدالته توفیقاً فصل ورؤیتی اقتضا ایده‌جکدر. شوقدرکه مرافعه آنجق فرانسز قونسلوسخانه‌سندن منصوب برترجمان حضورنده جریان ایده‌بیله‌جکدر. مرقومك یوم محاکه‌ده دیکر طرفده مهم برمشغله‌سی ظهورایدوبده محکمه‌ده وقت معینده اثبات وجود ایده‌مزایسه محاکمه کلسنه دکین تعلیق اولنه‌جقدر . معمافیه مدعی علیه اولان فرانسزلرك کندی قونسلوسخانه‌سی طرفندن اعزامی اقتضا ایدن ترجمانك اثبات وجود ایتمه‌مسنی وسیله وبهانه اتخاذ ایدرك مشکلات ایقاعنه قالقیشمسی ودعوانی سورنجمه‌ده براقسی جائز دکلدر . ترجمانی برآن اول حضور محکمه‌ده اثبات وجود ایتمکه سوق ایچون نه یاپیلمق لازم ایسه اجراسنده قصور ایدلیه‌جکدر .

— ٢٦ —

فرانسز تبعه‌سندن اولان اشخاص آره‌سنده بر اختلاف و دعوا ظهورنده بونی حل وفصل ایتمك حقی فرانسه سفیری وقونسلوسلرینه عائداوله‌جقدر . بوکبی دعاوینك بوصورتله رؤیت ایدلسنه مأمورینمزدن هیچ بری مانع اوله‌میه‌جقدر .

— ٢٧ —

فرقتینلره راکب قورصانلر ایله سائر سفائن عثمانیه مرتباتی طرفندن بعض فرانسزلر اسیرایدیلیر و بونلر کوله اوله‌رق صاتیلمق اوزره اوروپاده ، آسیاده و سائر قطعاتده‌کی ممالکمزه نقل اولنورلرایسه بوکوله‌لری صاتانلری میدانه چیقارمق ایچون درحال کمال فعالیتله تحریات اجرا اولنه‌جقدر . بونلرك صاحبلر آنلری صاتانلری اخبار واظهار ایتمکه مجبور اوله‌جقلردر . کوله‌لرك جبراً وفضولاً اسیر ایدلدکلری تبین ایدرایتمز اعتاق اولنه‌جقلر وقورصانلر دخی شدیداً مجازاتلندیریله‌جقلردر . اهتدا ایدن فرانسز کوله‌لری آزاد اولنه‌جق ودین اصلیسنی محافظه ایدنلر دخی وسائط عدلیه ایله اسارتدن تخلیص ایدیله‌جکدر .

— ٢٨ —

درسعادت‌لیماننده حموله‌سی‌تحری ومعاینه اولنان فرانسز سفائنی چناق‌قلعه‌ده بر ایکنجی معاینه‌یه تابع بولندیریله‌جقلردر . الیوم طرابلس لیماننده اجرا ایدلکده بولنان معاینه‌دن بوندن بویله صرف نظر اولنه‌جقدر .

— ٢٩ —

سواحلمزدن حرکت ایدن قدرغه‌لرمزله سائر سفائن حربیه‌مز انکینده بعض فرانسز سفن حربیه‌سنه‌تصادف ایتدکلری زمان‌ایکی طرف مرتباتی‌یکدیکرینه برصورت مودتکارانه ونوازشپرورانه معامله‌ده بولنه‌رق داعئ مضرات افعال وحرکاتدن مجانبت ایلیه‌جکلردر .

— ٣٠ —

وقتیله ونديکلیلر ایله عقد ایدیلن قاپیتولاسیون معاهده‌نامه‌سنده ذکر وتعداد اولنان

مساعدات وامتيازاتك فرانسزلره دخی تشميل اولنديغنی تصديق ايلرز . بوكا هيچ كيمسه‌نك اعتراضه حق اوليه‌جقدر .

— ٣١ —

زيرحكممزده‌كی دكزلره كلن فرانسز كميلری حمايه و مدافعه ايديله‌جك ودرونلرنده‌كی مرتباته ملتفتانه معامله اولنه‌جقدر. بوكميلر ايستدكلری يرلره اوغرايه‌بيله‌جكلر ودكزلرمزده وليمانلرمزده ايستدكلری قدر قاله‌بيله‌جكلردر . شايد بوكميلرده‌كی اشيا وامتعه سرقت ايديلير ايسه سارقلرك دردستی واشيانك ميدانه چيقارلمسی ايچون موشكافانه تحريات اجرا اولنه‌جقدر . دردست اولنان اشيا اصحابنه اعاده اولنه‌جق وفعل سرقتی ارتكاب ايدنلر صورت مؤثره‌ده جزالنديريله‌جقدر .

— ٣٢ —

كافهٔ بندكانمزك ، وزرامزك ، بكلربكيلرمزك ، سنجاق بكلرمزك ، قائمقاملرمزك ، سفن شاهانه‌مزه قوماندا ايدن سواريلرمزك وسائر مأمورين عسكريه و ملكيه‌مزك كرك بومعاهده احكامنه وكرك جدامجدمز سلطان سليمان قانونی‌زمان سلطنتنده عقد اولنان معاهده مندرجاتنه بلا اعتراض مطاوعت وانقياداتلری مقتضيدر. فرانسه قرالی طرفندن معاهدات مذكوره‌نك احكامنه مغاير بر فعل و حركت صدور ايتمديكی تقديرده حننده ابراز آثار ود ومخالصتده قصور ايدليه‌جكنی ومعاهدهٔ حاضره‌يه طرف شاهانه‌مزدن رعايت اولنه‌جغنی جناب حتك نام جليلنه واجداد عظامزك خاطره‌سی شرفنه عهد وپيمان ايدرم .

درسعادت غرهٔ رجب ١٠٠٥ و ٢٥ شباط ١٥٩٧

بومعاهده‌نك قسم اعظمی ١٥٨١ سنه‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك تكررندن بشقه برشی دكلدر. معاهدهٔ مذكوره ايله شرقده‌كی فرانسز قونسلوسلرينك مالك اولدقلری پك واسع حق قضا ابقا ، فرانسه تبعه‌سنك هر درلو تكاليف ورسومدن معافيتلری تأييد وسربستئ تجارت وسيرسفائن خصوصلرنده حائز اولدقلری مساعدات وامتيازات محافظه وتصديق اولنيور . حتی ١٥٨١ تاريخنه قدر اخراجی ممنوع اولان بعض محصولات ومصنوعاتك ممالك اجنبيه‌يه سوق وارسالنه مساعده كوسترلمسی وضربخانه مأمورلرينك فرانسزلری اوزرلرنده ظهور ايده‌جك مسكوكات اجنبيه‌يی كندينه تسليمه اجبار ايدميه‌جكی وبو سكه‌لردن بر رسم استيفاسنه قالقيشلميه‌جغی بيان ايدلمسی صورتيله بالاده‌كی امتيازات بر درجه‌يه قدر توسيع دخی ايديليور . بوندن ماعدا دردنجی قاپيتولاسيون معاهدات سابقه‌ده مندرج اوليان بر مادهٔ مهمه‌يی دها احتوا ايدييور . مادهٔ مذكوره ايله دولت عثمانيه بربرستان قورصانلرينك فرانسزلردن غصب ايتدكلری اموالك استرداديله اصحابنه اعاده‌سنی و قورصانلرك افعال شقاوتكارانه‌سنه اغماض عين ايدن بكلرك

عزلنی وعد وتعهد ایلیور. لکن بوکا مقابل صوك قاپیتولاسیون سنجاق امتیازی مسئله‌سنده معاهدات سابقه احکامنی فسخ ایدیور . معاهدات سابقه احکامنجه انکلیزلر شرق صولرنده سیر وسفر ایدن کمیلریله ملل سائره‌یه منسوب سفائنه کندی ملی بایراقلرینی کشیده ایتدیرمکدن منع ایدلدکلری حالده صوك قاپیتولاسیون کرك انکلیزلری ، کرك وندیکلیلری فرانسز بایراغنی استعمال ایتمك مجبوریتندن وارسته قیلیور .

شرق دکزلرنده کشت وکذار ایدن بالجمله اجنبی سفائنی بهمه‌حال فرانسز بایراغنی کشیده‌یه مجبور طوتمقدن عبارت اولان غایت واسع ومهم بر امتیازدن فرانسه‌نك محروم براقلمسندن قرال دردنجی هانرینك پك‌زیاده جانی صیقیلدی. ترکیه‌یه تعلق ایدن بتون اموری بردقت فوق‌العاده ایله تعقیب ایدن بو حکمدار ممالك شرقیه‌ده‌کی شرف و اعتبارینی محافظه ایچون صوك درجه چالیشیور وبو اعتباری نقیصه‌دار ایده‌جك احوالك ظهورینه مانع اولمق ایچون نه‌یاپیلمق لازم ایسه یاپمقده قصور ایتمیوردی. قرالك معاصرینی طرفندن قلمه آلنان خاطراتك مطالعه‌سندن هانرینك بومقصداوغورنده ترکیه‌جه موجب نفع واستفاده هردرلو تکلیفات سردندن ونقداً هیچ‌برفدا کارلق اختیارندن کری‌طورمدیغی آکلاشیلیر. (هانری) دولت‌عثمانیه‌نك استقامت وحسن نیتی حقنده خیالاته قطعیاً قاپیلمازدی . شوقدرکه باب عالی نزدنده فرانسز نفوذینی کسر ایله یرینه انکلیز نفوذینی اقامه و فرانسه‌یی اضرار ایتمك ایچون انکلتره‌جه برچوق انتریقه‌لر چویرلدیکنی حس ایدییوردی. کندیسی بو اندیشه‌لرینی درسعادتده‌کی سفیرینه یازدیغی بر مکتوبده آچیقدن آچیغه بیان ایدییور. مذکور مکتوبك اهمیتنه مبنی بورایه نقل ودرجی مناسب کورلشدر :

عن (سه‌ن‌ژرمه‌ن Saint Germain) ، ٨ مایس ١٥٩٧ .

موسیو (ده‌بره‌و) !

١٤ و٢٣ کانون‌ثانی و١٣ ، ٢٨ شباط تاریخلی مکتوبلرکزه جوابدر. مکتوبلرکزده ملل سائره‌یه منسوب اولوب شرق صولرنده‌سیر وسفرایدن سفائنك فیما بعد فرانسزبایراغنی کشیده ایتمك مجبوریتندن آزاده اوله‌جقلرینی مبین بر ماده‌نك دردست عقد وتنظیم اولان قاپیتولاسیون معاهده‌نامه‌سنه درج وعلاوه‌سنی باب‌عالیدن مصراً طلب ایدن انکلتره‌سفیرینك بوبابده‌کی مساعی و تشبثاتی عقیم براقمق خصوصنده مصادف اولدیغکز مشکلات عظیمه‌یی بیان وایضاح ایدییورسکز . بویولده حرکت ایتمکله انکار ونیاتمه تماميله ترجمان اولدیکز. فرانسه قراللغنی آنجق انکلتره قرالیچه‌سنك معاونت عسکریه‌سی سایه‌سنده الده ایتدیکمی ایلری‌یه سوره‌رك ترکیه‌ده حائز اولدیغم موقع وامتیازاتی چوروتمك غیرتنده بولنان انکلتره

سفیرینك باب‌عالی‌یه بعض مناسبتسز تکلیفات درمیاننه قالقشمسنه مقابل رجال عثمانیه‌یه حقیقت حالی ایضاح ایتمش اولمله بکا حقیقی برخدمت ایفا ایتدیکز. انکلتره قرالیچه‌سیله اوته‌دنبری ادامهٔ مناسبات وتعاطیٔ مخابرات ایتمکلکمه رغماً مشارالیها بکا هیچ بر معاونتده بولنمامش وحتی‌فرصت‌دوشدکجه — اعتقادات مذهبیه خصوصنده بینمزده موجود آیریلقدن‌طولایی — اجراآت و تشبثاتمی دوچار عقامت ایده‌جك ومنافعمی خللدار ایلیه‌جك صورتده طاورانمقدن کری طورمامشدر . درسعادتده‌کی انکلتره سفیرینك کویا قرالیچه‌نك بکا مظاهرتده‌بولندیغی یولنده‌کی سوزلرینی مشارالیهانك تصدیق وتأیید ایده‌جکنه قطعیاً احتمال ویرمم . قرالیچه ایله بینمزده موجود اولان مناسباتك شکل وماهیت حقیقیه‌سنی سزه تصویر ایتمکده‌کی فکر ومقصدم سفرانك بعضاً نائل مرام اولمق ایچون توسل‌ایتدکلری حیل ودسائس‌حقنده نظر دقتکزی آچمقدر . یوقسه بو بیاناتمی محرمانه عد وافشاسندن احتراز ایتمکز بغایت مطلوبدر . باب عالیجه طمع وارتشانك منطق و عقل سلیمه غلبه چالدیغنی بیلدیکم ایچون صدر اعظم ورجال باب‌عالی‌یی کمال اصرار وتعند ایله التزام ومدافعه ایتدکاری نقطهٔ نظردن واز کچیرمکه و دردست عقد اولان قاپیتولاسیون معاهده‌نامه‌سنه درج ایدیله‌جك بعض موادی علاوه ایتدیرمکه موفق اولمکزدن طولایی ممنون قالدم . شمدیلك سزه ویره‌جك تعلیماتم یوقدر . تجدید ایدلك‌اوزره بولندیغنی بیان‌ایتدیککز قاپیتولاسیونك برصورتنی‌قریباً ارسال ایده‌جککزی امید ایدرم. آنجق اوچ کوندنبری‌درسعادتده بولنان انکلتره‌سفیرینك شرق صولرنده سیروسفر ایدن ملل مختلفه سفائننه کندی ملی سنجاغنی کشیده ایتدیرمك و بو صورتله سنین وفیره‌دن بری اجدادمله خاندان آل عثمان آره‌سنده جایکیر مناسبات یوزندن احراز ایتدیکمز امتیازات وفوائدی رفع وازاله ایتمك ایچون باب عالی نزدنده بر صورت دسیسه‌کارانه‌ده اجرای تشبثات ایتمسنه ودها طوغریسی تدبیرسزلك عداولنه‌بیله‌جك بویله بر حرکته تصدی ایلمسنه قارشو اظهار حیرت وتعجبدن کندیمی آله‌میورم . بورایه کلدیکم زماندن بری تعقیب ایتدیکم اصول مداوات سایه‌سنده صحتم شمدی پك مکملدر . اوستریا قاردینالنك الیوم (آرتوآ) ایالتی حدودنده بولندیغی خبر ویرلمش اولدیغندن اردومه التحاق ایتمك اوزره سکز کونه قدر یوله چیقمق نیتنده بولنیورم . الیوم دشمن اردوسی طرفندن تهدید ایدیلن (آمیه‌ن) شهرینی تخلیصه چالیشه‌جغم . شهر مذکور جوارنده آکسزین ظهور ایدن قوهٔ مخاصمه ایله برآن اول چارپشمق آرزوی شدیدنده بولنیورم بوسفرك موجب‌اوله‌جغی مصارفك قارشولغی تدارك ایچون اوچ‌درت کون پارسده قالمغه مجبور اولمسه ایدم شمدیدن میدان حربده بولنوردم . قریباً بعض موفقیات مهمه یه نائل اوله‌جغمی امید ایلرم . طبیعیدرکه سزی بوندن خبردار ایلیه‌جکم . عثمانلی پادشاهنك مجارستانده آچیله‌جق حرب حقنده‌کی مقرراتنی وکندیسنك بالذات او سفره اشتراك ایتمك فکر ونیتنده الیوم ثبات ایدوب ایتمدیکنی بکا بیلدیرمکزی رجا ایدرم .

هانری

بو مکتوبك محتویاتنه کسب وقوف ایدیلنجه باب عالی‌یی سنجاق امتیازی مسئله‌سنده انکلتره‌یه قارشی مساعده‌کارانه طاورانمغه سوق ایدن اسباب ومؤثراتی آکلامق کسب سهولت ایدر. معاملات تجاریه‌سنی چار اقطار جهانه توسیع

وتشمیل ایچون اون آلتنجی عصردن اعتباراً صرف مساعی یه باشلایان انکلتره دولت بحریه‌سنك بحرسفید حوضه‌سنده فرانسه‌نك کوندن کونه اهمیتی متزاید بر موقع طوتمسنی نظر حسد ایله کورمامسی قابل دکل ایدی . فرانسه ایله انکلتره حکومتلری آره‌سنده زمین اقتصادده‌کی رقابتك ایلك علائمی تا اوتاریخدن اعتباراً رونما اولمغه باشلادی . قتولیکلر ایله پروتستانلر بیننده‌کی مذهب محارباتنك تأثیریله بو رقابت وادیٔ سیاسیاته دخی انتقال ایدرك چوق کچمه‌دن کسب شدت ایلدی . دردنجی (هانری) انکلتره قرالیچه‌سنك افکار وآمالنی پك اعلا کشف ایتدی . (هانری) قرالیچه‌نك بر طرفدن فرانسه‌ده‌کی پروتستانلری تشویق و تشییع ایتمك و دیکر طرفدن متمادیاً وکمال مهارتله بعض شایعات بدخواهانه‌یی اورته‌یه قویمق صورتیله فرانسه‌نك سیاست خارجیه‌یه متعلق اجرا آتی محکوم عقامت ایلك ویا بر طاقم تزویراتده بولنمقله دولت مذکوره‌یی ممالك شرقیه‌ده حائز اولدیغی امتیازاتك اکثریسندن محروم براقمق کبی ذوالجهتین بر پلان تعقیب ایلدیکنی آکلامقده کوجلك چکمه‌دی .

دردنجی هانرینك اکثر فرانسزلرك سالك اولدقلری قتولیك مذهبنه انتساب ایتمسی نتیجه‌سی اوله‌رق (بوربون Bourbon) خاندانی قتولیکلك عالمنك حامئ رسمیسی صفتنی احراز ایلدی . بوکیفیت ، فرانسه‌نك سیاست داخلیه‌سی اعتباریله ودولت مذکوره‌نك اهل صلیب محارباتندن بری شرقده‌کی قتولیکلراوزرنده حائز اولدیغی حمایه نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت ایدی . سلطان سلیمان قانونیدنبری یکدیکرینی تعقیباً تخت عثمانی‌یه جالس‌اولان پادشاهلرك علو جناب ورأفتی سایه‌سنده استحصال اولنان قاپیتولاسیون معاهداتنه رغماً مقامات مقدسه ایله دیار اسلامده بولنان خرستیانلرك سرابستئ آیین مسائلی مشکوکیت ومبهمیتدن قورتوله‌مامشدی . ایشته شو ذکر ایتدیکمز اسباب ومطالعاتدن طولاییدرکه ذاتاً فرانسه - ترکیه آره‌سنده‌کی روابطی برقات دها تقویه ایتمك آرزوسنده بولنان دردنجی (هانری) ۱۵۳۷ قاپیتولاسیونك تجدیدینی باب‌عالیدن طلب ایلدی . (هانری) سلطان محمد ثالثك وقوع‌وفاتی اوزرینه مخدومی سلطان احمد اولك جلوسنی وسیله اتخاذ ایدرك سلطان سلیمان قانونی ایله ایلك قاپیتولاسیون عقد اولندیغی زماندن بری هر پادشاه دکیشدکجه باب عالی ایله تجدید مذکراتی مستلزم بولنان عادته تبعاً درسعادتده‌کی سفیرینه دولت عثمانیه ایله تکرار مذاکراته کیریشمسنی امر ایلدی . قرال (هانری) سنجاق مسئله‌سنده انکلیزلرله وندیکلیلره باب عالیجه کوستریلن

مساعداتى كرى آلمغه تركلرى اقناعه موفق اوله‌جغنه ذاهب اولمشسه‌ده آرادن آز بر وقت كچر كچمز بوخصوصده‌كى اميدينك خيالدن عبارت اولديغنى آكلادى. زيرا انكليزلر ايله وندیكليلره ويريلن مساعده باب عالى طرفندن ابقا اولنمشدى. لكن بوكا مقابل (هانرى) ٤ ١٦٠ تاريخنى حاوى اولان قاپيتولاسيون ايله بعض مهم امتيازات استحصال ايتدى‌كه بونلرك باشليجه‌لرى قتوليك مذهبنه وقدس زيارتنه متعلقدر. بو مساعدات ايلك دفعه اوله‌رق متنى زيرده مندرج معاهده‌ده ذكر اولنمشدر :

١٦٠٤ تاريخلى قاپيتولاسيونده

فرانسه قرالى دردنجى هانرى سنين وفيره‌دنبرى دولت عليه‌مزله فرانسه حكومتى آره‌سنده منعقد قاپيتولاسيون معاهده‌لرينك تجديد وتصديقى مناسب اوله‌جغنى باب عاليمز نزدنده‌كى سفيرى (ده‌بره‌و) واسطه‌سيله خاكپاى شاهانه‌مزه عرض و تبليغ ايلمسنه و مومى‌اليه قرال ايله موجود محبت قديمه‌نك ادامه و محافظه‌سى نزد شاهانه‌مزده ملتزم بولنمسنه مبنى زيرده‌كى معاهده‌نك عقد وتنظيمنه ارادهٔ سنيه‌م شرفصدور ايلمشدر. شويله‌كه :

— ١ —

فرانسه قرالنك باب‌عاليمز نزدينه اعزام ايده‌جكى سفرا ايله قرال موى‌اليهك تبعه‌سندن اولوب ليمانلرمزه اوغرايان تجار وليمانلرمزله ممالك شاهانه‌مزك مواقع مختلفه‌سنده اقامت ايتمك اوزره تعيين اولنه‌جق فرانسز قونسلوسلريله بونلرك ترجمانلرى هيچ بر صورتله تعجيز وتصديع اولنميه‌رق حقلرنده حسن قبول ورعايت كوستريله‌جكدر.

— ٢ —

كرك بو معاهده وكرك والد ماجدم سلطان محمدك دور سلطنتنده فرانسه ايله عقد اولنان معاهده احكامنك حرفياً تطبيق واجراسى نزد شاهانه‌مزده مطلوبدر.

— ٣ —

وندیكليلر ايله انكليزلر كندى سنجاقلرى واسپانياليلر، پورتكيزليلر، قاتالونياليلر، راغوزه‌ليلر، جنويزليلر، ناپوليلر، فلورانسه‌ليلر وسائره ملل افرادى ايسه كامل امن وسلامتلرى اولان فرانسه بايراغى آلتنده ممالك شاهانه‌مزده كمال سربستى ايله اجراى تجارت ايده‌بيله‌جكلردر. بونلر اسكيدنبرى اولديغى كبى ممالكمز داخلنده سربستجه كشت وكذار ايده‌بيله‌كدن ماعدا ايستدكلرى ليمانلرده وبلده‌لرده دخى اقامت خصوصنده مختار اوله‌جقلردر. فرانسه قرالى نائل توجه ومحبتمز اولدقجه وكنديسى دخى وعدى وجهيله حقمزده‌كى اخلاص ومودتندن انحراف ايتدكجه فرانسه سنجاغنى حامل سفائن ايله قاليونلر درونده بولنان مارالذكر ملل افرادينك امن وحضورى سلب ايدلميه‌جكى كبى اجراى تجارت خصوصنده‌كى سربستيلرى دخى هيچ بروجهله تقييد وتحديد اولنميه‌جقدر.

— ٤ —

فرانسه قرالنه وموماالیهك محبلری ویامتفقلری اولان سائر ملوك عیسویه‌یه تابع افرادك قدسده‌كی مقامات مبارکه‌یی زیارت ایتمك خصوصنده سربست براقیلمسی وکندیلرینه ایقاع موانع ومشكلات ایدلمامسی وحقلرنده تجاوزاتده بولنلمامسی بزجه مطلوب وملتزمدر .

— ٥ —

فرانسه قرالیله بینمزده جاری اولان محبته حرمةً قدسده اقامت ایدوب قمامه [١] کلیساسنده اجرای آیین ایدن راهبلر اوراده کمال امن وحضور ایله اقامت و ایستدکلری یره عزیمت ایده‌بیله‌جکلردر . بونلرك امن و حضوری اخلال اولنمیه‌جغی کبی حقلرنده هیچ بر تجاوز وقوعه کتیریلمیه‌جك و سربستیٔ اطوار وحرکاتلرینی مانع مشكلات ارائه اولنمیه‌جق وکندیلرینه هرحال وکارده ابراز آثار حمایه ومعاونتدن کری طورلیه‌جقدر .

— ٦ —

وندیکلیلر ایله انکلیزلر وباب عالیمزك توجه ومحبتندن محروم اولان ملل سائره افرادی مستثنا اولمق اوزره اخذ واعطاده بولنمق اوزره مملکتمزه کله‌جك اجانبك فرانسه بایراغنك زیر حمایه‌سنده اوله‌رق ایش وکوچلریله مشغول بولنملری بزجه مطلوب وملتزمدر . بوصوك امتیازك اجدادمز طرفندن فرانسزلره ویریلن مساعدات وامتیازاتی ناطق ومبین معاهداتك متنده‌مندرج بولنمدیغنی ادعا ایله انکلتره سفیری بوکا اعتراض ایده‌جك اولورایسه موماالیهك بو اعتراضی هیچ بروجهله نظر اعتبار ودقته آلنمیه‌جقدر .

— ٧ —

مادهٔ آنفه خلافنده دقتسزلك ویاوقوفسزلق اثری اوله‌رق ویریله‌جك اوامر حکمسز وغیر معتبر اوله‌جقدر .

— ٨ —

فرانسه قرالیله باب عالیمز آره‌سنده جایگیر اولان اخلاص ومودته بناءً فرانسز تجاری اموال ممنوعه‌دن معدود دری ، « قوردوآن » دنیلن دری ، بال مومی ، منسوجات قطنیه کبی امتعه‌یی خارجه سوق ایده‌بیله‌جکلردر. جدمز سلطان سلیمك و والدمز سلطان محمدك بوخصوصده‌کی مساعداتی تصدیق ایلرز .

— ٩ —

ملکمزده متیم اولان ویاکشت کذار ایدن فرانسزلرك هردرلو تعرض وتجاوزدن مصونیتلرینه متدائر احکامك فرانسه بایراغنك زیر حمایه‌سنده اوله‌رق ملکمزه کله‌جك سائر ملل واقوامه دخی تشمیلنی امر ایدییورز .

— ١٠ —

فرانسزلرك خارجدن کتیره‌جکلری مسکوکات اجنبیه مسکوکات عثمانیه حالنه قلب وافراغ ایدلك بهانه‌سیله مالمأمورلرمز طرفندن ضبط ومصادر اولنه‌میه‌جنی کبی مسکوکاتمذ کوره‌دن بررسم دخی استیفا ایدلمیه‌جکدر .

[١] (قیامه) کلمه‌سندن محرفدر . بعض مؤلفین اسلامیه چرك ونجاست معنالرینه کلن (قمامه) یی (قیامه) مقامنده قوللانمشلردر .

— ١١ —

دشمنلرمزه عائد سفائن دروننده بولنان فرانسزلرك اكثريا اسیر ایدلدیكی كبی بومثللو سفائنه فرانسز تجاری طرفندن تحمیل اولنان امتعه دخی مصادره اولنمقده‌در . بوندن بویله دولت علیه‌مزه خصم اولان حكومتلرك تجارت كمیلرینی تعقیب وتوقیف وظیفه‌سیله مكلف سفائندن غیری سفائنده بولنان فرانسه تبعه‌سی اسیر ایدلیه‌جك وبونلره عائد اشیا واموال مصادره اولنمیه‌جقدر . بوآنه قدر بالاده‌كی شرائط داخلنده اسیر ایدیلن فرانسزلرك سربست براقیلمسی وآنلره عائد اموالك كندیلرینه اعاده اولنمسی مطلوبدر .

— ١٢ —

دشمن ممالكنده صاتون آلنان ارزاقی حامل فرانسز تجار سفائننك ودروننده‌كی حموله‌نك ضبطی وبوكبی سفائنده بولنان تجار ایله كمیجیلرك اسیر ایدلمسی ممنوعدر .

— ١٣ —

تبعه‌مزه عائد اولوب ضبط اولنان سفائن دروننده‌كی فرانسزلرك دشمنلرمزه ارزاق یتیشدیرملرینی وسفائن مذكوره‌ده‌كی تبعه‌مز حقنده سوء معامله روا كورلمسنی منع ایلرز . بوكبی تبعه‌مز دوچار مجازات ایدلمیه‌جك وكندیلری سربست براقیله‌جقدر .

— ١٤ —

تبعه‌مزدن مبایعه اولنان برمقدار بغدایی حامل اولان فرانسز سفائننك توقیف ومصادره‌سی ومذكور سفائنده بولنان مرتبات و تجارك اسیر ایدلمسی — سفینه‌نك آنبارنده فروختی ممنوع اموال ظهور ایتسه بیله — ممنوعدر . بو صورتله اسیر ایدیلن فرانسزلر سربست براقیله‌جق وكمیلری كندیلرینه اعاده اولنه‌جقدر .

— ١٥ —

باب عالیمزه خصم اولان ملل افرادینه عائد اموالی حامل برفرانسز كمیسی دكزلرمزده سیروسفر ایدر ایسه بوسفینه‌نك حموله‌سی — مخاصم برحكومت تبعه‌سنه عائد امتعه‌دن تركب ایتدیكی بهانه‌سیله — ضبط ومصادره اولنمیه‌جقدر .

— ١٦ —

فرانسزتجارینك ممالك اجنبیه‌دن اسكله‌لرمزه ، لیمانلرمزه كتیره‌جكلری ویامذكوراسكله‌لرله لیمانلرده یوكلته‌جكلری امتعه اوزرینه بر معتاد استیفا اولنان رسوم تجاریه خارجنده هیچ بررسم طرح اولنه‌میه‌جق وبونلره اسكیسندن فضله بر قیمت تقدیر ایدلیه‌جكدر .

— ١٧ —

لیمانلرمزه ومرسالرمزه اوغرایه‌جق فرانسه تبعه‌سیله بونلره عائدكمیلر قره‌یه چیقاریلان امتعه‌دن آلنمسی معتاد اولان رسم مقننندن ماعدا هیچ بررسم وویركویه تابع اولیه‌جقلردر . فرانسزلر خارجدن كتیردكلری مالری ایستدكلری محللرده صاته‌بیله‌جكلرندن هرهانكی اسكله‌یه اوغرامقده بسبتون حر وسربست اوله‌جقلردر .

— ١٨ —

مارالذكر فرانسزلر قصابیه ویركوسندن معارف اوله‌جقلردر .

— ۱۹ —

كنديلرندن مثين وسختيان ايچون هيچ بررسم استيفا اولنميه‌جقدر .

— ۲۰ —

كذا بونلردن ماندالر ايچون دخی بررسم آلنميه‌جقدر .

— ۲۱ —

فرانسزلر ليمان محافظلرمزه هيچ بر ويركو ويرميه‌جكلری كبی مروريه ناميله دخی كنديلرندن هيچ برشی آلنميه‌جقدر .

— ۲۲ —

فرانسزلرك كميلری ليمانلرمزی ترك ايتدكلری زمان كنديلرندن نهايت اوچ (اكو) تحصيل اولنه‌جق وبونك فضله‌سنی ويرمكه قطعياً مجبور طوتيلميه‌جقلردر .

— ۲۳ —

فرانسه ليمان ومرسالرينه اوغرايوب كنديلرينه معاملهٔ نوازشكارانه ومعاونتپرورانه ايفا ايديلن وباروت، قورشون وسائر حوايج سفريه‌لری تدارك اولنان بربرستان قورصانلرينك انكينه آچيلدقلری زمان بعضاً جدی بر مقاومت كوستره‌جك بر حالده بولنميان فرانسز سفائن تجاريه‌سنه بالتصادف ـ كرك كندمزك وكرك والدمرحوممز سلطان محمدك رضاسی خلافنه ـ بونلرده‌كی اشخاصی اسير واموالی نهب وغارت ايلدكلری اكثريا واقع اولمقده‌در. والد ماجدمز بونلرك سيئاتنه نهايت ويرلسنی وطرفلرندن اسير ايديلن كوله‌لرك اعتاقنی واغتنام اولنان امتعه‌نك اصحابنه اعاده‌سنی مكرراً امروفرمان بيورملرينه رغماً الآن افعال جباتكارانه‌لرينه دوام ايتمكده اولدقلری آكلاشيلمقده‌در . بوحال اسف اشتماله چاره‌ساز اولمق عزمنده بولنديغمزدن تحت اسارتده بولنان فرانسزلرك اعتاقنی واشقيانك يدنده‌كی امتعهٔ منصوبه‌نك استردادينی صورت قطعيه‌ده امر وفرمان ايدييورز . شايد قورصانلر حركات شقاوتكارانه‌لرنده تمرد ايدرك فرانسه قرالی بوحالدن طولايی مغبر ومنفعل اوله‌جق وباب عاليمز نزدنده شكايتده بولنه‌جق اولورايسه قورصانلرك منسوب اولدقلری ممالكی نام جليلمزه اداره ايدن بكلربكيلرمز ايله سنجاق بكلرمز عزل اولندقدن بشقه فرانسزلرك ضرر وزيانی تضمين وتلافی ايتمكه مجبور طوتيله‌جقلردر. قورصانلرك برفعل شقاوتكاريسنی مشعر اوله‌رق فرانسه قرالی طرفندن طرف همايونمزه ارسال اولنه‌جق نامه‌لرك مندرجاتی هرحالده شايان اعتماد عد ايديله‌جكدر .

— ۲۴ —

شايد جزاير و تونس قورصانلری اوامر قطعيه‌مزی اصغا واشبو معاهده احكامنه رعايت ايتميه‌جك اولورلر ايسه فرانسه قرالنك برفيلو چيقاروب بونلری تأديب وتجزيه ايتسنه وفرانسه ليمانلرينه دخولدن منع ايلمسنه موافقت كوستريورز .

فرانسه قرالی قورصانلر عليهنده بالاده كوستردلديكی وجهله تدابير شديده وزجريه‌يه توسل ايتمك مجبوريتنده بولنسه‌بيله فرانسه ايله بينمزده موجود موالاته خلل كلميه‌جكنی اعلان وبيان ايدرز. والد مرحوممزك قورصانلر حقنده ويرمش اولديغی اوامری بومناسبتله تأكيد وتصديق ايلرز .

— ٢٥ —

فرانسه قرالنك كندى تبعه‌سندن اولق اوزره طانيديغى فرانسزلرك جزاير قطعه‌سنه تابع (استارا قور قورى Stara Courcouri) كورفزنده وبربرستان سواحلنك ديكر نقطه‌لرنده وبالخاصه جزاير وتونس بكلكلرمزك مضافاتندن بولنان بالجمله مواقعده باليق ومرجان صيدنده بولنه‌بيلملرى وكنديلرينه بو خصوصده ايقاع مشكلات و موانع ايدنلمسى مطلوبمزدر. مرجان صيدى كيفيتنه عائد اولق اوزره اجدادمزك وبالخاصه والد مرحوممزك ويرديكى اوامرى بورادە تصديق ايلرز . بو صورتله اجراى صيد ايدن فرانسه تبعه‌سندن اسكيدن آلنان ويركودن فضله بر شى تحصيل اولنميه‌جقدر .

— ٢٦ —

فرانسه سفيرينك معيتنده بولنان ترجمانلر هر درلو رسوم وتكاليف تأديه‌سندن معاف ووارسته اوله‌جقلردر .

— ٢٧ —

فرانسه تجاريله بونلرك حمايه‌سى آلتنده اجراى تجارت ايدنلر فرانسه سفيرى ايله قونسلوسلرينه ويرلسى اقتضا ايدن رسوم وتكاليفى بلا مشكلات تأديه ايده‌جكلردر .

— ٢٨ —

دشمن ممالكنده اجراى تجارت ايدن تبعه‌مز — كندى سفينه‌لرنده بولنسه‌لربيله — فرانسه سفيريله قونسلوسلرينه ويرلسى ايجاب ايدن رسومى بلا اعتراض تأديه ايده‌جكلردر .

— ٢٩ —

فرانسه تبعه‌سندن بر ويا بر قاچ تجار آره‌سنده بر مادهٔ جنائيه ويا سائر بر مسئله‌دن طولايى بر اختلاف ودعوا ظهورنده بونى كندى مملكتلرنده جارى عادات وقوانينه توفيقاً حل وفصل ايتمك حقى صرف فرانسه سفيريله قونسلوسلرينه عائد اوله‌جق و مأمورلرمز بوكا هيچ بر صورتله مداخله ايده‌ميه‌جكلردر .

— ٣٠ —

فرانسه تبعه‌سندن اولان ارباب تجارتك تأمين امن و حضوريله مكلف اولان و بلاد مختلفه‌ده مقيم بولنان فرانسه قونسلوسلرى هيچ بر سبب وبهانه ايله توقيف ايديله‌ميه‌جك و اقامتكاهلرى دخى حجز ومصادره اولنه‌ميه‌جقدر . بونلردن بر دعواسى اولانلر وارايسه بوكبى اشخاص باب عاليه سوق اولنه‌رق ايشلرى اوراجه رؤيت اولنه‌جقدر .

— ٣١ —

بووعد وتعهدمز خلافنه اوله‌رق شمدى‌يه قدر ويريلن ويا بوندن بويله ويرلسى ملحوظ اولان اوامر كأنلم يكن حكمنده طوتيله‌جقدر .

— ٣٢ —

فرانسه قرالى ممالك عيسويه‌ده اجراى سلطنت ايدن خاندانلر ميانده اك زياده صاحب شرف وحشمت بر خاندانه منسوب اولمسنه و اجدادلرمز طرفندن فرانسه قراللرينه سائر ملوك عيسويه‌يه نسبتله دها فضله بر اثر توجه و محبت كوسترلش بولنمسنه وقرال لاحق

حاضرینك ذات شاهانه‌مزه قارشو خالصت اوزره طاورانمقدن برآن بیله خالی قالمامسنه مبنی درسعادتده مقیم فرانسه سفیرینك دیوان همایونمزه کلدیکی ویا دیکر هرهانکی بر محلده بولندیغی زمان اسپانیا قرالی وسائر ملوك عیسویه‌نك سفراسنه قارشو برحق تقدم ورجحانی حائز بولنمسی بزجه مطلوبدر .

— ۳۳ —

درسعادتده‌کی فرانسه سفیرلرینك کندیلرینه مخصوص اولمق اوزره خارجدن کتیره‌جکلری اقمشه‌دن هیچ بر رسم استیفا اولنمیه‌جقدر .

— ۳۴ —

سفرای موماالیهمه مخصوص مأکولات ومشروبات دخی هیچ بر رسمه تابع طوتلمیه‌جقدر.

— ۳۵ —

فرانسه سفیرلرینه بخش اولنان مساعدات ومعافیاتدن ممالك شاهانه‌مزك مواقع مختلفه‌سنده بولنان فرانسه قونسلوسلری دخی مستفید اوله‌جقدر. کذلك بونلر حکومات سائره قونسلوسلرینه قارشی برحق رجحان وتقدمه مالك اوله‌جقلردر .

— ۳۶ —

فرانسه تبعه‌سی کمیلری و ماللریله اسکله‌لرمزه و لیمانلرمزه سربستجه اوغرایه‌بیله‌جکلردر. بونلره عائد بر کمی فورطنه‌یه طوتیلوب قره‌یه اوطوره‌جق اولور ایسه محل قضایه الك یقین موقعده بولنان قپودانلرك قضازده سفینه‌نك مرتباتنه معاونت لازمه‌ده بولنملری و فرانسه قپودانلرینه حرمت و رعایت ایتملری وبونلرك ویره‌جکلری پاره‌یه مقابل هردرلو احتیاجلرینی تسویه‌یه شتابان اولملری مطلوبدر .

— ۳۷ —

بر فرانسز سفینه‌سی قضازده ویا غرق اولور ایسه تخلیصنه موفقیت حاصل اولان امتعه واشیا صاحبلرینه اعاده اولنه‌جق و بیوك کوچك مأمورلرمز بوکا مانع اولمیه‌جقدر . قضازده سفینه مرتباتی — اهالیمزك حسیات دینیه‌سنی جریحه‌دار ایده‌جك ویا مغایر ناموس عد اولنه‌بیله‌جك بر حال و طورلری مشاهده ایدلمدکجه — ممالکمز داخلنده کمال سربستی ایله کشت وکذار و اقامت ایده‌بیله‌جکلردر .

— ۳۸ —

قره‌ده ویا دکزده بولنان فرانسزلره و فرانسه سجاغنك زیر حمایه‌سنده ممالکمزده کشت وکذار ویا اقامت ایدن اجانب سائره‌یه تعرضات وتجاوزاتده بولنمامالرینی قپودانلرمزه ، سواریلرمزه و علی‌العموم بزه تابع و منقاد اولان افراده امر وفرمان ایدییورز . مع مافیه اجانب مذکوره‌نك اسکله‌لرمزده ویرلسی معتاد اولان رسمی ایفا ایتملری مطلوبدر .

— ۳۹ —

هیچ کیمسه بر فرانسز تجارینی ایستمدیکی بر مالی صاتون آلمغه اجبار ایده‌میه‌جکدر . فرانسزلرده آنجق کندیلرینه صاتلمسنه مساغ اولان امتعه‌یی اشترا ایده‌بیله‌جکلردر .

— ٤٠ —

بر فرانسزك تبعهٔ عثمانيه‌ده برينه بورجی اولور ايسه بودين آنجق بالذات دايندن ويا كفيل اولان آدمدن طلب اولنه‌بيله‌جكدر .

— ٤١ —

ممالكمزده بولنان فرانسه تبعه‌سندن برينك وقوع وفاتنده مرقومك اشيا واموال ونقودی بالآخره اصل ورثه‌سنه تسليم ايدلك اوزره وصيتنامه‌سنده وصی اوله‌رق كوستريلن شخصه توديع اولنه‌جقدر . بلا وصيت اولن بر فرانسزك تركه‌سی باب عالی نزدنده‌كی فرانسه سفيری ويا بلاد مختلفه‌ده مقيم فرانسه قونسلوسی طرفندن آلنه‌رق متوفانك ورثه‌سنه ارسال ايديله‌جكدر. واليلرمز ، حاكملرمز وبالجمله مأمورلرمز فرانسزلره عائد معاملات انتقاليه‌نك بو صورتله جريان ايتمسنه مانع اولميه‌جقلردر .

— ٤٢ —

فرانسه قونسلوسلری ترجمانلری و علی‌العموم فرانسه تبعه‌سی بر معاملهٔ تجاريه‌يه كيريشدكلری زمان او معامله‌يی ناطق اولان متاوله ايله تعهدات و كفالاتی تضمن ايلين وثائق سائره طرفين عاقدينك محل اقامتنده‌كی قاضينك حضورنده عقد وتنظيم ايديله‌جكدر. بالآخره بر دعوا ظهورنده مدعی اولان طرف اثبات مدعا ايچون شرائط آنفه داخلنده عقد ايديلن برمقاوله و وثيقه‌يی ابرازدن عاجز قالير ايسه مدعياتی نظر اعتباره آلنميه‌جقدر. مدعی عليه قارشو شهادتده بولنمق اوزره مدعی طرفندن تدارك اولنان شهودك افاده‌سی معتبر ومسموع اولمق ايچون بونلرك متاوله‌نك عقدنده حاضر بولنمش اولملری شرطدر . بو شرائطی حائز اوليان شهود محكمه‌يه قبول اولنميه‌جقدر .

— ٤٣ —

فرانسه تبعه‌سندن اولان بر تاجری ويا سائر بر فردی طوزاغه دوشورمك متصديله كنديسنك دينه كفر ايتديكی يولنده بعض اسناداتده بولنانلر وحكامی فرانسز عليهنه اماله ايچون شهود كاذبه اقامه ايدنلر اولور ايسه ولاة وحكامز فوق‌العاده احتياط اوزره حركت ايدرك ايشك قنا بر رنك كسب ايتمه‌سنه و فرانسز حقنده تجاوزات و تعرضات وقوعه كتيرلمه‌سنه صوك درجه دقت واعتنا ايده‌جكلردر.

— ٤٤ —

برينه بورجی اولان ويا بر جرم ارتكاب ايدن بر فرانسز بورجنی اوده‌مدن ويا جزای سزاسنی كورمدن فرار ايده‌جك اولورايسه سائر وطنداشلری بوندن مسئول طوتيله‌ميه‌جقلردر. فرارينك ذمتنده‌كی مطلوب آنجق كنديسنه بامقاولهٔ رسميه كفيل اولان شخصدن آرانيله‌بيله‌جكدر .

— ٤٥ —

فرانسه سفيری ويا قونسلوسلری طرفندن فرانسه‌لو اولدقلری بيان و تصديق ايديلن كوله‌لر ممالك شاهانه‌مزده بولنور وصاحبلری آنلری تسليمدن امتناع ايدر ايسه مرقوملر بو كوله‌لری باب عاليمزه بالذات كتيرمكه ويا كوندرمكه اجبار ايديله‌جكلردر . كيفيت باب عاليمزجه حق و حقانيته موافق برصورت حل وتسويه‌يه ربط اولنه‌جقدر .

— ٤٦ —

اسکندریه‌ده ، طرابلس‌ده ، سوریه‌ده، جزایرده وزیر حکم ونفوذمزده‌کی ممالکك مواقع مختلفه‌سنده مقیم فرانسه قونسولوسلرینك تبدیلنه وبونلرك یرلرینه دیکرلرینك تعیینه تشبث ایدیله‌جك اولور ایسه مأمورلرمز وعلی‌العموم افراد تبعه‌مز بوکا مانع اوله‌میه‌جقلردر.

— ٤٧ —

تبعهٔ عثمانیه‌دن بریله فرانسه تابعیتی حائز برفرد آره‌سنده براختلاف ودعوا ظهورنده حکامز بودعوایی آنجق فرانسه ملتنه منسوب بر ترجمان حضورنده رؤیت ایده‌بیله‌جکلردر . سبب اختلاف اولان مسئله‌یه واقف اولان ومدعی علیهك امرمدافعه‌سنی درعهده ایدن ترجمان مرافعه ایچون تعیین اولنان کونده حضور محکمه‌ده اثبات وجود ایتمز ایسه محاکمه آنك ورودینه دکین تأخیر اولنه‌جقدر . دعوانك سورنجمه ده قالماسی ایچون مدعی‌علیه اولان فرانسز بهمه‌حال بر ترجمان تدارك ایده‌جکدر .

— ٤٨ —

فرانسه تابعیتنده بولنان ایکی کشی آره‌سنده بر اختلاف ودعوا ظهورنده بونی فصل ورؤیت ایتمك حق منحصراً فرانسه سفیریله قونسولوسلرینه عائد اوله‌جق وبو کبی دعاوینك اولصورتله جریاننه مأمورینمز قطعیاً مانع اوله‌میه‌جقدر .

— ٤٩ —

درسعادت لیماننده امتعه تحمیل ایدن فرانسز کمیلری آنجق چناق قلعه بوغازندن مرور ایتدکلری زمان معاینه وتحری اولنه‌بیله‌جکلردر . اولجه یاپیلدیغی وجهله بونلری کلیبولی لیماننده ایکنجی برمعاینه‌یه تابع طوتمق ممنوعدر .

— ٥٠ —

ذات ملوکانه‌مه وفرانسه‌قرالنه عائد قدرغه‌لرله سائر سفن حربیه وعلی‌العموم عساکری حامل کمیلر یکدیکرینه تصادف ایتدکلری زمان ایکی طرف سواریلری ومرتباتی متقابلاً بربرلرینه معاونتده بولنه‌جقلری کبی طرفینك ضرر و زیانی مؤدی حرکاتدن اجتناب ایلیه‌جکلردر .

— ٥١ —

وقتیله بامعاهده وندیکلیره بخش اولنان بتون امتیازات ، مساعدات ومعافیاتدن فرانسزلر دخی مستفید اوله‌جقلردر .

— ٥٢ —

دکزلرمزه وممالکمزه کلن فرانسز تاجرلری وکمیلری و امتعه‌لری تحت امنیت وسلامتده بولندیریله‌جق وحین حاجتده مدافعه وحمایه ایدیله‌جکدر . مذکور تاجرلر ایله کمیلرده بولنان مرتباته بر صورت نوازشکارانه‌ده معامله اولنه‌جقدر . بوتاجرلر ویاکندیلرینه عائد کمیلر ایستدکلری یره اوغرامقده وهرهانکی بر محلده قالمقده حر وسربست اوله‌جقلر وعودتلرینه ممانعت ایدلیه‌جکدر. بوفرانسزلردن برینك نقود ویااموالی سرقت ایدیلیرایسه سارقك واموال مسروقه‌نك میدانه چیقارلسی ایچون موشکافانه تحریاتده بولنیله‌جقدر . ظاهره اخراج اولنان امتعه وسائره اصحابنه اعاده وفعل سرقتی ارتکاب ایدن شخص جزادیده ایدیله‌جکدر .

— ٥٣ —

قپودانلرمزك، وزرامزك، بكلربكيلرمزك، حكامزك، سواريلرمزك، قلعه محافظلرمزك، مال مأمورلرمزك معاهدهٔ حاضره احكامنه حرفياً تطبيق حركت ايتلرى بزجه مطلوب وملتزمدر .

— ٥٤ —

اشبو معاهده‌نك احكام مندرجه‌سى خلافنده حركت ايده‌جكلر بزه قارشى عصيان ايتمش ، اوامرمزه اطاعتسزلك كوسترمش وامن وآسايش مملكتى اخلال ايلمش اشخاص عد ايديله‌جكلرندن بونلرك درحال توقيفى جهتنه كيديله‌جكنى وحقلرنده اك آغير مجازاتك ترتيب ايديله‌جكنى وكرك سلطان سليمان دور سلطنتنده وكرك مشاراليهه خلف اولان اجداد عظاممز مدت حياتلرنده عقد ايديلن معاهداتك معاهدهٔ حاضره مثللو مرعى ومعتبر اولديغنى اعلان وبيان ايلرز .

— ٥٥ —

فرانسز قراليله بينمزده‌كى روابط مخادنتكارانه بر دوام اولدقجه وكنديسندن بو مودتى اخلال ايده‌جك برفعل وحركت صدور ايتمدكجه اشبو قاپيتولاسيون معاهدسنه مغاير هيچ بر حركت وتوقنى تجويز ايتميه‌جكمزه جناب حتك نام جليلنه واجداد عظامزك روحنه يمين ايلرز . ٢٠ مايس ١٦٠٤ تاريخنده عقد وتنظيم اولنمشدر .

بو قاپيتولاسيون سايه‌سنده فرانسه‌نك از سرنو استحصاله موفق اولديغى امتيازات ومساعدات ٤ ، ٥ ، ١٧ ، ١٨ ، ١٩ ، ٢٠ ، ٢١ ، ٢٢ ، ٢٣ ، ٢٤ ، ٣٣ ، ٣٤ و ٣٥ نجى ماده‌لرده ذكروبيان اولنمشدر .

قدس سنجاق بكلريله حاكملرى براى زيارت قدسه كيدن خرستيانلرى و (قمامه Saint Sépulcre) كليساسنده اجراى آيين ايدن راهبلرى مأكل عد واتخاذ ايتدكلرندن صيق صيق تصديع وتضييق ايتمكدن خالى قالمازلردى . زوار ورهبان مومى‌اليهمك عثمانلى پادشاهيله فرانسه قرالى بيننده جارى مودت حرمتنه فيما بعد مظهر حمايه و معاونت اولدقلرينه دائر باب عاليدن تأمينات آلنمسنه موفقيت الويرمسى اهميت مخصوصه‌يى حائزدر . زيرا معاهده‌نك ٤ و ٥ نجى ماده‌لريله ويريلن بو تأمينات شرقده‌كى قتوليكلرى حمايه وتصاحب خصوصنده فرانسه‌نك حائز اولديغى حق مخصوصلك منشأنى تشكيل ايلكده‌در .

١٧ نجى ماده فرانسزلرى ممالك عثمانيه‌ده صاتمدقلرى ويا محل آخره كوندرمك ايستدكلرى امتعه ايچون بررسم تأديه‌سندن معاف قيليور .

بوماده‌يى تعقيب ايدن درت مادده اوزمان بعض امتعه‌دن آلنمسى معتاداولان رسوم ايله بر طاقم ليمان رسومندن ومروريه‌دن فرانسزلرك معاف اولدقلرى

تصديق ايديليور. لكن بو معافيت بالآخره احداث اولنان رسوم ايچون امثال تشكيل ايده‌مامشدر.

٢٥ نجی ماده موجبنجه فرانسه قرالی فرانسز سنجاغنه قارشی وقوعه كتيريله‌جك هر درلو تجاوز اوزرينه بربرستان قورصانلرینی تأديب وتجزيه ايتمك حقنی حائز بولنيور. قرال بو حقی استعمال ايتديكی تقديرده كنديسيله عثمانلی پادشاهی آره‌سنده‌كی مناسبات دوستانه‌نك مختل عد ايدلميه‌جكی مادۀ مذكوره‌ده واضحاً بيان اولنيور. درسعادتده‌كی فرانسه سفيری (ده‌بره‌و) ه (هانری) طرفندن يازيلان وصورتی آتی‌يه درج اولنان ايكنجی برمكتوبك مندرجاتنه كسب اطلاع ايديلير ايسه قرالك كنديسنه بويله بر حق بخش ايدن ماده‌نك بشنجی قاپيتولاسيونه درج وعلاوه‌سنی شديداً آرزو وطلب ايتديكی آكلاشيلور. سلطان محمد ثالثك برقاچ سنه اول فرانسه سنجاغی آلتنده سير وسفر ايدن سفائنه قارشو بعض تجاوزات شقاوتكارانه وقوعه‌كتيرلمسی اوزرينه تونس وجزاير بكلرينك شديداً اجزالنديرمسنه رغماً حوالیٔ مذكوره مأمورين واهاليسنك طريق شقاوتده تمرد ايتملری بوجزانك آنلرجه موجب عبرت بردرس صورتنده تلقی ايدلمديكنی اشراب ايدن احوالدندر. بو بكلكلر اوصره‌ده باب عالينك بويوندريغی آلتندن قورتولمش كبی كورينيورلردی. دردنجی (هانری) قورصانلری طوغريدن طوغری‌يه تعقيب وتأديب ايتمك حقنی استحصال ايتدكدن بشقه تبعه‌سنه جزاير سواحلی بوينجه باليق ومرجان صيد ايتمك حقنی ويرن ٢٥ نجی ماده‌يی دخی قاپيتولاسيونه درج ايتديرمكه موفق اولدی.

معاهده‌نك ٣٣، ٣٤ و ٣٥ نجی ماده‌لريله فرانسه سفيرينه مخصوص اشيانك كمرك رسمندن معافيتی تأمين ومعافيت مذكوره قونسلوسلره دخی تشميل اولنيور. يالكز قاپيتولاسيونلر تشكيلاتنه تابع ممالكده جاری اولان بو اصول معافيت زمانمزه قدر بقا پذير اولمشدر.

بالاده‌كی معاهده فرانسه‌نك درسعادت سفيری قونت (ده‌بره‌و) لك باب عالی ايله عقد ايتديكی صوك وثيقه‌در. موماليه اون يدی سنه مأموريتنده قالدقدن صكره اهاليسنك آداب، عادات واخلاقنه، حتی لسانه بيله واقف اولديغی ممالك عثمانيه‌يی ترك ايلدی. موماليه عثمانلی اراضيسندن مفارقت ايتديكی زمان فرانسه پروتستانلريله قتوليكلری آره‌سنده سنه‌لرجه امتداد ايدن محاربات خونريزانه‌نك موجب اولديغی شورش وكشمكش يوزندن بيوك ضررلره اوغرايان وهنوز

اهمیت سابقه‌سنی اکتساب ایده‌مین فرانسه تجارتی شرقده پك مترقی دکل ایدی. بوکا مقابل اوزمان شرق صولرنده فرانسه بایراغی آلتنده سیروسفر ایدن سفائنك عددی پك چوق ایدی. قونت (ده‌برەو) شرق اهالیسنه فرانسه بایراغنه قارشی برحس حرمت ورعایت القاسنه موفق اولدی. کندیسی بالذات سویلدیکی وجهله فرانسه سنجاغنك شرفنی مخل اوله‌رق ملل سائره‌یه ویریلن بالجمله امتیازاتی رفع والغا ایتدیردی. (هانری) قونت (ده‌برەو)ك خدمات واقعه‌سندن پك زیاده ممنون قالدیغنی اثبات ایچون کندیسنی درسعادت سفارتندن دها مهم بر مأموریته تعیین ایلدی. مع‌مافیه ممالك شرقیه احوالنه برقات دها مطلع اولمق مراقنه دوشن (هانری) سفیرینه ترکیه طوپراغنی صورت قطعیه‌ده ترك ایتمزدن اول مقامات مبارکه‌یی، تونس وجزایری زیارت ایدرك اورالرك احوالی حقنده تدقیقات ومشاهداتی غایت طوغری اوله‌رق بیلدیرمسنی امر ایلدی. بو حکمدارك نافذ وبصیرتکار نظری فرانسه‌نك نره‌لرده محتاج حمایه منافعی وارایسه اورالری احاطه ایدیوردی. موماالیهك قونت (ده‌برەو) ه یازدیغی زیرده‌کی مکتوبی بوکا دلیلدر :

عن (فونته‌نبلو Fontainebleau) ، آغستوس ۱۶۰۴

موسیو (ده‌برەو) !

قاپیتولاسیون معاهده‌سنی تجدیده ومعاهدهٔ جدیده‌یه بعض مواد علاوه‌سنه موفق اولدیغکزی ۲۸ تموزده آلدیغم ٥ حزیران تاریخلی مکتوبکزله بیلدیریورسکز. برصورتی طرفمه کوندردیککزیکی قاپیتوسیونی تدقیق ایتدیکم زمان بونك فی‌الحقیقه بعض موادمنضمه‌یی حاوی اولدیغنی مشاهده ایلدم. بکا ایفا ایتدیککز خدمتی پك زیاده تقدیر ایلدم. مقامات مبارکه‌نك امنیتنی ضامن اولان ودولت عثمانیه‌نك جزایر قورصانلرینك افعال وحرکاتنی‌مقدوح ومردود کوره‌رك بونلردن آرتق یوز چویردیکنی تضمن‌ایدن ماده‌لر بالخاصه محظوظیتمی موجب اولمشدر. طرفمدن درمیان اولنان مطالعات وسرد ایدیلن مطالب اوزرینه قدسده‌کی رهبان وزوارك بوندن بویله حمایه‌یه مظهریتلرینه دائر طرف شاهانه‌دن صادراولان مواعید موجبنجه عمل وحرکت ایدلسنی تأمین‌ایدر وبوبابده‌کی اوامر لازمه‌یی اعطا ایلك اوزره اثنای عودتده قدسه اوغرار ایسه‌کز بوندن بشقه‌جه ممنون قاله‌جغمه شبهه ایتمیکز. جزایر قورصانلرینك جرأتنی کسر ایتمك نه‌درجه الزم اولدیغنی بوندن اولکی مکتوبلرمله سزه بیان ایلمشدم. اشقیای مرقومه اسلافمزله حکمداران سابقهٔ عثمانیه آره‌سنده منعقد وآلتمش شوقدر سنه‌دنبری جزایر طرفلرنده کمال امن وحضور ایله بعض مساعداتدن مستفید اولمامزی کافل اولان‌مقرراتی‌اخیراً آیاقلر آلتنه آله‌رق‌جزایر قاضیسنك‌رضاسی خلافنده فرانسزقلعه‌سنه بالهجوم هدم ایتمشلر وبونکله‌ده اکتفا ایتمیه‌رك قلعه داخلنده‌کی فرانسز قپودانك اشیاسنی غصب وغارت ایلمشلردر. بوحرکت جرأتکارانه شرف وحیثیتمی وخاندان آل عثمان ایله بینمزده موجود مودتی اودرجه اخلال ایده‌جك بر ماهیتی حائزدرکه شاید عثمانلی پادشاهی کندیسندن

طلبه حق قزانديغم ترضيه‌يى ويرمز و ضرر واقعى تلافى ايلمز ايسه بو ترضيه‌يى بالذات آلمق وناموسمه سوريلن لكه‌يى تماميله سيلمك ايچون لدى‌الايجاب اك شديد تدابيره مراجعتدن بيله كرى طورميه‌جغمى خاقان مشاراليه ايله وكلاسنه آكلاتمكزى رجا ايلرم .

نجه فوق العاده حائز اهميت اولان وممنونيتمى جالب برصورتده تسويه‌سى صوك درجه مطلوب بولنان بومسئله‌دن رجال عثمانيه‌يه بحث ايتديكى زمان برآز سرتجه بر لسان قوللانمسى ايچون خلفكز بارون (ده‌ساليناق Baron de Salignac) ه تعليمات ويردم. معمافيه‌موى‌اليهك برمدت دها فرانسه‌ده‌قالمسى وسياحتنك طول‌مدت دوام ايتمسى ملحوظ بولنديغندن درسعادته ورودينه دكين برشى‌ياپيلمش‌اولمق اوزره باب‌عالى نزدنده بو ايشى تعقيب ايتمكز وبوصورتله شمدى‌يه قدر بكا ابراز ايتديككز خدمات كثيره‌يه بريكيسنى دها علاوه ايلمكز مرجودر. حين عودتكزده بوخدماتكزدن طولايى لايق اولديغكز مكافاتى سزدن دريغ ايتميه‌جكمه امين اوله‌بيليرسكز . مجارستان و ايران محاربه‌لرينك صورت جريانيله آسياده اختلالات و وقايع سائره حقنده سزه خلف اوله‌جق بارون (ده‌ساليناق) ك درسعادته ورودينه دكين بكا پى‌درپى معلومات ويرير ايسه‌كز متشكر اولورم . بارون (ده‌ساليناق) قاپيتولاسيون معاهده‌سنك عقدينه موافقت ايتمسندن طولايى عثمانلى پادشاهنه كندى نامه عرض تشكره و معاهدهٔ مذكوره احكامنك تمامیٔ تطبيق واجراسنى طلب ايتمكه مأمور اوله‌جقدر . شايد باب عاليجه بوخصوصده التزام تراخى ايديله‌جك اولور ايسه موماليه قورصانلرك تجاوزاتندن طولايى خللدار اولان حيثيتمك اعاده‌سى وتبعه‌مزك تأمين حصول رفاهى ايچون باب عالى نزدنده شكايات و تبليغات لازمه‌ده بولنه‌جقدر . ذات شاهانه ايله تأسيس وادامهٔ مناسبات دوستانه خصوصنده ديكر ملوك عيسويه‌نك نوعما وكالتنى حائز بولنديغم جهتله بو طلبده بولنمقلغم طبيعيدر .

پادشاهك‌بندكان ومأمورينك طمع واطاعتسزلنى يوزندن قاپيتولاسيونلر بوندن‌بويله‌ده نقض وپامال ايديله‌جك اولورايسه ممالك عثمانيه‌ده اجراى تجارتدن صرف‌نظر ايتملرينى تبعه‌مه اخطار ايده‌جكم . برآن اول يوله چيقمسنى كنديسنه امر ايتديكم خلفكز بارون (ده‌ساليناق) ك ورودينه انتظاراً باب عالى نزدنده او يولده بعض شكايت آميز تبليغاتده بولنمكز مطلوبدر .

اسپانيا قرالى اليوم خرستيانلق عالمنى هرج ومرج ايدن محارباتك ايچندن — فرصت دوشدكجه انكلتره قرالنك ضررينه اولەرق توسيع ممالك ايتمك خصوصنده‌كى تشبثاتنه برقات دها كرمى وفعاليت ويرمك متصديله — صيريلوب چيقمق و محاربات مذكوره‌نك مستلزم اولديغى مصارفدن قورتيلمق ايچون الندن كلنى ياپمقده‌در . اكر موماليه فرانسه‌نك قدرت عسكريه و ماليه‌سنك كنديسنه القا ايتديكى انديشه‌دن وارسته بولنسه ايدى انكلتره‌يه قارشى احضار ايتديكى پلانلرى سهولتله موقع اجرايه قوياردى .بونى رجال عثمانيه‌يه عندالاقتضا آكلاتمكز رأيكزه منوطدر . فلمنك اهاليسى اسپانيا قرالنه قارشى آچمش اولدقلرى جسورانه محاربه‌ده ثابتقدمدرلر. بونلر (فلاندرا Flandres) آرشيدوقنك كندى‌مملكتلرينه بالهجوم اوچ سنه مدت برصورت دليرانه‌ده مدافعه ايتدكارى والآن يد محافظه‌لرنده بولنديردقلرى (اوستاند Ostende) شهرينى محاصره ايتمسنك انتقامنى آلمق ايچون آرشيدوقك مملكتنده كائن مهم برموقع عسكرى‌يى تحت محاصره‌يه آلديلر.

هانرى

بومكتوبده اسمى موضوع بحث اولان قونت (ساليناق) درسعادته آنجق ١٦٠٧ سنه‌سنده واصل اولدى . متبوعى آز برمدت صكره برمتعصبك خنجرينه قربان اولدوق كيتديكدن كنديسى هانرينك افكار و نظرياتنه توفيق حركته وقت بوله‌مدى . قرانه درين برمحبت وصداقتله مربوط اولان بوسفير هانرينك باشنه كلن فلاكتدن اودرجه متأثر اولدى كه چوق كچمدن كنديسى دخى بوعالم فانيه وداع ايلدى . وفاتى هانرينك ترك حيات ايتديكى سنه‌يه تصادف ايتمش وبك اوغلنده وقوع بولمشدر . فرانسه خاندان قراليسيله باب عالى آره‌سنده اوصره‌لرده موجود محبت ومنفعت جريانلرى ـ بالآخره دهازياده كسب قوت وشدت ايتمك اوزره ـ بوايكى ذاتك وقوع وفاتى اوزرينه موقتاً انقطاعه اوغرادى .

اون برنجی فصل

اون اوچنجی لوئی دور سلطنتنده فرانسه و ترکیه آره‌سنده‌کی مناسبات

دردنجی (هانری) یه خلف اولان اون اوچنجی‌لوئی دور حکومتنده هر نه‌قدر فرانسه‌ایله‌ترکیه آره‌سنده‌یکی برمعاهده عقدایدلمامش ایسه‌ده (ریشلیو Richelieu)نك دست متینی آلتنده اوروپانك احوال عمومیه‌سیله فرانسه‌نك سیاست خارجیه‌سی بیوك تحولاته اوغرادیغی بر زمانده ایکی حکومت آره‌سنده جاری مناسباتك شکل وماهیتنی تصویر وحکایه ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر .

اون اوچنجی لوئینك صغر سنی دوام ایتدیکی مدتجه پارس ایله درسعادت بینده‌کی مخابرات و مناسبات اسکی فعالیتنی غائب ایتمش کبی کورولدی . فرانسه او زمان فرق سیاسیه و مذهبیه‌نك مجادلات و مبارزاتی یوزندن غایت قاریشیق برحال کسب ایلمشدی . لوئینك بدایت سلطنتنده نائبهٔ حکومت اولان والده‌سی (ماری‌ده‌مدیسی Marie de médicis) ، (قونچینی Concini) نامنده بر سرسری ایتالیانك حکم ونفوذی آلتنده ایدی. بواجنبینك فرانسه اموری‌اوزرنده اجرا ایتدیکی تأثیر ونفوذ عظیمدن استفاده ایدن اسپانیا حکومتی غایت ماهرانه ترتیب ایدلمش انتریقه‌لر سایه‌سنده فرانسه خاندان قرالیسی نزدنده‌کی نفوذ قدیمنی اعاده‌یه موفق اولدی . برطرفدن مملکتلری بر طاقم اختلالات واغتشاشاته معروض بولنمسندن ، دیکر جهتدن مدت سلطنتلری‌پك آز سورن بعض حکمدارلرطرفندن اداره اولنمسندن طولایی‌ایلك قوت وفعالیتلری دوچار انکسار اولمش کبی کورینن ترکلر کندیلرینی متفق قدیملرینه باغلایان روابطی بر آرالق اودرجه اونوتدیلرکه فرانسه سفیرینی توقیف وکاتبنی حبس ایده‌جك قدر ایلری‌یه واردیلر. لکن قاردینال (ریشلیو) فرانسه‌ده باش وکالتی احراز ایتمسیله ایشلر بسبتون باشقه بر رنك کسب ایتدی .

موماالیه کندیسنه خاص بر نفوذ و احاطهٔ نظر ایله درحال حال و موقعك ایجاباتنی تقدیر و سرکاره کچدیکی زمانه قدر ارتکاب اولنان خطیأتی تعیین ایدرك اوچ نقطه‌دن عبارت اولمق اوزره سیاسی برپلان ترتیب ایلدی. بونقطه‌لرك

برنجیسی حکومته عاصی بر فرقهٔ سیاسیه صورتنده اثبات موجودیت ایدن فرانسز پروتستانلرینك قوهٔ تعرضیه‌سنی کسر ایتمك، ایکنجیسی فرانسه قرالنه منقاد اولمقدن پك اوزاق طوران و موما الیهك اوامرینی طانیمیان بیوك اصیلزادکانك نفوذینی محو ایدوب آنلری برر مطیع و منقـاد تبعه حالنه قویمق ، اوچنجیسی اوستریا ایمپراطورلغنك شکوه وسطوتنی ، شان وشرفنی تنزیل وتنقیص ایتمك صورتیله فرانسه‌نك خارجده حائز اولدیغی اعتبار ونفوذی اعلا وتزیید ایلمك ایدی. موما الیهك اك مهم عد ایتدیکی و حصولنه اك زیاده صرف غیرت ایلدیکی نقطه صوکنجیسیدر. (ریشلیو) اون سکز سنه مدت غیر قابل تزلزل بر متانت وثبات ایله کندینه عادتا غایهٔ حیات ایدندیکی بوصوك تصورك ساحهٔ حصوله ایصالنی تأمین ایچون برآن بیله صرف مساعیدن کری طورمدی . بوپلانك موقع فعله وضعنده دولت عثمانیه‌نی پك مهم برعنصر اولمق اوزره تلقی ایلدی. ایشته بوسببه مبنی ترکلری کندیسنه ربط وبند ایتمك ایچون دولت عثمانیه‌یه آره‌صره معاونات مهمهٔ نقدیه‌ده بولنمقدن وعثمانلیلرك توسیع اراضی خصوصنده‌کی امللرینی او قشایه‌جق صورتده مواعید اجراسندن خالی قالمازدی . مع‌مافیه حرمت و رعایته مظهریتك محافظهٔ شرف و حیثیتله ممکن اولدیغنی و ترکلرك آنجق کندیلرینه القـای خوف ایدنلره رعایت ایتدکلرینی (ریشلیو) پك کوزل بیلدیکندن درسعادت فرانسه سفیریله کاتبنه روا کوریلان آغیر حقـارتدن طولایی باب عالیدن ترضیه طلبنه مسارعت کوستردی . آره‌دن بر از مدت کچنجه عثمانلی پادشاهی اون اوچنجی (لوئی) یه براعتذار نامه تقدیمنه‌وفرانسه ایله‌ترکیه آره‌سنده‌کی مناسبات قدیمه‌نی اعاده وتجدیده مأمور برچاوشی پارسه‌کوندردی. (ریشلیو) باب عالینك تشبثنی رد ایتمکی موافق عقل وحکمت کورمدی. حقیله دوشونمك لازم‌کلیر ایسه (ریشلیو) جه تعقیب ایدیله‌جك برخط حرکت وارایدی ایسه اوده دردنجی هانرینك وجوده کتیردیکی جریان سیاسی‌یه کندیسنی قاپدیرمقدن و یا دها طوغریسی برنجی (فرانسوا) نك آچدیغی چیغیری تعقیب ایتمکدن عبارت ایدی . لکن (ریشلیو) برنجی (فرانسوا) طرفندن تأسیس اولنان مسلك سیاسینك حقیقی مولد و مؤثری اولان انتقام وفرصتجولق فکرلرینی حکومتجه تعقیب اولنه‌جق بر خط حرکت حالنه وضع ایتمکله اکتفا ایتمه‌رك بو فکرلره کوندن کونه متزاید بر وسعت واهمیت ویرمك صورتیله عادتا برنظریهٔ سیاسیه ونهایت برقاعدهٔ اساسیه درجه‌سنه چیقاردی. (ریشلیو) فرانسه امورخارجیه‌سنی اداره‌یه باشلار باشلاماز فرانسه‌نك حکومات سائره‌یه قارشی

اوزمان تعقيب ايتديكي خط حركتك اس‌الاساسنی تشكيل ايدن بو نظريه‌يه قطعی ومعين برشكل‌ويرمكه وبونی حكومتجه واجب‌التطبيق برقاعدۀ اساسيه ، برحقيقت بديهيه حالنه قويمغه مسارعت ايتدی وبو صورتله آوستريا خاندان ايمپراطوريسنك قدرت وسطوتنی تا اساسندن محووتخريب ايتمك اسبابنی احضار ايلدی . (ريشليو) كنديلرينه صريح وقطعی بر خط حركت تعيين ايدن و ايستدكلرينی تماميله بيلن آدملره خاص بر امنيت ومتانتله اجنبی سرای حكمداريلری نزدنده‌كی فرانسه سفراسنه تعليمات ويردی وبونلره « مجلس قرالی فرانسه‌نك سياستنه اساس اولان دساتيری تبديل ايلدی » كلمه‌لريله باشلايان مشهور تحريرات عموميه‌سنی كوندردی.

آرتق او آندن اعتباراً تركيه (ريشليو) ايچون مظاهرتندن هيچ بر زمان استغنا ايديله‌مين بر معين اوله‌جق ايدی. (ريشليو) دولت عثمانيه‌يی برسلاح تهديد مقامنده طوته‌رق ايشنه كلنجه كاه آوستريايه ، كاه اسپانيايه و بعضاً‌ده عين زمانده ايكيسنه قارشی توجيه ايدييوردی . باب عالی ايله اويوشمقله اكتفا ايتميه‌رك دولت عثمانيه‌يه تابع پرنسلره دخی مراجعت ايلدی . آوستريا ايمپراطوری ايكنجی (فرديناند) ك مخدومی مجارستان تاج قراليسنه نامزد اولديغنی طويار طويماز اردل پرنسی (بتلهم غابور Betlem Gabor) ی مجارستان قراللغنه نامزد اوله‌رق ايلری‌يه سورمكه وآوستريا خاندان ايمپراطوريسنك تزييد سطوتنه مدار اوله‌جق برانتخابه اعتراض ايتمكه باب عالی‌يی سوق و اقناع ايچون تشبثات لازمه اجراسنی درسعادت فرانسه سفيرينه امر واخطار ايلدی .

(ريشليو) بوصورتله باب‌عالی ايله فرانسه آره‌سنده‌كی روابط قديمه‌يی تشييده ساعی اولوركن ديكر طرفدن اسپانيا قرالی دخی دولت عثمانيه ايله بر مقارنت حصولنه چاليشيوردی. اسپانيا قرالی كنديسنجه حصولنی تمنی ايتديكی ائتلافك اساسلرينی حاضرلامق ايچون باب عالی ايله مذاكراته كيريشمك وظيفه‌سيله مكلف اولمق اوزره ناپولی واليسنی درسعادته كوندردی . اوزمان فرانسه‌نك درسعادت سفارتنده بولنان قونت (ده‌سه‌زی Comte de Sézy) يه اسپانيا قرالنك بوتصورندن درحال معلومات ويريله‌رك مذاكراتك حسن نتيجه‌يه اقترانی منع ايچون هرنه‌ياپيلمق لازم‌ايسه ياپيلمسی امراولندی. سفيرموی‌اليه باب‌عالی‌ايله اسپانيا آره‌سنده باشلايان مذاكراتی عقيم براقمق ايچون بتون نفوذينی صرفه مجبور اولدی . نتيجه‌ده اسپانيا سفيری تشبثاتنده عدم موفقيته دوچار اولمش و (ريشليو) نك سياستی احراز غلبه ايلشدی .

بتون افعال وحركاتنده ثبات ومتانتی رهبر حركت اتخاذ ایتمكدن خالی قالمیان، كافهٔ مقرراتنی ذهننده اولجه تقرر ایتمش بر پلانه توفیق ایدن (ریشلیو) فرصت بولدقجه اسلام بالخاصه آوستریا ایمپراطورلغنك قوتلی وصاغلام كوتوكنی بالطه‌لقده تصور ایتمزدی. اوصره‌لرده تركیه ایران ایله بتون انظار دقتنی بلع ایدن وخرابیٔ مالیه‌سنی موجب اولان بیوك وخونریزانه بر حربه كیریشمش بولنیوردی. (ریشلیو) طرفین محاربین نزدنده اجرای توسطه ومخاصماتی تعطیله مأمور (ده‌شه Deshayes) نامنده برذاتی مأموریت مخصوصه ایله اولا درسعادته واورادن اصفهانه اعزام ایلدی. تركیه‌نك فرانسه‌یه معاونت مطلوبه‌ده بولنه‌بیلمسی ایچون بتون سربستیٔ حركاتنه مالك اولمسی ایجاب ایدییوردی. بوایسه آنجق ایران محاربه‌سنك نهایت بولمسیله ممكن اوله‌بیلیردی. بناءً علیه بوحربی هرچه باداباد ختامه ایردیرمك لازم كلیوردی. (ریشلیو) بوكا موفق اولدی. ایران حربی بیتر بیتمز دولت علیه ایله اتفاق حالنده بولنان اسوجلیلر ایله اردل پرنسی (بتلهم غابور) ه خلف اولان پرنس (راقوچی Rakosey) یه انظار دقتنی عطف ایتدی. (ریشلیو) بوپرنسه آوستریالیلر ایله باب مخاصمه‌یی آچدیغی تقدیرده كندیسنه مهم بر معاونت نقدیه‌ده بولنه‌جغی یولنده بعض مواعیدده بولندی. عین زمانده آوستریا ایمپراطورینك زیر نفوذ و اداره‌سنده بولنان سیچیلیتین قطعه‌سنه عثمانلی وونديك قوای بحریه‌سنی مشتركاً هجوم ایتدیرمك ایچون دولت عثمانیه‌یی جمهوریت مذكوره ایله بر اتفاق عقدینه سوق واماله ضمننده باب عالی نزدنده اعمال نفوذ ایتمسنی درسعادتده‌كی فرانسه سفیرینه امر ایلدی. دولت عثمانیه‌نك بواشتراكنه مقابل مكافات اوله‌رق كندیسنه عثمانلی پادشاهنك اوته‌دنبری مطمح نظری اولان كرید آطه‌سی ترك اولنه‌جقایدی. (ریشلیو) درسعادتده‌كی فرانسه سفیرینه تصورینك ساحهٔ حصوله چیقمسنی تأميناً اجراسی لازم كلن تشبثات حقنده تعلیمات ویردیكی صره‌ده متبوعنك بو پلانلره تركلری اشتراك ایتدیرمكدن مقصدی دولت عثمانیه‌نك تزیید نفوذ وسطوتنه خدمت ایتمك دكل، بلكه عثمانلیلری بر سلاح مقامنده استعمال ایدرك فرانسه ایله حال حربده بولنان حكومتلری عقد صلحه مجبور ایتمكدن عبارت اولدیغنی تبلیغ ایله حقیقتی كتم ایلامشدر. برنجی (فرانسوا) وایكنجی (هانری) كبی (ریشلیو) دخی نائل مرام اولمق ایچون مراجعت ایتدیكی وسائطك بعضاً غیر مشروع اولمسندن هیچ بر عذاب وجدانی طویمازدی. كندیسی آنجق فرانسه خاندان قرالیسنك منفعتنی كوز اوكنده بولندیرمقده وبونی تأمین ایچون هیچ بر واسطه‌یه توسلدن

اجتناب ایتمه‌مکده ایدی . (ریشلیو) کمال فطانتله دوشوندیکی ومهارتله تطبیق ایلدیکی بر طاقم ترتیبات سیاسیه سایه‌سنده فرانسه آمانله رام ایتمکی عزم وجزم ایلدیکی اوستریا واسپانیا حکومتلرینی عادتا بر آغ ایچنه آلدرق بونی صیقلاشدیره صیقلاشدیره نهایت بو ایکی دولتك عادتا نفسنی کسمکه موفق اولدی .

مضایقهٔ مالیه ایچنده بولنان آوستریا ایمپراطورینك کوجلکله قارشی طوره بیلدیکی اسوجلیلر وترکلر ایله اوغراشمسی کافی دکل ایمش کبی برده بینلرنده بر هیئت اتحادیه وجوده کتیرمش اولان آلمانیانك پروتستان حکومتلری لوای عصیانی رفع ایله باشنه بیوك برغائله چیقارمشلردی . اسپانیه کلنجه ؛ حکومت مذکوره فرانسه قرالنك اردولری طرفندن اودرجه تضییق ایدیلیوردی که عسکرینی حدود خارجنده جولان ایتدیرمك شویله طورسون محافظهٔ موجودیت ایچون تدافعی بر وضعیت اتخاذنده بیله کوجلك چکیوردی . فرانسه‌نك رقیب و خصمی اولان ایکی دولته قارشی (ریشلیو) نك احراز ایتدیکی مظفریات سیاسیه ایشته بوندن عبارتدر . (ریشلیو)نك ترکیه‌ایله اولان مناسباتنده ـ برنجی (فرانسوا) زماننده اولدیغی کبی ـ فرانسه‌سیاستنی آکلایه‌جق وفرانسه‌یه معاونت ومظاهرتدن چکینمیه‌جك فطرتده یارادلمش بر پادشاه قارشیسنده بولنمق طالعنه نائل اولدیغی سویلمك لازم کلیر . سلطان مراد رابع (ریشلیو) یه معاونت عسکریه‌ده بولنمقدن هیچ برزمان کری طورمدیغی کبی حکومتنك منافعنی درك وتقدیر خصوصنده‌کی کیاست ودرایت فطریه‌سی کندیسنی دائما فرانسه باش وکیلنك آمالنی ترویجه سوق ایلمشدر. درسعادت سفارتنده بولنمش اولان قونت (ده‌سن پریست Comte de Saint-Priest) ، « بر فرانسز سفیرینك ترکیه‌ده خاطراتی » عنوانلی اثرنده سلطان مراددن بحث ایدرکن دییورکه :

« سلطان سلیمان قانونیدن صکره تخت عثمانی‌یه جلوس ایدن سلاطین آره‌سنده مشارالیهه خلف اولمغه بالنسبه اك لایق اولان حکمدار مراد رابعدر . مشارالیه عثمانلی جنکاورلرینك صوکنجیسیدر . بو جهتدن خاطره‌سی عثمانلیلرك عندنده مقدسدر. لکن کندیسی خونریز ایدی. زیرا دورسلطنتنده عموجه‌سی مصطفایی، ایکی قرداشنی ، وکلا وامراسنك اکثرینی بر صورت غدارانه‌ده قتل ایتدیردی . حتی شخصلری دائما مقدس وتعرضدن مصون عد اولنان تاتارستان خانلرندن بریله برمفتی‌یی بیله اعدام ایتدیرمکدن چکنمدی » .

(ریشلیو) کبی برناظرك النده بویله مستبد وخونریز برپادشاه غایت قیمتدار

بر آلت ایدی . (ریشلیو) ترك حیات ایدركن پروغرامنی تشکیل ایدن بتون نقاطی و بالخصوص خارجی پولیتیقه‌سنك اساسی اولان موادی موقع اجرایه وضع ایتمش اولمقله افتخار ایده بیلدی . بر طرفدن اسوج قرالی (کوستاو آدولف Gustave Adolphe) ی ، دیکر طرفدن ترکلری آوستریا ایمپراطورلغی اوزرینه صالدیردقدن صکره فرانسه‌یی طوغریدن طوغری‌یه حربه اشتراك ایتدیردی . اوتوز سنه محاربه‌لری نهایتده فرانسه‌نك آوستریا ایمپراطورلغنه نسبتله ممتاز ومتفوق بر موقعه نائلیتنی تأمین ایدن (آلساس Alsace) ، (روسیلیون Roussillon) و (آرتوآ Artois) ایالتلری (ریشلیو) نك ید ضبطنده بولنیوردی .

استطراد قبیلندن ویردیکمز شو تفصیلاتك بو اثرك اصل موضوعی اولان قاپیتولاسیون مسئله‌سیله حائز مناسبت وارتباط اولمدیغنه حکم ایدنلر بولنه‌بیلیر . فقط آتیاً بعض ائتلافاتك ظهور وعقدینه سبب اولان بر طاقم احوال وقایع بینده‌کی مناسبت وعلاقه‌یی کوسترمك ایچون تفصیلات آنفه هرحالده فائده‌دن خالی دکلدر .

اون ایکنجی فصل

سلطان محمد رابع ایله اون دردنجی لوئی آره‌سنده عقد اولنان آلتنجی قاپیتولاسیون

اون اوچنجی لوئینك دور سلطنتنده طول مدت دوام ایدوب اوروپانك امن وحضورینی سلب ایدن دورهٔ حرب فرانسه‌نك شرقده‌کی تجارتنك توسعنه بالطبع مساعد اولمدی . اوزمان درسعادتده طوپی طوپی ایکی فرانسز تجاری بولندیغی کبی لیمانه پك نادراً فرانسز کمیلری اوغرامقده ایدی . فرانسه‌یه سنجاق مسئله‌سنده بدایةً ویریلوب حکومت مذکوره ایچون عادتا بر حق انحصار تشکیل ایدن امتیاز انکلیزلرله وندیکلیلرك کندی کمیلرینه ملی سنجاقلرینی کشیده‌یه مأذون ایدلملری اوزرینه ذاتاً تحدیداته اوغرامشکن فلمنك ایالات متحده‌سنك ۱۶۱۲ سنه‌سنده باب عالی ایله عقد ایتدکلری بر معاهده ایله کندی تبعه‌لرینه عائد کمیلر ایچون بوحقی استحصال ایتملری نتیجه‌سنده امتیاز مذکور بر قات دها اهمیتدن ساقط اولدی . بو، بالخاصه فرانسزلرلهنده اتخاذاولنان مقرراتی‌حاوی قاپیتولاسیون معاهداتنك احکامی میاننده اوچنجی براستثنا تشکیل ایدییوردی. قاپیتولاسیونلرك تمامیٔ تطبیق احکامنه لایق وجهله اعتنا ایدلمدیکی کبی تجارت دخی لزومی درجه‌سنده حمایه ایدیله‌میوردی .

حلب شهری اوزمان اوروپا ایله شرق آره‌سنده‌کی مبادلاتك مهم بر مرکزی ایدی. اورایه کلی‌مقدارده چوخه، چوید ، توز شکر ادخال‌اولنمسنه مقابل‌بهارات، عطریات ، بعض مواد ابتدائیـه ، اورمه بزلر و مصنوعات متنوعهٔ محلیه اوروپایه سوق واخراج اولنیوردی . انکلیزلر ، وندیکلیلر ، فلمنکلیلر وفرانسزلر شرائط متساویه داخلنده اخذ واعطا ایله مشغول بولنیورلردی. شوقدرکه فرانسزلرك شخصلری هردرلو تعرضاتدن مصون‌عد اولنیوردی. معمافیه چوق‌کچمه‌دن بالخاصه فرانسه‌دن ادخال ایدیلن امتعه — قاپیتولاسیونلره رغماً — انکلیزلرله فلمنکلیلرك تأدیه ایتدکلری رسومدن قات قات فضله وکیفی بر رسمه تابع طوتولمغه باشلادی. زیرا ادخال ایتدکلری اشیا ایچون بوایکی ملت افرادندن آنجـق یوزده اوچ

نسبتنده بر رسم تحصیل اولندیغی حالده فرانسزلردن، اثر سوء استعمال اوله‌رق، یوزده بشه بالغ اولان بر رسمك استیفاسنه قالقیشیلدی . کندی وطنداشلرینه قورتی بر خدمتده بولنمق وتأدیه‌سیله مکلف اولدقلری آغیر ادخالات رسومنی تخفیف ایتمك املیله فرانسه قرالنك درسعادت سفیری قونت (دەسەزی Comte de Sézy) حلب کمرك وارداتنی التزام ایتمش اولان (ملله‌بی بادیه Melleby Badiey) نامنده بر موسوی‌یه کفیل اولمق احتیاطسزلغنده بولندی . موسوینك افلاس ایتمسی اوزرینه ترکلر مطلوبلرینی سفیردن مطالبه‌یه قالقدیلر . بو اختلاف بر طاقم سوء معاملات، حقارات وتعجیزاته سببیت ویردی . قونت (سەزی) بونك اوزرینه حلب پیاسه‌سیله معاملاتده بولنان تجارك نفعی دکل، بالعکس خسارینی منتج اولان وایفاسی کندیسی ایچون ممکن بولنمیان بعض تعهدات آلتنه کیردی. توقیف اولنان وحبس ایله تهدید ایدیلن سفیرینی بو کریوه‌دن قورتارمق ایچون فرانسه قرالی بالذات ایشه مداخله ایتمك مجبوریتنده بولندی . قونت (دەسەزی) یه خلف اوله‌رق درسعادت سفارتنه کچن موسیو (دەلاهه De la Haye) برفرانسز کمیسنه تحمیل اولنوب اوکمینك قپودانی طرفندن ایتالیاده صاتیلان بعض عثمانلی امتعه‌سنك بدلنی تأدیه‌دن امتناع ایلدیکی ایچون ترکلر ایله بیننده وخیم براختلاف ومنازعه باش کوستردی . مومالیه نهایت توقیف ویدی قله‌ده حبس اولندی . آنجق امتعه‌نك اثمانی کندی طرفندن تمامیله تأدیه اولندقدنصکره تخلیه ایدلدی .

برطرفدن درسعادتده بوکبی احوال جریان ایدرکن دیکر طرفدن بحرسفیدده اجرای سیر وسفر ایدن فرانسز کمیلری جزایر وطرابلس قورصانلرینك تعرضات شقاوتکارانه‌سنه هدف اولمقدن خالی قالمیوردی . فرانسز سنجاغنه قارشی روا کوریلن تجاوزات وحقاراتك انتقامنی آلمق ایچون اون دردنجی لوئی جزایر سواحلنده کائن (جیجری Gigeri) موقعنی (دوق‌دەبوفور Duc de Beaufort) ك قوماندانسنده‌کی فیلو طرفندن وطرابلس قورصانلرینك راکب اولدقلری سریع‌السیر کمیلره الجاکاه اولان ساقیز لیماننده (دوکن Duquesne) ك امری آلتنده دیکر بر فیلو جانبندن طوپه طوتدیرمغه قدر ایلری‌یه واردی . آمیرال (دوکن) مقام تهدیدده چناق قلعه بوغازینی زورلیوب درسعادت اوکنده بر نمایش بحری یاپمقدن بیله بحث ایدییوردی .

بتون بوسوء معاملاته نهایت ویرمك وتجارت ایله سیر سفائنه محتاج اولدقلری امنیت وحمایه‌یی بخش وتأمین ایتمك زمانی کلمشدی . بو امنیته دسترس اولمق ایچون

آنجق بر چاره وار ايدی كه اوده قاپيتولاسيونلری تجديد ايتديرمك ايدی . هرطرفده كنديسنه سائر دولتلره نسبتله اثر تفوق ورجحان كوسترلمسنده اصرار ايدن اون دردنجی (لوئی) درسعادتده‌كی سفيری واسطه‌سيله اودرجه فاحش مساعدات وامتيازات طلب ايتدی‌كه قاپيتولاسيونلرك مجدداً عقدی ايچون كيريشيلن مذاكرات طول مدت شورنجمه‌ده قالدی وحتی بونلرك هيچ بر زمان حسن نتيجه‌يه اقتران ايتميه‌جكنه حكم اولندی . شرقده‌كی رقابت دوليه‌نك مرور زمان ايله دها حاد بر شكل آلمسی تركلرك حرص وطمعنی تزييد ايلديكندن دولت عثمانيه كوندن كونه دها زياده مشكل‌پسندلك كوسترمكده ، كيت كيده دها آغير شرائط درميان ايلمكده ايدی . صدر اعظمی فرانسه‌يه قارشی دها معتدلانه و ائتلافپرورانه بر وضعيت اتخذينه سوق واماله ايچون فرانسه اردولرينك فلمنك ايالات متحده‌سی اوزرنده بر قاچ پارلاق مظفريت اكتساب ايتمسی لازم كلدی وفی‌الحقيقه ١٦٧٢ تاريخنده الده ايديلن بر ايكی مظفريت اوزرينه شومقصد حاصل اولدی . اوزمان اون دردنجی (لوئی) نك شكوه وسطوتی كنديسنه بعض جميله‌لر كوسترلمسنی ايجاب ايتديره‌جك بر درجهٔ معلايه واصل اولمشدی . طول مدت دوام ايدن مذاكراتدن صكره وفرانسه سفارتی كاتبلرندن برينك ديديكی كبی « تركيه‌ده پك بيوك بر فضيلت اوله‌رق تقدير اولنان وممالك شرقيه‌ده هردرلو مشكلاتی رفعه وموفقياتی تأمينه مدار اولان صبر » سايه‌سنده نهايت فرانسه سفيری (دەنوآنتل De Nointel) ١٦٧٣ سنه‌سی حزيرانك بشنده قاپيتولاسيونلرك آلتنجيسی اولان بر معاهده‌يی عقده موفق اولدی .

معاهدهٔ مذكوره‌يه تذييل اولنان بعض مواد منضمه ايله فرانسه‌يه بر طاقم امتيازات ومساعدات جديده بخش اولنمشدر :

١٦٧٣ تاريخلی قاپيتولاسيونك متنی [*]

چون حضرت حق جل وعلانك علو عنايت بی‌غاياتی وسرور انبيا عليه وعلی اله افضل التحياتك معجزات كثيرة البركاتی ايله

بن كه سلطان صناديد سلاطين خواقين دوران و تاج بخش خسروان اورنك نشين زمان و اشرف مداين و امصار وابرك وايمن ديار اولان حرمين شريفين خادمی وقدس مباركك حامی وحاكمی وروم‌ايلی وطمشوار وولايت بوسنه وسكتوار وقلعه اكریٔ استوار وولايت اناطولی وقرمان وديار عربستان وعموماً كردستان جانبلرينك وقريم ودشت قپچاق

[*] مجموعهٔ معاهداتده مندرج تركجه اصليدر .

اقليملرينك وجزيرهٔ كريد وردوس وقبريس وذوالقدريه وشهر زور وديار بكر وحلب ورقه وقرص ووان وچلدر وارضروم نزهت رسوم وشام دارالسلام ودارالخلافهٔ بغداد بهشت اباد وكوفه و بصره ولحسا وسواحل حبش ومصر نادر العصر ولايتلرينك ودارالجهاد جزاير و تونس وحلق الواد و طرابلس غرب و سائر ممالك وبلدان خصوصا دارالامن والامان حسرت الملوك اولان شهر استانبول ودارالحربدن قوهٔ قاهرهٔ خسروانه و سطوت باهرهٔ ملوكانه‌مز ايله بعون الملك النصير قبضهٔ فتح وتسخيره كتوريلان مداين و امصار و ممالك وديارك شهريارى واوونك عزت دثارك تاجدارى واقدكزوقره‌دكزونجه ممالك وجزايروبنادر ومعابرك وقبائل وعشايرك وبوندن ماعدا نيجه حصن حصين نامدارك پادشاه معدلت پناهى وشهنشاه نصرت دستكاهى (سلطان محمد خان بن سلطان ابراهيم خان بن سلطان احمد خان ابن سلطان محمد خان ابن سلطان مراد خان بن سلطان سليم خان بن سلطان سليمان خان بن سلطان سليم‌خان بن سلطان بايزيد خان بن سلطان محمد) خاتم حضرت وهاب مالك الرقاب تعالى شانه عن شوائب الارتيابك كمال فضل وعنايتى ايله ملجاء سلاطين عاليتبار ومأواى خواقين ذوى‌الاعتبار اولان عتبهٔ علية دولتمدارمزه

افتخارالامراء العظام العيسويه مختارالكبراء الفخام فى‌الملة المسيحيه مصلح مصالح جماهير الطائفة النصرانيه ساحب اذيال الحشمة والوقار صاحب دلايل المجد والافتخار ولايت فرانچه پادشاهى لويز ختمت عواقبه بالخير والرشاد

كندونك مدبر ومقبول ومعتبر بكزاده‌لرندن اولوب ولايتلرينك جميع امورلرنده‌وپارس ديواننك مشير و مستشارى و حالا استانهٔ سعادتده ايلچيلك خدمتنده اولان قدوة امراء الملة المسيحيه عمدة كبراء الطائفة النصرانيه اولان شارل فرانسوا اوليمار كى‌ده نوانتل ختمت عواقبه بالخير يديله خلوص فؤاد وكمال اتحادى مشعر نامه‌سى كلوب عهد پيشين ودور ديريندن الى هذه الحين اباء كرام واجداد عظامز اناراه براهينم ايله فرانچه پادشاهلرى ماينلرنده منعقد اولان دوستلق اسلوب سابق اوزره مرعى اولنق مومى‌اليهك قصواى آمال واقصاى مافى‌البالى اولوب بوندن اقدم فرانچه پادشاهنك ايلچيلر وقونسلوسلرينه و تاجرلرينه وترجمانلرينه وسائر رعايالرينه دخل وتعرض اولنميوب ظل ظليل‌معدلت اشتمالمزده اسوده حال ومرفه البال اولالر ديو سعيد الحيات شهيدالممات مرحوم ومغفورله (سلطان‌محمدخان) زمان سعادتلرنده ويريلوب بعده مرحوم و مغفورله جدمز (سلطان احمد) خان طاب ثراه زماننده تكرار تجديد اولنوب اللرينه ويريلان عهدنامهٔ همايونى كتوروب و مومى اليه آستانهٔ سعادتمزك دوستى اولوب كمال اتحاد و خلوص ووداد اوزره اولمغله ذكر اولنان عهدنامهٔ همايون تجديد وبعض مواد الحاق اولنمق بابنده استدعاى عنايت ايتمكله التماسى خيز وقبولده واقع اولوب‌ومقدما ويريلن عهدنامهٔ همايون مقررطوتيلوب‌والتماس اولنان مواد دخى عهد نامهٔ همايونه الحاق اولنمق اوزره خط همايون شوكتمقرونمز ايله فرمان قضا جرانمز صادر اولوب

— ١ —

فرانچه‌لودن قدس شريف زيارتنه كلوب كيدنلره وقمامه نام كنيسه‌ده اولان رهبانلره دخل وتعرض اولنميه

— ٢ —

وفرانچه پادشاهى اولنلر قديمدن استانهٔ سعادتمزله دوستلق اوزره اولوب دوستلقه

خلل ویرر بروضعلری اولمامغله مرحوم ومغفورله (سلطان سلیم) خان طاب ثراب زماننده ممنوع اولان متاعدن پنبه ورشتهٔ پنبه وسختیان ویریله دیو حکم ویرلش ایمش. حالا آستانهٔ سعادتمزه اولان کمال اخلاص و اختصاصلرینه بناءً اجداد عظـامم نوراه مراقدهم زماننده ممنوعاتدن اچه‌لری ایله بال مومی وکون ویریلوب بر فرد مانع اولیه دیو عهد نامه‌ده قید اولنمغین بندخی کما کان مقرر طوتدم .

— ۳ —

وولایتلرندن آدملری و تجاری کتوردکلری غروشـدن ممالك محروسه‌مده اولدن رسم النمامغله خالا دخی طلب اولنمیه وغروشلرك اچه قطع ایدرز دیو خزینه‌دار وضربخانه‌امینلری دخل ایلمیه‌لر .

— ٤ —

وفرانچه تجارندن بعض حربی کمیلرینه کیروب کندو حاللرنده تجارت اوزره ایکن حربی کمیده بولندیکز دیو کندولرین اسیر واسبابلرین کرفت ایلمك شرع شریفه مخالف اولمغین مادامکه کندو حاللرنده تجارت اورزه اولوب قورصان کمیسنده فساد اوزره اولمیه‌لر اول بهانه ایله اسبابلری کرفت وکندولری اسیر اولمیه .

— ٥ —

وفرانچه‌لودن بری ملك کمیسنه حربی ولایتدن ذخیره تحمیل ایدوب ینه حربی ولایتنه کیدرکن اهل اسـلام کمیلری راست کلدکلرنده دشمنه ذخیره ایلدرسز دیو کمیسی کرفت وکندولرین اسیر ایتمیه‌لر .

— ٦ —

وذمیلردن بری ممالك اسلامیه‌دن ذخیره الوب کیدرکن کرفت اولندقده فرانچه‌لولردن کمیده اولان اجیرلر اسیر اولمیه .

— ۷ —

وفرانچه‌لولر اهل اسلام کمیلرنده اختیاریله ذخیره صاتون آلوب حربی ولایتنه آلوب کیتمیوب کندو ولایتلرینه کیدرکن اهل اسـلام کمیلری راست کلدکلرنده اخذدن صکره کمی‌یی کرفت وایچنده اولنلری اسیر ایلمیه‌لر وآنك کبی فرانچه‌لو اسـیر بولنور ایسـه اطلاق اولنوب اسبابی ویریله .

— ۸ —

ومشار الیه فرانچه پادشاهنك رضاسی اوزره تاجرلر ولایتلرندن کتوردکلری والوب کتدکلری متاعلردن قدیمدن نه بهایه طوتوب کمرك النه کلدی ایسـه کیرو اولمنوال اوزره النوب زیاده بهایه طوتلمیه .

— ۹ —

وبیع ایچون اخراج اولنان متاعدن ماعدا آخر اسکله‌یه کیتمك استدکلرنده متاعلرندن کمرك طلب ایلمیه‌لر وآخر اسکله‌یه ایلتمکه مانع اولیه‌لر .

— ۱۰ —

و حادث اولان قصـابیه ورفت وباج ویسـاق قولی اوچیوز اچه‌دن زیاده سـلامتلك رسمی طلب اولنمیه .

— ١١ —

جزایر غرب قورصانلری لیمانه واردقلرنده رعایت اولنوب باروت قورشون ویلکن وسائره‌آلات ویریلوب لکن مزبورلر فرانچه تجارلرینه راست کلدکلرنده اسیر ومالارین غارت ایدرلر ایمش. مرحوم جد بزر کوارمز طاب ثراه زماننده بالدفعات تنبیه اولنوب متنبه اولمیوب تعدی‌اوزره ایمشلر. بوخصوصه دخی رضای‌همایونم یوقدر. اومقوله فرانچه‌لو اسیروار ایسه اطلاق اولنوب مالری بیقصور ویریله من‌بعد متنبه اولمیان قورصانلرك شناعت‌ایلدوکن مشارالیه ذمه ایله اعلام ایلدکده قنغی بکلربکی زماننده اولورایسه اول بکلربکی معزول‌اولوب غارت اولنـان الاتلری تضمین ایتدیریله . بو خصوص ایچون دفعاتله تنبیه اولنمشیکن متقید اولمدقلری اجلدن امر شریفمه امتثال ایتمزلر ایسـه آنلر دخی فرانچه ولایتـه واردقلرنده فرانچه پادشاهی طرفندن قلعه‌لرینه ولیمانلرینه قبول ایدلیوب فسادلرك دفع ایچون تقید ایلدکلرنده عقد اولنـان عهده خلل ویرمز دیو اجدادمز زماننده ویریلان حکم شریفـك مضمونی کماکان مقرراوله. وبوبابده مومی‌الیهك شکر وشکایتی مقبول همایونم اوله .

— ١٢ —

و جزایر وتونسه‌تابع‌اوستورغه کورفزی‌نام محللر ده اجداد عظام طاب‌ثراهم‌زمانلرنده فرانچه‌لویه مرجان وبالق صید ایتلریچون حکملر ویرلش. اولدن جاری‌اولان عادات اوزره اول محللرده کماکان مرجان وبالق صید ایله‌لر وخارجدن کمسنه‌یه دخل ایتدیرلیه .

— ١٣ —

وایلچیلری خدمتنده اولان ترجمانلری اولکلدوکی اوزره خراجدن وقصابیه‌دن وسائر تکالیف عرفیه‌دن معاف اوله‌لر .

— ١٤ —

و فرانچه تجـاری کمیلرینه تحمیل ایلدکلری متاعدن و بعض ذمیلر کندی کمیلری ایله حربی ولایتنه ایلدوب کتوردکلری متاعدن ایلچیلرینه وقونسلوسلرینه عائد اولان رسماریتی وبابلاج حقلرین بیقصور ویروب عناد و مخالفت ایلمیه‌لر .

— ١٥ —

و فرانچه‌لولرك بربری ارا‌سنده قان ویاخود آخر شناعت واقع اولور ایسه ایلچیلری وقونسلوسلری آیینلری اوزره کوروب فصـل ایدوب ضـابطلردن بر فرد دخل وتعرض ایلمیه‌لر .

— ١٦ —

وتاجرلرینك احوالی‌ایچون نصب ایلدکلری قونسلوسلردن بعض‌کمسنه‌لر دعوا ایتدکلرنده کندولرین حبس ایدوب اولرین مهرلیوب تعدی ایتمیه‌لر قونسلوسلری ایله دعواسی اولنلرك خصوصی آسـتانهٔ سـعادتمده استماع اولنه . ذکر اولنان موادك خلافنه متقدم ومؤخر امر شریف ابراز اولنور ایسه استماع اولنمیوب عهدنامهٔ همایون موجبنجه عمل اولنه .

— ١٧ —

ومشارالیهك سلسلهٔ نسلی ملت مسیحیه وملوك طوایف عیسویه میانده مشهور اولان قراللر وبانلردن متقدم متالید حکومت مفوض و مسلم اولدیغندن ماعدا آبا و اجداد عوالی

شانمزك زماندن بو آنه كلنجه عتبهٔ عليهٔ عدالت عنوانمزه دخی جمله قراللردن زياده خلوص ال ايله دوستلق ايدوب شمدی يه دك ماينده نقض عهد وآمان و نكث ميثاق و ايمان ولمايوب سدهٔ سعادتمزده كمال اخلاص ايله اختصاصده ثابت قدم وراسخ دم اولكلدوكی جلدن آستانهٔ سعادت آشيانمزده متيم اولان فرانچه ايلچيلری ديوان بلند ايوانمزه كلدكلری وزرای عظام مشيران ذوی الاحترامزه واردقلرنده اسپانيا و سائر قراللرك ايلچيلرينك وزرلرينه قديمدن اولی كلديكی اوزره تقدم وتصدر ايليه لر .

— ١٨ —

و هدايا و لباسلری و مأكولات و مشروباتلری مهمی ايچون اقچه لريله كتوردكلری نسنه لردن كمرك وباج طلب اولنميه .

— ١٩ —

وبندرلرده اولان بايلوسلری دخی اسپانيه وسائر قراللرك بايلوسلرينه آستانهٔ سعادتمده جاری اولديغی اوزره تقدم وتصدر ايليه لر .

— ٢٠ —

وفرانچه لولرك كندوماللری و سائر اسبابلريله قاليونلری و سائر كميلری جميع زمانده سكله لره وليمانلره وسائر ممالك محروسه مزه ايشليانلر امن وامان اوزره كلوب كيدوب آنك كبی درياده فورتنه مضايقه ويروب كميلرينه معاونت لازم اولدقده اول محلده حاضر بولنان كرخاصه كميلری خلقيدر و اكر غيريدر معاونت ومظاهرت ايليه لر. وقاليونلرينك سرداری ورؤساسنك مختاری قپودانلرك قائممقامی رعايتنك اهتمامی خصوصنده دقيقه فوت اولنميوب واقچه لری ايله زاد وزواده لری تداركنده سعی واهتمام ايليه لر .

— ٢١ —

واكر شدت روزكار ايله دكز كميلرين قره يه اترايسه بكلر وقاضيلر وغيريلری معاونت يدوب قورتولان اسباب واموال كيرو كندولرينه ويريلوب دخل اولنميه .

— ٢٢ —

وبالجمله اكر قره ده واكر درياده كندو حالنده يوريان فرانچه لو اولوب امان اوزره كلوب كيدن تجار طائفه سی واول ديارتاجرلری وترجمانلری وسائر آدملری دريادن وقره دن ممالك محروسه مه كلوب بيع وشرا وتجارت ايليوب شولكه رسوم عاديه وقونسلوسلق حقيدر عادت وقانون اوزره ويردكلرندن صكره كايشده وكيدشده قپودانلردن ودرياده يوريان خاصه وكوكللو رئيسلردن وغيريدن وعساكر خلقندن كمسنه مانع اوليه .

— ٢٣ —

وتجار طائفه سنك رضالری يوغيكن بعض متاع جبراً اوزرلرينه براغوب تعدی اولنميه.

— ٢٤ —

وفرانچه لودن بری مديون اولسه بورجلودن طلب اولنوب اكر كفيل دكل ايسه اخر كمسنه طوتيلوب طلب اولنميه .

— ٢٥ —

واكر مرد اولسه اسباب واموالنه كمسنه دخل ايتميه. كيمه وصيت ايدرايسه اكا ويريله.

اكر وصيتسز مرد اولورايسه قونسلوسلرى معرفتيله اول‌يرلو يولداشنه ويريله. بيت‌المالجيلر وقساملر دخل ايليه .

— ٢٦ —

فرانچه تاجرلرى و ترجمانلرى و قونسلوسلرى ممالك محروسه‌مده بيع وشرا وتجارت وكفالت خصوصلرنده وسائر امور شرعيه‌ده قاضى‌يه واروب ثبت سجل ايتديروب ويا حجت آلالر. صكره نزاع اولور ايسه حجت وسجله نظر اولنوب موجبى ايله عمل اولنه .

— ٢٧ —

ايكيسندن برى اوليوب مجرد شاهد زور اقامت ايدوب خلاف شرع شريف نسنه دعوا ايدرلر ايسه مادامكه قاضيلردن حجتلرى اولميوب وياخود سجلده مقيد بولنميه آنك كبى تزوير ايتديرليوب خلاف شرع شريف اولان دعوالرى استماع اولنميه .

— ٢٨ —

وبعض كمسنه‌لر بزه شتم ايلديكز ديو مجرد جلب و اخذ ايچون خلاف شرع شريف رنجيده ايدرلر ايسه منع ودفع اولنه .

— ٢٩ —

بونلردن برى دين‌ايدنسه وياخود بروجهله‌متهم‌اولوب غيبوبت‌ايلسه آنك ايچون كناهسز كفيل اولميان آخردن كمسنه زنجيده اولنوب طوتلميه .

— ٣٠ —

و فرانچه‌لويه متعلق اسير بولنورايسه ايلچيلرى و قونسلوسلرى‌تعيين ايليوب فرانچه‌لودر ديرلر ايسه آنك كبيلر صاحبلرى وياوكيللرى‌ايله سدۀ سعادتمه كوندريله ، قضيه‌سى كوريله.

— ٣١ —

فرانچه‌لودن ممالك محروسه‌مده تمكن ايدنلرندن خراج طلب اولنميه .

— ٣٢ —

اسكندريه وطرابلس شام و جزايروسائر يرلرك اسكله‌لرنده‌نصب اولنمش‌قونسلوسلرينك يرينه اول خدمت عهده‌سندن كلور برادملرك تعيين ايدوب كوندردكلرنده كمسنه مانع‌اوليه.

— ٣٣ —

و تكاليف عرفيه‌دن معاف‌اوله . فرانچه تجارى‌ايله بركمسنه‌نك نزاعى‌اولسه قاضى‌يه واردقده فرانچه‌لونك ترجمانلرى حاضر بولنمز ايسه قاضى دعوالرى استماع ايتميه. اكر ترجمانلرى مهم مصالحده ايسه كلنجه توقف اولنه . اما انلر دخى تعليل ايدوب ترجمانمز حاضر دكلدر ديو عوق ايتميوب ترجمانلرين احضار ايليه .

— ٣٤ —

و اكر فرانچه‌لرك بربرى نزاعلرى اولسه ايلچيلرى و قونسلوسلرى عادتلرنجه كوروب فصل ايده . كمسنه مانع اوليه .

— ٣٥ —

و فرانچه كميلرى عادت و قانون اوزره استانبولده ارنوب كيتدكدنصكره قانون قديم

اوزره بر دخى بوغاز حصارى اوكنده ارانوب اجازت ويريلور ايمش. حالا قانون قديمه مخالف كليبوليده دخى آرانورايمش. من بعد عادت قديمه موجبنجه بوغاز حصارلرى اوكنده ارانوب كيده.

— ٣٦ —

وممالك محروسه‌مدن دريا يوزينه چيقان كميلروقدرغه‌لر ودونمالر درياده فرانچه كميلرينه بولشدقده بربرى ايله دوستلق ايدوب ضرر وزيان ايتميه‌لر. مادامكه كندو رضالرى ايله هديه‌ويرميه‌لرجبراً آلت واسبابلرين وامرد اوغلانلرين وغيرى نسنه‌لرك آلوب تعدى ايتميه‌لر.

— ٣٧ —

وندكلويه ويريلان عهد نامۀ همايونده مسطور اولان خصوصلر فرانچه‌لو حقنده دخى مقرر اولوب شرع قويم وعهد نامۀ همايونمه مغاير كمسنه مانع و مزاحم ومتخاصم اولميه. مزبور قاليونلر وكميلر ممالك محروسه‌مه كلدكلرنده ضبط و صيانت اولنوب امين وسالم كيرو كيده‌لر. اكر اسباب واموال يغما اولنمش بولنور ايسه غارت اولنان اسباب واموالك وآدملرك ظهوره كلسى بابنده سعى واقدام اولنوب اهل فساد هركيم اولورايسه اولسون كركى كبي حقلرندن كلنه.

— ٣٨ —

بكلربكيلر وسنجاق بكلرى وقپودانلر قوللرم وقاضيلر وامينلر وخاصه كوكللو رئيسلر وعموماً ممالك محروسه‌م اهاليسى اشبو عهد نامۀ همايونك مضمون معدلت مقرونى ايله عمل ايليوب قطعا خلافنه جواز كوسترليه. شويله‌كه:

— ٣٩ —

فرمان قضا جريانمه مخالفت ومعاندت اوزره‌اولوب ساعى بالفساد اولان طائفۀطاغيه‌دن اوله‌لر اولتقوله‌لره امان وزمان ويريليوب حقلرندن كلنه‌كه سائرلرينه موجب عبرت واقع اوله وبالجمله مرحوم ومغفورله (سلطان سليمان) خان واجداد عظامم انار اللّٰه تعالى براهينهم زمان شريفلرنده عنايت اولنان عهد نامه‌لر موجبنجه عقد اولنان عهد وامانه مخالف اصلا دخل وتعرض ايتديرلميه.

— ٤٠ —

وبوندن اقدم آستانۀ سعادتمده مستقل ايلچيلرى اوليان حربى طائفه فرانچه پادشاهى بيراغى آلتنده تجارت وزيارت ايچون ممالك محروسه‌مه كلوب كيتمكه اجداد عظامم طاب ثراهم زمانلرنده اذن همايون ويريلوب فرانچه‌لولره ويريلان عهدنامه‌لرده دخى مسطور ايكن بعده علت سببى ايله طائفۀ مزبوره ممالك محروسه‌مه كليت اوزره كلمكدن منع وعهدنامه‌لردن اخراج اولنمشلر ايدى. مقدما مشاراليه فرانچه پادشاهى سدۀ سعادت مأبلرينه نامه كوندروب حربيلر تجارتدن منع اولندقلرى تقديرجه قدس شريف زيارتنه اولدن واره كلدكلرى اوزره واروب كلوب رنجيده اولميه لر وبعد زمان طائفۀ مزبوره‌يه تجارت ايچون ممالك محروسه‌مه كلوب كيتمكه رخصت ويريلور ايسه اول زمانده كيرو فرانچه بيراغى التنده كلوب كيدوب تجارت ايده‌لر ديو التماس ايتمكين مومى اليه فرانچه پادشاهنك اباً عن جد اجداد عظامم زمانندن الى هذه الان عتبۀ عليه‌مزه اولان قديمى دوستلغه رعايت رجاسى مقبول همايونلرى اولوب فرمان عاليشانلرى شويله صادر اولمشكه ملت نصارادن مشاراليه فرانچه پادشاهى دوستلق

اوزره اولان حربیلردن قدس شریف زیارتنه عزیمت ایلیانلر اولدن کلدکلری اوزره امن و امان ایله کندو حاللرنده کلوب کیدوب زیارت ایتمك ایستدکلرنده کلشده و کیدیشده رنجیده ورمیده اولنمیه‌لر وبعد زمان طائفهٔ مزبوره‌یه ممالك محروسه‌مه تجارت ایچون کلوب کیتمکه اذن همایون ویرلك اقتضا ایدرایسه اول‌زمان اسلوب سابق اوزره فرانچه پادشاهی بیراغی آلتنده کلوب کیدوب اخرك بیراغی آلتنده کلوب کیتمکه تعغیاً رضا کوسترلیه دیو وجه مشروح اوزره‌قدیمدن اجداد عظامم‌زمانلرندن بوآنه‌دکین الرنده اولان‌منفصل ومصرح عهدنامهٔ همایونلری حالا تجدید وفیمابعد ذکر اولنان‌مواد الحاق اولنمغه‌خط همایون‌سعادتمقرونمله صادر اولان فرمان‌عالیشانم موجبنجه جمله‌دن بری:

— ٤١ —

فرانچه‌یه تابع اولان پسقپوسلر وسائر فرنك مذهبنده اولان رهبان طائفه‌سی هرنه جنسدن اولورایسه اولسون ممالك‌پادشاهیده قدیمدن اولدقلری یرده کندو حاللرنده اولوب آیینلرین اجرا ایلدکارنده کمسنه مانع اولیه. وقدس شریفك داخلنده وخارجنده وقمامه نام کلیساده قدیمدن اوله‌کلدیکی اوزره تمکن ایلیان فرنك راهبلرینك حالا ساکن‌اولوب اللرنده اولان زیارتکاهلرینه کماکان فرنك راهبلرینك اللرنده‌اولوب کمسنه داخل ایلمیه. وتکالیف طلبیله رنجیده‌ایلمیه‌لر. ودعوالری ظهور ایلدکده شلمنده فصل اولنمزایسه‌استانه‌سعادته حواله‌اولنه.

— ٤٢ —

وقدس شریفه واران فرانسز واندره تابع اولان هرنه‌جنسدن اولور ایسه وارمده وکلمده کمسنه دخل ایلمیه.

— ٤٣ —

حالا غلطه‌ده اولان جزویت وقپوچین نام ایکی فرانچه رهبان طائفه‌لری قدیمدن اللرنده اولان ایکی کلیسالری ینه اللرنده ضبط و تصرفلرنده اولوب اول کلیسالرك بری احراق اولنمقله اذن شرعله تعمیر اولنوب ینه کاالاول قپوچین اللرنده اولوب رنجیده اولنمیه‌لر. کذلك ازمیرده وصیداده واسکندریه‌ده وسائراسکله‌لرده اولان فرانسز طائفه‌سنك کلیسالرینه دخل ورنجیده اولنمیه. وبوبهانه ایله اقچه‌لرین آلمیه‌لر.

— ٤٤ —

وغلطه‌ده اولان بیمار خانه‌لرنده انجیل تلاوت ایلدکلرندن رنجیده اولنمیه‌لر.

— ٤٥ —

فرانچه تجاری ممالك محروسه‌یه کتوردکلری و الوب کتوردکلری امتعه‌لردن قدیمدن بو انه دکین یوزده بش ویروب لکن دولت علیه‌نك قدیمی دوستلرندن اولمقله یوزده‌اوچ کمرك ویرمك اوزره مجدداً اللرنده اولان عهدنامهٔ همایونلرینه الحاق اولنمق بابنده استدعای عنایت ایتمکین رجالری حیز قبولده واقع اولوب وجه مشروع اوزره ویروب زیاده طلب اولنمیه. وکمرکلرین ادا ایلدکلرنده ممالك محروسه‌ده‌جاری‌اولان نقود خزینهٔ عامره‌یه الندیغی منوال اوزره النوب نقصان وزیاده طلبیله رنجیده اولنمیه‌لر.

— ٤٦ —

واستانهٔ سعادتده ایلچیلری و قونسلوسلری وکتخدالری اولیان پرتقال وصجلیه وقاتالان

ومسنه وانقونه وسائر حربی طائفه‌سندن فرانچه پادشاهنك بیراغی التنده قدیمدن كلدكلری اوزره اختیارلری ایله كلنلر كندو حاللرنده اولوب صلح و صلاحه مغایر وضع وحركت كندولردن صادر اولمدقجه سائر فرانسزلر كبی كمركلرین ویروب كمسنه دخل ایلمیه .

— ٤٧ —

مصدریه‌یی انكلتره تجاری ویردكلری اوزره انلر دخی استانبولده و غلطه‌ده اولان مصدریه‌جیلره ویروب زیاده طلبیله رنجیده اولنمیه .

— ٤٨ —

وامنا زیاده كمرك تحصیل ایچون متاعلرین زیاده طوترلر ایسه اقچه یرینه متاع آلوب مخالفت ایلمیه‌لر .

— ٤٩ —

وبركره كمركی ادا اولنمش اییك وچتكدن تكرار كمرك طلب اولنمیه .

— ٥٠ —

وكمركلرین امناالدتلرنده ادا تذكره‌لرین ویروب آخر اسكله‌یه كوتورمكه مانع اولمیوب وتكرار براسكله‌ده دخی كمرك طلبیله رنجیده اولنمیه .

— ٥١ —

وفرانچه قونسلوسلری وانلره تابع اولان رهبان وتجار طائفه‌سی وترجمانلری كندو نفسلریچون معتاد معینه قدر اولرنده شیره صیقوب وطشره‌دن خمر كتوروب استعمال ایلدكلرنده رنجیده اولنمیه‌لر .

— ٥٢ —

ودرت بیك اقچه‌دن زیاده اولان دعوالری دیوان همایونده استماع اولنوب غیری یرده استماع اولنمیه .

— ٥٣ —

وفرانچه‌لولر اولدیغی محله‌لرده قان واقع اولسه اول محله‌لرده بولنان فرانچه‌لولره مادامكه اوزرینه بر نسنه ثابت اولمدقجه جریمه نامیله من بعد رنجیده ورمیده اولمیه .

— ٥٤ —

وایلچیلری خدمتنده اولان ترجمانلر فرانچه‌لولره عنایت اولنان معافیت انلرك حقنده دخی مقرر اوله .

— ٥٥ —

ذكراولنان عهد ومیثاق اوزره مادامكه مشارالیه فرانچه پادشاهی سدهٔ سعادت پناهمزه صداقت و اخلاصده ثابت قدم و راسخ دم اوله‌بندخی دوستلغی قبول ایدوب عهد ویمین ایدرمكه یرلری وكوكلری یوقدن وار ایدن خدای متعال حقیچون واجداد عظام طاب ثراهم روحلریچون بو طرفدن دخی خلاف عهد ومیثاق ومغایر عقد ووفاق ایش اولمیوب دائما اشبو عهد نامهٔ همایون سعادتمقرونمك مضمون شریفی ایله عمل اولنه. تحریراً فی الیوم العاشر شهر صفرالخیر سنة اربع وثمانین والف .   ادرنه ، ٥ حزیران ١٦٧٣

بوقاپیتولاسیونده بالخاصه جالب دقت برشی وار ایسه اوده قتولیك مذهبنك صورت مخصوصه‌ده حمایه‌یه مظهریتنی مبین موادی حاوی اولمسیدر . بوندن اول آنجق قدسده وقمامه کلیساسنك جوارنده مقیم فرنك رهبانلرینك یدتصرفلرنده بولنان معابد اوزرنده‌کی حق تملکی تصدیق ایدلمش اولدیغی حالده یکی قاپیتولاسیون معاهده‌سنده ممالك عثمانیه‌نك هرنرده‌سنده اولورایسه اولسون بالعموم پسقپوسلرایله رهابینك تحت اداره‌لرنده‌کی معابد اوزرنده‌کی حق تصرفی قبول اولنمش وبونلرك سربستجه اجرای آیین ایتملك خصوصنده‌کی حقلری ابقا ایدلمشدر . فضله اوله‌رق اوجله بعض تکالیفه تابع طوتیلان کلیسالرك دخی بعدمارسومدن معافیتلری اعلان اولنمشدر . الحاصل اوزمانه قدر امودینیه حقنده کیفی برصورتده کوسترلمکده اولان مساعدات اشبو معاهده‌نك تاریخ عقدندن اعتباراً ماهیت کیفیه‌سنی غائب ایدرك عادتا حقوق دول قواعدندن بری حالنی آلمشدر .

۱۶۷۳ تاریخلی قاپیتولاسیون ارباب تجارتی دخی ممنون ایده‌جك بعض مقرراتی حاویدر . مواد مذیله‌نك بشنجی فقره‌سیله [بند ٤٥] فرانسه تبعه‌سندن اثرسوء استعمال اوله‌رق استیفا اولنان یوزده بش کمرك رسمی بدایةً تقرر ایدن نسبته ، یعنی یوزده اوچه تنزیل اولنمشدر . آلتنجی فقره [بند ٤٦] ایله بوحق فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده یشایان باجمله ملتلره تشمیل اولنیور . اون برنجی فقره [بند ٥١] فرانسه قونسلوسلریله ترجمانلرینه ، فرانسز رهابینیله تاجرلرینه کندی خانه‌لرنده احتیاجات ذاتیه‌لری نسبتنده شراب اعمال ایتمك ویابونی خارجدن کتیرتمك حقنی ویریور . شراب استعمالنك اووقت ترکیه‌ده قطعیاً ممنوع اولدیغی دوشونیله‌جك اولورایسه بوتدبیرك اتخاذنده‌کی اصابت آشکاردر [۱] .

معاهده‌یه تذییل ایدیلن موادك اون ایکنجی فقره‌سی [بند ٥٢] تبعهٔ عثمانیه‌ایله بینلرنده یوز فرانقی متجاوز برمطلوب یوزندن دعوا ظهور ایدن فرانسزلری بلاد ساحلیه‌ده‌کی حکام طرفندن محاکمه اولنمق مجبوریتندن وارسته قیلیور . اون اوچنجی ماده‌ده [بند ٥٣] فرانسزلره دها جالب دقت برامتیاز بخش اولنیور . بوامتیازه نظراً برمحله‌ده برجنایت وقوعنده محلهٔ مذکوره‌نك بتون سکنه‌سندن اوزمان طلب وادعاسی عرف وتعامل اقتضاسندن اولان جریمه‌دن فرانسزلر معاف طوتیلیور .

بومعاهده‌نك طرفین عاقدین جانبندن امضالنمسی فرانسه‌ده موجب مسرت بر

---

[۱] بوماده بالآخره لغو اولندی وشراب اعمال ایتمك خصوصنده‌کی مساعده یالکز قونسلوسلره منحصر قالدی .

وقعه‌كبى تلق اولندى . مذاكراتى حسن ختامه ايصاله موفق اولمسندن طولايى درسعادت سفيرى (ده‌نوآنتل) ك شهرت سياسيه‌سى پك زياده آرتدى . برچوق موزعلرك « عثمانلى پادشاهيله فرانسه‌قرالى آره‌سنده موسيو « ده‌نوآنتل » ك همتيله عقد وتجديد اولنان اتفاق معاهده‌سى » سرلوحه‌سنى حائز ومقاوله‌ٔ منعقده‌نك نقاط اساسيه‌سى حقنده تفصيلاتى حاوى اوراق مطبوعه‌يى بلند آواز ايله پارس سوقاقلرنده صاتدقلرينى او تاريخلرده قلمه آلنمش خاطرات بزه اوكره‌ديور .

شرقده‌كى فرانسه منافعنك حمايه‌سنى تأمين ايدن بو وثيقه‌دن ممكن مرتبه استفاده تأمينى وظيفه‌سى (قولبر Colbert) كبى فطين ومدبر برماليه ناظرينه توجه ايديورردى . مومى اليهك متيقظانه اداره‌سى زماننده فرانسه‌نك شرقده‌كى تجارتى اك بيوك تشويقات و ترغيباته نائل اولدى . حيات ماليه‌ده تجارت واقتصادياتك اهميتنى هركسدن زياده تقديره مقتدر اولان (قولبر) بتون انظار دقتنى تجارتك توسيعى جهتنه‌عطف ايلدى. مومى‌اليهك اقدامات ثباتكانه‌سى سايه‌سنده تااوزماندن اعتباراً فرانسه حرب وتجارت كميلرينك عددى غير مسبوق بر صورتده تزايد ايتدى . موقع جغرافيسى پك مساعد بولنمسندن طولايى صليبيون محارباتندن برى فرانسه‌نك بحرسفيد حوضه‌سنده‌كى تجارتنك آناختارى مثابه‌سنده اولان (مارسيليا) شهرى او زمان بيوك بر مركز تجارت حالنده اولديغندن شرقده اجراى معامله املنده بولنان تجارك اكثريسى‌شهر مذكور سكنه‌سى آره‌سنده ظهور ايتمكده ايدى. اوتاريخلرده شرقده پرلشوب معاملات تجاريه‌يه كيريشه‌بيلمك ايچون قبل‌العزيمه بعض شرائطى ايفا ايتمك لازم ايدى . بو شرائط اولا مارسيليا تجارت اوطه‌سنك (قوماندیته) لرندن ، يعنى شركاى اصليه‌سندن اولمق ، ثانياً ٤٠ الى ٦٠ بيك فرانقلق بر كفالت نقديه كوسترمك ، ثالثاً ارباب اعتبار وناموسدن اولديغنه دائر هر درلو تأمينات ويرمكدن عبارت ايدى . تأمين منفعت ايچون مراجعت ايديلن وسائطك مشروع ويا عدم مشروع اولمسنه او درجه اهميت ويرمين‌ملل مختلفه ايله تماس مجبوريتى بويله بر تدبيرك اتخاذينى ضرورى قيليوردى. اجانبه بر شكار نظريله باقان يرلى تجار و ترجمانلره آلدانمامق ايچون فوق‌العاده قورناز اولمق ايجاب ايديوردى .

(قولبر) ك ماليه نظارتنه كچر كچمز ايلك ياپديغى شى مصارف تحصيليه‌لرى جانب حكومتدن ويرلمك وبالآخره شرقده ترجمانلق ايشلرنده استخدام اولنمق اوزره اون ايكى فرانسز كنجنى السنهٔ شرقيه‌ده كسب رسوخ وممارسه ايچون

ممالك شرقيه‌يه كوندرمك اولدی . اصول مذكوره‌نك اليوم جاری و بونجه سنه‌دنبری بقاپذير اولمسی حس اولنان برلزوم واحتياج حقيقی‌يه مبنی وضع ايدلديكنك الك صريح دليليدر . وقتيله (ژون ده‌لانغ Jeunes de langue) اسميله ياد اولنان بوكبی كنجلره شمدی زمانمزده يكی برتعبير ايله (ملی ترجمان) عنوانی ويرلمكده‌در.

مارسيليانك اهميتنی لايقيله تقدير ايدن (قولبر) شهر مذكور تجارت اوطه‌سنك برصورت مصرانه‌ده وقوعبولان طلبنی بالاسعاف ١٦٦٣ سنه‌سنده بعض امتيازات اعطا ايدرك اوراسنی سربست ليمان حالنه افراغ ايلمشدر . مومااليه بوتدبيری اتخاذ ايتمكله ممالك مختلفه اموال و امتعه‌سنی مارسيليايه جلب ايتمك واوراسنی عموم ممالك شرقيه امتعه‌سنك دپوسی حالنه كتيرمك ايستيور ايدی . (قولبر) ، « هندستان قومپانيه‌سنی Compagnie des Indes » تشكيل ايتدكدن صكره تركيه ايله موجود مناسبات تجاريه‌يه برقات دها وسعت وكرمی ويرمك مقصديله ديكر برشركت دها وجوده كتيره‌رك بوكا برطاقم زنكين ماليونك اشتراكنی تأمينه موفق اولدی. مذكور شركتك ايشلری يولنده كيتمديكندن (قولبر) برمدت صكره « بحرسفيد قومپانياسی Compagnie de la Méditerrannée » عنوان عموميسی آلتنده ديكر بر شركت تأسيس ايلدی. ١٦٨٦ سنه‌سنده فرانسه ايله شرق آره‌سنده جريان ايدن معاملات تجاريه‌نك قسم اعظمی شركت مذكوره واسطه‌سيله اجرا اولنديغندن شركتك بيوك بركار تأمين ايتدكلری شبهه‌سزدر . بوحكومت آدمنك فعاليتی بتون معاملاتی احاطه ايدييوردی . (ريشليو) كندی آمال سياسيه‌سنه خادم قوتی تركيه جهتندن تدارك وتأمين ايتمك چاره‌لرينی بيلديكی كبی (قولبر) دخی فرانسه‌نك تزييد رفاه وثروتنه مدار اولان تمتعات ماديه‌يی ممالك عثمانيه‌دن جر ايتمك يولنی بيليوردی. (قولبر) غربدن شرقه سوق واخراج اولنان امتعه‌نك اكثرينی اقمشه تشكيل ايتديكنه واقف ايدی . فرانسه بر آرالق بو خصوصده بر نوع انحصاره مالك ايكن بالآخره رقابت تجاريه‌نك باش كوسترمسی اوزرينه فلمنك وانكليز تجارينك كندی مملكتلری معمولاتندن اولان اقمشه‌يی كثرت اوزره شرقه كوندرملری يوزندن فرانسه تجارتی بيوك ضررلره اوغرامشدی . بوتدنينك اسبابنی آكلايان (قولبر) درحال چاره ساز اولمق اسبابنه توسل ايلدی . مومااليه منسوجات اعمالاتخانه‌لرنده‌كی آلات و ادواتی اكمال و تجديد ايتديرمك صورتيله اقمشه‌نك جنس ونوعنی اصلاح ايلدی . بونكله‌ده اكتفا ايتميوب منسوجات فابريقه‌طورلريله اخراجات تاجرلرينی تزييد فعاليته سوق وتشويق ايچون كنديلرينه بعض مساعدات

وامتیازات مخصوصه اعطا ایلدی . بو تشویقات و ترقیات سایه‌سنده چوق کچمه‌دن منسوجات فابریقه‌لری معمولاتنك رواجی حس اولنه‌جق درجه‌ده آرتدی . تاریخ مذکوره دکین خارجده صاتیلان عادی جنسدن فرانسز چوخه‌لرینه کاه (پینشینا Pinchina) وکاه (پارس چوخه‌سی Draps de Paris) اسمی ویریلوردی. بونلر حقیقت حالده نورماندیا ایالتنده اعمال اولنیوردی . (قولبر) طرفندن اتخاذ اولنان تدابیر اصلاحیه نتیجه‌سنده بونلرك یرلرینه (ساپت Saptes) و (قلرمون آن‌لانغدوق Clermont en Languedoc) اعمالاتخانه‌لرنده نسج اولنان اعلا جنس چوخه‌لر صاتیلمغه باشلادی . شرقلیلرك پك زیاده رغبت کوستردکلری انکلیز قماشارینك رواجنی کسر وبونلرك یرینه فرانسه معمولاتندن اولان اقمشه‌نك سورومنی تزیید ایچون بالاده ذکر اولنان فابریقه‌لرده نسج واعمال ایدیلن چوخه‌لره (لوندرین سه‌غون Londrins seconds) ، یعنی « ایکنجی لوندره چوخه‌سی» اسمی ویرلمشدر.

۱۶۷۹ سنه‌سنده فرانسه ، اسپانیا ، آوستریا واسوچ حکومتلری آره‌سنده عقد اولنان (نیمه‌غ Nimègue) مصالحه نامه‌سنی تعقیب ایدن دورهٔ صلح و مسالمت اثناسنده‌درکه فرانسه تجارتی اسکی وسعت واهمیتنی تکرار اکتساب ایلدی . او صره‌لرده درسعادت ، ازمیر ، حلب کبی شهرلرله سوریه ومصر قطعه‌لرنده متمکن فرانسه تبعه‌سنك عددی آرتدیغی کبی اجرا ایتدکلری معاملات تجاریه‌دخی ملل‌سائره افرادینك کیریشدکلری معاملاته نسبةً دها زیاده وسعت پیدا ایلمشدی. بو موفقیات و ترقیاتی کورن (قولبر) دها بیوك امللره دوشه‌رك انظارینی دها اوزاقلره عطف ایلدی . موماالیه شرقده‌کی تجار وطنداشلرینه بحراحمر وبحرسیاه تجارتنی دخی کشاده قیلمق ایچون دولت عثمانیه ایله مذاکراته کیریشدی ایسه‌ده کرك مکهٔ‌مکرمه‌نك بحراحمر سواحلنه قربیتی ملاحظه‌سندن وکرك حائز اولدقلری امتیازات مخصوصه موجبنجه آنجق یوزده اوچ نسبتنده برکمرك رسمیله مکلف اولان فرانسز تجارینك یوزده اون قدر بر رسم تأدیه ایدن قاهره و استانبول تاجرلرینه بو وسیله ایله مدهش برر رقیب کسیله‌جکلری اندیشه‌سندن متولد شدتلی بر مخالفته دوچار اولدی . مع مافیه (قولبر) شرق اسکله‌لرینه بر مأمور مخصوص کوندرمك حقنی استحصال ایلدیکندن شرقك بلاد مختلفه‌سنده مقیم فرانسزلرك احوالی حقنده تحقیقات وتدقیقات اجرا ایتمك وظیفه‌سنی (دورتیه‌ر d'Ortières) نامنده برینه احاله ایلدی . بو مأموره دولت علیه‌نك امریله صوك قاپیتولاسیونلرك مرعیت احکامنی تأمین وظیفه‌سیله مکلف بر عثمانلی مأموری

ترفیق اولندی . ایشته او تاریخدن اعتباراً قاپیتولاسیونلرك مصرده دخی تطبیقنه مبادرت اولندی .

معمافیه اواثناده احوال عمومیهٔ سیاسیه‌یی دوچار تشوش ایدن بعض وقایع ظهور ایلدی . روسلر ایله اپی مدت دوام ایدن دورهٔ مخاصمات ختام بولور بولماز ترکلر انظار دقتلرینی آوستریایه توجیه ایتمکه باشلادیلر . او صره ده بر محاربه بیتنجه دیکرینی آچمق دستورینی تعقیب ایدن قره مصطفی پاشا رأس کارده بولنیوردی . (سن غوتار Saint Gothard) محاربه‌سنی متعاقب آوستریا ایله دولت عثمانیه آره‌سنده عقد اولنان یکرمی سنه‌لك متارکه‌نك مدتی منقضی اولدیغی زمان اوستریا ایمپراطوری (لئوپولد) بونی تجدیده طالب اولمشه‌ده قره مصطفی پاشا مراجعت واقعه‌یی کمال غرور ایله رد ایدرك ایمپراطوره کندینی طوپلامغه وقت براقدی؛ طونه‌یی کچدی ویوز بیك کشیلك براردو ایله ویانه‌سورلری خارجنده توقف ایلدی . اکر لهستان قرالی (ژان سوبیه‌سکی Jean Sobieski) شهر محصورك امدادینه یتیشمسه وبیوك بر اثر بسالت کوسترمسه ایدی آوستریا پایتختی محقق ترکلرك النه دوشه‌جك ایدی . (سوبیه‌سکی)یه شرفبخش اولان بو وقعه ١٦٨٤ تاریخنده وقوعبولدی .

عالم اسلامك اسکیسندن فضله برشدتله عالم عیسویته تعرض وهجوم ایتمسندن متحصل وخامت حال و موقعی ادراك ایدن ، موجب شرف اولدیغی قدر بی سود قالان (لهپانتو ، ١٥٧٢) محاربهٔ بحریه‌سندنبری حال تشتت واختلاف اوزره بولنان ملل و اقوام عیسویه قسماً اولسون اسکی منازعه‌لرینی بر طرف ایتمك لزومنی حس ایلدیلر . سائقهٔ خوف وتلاش ایله بربریله اویوشمغه ویکدیکرینه تقرب ایتمکه باشلادیلر . او زمان اوروپاده وقتیله اهل صلیب محارباتنی تولید ایدن جریانلره مشابه برجریانك آثار ابتدائیه‌سی رونمون اولدی . اوستریا ، اسپانیا ، وندیك ولهستان حکومتلری قوای عسکریه‌لرینی توحید ایدرك تعرضی بر هیئت اتفاقیه تشکیل ایتدیلر و فرانسه قرالنی‌ده بواتحاده داخل اولمغه دعوت ایلدیلر .

لکن اون دردنجی لوئینك منافع حقیقیه‌سی بیطرف قالمسنی وحکومات مختلفه آره‌سنده‌کی اسباب نفاق و شقاقی ادامه ایلمسنی مستلزم ایدی . موماالیه فرانسه‌یه خصم اولان حکومانك قوتی توکتمك و (نیمه‌غ) معاهده‌سیله تقرر ایدن یکرمی سنه‌لك متارکه‌نك دوامنی تأمین ایتمك ایچون بوندن اسلم بر طریق سیاستك تعقیبی ممکن اولمیه‌جغنه‌قانع اولدیغندن کندیسنه تکلیف اولنان متوسط وظیفه‌سنی قبولدن امتناع ایلدی ومراجعتده بولنان حکوماتی بربربر بازیچهٔ آمالی ایدرك بتون امید

وانتظارلريني بوشه چيقاردي . لوئينك بويله بيطرفانه مسلك تعقيب ايتمسندن فرانسه تجارت بريه وبحريه‌سي ايچون بيوك استفاده‌لر حصوله كلمه‌مك ممكن دكلدي. في الحقيقه اوزمان قلمه آلنان بر راپوردن شرق صولرنده ونديك كميلرينك الده ايتديكي تمتعاتي فرانسه سفائننك بي‌درپي كندي طرفلرينه چويردكلري مستبان اولمقده‌در. فرانسز كميلري دهااوللري سلانيكه امتعه چيقارمدقلري حالده‌بالآخره اوراسني دخي فرانسز امتعه‌سي ايچون مهم بر مخرج حالنه افراغ ايتمكه و ١٦٨٦ سنه‌سنده درسعادته پك‌چوق بغداي وارزاق نقل ايدرك شهرمذكوري تهديد ايدن بلاي قحطدن محافظه ايتمكه موفق اولديلر .

مع مافيه بودورهٔ رفاه وحضور چوق سورميه‌جكدي . (پالاتينا Palatina) محاربه‌سنه اشتراك ايتمك نوبتي فرانسه‌يه كلمشدي . بو محاربه فرانسه‌نك اكثراوروپا حكوماتيله اولان مناسباتي انقطاعه اوغراتمق كبي بر نتيجه حاصل ايليه‌جكدي . فرانسه‌نك بالفعل (پالاتينا) محاربه‌سنه مداخله‌سي ١٦٨٩ سنه‌سنده واقع اولدي . دولت عثمانيه ايله فرانسه آره‌سنده‌كي ائتلاف تاريخ مذكورده الآن باقي ايدي . لكن بوائتلافك‌موجوديتنه رغماً ملل بحريه‌قورصانلري بحرسفيدده سيروسفر ايدن فرانسز سفائني تعقيب ايدرك بيوك ضايعاته اوغراتمقده ايديلر . بر آز اول بحثي كچن (بحرسفيد شركتي) بومخاصمات يوزندن عظيم زيانلره دوچار اولدي . شركت مذكوره برمدت اول دولت عثمانيه‌يه بالمراجعه شرق اسكله‌لرينك محتاج اولدقلري بالجمله امتعه‌نك نقل وتسليمني درعهده ايلمشدي . قورصانلرك بحرسفيدده تزييد جرأت و فعاليت ايتملري اوزرينه شركت مذكوره مراسلاتني چاروناچار تحديد وتنقيص ايلدي . فرانسه ارباب تجارت وصنايعي حسابنه شرق اسكله‌لرينه‌لزومندن قات قات فضله امتعه سوق ونقل ايدلديكي واموال مذكوره‌نك بوپياسه‌لرده تراكم ايتمسي نتيجه‌سي اوله‌رق قيمت اصليه‌لرندن دون بر فيأت ايله چيقارمق مجبوريتي حاصل اولديغي مارسيليا پياسه‌سنك نظر دقتندن دور قالمامشدي .

١٦٩٧ سنه‌سنده عقد اولنان (ريسويق Rysvick) معاهده‌سني تجارتك توسع وانكشافنه مساعد موقت بر دورهٔ صلح و صلاح تعقيب ايلدي. تجارتخانه‌لر عثمانلي پادشاهنك طغراسني‌حاوي اولوب اوزمان يكي ضرب اولنان وقيمت حقيقيه‌يي حائز بولنان سكه‌لرك هر طرفده رواج بولديغني كورنجه شرقه كوندردكلري امتعه‌يه مقابل عثمانلي آقچه‌سني قبوله انهماك كوستردي‌لر. اوزمان عثمانلي غروشي (مارسيليا) ده

درت فرانق قيمتنده ايدی . مع مافيه بر متارکه حکمنی حائز اولان (ريسويق) معاهده‌سنی ولی ايدن دورهٔ مسالمت چوق سورمدی .

فرانسه ١٧٠٠ سنه‌سنده اسپانيا تخت قراليسنك حق وراثتندن تولد ايدن ونکبت و ادبارله نتيجه‌لنن محاربهٔ مشؤمه‌يه کيريشدی . ذاتاً بحر سفيدده حکمفرما اولان امنيتسزلکدن انقراضه يوز طوتان فرانسه تجارت بحريه‌سی بو محاربه‌نك آچيله‌سی اوزرينه محو اولمق درجه‌سنه کلدی . ممالك شرقيه‌يه متوجهاً حرکت ايدن فرانسز کميلری هر درلو اسباب سلامت وحمايه‌دن محروم اوله‌رق يوللرينه دوام ايتمك مجبوريتنده بولنيوردی . سفائنك دشمن تعرضاتنه قارشی مدافعه وحمايه ايچون بونلره فرقتيلر ترفيق ايتمك حتی مارسيليا تجارت اوطه‌سنه قالدی . بوحال اسف اشتمالك نتيجه‌سی اوله‌رق (مارسيليا) تجاری هم اسکيسندن فضله رسوم تأديه‌سنه ، همده فضله مصارف اختيارينه مجبور اولديلر . نهايت بونلرك اعتبارينه‌ده خلل کلدی . بر آره‌لق عادتا بسبتون کندی باشلرينه قالان فرانسز و سائر تجار ايچون درسعادتده يوزده اون سکزدن دون فائض ايله پاره بولمق امکان خارجنده اولديغی اوزمان ترکيه‌دن فرانسه‌يه کوندرلمش مکتوبلر مندرجاتندن آکلاشيليور . طرق بحريه‌نك مسدود اولديغی کورن بعض تاجرلر و سفينه صاحبلری طرق بريه ايله ترکيه امتعه سوقنه‌ ‌تلقيشه‌رق اوزمان بتون پياسه‌لره حاکم اولان انکليزلرك بيله انديشه‌سنی موجب اوله‌جق صورتده بعض موفقيتلر الده ايتمشلردر . لکن بوکيبلرك منفرداً تأمين ايتدکلری تمتعات تجارتك اکثرينك طرق بحريه‌نك امنيتسزلکی يوزندن دوراولدقلری خساراتی تلافی وتضمين ايده‌جك بر درجه‌ده دکل ايدی . فرانسه ايله ترکيه آره‌سنده‌کی مناقلات تجاريه آنجق اوروپاده سکون و آسايشی اعاده ايدن (اوتره‌خت Utrecht) و (راشتاد Rastadt) معاهده‌لرينك عقدندن صکره حال طبيعی و منتظمسنه رجوع ايلدی .

اون اوچنجی فصل

سلطان محمود اول ایله فرانسه قرالی اون بشنجی لوئی آره‌سنده عقد اولنان یدنجی قاپیتولاسیون

اون دردنجی لوئینك طول مدت دوام ایدن دور سلطنتی — دور مذکورك صوکلرینه طوغری فرانسه ایچون گاه مساعد گاه غیر مساعد صفحات ارائه ایدن بعض محارباتك ظهورینه رغماً — عمومیت اعتباریله تجارتك انکشافنه مساعد ایدی. مالیه ناظری (قولبر)ك امور اقتصادیه‌یی تدویر خصوصنده‌کی وقوف وتجربه‌سندن فرانسه تجارتی ایچون پك نافع ثمرات حاصل اولمشدی. اون‌بشنجی لوئی تخت قرالی‌یه جلوس ایتدیکی زمان ممالك شرقیه‌یه اولان اخراجاتی اپی مهم بر یکون تشکیل ایدییوردی. اخراجات مذکوره‌نك ترقیات تدریجیه‌سی زیرده‌کی ارقام ایله ثابتدر. اوزمانلرده‌تنظیم اولنان بر راپورك‌مفادینه نظراً ۱۶۸۲سنه‌سنده فرانسه‌دن شرقه آنجق آلتی‌یوز بیك غروشلق امتعه اخراج اولندیغی حالده اوچ سنه صکره بویکون بش میلیونه بالغ اولمشدر. درسعادتده‌کی فرانسه سفیری مارکی (دەبوناق Marquis de Bonac) ۱۷۲۰ تاریخنده اخراجاتك قیمتی اون بش میلیون غروش راده‌سنده تخمین ایدییور.

نه چاره‌که اوزمان فرانسه‌نك گرفتار اولدیغی مشکلات مالیه ایله بر زمانلر فرانسه مالیه‌سی مفتش عمومیلکنده بولنان مالیوندن اسقوچیالی (لاو Law)ك وضع وتأسیس ایتدیکی اصول اقتصادینك موجب اولدیغی هرج و مرج عمومی فرانسه‌نك بر آره‌لق پك پارلاق اولان موقع اقتصادیسنه بر صورت مدهشه‌ده ایراث خللدن قالی قالمامشدر.

قوائم نقدیه‌نك رواجنی تأمین ایچون فرانسه‌ده مسکوك ویا مصنوع نه قدر سیم معدن‌وار ایسه موقع تداوله اخراج وضربخانه‌لره سوق ایتمك لازم گلدی. بو مجبوریتدن قورتیلمق ایچون مارسیلیاده‌کی تجارتخانه‌لرك اکثری قاصه‌لرنده مدخر اولان نقود ایله کلیتلی مقدارده اموال صاتون آله‌رق شرقه ارسال ایتدیلر. بوسوقیات نتیجه‌سنده شرق پیاسه‌لرنده اوقدر چوق مال بیریکدی‌که قسم اعظمی

صاتيله‌مدی . قسم متباقيسی ايسه هيچ بهاسنه الدن چيقارلدی . شرق اسكله‌لرنده بوقدر اموالك اسباب تراكمنی آكلامق ايچون ماليه ناظری (قولبر) طرفندن اتخاذ اولنان بصيرتكار وتشويق آميز تدابير سايه‌سنده جنسی‌پك زياده اصلاح‌اولنان فرانسز اقمشه‌سنك‌شرق اهاليسنك‌رغبتی‌قزانمش اولديغی ورواجك‌تزايدی نسبتنده ايكنجی نوعدن اولان فلمنك و انكليز قماشلرينك سورومی تدنی ايتديكنی كوز اوكنه كتيرمك كافيدر . شوقدركه جنسلرينك نفاست فوق‌العاده‌سی مسلم اولان وسائر ممالكده نسج واعمال اولنمش اقمشه‌يه قات‌قات فائق بولنان فرانسز قماشلری فيأتلرينك يوكسكلكندن ناشی آنجق اغنيا طرفندن مبايعه اولنه‌بيلمكده ايدی . احتياط و حسابی الدن براقان فرانسه تجاری بر آره‌لق شرقه قماش يتيشديرمك خصوصنده اويله بر انهماك وتهالك كوستردیلركه چوق كچمه‌دن شرق اسكله‌لرنده مقدار كلی اقمشه ييغيلدی . بوتدبيرسزلك نتيجه‌سنده عرض‌طلبه تفوق ايتديكندن چوخه‌لری صاتمق قابل اولمدی. يالكز درسعادتده سكز يوز وازميرده دها فضله بر مقدار باليه قماش صاتيله‌ميه‌رق قالمشدی .

برطرفدن تجارتك بوكساديته چاره‌ساز اولمق،ديكرجهتدن زمانك مقتضياتندن اولان احتياجات جديده‌يی تأمين ايتمك امليله قاپيتولاسيونلرك بركره دها تجديدی دوشونلدی . اسكی قاپيتولاسيونلرك آرتق ايجابات زمانه توافق ايتمدكلری ميدانده ايدی . فرانسه سفراسندن (نوآنتل) ك وضع امضا ايتديكی صوك قاپيتولاسيون ١٦٧٣ تاريخنده عقد اولنمشدی . لكن بومعاهده‌نك تاريخ عقدندنبری تجارت وصنايع پك بيوك ترقياته نائل اولمشدی . واقعا اولجه اهميت ويرلمين طريقلر واسطه‌سيله امتعه‌نك سوق ونقلنه مباشرت اولنمسی اوزرينه تجارتك اهميت ووسعتی فوق‌العاده تزايد ايلمشدی . لكن بوكا مقابل امر نقلياتده اولكندن بيوك مشكلات ومهالكه تصادف اولنمقده ايدی . بناءً عليه صنايع وتجارتك سبب موجوديت وترقيسی اولان بر واسطهٔ حمايه‌يه ، يعنی بر معاهده‌نك عقدينه بر كره دها توسل ايتمك ضرورتی حاصل اولمشدی . بووظيفه درسعادت سفارتنده بولنديغی مدتجه پك پارلاق موفقياته نائل اولان ماركی (ده‌ويلنوو Marquis de Villeneuve) ه احاله اولندی .

موماليه بدايت مأموريتنده (ميلو) ده (قاسطانيه Castanier) نامنده‌كی فرانسه قونسلوسنی درسعادته جبراً ايصال وحبسه القا ايدن وكلای عثمانيه ايله چكيشمكه مجبور اولدی . كوندن كونه دها متعظمانه بر طور طاقينان تركلر مقابلنی

کورمدکاری برطاقم مهم وواسع امتیازاتی فرانسزلره بخش وتأمین ایدن معاهداتك دیوان همایونه فائده بخش اولمقدن زیاده آغیر بربار تشکیل ایتدیکنی آکلامشلردی. لکن اون دردنجی لوئینك شعشعهٔ دور سلطنتنك شرقه عکس ایتمسی فرانسه‌نك ترکیه‌ده‌کی شان‌واعتبارینك تزایدینه سبب‌اولمشدی. بوحکمداره خلف اولان‌اون بشنجی (لوئی)نك مدت‌سلطنتنده دخی فرانسه‌نك شان وشرفی یوکسلمکدن خالی قالمدی.فرانسه‌نك شرقده حائزاولدیغی‌تأثیر ونفوذ معنوی اقتدارولیاقت شخصیه‌سنه هیچ دیه‌جك اولمیان‌مارکی (ویلنوو)ك وظیفه‌سنی‌پك زیاده تسهیل ایلدی. موماالیه قاپیتولاسیونلرك تجدیدینی تأمین ایچون فرانسه‌نك شرقده حائز اولدیغی پارلاق ومستثنا موقعدن استفاده ایتمك یولنی بیلدی. لکن کندیسیله باب‌عالی آره‌سنده‌کی مذاکرات دردست اجرا بولندیغی بر اثناده ، یعنی ۱۷۳۰ سنه‌سنده سلطان احمدك تخت سلطنتدن سقوطنی انتاج ایدن بر سرای اختلالی ظهور ایتدی.

آره‌دن آز بر وقت کچر کچمز دولت عثمانیه‌ایله ایران حکومتی آره‌سنده باب مخاصمات تکرار آچیلدی. بو حرب هنوز ختامه ایرمدن دولت علیه ایله روسیه و آوستریا حکومتلری بیننده‌پك خونریزانه بر سلسلهٔ مصادمات ومحاربات‌باشلادی. مارکی (ویلنوو) دولت عثمانیه‌نك منافعنی دست‌التزام وتصاحبنه آله‌رق دولت مشارالیهانك هم ناصح مسموع‌الکلمی وملهم مقرراتی کسیلدی، همده کندیسی ایچون پك شرفبخش اولان بر توسط و مداخله‌ده بولنه‌رق بالاده ذکر اولنان محارباتی ۱۷۳۵ سنه‌سنده‌عقد اولنان‌بلغراد معاهده‌سیله ختامه ایردیردی.اوتاریخدن اعتباراً مارکی (ویلنوو) دیوان همایون نزدنده مثلی غیر مسبوق بر نفوذ وتأثیر احراز ایلدی. بو صلح فرانسه دیپلوماسیسینك اك مهم و شرفلی اجراآتندن معدود اولمغه لایقدر. چونکه معاهدهٔ صلحیه ترکیه‌نك اولجه الدن چیقارمش اولدیغی افلاق وبغدانك آوستریایه‌عائد اولان‌قسمیله صربستانك استردادینی تصدیق ایتمکله قالمیه‌رق دولت مذکوره‌نك تمامیله حال انحطاطده بولندیغی بر صره‌ده محو و پریشانیسیله نهایت بولمسنه رمق قالمش اولان برحربك ایچندن غالبه یاقیشه‌جق شرائطله چیقمسنی تأمین ایتمشدر. بو معاهده‌یی متعاقب اوروپا دولتلری ترکیه‌نك قابلیت حیاتیه‌سی حقنده تکرار خیالاته قاپلدقلرندن فرانسه بو خیالاتك تولدینه سببیت ویرمش اولان بلغراد معاهده‌سی‌سایه‌سنده روسیه‌نك انضمام معاونتیله‌قدرت وسطوتی بر قات دها آرتمش اولان آوستریا ایمپراطورلغنه قارشو دولت عثمانیه‌یی بر قوهٔ متوازنه حالنده استعماله موفق اولمشدر.

مارکی (دوویلنوو) باب‌عالی نزدنده‌کی نفوذ فوق‌العاده‌سندن بالاستفاده ١٧٤٠ سنه‌سنده ٨٥ ماده‌دن و ٤٢ مادۀ مذیله‌دن عبارت اولان یدنجی قاپیتولاسیون معاهده‌سنی عقده موفق اولدی. قطعی بر ماهیتی حائز اولان و هیئت عمومیه‌سی اعتباریله احکامی الآن مرعی ومعتبر اولان مذکور قاپیتولاسیونك صورتی بروجه آتیدر :

١٧٤٠ تاریخلی یدنجی قاپیتولاسیون

فرانسه حکومتنك درسعادت سفیری (لوئی سوووور مارکی‌ده ویلنوو Louis Sauveur marqis de Villeneuve) متبوعی ایمپراطور اون بشنجی لوئی طرفندن باب عالیمزه خطابا برصورت اخلاصکارانه ومودتپرورانه‌ده محرر برقطعه‌نامه‌یی خاکپای همایونمزه عرض وتقدیمه مساعدۀ سنیه‌مزك ارزان بیورلسنی استرحام ایتمش اولدیغندن سرای همایونمزده من‌القدیم جاری عادته توفیقاً مومی‌الیهك استرحامی اسعاف بیورلمشدر . بناءً علیه حضور همایونمزده شرف مثوله نائل اولان سفیر موماالیه نامۀ قرالیی خاکپای ملوکانه‌مزه عرض ایتدکدن صکره التفات شاهانه‌مزه نائل اولمش وبونك اوزرینه عثمانلیلرجه مرعی دأب قدیم موجبنجه نامه‌نك برصورت مترجمه‌سی صدر اعظممز الحاج محمد پاشا واسطه‌سیله عتبۀ علیامزه تقدیم قلنمشدر .

نامۀ مذکورده قرال موماالیه اجداد عظامنز ایله کندی اسلافی آره‌سنده من‌القدیم جایگیر اولان حب وموالاتك آتیاً دخی تأمین بقا و دوامی ایچون خاندان ذیشانمزه قارشو فرانسه‌نك هردائم ابراز ایده‌کلمکده اولدیغی صداقت ومربوطیته بناءً جد امجدمز سلطان محمدك دورسلطنتنده ١٠٨٤ تاریخ هجریسنده ذاتاً تجدیداولنان وفرانسه سفراسیله قونسلوسلری و ترجمانلرینك و دولت مذکوره تابعیتنی حائز تجارك و افراد سائره‌نك [١] حمایه‌سیله تأمین اسباب امن و حضورلری غایه‌سنه منعطف اولان معاهدات سابقه‌نك بعض مواد جدیده‌نك ضم و علاوه‌سیله عهد سلطنتمزده بر قات دها تأیید وتشییدی جهتنه گیدلمسی آرزوسی بیان واظهار اولنمشدر . وکلای فخامتمزله فرانسه آره‌سنده باب‌عالیمزده بوخصوصده دورو دراز تعاطئ افکار ایدلدیکی مسموع شاهانه‌مز اولمشدر . بر طرفدن فرانسه سرای قرالیسیله حکومت سنیه‌مز آره‌سنده پك قدیم بر زماندنبری روابط قویۀ مخادنتکاری موجود اولمسی ، دیگر طرفدن قرال لاحقك بالخاصه شو دور معظممزده بزه قارشوموددتی بر صورت قناعتبخشاده اثبات ایتمسی دولت علیه‌مزله فرانسه حکومتی بیننده موجود ود ومخالصتك برقات دها کسب قوت ورصانت ایده‌جکی حقنده‌کی امیدلری تزییده مدار اولدیغی کبی بوحال قلب شاهانه‌مزده فرانسه قرالنك آرزولرینه موافق حسیات خیرخواهانه تولید ایلمشدر .

نخبۀ آمال همایونمز برمقتضای حب و موالات تجارتك کسب انکشاف و فعالیت ایتمسی

[١] بوفقره فرانسزلرك ترکیه‌ده حائز اولدقلری امتیازات ومساعداتك اس‌الاساسی اولمق حسبیله سفراطرفندن باب عالی‌یه ویریلن تقریرلرده اسباب موجبه‌دن اولمق اوزره ذکر وانیان اولندیغی کبی سلاطین عثمانیه طرفندن اجنبیلر حقنده اصدار اولنان فرامینك دخی‌اساسنی تشکیل ایلمکده‌در .

وممالکمزه عزیمت و عودت ایدن افرادك نائل اتم امن و حضور اولمسی قضیه‌لرینه معطوف اولدیغندن مقدما عقد وتجدید اولنان معاهداتك احکامی تصدیق ایدلدیکی کبی ارباب تجارتك متزاید بر امن و حضور ایچنده دادوستده برقات دها کرمی ویره‌بیلملری ایچون تجار مرقومه‌نك من‌القدیم تأدیه‌سیله مکلف اولدقلری مصدریه ویرکوسندن معافیتنه وتجارته تعلق ایدن دیکر بعض نقاطده کندیلرینه بعض مرتبه مساعداتده بولنلمسنه ارادهٔ سنیه‌من شرفتعلق بیورلمشدر . مواد آتیه باب عالیمز طرفندن تعیین اولنان مرخصلر ایله صلاحیت تامه‌یی حائز فرانسه سفیری آره‌سنده جریان ایدن متعدد ملاقات ومذاکرات اثناسنده اصولی دائره‌سنده تدقیق وتذکر اولنه‌رق حسن نتیجه‌یه اقتران ایتدیرلمش وصدراعظممز مقررات متخذه‌نك هیئت عمومیه‌سنی خاکپای همایونمزه عرض ایلمشدر. فرانسه قرالنك دولتعلیه‌من حقنده پرورده ایتدیکی حسیات قویهٔ مودتپروری تقدیرات شاهانه‌مزی مستلزم برماهیتده اولدیغندن مجدداً تعیین وتنظیم اولنان موادك تأمین مرعیتی ضمننده اشبو معاهده‌نك بالاسی طغرای غرامز ایله توشیح اولندی . معاهدات سابقه‌نك متونی دخی حرفیاً نقل ودرج ایدیلن وبعض مواد منضمه‌یی حاوی بولنان اشبو مقاولهٔ جدیده‌نك برصورت مصدقه‌سی فرانسه سفیرینك یدینه تسلیم اولنمشدر .

باب عالیمز ایله فرانسه حکومتی آره‌سنده اتخاذ اولنوب تمامیٔ تطبیق واجراسی ارادهٔ سنیه‌من مقتضاسندن اولان مقررات بروجه آتیدر [*] :

— ١ —

فرانچه‌لودن قدس شریف زیارتنه کلوب کیدنلره و قمامه نام کنیسه‌ده اولان رهبانلره دخل وتعرض اولنمیه .

— ٢ —

وفرانچه پادشاهی اولنلر قدیمدن استانهٔ سعادتمز ایله دوستلق اوزره اولوب دوستلغه خلل ویرر بر وضعلری اولمامغله مرحوم و مغفورله (سلطان سلیم) خان طابه ثراه زماننده ممنوع اولات متاعدن پنبه و رشتهٔ پنبه و سختیان ویریله دیو حکم همایون ویرلمش ایمش حالا استانهٔ سعادتمزه اولان کمال اخلاص واختصاصلرینه بناءً اجداد عظاممز نوراه مراقدهم زماننده ممنوعاتدن اقچه‌لری ایله بالمومی وکون ویریلوب بر فرد مانع اولمیه دیو عهدنامه‌ده قید اولمغین قدیمدن کما کان مقرر طوتیلوب

— ٣ —

وولایتلرندن آدملری وتجاری کتوردکلری غروشدن ممالك محروسه‌مده اولدن رسم آلنمامغله حالا دخی طلب اولنمیه و غروشلرین اقچه قطع ایدرز دیو خزینه‌دارلر و ضربخانه امینلری دخل ایتمیه‌لر .

— ٤ —

و فرانچه تجارندن بعض حربی کمیلرینه کیروب کندی حاللرنده تجارت اوزره ایکن حربی کمیده بولندیکز دیو کندولرین اسیر واسبابلرك کرفت ایلمك شرع شریفه مخالف

---

[*] بورایه‌قدر فرانسزجه‌دن ترجمه ایدلمش وآلت طرفی مجموعهٔ معاهداتده محرر ترکجه متنندن نقل اولنمشدر .

اولمغين مادامكه كندو حاللرنده تجارت اوزره اولوب قورصان كميسنده فساد اوزره اولميه‌لر اول بهانه ايله اسبابلرى كرفت وكندولرى اسير اولميه .

— ٥ —

وفرانچه‌لودن برى ملك كميسنه حربى ولايتدن ذخيره‌تحميل ايدوب ينه حربى ولايته كيدركن اهل اسلام كميلرى راست كلدكلرنده دشمنه ذخيره ايلدرسز ديو كيسن كرفت وكندولرين اسير ايتميه‌لر .

— ٦ —

وذميلردن برى ممالك اسلاميه‌دن ذخيره آلوب كيدركن كرفت اولندقده فرانچه‌لولردن كميده اولان اجيرلر اسير اولميه .

— ٧ —

وفرانچه‌لولر اهل اسلام كميلرندن اختيارلريله ذخيره صاتون آلوب حربى ولايتنه آلوب كتميوب كندو ولايتلرينه كيدركن اهل اسلام كميلرى راست كلدكلرنده ذخيره‌يى اخذدن صكره كمى‌يى كرفت واچنده اولنلرى اسير ايلميه‌لر وانلر كبى فرانچه‌لو اسير بولنور ايسه اطلاق اولنوب اسبابى ويريله .

— ٨ —

ومشاراليه فرانچه پادشاهنك رضاسى اوزره تاجرلرى ولايتلرندن كتوردكلرى وآلوب كتدكلرى متاعدن قديمدن نه بهايه طوتوب كمرك النه كلدى ايسه ينه اول منوال اوزره زياده بهايه طوتلميه .

— ٩ —

وبيع ايچون اخراج اولنان متاعدن ماعدا آخر اسكله‌يه كيتمك ايستدكلرنده متاعلرندن كمرك طلب ايلميه‌لر وآخر اسكله‌يه ايلتمكه مانع اوليه‌لر .

— ١٠ —

وحادث اولان قصابيه ورفت وباج ويساق قولى واوچيوز اقچه‌دن زياده سلامتلك رسمى طلب اولنميه [١] .

— ١١ —

جزاير غرب قورصانلرى فرانچه ليمانه واردقلرنده رعايت اولنوب باروت وقورشون ويلكن وسائر آلات ويريلوب لكن مزبورلر فرانچه‌تجارينه راست‌كلدكلرنده اسير وماللرين

---

[١] قاپيتولاسيونلرك متن حقيقيسنه مراجعت ايتمكسزين معاهدات مذكوره‌يى اسكى زمانلرده‌ترجمه ايدنلر قصابيه‌نك آنجق‌لحمدن، رفتك سختياندن، باجك ماندالردن ويساق قولى اسميله توسيم اولنان‌رسمك ليمان محافظلرينه ويرلك اوزره استيفا اولنديغنه ذاهب اولمشلردى . معمافيه رسوم مذكوره‌نك اشبو مواده منحصر قالديغى وفرانسزلرك بونلرك كافه‌سندن معاف طوتيلديغى بالتجربه ثابت اولديغندن مادۀ آنفه‌نك متن ومآلنى بلا قيد وشرط ايضاح وتشريح ايتمك دها طبيعى اولدقدن بشقه برقات دها موجب فوائد ومحسنات اوله‌جغى وارستۀ شك وشبهه‌در .

غارت ايدرلر ايمش. مرحوم جد بزرگواريمز طاب ثراه زماننده بالدفعات تنبيه اولنوب تعدى اوزره ايمشلر بوخصوصه دخى رضاى همايونم يوقدر . اولقوله فرانچه‌لو اسير وارايسه اطلاق اولنوب مالارى بيقصور ويريله . من بعد متنبه اوليان قورصانلرك شناعت ايلدوكن مشاراليه نامه ايله اعلام ايلدكده قنغى بكلربكى زماننده اولور ايسه اول بكلربكى معزول اولوب غارت اولنان آلاتلرى تضمين ايتديريله. بو خصوص ايچون دفعات‌ايله تنبيه اولنمشيكن مقيد اولمدقلرى اجلدن امر شريفمه امتثال ايتمزلر ايسه انلر دخى فرانچه ولايتنه واردقلرنده فرانچه پادشاهى طرفندن قلعه‌لرينه وليمانلرينه قبول ايلميوب فسادلرين دفع ايچون تقيد ايلدكلرنده عقد اولنان عهده خلل ويرمز ديو اجدادمز زماننده ويريلان حكم شريفك مضمونى كماكان مقرر اوله وبوبابده مومى‌اليهك شكر وشكايتى مقبول همايونم اوله .

— ١٢ —

و جزاير و تونسه تابع اوستورغه كورفزى نام محللرده اجداد عظامم طاب ثراهم زمانلرنده فرانچه‌لويه مرجان بالق صيد ايلمليچون حكملر ويرلمش. اولدن جارى‌اولان عادت اوزره اومحللرده كماكان بالق ومرجان صيد ايليه‌لر وخارجدن كمسنه‌يه دخل ايتديرلميه .

— ١٣ —

وايلچيلرى خدمتلرنده اولان ترجمانلرى‌اولكلدوكى اوزره خراجدن وقصابيه‌دن وسائر تكاليف عرفيه‌دن معاف اوله‌لر .

— ١٤ —

و فرانچه تجارى كميلرينه تحميل ايلدكارى متاعدن وبعض ذميلر كندو كميلريله حربى ولايتنه ايلدوب كتوردكلرى مناعدن ايلچيلرينه وقونسلوسلرينه عائد اولان رسملرك وبابلاج حقلرين بيقصور ويروب عناد ومخالفت ايلميه‌لر .

— ١٥ —

وفرانچه‌لولرك برى برى آراسنده قان ياخود آخر شناعت واقع اولورايسه ايلچيلرى وقونسلوسلرى آيينلرى اوزره كوروب فصل ايدوب ضابطلردن بر فرد دخل و تعرض ايلميه‌لر .

— ١٦ —

وتاجرلرينك احوالى ايچون‌نصب ايلدكلرى قونسلوسلردن بعض كمسنه‌لر دعواايلدكلرنده كندولرين حبس ايدوب اولرين مهرليوب تعدى ايتميه‌لر وقونسلوسلريله دعواسى اولنلرك خصوصى استانهٔ سعادتمده استماع اولنه ذكر اولنان موادك خلافنه مقدم ومؤخر امر شريف ابراز اولنورايسه استماع اولنميوب عهدنامهٔ همايون موجبنجه عمل اولنه .

— ١٧ —

ومشاراليهك سلسلهٔ نسلى ملت مسيحيه وملوك طوائف عيسويه‌نك ميانده مشهوراولان قراللر و بانلردن مقدم مقاليد حكومت مفوض ومسلم اولديغندن ماعدا ابا و اجداد عوالى نشانمزك زماننده بوآنه كلنجه عتبهٔ عليهٔ عدالت عنوانمزه دخى جمله قراللردن زياده خلوص ايله دوستلق ايدوب شمدى‌يه‌دك مابينده نقض عهدوامان ونكث ميثاق وايمان واقع‌اولميوب سدهٔ سعادتمزه كمال اخلاص ايله اختصاصده ثابت قدم وراسخ دم اوله‌كلدوكى اجلدن‌استانهٔ

سعادت آشيانمزده مقيم اولان فرانچه ايلچيلری ديوان بلند ايوانمزه كلدكلرنده ووزرای عظام ومشيران ذوی الاحترامزه واردقلرنده اسپانيا وسائر قراللرك ايلچيلرينك اوزرلرينه قديمدن اولهكلدوكی اوزره تقدم وتصدر ايليهلر .

— ١٨ —

و هدايا ولباسلری ومأكولات ومشروباتلری مهمی ايچون اتچهلريله كتوردكلری نسنهلردن كمرك وباج طلب اولنميه وبندرلرده اولان بايلوسلری دخی اسپانيه وسائر قراللرك بايلوسلرينه استانهٔ سعادتمده جاری اولديغی اوزره تقدم وتصدر ايليهلر .

— ١٩ —

وفرانچهلولرك كندو ماللری و سائر اسبابلريله قليونلری وغيری كميلری جميع زمانده اسكلهلره وليمانلره وسائر ممالك محروسهمزه اشليانلر امن وامان اوزره كلوب كيدوب انك كبی درياده فرتنه مضايقه ويروب كميلرينه معاونت لازم اولدقده اولحالده حاضر بولنان اكرخاصه كميلر خلقيدر واكر غيريدر معاونت ومظاهرت ايليهلر و قليونلرينك سرداری ورؤساسنك مختاری قپودانلرك قائمقامی رعايتك اهتمامی خصوصنده دقيقه فوت اولنميوب واچهلريله ذاد وذوادهلری تداركنده سعی واهتمام ايليهلر واكر شدت روزكار ايله دكز كميلری قرهيه اتار ايسه بكلر وقاضيلر وغيريلر معاونت ايدوب قورتيلان اسباب واموال كيرو كندولرينه ويريلوب دخل اولنميه .

— ٢٠ —

بالجمله اكر قرهده و اكر درياده كندو حالنده يوريان فرانچهلو اولوب امان اوزره كلوب كيدن تجار طائفهسی واو ديار تاجرلری وترجمانلری وسائر آدملری دريادن وقرهدن ممالك محروسهمه كلوب بيع و شرا وتجارت ايليوب شول كه رسوم عاديه وقونسلوسلق حقيدر عادت و قانون اوزره ويردكلرندن صكره كلشده كيدشده قپودانلردن و درياده يوريان خصه وكوكلو رئيسلردن وغيريدن وعسكريدن كمسنه مانع اولميه .

— ٢١ —

وتجار طائفهسنك رضالری يوغيكن بعض متاع جبراً اوزرلرينه براغيلوب تعدی اولنميه .

— ٢٢ —

وفرانچهلودن بری مديون اولسه يورجلودن طلب اولنوب اكر كفيل دكل ايسه آخر كمسنه طوتيلوب طلب اولنميه واكر مرد اولسه اسباب واموالنه كمسنه دخل ايتميه كيمهوصيت ايدرايسه اكا ويريله اكر وصيتسز مرد اولور ايسه قونسلوسلری معرفتيله اول يرلو يولداشنه ويريله بيتالماليلر وقساملر دخل ايلميه .

— ٢٣ —

فرانچه تاجرلری وترجمانلری وقونسلوسلری ممالك محروسهمده بيع وشرا وتجارت وكفالت خصوصلرنده وسائر امور شرعيهده قاضیيه واروب ثبت سجل ايتديروب وباحجت الالر صكره نزاع اولور ايسه حجت وسجله نظر اولنوب موجبی ايله عمل اولنه ايكيسندن بری اولميوب مجرد شاهد زور اقامه ايدوب خلاف شرع شريف نسنه دعوا ايدرلر ايسه مادامكه قاضيلردن حجتلری اوليوب وياخود سجلده مقيد بولنميه انك كبی تزوير ايتدريليوب

خلاف شرع شریف اولان دعوالری استماع اولنمیه و بعض کمسنه‌لر بکاده شتم ایلدیکز دیو مجرد جلب واخذ ایچون خلاف شرع شریف رنجیده ایدرلر ایسه منع ودفع اولنه بونلردن بری دین ایدنسه ویاخود بروجهله متهم اولوب غیبت ایلسه انك ایچون کناهسز کفیل اولمیان آخردن کمسنه رنجیده اولنوب طوتلمیه .

— ٢٤ —

و فرانچه‌لویه متعلق اسیر بولنورایسه ایلچیلر وقونسلوسلری تعیین ایلیوب فرانچه‌لودر دیرلرسه انك کبیلر صاحبلری ویا وکیللری ایله سدهٔ سعادتمه کوندریله قضیه‌سی کوریله فرانچه‌لودن ممالك محروسه‌مده تمکن ایدنلردن خراج طلب اولنمیه .

— ٢٥ —

اسکندریه وطرابلس شام وجزایر وسائریرلرك اسکله‌لرنده نصب اولنمش قونسلوسلرك یرینه‌اول خدمت عهده‌سندن کلور برآدملرك تعیین ایدوب کوندردکلرنده کمسنه مانع اولمیه وتکالیف عرفیه‌دن معاف اوله .

— ٢٦ —

فرانچه تجاری ایله بر کمسنه‌نك نزاعی اولسه قاضی‌یه واردقده فرانچه‌لونك ترجمانلری حاضر بولنمزایسه قاضی‌دعوالرك استماع ایتمیه . اکر ترجمانلری مهم مصالحده ایسه کلنجه‌توقف اولنه . اما انلر دخی تعلل ایدوب ترجمانمز حاضر دکلدر دیو عوق ایتمیوب ترجمانلرك احضار ایلیه و اکر فرانچه‌لولرك بری بری ایله نزاعلری اولسه ایلچیلری وقونسلوسلری عادتلرنجه کوروب فصل ایده کمسنه مانع اولمیه .

— ٢٧ —

وفرانچه کمیلری عادت وقانون اوزره استانبولده ارانوب کتدکدن صکره قانون قدیم اوزره بر دخی بوغاز حصارلری اوکنده ارانوب اجازت ویریلور ایمش حالا قانون قدیمه موجبنجه بوغاز حصارلری اوکنده ارانوب اجازت ویریلور ایمش حالا قانون قدیمه مخالف بر دخی کلیبولیده ارانور ایمش من بعد عادت قدیمه موجبنجه بوغاز حصارلری اوکنده ارانوب کیده .

— ٢٨ —

وممالك محروسه‌مدن دریا یوزینه چیقان کمیلر وقدرغه‌لر ودونتمالر دریاده فرانچه‌کمیلرینه بولشدقده بری بری ایله دوستلق ایدوب ضرر و زیان ایتمیوب مادامکه کندو رضالریله هدیه ویرمیه‌لر جبراً آلات‌واسبابلرین وامرداوغلانلرین وغیری نسنه‌لرین آلوب تعدی‌ایتمیه‌لر .

— ٢٩ —

وندکاویه ویریلان عهد نامهٔ همایونده مسطور اولان خصوصلر فرانچه‌لو حقنده دخی مقرر اولوب شرع قویم وعهد نامهٔ همایونه مغایر کمسنه مانع ومزاحم ومتخاصم اولمیه .

— ٣٠ —

مزبور قالیونلر وکمیلر ممالك محروسه‌مه کلدکلرنده‌حفظ وصیانت اولنوب امین وسالم کیرو کیده‌لر اکر اسباب واموال یغما اولنمش بولنور ایسه غارت اولنان اسباب واموالك

وآدمیلرنه مزبوره کمسنه بابنده سعی واقدام اولنوب اهل فسادلردن کیم اولورسه اولسون کرکی کبی حقلرندن کلنه .

— ٣١ —

بکلربکیلر وسنجاق بکلری وقپودانلر قوللرم وقاضیلر وامینلر وخاصه وکوکللو رئیسلر و عموماً ممالک محروسه‌م اهالیسی اشبو عهدنامهٔ همایونمک مضمون معدلت مقرونی ایله عمل ایلیوب قطعا خلافنه جواز کوسترلیه شول که فرمان قضا جریانمه مخالفت ومعاندت اوزره اولوب ساعی بالفساد اولان طائفهٔ طاغیه‌دن اوله‌لر اول مقوله‌لره امان وزمان ویرلیوب حقلرندن کلنه‌که سائرلرینه موجب عبرت واقع اوله .

— ٣٢ —

وبالجمله مرحوم ومغفورله (سلطان سلیمان) خان و اجداد عظامم اناراه تعالی براهینهم زمان شریفلرنده عنایت اولنان عهدنامه‌لر موجبنجه عقد اولنان عهد وامانه مخالف اصلا دخل و تعرض ایتدیرلیه وبوندن اقدم استانهٔ سعادتمده مستقل ایلچیلری اولمیان حربی طائفه‌سی فرانچه پادشاهی بیراغی التنده تجارت وزیارت ایچون ممالک محروسه‌مه کلوب کیتمکه اجداد عظامم طاب ثراهم زمانلرنده اذن همایون ویرلوب فرانچه‌لولره ویریلان عهدنامه‌لرده دخی مسطور ایکن بعده بعض علت سببی ایله طائفهٔ مزبوره ممالک محروسه‌مه کلیت اوزره کلمکدن منع و عهدنامه‌لرندن اخراج اولنمشلر ایدی. مقدما مشارالیه فرانچه پادشاهی سدهٔ سعادتمآبلرینه نامه کوندروب حربیلر تجارتدن منع اولندقلری تقدیرجه قدس شریف زیارتنه اولدن واره کلدکلری اوزره واروب کلوب رنجیده اولنمیه‌لر و بعد زمان طائفهٔ مزبوره‌یه تجارت ایچون ممالک محروسه‌مه کلوب کیتمکه رخصت ویریلور ایسه اول زمانده کیرو فرانچه بیراغی التنده کلوب کیدوب تجارت ایده‌لر دیو التماس ایتمکین مومی الیه فرانچه پادشاهنک اباً عن جد اجداد عظامم زماننده الی هذه الآن عتبهٔ علیه‌مزه اولان قدیمی دوستلغه رعایت رجاسی مقبول همایونلری اولوب فرمان عالیشانلری شویله صادر اولمشکه ملت نصارادن مشارالیه فرانچه پادشاهیله دوستلق اوزره اولان حربیلردن قدس شریف زیارتنه عزیمت ایلیانلر اولدن کلدکلری اوزره کیرو امن وامان ایله کندو حاللرنده کلوب کیدوب زیارت ایتمك ایستدکلرنده کلشده و کیدشده رنجیده و رمیده اولنمیه‌لر و بعد زمان طائفهٔ مزبوره‌یه ممالک محروسه‌مه تجارت ایچون کلوب کیتمکه اذن همایون ویرلمك اقتضا ایدرایسه اولزمان اسلوب سابق اوزره فرانچه پادشاهی بیراغی التنده کلوب کیتمکه قطعا رضا کوسترلیه دیو وجه مشروح اوزره قدیمدن اجداد عظامم زمانلرندن بوآنه‌دکین اللرنده اولان مفصل ومصرح عهدنامهٔ همایونلری تجدید وفیما بعد ذکر اولنان موادی الحاق اولنمغه خط همایون ایله صادر اولان فرمان عالیشان موجبنجه جمله‌دن بری فرانچه‌لویه تابع اولان پسقپوسلر و سائر فرنك مذهبنده اولان رهبان طائفه‌سی هر نه جنسدن اولور ایسه اولسون ممالك پادشاهیده قدیمدن اولدقلری یرلرده کندو حاللرنده اولوب آیینلرین اجرا ایلدکلرنده کمسنه مانع اولمیه .

— ٣٣ —

وقدس شریفك داخلنده وخارجنده وقمامه نام کنیساده قدیمدن اوله کلدیکی اوزره تمکن ایلیان فرنك راهبلرینك حالا ساکن اولوب اللرنده اولان زیارتکاهلرینه کما کان فرنك

راهبلرينك اللرنده اولوب كمسنه دخل ايلميه وتكاليف طلبيله رنجيده ايلميه‌لر و دعوالرى ظهور ايلدكده محلنده فصل اولمزسه آستانهٔ سعادته حواله اولنه .

— ٣٤ —

وقدس شريفه واران فرانسز وانلره تابع اولان هرنه‌جنسدن اولور ايسه وارمده وكلمده كمسنه دخل ايلميه .

— ٣٥ —

غلطه‌ده اولان جزويت وقپوچين نام ايكى فرانچه رهبان طائفه‌لرى قديمدن اللرنده اولان ايكى كليسالرى ينه اللرنده وضبط وتصرفلرنده اولوب اول كليسالرك برى احراق اولنمغله اذن شرعله تعمير اولنوب ينه كالاول قپوچين اللرنده اولوب رنجيده اولنميه‌لر كذلك ازمير وصيداده واسكندريه‌ده وسائر اسكله‌لرده اولان فرانسز طائفه‌سنك كليسالرينه دخل ورنجيده اولنميه وبو بهانه ايله اقچه‌لرين اليه‌لر .

— ٣٦ —

وغلطه‌ده اولان بيمار خانه‌لرنده كندو حاللرنده انجيل تلاوت ايلدكلرنده‌رنجيده اولنميه‌لر .

— ٣٧ —

فرانچه تجارى ممالك محروسه‌يه كتوردكلرى والوب كوتوردكلرى امتعه دن قديمدن بوآنه دكين يوزده بش ويروب لكن دولت عليه‌نك قديمى دوستلرندن اولمغله يوزده اوچ كمرك ويرمك اوزره مجدداً اللرنده اولان عهد نامهٔ همايونلرينه الحاق اولنمق بابنده استدعاى عنايت ايتمكين رجالرى حيز قبولده واقع اولوب وجه مشروح اوزره ويروب زياده طلب اولنميه وكمركلرين ادا ايلدكلرنده ممالك محروسه‌ده جارى اولان نقود خزينهٔ عامره‌يه الندیغى منوال اوزره النوب نقصان وزياده طلبيله رنجيده اولنميه‌لر .

— ٣٨ —

واستانهٔ سعادتده ايلچيلرى وقونسلوسلرى وكتخدالرى اوليان پورتقال وصچليه وقاتالان ومسنه وانقونه وسائر حربى طائفه‌سنك فرانچه پادشاهنك بيراغى التنده قديمدن كلدكلرى اوزره اختيارلرى ايله كلنلر كندو حاللرنده اولوب صلح وصلاحه مغاير وضع وحركت‌صادر اولمدقچه سائر فرانسزلر كبى كمركلرين ويروب كمسنه دخل ايلميه .

— ٣٩ —

مصدريه‌بى انكلتره تجارى ويردكلرى اوزره انلر دخى استانبولده و غلطه‌ده اولان مصدريه‌جيلره ويروب زياده طلبيله رنجيده اولنميه و امنا زياده كمرك تحصيلى ايچون متاعلرين زياده بهايه طوتارلر ايسه اقچه يرينه متاع آلوب مخالفت ايلميه‌لر وبر كره كمركى ادا اولنمش ايكن وچتك تكرار كمركى طلب اولنميه وكمركلرين‌امنا الدقلرنده ادا تذكره‌لرين ويروب آخر اسكله‌يه كوتورمكه مانع اوليوب وتكرار بر اسكله‌ده دخى كمرك طلبيله رنجيده اولنميه .

— ٤٠ —

وفرانچه قونسلوسلرى وانلره تابع اولان رهبان وتجار طائفه‌سى وترجمانلرى كندو نفسلريچون معتاد معينه قدر اولرنده شيره صيقوب و طشره‌دن خمر كتوروب استعمال ايلدكلرنده رنجيده اولنميه‌لر .

— ٤١ —

وورت بيك آقچه‌دن زياده اولان دعوالرى ديوان همايونده استماع اولنوب غيرى يرده استماع اولنميه .

— ٤٢ —

و فرانچه‌لولر اولديغى محللرده قان واقع اولسه اول‌محللرده بولنان فرانچه‌لولره مادامكه اوزرينه برنسنه ثابت اولمدقجه جريمه ناميله من بعد رنجيده ورميده اولنميه .

— ٤٣ —

وايلچيلرى خدمتنده اولان ترجمانلر وفرانچه‌لولره عنايت اولنان معافيت انلرك حقنده دخى مقرر اوله ديو بالاده اشارت اولنديغى اوزره جد امجدم مرحوم مشاراليه حضرتلرينك هنكام خلافتلرنده تجديد اولنان اشبو عهد نامۀ قديمه‌يى مقبول ومعتبر ومرعى ومقرر طوتديغمدن غيرى بودفعه عقد وتنظيم وعهد نامۀ قديمۀ مذكوره‌يه ضم والحاق ايله تسويه وتتميم قلنان مواد ملتمسۀ آتيه دخى بوسياق اوزره شرح وبيان اولنوركه :

— ٤٤ —

حشمتلو فرانچه پادشاهنك ايلچيلرى وقونسلوسلرينك تقدم وتصدرى‌ايچون بوندن اقدم عقد اولنان موادك مفهومندن ماعدا طرف دولت دائم القرارمدن مشاراليهم جنابلرينه پادشاهلق القابى از قديم اطلاق اولنمغله ايلچيلرى وقونسلوسلرى دخى اشبو القابه مناسب اولان التفات ايله در دولت عليه‌مدن ملتفت ومعامله اولنه‌لر .

— ٤٥ —

حشمتلو فرانچه پادشاهنك ايلچيلرى و قونسلوسلرى ديلدكلرى ترجمانلرى واستدكارى يساقچيلرى استخدام ايدوب بو خصوصده كندولره مناسب اوليانلر استخدام ايليه ديو جبر اولنميه‌لر .

— ٤٦ —

اصل فرانچه‌لودن‌بولنان ترجمانلر ايلچيلرك‌و قونسلوسلرك وكيللرى اولمغله ترجمه‌لرينى صحت و حقيقتى اوزره ايراد و وظيفه‌لرينى اجرا ايلدكلرنده مؤاخذه وحبس اولنميه‌لر وبر خصوصده تقصيراتلرى ظهور ايدرايسه ايلچيلرى وقونسلوسلرى طرفلرندن تأديب اولنوب آخر طرفدن رنجيده اولنميه‌لر.

— ٤٧ —

دولت عليه‌مك رعاياسندن اولوب ايلچينك سراينده خدمت ايدنلردن يالكز اون بش نفر خدمه تكاليفدن معاف اولوب رنجيده اولنميه‌لر .

— ٤٨ —

دولت عليه‌مك زير حكمنده اولان كرك اهل اسلام وكرك رعايادن هركيم اولورايسه فرانچه‌وى الاصل اولان فرانچه قونسلوسلرينى مادام ترجمانلرى بولنه بالنفس مرافعه‌يه جبر ايتميوب قونسلوسلرينك تعيين ايلدكلرى ترجمان ايله حين اقتضاده مرافعه اوله‌لر .

— ٤٩ —

فرانچه قونسلوسلری وفرمانی اولان وکیللری ازقدیم معتاد اوزره ساکن اوله‌کلدکلری یرلرده رسم اوزره بیراقلرینی دکمکه ولاة وحکام وسائر ضابطان طرفلرندن ممانعت اولنمیه .

— ٥٠ —

و قونسلوس قپولرینك امنیتی ایچون قونسلوسلرینك التماس ایلدکلری یساقجیلر تعیین اولنمسی جائز اوله و بو مقوله یساقجیلر اوطه باشیلری وسائر ضابطلری طرفلرندن صیانت وحمایت اولنوب وبوخصوص ایچون یساقجیلردن بردرلو ویرکو وعبودیت طلب اولنمیه .

— ٥١ —

قونسلوس وترجمان وسائر فرانچه‌لویه تابع اولنلر کندو استعماللری ایچون ساکن اولدقلری اولرینه اوزوم کوتوروب شیره صیقدقلرنده وآخر طرفدن ذخیره‌لری اولمق اوزره کندولره کلان خمرك نقل وادخالنده یکیچری اغاسی وبوستانجی باشی وطوپجی باشی وویوده کان وسائر ضابطان طرفلرندن بر درلو ویرکو ورسم طلب اولنمیوب بوخصوصده سلاطین ماضیه‌دن ویریلن والی الان ویریله‌کلان اوامرك مفهوماتی اوزره عمل اولنه .

— ٥٢ —

قونسلوسلرك وتجارك سائر ملل نصاری قونسلوسی وتجاری ایله بینلرنده نزاع واقع اولدقده طرفینك رضا وطلبلری ایله دعوالری آستانهٔ سعادتمده مقیم ایلچیلرینه حواله اولنمغه جواز ویریلوب ومادام مدعی ومدعی علیهك رضالری اولمیه بومقوله بینلرنده اولان دعوایی ولاة وحکام وقضاة وضابطان کمرك امناسی بزلر استماع ایدرز دیو جبر ایلمیه‌لر .

— ٥٣ —

فرانچه تجارندن فرانچه‌لویه تابع اولنلردن برینك افلاسی ثابت وظاهر اولدقده الاجقلری اولنلره قلان اشیاسندن بورجی ادا اولنوب داینك النده مادامکه فرانچه ایلچیلری وقونسلوسلری و ترجمانلری و سائر فرانچه‌لولردن برینك معمول به تکفل سندی اولمیه اولبابده فرانچه ایلچیلری وقونسلوسلری وترجمانلری وسائر فرانچه‌لولر تضمین ادعاسیله مؤاخذه اولنمیه‌لر .

— ٥٤ —

قورصان اشقیاسنك وسائر دولت علیه‌مه خصومت اوزره اولنلرك طرفلرندن ممالك محروسه‌م سواحلندن برینه ایصال خسارت کورینور ایسه اوخصوصده مقدما ویریلان اوامرك مفهوملری اوزره فرانچه قونسلوسلری وتجاری رنجیده و تعدی اولنمیه‌لر و ازباندید تعبیر اولنان اشقیادن طرفینك صیانت وامنیتی واومقوله اشقیانك معلوم اوللرینه دخی توقف ایتمکله فی الجمله بیلندلری ایچون فیمابعد غرب اوجاقلرینك وسائرلرك قورصان سفینه‌لری دولت علیه‌مك اسکله‌لرینه کلدکلرنده حکام و ضابطان طرفلرندن یول کاغدلرینه دقت ایله نظر اولنوب بوخصوصده مقدما ویریلان اوامر کمافی الاول مرعی طوتیله ولکن شول شرطله‌که دولت دولت علیه‌مك اسکله‌لرینه فرانچه بیراغیله کلان سفاین دخی صحیح فرانچه‌لو اولدقلری فرانچه قونسلوسلرندن کذلك دقت ایله نظر وبیان اولنوب بروجه محرر بعدالتفتیش کلان سفینه‌نك کیفیتی امنیت طرفین ایچون کرك ذکر اولنان حکام وضابطان وکرك فرانچه قونسلوسلری بربرلرینه لساناً وبالاقتضا تحریراً اخبار ایلیه‌لر .

— ۵۵ —

دولت علیهم ایله فرانچه دولتی ماتقدمدن مصارکات و موالات اوزره اولوب وبتخصیص بوائناده وقوعبولان مصالحه‌لرده حشمتلو فرانچه پادشاهنك ودولتنك سعی بلیغی درکار اولمق حسبیله بعض مناسب اولان خصوصلره مساعده اولنمق تأکید موالاته دلالت وبوندن بویله دخی ایفای مراسم مصادقته باعث وبادی اوله‌جق حالت اولمغله ایمدی فرانچه اسکله‌لرندن تحمیل وصحیح فرانچه سفینه‌سی بایراغی ایله وصحیح فرانچه تجارتی دفتری ایله استانهٔ سعادته کلوب وآستانهٔ سعادتمدن کذلك صحیح فرانچه سفائنی ایله فرانچه مملکتنه کیدن اشیادن رسم کمرك وسلامت اقچه‌سی متدما ویریلان عهدنامهٔ همایون موجبنجه ادا اولندقدن صکره بومقوله اشیا فرانچه‌لو ایله آخرك بیننده بیع وشرا اولندقده بردرلو بهانه ایله رسم مصدریه طلب اولنمامق اوزره یالکز مصدریه ماده‌سی معاف اولمشدر .

— ۵۶ —

فرانچه تجاری واکا تابع اولنلر کندو مملکتلرندن تجارته متعلق اشیا اولمق اوزره ممالك محروسه‌مه کتوردکلری وبوندن اول بره کتوردکلری امتعه ایچون یوزده اوچ رسم کمرك ویرملرینه مساعده اولنمغله متدما ویریلان عهدنامهٔ همایون موجبنجه پنبه ورشتهٔ پنبه وسختیان وبال مومی وکون وایپك مقوله‌سندن بشقه‌اوته‌دنبر سفینه‌لرینه تحمیل وممنوعاتدن ماعدا الوب ولایتلرینه کوتورمك اوزره کمرك امناسنك تعرفه تعبیر ایلدکلری ممهور دفترلرنده تصریح اولنان اشیا وامتعه‌نك دخی رسم کمرکلری عهد نامهٔ همایون موجبنجه ادا اولندقده وضع وتشخین اولنمغه تعرض اولنمیه .

— ۵۷ —

فرانچه تجاری عهدنامهٔ همایون موجبنجه یوز ده اوچر کمرکلرین کمرك امناسنه ادا ومعتاد اوزره‌ادا تذکره‌سنی اخذ وارائت ایلدکلرنده معتبراولوب تکرار رسم کمرك‌طلب‌اولنمیه‌وکمرك امناسنك بعضلری طمعلرندن نشی صورتا یوزده اوچ و معناً زیاده اخذندن خالی اولمدقلری وامتعه‌نك‌قیمتلرنده دخی تفاوت وقوعی درکار اولدیغنه بناءً استانبول کمرکنك تعرفه تعبیر اولنان دفترنده چوقه اجناسنك وکذلك بعض اسکله‌لرده وحلبده اولان تعرفه‌لرده مذکور امتعه‌نك کمرکلری یوزده اوچری تجاوز ایلدیکی انها اولنمغله فیما بعد کتوردکلری چوقه‌نك کمرکی عهد نامهٔ همایون موجبنجه یوزده اوچری تجاوز ایتامك اوزره و قطع نزاع ایچون تعرفه‌لر تصحیح اولنمق جائز اوله و کتوردکلری اشیالرینی دخی دولت علیه رعایاسندن وتجارندن دیلدکلرینه بیع وفروخت ایتك مراد ایلدکلرنده بزالورز دیواخرلر تعرض ونزاع ایلمیه‌لر .

— ۵۸ —

وفرانچه تجارینك کرك فرانچه وکرك تونس طرفلرندن کتوردکلری فس ازمیره‌داخل اولدقده ازمیر میوه کمرکی امینی فسلرك کمرکنی بن الورم دیو نزاع ایدر ایمش بوماده بر حسن قاعده‌یه افراغ اولنمق لازم کلمکله فیما بعد فرانچه تجارینك کتوردکلری فس مادامکه ازمیرده فروخت اولنمیه امین مذکور طرفندن کمرك مطالبه اولنمیه واکر ذکر اولنان فس

انده فروخت اولنورايسه بروجه معتاد رسم كمركى امين مذكور طرفندن النه واكر سالف الذكر فس استانه‌يه كلور ايسه بيوك كمرك امينه معتاد اوزره رسم كمركى ادا اولنه .

— ٥٩ —

فرانچه تجارى ممنوعاتدن ماعدا تجارته متعلق اشيالرى ايله ممالك محروسه‌مدن براً وبحراً وكذلك طونه ايله نهراً دوسيتلق اثناسنده مستووا ورس وغيرى مملكتلره كيدوب وذكر اولنان يرلردن ممالك محروسه‌مه كتوروب بيع و شرا ايلدكلرى اثناده سائر مستأمن طائفه‌سندن ويريله‌كلان كمرك ورسوم هرنه‌ايسه بونلرك طرفندن دخى ادا اولندقده بيوجه مداخله اولنميه .

— ٦٠ —

اصحاب اغراضدن بعضيلرى فرانچه تجارينه خلاف عهد نامه تعرض مراد ايدوب اجرا ايده‌مدكلرندن ناشى تجار مرقومه‌نك تجارتلرينه خلل ويرملريچون وقت وقت بلا صلاحيت سمسارلرينه تعدى ايلدكلرى انها اولنمغله فرانچه تجارينك مصالحى ايچون تجار بيننده واروب كلان سمسارلره بردرلو تعدى اولنميوب استعمال ايلدكلرى سمسارلر نه‌ملتدن اولورايسه كيمسنه جبراً ممانعت ومداخله ايليه ويهودى طائفه‌سندن وسائرلردن بعضلرى سمسارلغه وارث اولق ادعاسنده اولدقلرنده‌فرانچه تجارى ديلدكلرى كمسنه‌لرى استخدام ايدوب‌خدمتنده بولنانلر طرد وياخود مرد اولدقلرنده يرينه كلنلردن خلاف معتادكدك وحصه طاب ايليه‌لر. وخلافنه حركت ايدنلرك حقلرندن كلنه .

— ٦١ —

فرانچه سفاينه تجارته متعلق تحميل اولنان اشيادن فرانچه ايلچيلرينه وقونسلوسلرينه قونسولاته رسمى ويابلاج تعبير اولنان عوائد ادا اولنمسى ايچون بوندن اقدم عقد اولنان موادده اكرچه تصريح اولنمشدر ، لكن بوخصوصده دولت عليه‌م تجارندن ورعاياسندن رسم مرقومك اداسنه تعلل و معارضه اولنديغى انها اولنمغله دولت عليه‌م تجارى ورعاياسى طرفلرندن فرانچه سفاينه تجارته متعلق تحميل‌اولنوب كمرك النه كلان اشيادن حين مقاوله‌ده نول سفينه‌يه داخل اوليانلرينك برموجب عهد نامه قونسولاته رسمى ادا اولنمدقچه اشياى مرقومه كمركدن اخراج اولنمامق اوزره مؤكداً امر وتنبيه اولنه .

— ٦٢ —

ممالك محروسه‌مده ميوه متوله‌سنك كثرتى اولمغله قورو يمش انواعنك كثرتى سنه‌لرنده سنه‌ده بر دفعه فرانچه دولتندن ايكى يا اوچ قطعه سفاين كلوب ذكر اولنان ميوه‌دن يعنى انجير قورو اوزوم وفندق واكا مانند ميوه انواعندن هرنه‌ايسه اشترا وكمركلرين عهدنامهٔ همايون موجبنجه ادا و بعده سفاين مذكوره‌يه تحميل ونقل اولنملرينه ممانعت اولنميه فرانچه سفاينى‌قبريس جزيره‌سندن ودولت عليه‌مه تابع اولان سائر اسكله‌لردن مسلمين‌آلديغى اوزره توز اشترا وتحميل ايلمك مراد ايلدكلرنده حكام و ولاة وقضاة و سائر ضابطاندن ممانعت اولنميوب بوندن اقدم ويريلان وبودفعه تجديد اولنان عهدنامهٔ همايون موجبنجه حمى قلنه‌لر .

— ٦٣ —

فرانچه تجارى واكا تابع اولنلر فرانچه ايلچيلرينك وقونسلوسلرينك اعلان كاغدى اوزره

يدلرينه آلدقلرى مرور نامه‌لر ايله يوريوب وامنيت وراحتلرى ايچون قاعدهٔ مملكت اوزره كسوه كيوب ممالك محروسه‌مده كار وكسب ايلدكلرنده او مقوله كندو حاللريله كزنلر جزيه و سائر تكاليف ايله رنجيده اولنميوب و عهد نامهٔ همايون موجبنجه كمركه متعلق اشيالرى اولورايسه بروجه معتاد كمرك رسمنى دخى ويردكلرنده مرور وتذكرلرينه ولاة وحكام وضابطان مانع اولميه‌لر وبروجه محرر يدلرينه ويريلان اعلان كاغدلرينك مفهومى اوزره اقتضا ايدن يول كاغدلرى كندولرينه ويريلوب و امنيتلرى خصوصنده ممكن اولان اعانت ايله معاونت اولنه‌لر .

— ٦٤ —

فرانچه تجارينك وبيراغى آلتنده اولنلرك ممالك محروسه‌مه كتوردكلرى آلتون وكموش سكه‌دن رسم كمرك آلنميوب ويدلرنده اولان سكه‌لرينى دولت عليه‌نك سكه‌سيله تبديل ايلمكه جبر اولنميه‌لر .

— ٦٥ —

وفرانچه‌لودن وبيراقلرى آلتنده اولنلردن برى قاتل اولوب ياخود برغيرى جرم ايدوب و شريعت شريفه طرفندن رؤيت اولنمق مراد اولندقده دولت عليه‌مك قضاة و ضابطانى بوكونه اولان دعوايى بولندقلرى محلده ايلچيلرينك وياخود قونسلوسلرينك ويا وكيللرينك مواجهه‌لرنده استماع وشرعشريفه ويدلرينه ويريلان عهد نامهٔ همايونه مغاير اولمامق ايچون طرفيندن دقت ايله تفتيش وتفحص اولنه .

— ٦٦ —

طرف ميريدن و ياخود دولت عليه‌مه تابع تجار و سائره‌دن فرانسز اوزرينه تحرير اولنمش پوليچه تعبير اولنان كاغدلر كلوب‌اوزرينه تحرير اولنمش فرانچه‌لو وانلره تابع اولان كمسنه‌لر قبول ايلدكلرى حالده بيوجه شرعى اداسنه جبر اولنميه‌لر و ذكر اولنان پوليچه قبول اولنمديغنى مشعر كاغد ويرلوب پوليچه كاغدينى ويرندن اقچه‌سنى طلب و تحصيلنه درعليه‌مده اولان ايلچى وكذلك اولمحلده بولنان قونسلوسى ممكن مرتبه سعى ايليه .

— ٦٧ —

فرانچه‌لودن ممالك محروسه‌مده متمكن اولنلر اكر متأهل واكر بكاردر كيملر ايسه جزيه مطالبه‌سيله رنجيده اولنميه‌لر .

— ٦٨ —

فرانچه تاجرلرندن واهل حرفت وضابطلرندن و ملاحلرندن برى اسلامه كلوب كندو متاعندن غيرى يدنده فرانچه‌لويه تابع اولنلرك اشياسى اولديغى ثابت ومتحقق اولورايسه او كونه اشيا اصحابنه ويرلك اوزره بولنديغى محلده اولان ايلچيلرينه و قونسلوسلرينه وبولندقلرى محلده سندلريله واران آدملرينه دفع وتسليم ايتديريله .

— ٦٩ —

فرانچه تجارندن برى بر طرفه عزيمت ايلمك مراد ايدوب دينى ايچون ايلچيلرى ويا قونسلوسلرى اكا كفيل اولدقده اداى دين ايله ديو يولندن اليقونلميه وكندولردن درت‌بيك اقچه‌دن زياده اولان دعوا معتاد اوزره وعهدنامه موجبنجه آستانهٔ سعادتمه حواله اولنه .

— ٧٠ —

طرف محاكمدن ودولت عليهم ضابطانى جانبلرندن واهل عرف طائفه‌سندن فرانچه‌لو اولنلرك ساكن اولدقلرى خانه‌يه بلاموجب جبراً دخول اولنميوب خانه‌سنه دخوله حاجت‌مس ايلديكى حالده ايلچى وقونسلوسى بولنان يرلرده انلره اخبار وطرفلرندن تعيين اولنان آدملر ايله اولديغى محله واريلوب بوخصوصده خلافنه حركت ايدر بولنور ايسه بعدالتحقق تأديب اولنه‌لر .

— ٧١ —

فرانچه تجارى ايله آخرك بيننده و قوعبولوب بر دفعه شرعله فصل وحسم وحجت اولنمش ماده‌لرينك ولاة و قضاة وسائر ضابطان طرفلرندن تكرار استماع وفصل اولنمسى خصوصى اراده وبالدفعات واقع اولوب بوتقديرجه اوكونه فصل اولنـان دعوادن امينتلرى اولمديغندن ماعدا برمحلده فصل اولنان دعوانك ينه اولمحلده خلافنه حكم اولنور ايمش ديو انها اولنمغله بروجه محرر فرانچه تجارى ايله آخرك بيننده ظهور ايدوب بر دفعه شرعله فصل وحكم وحجت اولنمش دعوا اولمحلده كورليوب وتكرار رؤيت اولنمق استدعا اولنور ايسه فرانچه ايلچيسنه اخبار اولنمقسزين و ايلچئ مومى‌اليهك وقونسلوسـدن ومدعى عليهدن جوابى وكيفيت احوالك صحتى خبرى كلمسزين ادعا ومدعى عليهى احضار ايچون امر شريف ويرليوب ومباشر و چاوش دخى كوندرليوب اوكونه خصوصى اسـتفهام واعلام اولنمغه وفا ايده‌جك وقت تعيين اولنمق جائز اوله وبو كونه دعوانك تكرار استماعى فرمان اولنور ايسه درعليه‌مده رؤيت و قطع و حسم اولنمسنه دقت اولنوب و بو بابده فرانچه‌لويه تابع اولنلرك بالنفس كلملرى و ياخود يرلرينه وكيل شرعى نصب ايلملرى جائز اوله و دولت عليه‌يه تابع اولنلر فرانچه‌لو ايله دعوا صددندن اولدقلرنده مدعيلرك شرعى سندات وتمسكاتلرى اولمدقچه دعوالرى استماع اولنميه .

— ٧٢ —

ظهور ايدن دعاوى ايچون خرج و صرف اولنـان احضاريه ورسـوم عاديه دعواسى مشروع وادعايه صلاحيتى معلوم اولان كمسنه‌دن اخذ واستيفا اولنديغى حالده دعوايه‌صلاحيتى اولميان اشرا مقوله‌سى اويله بلا مصرف ادعا و افترادن خالى اولملر ديو ايراد اولنمغـله فيما بعد ذكر اولنان خرج و مصرف بلا صلاحيت وبلاوجه شرعى دعوا ايدوب خلاف شرع حركت وتعدى‌يه جسارت ايده‌نك طرفندن اخذ واستيفا اولنمغه رخصت ويرلك جائز اولوب ولكن فرانچه‌لو وانلره تابع اولنلرك دولت عليه‌مه تابع كمسنه‌لرده ورعاياسـنده واقع اولان الاجتلرى دعوا اولندقده حكم اولنوب حاصل اولان اقچه‌لرندن خرج محكمه‌لرى و كذلك مباشريه واحضاريه‌لرى دخى عهد نامهٔ قديمه موجبنجه يوز غروشـده ايكيشر غروش النوب زياده طلبيله رنجيده اولنميه‌لر .

— ٧٣ —

دولت عليه‌مك معتاد اوزره اسكله‌لرينه فرانچه سـفائنى يناشدقلرنده دوسـتلق‌معامله‌سى اولنوب يالكز كفاف نفس ايچون مأكولات و مشروباتلرينى اقچه‌لريله الوب بو مقوله اولان مأكولات ومطبخ ذخايرينك بيع وشراسـنه وتحميل اولنمسنه ممانعت اولنميوب وبوبابده رسم

و ويركو دخی طلب اولنميه دولت عليه‌مك بالجمله اسكله وليمان وسواحلنده فرانچه سفاينی قپودانلری ورئيسلری اقتضا حسبيله سفينه‌لرينی باغلمق وقلفات و تعمير ايتمك لازم كلدكده قلفات و تعمير ايچون صرف اولنه‌جق روغن و زفت و قطران و قلفات لازمه‌سنی و عمله‌يی اقچه‌لريله اللرينه وطوتلرينه ضابطان طرفلرندن ممانعت اولنميه وممالك محروسه‌مه كلان فرانچه سفايندن برينك ادوانه آفت اصابت ايدرايسه آنجق اوسفينه ايچون ديرك و سرن ولنكر وخلط ويلكن بزی وديرك كراسته‌سنی دخی اقچه‌لريله آلمه رخصت ويريلوب بو خصوصلر ايچون ويركو طلب اولنميه وفرانچه سفاينی واردقلری اسكله‌لرده ملتزم ومتسلم وسائر ضابطان وجزيه‌دارلر طرفندن جزيه بهانه‌سيله اليقونميوب يوجيلرينی تعيين اولنان محله كتوره‌لر لكن درونلرنده جزيه كذار رعايا بولنورايسه انلر دخی اداسی لازم كلان جزيه‌لرين شروطی‌اوزره محانه ويروب بووسيله ايله جانب ميری‌يه غدر اولنميه .

— ٧٤ —

دولت عليه‌مك اهل اسلام ورعاياسی ممالك محروسه‌م اسكله‌لرينك بريسندن آخراسكله‌يه نقل ايلك ايچون فرانچه سفاينه تجارته متعلق اشيا وضع ايلدكده ممانعت اولنميه لكن دولت عليه‌مه تابع اولنلر بعض فرانچه سفاينی استيجار ايلدكلرنده وقت وقت اثنای راهده ذكر اولنان سفينه‌يی ترك ايدوب وقول وشرط اولنان اجرتی ويرمكده تعلل ايتدكلری دخی انها اولنمغله اومقوله استيجار اولنان سفاينی بلاعذر شرعی اثنای راهده مستأجرلری ترك ايدرلر ايسه سفاينك قپودانلری ايله اجارهٔ صحيحه‌دن باتمسك تسميه اولنوب نول سفينه تعبيراولنان اجرت مسمانك بالتمام ادا اولنمسی قضاه وسائر ضابطان طرفلرينه امر وتنبيه اولنه .

— ٧٥ —

ولاة و حكام و قضاة وكمرك امناسی وويوده‌كان ومتسلملر وضابطان واعيان ولايت وايش ارلری وسائرلردن عهد نامهٔ همايونمه مغاير حركت اولنميوب وطرفيندن خلاف عهد نامهٔ همايون قولاً وفعلاً تعدی ايدراولورايسه فرانچه‌لواولنلرك قونسلوسلری‌وضابطلری عهد نامه موجبنجه حقلرندن كلدكلری كبی دولت عليه‌مه تابع اولنلردن ظهور ايدن تعديات‌دخی فرانچه‌ايلچيلری وقونسلوسلری جانبندن عرض اولندقده حقيقته بعدتحصيل الاطلاع‌اقتضاسنه كوره او مقوله‌لرك حقلرندن كلنمك اوزره امر وفرومان صدوری جائز اوله .

— ٧٦ —

دولت عليه‌مك سواحلنه فرانچه سفايندن بری واروب قضارا قره‌يه دوشر ايسه اشياسنی تخليص‌ايچون هروجهله معاونت اولنه وقره‌يه دوشن‌سفينه تعميراولنمسی ممكن‌اولدقده ياخود بر آخر سفينه‌يه تخليص اولنان اشياسنی تعيين اولنان محله كوتورمك ايچون تحميل ايلدكده مادامكه اولمحلده بيع وشرا ايتميه كمرك وبردرلو رسم طلب اولنميه .

— ٧٧ —

قپودان پاشا وميری قاليونلری وچكدری بكلری و فرقته قپودانلری و سائر دولت عليه‌مك سفاينی وباخصوص مصر اسكندريه‌سنه تجارت ايدن سفاين فرانچه سفاينی خلاف عهد نامهٔ همايون يوللرندن اليقوميوب ودخل وتعرض ايتميوب وبردرلو بهانه ايله جبراً هديه

طلب اولنميه‌جغندن بشقه فرانچه‌لونك كرك جنك وكرك تجار سفاينه روى درياده راست كلدكلرنده برمعتاد قديم طرفيندن دوستلق معامله‌سى اظهار اولنه .

— ٧٨ —

ميرى قاليونلر وچكدريلر وسائر سفاين سلطانيه‌يى فرانچه‌لونك تجارسفينه‌لرى كوردكده اوته‌دن‌برو معتاداولان اكراملرينى ايلمك نيتنده‌ايكن بحسب‌الاقتضافلقه‌لرينى عجله ايندير‌ه‌ميوب وسفاين مرقومه‌يه درحال وارەمدقلرى حسبيله تعدى اولنورلر ايمش مادامكه معتاد اوزره حركته عزيمتلرى متعين اوله كچ كلديكز ديو تعدى اولنميه وفرانچه سفاينى ليمانده بيوجه اليقونليوب وجبراً فلقه‌لرينى و كميجيلرينى اليوب خصوصاً اشيا ايله مملو اولان سفينه‌لرى اليقونلدبنى حالده عظيم ضرر ترتب ايتمكدن ناشى من بعد بو مقوله حركته جواز ويرلميه وذكر اولنان ميرى سفاين ضابطانى فرانچه‌لو ساكن اولدقلرى اسكله‌لره واردقلرنده لوندات و نفراتى مرقوملره ضرر و تعدى ايلماملك ايچون اولحالده كفايت مقدارى نفر ضابطلريله اخراج و فرانچه‌لونك محافظه‌سى و تجارتلرينك امنيتى ايچون قوللق بكلمكه تعيين اولنوب و فرانچه‌لولر قره‌يه چيقدقلرنده دخى قلاع و اسكله وسائر قره ضابطانى طرفلرندن خلاف شرع وقانون بردرلو تعدى اولنميه‌لر وبوخصوصلرده خلاف عهد نامهٔ همايون حركت وقوع بولوب تشكى اولنور ايسه اولمقوله تعدى ايدنلرك بعدالتحقق محكم حقلرندن كلنه وفرانچه‌لو طرفلرندن دخى دوستلغه منافى ناملايم حركته بردرلو رخصت كوسترليه .

— ٧٩ —

ميرى طرفندن بحسب‌الاقتضا فرانچه سفايندن بعضلرى استيجار اولنمسنه حاجت مس ايلدكده بوخصوصده مأمور اولان حكام و سائر ضابطان ايلچى وقونسلوس بولنان محللرده انلره خبر ويروب انلردخى مناسب كوردكلرى سفاينى‌تعيين وبولنميان محلده رضالريله‌استيجار ايدوب بوبهانه ايله بالجمله فرانچه سفاينى اليقونميوب ويوكلو اولان سفاينك يوكنى اخراج ايلمكه جبروتعدى اولنميه .

— ٨٠ —

غرب اوجاقلرينك قورصانلرى خصوصنده عهدنامهٔ همايونده مذكور اولان مواد مرعى ومعتبر طوتيلوب بالدفعات مساعده اولنمشيكن مرقوم قورصانلر فرانچه‌لونك تجار سفاينه روى درياده راست كلدكلرنده تعدى ايلدكلرندن ماعدا اوغرادقلرى اسكله‌لرده بولنان فرانچه قونسلوسنه و تجارينه دشنام و تعدى ايدرلر ديو انها اولنمغله بوندن صكره بومقوله اوضاع ناهموارلرى واقع اولورايسه دولت عليه‌مك ولاة وحكامى وسائر ضابطانى طرفلرندن فرانچه قونسلوسى وتجارى حمايت وصيانت اولنوب وفرانچه ايلچيسنك وقونسلوسنك صحيح فرانچه سفينه‌سيدر ديو شهادت ايلدكلرى سفينه‌لر دولت عليه‌مك قلاع واسكله‌لرى التنه واردقلرنده ذكر اولنان قورصانلر طرفلرندن اخذ واسترقاق اولنمسى هروجهله منع ودفع اولنوب وطوب التنده سفينه النميه‌ودولت عليه‌مك ولاة وحكامى اولدقلرى يرلرده ذكر اولنان قورصانلردن فرانچه‌لويه ايصال خسارت اولنورايسه وقوع بولان ضرر وزيان كندولرندن تضمين اولنور ديو ترهيب ايچون مؤكد امر وفرمان صدورى جائز اوله .

— ٨١ —

بوندن اقدم عقد و حالا تجديد اولنان موادده مذكور اولديغى اوزره فرانچه‌لويه تابع

اولان راهبلرك قدس شريفده واقع وتصرفلرنده بولنان محللر مرور ازمان ايله خرابه‌مشرف اولمق احتياجى ايچون تعميره محتاج اولدقده استانهٔ سعادتمده مقيم فرانچه ايلچيسنك التماسيله مساغ شرع اوزره تعمير اولنمسى بابنده اقتضا ايليان اوامرك صدورى جائز اولوب وفرمانى اولان خصوصه ولاة وحكام وقضاة وسائر ضابطان طرفلرندن بردرلو ممانعت اولنميه‌وذكر اولنان محللر ايچون ضابطاندن مخفى تعمير اولنمش ديو سنه‌ده برقاچ دفعه يوقلمه اولنوب راهبلرى تجريم اولنورلر ايمش بناءً عليه اولطرفده بولنان ولاة وحكام‌وقضاة وسائر ضابطان جانبلرندن قبرتيسى تعبير ايلدكلرى محلك كليساسى و سائر كليسا و زيارتكاهلرى سنه‌ده فقط بر دفعه يوقلمه اولنه و ممالك محروسه‌مده بولنوب فرانچه پادشاهنه تابع اولان پسقپوسلرى وراهبلرى كندو حاللرنده اولدقچه شمى قلنوب ويدلرنده اولان كليسالر وسائر ساكن اولدقلرى محللرده معتادلرى اوزره آيينلرينك اجراسنه ممانعت اولنميه واهل ذمت رعاياء فرانچه‌لو ايله بيع وشرا و مصالح اخرى ايچون بربرلرينه امد شد ايلدكلرنده اولنوله امدشد ايچون خلاف شرع‌شريف رنجيده وتعدى اولنميه‌لر وبوندن اقدم عقداولنان موادده غلطه‌ده اولان بيمارخانه‌لرنده كندو حاللرنده انجيل تلاوت ايلدكلرنده رنجيده اولنميه‌لر ديو تصريح اولنوب ولكن اجرا اولنمامغله ذكر اولنان بيمارخانه بوندن‌صكره وجه‌شرعى اوزره نه محلده اولور ايسه عهد نامهٔ قديمه موجبنجه كندو حاللرنده انجيل تلاوت ايلدكلرنده رميده اولنميه‌لر .

— ٨٢ —

دولت عليه‌مك فرانچه دولتى سائرلردن زياده قديمى دوستى اولوب وجه‌لايق اوزره كندوسنه معامله اولنمق ايچون سائر مستأمنلره اولان مساعده و رعايت فرانچه پادشاهنك رعاياسى حقنده دخى مرعى ومعتبر طوتيله .

— ٨٣ —

فرانچه‌لونك كرك ايلچى و قونسلوسى وترجمانلرى وكرك انلره تابع اولان تجار واهل كارلرى وكرك فرانچه‌لو سفاينى اعمال ايليان قپودان وملاحلرى وكرك رهبان وپسقپوسلرى مادامكه كندو حاللرنده يوريوب دوستلق مراسمنه وصداقت لوازمنه خلل كتوره‌جك حركتدن مجانبت اوزره اوله‌لر اشبو عتيق وجديد عقد اولنان مواد فيمابعد طوائف اربعهٔ مذكورەنك حقلرنده مرعى ومعتبر طوتيلوب مواد مرقومه‌نك مفهوماتنه مغاير مقدم ومؤخر تواريخ ايله امردخى ابراز اولنور ايسه عهدنامهٔ همايون موجبنجه بلاعمل محللرى رفع وترقين اولنه .

— ٨٤ —

دولت عليهٔ موهبت نمودم فرانچه‌لو ايله مقدما معقود اولان مواد مساله‌يى حالا تجديد و بوندن بويله دخى ايفاى مراسم خلوص ايچون بعض اقتضا ايليان مناسب ماده‌لرى ضم وتأكيد ايتمكله فيمابعد عهد نامهٔ همايونمك شروط وقيودينه رعايت وخلافنه حركتدن مجانبت اولنمق اوزره دولت عليه‌مك معين اولان اسكله‌لرنده وسائر اقتضا ايدن محللرنده واقع بالجمله حكام وضابطانه تنبيهات اكيده‌يى حاوى اوامر عليه اصدار وارسال ومحاكمده سجلاته قيد واثبات اولنمغه مساعدهٔ عليه ارزانى قلنه.

درسعادت ، شهر ربيع‌الاول ١١٥٣

بالاده مندرج معاهده‌نك محتوى اولديغى مواد مختلفه نظر تدقيق ومطالعه‌دن امرار ايديله‌جك اولور ايسه كوريلوركه يدنجى قاپيتولاسيون معاهدات مماثله ايله اولجه فرانسه تبعه‌سنه بخش واعطا اولنان حقوق وامتيازات ومعافياتى ذكر وتعداد ايله قالمیوب آنلرى توسيع والى ابد تصديق ايليور . سلاطين سابقهٔ عثمانيه‌جه تبعيت ايديلن عادت خلافنه اوله‌رق سلطان محمود اول هم كندى شخصى ، همده اخلافى نامنه قطعى بر تعهد آلتنه كيرييور . مشار اليه بوصورتله آوستريا وروسيه حكومتلرى نزدنده توسطده بولنه‌رق حكومات مذكوره‌يى دولت عثمانيه ايله بر معاهدهٔ صلحيه عقدينه سوق واماليه موفق اولان فرانسه‌نك بو مناسبتله كندى مملكتنه ابراز ايتديكى خدمتك ، توسط دوستانه‌نك مقابله‌سنى كوسترمش اوليوردى .

ماركى (ده‌ويلنوو) اوآندن اعتباراً باب عالينك عموم سياستى اوزرنده قطعى بر نفوذ وتأثير اجراسنه باشلاديغى كبى فرانسه قرالى نامنه بتون اوروپا خرستيان عالمنك حمايه‌سنى عهده‌سنه آلمشدر . اوتاريخلرده ارض فلسطينده نه‌قدر مقامات مباركه وممالك عثمانيه‌ده هردرلو طريقتلر منسوبيندن رهبانه عائد مناسترلر وارايسه جمله‌سنك اوزرنده فرانسه قراللرينك آلتون لاله‌لى بياض بايراقلرى بر علامت حضور وسلامت صورتنده تموجنما اولمقده ايدى . دائرهٔ امنيتده امرار حيات و اجراى تجارت قيد وآرزوسنده بولنان بالجمله ملتلر افرادى بو بايراغك زير حمايه‌سنه التجاده وآنى هروسيله ايله كشيدده بر دوام ايديلر . شرقك بتون اسكله‌لرنده اوزمان برر فرانسه قونسلوسى واردى .

بو قونسلوسلر ازمنهٔ قديمه‌ده اولديغى كبى بر نوع التجاكاه ويا ملجأ اطلاقنه سزا وهرطرفى سورلر ايله محاط قويتو بر محلده [Ghetto] اقامته مجبور اولان فرانسزلر آره‌سنده دكل ، بلكه امتيازات مخصوصه‌لرينه استناداً سربستجه حركت وادارهٔ كلام ايده‌بيلن وكافهٔ حقوق طبيعيه‌سنه مالك انسانلره كوسترلمسى واجب رعايت وحرمته نائل وامور ومصالحنى بالذات رؤيته مأذون بر (ملت) حالنده بشايان فرانسزلر ميانده ايفاى وظيفه ايتمكده ايديلر .

شرقده قونسلوسلرى اولميان اوروپاليلر فرانسه قرالنك وكيللرينك زير حمايه‌سنده اخذ واعطا ايله مشغول بولنمقده وبونلرك توابعى عدادينه داخل اولمقده مختار براقيلمشلردى . بعض ملتلرك عادتا بتون افرادى فرانسز مالنه مشترى كسيلمشلردى .

بالجمله تاجرلر، میسیونرلر، هرصفت وملتدن محمیلر فرانسه سفیرینك مطلق اولان حکم ونفوذینی طانیمقده وکندیسنی الڭ عالی بر مرجع بیلمکده ایدیلر .

ایشته ۱۷٤۰ سنه‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك نتایج عملیه وفعلیه‌سی بونلردن عبارتدی .

بو معاهده اوزمانه قدر عقد ایدیلن معاهداتك کافه‌سنی اختصار ، توحید ومزج ایدیور . معاهدهٔ مذکوره‌نك الڭ زیاده کوزه چارپان نقاطی فرانسزلره برآ وبحرآ طونه وقره دڭز تجارتنی کشاده بولندیران ٥٩ نجی ماده ایله تجارت سمسارلرینك احوال وشرائطنی تعیین ایدن وفرانسزلری ایشلرینه کلن سمسارلری انتخاب واستخدامده سربست قیلان ٦٠ نجی وفرانسه سفیرایله قونسولسلرینه معلومات اعطا ایدلمکسزین مأمورین ضابطه‌یی فرانسزلره عائد خانه‌لره دخولدن منع ایلاین ۷۰ نجی والڭ زیاده مظهر مساعده ملت معامله‌سنی فرانسزلره بخش و تأمین ایدن ۸۲ نجی ماده‌لرده‌در. الحاصل مارکی (ویلنوو) معاهده‌یه ٤۳ مادهٔ جدیده علاوه ایتدیرمکله مواد عتیقه وجدیده‌نك مجموعنی ۸٤ ه ابلاغه موفق اولمشدر.

اشبو یدنجی قاپیتولاسیونك عقدندن متولد حال وموقع بالطبع فرانسه ایله شرق اسکله‌لری آره‌سنده‌کی مناسبات تجاریه‌یه فوق‌العاده حسن تأثیر اجراسندن خالی قالمامشدر . شرق پیاسه‌لرنده احتیاجات محلیه ایله نسبت قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده فرانسز امتعه‌سنك تراکمنی موجب اولان اسباب وسوائقی اوله بسط وتمهید ایتمش. اقمشه‌نك بعدما نه کبی برفیأت ایله فروخت ایدیله‌جکی کیفیتنك تعیینی ایچون فرانسه سفیرینك تشویقیله درسعادتده ، ازمیرده وسلانیکده‌کی فرانسز تجاری بینلرنده بر هیئت اتحادیه وجوده کتیردیلر . هیئت مذکوره‌نك اتخاذ ایتدیکی مقررات جمله‌سندن اولمق اوزره تجارك صره ایله وبر (اکرامیه Prime) مقابلنده صاتیشده بولنملری حقنده‌کی قرار بالخاصه شایان تذکاردر .

بایمك استطاعت مالیه‌سی ودرجهٔ اعتباری آکلاشیلمق ایچون اجرا اولنان تحقیقات موافق ظهور ایتدیکی تقدیرده هیئت اتحادیه آنك بورجنه صاغلام اولدیغی تأمین وتکفل ایدییوردی . الیوم بیله ممالك اجنبیه‌ده بولنان فرانسز تجارت اوطه‌لرینك وظائف اصلیه‌سی همان همان بوندن عبارتدر . بر طرفدن پیاسه‌لرك احتیاجات حقیقیه‌سنی نظر اعتباره آلمقسزین عرضك طلبه تفوقنی بادی وبالنتیجه تدنئ فیأتی مؤدی اوله‌جق صورتده فابریقه‌لرجه لزومندن فضله اقمشه‌نك اعماله

سد چكمك ، ديكر طرفدن قماشلرك پياسه‌لرك احتياجى نسبتنده سوق وتوزيعيله تزييد رواجلرينى تأمين ايچون تدابير لازمه اتخاذ ايدلمك سايه‌سنده فيأتلرجه بر اطراد حصوله كلمش وتمتمات آره‌سنده‌كى نسبتسزلكلر دخى رفع وازاله اولنمشدر .

شرق پياسه‌لرى احوالنك بو صورتله تحت انتظام واطرادده آلنمسى اوزرينه مارسيليا تجارت‌اوطه‌سى اخراجاتى اسكيدنبرى سوق‌اولنان‌امتعه‌يه منحصر براتيه‌رق ١٧٢٧ سنه‌سنده ايلك دفعه‌اولمق اوزره شرقه يالديزلى اشيا و(ليون) شهرى معمولاتندن اقمشۀ حريريه كوندرمكه باشلادى . امتعۀ مذكوره ، فيأتلرينك يوكسكلكنه رغماً ، اغنيا صنفنه منسوب مستهلكينك درحال مظهر رغبتى اولدى . بوتجارت اوطه‌سى برمدت صكره فرانسه مستملكاتى محصولاتندن اولان قهوه‌يى‌ده تركيه‌يه ادخاله تشبث ايدرك چوق كچمه‌دن بومكيف تركلرك ملى برمشروبى حالنى آلدى . فرانسه مستعمراتندەيتيشن قهوه‌لرين قهوەسنه نسبتله‌دها دون‌برجنسدن اولمقله برابر فيأتنك اوجوزلغندن طولايى خرج عالم اولمغه باشلاديغندن هيچ دينله‌بيله‌جك بر مدت ظرفنده لايعد مشتريلر ظهور ايدرك بو محصوله پك بيوك بر مخرج آچيلدى . درسعادت سفيرى ماركى (ويلنوو) اشبو محصولى اوروپاى عثمانيدن ماعداقره‌كز سواحلنه‌ده كوندرمك‌مساعده‌سنى استحصال‌ايتمكله انتشارينه پك زياده ياردم ايلدى . قطعات حاره‌ده ، فرانسه مستعمراتندن اولان آطه‌لرده يتيشن شكردخى شرق پياسه‌لرينه‌يايله‌رق‌دها آشاغى‌جنسدن‌اولان مصرشكرلرينك بلا مشكلات يرينى طوتدى .

ايشته ماركى (ويلنوو) طرفندن عقد وامضا اولنان معاهده‌نك حاصل‌ايتديكى نتايج و ثمرات بونلردر . بو معاهده اصولى داخلنده تنظيم ايديلن وقاپيتولاسيون ناميله معروف اولان معاهداتك صوكنجيسيدر .

اختلال كبيرى متعاقب فرانسه‌ده جارى اصول قديمۀ حكومتك اورته‌دن قالقمسيله برابر حقوق دولك بو شكل مخصوصى‌ده استعمالدن ساقط اولمشدر . آرتق اوتاريخدن صكره عقد اولنان معاهده‌لر آنجق مساعدات مستحصله‌يى‌جزئى فرقلر ايله تأييد و تصديقه خدمت ايتمشدى . بونلرك احكامى دولتين عاقدينك مناسبات متقابله‌سنى وبينلرنده‌كى مبادلات تجاريه‌يى برقات‌دها تحت تأمين و انتظامه آلمق كبى خصوصاته منحصر قالدى . بونلر زمانمزده‌كى معاهداتك شكلنه مشابه شكللر اكتساب ايدەايده معاهدات عتيقه‌نك ماهيت غريبه واستثنائيه‌سندن چوق

غالب ایتدکلری اعتراض قبول ایتمز بر حقیقتدر. بویله اولمقله برابر بویکی معاهدهلرك برنجی فرانسوا آنك دور سلطنتندن الی یومناهذا بلا فاصله امتداد ایدن بر سلسلهٔ مقاولاتك صوك حلقهلرینی تشکیل ایتدکلرینه شبهه یوقدر. معاهدات اخیرهٔ مذکوره عین قواعد واساساتك دیکر بر شکل وصورتده تطبیقنی تضمن ایتدیکندن آنلرکده بورایه نقل ودرجی مناسب کورلمشدر.

اون دردنجی فصل

فرانسه جمهوریتیله باب عالی آره‌سنده ۲۵ حزیران ۱۸۰۲ تاریخنده عقد اولنان مصالحه نامه

فرانسه جمهوریتیله باب عالی آره‌سنده ۱۸۰۲ سنه‌سی حزیرانك یکرمی بشنده (بوناپارت Bonaparte) لك تشویقیله ـ مومی الیه او زمان « برنجی قونسول Premier consul » ایدی ـ وجوده کتیریلن معاهده‌یه مصالحه تعبیر اولنیور . فی‌الحقیقه مذکور معاهده (دیرکتوار Directoire) هیئتی طرفندن اداره اولنان فرانسه ایله عثمانلی ایمپراطورلغی آره‌سنده بالفعل موجود اولان مخاصماته خاتمه چکدی . فرانسه اختلال کبیرینی ساحهٔ حصوله چیقاران مجاهدین حریت ترکلره ملل مختلفه‌یی جبر واعتساف ایله بویندروق آلتنده بولندیران باربارلر نظریله باقمقده ایدیلر. افراد بشریه‌یه روا کوریلن مظالم واعتسافاتك انتقامنی آلمق وحق وعدالتی هرطرفه تشمیل ایتمك ادعاسنده بولنان بر حکومتك نظرنده ترکلر طبیعتیله منفور ومقدوح کوریله‌جك ایدی . بوناپارتك مصر وسوریه قطعه‌لرنده‌کی محارباتی دولت عثمانیه ایله فرانسه آره‌سنده‌کی عداوتك پك زیاده شدت پیدا ایتمسنی ودولتین مناسباتنك اهل صلیب محارباتنك الك شورشلی زمانلرینی آکدیران برشکل وماهیت کسب ایتمسنی منتج اولمشدی . ایکی مملکتك آره‌سی بودرجه بوزولمسندن فرانسه تجارتی بیوك ضررلره اوغرادی . (آسینیا Assignats) دنیلن برنوع قوائم نقدیه‌نك قیمتی مارسیلیاده یوزده اوتوز آلتی وپارس ، لیون، بوردو کبی شهرلرده یوزده آلتمش ، آلتمش بش نسبتنده تنزله اوغرادی . بحرسفیدك هرطرفنده کشت وکذار ایدن وترکلره معین وظیفه‌سنی ایفا ایلین انکلیز سفائن حربیه‌سی فرانسه تجارت کمیلرینك بتون حرکاتنی غایت صیقی بر ترصده تابع بولندیرمقده ایدیلر . بر مدت صکره حوضهٔ مذکوره‌ده سیر وسفر ایدن فرانسه سفائننك قسم اعظمی انکلیزلر طرفندن یاضبط ویاتخریب ایدلمش بولنیوردی. قسم متباقیسی ایسه تهلکهٔ عظیمه قارشوسنده چاروناچار معطل قالمغه محکوم ایدی . ایشته‌بوحال فرانسه‌نك بحرسفیدده‌کی دونماسنك بسبتون محووخرابیسنی وطولاییسیله تجارتنك

برسکتهٔ کلیه‌یه اوغرامسنی مؤدی اولدی. کمیلریله پك کوچ اجرای تجارته موفق اولان قپودانلر تمتعلرینك هیچ مثابه‌سنده اولمسندن طولایی مرتباتلرینی اعاشه ایچون حموله‌لرك بر قسمنی الدن چیقارمق مجبوریتنده بولنیورلردی. (قولبر) و (مارکی‌ده ویئنو) کبی آدملرك مساعی واجرا آتندن فرانسه تجارتی ایچون حاصل اولان ثمرات حسنهٔ عظیمه بوصورتله برقاچ سنه ظرفنده محو وهبا اولدی.

فرانسه‌ده یکی تأسس ایدن جمهوریت ذاتاً بونجه ضررلره اوغرایان مارسیلیا تجارت اوطه‌سنه صوك برضربه ایندیرمشدی. حکومت ایچنده حکومت تشکیل ایدرجه‌سنه حائز صلاحیت مطلقه اولان برمؤسسه‌نك دوام وبقاسنه جواز کوسترمك زادهٔ اختلال اولمق اعتباریله هردرلو امتیازات وانحصارات علیهنده بولنان برهیئت حکومتك طبیعی ایشنه کلمزدی. فرانسه‌ده عنان حکومتی اللرنده طوتان رجال مارسیلیا تجارت اوطه‌سنك قاصه‌سنی صویدقدن صکره مؤسسهٔ مذکوره‌یی اولدن ترتیب واحضار ایدلمش برپلان موجبنجه حرکت ایدرجه‌سنه محووتخریب ایلدیلر. ١٧٩١ سنه‌سی آغستوسنك یکرمی طقوزنده نشر واصدار اولنان برقانون ایله شرق وبربرستان تجارتنك سربستیسی اعلان اولنمسیله بوتجارته بالجمله فرانسزلرك اشتراك ایتملری امکانی حاضرلندی. مجلس مؤسسانك [Assemblée constituante] ٢٧ ایلول ١٧٩١ تاریخلی دیکر بر امرنامه‌سیله فرانسه‌ده نه‌قدر تجارت اوطه‌لری وارایسه جمله‌سی لغو اولندی. مارسیلیا بلدیه مجلسنك طلبی اوزرینه شهرمذکور تجارت اوطه‌سی مقامنه قائم اولمق اوزره (موقت تجارت قلمی Bureau provisoire de commerce) نامنده برهیئت تأسیس اولندی. نهایت (قونوانسیون ناسیونال Convention nationale) مجلسی ظرفندن ١٦ شباط ١٧٩٣ تاریخنده اصدار اولنان بر اوچنجی امرنامه ایله بالاده ذکر اولنان هیئته تحویلیله ذاتاً حقوق وصلاحیاتی تحدید واهمیتی زیاده‌سیله تنقیص ایدیلن مارسیلیا تجارت اوطه‌سی زمان قدیمدنبری شرق قونسلوسلقلری اوزرنده حائز اولدیغی حق قضادن بسبتون محروم براقیله‌رق شرق قونسلوسلقلری خارجیه نظارتنك زیر حکم وادراه‌سنه وضع ایدلدی. بوصورتله هم شرق قونسلوسلرینك معاشاتنه قارشولق طوتیلان قونسلوس خرجی نام رسم مخصوص الغا ایدلمش، همده بحر سفیدده سیروسفر ایدن فرانسز تجار کمیلرینی قورصانلرك وازباندیدلرك تجاوزاتندن ممکن مرتبه مصون بولندیرمق ایچون اختیاری ضروری مصارف قارشولغی اوله‌رق تحصیل اولنان (قوتیمو Cottimo) نامنده‌کی کمرك رسمنك مفسوختی اعلان ایدلمش بولنیوردی.

مصر سفرینی دها یکی طلوع ایدن نجم استقبالنی پارلاتمق ایچون اختیار ایتمش اولان (ناپولیون بوناپارت) فرانسه‌نك ترکیه‌یه روابط دوستانه ایله مربوط اولمسنده‌کی اهمیتی تقدیرده وبحرسفیدی بر (فرانسز کولی) حالنه افراغ لزومنی ادراکده هیچ تأخر ایتمدی. موماالیه فرانسه جمهوریتی ریاستنه کچرکچمز مارسیلیا تجارت اوطه‌سنی یکی اساسلر اوزرنده تکرار تأسیسه و فرانسه ایله باب عالی آره‌سنده‌اوته‌دنبری جایگیر اولوب آنجق مصروسوریه سفرلری صره‌سنده دوچار انقطاع اولان‌مناسبات مصلحانه ومودتپرورانه‌یی احیا واعاده‌یه مسارعت کوستردی. بر قاچ سنه اول دولت علیه علیهنده بر صورت بلیغانه‌ده قلمه آلنمش آتشین بياننامه‌لری مصر و سوریه‌ده نشر واعلان ایتدیکی حالده نهایت قاپیتولاسیونلر اصولنه رجوع ایلیه‌رك اردویه خطاباً یازلمش بر امرنامه قدر قیصه ومختصر بر معاهده‌یی ١٨٠٢ سنه‌سی حزیرانك یکرمی بشنده پارسده تنظیم وامضا ایتدیردی . بو معاهده ایله (ناپولیون) صلحی اعاده وشرقده‌کی فرانسزلرك امتیازات عتیقه‌سنی تأیید ایلدی .

فرانسه جمهوریتیله باب عالی آره‌سنده ١٨٠٢ سنه‌سی حزیرانك یکرمی بشنده پارسده عقد وامضا اولنان مصالحه نامه صورتیدر [*] .

اشبو عهدنامهٔ همایون بیك ایکیوز اون یدی سنهٔ هجریه‌سی صفرالخیرینك یکرمی دردنجی کوننده سلطان (سلیم) خان ثالث حضرتلری زمان سلطنتلرنده رئیس‌الکتاب وکیلی محمد سعید غالب افندی و فرانسه جمهوری باش قونسلوسی زماننده امور خارجیه وکیلی بولنان منستر شارل موریس طلیران مأموریتلریله عقد وتنظیم اولنمش و فی ٢٥ ربیع‌الاول سنه ١٢١٧ تاریخنده طرف شاهانه‌دن تصدیق بیورلمشدر .

اولکی ماده

دولت علیه وفرانسه جمهوری بیننده دائمی صلح وصلاح کاملاً جاری اولوب بعدازین عداوت و خصومت کلیاً مندفع اوله .

ایکنجی ماده

دولت علیه و فرانچه جمهوری بیننده‌قبل‌السفر متداول اولوب طرفینك هردرلوروابطنی تصریح و تأکید ایدن عهود و شروط بودفعه دخی تمامها تجدید اولندی. بنابرین اشبو

[*] مجموعهٔ معاهداتده‌کی ترکجه اصلندن .

تجدید و اجرا اولنان عهود قدیمه‌ده مندرج شرط متقضاسنجه دول سائره‌یه اولان رعایت فرانچه‌لوحقنده دخی مرعی و معتبر طوتلسی مصرح و مذکور اولمقدناشی فیمابعد قره‌دکزه دخی فرانچه بیراغیله فرانچه تجارکمیلرینك بلاممانعة آمدشـدی جائز اوله. شویله‌که : دولت علیه ذکر اولنان فرانچه تجار سفاینك بحر مذکوره کیروب چیقملرینی تجویز ایدوب بحر مذکوره آمد شدلرنی تسهیل ایچون قره‌دکزه آمد شد استحقاقنه نائل اولان ملل‌سائره‌نك تجارسفاینه هروجهله تطبیق اولنه‌لر و دولت علیه و فرانچه جمهوری ممالکنك تجارسفینه‌لرینك آمد شـد ایلدکلری بحرلردن ازباندیدلری دفع ضمننده اسـباب و تدابیر لازمه‌یه برابرجه تشبث ایدرلر و قره‌دکزه دخی امد شـد ایدن فرانچه‌لو تجارتی دولت علیه از باندیدلردن حمایه‌یی تعهد ایلیه . قالدیکه شرط مذکور منطوقنجه طرف دولت علیـه‌دن فرانچه‌لو حقنده جاری اولان منافع دولت علیه‌نك تبعه و بیراقلری حقنده دخی فرانچه جمهورینك بر وبحرلرنده جاری اوله .

اوچنجی ماده

سالف‌الذکر عهود قدیمه‌یه بناءً فرانچه‌لونك قبل‌السفر دولت علیه‌نك ممالك سائره‌سنده نائل اولدقلری اسـتحقاق و امتیازات و منافع قره‌دکز سواحلنه ملاصق وقریب اولان ممالك دولت علیه‌ده دخی جاری اولوب کرك تجارتده وکرك ممالك مذکوره‌ده قونسلوس ویا امور تجارتی رؤیته مأمور اقامه‌سی فرانچه تجارتنه اقتضـا ایدر ایسـه اومتوله مأمور حقنده اجرا اولنه .

دردنجی ماده

فرانچه و انکلتره دولتلری بیننده تاریخ هجرینـك بیك ایکیوز اون آلتی سنه‌سی ذی‌القعده‌سنك یکرمی ایکنجی و فرانچه جمهوریتی تاریخنك اوننجی سـنه‌سی ژرمینال آینك دردنجی کونی آمین شهرنده منعقـد معـاهده ده دولت علیـه‌یه متعلق مندرج اولان مواد معلومه‌یی دولت علیه دخی قبول ایلیوب اول مواد تماماً اشبو عهدنامه‌ده‌رسماً تجدیداولنور.

بشنجی ماده

دولت علیه و فرانچه جمهوری بربرینك تمامیت اراضیسنه دخی تکفل ایدرلر .

آلتنجی ماده

طرفیندن اثنای سـفرده سـفرای جانبین و اهالی و توابع طرفینه عائد اموال اوله‌رق اخذ و ضبط اولنمش اموال واشیانك عیناً یا ثمناً استردادی ماده‌سی آستانه‌ده دولتین‌طرفندن حق وعدل اوزره رؤیت وتنظیم اولنه .

یدنجی ماده

رسم کمرك ماده‌سـنه دائر نظامات جدیده‌نك طرفینك رأییله ربطنه قدر باعث منازعه اوله‌جق حالاتی دفع ایچون بوبابده جانبین ممالکنده عهود قدیمه‌یه تطبیق حرکات ایدەلر .

سکزنجی ماده

طرفین ممالکنده دولتین معاهدتینه متعلق اسرا وار ایسه مجموعنك سـبیللری بلا بدل تخلیه اولنه .

طقوزنجی ماده

دولت علیه و فرانچه جمهوری اشـبو عهدنامه ایله بری برینك ممالکنده احب اولان

دولت كبى اولمق مراد ايتملريله دول سائره‌يه تجويز اولنان و اولنه‌جق منافعى اشبو عهدنامه‌ده مخصوصاً شرط اولنمش كبى بربرلرينه تجويز ايلدكلرى ظاهر اولور .

اونبجى ماده

اشبو عهدنامه‌نك جانبين مصالحيندن اقتضا ايدن تصديقنامه‌لرى تاريخ تمسكدن سكسان كون ظرفنده وممكن اولور ايسه آندن اقل مدتده پارسده مبادله اولنه .

*
* *

اشبو عهد نامۀ همايون دخى فى ٢٤ ص سنه ١٢١٧ تاريخنده‌طرفين‌مأمورلرى مومى‌اليهما معرفتلريله كذلك پارسده عقد وتنظيم اولنمش و فى ٢٥ را سنه ١٢١٧ تاريخنده طرف شاهانه‌دن تصديق قلنمشدر :

دولت عليه و فرانچه جمهورى بيننده منعقدعهدنامۀ جليلنك امضا اولنديغى كونى‌تاريخيله مشروط بشنجى ماده‌سنده تماميت اراضىٔ طرفينك كفالتى مندرج ايسه ده اشبو ماده فرانسه‌لونك دول سائره حقنده وقوعبوله‌جق محاربه‌لرنده دولت عليه‌يى محاربه‌يه اجباراتيموب رأى ورضاسنه مربوط اولسى بين‌الدولتين قرارداده اولمشدر. رخصت كامله‌مزه بناءً اشبو ماده‌يى دخى عهدنامۀ جلى امضا اولنديغى كونده ختم و امضا ايلمشزدر و ذكر اولنان عهدنامۀ جلى‌تصديقنامه‌سنك مبادله‌سيچون تعيين اولنان‌وقت‌ومحلده اشبو ماده‌نك‌تصديقنامه‌سى دخى مبادله اولنمسى قراركير اولمشدر ديو تمسك مذكورده مسطور اولمغين ايمدى اشبو مادۀ خفى مادامكه فرانچه جمهورى باش قونسلوسى مشاراليه جانبندن‌واخلافى طرفلرندن مرعى ومعتبر وضوابط و روابطى تطرق خللدن حمايت و صيانت اولنه‌رق مستحكم و مقرر اوله طرف همايوندن دخى ذات معاليسمات شاهانه وجناب شوكتنصاب ملوكانه‌مه سزاوار وشايان اولديغى وجهله تعهد اولنوركه شرط خفىٔ مذكور طرف باهرالشرف شاهانه‌مدن و اخلاف سعادت اتصافمز و وكلاى عالى مقام و وزراى عظام و ميران كرام و امرا وضابطان و عموماً عساكر نصرت ارتسامزدن وبالجمله عبوديتمز ايله كامياب اولان طوائف وخدامز طرفلرندن رعايت اولنوب برفرد خلافنه وضع وحركت ايليه .

*
* *

اشبو معاهده ايله قاپيتولاسيونلر اصولى ونظريه‌سى تكرار موقع اجرا وتطبيقه وضع ايدلمش بولنيوردى . لكن ناپوليونك اوروپا قطعه‌سنده‌كى محاربات عظيمه‌سى عنعنات قديمه‌يه عودت ورجوع ايدلمسندن حصولى مأمول اولان ثمراتك اقتطافنه مانع اولدى . تجارت عموميه (آمين Amiens) معاهده‌سنه رغماً اوزمان سيار بر اردوكاه منظره‌سنى ارائه ايدن اوروپانك بر اوجندن ديكر بر اوجنه طنين انداز اولان سلاح شاقيرديلرى آره‌سنده عادتا مفلوج كبى ايدى . غرائبدن اولمق اوزره پاپالق مقاميله (قونقور داتو Concordat) مقاوله‌نامه‌سنى عقد ايدن ، اختلال

كبير زمانده لغو ايديلن دينى فرانسه‌ده تكرار تأسيس ايلين (ناپوليون) داخلده مذهبى رسماً صيانت وتصاحب خصوصنده نه‌درجه بر اهتمام وتيقظ ابراز ايدييور ايسه خارجده عين مسئله‌يه قارشو اونسبتده بر لاقيدى كوستريپوردى . تركيه ايله فرانسه آره‌سنده منعقد قاپيتولاسيونلرك نقاط اساسيه‌سندن برى اولوب دردنجى (هانرى) ايله اخلافنك بر اهميت مخصوصه ايله تلقى ايلدكارى حمايهٔ مذهبيه قضيه‌سى ناپوليونك ذهنى اشغال ايدن دوشونجه‌لرك اك صوكنجيسى ايدى . ايشته بو سببدندركه قدسده‌كى (قمامه) كليساسنك روملر طرفندن احراقى ومعبد مذكورك قدسيتنى مخل بعض تجاوزاتك وقوعى كبى احوال ناپوليونك ايمپراطور صفتيله شان وشرف وشكوه وسطوتك اك يوكسك بر درجه‌سنه واصل اولديغى بر زمانه مصادف اولمقله برابر فرانسه‌ده نظر دقتى عادتا هيچ جلب ايتمامشدر . ديمك اوليوركه بالاده‌كى معاهدەنك نتائج عمليه وفعليه اعتباريله اولان حكم وتأثيرى همان هيچ مثابه‌سنده قالمشدر .

اون بشنجی فصل

لوئی فیلیپ زماننده فرانسه حکومتیله باب عالی آره‌سنده ۱۸۳۸ سنه‌سی تشرین ثانیسنك یکرمی بشنده عقد اولنان تجارت معاهده‌سی

فرانسه‌ده قراللغك اعاده‌سیله (بوربون Bourbon) خاندانه منسوب بر پرنسك اجدادندن میراث قالان تاج قرالی‌ی الده ایتمسی برنجی (فرانسوا) ودردنجی (هانری) طرفندن تعقیب اولنان مسلك سیاسینك قواعد اساسیه‌سندن برینی تشکیل ومرور زمان ایله بر عنعنهٔ تاریخیه ماهیتنی اکتساب ایدن نقطه‌یه ، یعنی ترکیه ایله اتفاق عقدی پولیتیقه‌سنه عودت ایدیله‌جك ظننی ویره‌بیلیر ایدی. مع‌مافیه روش احوال ووقایع لوئی فیلیپك بویله بر سیاستك مروجی اولمدیغنی ارائه‌ده کجیکمدی .

جزایر بکنك فرانسه قونسلوسنه واقع اولان معاملهٔ کستاخانه‌سی نتیجه‌سنده قطعهٔ مذکوره‌نك فرانسه طرفندن ضبط وفتحی ، یونانلیلق عالمك عالم اسلامه قارشو عصیان وقیامی وبونی تعقیب ایدن یونانستان استقلالی اون آلتنجی (لوئی) وارثلرینك توجه وتمایللرینك هانکی طرفه معطوف اولدیغنی اثبات ایچون برر وسیله تشکیل ایلمشدی . جزایرك طوپه طوتیلمسی و (ناوارین) محاربهٔ بحریه‌سنك وقوعی ایکی حکومت آره‌سنده مناسبات دوستانه تأسیسنه بالطبع مبدأ عد اولنه‌مازدی. فرانسه حکومت جدیده‌سی اسباب مسروده‌دن طولایی ترکیه‌یه قارشو آز چوق محترزانه بر طور ووضع اخذ ایلدی . اون سکزنجی لوئینك دور سلطنتنده مارکی (ده‌ریویه‌ر Marquis de Rivière) نام‌ذات درسعادته بر مأموریت مخصوصه ایله کوندرلدی . موما الیه حکومت متبوعه‌سنك موافقتنی استحصال ایتمکسزین فرانسه ارباب تجارتنی غایت فاحش بر طاقم رسومه تابع بولندیران بر تعرفهٔ جدیده زیرینه امضاسنی وضع ایده‌جك قدر آثار ضعف کوستردی . بووثیقه‌نك تنظیمی فرانسه تجارت اوطه‌لرینك ، ملتك تجارت ایله مشغول اولان قسمنك وخارجیه نظارتنك شکایات شدیده‌ده بولنملرینی موجب اولدی . تعرفهٔ جدیده‌نك تطبیقی یوزندن فرانسه تجارتی بیوك ضایعاته اوغرادی . ضایعات مذکوره فرانسه‌ده

اوسره‌ده قبول اولنان ومجلس مبعوثان واعيان طرفندن ١٨٢١ تاريخندن صکره تشديد ايديلن قيود تحديديه‌يی حاوی کمرك قانونلری يوزندن بر قات دها تزايد ايلدی .

بتون بو خطالری تصحيح ايتمك صوك درجه صلحپرورانه بر مسلك تعقيب ايدن (لوئی فيليپ) حکومتنه نصب اولدی . برنجی ايمپراطورلغك کشمکشلرينی وقراللغك مجدداً تأسيسی وقعه‌سنك موجب اولديغی صدماتی اوزون بر دورهٔ حضور وفعاليت تعقيب ايتشدی . بو سکون وسکونت سايه‌سنده ارباب تجارتك اولجه پك صارصيلمش اولان اعتمادی اعاده اولندی . عهده‌سنه محول وظائفك جديت واهميتنی لايقيله تقدير ايدن ، نظر شفقت واعتناسنی ملتك کافهٔ احتياجاتنه عطف وتشميل ايلين بر هيئت تشريعيه‌نك مظهر صحابت ومعاوتی اولان ارباب تجارت تکرار شوق وجسارته کلمکله فرانسه اختلال کبيرندنبری بالخاصه (ناپوليون) دورسلطنتنده اوروپانك معروض اولديغی غائله‌لرك مناقلات ومراسلات خصوصنده توليد ايتديکی مشکلات ومهالکدن طولانی بر آره‌لق ترك اولنان طرق تجاريه‌دن تکرار اموال سوقنه باشلايه‌رق نيجه سنه‌لردن بری آچيق ايله قپانان بيلانچولرينی حال توازنه کتيرمکه موفق اولديلر . ١٨٣٥ تاريخنده قونسولاتولرك تابع بولنديغی اصول اداره‌نك تبدلات عميقه‌يه اوغرادلمسی نتيجه‌سنده شرق اسکله‌لرنده سربستیٔ تجارت اعلان اولندی . سنهٔ مذکوره نيسانك اون سکزنده اصدار اولنان بر امرنامهٔ قراليده بو مهم تدبيرك اتخاذينی مستلزم اولان اسباب شو صورتله شرح وايضاح اولنمشدر :

« ممالك شرقيه ايله بربرستان سواحلنده جريان ايدن معاملات تجاريه‌نك تابع اولديغی اصول ونظامات حوالیٔ مذکوره‌ده فرانسزلردن ماعدا هيچ بر ملت اجنبيه‌نك مؤسسات دائمهٔ تجاريه مالك اولمديغی بر دوره‌يه عائد ايدی . اوزمانلر اوروپا ايله شرق اسکله‌لری آره‌سنده وقوعبولان مبادلات تجاريه بلا استثنا مادر وطنلری (مارسيليا) شهری عد ايديله‌بيلن وبرر مستعمره حالنده بولنان بو مؤسسات واسطه‌سيله اجرا اولنمقده ايدی .

« اوزمان مرعی وجاری اولان اصول ونظاماتك معطوف عليهی بالطبع بوحال وموقعك ادامه ومحافظه‌سی ايدی . فرانسه‌نك حائز اولديغی امتيازاتی عيناً محافظه ايتمك ، بو امتيازاتی اجانبك رقابتدن آزاده بولنديرمق : ايشته اصول سابقه‌نك وضع وتطبيقنده تعقيب اولنان غايه ومقصد شو ايکی شيدن عبارت ايدی .

« بو اصول سایه‌سنده شرقده کائن بالجمله فرانسزلر یکوجود برکتله حالنه وضع ایدلمکده وعین سوائق والجاآته تابع طوتیلمقده ایدی. هیچ برتاجر مارسیلیا تجارت اوطه‌سنك رخصتی استحصال وقرق بیك ایله آلتمش بیك فرانق آره‌سنده تخالف ایدن برکفالت نقدیه‌یی ابراز ایتمدن شرق وبربرستان اسکله‌لرنده یرلشه‌مز ایدی.

« تجارتك ترقیات طبیعیه‌سی ، ملل سائره‌نك رقابتی ، باب عالی ایله اولان مناسباتمزی قطع ویا اخلال ایدن وقایعك ظهوری ، شرق احوال سیاسیه‌سنده تبدلات وتحولات حصولی کبی یکدیکرینه منضم اولان بعض اسباب وسوائقك هیئت عمومیه‌سیدرکه تحدیدات و امتیازات اصولنك رفع والغاسنی استلزام ایلمشدر.

« شرق اسکله‌لرنده‌کی مؤسسات عمومیه‌نك حسن محافظه وادامه‌سیچون اختیار ایدلمسی لازم کلن مصارفات هپ (مارسیلیا) تجارت اوطه‌سنك دوش تحملنه یوکلدلمشدی. مصارف مذکوره مذکور تجارت اوطه‌سنك بودجه‌سنده کوسترلمکده ایدی. الیوم بو مؤسسه‌یه کندینه عائد اولمیان بر مصرفی تحمیل ایچون اورته‌ده سبب قالمامشدر.

« بو مصرف قونسلوس خرجی تسمیه اولنان و (مارسیلیا) تجارت اوطه‌سی طرفندن شرقدن کتیریلن امتعه‌دن تحصیل ایدیلن بر رسمدن متحصل واردات مخصوصه ایله قپادلمقده ایدی. الیوم یوزده ایکی‌یه تنقیص ایدلمش اولان بورسمدن (مارسیلیا) تجارت اوطه‌سنه بالاده ذکری کچن کفالت نقدیه‌یی ابراز ایدن شرقده کائن تجارتخانه‌لرك فرانسه‌یه سوق و ارسال ایتدکلری اموال وامتعه معاف بولنمقده‌در.

« اشبو رسمدن متحصل وارداتایله تسویه‌سی لازم کلن مصارف بوندن بویله قاعدهٔ انتظامه توفیقاً مصارف حکومت میانه ادخال اولنه‌جقدر ».

۱۸۳۸ سنه‌سنده عقد اولنان معاهده احکامی سربستیٔ تجارتی تأمینه معطوف اولان بو تدابیری حسن صورتله اکمال ایلدی. مذکور معاهده تجارتك لاینقطع دوام ایدن ترقیاتندن و احوال بشریه‌نك تکامل طبیعیسندن متولد احتیاجاتك نتیجه‌سیدر. مذکور معاهده‌ده سیاسی وعدلی برماهیتی حائز مسائل بر طرف ایدیله‌رك آنجق ادخالات واخراجاته، سیرسفائنه وترکیه‌ده اموالك دخول وخروجنده اخذ واستیفا اولنان رسومه متعلق مسائل اقتصادیه‌نك حلیله اکتفا اولنمشدر. چونکه اوزماندن اعتباراً تجارته متعلق مسائل سائر بالجمله مسائلی کولکه‌ده براقه‌جق

درجه‌ده بر اهميت عظيمه اكتسابنه باشـلامشدى . تجارت آرتق بوندن صكره مناسبات بين الملك محك طاشى و ناظمى اوله‌جقدى. آرتق او تاريخدن صكره حكومت آدملرينك مساعيسى تجارتى كندى مملكتلرينه منحصر براقق وبعض امتيازاتى تأمين ايتمك كبى نقـاطه معطوف اولميوب بلكه آنك اسـباب توسع وانكشـافنى تدارك ورقابت اجنبيه‌يه مقاومت وتفوق ايده‌بيله‌جك برحاله وضع ايتمك جهتلرينه‌مصروف بولنه‌جق ايدى .

بونه اولمقله برابر ۱۸۳۸ تاريخلى معاهده‌نك برنجى ماده‌سى كرك قاپيتولاسيونلر وكرك معاهدات جاريه موجبنجه فرانسه تبعه‌سـيله سفائننه بخش واعطا اولنـان بالجمله حقوق وامتيازات و معافياتك مؤبداً مرعى ومعتبر اوله‌جغى مآلنده اسـاسلى برحكمى احتوا ايديور . شوقدركه معـاهدهٔ مذكوره‌نك زمينى تشكيل ايدوب معاملات اداريه ، رسوميه وماليه‌يه عائد اولان مسائل خصوصيه بوحكمدن مستثنا طوتيليور. قاپيتولاسيونلر تشكيلاتندن اقتباس روح ايدن وعهود سابقه‌نك متمملرندن برى مثابه‌سنده اولان بومعاهده‌نك متنى بروجه آتيدر :

فرانسه حكومتيله باب عالى آره‌سنده ۱۸۳۸ سنه‌سى تشرين ثانيسنك ۲۵ نده عقد وامضا اولنان تجارت مقاوله نامه‌سى

فرانسه دولتيله باب عالى آره‌سـنده تيمناً طول مدت دوام ايدن دورهٔ اتفاق اثناسـنده باب عاليدن اسـتحصال اولنان قاپيتولاسـيونلر وايكى حكومت بيننده عقد ايديلن معاهدات ايله كرك ممالك عثمانيه‌دن طشره‌يه اخراج اولنان وكرك خارجدن ممالك شاهانه‌يه سـوق وادخال ايديلن امتعه‌دن اخذ اولنه‌جق رسمك مقدارى تعيين ايدلديكى كبى ممالك عثمانيه‌نك هرطرفنده اجراى تجارت وكشت وگذار ايلين فرانسـه تجارينك حقوقى ، امتيازاتى ، معافياتى و وظائفى تصريح و تصديق اولنمشدى . معمافيه قاپيتولاسيونلر صوك دفعه اوله‌رق تجديد وتعديل اولندقلرى زماندنبرى كرك دولت عثمانيه‌نك اصول ادارهٔ داخليه‌سنجه وكرك دول اجنبيه ايله اولان مناسـباتجه مختلف ماهيتده بعض تحولات وقوعه كلمش اولمسنه مبنى ايكى دولت آره‌سـنده‌كى تجارتى تزييد وممكلتين محصولاتنك مبادله‌سنى تسهيل ايتمك املنده بولنان ذات شاهانه ايله فرانسـه ايمپراطورى كندى تبعه‌لرينك مناسبات متقابلهٔ تجاريه‌لرينى بعض مواد مخصوصه ومنضمه‌يى حاوى برمعاهده ايله تعيين و تنظيم ايتمك خصوصنده ائتلاف پيدا ايتمشلردر .

بو مقصد ايله فرانسه‌ايمپراطورى جانبندن فرانسه مجلس اعيان وانجمن دانش‌اعضاسندن ومشار اليه ايمپراطورك دولت عثمانيه نزدنده‌كى سـفيرى فرانسـه‌نك لژيون دونور نشـاننك غران قروآ رتبه‌سنى ، نشـان عالىٔ افتخارى ، يونانسـتانك صوو ور نشاننك غران قروآ وبره‌زيليانك جنوب نشاننك قوماندور رتبـه‌لرينى حامل ويس آميرال (آلبين ره‌ن بارون

روسين Albin - Reine baron Roussin) و ذات حضرت شهرياری طرفندن خارجيه ناظری وكيلی برنجی رتبه‌دن نشان افتخاری وبلچيقانك لئوپولد نشاننك غران‌قروآ رتبه‌سنی حامل محمد نوری افندی ايله ديوان عالی اعضاسندن ، امور نافعه و تجارت مجلسی رئيسی، باش وكالت معاونی و بو مأموريتلره مخصوص نشانلرك حاملی مصطفی كانی بك حضراتی مرخص تعيين اولنمشلردر . مشاراليهم اصول و نظام داخلنده تنظيم ايدلديكی آكلاشيلان صلاحيتنامه‌لرينی يكديكرينه ابراز و تبليغ ايتدكدن صكره زيرده‌كی مواد حقنده ائتلاف حاصل ايلشلردر . شويله كه [*] :

برنجی ماده

قديمدنبرو معاهدات جاريه موجبنجه فرانسه سفاينی وتبعه‌سنه اعطا اولنان كافهٔ حقوق و امتيازات و معافيت اشبو متاوله سنديله مخصوصاً تعديل اولنه‌جق اولنلری بالاستثنا حالاً و استقبالاً ابقا و تقرير قلنمش وبوندن بشقه طرف دولت عليه‌دن بالجمله دول سائره سفاينی و تجارنه الحالةهذه اعطا اولنان‌ومستقبلده اعطا اولنه‌بيله‌جك كافهٔ حقوق و امتيازات و معافياتك فرانسه سفاينی و تجارنه دخی اعطا اولنه‌جنی مخصوصاً مقاوله اولنمشدر .

ايكنجی ماده

فرانسه دولتی تبعه‌سی وياخود شريك وآدملری ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك هربرطرفنده كرك داخلاً تجارت ايتمك مراد ايلسونلر وكرك خارجاً تجارت ايتمك ارزوسنده اولسونلر مملكتك حاصلات ارضيه و صناعيه‌سندن اولان كافهٔ امتعه و اشيايی بلا استثناء مبايعه واشترا ايده‌بيله‌جكلردر. دولت عليه دخی محصولات زراعت و سائر هر بردرلو محصولاتك امر مبايعه‌سنی منع ايدن يد واحد اصولنك الغا و ابطالنی و كذلك اشترای امتعه و اشيا ايچون وياخود اشيای مرقومه‌نك بعدالمبايعه بر محلدن ديكر محله نقليچون ضابطان مملكتك طلب ايله مألوف اوله كلدكلری تذكره‌لرك رفع و الغاسنی رسماً تعهد ايدر و قنغی ضابط طرفندن اولور ايسه اولسون فرانسه دولتی تبعه‌سنی بو مثللو اذن تذكره‌سی تدارك و استحصالنه اجبار ضمننده وقوعه كله‌جك هركونه ادعا نقض عهود مثللو نظر اولنه‌رق دولت عليه دخی بوكونه بر ادعايه ابتداری مسند عليه اوله‌جق هر وزير و ضابطانی شدتله تأديب برله ادعای‌مذكوره‌دن‌طولايی فرانسه‌دولتی تبعه‌سنك دوچار اولدقلرينی‌بحق اثبات ايده‌بيله‌جكلری تعديات و خساراتی تضمين ايتديره‌جكدر .

اوچنجی ماده

فرانسه دولتی تجارلری ، ياخود شريك وآدملری ممالك محروسه‌مك محصولات صناعيه و ارضيه‌سندن اولوب درون ممالك عثمانيه‌ده صرف و استهلاك ايچون ينه ممالك عثمانيه‌ده بيع و فروخت ايلمك نيتيله اشيا و امتعه مبابعه و اشترا ايلدكلری حالده اثنای‌بيع و شراده تجارت داخليه‌ده زياده مساعده‌يه مظهر اولان اسلام و رعايا تجارلرينك قضايای مماثله‌ده تأديه ايلدكلری رسوماتی تأديه ايده‌جكلردر .

دردنجی ماده

ممالك محروسهٔ عثمانيه‌نك محصولات‌ارضيه و صناعيه‌سندن اولوب طشره‌يه اخراج اولنمق اوزره اشترا اولنان هر بر اشيا فرانسه تجاری و ياخود شريك و آدملری طرفندن سفينه‌يه

[*] بوندن صكره‌سی مجموعهٔ معاهداتده‌كی تركجه متنندن آلنمشدر.

تحمیل اولنمق اوزره هر بر نوع تکلیف ورسوماتدن سالم و بری اوله‌رق بر مناسب اسکله‌یه نقل ایله اسکلهٔ مذکوره حین‌وصولنده اشبومعاهده ایله الغا اولنان تجارت داخلیه رسومات قدیمه‌سنك یرینه‌قیمتی موجبنجه یوزده طقوز رسم‌مقررینی تأدیه ایده‌جکدرو بعده اسکله‌دن اخراجنده اوته‌دنبرو موضوع اولوب و الحالةهذه جاری و باقی اولان یوزده اوچ رسمی ادا ایده‌جکدر. بشرط آنکه طشره‌یه اخراج‌اولنمق‌اوزره اسکله‌لرده اشترا اولنوب ادخالنده رسومات داخلیه‌سی تأدیه اولنمش اولان کافه امتعه و اشیانك اولوقت انجق یوزده اوچ رسومات قدیمهٔ اخراجیه‌سنك تأدیه‌سنه تابع اوله‌جقدر.

بشنجی ماده

فرانسه و اکا تابع اولان محللرك محصولات ارضیه و صناعیه‌سندن اولان و فرانسه سفاینده تحمیل اولنمش بولنوب فرانسه دولتی تبعه‌سنك مالی اولان و یاخود فرانسه دولتی تبعه‌سی طرفلرندن براً و بحراً ممالك سائره‌دن نقل اولنان کافهٔ امتعه و اشیا کافی‌السابق اشیای مرقومه‌نك قیمتی اوزرینه حساب اولنان یوزده اوچ رسمی تأدیه ایله هیچ بر گونه استثنا وقوعه کلمکسزین دولت علیه‌نك هر بر طرفنده قبول اولنه‌جقدر و اشیای مرقومه اوزرندن الحالةهذه تحصیل اولنمقده اولان بالجمله سائر رسومات داخلیه‌یرینه اشیای مزبوره‌یی کتورن فرانسه تجاری کرك محل وصولنده بیع و فروخت ایلسون وکرك بیع اولنمق اوزره داخل مملکته ادخال ایلسون انجق یوزده ایکی اوله‌رق بر رسم منضم دخی تأدیه ایده‌جکدر و بعده اشیای مرقومه داخل مملکتده تکراراً بیع و فروخت اولندیغی ویاخود بایع اشیای مرقومه‌یی دیکر بر مملکته کتورمك استدیکی حالده اشیای مزبوره‌یه دائر بایعدن و نه مشتریدن ونه اشیای مرقومه‌یی بالاشترا خارجه کوندره‌جك کمسنه‌دن هیچ بر نوع رسومات مطالبه اولنمیه‌جقدر و بر اسکله درونده اوله‌رق یوزده اوچ رسم آمدیه‌سی تأدیه اولنان امتعه و اشیا بالجمله رسومات جدیده‌دن بری اوله‌رق دیکر براسکله‌یه کوندریله‌بیله‌جکدر و اشیای مرقومه لیمان‌مذکورده بیع و فروخت‌اولندیغی ویاخود لیمان مذکوردن مملکتك داخلنه نقل اولندیغی حالده اشیای مرقومه ایچون یوزده ایکی رسم منضم تأدیه اولنه‌جقدر وفرانسه دولتی کرك بوماده ایله ویاخود اشبو عهدنامه‌نك دیکر ماده‌لریله دولت علیه‌یی کندو ادارهٔ داخلیه‌سنك اجرای حقوق داخلیه و ملکیه‌سندن هیچ بر طریق ایله محروم ایتمامك و علی‌الخصوص حقوق مذکورهٔ ملکیه‌سنك اجراسی فرانسه تبعه‌سنه و اموالنه کرك معاهدات عتیقه موجبنجه و کرك اشبو متاوله اقتضاسنجه اعطا اولنان امتیازاته علناً بر سکته ایراث ایتمدکجه بو الفاظ مستعمله‌نك معنای طبیعیه و معینه‌سی مقتضاسندن زیاده بر شی و شرط ادعا ایتمامك اوزره بین‌الدولتین قول و قرار اولنمشدر.

التنجی ماده

فرانسه دولتی تبعه‌سی و یاخود شریك و آدملری ممالك اجنبیه‌دن کتوریلان امتعه‌یی ممالك عثمانیه‌نك هر بر طرفنده سربستیتله تعاطی و تجارت ایده‌بیلورلر و اکر بو امتعه ایچون ادخال اولندیغنده یوزده اوچدن بشقه رسم ویرلمامش اولدیغی حالده اولوقت فرانسه تجاری و یاخود شریك وآدملری منضم اولان یوزده ایکی رسمی دخی ادا ایدرك و ادخال ایلمش اولدیغی کندو امتعه‌سنك فروختی ایچون ویاخود فروخت‌ایتمك نیتیله درون ممالك محروسه‌یه

نقليچون كذلك رسم منضم مذكورى تأديه ايليه‌رك تعاطئ تجارته رخصتياب اوله‌جقدر .
وبوتأديهٔ رسم بركره اجرا اولندقده امتعهٔ مرقومه آندن صكره هرنه محله نقل اولنور ايسه رسومات سائره‌دن سالم اوله‌جقدر .

يدنجى ماده

فرانسه‌واكا تابع مملكتلرك وبالجمله ممالك سائرهٔ اجنبيه‌نك محصولات ارضيه وصناعيه‌سندن اولان بر ايكى نوع امتعه و اشيا فرانسه دولتى تبعه‌سنك مالى اوله‌رق فرانسه سفاينه تحميل اولنه‌رق بحر سفيد بوغازندن وخليج قسطنطينيه‌دن و قره دكز بوغازندن كچديكى حالده كرك اشياى مرقومه فرانسه سفينه‌سنه محمول اوله‌رق اشبو بوغازلردن كچمش اولسون و كرك اشياى مرقومه اوراده ديكرسفينه‌يه آقداريلوب بشقه محللرده صاتلمق اوزره بولنسون وياخود اخر محلده صاتلمق اوزره بر وقت محدود ايچون ديكر سفينه‌يه وضع اولنمق يولنه كتمك ضمننده قره‌يه چيقارلسون اشياى مرقومه ايچون نه كونه اولور ايسه اولسون هيچ بر رسم و عوائد مطالبه اولنميه‌جقدر .

و ممالك سائره‌يه نقل اولنمق غرضيله ممالك محروسهٔ عثمانيه‌يه ادخال اولنان و ياخود كتورن كمسنه‌نك النده قالمش اولان كافهٔ امتعه و اشيا اول كمسنه‌نك طرفندن سائر مملكته بيع و فروخت اولنمق اوزره ارسال اولنديغى حالده انجق ادخالات ايچون لازم كلان يوزده اوچ رسم كمركنى تأديه ايدرك هيچ بر وسيله ايله اشياى مرقومه ايچون رسومات سائره‌يه تبعيت ايتديرلميه .

سكزنجى ماده

فرانسه تجار سفاينك بحر سفيد و سياه بوغازلرندن مرورلريچون بر معتاد لازم كلان اذن سفينه فرمانلرى دائما سفاين مرقومه‌نك ممكن مرتبه عوق و تأخيرينى موجب اولميه‌جق صورتله اعطا اولنه‌جقدر .

طقوزنجى ماده

دولت عليه اشبو معاهده ايله قراركير اولان اصول تجارت ممالك محروسهٔ عثمانيه‌نك هر طرفنده، يعنى اوروپا واسيا قطعه‌لرنده و الكاى مصرده وسائر افريقاده كائن ممالك شاهانه‌ده و هر قنغى طبقات اولور ايسه اولسون دولت عليه‌نك كافهٔ تبعه‌سى حقنده مرعى‌الاجرا اولمق و ينه دولت عليه سائر دول اجنبيه‌نك كندو تبعه‌لرينى اشبو معاهدهٔ حاليه‌نك اساسنى تشكيل ايدن شروطدن تمتع تجارتلرى ضمننده اوله‌جق مطالبه‌لرينه مخالفت ايتمامك خصوصلرينه راضى اولور .

اونجى ماده

فرانسه تبعه‌سنك ممالك محروسه‌يه ادخال ايلدكلرى و ياخود ممالك عثمانيه‌دن اخراج ايتدكلرى امتعه و اشيانك تقدير قيمت و بهاسنده ظهوره كلان تأخرات و مشكلاتك دفع و رفعى ضمننده فرانسه دولتيله سلطنت سنيه بيننده جارى اولان عادت موجبنجه هر بر اشيا اوزرينه تأديه اولنه‌جق مبالغك برتعرفه ايله سكهٔ عثمانى حسابى اوزره تعيين وتخصيصى ضمننده مملكتينك معاملات تجارتنده وقوف تامه‌سى اولان مأمورلرك هر اون درت سنه‌ده بركره نصب و تعيينى قرار اولمشدر و صكره‌كى تعرفه‌نك اعتبارى لازم كلان اون درت‌سنه مدت انقضا پذير اولديغندن طرفين فخيمين متعاهدين فرانسه تبعه‌سى طرفندن ادخال واخراج اولنه‌جق بالجمله مواد تجارت قيمتى اوزرينه يوزده اوچ رسمنك تأديه‌سيچون فرانسه تبعه‌سى

طرفندن ويرلمسى لازم كلان مبالغك عن نقد مقدارينى تعيين و تخصيص ايچون برابرجه يكيدن مأمورلر نصب وتعيينى متاوله ايتمشلردر. اشبو مأمورلر دخى اخراج اولنه جق محصولات ممالك عثمانيه دن اشبو متاوله سندى موجبنجه ويريله جك رسومات جديده نك صورت تأديه سنى منصفانه تسويه و تنظيم و بو رسوماتك تأديه سى اسهل وجهله اوله جق اسكله لرى تعيين ايتمكه اوزره مشغول اوله جقلردر و تعرفهٔ جديده وضع و تعيين قلنديغى تاريخدن اعتباراً يدى سنه مرعى الاجرا اوله رق مدت مذكوره دن صكره جانبين متعاهدندن يكديكرى تعرفهٔ مذكوره نك رؤيت و تسويه سنى طلب و ادعايه استحقاقى اوله جقدر. لكن اشبو اولكى يدى سنه نك انقضاسنى تعاقب ايده جك التى آى ظرفنده دولتين متعاهديندن نه برى و نه ديكرى اشبو رخصت بالقوه يى فعله كتورمز ايسه اول تقديرده تعرفه اولكى يدى سنه نك انقضاسى كوننده اعتباراً ديكر يدى سنه ايچون مرعى الاجرا حكمنده مستعمل اوله جقدر وهر بر يدى سنه دورينك تكميلنده بعينه عمل اولنه جقدر .

***

خاتمه

اشبو معاهده سندى تصديق اولنه رق تصديقنامه لرى دخى درسعادتده اوچ ماه مدت ظرفنده و ياخود ممكن اولديغى حالده دها اولجه مبادله قلنوب صورت اجراسنه بيك سكز يوز اوتوز طقوز سنهٔ عيسويه سى مارتندن تشبث و ابتدار اولنه .

بالاده كى اون ماده صورت قطعيه ده تعين وتقرر ايتديكندن اشبو معاهده صورتنك زيرينه امضامزى وضع ايدر وعثمانلى مرخصلرى طرفندن بزه ويريله جك برصورت مصدقه سيله تعاطى ايلرز . درسعادت ، ٢٥ تشرين ثانى ١٨٣٨

فرانسه مجلس اعيان اعضاسندن وفرانسه ايمپراطورينك درسعادت سفيرى ويس آميرال بارون روسين

***

اشبو معاهده نك احكام مندرجه سى ممنونيت ومحظوظيتمزى مستلزم بر شكل وطرزده اولديغندن معاهدهٔ مذكوره يى كرك كندى نامزه وكرك اخلافمز نامنه قبول وامضا وتصديق ايلرز . كرك طرف ايمپراطوريمزدن وكرك تبعه مز جانبندن بونك احكامنه تماميله رعايت ايديله جكنى، هرنه صورت وبهانه ايله اولور ايسه اولسون احكام مذكوره خلافنده هيچ بر فعل وحركت ومعامله مز سبق ايتميه جكنى وبشقه لرى طرفندن دخى بو يولده افعال وحركات ومعاملات وقوعنه اصلا وقطعا جواز كوستريليه جكنى وحيثيت حكمدارانه مز نامنه تعهد ايلرز . بناءً عليه اشبو معاهده مهر ايمپراطوريمز ايله تختيم اولندى .

توپلرى سرايى، ١٩ كانون ثانى سنه ١٨٣٩

(لوئى فيليپ)

ايمپراطور نامنه

موله

اون آلتنجی فصل

ایمپراطور اوچنجی ناپولیونك دور سلطنتنده فرانسه حکومتیله باب عالی آره‌سنده ۱۸٦۱ تاریخنده عقد و امضا اولنان تجارت معاهده‌سی [۱]

تموز آینده اعادةً تأسیس اولنان قرالیتك مدت دوامنجه بر صورت ممنونیتبخشاده رونما اولان فعالیت اقتصادیه ایکنجی ایمپراطورلق زماننده اسباب مختلفه‌نك سوق و تأثیریله مثلی غیر مسبوق بر و سعت واهمیت کسب ایتمشدر. اسباب مذکوره میاننده قریم محاربه‌سنك برنجی موقعی اشغال ایتدیکی و ارسته اشتباهدر. سلطنت عثمانیه‌یی محتسل وغایت قریب الوقوع بر اضمحلالدن قورتاران بو قریم

[۱] سلطان عبدالمجیدك دور سلطنتنده ۱٦۸۱ سنه‌سی نیسان آینده تنظیم وترتیب اولنان بومعاهده آنجق مشارالیهك خلفی زماننده ، یعنی سلطان عبدالعزیزك عهد سلطنتنده تصدیق اولنمش وشوقدرکه اجرای احکامی ۱۸٦۲ سنه‌سی مارتنك اون اوچنه قدر تأخیر قلنمشدی . فرانسه دولتنك او زمان جریدهٔ رسمیه‌سی اولان (مونیتور اونیودرسل Moniteur Universel) غزته‌سیله نشر اولنان بر تبلیغنامه‌ده بوتأخرك اسبابی بروجه‌آتی ایضاح اولنیور :

« دولت عثمانیه‌نك اخیراً فرانسه ، انکلتره و ایتالیا دولتلریله عقدوامضا ایلدیکی مقاوله نامه‌لره مطابق وموافق معاهداتك عقدی ایچون باب عالیجه دول سائره ایله کیریشیلن مذاکرات هنوز ختامه ایرمدیکندن حکومت عثمانیه کله‌جك تشرین اولك برندن اعتباراً مرعیت احکامی اوله‌جه تقرر ایدن بالاده‌کی معاهدات منعقده‌نك موقع تطبیق و اجرایه وضعی خصوصنك ۱۸٦۲ سنه‌سی مارتنك اون اوچنه قدر تأخیرینه موافقت کوسترلمسنی طلب ایلشدر .

معاهدات جاریه موجبنجه ترکیه‌ده حکمفرما اولان یکنسق اصول وقواعد اقتصادیه‌نك متمامنه بردنبره اقامه ایدیله‌جك اصول مختلفه‌نك تطبیق وقبولی یوزندن معاملات رسومیه و مبادلات تجاریه‌جه حاصل اوله‌جق قاریشیقلقلرك اوکنی آلمق کبی برمقصد ایله درمیان اولنان بوتکلیف فرانسه حکومت ایمپراطوریسی طرفندن قبول اولنمشدر . بناءً علیه فرانسه ایله باب عالی بیننده حصوله کلن بر ائتلاف موجبنجه درسعادتده کچن نیسان آینك یکرمی آلتیسنده امضالنان تجارت معاهده‌سیله عین تاریخده موقع تطبیقه وضعی اولجه قرارکیراولان یکی عثمانلی کمرك تعرفه‌سنك ایکی مملکتده آنجق ۱۸٦۲ سنه‌سی مارتنك اون اوچندن اعتباراً مرعی‌الاجرا طوتیلمسنه قرار ویرلشدر .

سفری فرانسه‌نك ، اون دردنجی لوئی دور شعشعه‌دارنده شرقده حائز اولديغی شانلی و شرفلی موقعدن عادتا دها رونقدار وبلند بر موقع صاحبی اولمسی كبی بر نتيجهٔ حسنه حاصل ايلمشدر .

ناپوليونك ادوار قديمه‌نك الآن دللرده داستان اولان محاربات عظيمه‌سنی آكديره‌جق بروسعت ومهابتی حائز بولنان سفرلری اثناسنده‌فرانسه عساكرينك مظفرياتی توالی وتعاقب ايتدكجه بوندن فرانسه‌يه اصابت ايدن حصهٔ شان وشرف كوندن كونه تزايد ايلديكندن دولت مذكوره‌نك ـ آنجق قوت وسطوتی معيار شرف و حيثيت بيلن ـ شرق اهاليسی نظرنده‌كی اعتبار و تأثير معنويسی اقطار شرقيه‌ده‌كی فعاليت و اجرا آتنك توسع و تزايدينه خادم اوله‌جق بردرجهٔ معلايه واصل اولدی . ديكر طرفدن بخارك دها واسع بر مقياسده سيرسفائنه تطبيقی ، هرطرفده دمير يول خطوطنك تأسيس وانشاسی ، تلغرافك بتون جهانه تشميلی فرانسه مناسبات تجاريه‌سنك توسع وانكشافنه برصورت فوق‌العاده‌ده ياردم ايلدی . لكن بشريتك فن حاضرك تكملاتنه مديون اولديغی بو اختراعات خارق‌العاده آنجق (ريشار قوبدن Richard Cobden) ك هركسدن اول التزام و ترويج ايتديكی واوچنجی (ناپوليون) زماننده فرانسه حكومتنك كمال موفقيتله تطبيق ايلديكی سربستئ مبادله قاعده‌سی سايه‌سنده بحق موقع استفاده‌يه‌قونمش وبونلردن بكلنيلن ثمرات حسنه ينه بو اصول سايه‌سنده تماماً حاصل اولمشدر .

١٨٦٠ سنه‌سنده زمين اقتصادده وضع وقبول اولنان سربست و احرارانه قانونلر فرانسه‌نك ثروتی اون مثلنه ابلاغ ايتدكدن بشقه تجارتنه غير مسبوق بر وسعت واهميت ويرمكه مدار اولمشدر . فرانسه‌نك شرق ايله مناسبات تجاريه‌سنك ابزه‌سی مقامنده اولان (مارسيليا) شهری تجارت نقطهٔ نظرندن قديماً حائزاولديغی وبر آرالق غائب ايتديكی اهميتدن دها بيوك بر اهميت كسب ايلدی .

١٨٣٢ سنه‌سنده آنجق ١٤٥ بيك سكنه‌يی حاوی اولان بو شهرك اهاليسی ١٨٦٠ ده درتيوز بيكه بالغ اولمقده ايدی .

(مارسيليا) ليماننده اجرا اولنان عمليات جسيمهٔ صناعيه سايه‌سنده شهرمذكورك اخراجات و ادخالاتنك قيمتی ايكی ميليار فرانغی متجاوز بر نسبتده تزايد ايلدی . تجارت معاهداتنك تجديدی مسئله‌سنك موجب اولديغی مذاكرات صره‌سنده‌موسيو (اوغوستين فهرو Augustin Féraud) كبی آچيق فكرلی بر ذات طرفدن بحق سوبلنديكی وجهله ١٨٦٠ سنه‌سنده وضع اولنان اصولی تعقيب ايدن دوره ، اقتصاديات

نقطهٔ نظرندن ، فرانسه تاريخنك اك مسعود واك مرفه دورهلرندن عد ايدلمكه شاياندر. بردرجهٔ فوق‌العادهيه واصل اولان ثروت مليه‌نك بشقه مملكتلره طوغرى آقوب كيتمسنى تسهيل واورادە موجب استفاده معاملات تجاريهده استعمالنى تأمين ايچون فرانسه حكومتيله سائردولتلر آرەسنده عقد و امضا اولنان معاهداتدن بوراده بحث ايدەجك دكلز . صددك خارجنه چيقمامق ايچون ١٨٦١ سنەسنده دولت عثمانيه ايله عقد اولنان معاهدەيى ذكر ايتمكله اكتفا ايدييورز . بالخاصه شوراسنى بيانه حاجت كوريرزكه معاهدات سابقه موجبنجه يوزدەاوچ اولەرق تقرر ايدن دخوليه رسمى بو صوڭ معاهده ايله ـ بتون ملل افرادينه سياناً تطبيق اولنمق اوزره ـ يوزده سكزه ابلاغ اولنديغى حالده فرانسه اموال وامتعەسى بتون شرق پياسەلرينه كثرتله استيلا ايدرك اورالرده فروخت ايدلمكده اولان امتعهٔ اجنبيەنك اكثريت مطلقەسنى تشكيل ايتمكده ايدى . شرق پياسەلرنده مقدما فرانسز امتعەسنك طوتديغى موقع رجحان وتفوقى اليوم ـ فيئاتلرينك بالنسبه يوكسكلكنه رغماً ـ آلمان وبلچيقا امتعەسى اشغال ايتمكدەدر .

١٨٦١ تاريخلى تجارت مقاولەسى

ذات شوكتسمات حضرت پادشاهى ايله حشمتلو فرانسه ايمپراطورى ٢٥ تشرين‌ثانى ١٨٣٨ تاريخنده عقدوامضا ايديلن معاهده ايله دولتين آرەسنده تميناً تأسس ايدن مناسبات تجاريەنك بر مقاولهٔ مخصوصه ومنضمه ايله بر قات دها اسباب توسيع وترقيسنى تأمين‌املنده بولندقلرندن بو امنيەنك حصولى ايچون صلاحيت تامەيى حائز زيردەكى مرخصلرى تعيين ايلمشلردر .

حشمتلو فرانسەايمپراطورى‌نامنه : فرانسه مجلس‌اعيان‌اعضاسندن وايمپراطورحضرتلرينك ذات حضرت شهريارى نزدندەكى سفيرى لژيون دونور نشان ايمپراطوريسنك غراندو فيسيه رتبەسنى ومجيديه نشان همايوننك برنجى رتبەسيله نشان عالئ افتخارى وسائر نشانلرى حامل (سيور شارل ژان مارى فليكس ماركى دەلاوالەت Charles-Jean-Marie-Félix, Marquis de la Valette) .

ذات‌شوكتسمات حضرت پادشاهى نامنه: مجلس تنظيمات رئيسى وخارجيه ناظرى وكيلى مجيديه ولياقت نشان همايونلرينك برنجى ولژيون دونور نشان ايمپراطوريسنك غران قروآ رتبەلرينى وسائر نشانلرى حامل محمد امين عالى پاشا .

مشاراليهم اصول ونظام داخلنده تنظيم ايدلدكلرى آكلاشيلان صلاحيتنامەلرينى تعاطى ايتدكدن صكره زيردەكى موادى قرارلشديرديلر . شويله كه [*] :

[*] آلت طرفى مجموعهٔ معاهداتدەكى تركجه اصلندن آلنمشدر .

برنجی ماده

عهود قدیمه ایله فرانسه سفاینی وتبعه‌سنه اعطا اولنان کافهٔ حقوق وامتیازات ومعافیات عهود مذکوره‌نك اشبو مقاوله‌نامه ایله تعدیل اولنه‌جق اولان شرائطی بلااستثنا تصدیق قلنمش وبرده طرف دولت علیه‌دن بالجمله دول‌سائره تبعه وسفاینه الحالة هذه اعطااولنان ومستقبلده اعطا اولنه‌بیله‌جك کافهٔ حقوق وامتیازات ومعافیاته فرانسه تبعه و سفاینك دخی بحق حائز ونائل اولملری مخصوصاً مقرر بولنمشدر .

ایکنجی ماده

حشمتلو فرانسه ایمپراطوری حضرتلری تبعه‌سی و یاخود وکیللری ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك هربرطرفنده کرك داخلاً بیع وشرا ایتمك وکرك طشره‌یه اخراج ایلمك مرادیله ممالك دولت علیه محصولات ارضیه وصناعیه‌سندن اولان هردرلو اشیایی بلا استثنا مبایعه واشترا ایده‌جکلردر . دولت علیه بیك سکز یوز اوتوز سکز سنه‌سی تشرین ثانیسنك یکرمی‌بشی تاریخیله مورخ اولان تجارت معاهده‌سنك ایکنجی ماده‌سیله ممالك دولت‌علیه‌نك محصولات زراعت وسائر هرنوع محصولاتی حقنده جاری اولان هردرلو ید واحد اصولنی رسماً الغاوابطال وکذلك اومثللو امتعه واشیااشتراسی ویاخود اشیای مرقومه‌نك بعدالمبایعه برمحلدن دیکر بر محله نقلیچون حکومت محلیه‌دن استیلان تذکره اصولنی دها اولجه ترك بیورمش اولسیله معاهدهٔ مذکوره‌نك ذکر اولنان ایکنجی‌بندنده مشروط اولان تعهداتك کاملاً مرعی‌الاجرا قاله‌جغی مقرردر .

اوچنجی ماده

فرانسه تجاری ویاخود وکیللری ممالك دولتعلیه محصولات ارضیه وصناعیه‌سندن‌اولوب درون ممالك عثمانیه‌ده صرف واستهلاك ایچون ینه ممالك عثمانیه‌ده بیع وفروخت ایتمك نیتیله اشیا وامتعه مبایعه ایلدکلری حالده اشیا و امتعهٔ مذکوره‌نك حین اشترا وفروختنده تجارت داخلیه ایله مألوف اولان تبعهٔ دولت علیه‌دن اك زیاده مظهر مساعده اولان تجارك قضایای مماثله‌ده تأدیه ایتدکلری رسوماتی تأدیه ایده‌جکلردر .

دردنجی ماده

ممالك محروسهٔ عثمانیه‌نك محصولات ارضیه وصناعیه‌سندن اولوب فرانسه‌تجاری ویاخود وکیللری طرفندن طشره اخراج اولنمق اوزره اشترا اولنان هر بر اشیا سفینه‌یه تحمیل اولنمق اوزره هرنوع تکلیف ورسوماتدن سالم وبری اوله‌رق بر مناسب اسکله‌یه نقل ایله اسکلهٔ مذکوره حین وصولنده اشیای مذکوره‌نك اول اسکله‌ده اولان قیمتی اوزرینه‌یالکز یوزده سکز رسم تأدیه اولنه‌جقدر . واشبو یوزده سکز رسم اداره ونظارتك مصارف عمومیه‌سنی ایفایه مخصوص اولان یوزده بررسم مقرر وقطعیسنه تنزل ایدنجه‌یه دکین سنوی یوزده برر تنزیل اولنه‌جقدر. رفتیه رسمی تأدیه‌اولنوب اسکله محلنده مبایعه اولنان اشیادن بالطبع ید آخره‌کچمش دنیله‌رك هیچ بررسم النمیه‌جقدر .

بشنجی ماده

فرانسه وا کا تابع‌اولان محللرك محصولات ارضیه وصناعیه‌سندن اولان وفرانسه سفاینه تحمول وفرانسه دولتی تبعه‌سنك مالی‌اولان ویاخود فرانسه تبعه‌سی طرفلرندن ممالك سائره‌دن براً وبحراً نقل اولنان هردرلو امتعه واشیا بحراً کلمش ایسه سفینه‌دن حین اخراجنده وبراً

کلمش ایسه‌ایلك کمرکده تأدیه اولنمق اوزره اشیای مرقومه‌نك اسکله‌ده اولان قیمتی اوزرینه حساب اولنان یالکز یوزده سکز رسم‌معین ومقرری تأدیه ایله هیچ برکونه استثنا وقوعه کلمکسزین کما فی‌السابق ممالك دولت علیه‌نك هرطرفنده قبول اولنه‌جقلردر . اشبو یوزده سکز رسم کمرك تأدیه اولندقدن صکره اشیای مزبوره‌یی کتورن فرانچه تجاری کرك محل وصولنده بیع وفروخت ایتسون وکرك بیع اولنمق اوزره داخل مملکته ارسال‌ایلسون اشبو اشیانك نه‌بایعدن ونه‌ده مشتریسندن هیچ بر رسم مطالبه اولنمیه‌جقدر . انجق اشیای مذکوره ممالك دولت علیه‌ده صرف و استهلاك ایچون صاتلمیوبده آلتی آی ظرفنده تکرار ممالك دولتعلیه‌دن طشره اخراج اولندیغی حالده بو مقوله اشیا ترانسیت اشیاسی حکمنده طوتیله‌رق حقنده یدنجی بندده محرر اولدیغی وجهله معامله اولنه‌جقدر و بو حالده کمرك اداره‌سی طرفندن یوزده سکز رسم کمرك تأدیه اولندیغنی اثبات ایده‌جك اولان تاجره ادخالات رسمیله بند مذکورده تعیین اولنان ترانسیت رسم کمرکی بیننده‌کی تفاوتك مقداری اعاده اولنمق لازم کله‌جکدر .

آلتنجی ماده

افلاق وبغدان و صرب اماراتنه کیتمك اوزره ممالك شاهانه‌نك سائر طرفلرندن مرور ایدن اشیا وامتعهٔ اجنبیه رسم کمرکنك ذکر اولنان اماراته حین وصوللرنده و کذلك ممالك شاهانه‌نك سائر طرفلرینه کیتمك اوزره امارات مذکوره‌دن مرور ایدن اشیا و امتعهٔ اجنبیه‌نك رسم کمرکنك دولت علیه طرفندن طوغریدن طوغری‌یه اداره اولنان ایالك کمرکه وصوللرنده تأدیه اولنمسی طرفین معاهدین بیننده مقرردر. اشبوقاعده کرك امارات مذکوره‌نك وکرك ممالك شاهانه‌نك سائر طرفلرندن ممالك اجنبیه‌یه کوتوریله‌جك اولان محصولات ارضیه و صناعیه‌سی حقنده دخی جاری اوله‌رق امارات مذکوره محصولاتنك رسم کمرکی امارات مأمورلرینه وممالك شاهانه‌نك سائر طرفلری محصولاتنك دولت علیه مأمورلرینه ویریلوب بو صورتله کرك آمدیه وکرك رفتیه رسمی هرحالده یالکز بردفعه ایفا قلنه‌جقدر .

یدنجی ماده

فرانسه و آکا تابع مملکتلرك و بالجمله ممالك سائرهٔ اجنبیه‌نك محصولات ارضیه و صناعیه‌سندن اولان بو ایکی نوع امتعه واشیا فرانسه دولتی تبعه‌سنك مالی وفرانسه سفاینته محمول اوله‌رق بحرسفید بوغازندن وخلیج قسطنطینیه‌دن وقره دکز بوغازندن کچدیکی حالده اشیای مرقومه کرك کتورن سفینه‌یه محمولاً وکرك دیکر سفینه‌یه آقداریله‌رق اشبو بوغازلردن کچمش اولسون وکرك ممالك اجنبیه‌یه نقل اولنمق اوزره صاتلمش اولدیغی حالده دیکر سفینه‌یه وضع اولنمق ویوله‌چیقاریلنجیه قدر بروقت محدود ایچون درسعادتده ترانسیت انبارینه وممالك دولت علیه‌نك ترانسیت انباری اولیان‌سائر محللرنده کمرکلرك نظارتی التنده بولنه‌جق یره چیقارلسون اشیای مرقومه ایچون نه‌کونه اولور ایسه اولسون هیچ بر رسم وعوائد مطالبه اولنمیه‌جقدر .

سکزنجی ماده

دولت‌علیه مساعدات تدریجیه ایله بری ترانسیت حقنده تسهیلات اعطاایتمك آرزوسنده بولندیغندن آخر ممالکه کوندرلمك اوزره ممالك‌دولت علیه‌یه ادخال اولنان اشیادن الی یومنا هذا آلنمقده اولان یوزده اوچ رسم کمرك بوکوندن اعتباراً یوزده ایکی‌یه وسکزنجی سنه‌نك

خنامنده یوزده بر رسم معین وقطعیسنه تنزیل قلنه جقدر. بونکله برابر دولت علیه بر نظامنامهٔ مخصوص ایله بوبابده حیله وقوعنك منعی تدابیر تأمینیه سنی اتخاذ ایتمك حقوقنی محافظه ایلدیکنی اعلان بیورر .

طقوزنجی ماده

فرانسه تبعه سی ویاخود وکیللری ممالك محروسهٔ شاهانه ده ممالك اجنبیه محصولات ارضیه و صناعیه سندن اولان اشیا اخذ و اعطاسنه تشبث ایلدکلری حالده بونلر منسوب اولدقلری مملکتلرك امتعه و اشیاسی تجارتی ایدن سائر تبعهٔ اجنبیه نك مکلف اولدقلری اولدقلری رسوماتی ادا وحائز اولدقلری حقوقه نائل اوله جقلردر .

اوننجی ماده

بشنجی ماده شرائط واحکامنه استثناءً بعدازین طوز وهرنه شکل وصورتده اولورایسه اولسون توتون فرانسه تبعه سنك ممالك دولت علیه یه ادخالنه مأذون اولدقلری امتعه واشیادن معدود اولمیه جقلر وبناءً علیه فرانسه دولتی تبعه سی ویاخود وکیللری یه ممالك علیه ده صرف واستهلاك ایچون طوز وتوتون مبایعه وفروخت ایتدکلری حالده اشبو ایکی نوع اشیا اخذ واعطاسی ایله مألوف اولان تبعهٔ دولت علیه نك اك زیاده مظهر مساعده اولنلرینك مکلف اولدقلری تکالیف ونظاماته تابع اوله جقلردر. اشبو تحدیده مقابل فرانسه تبعه سنك ممالك دولت علیه دن اخراج ایده جکلری توتون وطوزدن بعدازین هیچ برکونه رسم آلنمیه جقدر. معمافیه تبعهٔ مرقومه ممالك محروسه دن اخراج ایده جکلری توتون وطوزك مقدارینی کمافی السابق اشبو اخراجات اوزرینه حقوق نظارتی محافظه ایده جك اولان کمرکلر اداره سنه بیانه مجبور اوله جقلردر . فقط کمرك اداره سی بونك ایچون کرك قیدیه وکرك نام آخرله هیچ برعوائد ادعا ایده میه جکدر .

اون برنجی ماده

بوندن بویله فرانسه تبعه سی نه طوپ ونه باروت ونه اسلحه ونه ده مهمات حربیه ادخال ایده میه جکلردر. اشبو اشیای متنوعه نك تجارتنه طوغریدن طوغری یه وبر صورت مخصوصه ده دولت علیه نظارت ایده جکندن حقنده وضع نظاماته استحقاقنی محافظه بیورر. صید تفنکی وپشتو وزینت اسلحه سی ذکر اولنان تحدیداته داخل دکلدر .

اون ایکنجی ماده

فرانسه تجاری سفاینك بحر سفید وسیاه بوغازلرندن مرورلریچون برمعتاد لازم کلان اذن سفینه فرمانلری دائما سفاین مرقومه یی ممکن مرتبه بکلتمیه جك صورتله اعطا اولنه جقدر .

اون اوچنجی ماده

حموله سی ممالك دولت علیه ده تسلیم اولنه جق فرانسه تجار سفاینی قپودانلرینك حموله یی اخراج ایده جکلری لیمانه وصول بولدقلری آنده حموله لرینك مانیفستولرینك مصدق برصورتنی کمرك طرفنه اعطا ایتملری لازم کله جکدر .

اون دردنجی ماده

کمرکدن قاچیریله رق ادخال اولنان اشیا جانب میریدن مصادره اولنه جقدر واشیا قاچیرمق تهمتی لایقیله مثبت اولدیغی حالده مضبطه سی بالتنظیم مصادره اولنان اشیا صاحبنك منسوب اولدیغی قونسلوسخانه یه تبلیغ قلنه جقدر .

اون بشنجی ماده

ممالك دولت عليه محصولاتندن اولوب عثمانلی سفاينی ايله فرانسه‌يه ادخال اولنـان كافهٔ اشيا حقنده اڭ زياده مظهر مساعده اولان ممالك اشياى مماثله‌سی حقنده اولنـان معامله‌نك عينی اجرا اولنه‌جقدر .

اون آلتنجی ماده

حشمتلو فرانسه ايمپراطوری حضرتلری اشبو مقاوله‌نك هربرنده استعمال اولنمش اولان الفاظ وتعبيراتك معانئ طبيعيه وصريحه‌سندن زياده وخارج برحكم ومعنا استخراج ايتمك ونه‌ده ادارهٔ داخليه‌سی حقوقنك اجراسنده دولت عليه‌يه موانع القا ايلك مرادنده بولنمديغی طرفين ميانه‌سنده قراركير بولنمشدر .

شو وجهله‌كه سلطنت سنيه‌نك ذكر اولنـان حقوق ادارهٔ داخليه‌سی فرانسه دولتيله موجود اولان عهود قديمه شرائطنه واشبو مقاوله‌نامه ايله فرانسه دولتی تبعه‌سی واموالی حقنده مساعده اولنان امتيازاته نقض علنی‌يی موجب اولميه‌جقدر .

اون يدنجی ماده

اشبومعاهده يكرمی سكزسنه مدت جاری‌اولوب بونكله‌برابر طرفين معاهدينك‌هربری بالتجربه لزومنی حس‌ايده‌جكلری تعديلاتی اون‌دردنجی سنه ويكرمی‌برنجی‌سنه مدتك ختامنده تكليف ايتمك صلاحيتنی محافظه ايدرلر. اشبو مقاوله‌نامه ممالك دولت عليه‌نك كافهٔ ايالاتنده ، يعنی اوروپا واسيا ومصروافريقانك ممالك دولت‌عليه‌دن اولان اقطار سائره‌سنده وصربستان وافلاق وبغدان امارتلرنده مرعی‌الاجرا اوله‌جقدر. سائر دول اجنبيه تجارتنی اشبومعاهده‌نك حاوی اولديغی شرائطدن حصه‌دار ايتمك ايستيان اولديغی حالده دولت عليه بو بابده اظهار مخالفت ايتميه‌جكنی اعلان بيورر .

اون سكزنجی ماده

كرك فرانسه واكا تابع‌مملكتلرك محصولات ارضيه وصناعيه‌سندن اولوب فرانسه‌تبعه‌سنك ممالك دولت عليه‌يه‌ادخال ايده‌جكلری وكرك ممالك دولت عليه محصولات ارضيه وصناعيه‌سندن اولوب فرانسه تاجرلری وياخود وكيللرينك فرانسه‌يه‌و ياخود ممالك سائره‌يه نقل ايتمك اوزره ممالك دولت عليه‌نك استدكلری محلندن مبايعه واشترا ايده‌جكلری هر درلو اشيا وامتعه‌دن اشبو معـاهده‌نك شرائط مندرجه‌سی موجبنجه النه‌جق رسم كمركك تعرفه‌سنی تنظيم ايتـمك ايچـون برابرجه قوميسرلر نصب و تعيين ايتمكلكه طرفين معاهدين قرار ويرمشلردر .

اشبو قوميسرلر معرفتيله تنظيم اولنه‌جق يكی تعرفه فی ٣١ تشرين اول سنه ١٨٦١ تاريخندن اعتباراً يدی سـنه مدتله جاری اوله‌جغندن طرفين فخيمتين معـاهدينك هربرينك مدت مذكوره‌نك ختـامندن التی آی اولجه اشبـو تعرفه‌نك رؤيت و تعديلنی طلب وادعايه استحقاقی اوله‌جقدر و اگرچه ذكر اولنـان تاريخده طرفيندن هيچ برى اشبو رخصت بالقوه‌يی فعله كتورمز ايسه اول تقديرده تعرفه اولكی يدی سـنه مدت ايچون دها مرعی الاجرا طوتيله‌جق وهر بر يدی سنه دورينك تكميلنده بعينه عمل اولنه‌جقدر .

* * *

فرانسه دولت فخيمه‌سی سفارتنه ويريلان تقرير ترجمه‌سی صورتيدر :

كچن شهرنيسانك اوتوز برنده منعقد اولان تجارت معاهده‌سنك تصديقنامه‌لری دردست بولنديغی حينده آرزوی سفيرانه‌لری اوزره معاهدهٔ مذكوره‌نك طقوزنجی بندی حكمنجه طوز ادخالاتنك فرانسه تجارينه ممنوع قالديغی وفقط يرلو طوز مملكتك احتياجاتنه كافی اولميوبده طوز اداره‌سی ممالك اجنبيه‌دن طوز جلب ومبايعه‌سنه مجبور اولدقلری تقديرده فرانسه طوزی ممالك سائره‌دن كلوب اك زياده مظهر مساعده اولان طوز حقنده جاری اولان شرائط ايله مزايده‌يه قونيله‌جغنی بيانه مسارعت ايدرم. برده شوراسی مقرردركه فرانسه معاهده‌سنك اسلحه ومهمات حربيه‌يه دائر اولان اوتجی بندی انكلتره معاهده‌سنك اون بشنجی بندی مآلنه كوره تفسيراولنه‌جق، يعنی ممنوعيت ماده‌سی رسماً تبليغ اولنمدقجه مرعی‌الاجرا طوتليه‌جقدر واشيای غير ممنوعه‌نك كافه‌سنك ممالك محروسه‌يه حين ادخالنده نظامات محليه‌يه تابع اولمسی لازم كله‌جكدر.

بالاده مندرج معاهده‌نك كرك لفظ و شكل و كرك روح اعتباريله اسكی قاپيتولاسيون مقاوله‌نامه‌لرندن پك زياده تباعد ايتديكی آكلاشيليور. بو، بتون معناسيله، اشكال حاضره‌يه واحتياجات زمانه‌يه كوره تنظيم ايدلمش بر معاهده‌در. مع‌مافيه بوندن اولكی معاهده‌لرده اولديغی كبی بوصوك مقاوله‌نامه‌ده دخی امتيازات قديمه‌نك تأييد و تصديقی و بالجمله موفقيات مكتسبهٔ سابقه‌نك ابقا و محافظه‌سی نظردقتدن دور طوتيلمامشدر. حتی فضله اوله‌رق بونده فرانسه تبعه‌سنه‌استقبالده اك‌زياده مظهر مساعده‌ملت معامله‌سنی تأمين‌ايدن بعض احكام بيله مندرج بولنيور.

بو صوك معاهده‌نك اك اساسلی مقرراتی امتعه‌نك قيمتی اوزرندن حساب اولنان يوزده سكز كمرك رسمنك وضعنه، ترانسيت معاملاتنك سربستجه جريانه، ممالك‌عثمانيه داخلنده تجارتك تسهيلنه، توتون وطوز مستثنا اولمق‌اوزره انحصارلرك رفعنه متدائر اولانلردر. ۱۸۶۲ تاريخندن اعتباراً يكرمی سكزسنه‌لك برمدت‌ايچون‌مرعی‌الاجرا طوتيلان بومعاهده‌نك مدتی ۱۸۹۰ سنه‌سی مارتنك‌اون اوچنده منقضی اولمشدر. بونك تاريخ مذكورده مفسوخيتی اعلان ايدلمش‌اولمغله دولتين تجديدی ايچون صرف مساعی ايتمشلرسه‌ده تركيه‌يه قارشو بر معاملهٔ خاطر نوازی اولمق اوزره عهود عتيقه‌ده ذكر و تعداد اولنان معافيات رسوميه‌دن فراغتی متضمن معاهده‌نك آلمانيا حكومتی ايله عقدينه موفقيت حاصل اولمسندن جسارته كلن باب عالی اشبو معاهده متنی مذاكراته زمين اتخاذ ايتمك ايسته‌يرك اودرجه مفرطانه مدعيات و مطالبات درميان وقيود تحديديه‌يی متضمن تكليفات سرد واتيان ايلمشدركه درسعادتده فاصله‌لرايله برقاچ دفعه جريان ايدن مذاكرات

نهـايت قطع وغير معين بر زمانه تعليق اولنمشـدر . بناءً عليه دولتين آره‌سـنده بو خصوصده براٸتلاف حاصل اولنجه‌يه قدر ١٨٦١ تاريخلى معـاهده ايله آندن نشأت ايدن كمرك تعرفه‌سى فرانسه ـ تركيه مناسبات تجاريه‌سنك ناظمى وظيفه‌سنى ايتمكده بردوام اوله‌جقدر .

قاپيتولاسيون اصول وتشكيلاتنه تابع ممالكده فرانسزلرك شخصلرينى و منافع تجاريه‌لرينى حمايه و صيـانت ايچون تمسك واسـتناد ايتمك حقنى حائز اولدقلرى قوانين ، معـاهدات و نظـامات ايشته بونلردر . بونلرك تاريخچه‌سى طرفمزدن ياپيلديغى كبى عقدووضعلرينه برزمين مساعد احضار ايدن احوال و وقايع بيننده‌كى تسلسل وانسجام دخى‌شرح وارائه اولنمشدر. زيرا اووقايعك‌اهميت وماهيتنى‌لايقيله تقدير ايده‌بيلمك ايچون بونلرك مبدأ ومنشألرينه قدر ارجاع نظر ايتمك ، آنلرى توليد ايدن ، درجهٔ اهميت و شـمولرينى تنوير و ايضـاح ايلين اسـباب عميقه‌يى آراشديرمق لازمه‌دندر. هله حقايق تاريخيه‌يى چشم انتباه وبصيرت ايله كورنلرجه اسباب مذكوره‌نك بيلنمسى وجوب قطعى تحتنده‌در .

اثرك بونقطه‌سنه قدر قاپيتولاسيون ناميله معروف اولان مجموعهٔ قوانينك‌لفظى ومتنى ذكر و درج اولنمشدر . شـمدى قوانين مذكوره‌دن متحصل نتـايج ايله صورت تطبيقنى ايضاح ايتمك صره‌سى كلمشدر .

آلتنجی قسم

برنجی فصل

قاپیتولاسیونلردن تحصل ایدن وضعیت قانونیه

قاپیتولاسیونلرك وضع واحداث ایتمش اولدقلری اصول وقواعد مخصوصهٔ حقوقیه بالاده یکان یکان درج ایدیلن وصوکنجیسی نوعما اولکیلرك خلاصهٔ محتویاتنی تشکیل ایلین عهودك متننددن حصوله کلمشدر. فرانسه قراللرینك تبعه‌لری منفعتنه استحصال ایتدکلری بتون امتیازاتی جمع وتلفیق ایدن بو مجموعهٔ معاهدات ۱۸۳۸ و۱۸٦۱ تاریخلی صوك ایکی معاهده ایله صورت قطعیه‌ده تأیید وتصدیق اولنمشدر. بناءً علیه اشبو معاهدات سایه‌سنده بر موقع قانونی وفعلی اکتساب ایدلمشدرکه صور تطبیقیه‌سی ووجوده کتیردیکی حق قضا اعتباریله تدقیقه شایاندر.

بوکون، بالجمله اقوام متمدنه عندنده حقوق عمومیه‌جه غیر قابل اعتراض بر «پرنسیپ» وار ایسه اوده برحکومتك اراضیسنده امر، محاکمه واداره‌ایتمك حق وصلاحیتنك صرف او حکومته راجع وعائد اولمسیدر. هیچ بر حکومت حقوق حکمرانیسی مقتضیاتندن اولان امتیازات مخصوصه‌سنه اجنبی بر قوت و نفوذك مداخله‌سنی تجویز ایده‌مز.

لکن اسبابنی اولجه ایضاح ایتدیکمز وجهله، ترکیه‌ده حال وموقع بومرکزده دکلدر. بوراده بر طرفدن آداب وعادات وافکار وقوانین آره‌سنده کوریلان آهنکسزلك وائتلافسزلق، دیکر طرفدن عروق وادیان بیننده‌کی تضاد ومخالفت خرستیانلرله اسلاملر آره‌سنده درین برخط فاصل چیزمشدر. اسلاملر سلاح قوتیله ضبط وفتح ایتدکلری اراضیده خرستیانلرك — بالخاصه کندی تجارتلرینی ایلری‌یه کتورمك مقصدیله — اسکانه روی موافقت کوسترمامش دکلدرلر. آنجق خرستیانلرك کندیلرینه مخصوص برطرز حیات تعقیب ایتملری مشروط طوتلمشدر.

قاپیتولاسیونلر بدايةً صرف اثر رأفت وعاطفت اوله‌رق بعض حکمدارلر طرفدن بخش ایدیلن، آنلرك وفاتیله حکمدن ساقط اولمغه محکوم اولان موقت

بر طاقم امتيازات صورتنده تلقى اولنمقده ايدى. (فەروژيرو Féraud Giraud) نك تخمينـنـه كوره بو قبيل مقاولەنامـەلر ١٥٣٥ دن ١٧٤٠ سنەسنه قدر اون آلتى دفعه تجديد اولنمشـدر . قرآن كريم كفرەيه قارشـو آمانسز بر جهادى امر اولديغندن و آنجق اسلاميتك مظفريت مطلقەسـنه دكين موقت صلحلرك عقدينى مجاز كورديكندن سلاطيندن هر برى حين جلوسـنده ملل خرسـتيانيەيه بويله بر متاركه بخش ايتمك مجبوريت معنويەسـنده بولنيوردى . ايشته بوندن طولاييدركه احكام اسـلاميه آيات كريمەيه وتفسـير قرآنه مغاير ومخالف اولان هر بر حالك مشروع وقانونى اولەميەجغى وبونك اجاب ايچون آنجق موقت بر دستور وقاعده حكمنى حائز اولەبيلەجكى يولنـده بر محاكمهٔ عقليـه و منطقيه يوروتمكده درلر . حكومت عثمانيەنك صرف دينى وروحانى بر طاقم قواعد واسـاساته مستند اولمسى بالطبع احكام قرآنيەنك برصورت معدلەده تطبيق واجراسنه قارشو برمانعه تشكيل ايلمكدەدر .

بتون عواملى بويله برقاعده ومسلكه استناد ايتدير بر حكومته قارشو اوروپا دولتلرينك كنـدى تبعەلرى جان ومالنك امنيتنى متكفل اولان عهود قديمەنك حاوى اولديغى اسـتثنائى ضمانلردن واز كچـەرك بويله بر سـلاح مدافعەيى الدن براقمسى قابل مى ايدى ؟ واقعا بدايتده بو ضمانلر آنجق بر ماهيت موقتەيى حائز ايدى . لكن قاپيتولاسيونلر تجـديد اولندقجه پيدرپى تبديل ماهيت ايتدكلرى وحسن رضـا ايله تنزلاً كوستريلن بر جميله صفتنى غائب ايدرك كيت كيده طرفين عاقدين بيننده بتون اصول وتفرعاتى مذاكره ومناقشەايدلمش ذوالجهتين برمعاهده شـكل وصورتنى اكتسـاب ايلدكلرى و بعضاً (الحكم لمن غلب) قاعدەسنجه قوتى غالب طرفدن بيله دولت عثمانيەيه تحميل اولندقلرى كورلمكدەدر . ايشـته بويلەجه شاذ ميانده بر شاذ احداثنه واسـاساً لطف قيلندن اولمق اوزره ابراز اولنان بر طاقم مساعداتدن عبارت برتشكيلاتك ثابت برحقوق حالنه افراغ وتحويلنه موفقيت الويرمشدر . بوندن حاصل اولان وضعيت قانونيه عجبا نەدر ؟

باب عالى طرفـدن بخش واعطا اولنان امتيازاتك هيئت عموميەسـندن كمال وضوح وصراحتله مستبان اولان برشى وار ايسـه اوده فرانسزلرك فيمابعد كندى قونسلوسلرينك تحت حمايەسندە اولەرق وطنلرنده مالك اولدقلرى بتون حقوق ومنافعى محافظه ايلك شرطيله عادتا او وطنك خارجنه هيچ چيقمامشجەسنه تركيەدە دام ارحياته مقتدر اولملريدر. قاپيتولاسيونلر حقنده براثر تأليف ايتمش اولان موسيو (آ. بنوآ

A.Benoît) دييوركه : [١] « دياراسلامده متمكن فرانسزلريالكزشخصلرينه‌متعلق نظامات خصوصنده‌دكل‌ميانه‌لرنده عقدوتنظيم‌ايده‌بيله‌جكلرى‌بالجمله‌سندات ومقاولات وتعهدات‌ايچون‌دخى‌كندى‌مملكتلرنده جارى‌اولان‌قوانينه تابع‌بولنمقده‌بردوامدرلر. بونلر مواد جزائيه وحقوقيه‌ده يالكز كندى مملكتلرى حاكملرينك حق قضاسنه تابعدرلر . امور اداره وضابطه بيله حكومت متبوعه‌لرى طرفندن اعزام ايديلن قونسلوس طرفندن ايفا اولنمقده وامور مذكوره او حكومتك تحت تفتيش ومراقبه‌سنده بولنمقده‌در. شووضعيت استثنائيه اجنبى‌حكمدارلر نزدينه مأموراولان سفرايه‌اجراى وظيفه ايچون محتاج اولدقلرى استقلاليتى تأمين ايدن خارج از مملكت قاعده‌سنه شبيه بر نوع سربستئ حركتى فرانسزلره بخش ايتمكده‌در .

« حقوق عموميه‌جه تركيه‌ده متمكن اجانبك حائز اولدقلرى بوخارج ازمملكت امتيازينك آنجق برفرض ضرورى صورتنده قبول ايديله‌بيله‌جكنه شبهه يوقدر . مع مافيه بو فرض قاپيتولاسيونلردن ومعاهدات بين‌المللدن متولد اولديغندن وخرستيانلرك ديار اسلام ايله اولان مناسبتلرينك بر شرط اصلى و ضروريسى بولنديغندن ينه محق ومشروعدر ». [٢]

بو خارج از مملكت امتيازينك وقتيله مادةً وقانوناً موجود اولديغنه قناعت كتيرمك ايچون بو اثرك برنجى قسمنده مناسبت دوشدكجه تصوير ايديلن ومجتمعاً يشايان فرانقلره اقامتكاه اولمق‌اوزره تخصيص اولنان (فندق) لرك تابع بولندقلرى احوال وشرائطى پيش نظر مطالعه‌يه كتيرمك كافيدر .

عالم اسلامدن آيرى وسكنه‌سى منحصراً عين مملكته منسوب اجانبدن عبارت اولان بومحله‌لر حكومت ايچنده برنوع حكومت تشكيل ايتمكده ايديلر . مأمورين محليه او فندقلرده مقيم فرنكلرك احوال وحركات ومعاملاتنه مداخله ايتمك حقنى حائز دكل ايديلر . قوهٔ حاكمهٔ مملكت بومحله‌لر اوزرنده‌كى حق قضاسندن بالذات فارغ اوله‌رق اوراده امورانضباطيه‌يى ايفا ومصالح اداريه‌يى رؤيت ايتمك وظيفه‌سنى قونسلوسلرك تمثيل ايتدكلرى حكم ونفوذه ترك وتوديع ايدييوردى .

اجانبك كندى وطنداشلرى طرفندن محاكمه اولنمق خصوصنده‌كى حقلرينك هيچ بر تحديداته اوغرامقسزين على‌حاله بقا پذير اولمسى وبونك كيتدكجه بلا مشكلات دها زياده تعمم وانتشار ايلمسى بوفرض سايه‌سنده قابل اولمشدر .

[١] قاپيتولاسيونلر حقنده تدقيقات . مؤلفى (آ. بنوآ)
Etude sur les capitulations (A.Benoît)

[٢] (آ. بنوآ) لك قاپيتولاسيونلر حقنده‌كى اثرندن .

١٥٣٥ تاریخلی قاپیتولاسیونك بشنجی و آلتنجی ماده‌لریله قونسلوسلرك ذاتاً طانمش اولان حق قضاسی ١٧٤٠ تاریخلی قاپیتولاسیون ایله صورت قطعیه‌ده تصدیق اولنمشدر .

شوقدرکه بو صوك قاپیتولاسیونده اصول محاکمه‌نك نظاماتنی وضع واشکالنی تعیین ایتمك امکان خارجنده‌ایدی. ١٧٧٨ سنه‌سی حزیرانده صادراولان برامرنامهٔ قرالی شو نقصانی‌ده اکمال ایدرك احضار ، تبلیغ ، اعطای حکم وسائرخصوصاتك صورت اجراسنی تعیین ایتدی .

بوکا شرقده‌کی فرانسز ملتنك تشکیلاتنی بر اعتنای مخصوص ایله تعیین ایدن ٣ مارت ١٧٨١ تاریخلی امرنامهٔ عمومی‌یی علاوه ایتمك لازمدر.

قدیماً جاری اولان عرف وتعامل موجبنجه بر مملکتده مقیم اجانبه برای تجارت قونسلوسلری اطرافده برکتله حالنده طوپلانمەلری حق طانمش اولدیغی معلومدر . بو ، اهل صلیب محارباتنك تولید ایتدیکی احوالك و (فندق) دنیلن آیری محله‌لرده‌کی حیات مشترکه‌نك بر نتیجهٔ طبیعه‌سی ایدی .

عین مملکتك اهالیسندن اولان بو اجانبك بر آره‌یه طوپلانمسندن حاصل اولان کتلهٔ ناسه (ملت) نامی ویریلیوردی . بوملت اعضاسندن اولمق قولای بر شی دکلدی .

حسن شهرتی وامتیازات مستحصله‌سنی محافظه خصوصنده ملل سائره‌دن زیاده برانهماك کوسترن فرانسز ملتی یکیدن کندیسنه انتساب آرزوسنده بولنانلرك بر طاقم اوصاف وشرائطی حائز اولملرینه اهمیت ویرندیکندن افراد جدیده‌یی قبول خصوصنده بیوك بر مشکل‌پسندلك کوسترمکده ایدی . تعهدات نقدیه‌لرینی ایفادن عاجز اولانلر ، سرسریلر وسرکذشتپرستلر ملتدن خارج طوتیلیورلردی . فرانسه‌دن یکی‌ورود ایدن هر بر فرانسزدن شونلر طلب اولنوردی :

اولا — اصولنده تنظیم ومعاملهٔ لازمه‌سی ایفا اولنمش بر پساپورط .

ثانیاً — شرقده یرلشه‌بیله‌جکنه دائر مارسیلیا تجارت اوطه‌سنك بر رخصتنامه‌سی .

ثالثاً — اولجه بالمناسبه بیان ایدلمش اولدیغی وجهله قرق ایله آلتمش بیك فرانق آره‌سنده تخالف ایدن کفالت نقدیه بدلنك تأدیه‌سنی مبین بر مقبوض سندی .

حتى شرق و بربرستان اسكله‌لرنده مقيم فرانسزلرك قرالك مساعده‌سنى استحصال ايتمكسزين ازدواج ايتملرى بيله ممنوع ايدى . بو تدابير احتياطيه سايه‌سنده بر محلده مجتمعاً اقامت ايدن فرانسزلر حسن شهرتلريله اعتبار ماليلرينى خللدن وقايه‌يه مقتدر اولمقدن بشقه تك بر فردك سؤاحوالندن طولايى بتون بر جماعتى مسئول طوتمغه پك خواهشكر ومتمايل اولان توركلرك كفره‌يه قارشو بروسيلهٔ تعرض و تسلط بولملرينه ميدان ويرمامكده ايديلر . شرقده فرانسه‌نك نفوذ و تأثيرينى ابقا ومحافظه‌يه طول مدت خدمت ايتمش اولان بو عادتلر ١٧٧٨ سنه‌سى حزيرانده صدور ايدن امرنامه‌نك وكذلك ١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيونك وضع ايتدكلرى قوانين ونظاماتى اكمال ايدن ٣ مارت ١٧٨١ تاريخلى امرنامهٔ عموميه ايله تحت نظام وانتظامه آلنمشدر.

واقعا بو امرنامه‌نك محتوى اولديغى مواد تحديديه يواش يواش استعمالدن ساقط اولمشسه‌ده ١٨ حزيران ١٨٣٥ تاريخلى ديگر بر امرنامه تقييدات وتحديداتى رفع خصوصنده دها ايلرى‌يه وارەرق فرانسزلرى آرتق موجوديته سبب قالميان مارسليا تجارت اوطه‌سندن دكل، فرانسه حكومتندن شرقده يرلشمك اوزره رخصت استحصال ايتمك وبو رخصتك نتيجه‌سى اولان كفالت نقديه‌يى ابراز ايتمك مجبوريتندن آزاده قيلمشدر .

بويله اولمقله برابر ١٧٨١ تاريخلى امرنامه شرقده‌كى فرانسه ملتنك تشكيلاتنه عائد اولان احكام ومواد اساسيه‌سى اعتباريله تاريخ مذكورده الآن معمول به ومعتبر ايدى . بو امرنامه شرقده‌كى فرانسزلرك امور و مصالح رسميه‌سنى رؤيت وتدويره مأمور اولان قواى ثلثه‌يى صريح بر صورتده ميدانه چيقارييور . قواى مذكوره اولا قونسلوس، ثانياً هيئت مبعوثين وثالثاً جمعيت مليهٔ عموميه‌در. بو قوادن هربرينى آيرى آيرى تدقيق ايده‌جكز :

شرقده جارى فرانسز نظامات وقوانيننك اساسنى تشكيل ايدن ١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيون هرشيدن اول بر تجارت مقاوله‌نامه‌سيدر . اشبو معاهده‌نك يكرمنجى ماده‌سى فرانسزلره ذاتاً ١٥٣٥ تاريخلى قاپيتولاسيون ايله ضمناً بخش اولنان سربستئ تام تجارتى اعلان وتصديق ايدييور .

بو ماده‌يى تعقيب ايدوب ادخالات واخراجات وترانسيت رسومندن وداخل وخارجده‌كى تجارتك تابع اولديغى نظاماتدن باحث اولان بندلر قات قات دها مساعده‌كار احكامى حاوى ٢٥ تشرين ثانى ١٨٣٨ و ٢٩ نيسان ١٨٦١ تاريخلى معاهده‌لر ايله توسيع اولندى .

١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيون فرانسزلره قونسلوسلرينك زيرادارەسنده بر ملت هيئتنده يشامق وتجارتلرينه عائد اموره باقمق حقنى تأمين ايتدكدن بشقه كنديلرينه مذهب واجراى آيين خصوصنده بر سربستىٔ تام بخش ايليور وقتوليك رهبانه تحت تملكلرندەكى كليسالره كمال حضور وآسودكى ايله تصرف ايتمك حقنى ويرييور [٨٢ و٨٣ نجى مادەلر] .

مذكور معاهدەنك ٦٣ نجى مادەسى عموم ممالك عثمانيه داخلنده كمال سربستى ايله كشت وكذار ايتمك ولابس اولدقلرى فرنك البسەلرى يوزندن متعصب بر كروهك سؤ معاملات وتجاوزاتنه معروض قالمق تهلكەسنى حس ايتدكلرى زمان ـ مناسب عد ايتدكلرى دقيقەده ـ قيافت محليەيى اكتسا ايلك حقلرينى كنديلرينه بخش ايدييور.

٥٣ نجى مادەده هر فردك آنجق كندى احوال وحركاتندن طولايى شخصاً مسئول طوتيلەجغى اساس وقاعدەسنده اصرار اولنيور . بو قاعدەيه مبنى اعلان افلاس ايدن فرانسزلرك كيفيت افلاسندن طولايى مفلسدن غيرى كيمسەنك مسئول طوتيلەميەجغى اشبو مادەده بيان وتصريح ايدلديكى كبى ٢٢ نجى مادەده بر فرانسزك بورجى اولور ايسه مديوندن ويا آكا كفيل اولان شخصدن ماعداسنك قانوناً تعقيبى قطعياً ممنوع اولديغى اتيان ايديليور .

٤٢ نجى مادەسيله فرانسزلرك ساكن اولدقلرى محلەده بر جنايت وقوعنده بونلرك رنجيده ايدلملرى وديت مقامنده جريمه دنيلن جزاى نقدى اعطاسنه مجبور طوتيلملرى تحت ممنوعيته آلنمقله فاعلى مجهول اولان بر جنايتدن طولايى بتون بر محله سكنەسنه كوركورينه ترتيب اولنان جزا بو صورتله لغو ايدلمش بولنيور. جزايى مستلزم احوالده خرستيانلرى متسلسلاً مسئول طوتمق خصوصنده مسلمانلرده موجود اولان تمايل تعصبكارانه يه قارشو خرستيانلرى مدافعه ايتمك نەدرجەده لازم اولديغى بوندن آكلاشيليور .

٧٠ نجى ماده صوك درجه حائز اهميتدر . بو ماده اجانبه عائد اقامتكاهلرك تعرضدن مصونيتنى تكفل ايدييور. استبداد ومعاملات كيفيەنك بتون مساويسنه معروض اولان بر مملكتده بويله بر ضمانك وجودى لابددر . آرتق بوندن بويله هيچ كيمسه بلا لزوم بر فرانسزك مسكننه داخل اولەميەجقدر . بوكا احتياج حس ايدلسه بيله اول امرده كيفيتدن فرانسه سفيرى ويا محلندەكى فرانسه قونسلوسى خبردار ايدلك وآنجق طرفلرندن كوندريلن اشخاص ايله فرانسزلرك خانەسنه داخل اولنمق شرطدر. مع مافيه فرانسزلرك قونسلوسلرينك تحت نظارتنده اولەرق فندقلرده مجتمعاً امرار حيات ايتدكلرى زمان بو معامله پك سهل الاجرا ايكن

اجانب ممالك عثمانیه‌نك اقسام مختلفه‌سنه طاغیلمغه باشلادیغی زماندنبری مشكلاته اوغرادیغنی بیان ایتمك مقتضیدر .

ایشته بونك ایچوندركه ـ بالآخره كوریله‌جكی وجهله ـ اقامتكاهك تعرضدن مصونیتی حقنده‌كی قاعدهٔ اساسیه‌یی ۹ حزیران ۱۸٦۸ تاریخلی پروتوقول ایله بعض مرتبه تعدیل ایتمكه مجبوریت حاصل اولمشدر .

دیار اسلامده حلی وجوب تحتنده اولان الك مهم مسائلدن بری تملك اراضی مسئله‌سی ایدی . بو مسئله شریعته تماس ایدن موادك باشلیجه‌لرندن برینی تشكیل ایتدیكی جهتله حكومت عثمانیه حق ملكیتی اعطاده دائما صوك درجه ممسك واحتیاطكار طاورانمشدر . لكن عصرده وقریب بر زمانه قدر حضرت پیغمبرك زیر حكم معنویسنده اولان ارض مقدسده اجانب ایچون اراضی صاحبی اولمق قطعیاً ممنوع ایدی . شرع شریفك بو خصوصده‌كی احكامنی طول مدت التزام وترویج ایدن فرانسه قانونی فرانسه تبعه‌سنی تركیه‌ده اموال غیر منقوله صاتون آلمقدن منع ایلشدی . ۱۷۸۱ تاریخلی امر نامهٔ عمومی ایله بو ممنوعیت تجدید وتصدیق ایدلمش اولمقله برابر ارباب تجارت بوندن بر درجه‌یه قدر مستثنا طوتیله‌رق كندیلرینك هیچ اولمز ایسه اخذ واعطالریله امتعه‌لری ایچون محتاج اولدقلری خانه‌لرك ، مغازه‌لرك وبودروملرك اشترا معامله‌لری اكثریا ال آلتندن شخص ثالث رولنی اجرا ایدن تركلر و بعضاً‌ده خرستیانلر نامنه اجرا اولنمقده ایدی . بوصوك تقدیرده تملك اولنان عقارك معاملهٔ قیدیه‌سنك بر قادین نامنه یورودلمسی شرط ایدی. بونك سببی‌ده تركیه‌ده قادینك هیچ برملیته منسوب عد ایدلمامسیدر . بوقانون كیت كیده برطاقم تأویلاته اوغرادقدن بشقه حین تطبیقنده برچوق‌سوءاستعمالات وتشوشاتك منبعی‌اولان بعض‌حیل ودسائسه معروض‌قالمقدن قورتیله‌مدیغندن حكومت عثمانیه نهایت فعلك یرینه حقی اقامه ایدرك اراضی‌یی احسن صورتله زرعه مقتدر اولانلرك تملك اراضی حقنه نائلیتلرینی قبول وتسلیم ایلدی . لكن بونده برشرط واردی‌كه اوده اراضی اصحابنك تحت تصرفلرنده‌كی املاكه عائد خصوصات ایچون منسوب اولدقلری ملیتك كندیلرینه بخش ایتدیكی امتیازات وفوائددن فارغ اولملری ومنحصراً قوانین مملكته تابع بولنملری‌ایدی. حق تصرف اراضینك خرستیانلره تشمیلی افكار قدیمه پرورده ایدن اسلاملر میاننده عدم خوشنودی‌یی وخیلی قیل وقالی موجب اولمشدر .

ایکنجی فصل

قاپیتولاسیون اصولنك جاری اولدیغی ممالکده قونسولسلق وظائفیله ممالك مذکوره‌ده‌کی فرانسه‌ملق تشکیلاتی حقنده

اقوام قدیمه وجدیده نزدنده‌کی قونسلوسلق تشکیلاتنك ماهیتی اشبو اثرك برنجی قسمنده تحلیل وتشریح اولنمشدر .

مناسبات تجاریه توسع ایتدکجه وترقیات مدنیه تأثیریله حقوق دول قواعد واساساتی ملل مختلفه طرفندن یوماً فیوماً متزاید بر اهمیتله تلقی ایدلدکجه قونسلوسلق تشکیلاتی دها زیاده وسعت پیدا ایدرك نهایت وکالت ملیه‌نك وحمایهٔ منافع تجاریه‌نك شرائط ضروریه‌سی حکمنی اکتساب ایتمشدر .

مع مافیه ممالك اسلامیه‌ده تأسیس اولنان خصوصی حق قضا قونسلوسلق وظائفنك او درجه اهمیت کسب ایتمسنی موجب اولمشدرکه وظائف مذکوره‌یی بوراده صورت مخصوصه‌ده موضوع بحث ایتمك مناسب اوله‌جغنی ظن ایدیورز .

فی الواقع ممالك اسلامیه‌ده عهده‌لرینه قونسلوسلق مأموریتی مودوع بولنان کیمسه‌لرك عدالتی توزیع واجرایه صلاحیتدار بولنملری کیفیتی کندیلرینه الك واسع امتیازات وحقوقك بخشنی مستلزم اولمقده‌در . ینه حق قضایه مالك اولملرندن طولاییدرکه قونسلوسلر، آرهلرنده اقامت ایتدکلری فرانسه تبعه‌سنك امور ومصالح رسمیه‌سنی اداره ووظائف ضابطه‌یی ایفا ایتمك کبی ایکی وظیفه‌یی نفسلرنده جمع ایتدکدن بشقه فرانسه‌ده متصرفلره، ناحیه مدیرلرینه، صلح حاکملرینه، درجهٔ اولی حکامنه، دوائر بحریه مدیر ومفتشلرینه، آووقاتلره، مقاولات محررلرینه، مباشرلره وسجل نفوس مأمورلرینه تودیع اولنان بالجمله وظائف وصلاحیاتی حائز بولنمقده‌درلر .

(قولبر Colbert) طرفندن ١٦٨١ تاریخنده اصدار اولنان امرنامهٔ عمومینك احکامنی تصدیق وتأیید ایدن ١٧٧٨ تاریخلی امرنامهٔ خصوصی ایله شرقده‌کی قونسلوسخانه محاکمی طرفندن بدایةً لاحق اولان اعلاملری استینافاً تدقیق ایله فسخ ویاتصدیق ایتمك صلاحیتنی حائز اولمق اوزره (اکس Aix) محکمهٔ عالیه‌سی

صورت قطعیه‌ده تأسیس وتشکیل اولنمشدر [٣٧ نجی ماده] . بونکله برابر عینی امرنامه‌ایله پولیچه‌لره ، تعهدات تجاریه‌یه ، حسابات جاریه‌یه متعلق دعاویده اعتراض واستیناف وقوعنده بیله ـ کفالت کوسترلمك شرطیله ـ واجب الاجرا حکملر اعطا ایتمك صلاحیتی قونسلوسخانه محاکمنه ترك اولنمشدر [٣٠ و ٣١ نجی ماده‌لر]. قونسلوسخانه محاکمندن صادر اولان اعلاماتی اجرا ایتمك وظیفه‌سی کمافی السابق قونسلوسلرك عهده‌سنه براقیلمشدر. مارالذکر امرنامه‌نك ٣٥ نجی ماده‌سنده اشبو اعلاماتك ، صادر اولدیغی ممالکده بالجمله وسائط ممکنه ایله اجرا و انفاذ اولنه‌جغی محرردر . ممالك عثمانیه‌ده خرستیانلره هنوز یکی بخش اولنان تصرف املاك حقنك مسلمانلرجه سوء استعمال ومداخله صورتنده تلقی ایدلمسندن طولاییدرکه ١٨٦٨ تاریخلی پروتوقولك تنظیمنی متعاقب ـ که بو پروتوقولدن اشبو اثرك دیکر بر قسمنده بحث اولنه‌جقدر ـ اموال غیر منقوله نك تجزی صره‌سنده ـ معامله‌ٔ مذکوره‌نك تطبیقنه عائد اولمق اوزره ـ مشکلاته تصادف اولنمقده‌در. کذا ١٧٧٨ تاریخلی امرنامه ایله برزمانلر فرانسز ملتنك مقیم اولدیغی محله‌نك امر اداره وانضباطی قونسلوسلره تودیع اولنیوردی . فرانسزلرك شرقده شرائط اقامتلرینه دائر اولان امرنامه‌لر ایله نظامنامه‌لرك تطبیق و اجراسنه اعتنا ایتمك وزیر اداره‌لرنده‌کی فرانسه تبعه‌سنه عائد امور ضابطه‌یی رؤیت ایلمك الآن قونسلوسلرك جمله‌ٔ وظائفندندر . وظائف ضابطه‌یی اجرا ایتمك خصوصنده قونسلوسلرك مالك اولدقلری صلاحیتك مقتضاسی اوله‌رق ١٧٧٨ تاریخلی امرنامه ایله کندیلرینه حرکات ویا تزویراتی مسالمت عمومیه‌یی اخلال ایتمك استعدادنده اولان فرانسزلری توقیف وفرانسه‌یه اعاده ایتمك حقی ویرلمشدر . شوقدرکه قونسلوس خارجیه نظارتنه بویله بر تدبیرك اتخاذینی مستلزم اولان اسبابك مشروعیتنی اثباته مجبوردر . هیچ شبهه یوقدرکه بویولده‌کی تدبیرلر نادراً تطبیق اولنمشدر . بویله ایکن بونلرك اتخاذی هردفعه علاقه‌دارانك شدتلی پروتستولرینی موجب اولمشدر .

قونسلوسلرك تقدیرینه ترك اولنان بو حق تبعیده قارشو دفعاتله اعتراض وشکایت اولنمشدر . الیوم جاری اولان اصول وشروطدن بسبتون فرقلی اصول وشرائطه تابع بولنان فرانسزلرك مارسیلیا تجارت اوطه‌سنك رخصتنی استحصاله وعفت واستقامتلرینه دائر کفیللر ارائه‌سنه مجبور اولملری اووقت مشروع ومقبول برتدبیر عد اولنه‌بیلدیکی ، بومجبوریتك الیوم مرعی اولان حقوق جدیده‌نك حریت شخصیه حقنده‌کی قواعد واساساتی ایله غیر قابل تألیف کوروندیکی مقام اعتراضده

بيان اولنمشدر . مع مافيه شرقده متمكن فرانسزلره عائد امور جزائيه حقنده‌كى ١٧٢٦ تاريخلى قانونك حين مذاكره‌سنده بحريه ناظرينك اهميتسز برمناسبتسزلكك ــ درحال چاره‌سنه باقيلمازايسه ــ بعضاً اك بيوك اغتشاشاتى توليد وبر قسم اهالى حقنده حقارات وسوء معاملاتك وقوعنه وسيله تشكيل ايده‌بيله‌جك بر مملكتده قونسلوسلرك كافى السابق برحق تبعيده مالك اولملرى خصوصنده اصرار ايدرك نقطهٔ نظرينى قبول وترويج ايتديرمكه موفق اولمشدر . قونسلوسلرك بو حق وصلاحيتلرى فعلاً دكلسه‌ده نظرياتجه الآن باقيدر .

مع مافيه ملل اجنبيه كندى قونسلوسلرينك حائز اولدقلرى حق طرد وتبعيدى ابقا ايتمكله برابر بو حقى بعض تقييدات و تأميناته ربط ايتمشلردر . مثلا ايتاليان قونسلوسلق قانونى موجبنجه بر قونسلوس آنجق بر دفعه توبيخ وتكديرده بولندقدن و مجلس مخصوص حالنده اجتماع ايدن قونسلوسخانه محكمه‌سى بوخصوصده موافق بر رأى اعطا ايلدكدن صكره ايتاليا تبعه‌سندن برينك طرد وتبعيدينه قرار ويره‌بيلير. انكلتره قانونى بوكبى احوالده قونسلوسلرى طرد وتبعيد حقنده‌كى قرارلرينى موقع اجرايه وضع ايتمدن ايشى استانبولده‌كى حاكمه انهايه ومسئله‌يه عائد دوسيه‌يى بويوك مأموره تبليغه مجبور طوتيور . بوخصوصده صوك وقطعى برقرار اتخاذ ايتمك حاكمه عائددر .

شرقده‌كى فرانسه قونسلوسلرينك بو يولده بر طرد و تبعيد حقنى حائز بولنملرى كيفيتى فرانسه حكومتنى دولت عثمانيه ايله براسترداد مجرمين مقاوله‌نامه‌سى عقدى احتياجندن وارسته قيلمشدر . محكمهٔ تميز طرفندن ١٨٥٨ سنه‌سى كانون اولنك اون سكزى تاريخيله صدور ايدن بر اعلامده دولت عثمانيه‌نك عثمانلى اراضيسنده فرانسزلر طرفندن ارتكاب اولنان جرائم و جنايات فاعللرينى كندى قونسلوسلرى معرفتيله تعقيب ومحاكمه ايتمك حقنى فرانسه‌يه ترك ايتمش اولديغى سرد واثبات اولندقدن صكره علاوةً دنيليوركه : « شرقك بتون اسكله‌لرنده ارتكاب ايتدكلرى جنايات وجرائمدن طولايى قونسلوسلرمز طرفندن محاكمه‌لرى ايجاب ايدن فرانسه تبعه‌سنك نفس فرانسه‌ده ايقاع ايتدكلرى جرائمدن صكره ــ فرانسزلرك فرانسه قوانينى احكامنه تابع اولملرينه حكمدار طرفندن موافقت ايديلن ــ بر مملكت اجنبيه‌يه التجا ايله اوراده بر حق حمايه‌يه مظهر اولملرى قاپيتولاسيون معاهداتنك روحنه مخالف اولوردى . »

١٧٨١ تاريخلى امرنامه‌نك ديكر بر نتيجه‌سى — ١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيونك ٨٢ و ٨٣ نجى ماده‌لرى مألندن استخراج اولنديغى وجهله — شرقده حمايهٔ مذهبيه مسئله‌سيدر . اشبو امرنامه‌ده صراحةً بيان اولنمشدركه : « قرالك درسعادتده‌كى سفيرى ، سائر شرق اسكله‌لرنده‌كى فرانسه قونسلوسلرى وويس قونسلوسلرى شرقده وبربرستانده ايستر ميسيونر ، ايستر محله ويا كوى پاپاسى ، ايستر خصوصى كليسالر راهبى صفتيله بولنسونلر برطريق مخصوصه تابع اولان ويا هيچ برطريق روحانى‌يه و مناستره منسوب اولميان بالجمله پاپاسلرى وفرانسه‌نك زير حمايه‌سنده بولنان كافهٔ رهابينى حمايه ايتدكدن بشقه بونلرك صفتلرينه لايق حرمت ورعايته مظهريتلرينى وقاپيتولاسيونلر موجبنجه حائز اولدقلرى امتيازاتدن استفاده‌لرينى تأمين ايده‌جكلردر » [١٣٤ نجى ماده]. بوحمايه‌نك نتيجه‌سى اوله‌رق — بوخصوصده‌كى نظامنامه‌لرده علاوةً تصريح وبيان اولنديغى وجهله — شرقده‌كى قتولك كليساليله قونسلوسخانه عبادتخانه‌لرنده آنجق فرانسه قونسلوسلرى وويس قونسلوسلرينه بر موقع ممتاز تخصيص ايديله‌جكدر . بالاده‌كى امرنامه‌نك ١٥٥ نجى ماده‌سنده دنيليوركه : « بيوك يورطيلرده و ايام رسميه‌ده اجرا اولنان آيين روحانيلر صره‌سنده ماء مقدسى ، تقبيل ايديله‌جك انجيلى ، مشعله‌يى وبخورى آنجق فرانسه قونسلوسلريله ويس قونسلوسلرى آيينى اجرا ايدن راهبك يدندن اخذ ايده‌جكلردر . »

زمانمزك افكار جديده‌سنه عدم موافقتى اعتباريله بعض نقاط نظردن اسكيمش عد ايديله‌بيلن بوتعامل على حاله ابقا اولنمشدر . اهاليسى افكار دينيه ايله مشبوع اولان ، مليت و ديانت مسئله‌لرى يكديكريله ممزوج بولنان بر مملكتده غير قابل اعتراض برمنبع حكم ونفوذ اولان دين مسئله‌سنى فرانسه‌نك دائرهٔ نفوذ وحمايه‌سندن اخراج خصوصنده اجانبك ال آلتندن صرف ايتدكلرى غيرت قارشوسنده شو تعامل اهميتسز برنظر ايله كوريله‌مز .

بالاده‌كى تفصيلاتدن مستبان اولديغى وجهله قاپيتولاسيونلرك جارى اولديغى ممالكده قونسلوسلرك وظائفى غايت واسع ومتنوعدر . قونسلوسلره فى زماننا اعطا اولنان صلاحيات مختلفه بروجه آتى خلاصه اولنه‌بيلير :

١ — امور حقوقيه ، تجاريه و جزائيه‌ده حق قضايى اجرا ايتمك صورتيله ملتداشلرى آره‌سنده‌كى اختلافاتى تسويه ايتمك .

٢ — فرانسه‌ده سجل نفوس مأمورلرینه ویریلن صلاحیاتی بلا قید وشرط ایفا ایتمك .

٣ — فرانسه لیمانلرنده‌کی بحریه مدیرلریله قومیسرلری مثللو ـ عین صفت وصلاحیتی حائز اولمق شرطیله ـ ملاحلر اوزرنده بر حق ضابطه وتفتیش اجرا ایتمك وطولاییسیله ملاحلرك اقامتگاه موقتی حکمنده اولان اسکله‌لرده‌کی محکمهٔ بحریه‌یه ریاست ایتمك ، مجرملری ـ قپودان ویاطائفه اولسونلر ـ توقیف ایتدیرمك ، فراریلرك استردادینی طلب ایتمك وسفائنی حجز ایتدیرمك .

٤ — محل اقامتلرنده وفات ایدن فرانسزلرك ترکه‌سنی ثبت دفتر ایتمك ، متروکاتك محاسبه‌سنی رؤیت وتصفیه وبوندن حاصل اولان مبلغی خارجیه نظارتنه ویا امانت صندوغنه ارسال ایتمك .

٥ — ملتداشلرینك بتون اوراق وسنداتنی اخذ وقبول ایتمك ، پساپورطلری ، صحیه تذکره‌لرینی ، بر حیات علم وخبرلرینی ویرمك ، ودیعه‌لری تسلم ایتمك ، مقیم اولدقلری اراضی‌یه صاحب اولان حکومتدن صادر اولوب فرانسه‌ده ابراز ایدلمسی لازم کلن بالجمله اوراق ووثائقی رسماً تصدیق ایتمك .

٦ — سفینه ایجار قونطراتولرینی ، سفائن قپودانلرینك تقریر و راپورلرینی اخذ وقبول ایتمك ، لدی‌الحاجه استقراض بحریلره عائد مقاوله نامه‌لرك عقدینه مأذونیت ویرمك ، خسارات بحریه ضبط ورقه‌لریله خسارات مذکوره مسائلنك فصل وتسویه‌سنه عائد وثائقی تنظیم ایتمك ، ترك سفائنه دائر وثائقی اخذ وقبول واعطا وتسلیم ایتمك ، قضازده سفائنك تخلیصی ایچون وقوعبولان عملیاتی اداره ایتمك ، دوچار قضا اولان ویا ترك ایدیلن سفائنده‌کی مرتباتی وطنلرینه اعاده ایتمك .

٧ — وقت حربده غنائم بحریه‌یه متعلق بالجمله اموری اداره ایتمك وسبب حجز وقوعنده موقوف ومحجوز اولان سفائنی فروخت ایتمك ، غنائم بحریه مجلسنك مقرراتنی موقع تطبیقه قویمق .

٨ — فرانسه حکومتنه عائد سفائنه تسلیم ایدیله‌جك ذخائر ولوازمهٔ سائره‌نك شرائط مبایعه وتسلیمنه متعلق مذاکراتده بالذات ویاباوکاله حاضر بولنمق ، فرانسه سفائنی قوماندانلرینه عادات محلیه‌یی ایضاح و بیان ایتمك و کندیلرینه ارزاق و مأکولات تدارکی یوللرینی کوسترمك ، ضابطان بحریه‌نك حامل اولدقلری پولیچه‌لرك بدلنی تأدیه ایتدیرمك و قوماندانلرك بعض امور و خصوصاتده حائز

اولدقلری مساعدات ومعافیاتك مشروعیتنی اثباته مدار اولان وسائطك تدارکنی تسهیل ایتمك .

۹ — حکومت متبوعه‌لرینه هردرلو اخبارات سیاسیه وتجاریه‌ده بولنمق .

۱۰ — اوروپای عثمانیده فرانسه تبعه‌سی حقنده فرانسه قانون عسکریسنك تطبیقنه و فرانسه قرعه مجلسنك اجراآت و معاملاتنه و آسیای عثمانیده ایسه مارالذکر قانونده کوستریلن مساعدات ومعافیاتك تطبیقنه نظارت ایتمك .

وقتیله ملت وکیللری ، برشهرده ملت هیئتنده متشکل اولان فرانسزلرك امور اداره‌سنی فرانسه قونسلوسلریله مشترکاً تدویر ورؤیت ایدن ایکنجی بر قوت ، برحاکم حکمنده ایدی. واقعا بووکیللرك حکم ونفوذی اوزماندنبری خیلیجه تناقص ایتمشسه‌ده وظیفه و مأموریت نقطهٔ نظرندن نفوذلری الآن تماميله موجوددر . بو وظیفه ایسه ۱۷۸۱ تاریخلی قانون احکامندن مستخرجدر . مذکور قانون موجبنجه هرسنه کانون اولك برنده بر آی صکره ، یعنی کانون ثانینك ایلك کونندن اعتباراً اجرای وظیفه‌یه باشلایه‌جق ایکی مبعوث انتخاب اولنوردی . بو انتخاب آرایه مراجعت صورتیله فرانسه سفیرینك ویا قونسلوسلرینك حضورنده عقد اولنان برمجلسده اجرا اولنمقده ایدی. فرانسه ملتنك لااقل آلتی تجارتخانه‌یه مالك اولدیغی اسکله‌لرده مدت وکالتلری ایکی سنه امتداد ایده‌جك ایکی مبعوثك انتخابی شرط ایدی . هرسنه بونلردن بری انتخاب اولنوردی . بوصورتله بوایکی مبعوثك اك قدملیسی برسنه مدتله برنجی مبعوث مقامنی اشغال ایتمکده ودیکری عینی صفتله برسنه صکره خلف اولمقده ایدی . آنجق بش ویا بو مقداردن دون تجار بولنان اسکله‌لرده یالکز بر مبعوث انتخاب اولنمقده ایدی .

بوملت وکیللرینك وظیفه‌سی صرف تجاری برماهیتی حائز ایدی . بو وظیفه قونسلوس ایله مشترکاً جماعتك منافعنه نظارت وعندالاقتضا فرانسزلری اجتماعه دعوت ایتمك و جماعتك منافعنه تعلق ایده‌بیله‌جك بالجمله خصوصاتدن مارسیلیا تجارت اوطه‌سنی خبردار ایتمکدن عبارت ایدی. طبیعیدرکه وطنداشلرینك مظهر امن واعتمادی اولان مبعوثلر حیثیت واعتبارلری هردرلو شائبه‌دن وارسته بولنان ذوات میانندن انتخاب ایدیلیرلردی .

اعلان افلاس ایدنلر ویا موجب تهلکه اسپه‌کولاسیونلره کیریشنلر قطعیاً بوانتخابدن خارج طوتیلیوردی . بوکبی اشخاص نه دیکرلرینی انتخاب ایده‌بیلیرلر ، نه‌ده کندیلری بشقه‌لری طرفندن انتخاب اولنه‌بیلیرلردی. ۱۷۸۱ تاریخلی قانونك

ملت مبعوثلرينه عائد احكامى ـ شايان تدقيق بر وثيقه اولمق اعتباريله ـ بروجه آتى درج ونقل ايديورز :

٤٩ نجى ماده

هرسنه كانون اولك برنده شرق و بربرستان اسكله لرنده مبعوثانك انتخابى اجرا اولنه جقدر. انتخاب اولنانلر كانون ثانينك برنده اجراى وظيفه يه ابتدار ايده جكلردر .

٥٠ نجى ماده

يكرمى بش ياشنى اكمال ايتمين ولااقل ايكى سنه دنبرى شرق اسكله لرنده مقيم بولنميان تاجر مبعوث انتخاب اولنه ميه جقدر .

٥١ نجى ماده

اسكله لرده اعلان افلاس ايدن تاجرلرنه انتخاب اولنه بيله جكلر، نه ده اثناى انتخابده حاضر بولنه بيله جكلردر .

٥٢ نجى ماده

مبعوثلرك امر انتخابى آرايه مراجعت ايدلك صورتيله قرالك سفيرى وياقونسلوسلرى وياخود ويس قونسلوسلرى حضورنده عقد ايديلن براجتماعده اجرا اولنه جقدر .

٥٣ نجى ماده

سفير وقونسلوسلر ويا ويس قونسلوسلر هيچ بر مبعوثك نامزدلكنى ايلرى يه سورمك حقنى حائز اوليوب نامزدلرى تعيين وانتخاب ايتمك خصوصنده مجلس تماميله حر وسربست براقيله جقدر . ايكى ويامتعدد تجار آره سنده تساوئ آرا وقوعنده سفير ويا قونسلوسلر وكالته الك مقتدر ومستعد عدايتدكلرى تاجرى ترجيح ايده جكلردر .

٥٤ نجى ماده

ملتك آلتى مؤسسه دن عبارت اولديغى اسكله لرده مدت وكالتلرى ايكى سنه امتداد ايدن ايكى مبعوث دائمى صورتده بولنه جق وهرسنه بونلردن آنجق برى تعيين وانتخاب اولنه جقدر. بوصورتله الك قدملى اولان مبعوث برسنه مدت برنجى مبعوث حقنى حائز اولوب سنهٔ آتيه ده رفيقى آكا خلف اوله جقدر . هرانتخابده عين حال تكرر ايده جكدر . ملتك آنجق بش ويا دها آز تجاردن متشكل اولديغى اسكله لرده هر سنه مواد آنفه ده محرر اولديغى منوال اوزره تبديلى جهتنه كيديله جك آنجق بر مبعوث بولنه جقدر .

٥٥ نجى ماده

برمبعوث اثناى وكالتده وفات ويا فرانسه يه عودت ايده جك اولور ايسه درحال يرينه فرانسه تبعه سندن ديكر برى تعيين وانتخاب اولنه جقدر .

٥٦ نجى ماده

مدت وكالتك ختامندن ايكى سنه مرور ايتمدكجه هيچ بر مبعوث تكرار انتخاب اولنه ميه جقدر . مكركه بولنديغى اسكله ده شايان انتخاب ديكر برفرانسز اوليه .

٥٧ نجى ماده

كندى كنديسنى انتخاب ايدن ويا انتخابنى تأمين ايچون وسائط غير مشروعه يه توسل ايلين تاجر مادام الحيات صفت وكالتدن محروم قاله جقدر .

٥٨ نجى ماده

مبعوثين ملتك مصالحنى رؤيت ايتمكله وظيفه‌دار اوله‌جقلر و تجارتك منافعنه نظارت ايليه‌جكلردر. بونلر لزوم كوردكلرى تقديرده افرادملتى عقد اجتماعه دعوت ايده‌بيله‌جكلردر. قونسلوسلر ايله ويس قونسلوسلر ملتك علاقه‌دار اولديغنه حكم ايتدكلرى بالجمله مواد وخصوصات حقنده مبعوثلر ايله تعاطئ افكار ومطالعه ايده‌جكلردر .

٥٩ نجى ماده

مبعوثلر اسكله‌لرده ظهور ايده‌بيلن وفرانسه قرالى تبعه‌سنك تجارتنه ويا سير سفائننه تعلق اولسى ملحوظ بولنان وقايعدن مارسيليا تجارت اوطه‌سنى خبردار ايده‌جكلردر . بونلر اوچ آيده بر كره مذكور تجارت اوطه‌سنه مقيم اولدقلرى اسكله‌نك اخراجات و ادخالاتنى مبين بر جدولى وهر سنه نهايتنده سنهٔمذكوره ظرفنده قانچلاريايه وقوعبولان مودوعاتك بر پوصله‌سنى ارسال ايليه‌جكلردر .

بالاده مندرج نظامنامه‌نك صوك ماده‌سنى ايضاح ايچون قارئينك انظار دقتنى كنديلرنجه مجهول اولان بر نقطه‌يه جلب ايتمك لازمدر . بوده دردنجى هانرينك زمان سلطنتندن برى ممالك اجنبيه‌ده‌كى فرانسه قونسلوسلقلرينك اوزمانكى وكلانك اك مهم منابع واردات رسميه‌سندن برينى تشكيل ايتمش اولمسيدر . اون دردنجى (لوئى) دورنده شرق قونسلوسلقلرندن متحصل تمتعاتدن مستفيد اولمق حق وامتيازى — صرف قونسلوسلق خرجنى قرق بيك فرانق مقابلنده التزامه آلمش اولان — ماركى (دەسەنيەلەى Marquis de Seignelay) نام اصيلزاده‌يه بخش اولنمشدى . ١٧١٩ سنه‌سنده شرق قونسلوسلقلرى وارداتى — اسكله‌لرده‌كى قونسلوسلر ايله معيتلرنده‌كى ترجمانلره معين برمعاش تأديه ايتمك شرطيله — مارسيليا تجارت اوطه‌سنه تخصيص ايدلمشدى . ايشته بو نقطه‌دركه مؤسسهٔ مذكوره‌نك درجهٔ اهميتنى وشرق قونسلوسلقلريله اسكله‌لره متعلق مسائله اسباب مداخله‌سنى ايضاح ايلر . فرانسه حكومت قديمه‌سنك بويله بر تدبيرده بولنمقله برنوع عدم مركزيت اصول وقاعده‌سنى تطبيق ايتمك ايستديكنه شبهه يوقدر .

شرقده يشايان فرانسزلرك امورومصالح رسميه‌سنى رؤيت وتدويرخصوصنده‌كى صفت و وظيفه‌لرى بالاده تعريف اولنان قونسلوسلر ومبعوثلر ايله تشريك مساعى ايلين اوچنجى بر قوت دها واردى‌كه اوده عموم افراد ملتك اجتماعندن تشكل ايدن مجلس عمومئ ملى ايدى . درسعادتده فرانسه سفيرلرى وطشره اسكله‌لرنده قونسلوسلرله ويس قونسلوسلر ملتداشلرينك منافع عموميه ويا خصوصيه‌سى ايچون بو مجلسك انعقادينه لزوم كوردكلرى زمان افراد ملتى اجتماعه‌دعوت ايتمك‌واحوال فوق‌العاده‌ده سفائن قپودانلريله على‌العموم كنديلريله كوروشمك ايجاب‌ايدن افراد

سائره‌یی مرکز اقامتلرینه جلب ایلمك حق و صلاحیتنی حائز ایدیلر . بو عمومی مجـالس علی‌الاکثر شرقده یرلشمش بولنان تاجرلردن ترکب ایتمکده ایدی . برقاچ تاجر طرفندن مشترکاً اداره اولنان تجارتخانه‌لر بولندیغی تقدیرده شرکای مذکوره آره‌لرندن برینی بالانتخاب مجلسده حاضر بولنمغه مأمور ایدرلردی .

افلاسی سبق ایدن هر هانکی بر تاجر ملت وکیلی صفتندن محروم اولدیغی کبی — امر ریاست واداره‌سی ملتك وکلای رسمیه‌سنه مودوع ومفوض اولان — مجلس عمومیلرده حاضر بولنمق حقندن دخی ساقط ایدی . وکلای ملت مجلس عمومیلرده رأی استشاری‌یه مالك اولمامقله برابر مذاکرات و مناقشاتی اداره ، قرالك مواد متعدده ویا یالکز بر ماده حقنده‌کی امرنامه‌لرینی مجلسـه تبلیغ ، مذاکراته زمین اولان منافع حقنده مجلس اعضاسنك رأی و مطالعه‌سنی اسـتفسار ایتمك و محتویاتی بالآخره بر سجل مخصوصه ثبت ایدیلن برضبطنامه‌یی کندی قانچلارلرینه تنظیم ایتـدیرمك کبی وظائف ایله مکلف بولنمقده ایدیلر . قرالك وکیللرندن حکم ونفوذلرینی سوء استعمال ایدنلر ویا فرانسه تبعه‌سنه قارشـو برحقسزلقده بولنانلر حقنده اشتکا ایتمك ایستینلر شکایتلرینی مجلسده سرد وبیان ایدرلردی . شکایتچیلرك بو خصوصده‌کی افادات و بیاناتی ضبط ورقه‌سنه ادخال وبو صـورتله مرجع عائدینك سمع اطلاعنه رسماً ایصال ایدیلیردی .

مع مافیه شکایات مسرودەنك افترادن بشـقه بر شی اولمدیغی وبا برامل خفیه تبعاً درمـیان ایدلدیکی آکلاشـیلدیغی تقدیرده مشـتکی اك آغیر جزالره دوچار ایدیلیردی .

کندی قوای اقتصادیه‌لرینی موقع استفاده‌یه وضع ایتمك اوزره قونسلوسلری اطرافنده بر کتلهٔ کثیفه ورصینه حالنده عرض وجود ایدن فرانسه تبعه‌سـنك تابع اولدقلری تشکیلات متینه ایشته بوندن عبارت ایدی .

بو تشکیلاتك سبب وجودی بر طرفدن قاپیتولاسیونلر ایله ، دیکر طرفدن قانون حکمنی حائز اوله‌رق فرانسه قراللرندن صـادر اولان امرنامهٔ عمومیلرله شرقده‌کی فرانسزلر ایچون وضع و تعیین ایدیلن شرائط مخصوصهٔ معیشتدن منبعث اولدیغنه شـبهه یوقدر . بو امرنامه‌لرده مندرج موادك اکثری الآن بیله معمول بهدر . لکن زمانمزده شرقده متمکن فرانسزلرك محافظهٔ منافع ایچون اسکیسی کبی یکوجود بر کتله حالنده حرکت ایتملرینه احتیاج قالمامشدر . بر زمانلر اجانبی

هر طرفدن احاطه ايدن حائللر كركى كبى زائل اولەرق دائرۀ سربستيلرى كسب وسعت ايتديكى كبى كنديلريله سفير و قونسلوسلر آرەسندەكى مناسبات واختلاطات دخى كسب سهولت ايلمشدر . ايشته بو سببەمبنيدركەفرانسز تجارينك هيئتواحدۀ مليه صورتنده يشاملرينى تأمين ايچون وضع اولنوب زمان قديمده بالجملهاسكلهلرده موجود اولان تشكيلات شمدى آنجق بر چوق فرانسزلركمقيم اولديغى وانتخاب مبعوثين اصولنك اليوم باقى و جارى بولنديغى درسعادت ، ازمير ، اسكندريه ، بيروت وقاهره كبى مراكز جسميەده پايدار اولمشدر .

اوچنجی فصل

مواد حقوقیه وتجاریه‌ده قونسلوسلرك حق قضاسی

قونسلوسلرك ترکیه‌ده‌کی حق قضاسی قاپیتولاسیونلر ایله صورت قطعیه‌ده تعین ایتمشدر . بوقاپیتولاسیونلرك صوکنجیسی اولان ۱۷٤۰ تاریخلی معاهده ممالك اسلامیه‌ده‌کی فرانسه قونسلوسلرینك وظائف عدلیه وضابطه‌سنی صورت قطعیه‌ده تنظیم وتعیین ایلین ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامهٔ قرالی ایله تفسیر وتوسیع اولنمشدر . واقعا بوامرنامه‌نك ۳۹ نجی‌ماده‌سندن ۸۱ نجی ماده‌سنه قدر اولان باجمله بندلری شرق وبربرستان اسکله‌لرنده مقیم فرانسزلردن بر قباحت ، جنحه ویاجنایت ایشلینلرك صورت تعقیب ومحاکمه‌سنی برصورت مخصوصه‌ده تعیین وتصریح ایدن ۲۰ مایس ۱۸۳٦ تاریخلی قانون ایله لغو اولنمشدر . بونکله برابر مواد حقوقیه وجزائیه‌ده ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌نك احکامی الآن مرعیدر. ملتداشلری آره‌سنده متکون دعاوی‌یی فصل ورؤیت ایتمك حقنك ـ محاکم محلیه‌یی ایشه مداخله ایتدیرمکسزین ـ منحصراً فرانسه‌قونسلوسلرینه ویرلدیکی الك قدیم عهودده بیله شك وشبهه‌دن وارسته برصورتده بیان وتصریح اولنمشدر. ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیونك ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌نك ایکنجی بندیله تأیید اولنان ۲٦ نجی ماده‌سی بوحقی تصدیق ایتمشدر . مذکوربندك برفقره‌سنده دنیلیورکه : « فرانسه‌تبعه‌سنك وطنداشلری علیهنه دول اجنبیه‌دن برینه منسوب برحاکمك ویادیکر برمأمورك حضورنده اقامهٔ دعوا ایتمسی قطعیاً ممنوع اولوب اشبو ممنوعیت خلافنه‌حرکت ایدنلردن بیك‌بشیوز فرانق جزای‌نقدی آلنه‌جقدر.» بوممنوعیت عالم عیسویت خارجنده اولان ممالکه عائددر. زیرا اوروپاده بونك تطبیقنه بحق اعتراض اولنیور. ممنوعیت مذکوره‌نك وضعندن مقصد فرانسزلری صورت قطعیه‌ومؤثره‌ده حمایه ایتمکدر . اجنبی برحاکم طرفندن صدور ایدن برحکمك شایان قبول اولمسی طرفینك بوخصوصده ائتلاف ایتملرینه وابسته‌در . فرانسه قانونی ایجابنجه اجنبی برحاکمدن صادر اولان بویولده‌کی حکملر فرانسه‌ده مرعی ومعتبر اولمقله برابر ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌نك ایکنجی بندینه توفیقاً ینه جزای نقدینك استیفاسنه توسل اولنوردی .

عینی امرنامه قونسلوسخانه محاکمنك تشکیلاتنی دخی تعیین وتنظیم ایدییور . قونسلوس ، معیتنده معتبران ملت میانندن بالانتخاب قبل المحاکمه تحلیف اولنان ورأی استشاری‌یه مالك بولنان ایکی معاون بولندیغی حالده حاکملك وظیفه‌سنی ایفا ایلر . برمحلده وجوه ومعتبران بولنمز ایسه قونسلوس کندی باشنه حاکملك وظائفنی اجرا ایدر . شو قدرکه بویله‌برحال وقوعنده قونسلوس بونی اعلامده ذکر و بیان ایتمکه مجبوردر . قونسلوسخانه قانچلاری دخی تحلیف اولنوب محکمه‌ده ضبط کاتبی وظیفه‌سنی اجرا ایتدکدن بشقه‌مباشرلره ومقاولات محررلرینه عائد اموری دخی رؤیت ایدر . دعوتیه‌لری کوندرمك وسائر بعض خصوصاتی رؤیت ایتمك دخی مومااليهك جمله‌ٔ وظائفندندر . بوصورتله تشکیل اولنان قونسلوسخانه محکمه‌سنك صلاحیتی بتون موادحقوقیه وتجاریه‌ده مطلقدر. ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌ده‌دینیلیورکه: « قونسلوسلرمز اشغال‌ایتدکاری‌قونسلوسلق‌دائره‌سنك حکم‌ونفوذی آلتنده‌بولنان‌مواقعده تبعه‌مز، تاجرلرمز، ملاحلامز وسائره آره‌سنده تحدث ایدن دعاوی‌یی ـ ماهیتلری نه اولورایسه اولسون ـ درجهٔ اولیده فصل ورؤیت‌ایده‌جکلردر » [برنجی‌ماده] . هیچ‌شبهه یوقدرکه‌واضع قانون « ماهیتلری نه اولورایسه‌اولسون » تعبیرنی استعمال ایتمکله تاجرلر ، ملاحلر وسائره آره‌سنده تکون ایده بیلن بالجمله حقوق وتجارت دعوالرینی قصدایتمك ایسته‌مشدر .

مع‌مافیه بعض حقوقشناسان بوصلاحیتی امور بسیطه وعادیه‌یه حصر ایتمك جهتنی التزام ایتمشلردر . بونکله برابر صادر اولان متعدد حکملر قونسلوسخانه محاکمنك صلاحیت مطلقه‌سنی فرانسه‌ده‌کی حقوق وتجارت محکمه‌لرینك حائز اولدقلری صلاحیت درجه‌سنده اولمق اوزره کوسترمشدر . بوندن ماعدا نسبت ، فسخ ، هبه ووصیتنامه دعوالرینك قونسلوسخانه‌محاکمنك‌دائرهٔ صلاحیتی داخلنده بولنمدیغی مقام اعتراضده درمیان اولنمشدر. لکن تطبیقاتده نسبت دعوالریله سائر مواد حقوقیه آره‌سنده هیچ برفرق تعیین ایدلمه‌مشدر . فرانسه قونسلوسلرینك نهایت بیك بشیوز فرانقلق برمبلغه عائد دعاوی‌یی درجهٔ اخیره‌ده فصل ورؤیت ایده‌بیله‌جکلری تعین وتقرر ایتمشدر . لکن بوخصوصده قونسلوسخانه محاکمی فرانسه حقوق وتجارت محکمه‌لرینه تمثیل ایدیله‌رك بونلرده‌جاری قواعد واساساتك عینی‌اصول وقواعده‌تابع‌طوتیلمقده‌درلر. قونسلوسخانه‌محاکمنك حقوق‌محکمه‌لرینه نسبتله موقعاً استیناف محکمه‌لرینه دها اوزاق بولنملری دعاوی‌یی درجهٔ اخیره‌ده

حل وفصل ايتمك صلاحيتنك قونسلوسخانه محاكمنه ترجيحاً بخش ايدلمسى ايچون جدى برسبب تشكيل ايدر .

موسيو « فەروژيرو Féraud-Giraud » « شرق وبربرستانده‌كله‌لرنده قونسلوسلرك حق قضاسى » نام اثرنده دييوركه : «مادامكه قانون حكمنى حائز اولان ۱۷۷۸ تاريخلى امرنامهٔ قرالينك تاريخ صدورندن بك صكره وضع اولنان قوانين جديده ايله محاكم حقوقيه وتجاريه‌نك بيك بشيوز فرانغى تجاوز ايتمين دعاوى‌يى درجهٔ اخيره‌ده فصل ورؤيت ايتمك خصوصنده‌كى حق وصلاحيتى تعين وتقرر ايتمش ومحاكم حقوقيه وتجاريه‌نك مقامنه قائم اولان قونسلوسخانه محاكمى درجهٔ اولى محاكمى ايچون موضوع بولنان قاعدهٔ عموميه‌يه تابع طوتيلمش ، اوحالده بوقاعده‌يى محاكم استينافيه‌نك يانى باشنده كائن محاكم تجاريه وحقوقيه‌يه تطبيق ايتمكدن زياده قونسلوسخانه محاكمنه تطبيق ايتمك دهامناسب واولادر . »

قونسلوسخانه محاكمنك كيملر آره‌سنده‌كى دعاوى‌يى رؤيت ايده‌بيله‌جكلرينه كلنجه ؛ دعاوينك صرف فرانسزلر آره‌سنده ويا فرانسزلر ايله اجانب وياخود فرانسزلر ايله يرليلر بيننده وقوعبولمسنه نظراً بعض فرقلر تعيين ايتمك لازمدر . زيرا هر طرفده قبول اولنان بر قاعدهٔ اساسيه‌يه كوره ـ و روما حقوقنك (Actor sequitur forum rei) دستورنجه ـ دعوا مدعى‌عليهك منسوب اولديغى محكمه‌ده رؤيت اولنور .

دردنجی فصل

فرانسزلر آره‌سنده‌کی دعاوی

کرك فرانسه‌ده وکرك علی‌العموم خرستیان ممالکنده محکمه‌نك صلاحیتی مدعی علیهك مقیم اولدیغی محله کوره تعین ایلر . ترکیه‌ده ایسه پك چوق دفعه‌لر مدعی علیهك ، قونسلوسخانه سجلاتنه بالمراجعه تعین ایدن ، موقت اقامتکاهی محکمه‌نك صلاحیتی تعیینه مدار اولور . (اکس Alix) استیناف محکمه‌سی طرفندن ١٨٦٥ سنه‌سی تموزینك یکرمی سکزنده اصدر اولنان بر حکمده بحق بیان اولندیغی وجهله : « فرانسزلرك خارجده آنجق موقت بر اقامتکاهلری اولمسنه وفرانسه‌ده اقامتکاه قانونیلرینی محافظه ایلملرینه مبنی شاید حقلرنده اقامتکاه قانونی قاعده‌سی تماماً تطبیق ایدلسه ایدی قونسلوسخانه محاکمنك حق قضاسی عادتا هیچ برزمان قابل تطبیق اولمزدی . »

١٧٧٨ تاریخلی امرنامه‌ده مسکندن قطعیاً بحث اولنمدیغی وقونسلوسلره‌دائرهٔ صلاحیتلرینه داخل اولان مواقعده ساکن اشخاص آره‌سنده‌کی هر درلو دعاوی ایچون مطلق برحق‌قضا بخش اولندیغی ذکره شایاندر. ١٨٦٢ سنه‌سنده (اکس) محکمهٔ استینافی طرفندن لاحق اولان برحکمده مسکن قانونیلری وا کثراحوالده بولندقلری موقت اقامتکاهلری اولمیان فرانسزلر آره‌سنده‌کی دعاوینك ـ حتی فرانسزلر شرقده مقیم اولمیوب کچیجی اولسه‌لر بیله ـ بولندقلری محله اك یقین موقعده کائن قونسلوسخانه محکمه‌سنده اقامه ایدیله‌جکی بیان اولنمشدر .

دعاویٔ تجاریه‌یی سرعت ممکنه‌ایله فصل‌ورؤیت ایتمك لازم کلدیکی‌دوشونیلیر ایسه قونسلوسلرك مواد تجاریه‌ده بودرجه واسع برحق قضایه مالك اولملری طبیعی عد ایدیله‌بیلیر . لکن مواد حقوقیه‌ده حقوقشناسان حقیقی و ظاهر اولان بر اقامتکاه موجودیتی شرط قویورلر . حتی (داللوز Dalloz) و (قومون Caumont) نامنده‌کی حقوقشناسانك ادعاسنجه هم مدعی علیهك ، همده مدعینك قونسلوسك حکم ونفوذینه تابع دائره‌ده اقامت ایتملری ایجاب ایلیور .

مع‌مافیه بوحکم و مطالعه هر درلو دعاوینك مدعی علیهك منسوب اولدیغی محکمه‌ده اقامه‌سنه لزوم قطعی کوسترن فرانسه قانوننك روحنه مخالف کورینیور .

واقعا طرفين بعدالائتلاف مادر وطنده‌كى محاكمى قونسلوسخانه محكمه‌سنه ترجيح ايتمك حقنى حائز بولنمقده ايسه‌لرده آنلره بخش اولنان بو حق قونسلوسخانه محكمه‌لرينك دعاوى‌يى رؤيت خصوصنده‌كى صلاحيتنى تنقيص ايده‌مز. زيرا بو محكمه‌دن صادر اولان حكملر دخى فرانسه‌ده واجب‌الاجرا وفرانسه محاكمى حضورنده قابل استينافدر.

اولجه سويلنمش اولديغمز وجهله شرق قونسلوسخانه محاكمندن صادر اولان حكملرى استينافاً رؤيت ايتمك حقى (اكس) استيناف محكمه‌سنه عائددر. بو محكمه طبيعتيله ١٦٨١ و ١٧٧٨ تاريخلى امرنامه‌لر ايله حق استينافه نائل اولان (اكس) پارلمنتوسى مقامنه قائم اولمشدر. (اكس) شهرينك فرانسه و شرق مناسبات تجاريه‌سنك غايت مهم بر مركزى اولان مارسلياية قربيتى حال سابق وقديمك ابقاسنه سبب اولمشدر.

١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيونك ٢٤ نجى ماده‌سى موجبنجه فرانسه قانونى — اساس اعتباريله — شرقده‌كى قونسلوسخانه محاكمنده صورت مطلقه‌ده مرعى الاجرادر. اشبو ماده‌ده دنيليوركه: «فرانسزلر آره‌سنده بر دعوا ظهورنده بو دعوا فرانسه سفيرله قونسلوسلرى طرفندن كندى مملكتلرنده جارى عادات وتعاملاته توفيقاً حل وفصل ايديله‌جك وبوكا هيچ كيمسه مخالفت ايده‌ميه‌جكدر.» (اكس) محكمه‌سى، اصدار ايتديكى حكملرده، بو قاعدۀ اساسيه‌يى دائما محافظه ايلمشدر.

قاپيتولاسيونلردن منبعث خارج ازمملكت امتيازى سايه‌سنده عثمانلى اراضيسنده اقامت ايدن فرانسزلر دائما كندى وطنلرنده مقيم فرض اولنه‌رق قوانين مليه‌لرينه تابع بولنمقده‌درلر. مع‌مافيه مملكتك عادات و آدابنى دائما نظر اعتباره آلوب بونلرى بردرجه‌يه قدر قوانين مليه ايله تأليفه چاليشمق لازمدر.

موسيو (فه‌رو-ژيرو)، «شرق و بربرستان اسكله‌لرنده قونسلوسلرك حق قضاسى» نامنده‌كى اثرنده ديوركه: «قاپيتولاسيونلر فرانسزلرى عثمانلى اداره‌سنك اجراآتندن وارسته بولنديرمق كبى بر مقصد ايله عقد اولنمش وفرانسه قراللرندن صدور ايدن اسكى امرنامه‌لر خرستيانلرى اسلاملرك زير حكم و نفوذى آلتنده براقامق كبى برقيد وانديشۀ دائمه‌نك سوق وتأثيريله اصدار ايدلمش اولمقله برابر بو وثائقدن هيچ برى شرق خرستيانلرينك عاداتنى تعديل ورفع ايتمك كبى بر غايه‌يه معطوف دكل ايدى. واقعا زمانمزه موافق قوانين جديده وضعيله اداره‌نك

بعض شعباتنده‌كی اموری اسكيسنه نسبتله بر قات دها تحت انتظامه آلمغه صرف غيرت اولنمشسه‌ده اصلاحات مذكوره‌نك شرق و بربرستانده‌كی قونسلوسلق مؤسساتمزده طول مدت دوام ايدن تعاملات ايله تأيد ايدلين عادات قديمه‌يی رفع وازاله ايده‌جك بر صورتده توسيع وتشميلنه لزوم كوستره‌جك ميدانده هيچ برسبب يوقدر . »

محكمهٔ تميزك فكر و مطالعه‌سی عين مركزده اولمسندن ناشيدركه محكمهٔ مذكوره شرقده‌كی فرانسزلرك بر چوق افعال و حركاتنه « افعالك ماهيتی محل اجراسنده جاری عادات و تعاملاته كوره تعين ايدر Locus regit actum » دستورينی تطبيق ايليور. شكل رسمی‌يی حائز اولميوب خصوصی امضا تحتنده عقد اولنان سنداتك و كذلك احتوا ايتدكلری شرائطدن بعضيلری فرانسه قانونه مغاير اولمقله برابر عادات وتعاملات محليه‌يه مطابق اولان مقاولاتك مرعی ومقبول اولمسنك اسبابی ايشته بوندن نشأت ايدييور . كذلك فرانسه‌ده فائض مقدارينی يوزده بش اوله‌رق تعيين ايدن ١٨٠٧ قانونی احكامنه مغاير اولان استثنالر عادات محليه‌يه اتباع ايدلمسندن ايلری كليور .

(اكس) استيناف محكمه‌سی شرق اسكله‌لرنده متمكن فرانسزلرك وقتيله يوزده اون ايكی وشمدی ايسه يوزده طقوز راده‌سنده فائض طلبنه حقلری اولديغنی — قوانين محليه‌نك تجويزينه مبنی — قبول وتسليم ايدييور. آنجق بوبابده تنظيم اولنان مقاوله‌ده فائض مقداری مسكوت‌عنه براقيلير ايسه ١٨٠٧ تاريخلی قانونك تطبيقی اقتضا ايدر .

پوليچه‌لر دخی عينی قواعد و تعاملاته تابع بولنديريليور . فرانسه قانونی اقتضاسنجه پوليچه‌ده‌كی ظهريه‌نك معتبر اولمسی و پوليچه‌نك يد آخره كچمسنی تأمين ايده‌جك بر ماهيتده بولنمسی ايچون يالكز « بدلی آلنمشدر Valeur reçue » عباره‌سنك تحريريله اكتفا اولنميوب تأديه اولنان مبلغك مقداری ارائه اولنمق لازم كلير . حالبوكه (اكس) محكمه‌سی ١٨٥٨ سنه‌سی مايسنك يكرمی دردنده اعطا ايتمش اولديغی بر حكم ايله بالاده‌كی (Valeur reçue) تعبيرندن دها مبهم اولان « Valeur eue » [ايتاليانجه‌سی: Valuta avuta] عباره‌سنی ـ شرق تجاری آره‌سنده جاری عادته مبنی ـ ظهريه‌يی معتبر قيلمق ايچون كافی عد ايدييور .

عينی قاعدهٔ اساسيه شرقده خصوصی امضا تحتنده مقاوله ايله تأهل ايدن فرانسزلرك ازدواجی حقنده‌ده جاريدر . (اكس) استيناف محكمه‌سی درسعادت قونسلوسخانه محكمه‌سی جانبندن لاحق اولوب بويله بر مقاولهٔ خصوصيه‌نك

مرعیتنه دائر اولان بر حکمی تصدیق ایتمشدر . اسباب موجبه میاننده شرقده غایت قدیم بر زماندنبری موجود اولان برعادت موجبنجه ممالك شرقیه‌ده ساكن خرستیانلرك تعهدات ازدواجیه‌لرینی بوكبی خصوصی مقاولات ایله عقد ایتمك حقنی حائز بولندقلری ، بویله برمقاوله ایستر روحانی ایستر جسمانی برمقامدن صادر اولسون فرانسزلرك موقت اقامتكاهی اولان مملكتك عاداتنه مطابق بولنمسی شرط ایدوكی بیان اولنمشدر . زیرا خارجده‌كی فرانسزلر فرانسه تابعیتنی محافظه ایتمكله واوراده برنوع خارج از مملكت امتیازندن مستفید اولمقله برابرینه بر درجه‌یه قدر عادات محلیه‌نك زیر نفوذنده بولنورلر . فرانسه قانوننك غایه‌سی تبعه‌سنك افعالنی تحدید وتقیید دكل ، بلكه تبعه‌سنی وقایه ومحافظه‌یه معطوفدر .

« افعالك ماهیتی محل اجراسنده جاری عادات و تعاملاته كوره تعین ایدر Locus regit actum » مآلنده‌كی دستورك تطبیقنی قبول ایدن یالكز فرانسه اولمیوب دیكر بعض دولتلرده بوقاعدهٔ اساسیه‌یی عینی صورتله قبول ایدییورلر . ایتالیاده ، آوستریاده ، پروسیاده قونسلوسلقلره عائد قوانین عادات محلیه‌یه اتباع خصوصنده فرانسه قانوندن كری قالمیور . ۱۸۵۸ سنه‌سی آغستوسنك اون بشنده اصدار اولنان ساردینیا قانوننده دنیلیوركه : « معاهدات ، عادات وتعاملات واشبو قانون ایله آیریجه تنظیم وتعیین ایدلمش بالجمله احوال وخصوصاتده قراللغك قوانینی مرعی ومعتبر اوله‌جقدر . » انكلتره قانوننده دخی عینی قاعده قبول اولنمشدر. [۱۸۵٤ سنه‌سی تشرین ثانیسنك ۳۰ نده اصدار اولنان « Order in council » قانوننك ۳ نجی ماده‌سی] .

كرك ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیون ، كرك بوندن اولكی قاپیتولاسیونلر ایله فرانسه قونسلوسلرینه ــ بعض احوال وشرائط معینه‌ده بولنان تبعهٔ عثمانیه استثنا ایدلمكسزین ــ ملتداشلری اولمیان تبعهٔ اجنبیه‌یی حمایه ایتمك حقی طانمشدر. بوندن شو نتیجه استخراج اولنوركه فرانسه قونسلوسلرینك حق قضاسی باب عالی نزدنده طوغریدن طوغری‌یه وكیلری اولمیان اجانبه دخی شاملدر. وقتیله شرقده علی العموم اوروپالیلره (فرنك ، فرانق) اطلاق اولنوردی . بونلر آنجق فرانسه « ایمپراطور » ینك بایراغی آلتنده ممالك شرقیه‌یه قبول ایدلمكده واوراده سیاحت وتجارت ایتمكده ایدیلر. بوكبیلر بالفعل فرانسه قونسلوسلرینك حق قضاسنه تابع ایدیلر. لكن اووقتدنبری دولتلر باب عالی ایله وقتیله فرانسه‌نك استحصال ایلدیكی قاپیتولاسیونلره شبیه

معاهدات عقدينه موفق اولدقلرندن اليوم فرانسه دولتی حمایه‌سنی اسویچره‌ليلره، بلچيقاليلره، پولونياليلره ومتعدد مناسترلرده‌كی ملل مختلفه رهبانه منحصر براقلمقده‌در. حتی اسويچره‌ليلر كبی بعض محميلر آلمانيا ومجتمعهٔ آمريقا دولتلرندن برينك حمایه‌سنی فرانسه دولتنك حمایه‌سنه ترجيحده مختار براقيلمشلردر. وقتيله فرانسه محميسی صفتنی اكتساب ايتمك ايچون شرقده‌كی فرانسز ملتنك موافقتنی استحصال ايلك و كفالتی آلتنده بولنمق ايجاب ايديپوردی. لكن هيچ بر يرده مندرج ومقيد اولميان بوشرائط قونسلوسلق تشكيلاتنجه ١٨٣٣ سنه‌سنده اجرا اولنان تبدلات اداريه‌دن بری حكم واستعمالدن ساقط اولمشدر [١].

تبعهٔ عثمانيه‌دن اوليان فرانسه محميلری فرانسه دولتنك زير حمايه‌سنه كيرمكله مليتلرينی غائب ايتمزلر. شوقدركه بونلر ايستر فرانسه‌ده اولسونلر، ايستر ممالك اجنبيه‌ده بولنسونلر فرانسزلر مثللو فرانسه قوانيننه تابعدرلر.

رعايايه كلنجه؛ بونلرك اجانبه بخش اولنان ضمان وكفالتلردن مستفيد اولمغی منفعتلرينه موافق بولدقلری قولايجه آكلاشيلور. دولت عثمانيه‌نك پك كثير اولان تبعهٔ غيرمسلمه‌سی عثمانلی قوانيندن قورتيلوب قونسلوسخانه‌نك حق قضاسنه تابع اولمغه مع‌الممنونيه راضی اولورلردی. وقتيله ترجمانلر، قواصلر، قونسلوسخانه وسفارات سمسارلری كبی تبعهٔ مذكوره‌دن بعض اشخاصك فرانسه محميسی صفتيله بولطف ومساعده‌دن استفاده ايتملرينه روی موافقت كوسترلمشدی. فقط شو مساعده سوء استعماله اوغرادلدی. بونلر حقنده ١٨٦٣ سنه‌سنده — ايلريده بالوسيله بحث ايده‌جكمز وجهله — بعض اصلاحات تطبيق اولنمشدر. بو صنف محميلر ميانده بولنانلرك عددی آرتق روح ومأله خلل ونقيصه كتيرمك امكان خارجنده اولان برنظامنامه ايله تعيين اولنمشدر.

---

[١] (فه‌روژيرو) نك «شرق وبربرستان اسكله‌لرنده قونسلوسلرك حق‌قضاسی» اثرينه مراجعت اولنه.

بشنجی فصل

فرانسه ایله اجانب آره‌سنده‌کی اختلافات ودعاوی حقنده

قوانین و نظامات عتیقه احکامی هنوز جاری اولدیغی بر زمانده فرانسه غایت واسع بر حق قضایه مالك بولنان یگانه دولت اولدیغندن وتبعهٔ اجنبیه‌نك بو حق قضانك کندیلرینه بخش ایتدیکی فوائد حسبیله فرانسه قوانیننه توفیقاً توزیع واجرای عدالت ایدن فرانسه حکامی طرفندن محاکمه اولنمق خصوصنده‌کی نفع واستفاده‌لری درکار بولندیغندن بر زمانلر فرانسزلر ایله تبعهٔ اجنبیه آره‌سنده تکون ایدن دعاوی دائما فرانسه قونسولوسخانه محاکمنه حواله اولنوردی . لکن فرانسزلرك شرقده من القدیم نائل اولدقلری امتیازاتك عیننه ملل سائره دخی مظهر اوله‌لی بری اجانب کندی مملکتلرینك محاکمنه مراجعتده مختاردرلر . ایلك دفعه اوله‌رق ١٧٤٠ تاریخلی قاپیتولاسیونك ٥٢ نجی ماده‌سیدرکه فرانسزلر ایله اجانب آره‌سنده بر فرق تعیین ایلمشدر . بونکله برابر فرانسزلر ایله اجانب آره‌سنده بر اختلاف ظهورنده بونك هانکی محکمه‌یه حواله اولنه‌جغی اشبو ماده ایله تعیین اولنمیور . مادهٔ مذکوره آنجق عثمانلی عدلیه‌سنی دعوایه مداخله ایتمکدن قطعیاً منع ایدییور .

عجبا فرانسزلر ایله اجانب آره‌سنده تکون ایده‌بیلن دعاویده هانکی محاکم صلاحیتدار اولملیدر؟ بوماهیتده‌کی اختلافاته (Atctor sequitor forum rei) قاعدهٔ اساسیه‌سنی تطبیق ایتمك اولدقجه طبیعی اولوردی . مع مافیه بوندن مهم بر محذورك تولدی ملحوظدرکه اوده مدعی علیهك مدعی‌یه قارشو اقامهٔ دعوا ایتمسی احتمالیدر . انکلتره قانونی بو خصوصده عاقلانه و مدبرانه بر تدبیر دوشونمشدر . اوده مدعی علیه موقعنده بولنان بر انکلیزه قارشو اقامهٔ دعوا ایدن اجنبینك قبل الدعوی بالذات منسوب اولدیغی قونسلوسلك رخصتنی استحصاله مجبور طوتیلمسیدر . [١٨٦٤ سنه‌سنده اصدار اولنان Order in Council قانونی]. بو رخصت سایه‌سنده انکلتره قونسلوسی لدی الحاجه مدعی اولان اجنبی‌یی محکوم ایده‌بیلیر . بوندن ماعدا بویله بر رخصت حکمك اجراسنی متکفل ضمانلرك ابرازینی مستلزمدر . هیچ شبهه یوقدرکه بویله بر تعاملك محسناتندن بری ده مدعی علیهك مدعی‌یه قارشو اقامهٔ دعوا ایتمسنی ممکن قیلمق و حکمك اجراسی خصوصنده‌کی مشکلاتك اوکنی

آلمقدر . لكن تعامل مذكور آنجق مدعى اولان اجنبينك بو شرائط احتياطيه‌يه تابع اولمغه رضا كوستردكجه و قونسلوس طرفندن كنديسنه بوخصوصده مأذونيت ويرلدكجه قابل تطبيقدر .

منافع مختلفه و متضاده‌يى بر حد متوسط ايله تأليف ايتمك قابل اوله‌جغى ذهابنه دوشولدى . اوروپاليلر آره‌سنده‌كى اختلافاتى فصل وازاله ايچون طرفينك منسوب اولدقلرى ملت افرادندن منتخب حكامدن متشكل محاكم مختلطه تأسيسى چاره‌سى تصور اولندى . بو تشكيلاتك مبدأنى آراشديرمق ايچون صليبيون محارباتنه قدر ارجاع نظر ايتمك لازمدر . بونك ايلك اثرينه كتابمزك برنجى قسمنك بشنجى فصلنده ايضاح وتشريح ايديلن مؤسسات و موضوعاتده تصادف اولنور . فى الواقع (قدس قوانين وموضوعاتى Assises de Jerusalem) تدقيق ايديله‌جك اولورايسه كوريلوركه قدس قرالى برنجى (آمورى Amaury) اصيلزاده اولميانلره ، (بورژوا)لره مخصوص محكمه‌يه مربوط اولمق اوزره ايكى يكى محكمه تشكيل ايلمشدى . بونلردن برى صرف اجانب آره‌سنده ويااجانب ايله يرليلر بيننده ظهور ايدن دعاوىٔ بحريه‌يى ، ديكرى ايسه ينه يا اجانب آره‌سنده ويا بونلر ايله يرليلر بيننده متكون اختلافات تجاريه‌يى فصله مأمور ايدى. محاكم مذكوره‌يى تشكيل ايدن اون حاكمدن دردى يرلى و ايكيسى اجنبى ايدى .

ايشته بوفكر محاكم مختلطه‌نك تأسيسنه سبب اولمشدر . محاكم مذكوره‌دن نه‌كبى برفائده حاصل اوله‌بيله‌جكى آكلاشيلمق اوزره ١٨٢٠ سنه‌سنده ايلك برتشبثده بولنلدى . بوخصوصده فرانسه ، انكلتره ، روسيه و آوستريا سفارتلرى آره‌سنده عقد اولنوب ديكر سفارتلرك ضمناً قبول واشتراك ايتدكلرى شفاهى مقاوله‌نك متنى بروجه آتيدر :

١ — ملل مختلفه‌يه منسوب اجانب آره‌سنده متكون اختلافاتى فصل ورؤيته مأمور اولان سابق مختلط محكمه‌لر يرينه اصول محاكمه‌لرى بالجمله دول عيسويه‌نك قوانينى ميانه‌ادخال اولنان روماحقوقنك (Actor sequitor forum rei) دستورينه مستند اوله‌جق مختلط قوميسيونلر اقامه اولنه‌جقدر .

٢ — مختلط قوميسيونى اجتماعه دعوت ايتمك حقى منحصراً مدعى عليهك منسوب اولديغى مملكتى درسعادتده تمثيل ايدن سفارته عائد اوله‌جقدر .

٣ — اشبو قوميسيون ايكيسى مدعى عليهك منسوب اولديغى واوچنجيسى

مدعينك مربوط بولنديغي سفارت طرفندن تعيين ايدلمك اوزره اوچ (ژوژقوميسر Juges-Commissaires) دن متشكل اولەجقدر .

٤ — بوقوميسيون كنديسنه حواله اولنان دعاوئ حقوقيەيي درجهٔ اوليده حل وتسويه ايدەجكدر .

٥ — اعطا اولنان حكم مدعى عليهك منسوب اولديغي سفارت محكمەسي طرفندن تصديق اولنەجقدر . بو حكمك اجراسني تأمين ايتمك مدعى عليهك منسوب اولديغي سفارتخانەيه عائد اولەجقدر .

٦ — دعوانك استينافاً رؤيتي مطلوب ايسه مستأنفك منسوب اولديغي ملته عائد قونسلوسخانەنك حاكمي طرفندن اعطا اولنان حكملري درجهٔ اخيرەده فصل ورؤيت ايتمكه صلاحيتدار اولان محكمەيه مراجعت اولنەجقدر .

پك عاقلانه بر اساسه مستنداً تأسيس اولنان بوقوميسيونلر ١٨٦٤ سنەسي تشرين ثانيسنك يكرمي سكزينه قدر عقد اجتماع ايتديلر. لكن بونلرك موجوديتي اوآنه قدر طانيمش اولان (اكس) محكمەسي تاريخ مذكورده فرانسزلر ايچون بو قوميسيونلرك مجبوري المراجعه اولەميەجغنه ، بونلرك صلاحيتني تصديق ايدن بر متن تحريرييه هيچ بريرده تصادف ايدلمديكنه ، حائز اولدقلري حكم ونفوذك صرف طرفينك حسن رضاسندن منبعث اولديغنه ، بناءً عليه بوحكم و نفوذه تابع اولمامق ايستيانلرك بوخصوصده سربست اولدقلرينه دائر برحكم ويرمشدر .

بعض حقوقشناسان بالعكس بوقوميسيونلرك - ١٨٢٠ تاريخلي مقاولەدن صرف نظر اولنسه بيله - برموجوديت قانونيەيي حائز اولدقلري فكر ومطالعەسنده بولنيورلر .

موسيو « فەروژيرو Féraud-Giraud» يه نظراً [جلد ثاني ، صحيفه ٢٥٢] بوقوميسيونلرك صلاحيتي ١٧٤٠ تاريخلي قاپيتولاسيونك ٥٢ نجي مادەسندن منبعثدر . في الواقع مادهٔ مذكورەده اول امرده طرفين محاكم عثمانيەيه مراجعته رضا كورمدكجه محاكم مذكورەنك دعواني فصل ورؤيته صلاحيتدار اولەميەجغي وثانياً طرفينك بوخصوصدەكي موافقتلري سبق ايتمدكجه ملل مختلفەيه منسوب خرستيانلر آرەسندەكي منازعات و اختلافاتك منسوب اولدقلري سفيرلره حواله ايدلديكي محرردر . حتى دول اجنبيه قوانيننده بيله دول مذكوره تبعەسنك اشبو حكم قوميسيونلري حضورنده تابع اولدقلري اصول محاكمەيه دائر صراحت

واردر [۱۸۳۳ سنه‌سی کانون ثانیسنك یکرمی اوچنده اصدار اولنان « Order of council » نامنده انکلتره قانوننك ۲۱۸ نجی و ۲۳۷ نجی ماده‌لرینه مراجعت اولنه] .

مدعی علیهك تابع اولدیغی قانونه کوره اعطای حکم ایتمك نظریاتجه مختلط قومیسیونلره عائد اولمق ایجاب ایدردی . لکن فعلیاتده اکثریا فرانسه قانونه تمسك اولنور . ذاتاً عثمانلی تجارت قانوننامه‌سی قوانین عثمانیه‌ده مسکوت عنه براقیلان مواد ایچون فرانسه قانوننه مراجعت ایدلمسنی توصیه ایدییور . مختلط قومیسیونلر طرفندن لاحق اولان حکملری بحق معتبر وواجب‌الاجرا قیلمق ایچون بونلری مدعی علیهك منسوب اولدیغی محکمه‌نك تصدیقنه اقتران ایتدیرمك لازم کلیوردی .

مع‌مافیه بوقومیسیونلرجه تعقیب اولنان اصول محاکمه‌نك دوایی بی‌نهایه‌تأخراته دوچارایده‌جك طرزده‌اولمسی حسبیله بونلرك برمحذوری واردی‌که اوده ــ مواد تجاریه‌ده سرعتله ایش کورمك ایجاب مصلحتدن ایکن ــ تشوشات ومصارفی تزیید ایتمسی ایدی. ملل مختلفه‌یه منسوب برقاچ مدعی علیهی محاکمه ایتمك لازم کلدیکی زمان عجبا اومقدارده قومیسیونلری جمع وتشکیل ایتمك مجبوریتنه‌می قاتلانیله‌جق ایدی ؟ مدعی علیهك مدعی‌یه قارشی اقامهٔ دعوا ایتمسی تقدیرنده عجبا هانکی طریق تعقیب‌اولنه‌جق ایدی ؟ مدعی‌علیهك منسوب اولدیغی قونسلوس حکمی تصدیقدن امتناع ایدرسه نه‌یاپیله‌جق ایدی ؟ بتون بومشکلات مختلط قومیسیونلرك لزوم تشکیل و ادامه‌سنی تسلیم ایتدیره‌جك برماهیتده دکل ایدی . (اکس) محکمه‌سی ۱۸٦٤ تاریخلی قراریله بوقومیسیونلره برضربهٔ موت ایندیردی . بناءً علیه روما حقوقنك قدیم قاعدهٔ اساسیه‌سنه رجوع ودعوانی مدعی علیهك منسوب اولدیغی محکمه‌یه حواله ایتمك مجبوریتی حاصل اولدی . بونده‌کی محسنات بوصوك محکمه‌نك عدم صلاحیت ادعاسنده بولنه‌مامسی ، فضله‌اوله‌رق مدعی‌علیهك حکم لاحقك‌اجرا اولنه‌جغنه‌دائر تأمینات کامله‌یه دسترس اولمسی وحقوقنك محافظه و صیانت ایدیله‌جکندن امین بولنمسی کبی جهتلردن عبارتدر .

آلتنجی فصل

فرانسزلر ایله یرلیلر آره‌سنده‌کی اختلافات ودعاوی

بوکبی اختلافده شك وشبهه‌یه قطعیاً محل یوقدر . یرلی محاکمك صلاحیتنی قبول وتصدیق ایلین ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیون معاهده‌نامه‌سنك ۲٦ نجی ماده‌سنده بوخصوصده صراحت قطعیه موجوددر . مع مافیه فرانسه طرفندن کوستریلن بومساعده اساسلی برتأميناته ربط اولنمشدرکه اوده ، رفاقتنده لسان وعادات محلیه‌یه آکاه بر سفارت ویاقوسلوس ترجمانی بولنمیان بر فرانسزك یرلی محاکم حضورینه اصلا چیقاریله‌میه‌جغی حقنده‌کی قیددن عبارتدر . ترجمان ، براجنبیك منافعی اله آلمقله آنك حقوقنك مدافع طبیعیسی صفتنی آلدیغی کبی محکمه‌ده جریان ایدن معاملات اوزرنده برنوع تفتیش ونظارت دخی اجرا ایلمکده‌در .

محاکم محلیه اجانب ایله یرلیلر آره‌سنده تکون ایده‌بیلن بالجمله دعاوی‌یی رؤیت ایتمك حق وصلاحیتنی حائزدکلدرلر . ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیون مبالغ مدعا بهانك مقدارینه کوره دعاوی آره‌سنده برفرق تعیین ایدییور . عهدنامهٔ مذکورك ٤۱ نجی ماده‌سنده درت بیك غروشدن فضله برمطلوبدن طولایی تحدث ایدن دعوالرك دولت علیه‌نك الك عالی محکمه‌سی مثابه‌سنده اولان دیوان همایوندن بشقه برمحلده فصل ایدیله‌میه‌جکی مصرح بولنمشدر . دها صکره عقد ایدیلن معاهده‌لرده بومبلغ بشیوز غروشه تنزیل اولنمشدر . لکن بوخصوصده‌کی احکام چوق چکمه‌دن حکمدن ساقط اولمشدر . زیرا منحصراً دیوان همایونك دائرهٔ صلاحیتنده بولنان بونوع دعاوی‌یی رؤیت ایتدیروب برحکم استحصال ایتمك ایچون انتخاب مطلوبدن ممالك عثمانیه‌نك اقسام مختلفه‌سندن درسعادته کلمرینی طلب ایتمك — علی‌الخصوص مصارف راهیه ومحاکمه‌نك اکثراحوالده مبلغ مدعابهانی تجاوزایتمسنه مبنی — کوچ ایدی . بوندن طولاییدرکه دعوالر آره‌سنده ، بالاده ذکر اولندیغی وجهله ، برفرق تعیین ایدن ٤۱ نجی ماده ضمناً مفسوخ عداولنه‌بیلیر .

شمدی تدقیق ایدیله‌جك برنقطه دهاقالیورکه اوده اجانب ایله یرلیلر آره‌سنده ظهورایده‌بیله‌جك دعاوی‌یی فصل ورؤیته‌مأمور محکمه‌نك صورت تشکیلیدر . ۱۷٤۰

تاریخلی قاپیتولاسیون بوجهتی مسکوت عنه براقیور . عهدنامهٔ مذکورده پك اسکی زمانلرده شرق اسکله‌لرنده تأسیسی دوشونیلان محاکم مختلطه‌دن اصلا بحث اولنمیور. مع‌مافیه شونقطه شایان دقتدرکه ۱۷٤۰ قاپیتولاسیوننده مقدمکی معاهده‌لرده اجانب ایله اسلاملر آره‌سنده متحدث دعاویٔ تجاریه‌نك رسومات امیننك تحت ریاستنده اولمق وطرف دولتدن مسلم ، غیرمسلم وفرنك تجاری آره‌سندن انتخاب اولنان بعض اعضادن متشکل بولنمق اوزره تعیین ایدیله‌جك برهیئت مخصوصه معرفتیله حسم وفصل ایدیله‌جکنه دائر قطعی وصریح برحکم موجوددر. بواعضانك هیئت مذکوره‌ده موجود بولنمسی اوروپالیلر ایچون قیمتدار برضمان تشکیل ایلکده ایدی . باب عالی عنصراجنبی‌یی هیأت مذکوره‌ده اخراج ایتمکه وآنجق حکام اسلامیه‌یی محافظه ایدرك اوروپالیلری منحصراً کندی ترجمانلرینك معاونتنه مفتقر براقمغه برقاچ دفعه تشبث ایلمشدی . باب عالینك بوطرز محاکمه‌سی ملتداشلرینك تقدیر منفعتی جهتنی صرف اسلاملردن متشکل برمحکمه‌یه ترك ایتمکدن استنکاف ایلین سفارات اجنبیه‌جه هیچ بر وجهله شایان قبول کورلمامشدر .

بناءً علیه بوخصوصده برصورت تسویه بولمق ایجاب ایدییوردی . محاکم مذکوره تشکیلاتی آنجق ۱۸۳۹ سنه‌سندن اعتباراً درسعادت ، ازمیر ، بیروت ، اسکندریه ، قاهره ... ، الخ کبی ممالك عثمانیه‌نك باشلیجه مراکزنده باب‌عالی طرفندن مختلط تجارت محکمه‌لرینك تأسیسیله تحت انتظامه النّدی . هرنه‌قدر محاکم مذکوره ریاستنه برعثمانلی حاکمی تعیین‌اولنمشسه‌ده اعضالری قسماً عثمانلیلر وقسماً تبعهٔ اجنبیه میانندن منتخب‌اولمق حسبیله تشکیلات اعتباریله ماهیت‌مختلطه‌یی محافظه ایلشلردر. عثمانلی ایمپراطورلغنك مراکز حسیمه‌سنده اوروپالیلره بخش وتأمین اولنان ضمانلر ایشته بوندن عبارت ایدی . لکن بومقوله محاکم مختلطه‌نك بولنمدیغی بلاد صغیره‌ده بویله برتأمینات آرامق عبثدر .

بالاده‌کی تشکیلاتی وجوده کتیرمکه امکان اولمیان محللرده محاکم شرعیه مراجعت ایتمکدن‌بشقه‌چاره‌بولنه‌میه‌جغی‌وارد خاطر اوله‌بیلیر. مع‌مافیه بوراده دخی عادات ، احکام‌معاهداته غالب کالدیکندن‌برایلر برچوق‌احوالده کندی‌محکمه‌لرینه مراجعت ایتمکدن ایسه دعوالرینی قونسلوسخانه محاکمنده اقامه ایتمکی ترجیح ایلشلردر . فقط دعوا بردفعه فرانسه محکمه‌لرنده اقامه اولندقدن صکره ینه فرانسه‌محاکمنك‌درجات‌معینهٔ‌قانونیه‌سنی‌تعقیب‌ایدوب‌طرفینك بوبابده‌کی‌عدم‌صلاحیت

ادعالری‌ده مردود اولور [اکس استیناف محکمه سنك ۲۳ تموز ۱۸۵۳ و ۱۱ مایس ۱۸٦٤ تاریخلی قرارلرینه مراجعت اولنه] . بونك نتیجه‌سی اوله‌رق قونسلوسلق حق قضاسی همان عمومیتله بالفعل محاکم اسلامیه مقامنه قائم اولدیغی کبی بو مثللو احوالده روما حقوقنك (Actor sequitur forum rei) قاعده‌ٔ اساسیه‌سی حکمفرما اولمشدر . الیوم بر اوروپالی مدعی علیه کندی قونسولاتوسنه مراجعت ایدر ومنسوب اولدیغی مملکت محکمه‌لرینك هردرجه‌سنه تابع اولور. مع مافیه بوحال یالکز تعامله مستند اولوب قواعد حقوقیه‌یه موافق دکلدر.

یدنجی فصل

مواد جزائیه ده قونسلوسلرك حق قضاسی

۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیون معاهده‌سنك احتوا ایتدیکی الك قیمتلی امتیازاتدن بری شرق اسکله‌لرنده مقیم فرانسزلرك مذکور اسکله‌لرده ایقاع ایتدکلری جنایات ویا جنحه‌لردن طولایی آنجق ملی برمحکمه حضورنده وکندی مملکتلرنده جاری قوانینه توفیقاً اجرای محاکمه‌لرینه متدائر اولان حکم وقراردر . فی‌الحقیقه معاهدهٔ مذکوره‌نك ۱۵ نجی ماده‌سنده « فرانچه‌لولرك بری‌بری آره‌سنده قان یاخود آخر شناعت واقع اولورایسه ایلچیلری وقونسلوسلری آیینلری اوزره کوروب فصل ایدوب ضابطلردن برفرد دخل وتعرض ایلمیه‌لر » دیه مصرحدر .

مع‌مافیه بوخصوصده فرانسزلرك دیکر اوروپالیلره قارشو ارتکاب ایتدکلری جنحه‌لرایله جنایتلری ینه فرانسزلر طرفندن یرلیلره قارشو ایقاع اولنان جنحه‌لرایله جنایاتدن تفریق ایتمك ایجاب ایلر. برنجی شق حقنده عهود عتیقه‌ده هیچ برحکم وصراحت مخصوصه‌یه تصادف ایدیله‌مز . بونك سببی اوزمان شرقده متمکن بتون اوروپالیلرك علی‌الاطلاق وبلا تفریق جنس وملیت « فرنك » اسمیله یاد ایدلمسی وفرانسه‌نك زیر حمایه‌سنده بولنانلری محاکمه ایتمك حق ووظیفه‌سنك فرانسه محاکمنه عائداولمسیدر. فرانسه محاکمنك بونوع دعاوی‌ی فصل‌ورؤیته صلاحیتدار اولمسی عادات قدیمهٔ مستقره ایجابندن اولوب کرك سلاطین مصریه وکرك عثمانلی پادشاهلریله منعقد الك اسکی معاهده‌لرده بیله‌بوجهت شك‌وشبهه‌دن عاری برصورتده توضیح وتعیین اولنمشدر. عادت مذکوره بالآخره ابقا اولنه‌رق (آکس)محکمه‌سی طرفندن دفعاتله بو تعاملك قانونیتی تصدیق ایدلمشدر . لکن جنحه بر فرانسز طرفندن بریرلی‌یه قارشو ایقاع اولنورایسه ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیون موجنجه فاعل جنحه ـ ترجمانك معاونتندن محروم قالمامق شرطیله ـ محلی محاکمك حق قضاسنه تابع طوتیلور [٦٥ نجی ماده] .

بویله اولمقله برابر حکم مذکور دخی مرور زمان ایله مرعیتدن ساقط اوله‌رق علیهنده جنحه ویا جنایت ارتکاب اولنان یرلی ایستر خرستیان ، ایستر اسلام اولسون اوروپالیلرك ـ مواد جزائیه وحقوقیه‌ده ـ محاکم محلیه‌نك

اجرا آتی خارجنده اولەرق كندی قونسولوسلرينك حق قضاسنه تابع اولملری عادتی غالب كلمشدر . واقعا اوروپاليلرك مدخلدار اولدقلری مسائل منازع فيهانی فصل ورؤيته مأمور محاكم تجاريەيه مشابه درسعادتده بالآخره بعض محاكم مختلطۀ جزائيه تأسيس اولنمشەده محاكم مذكوره قونسولوسلرك حائز اولدقلری حق تعقيبی استعماله قالقيشمدقلری احوالده اجانب عليهنده اقامۀ دعوا ايدرلردی . قونسولوسلری ممالك عثمانيەنك نرەسنده اولور ايسه اولسون ملتداشلری حقنده تعقيبات اجرا ايتمك خصوصنده تماميله سربستدرلر .

لكن بونقطەده برسؤال وارد خاطر اولور . ضابطۀ محليه مأمورلری ، قوانين عثمانيەيه توفيقاً ، برجنايت وياجنحه ايله مظنون اولان اجنبی طريق عامده توقيف ايتمك حقنی حائزميدر ؟ مأمورين ضابطۀ محليه بوصورتله توقيف ايديلان شخص حقنده تحقيقات اجرا ايتمك واوزرنده ظهور ايدن اشيانی ضبط ومصادره ايتك حقنه مالكميدر ؟ تركيەده مقيم بالجمله اوروپاليلری علاقەدار ايدن بومسئلۀ مهمه بوندن برقاچ سنه اول براسلام ايله برلكده اسلاميته مغاير بعض محرراتك تنظيمنه چاليشمقله متهم بولنان انكلتره تبعەسندن برپروتستان ميسيونرك كيفيت توقيفی مناسبتيله ميدان مناقشەيه قونيلدی [١] . برپوليس طرفندن توقيف ايديلوب قرەغوله ايصال اولندقدن صكره اوزری جبراً تحری اولنان بوآدم يكرمی درت ساعت عمومی برمحبسده آليقونيلەرق بومدت ظرفنده منسوب اولديغی سفارت وقونسولاتو ايله مخابرەده بولنمسنه قطعياً ميدان ويرلمامشدر .

انكلتره سفارتنك پروتستوسی اوزرينه عثمانلی خارجيه ناظری ١٨٨٠ سنەسی كانون ثانيسنك يكرمی دردنده سفارت مذكورەيه جواباً برنوطه تبليغ ايتمشدركه بونده ذات مسئلەيه عائد بعض تفصيلات وايضاحات ويرلدكدن ماعدا زيردەكی اساسلر وضع ودرميان اولنمشدر :

« پوليس مأمورلری برجنايت وياجنحه ايشلديكنه ذاهب بولندقلری هرهانكی برفردی — ايستر يرلی ايستر اجنبی اولسون — طريق عامده قوانين عثمانيەيه توفيقاً تحت توقيفه آلمق حقنی حائزدر .

« براجنبينك اقامتكاهی خارجنده توقيفی معاهدات منعقده احكامندن هيچ بريله منع ونهی ايدلمديكی كبی هيچ برمعاملۀ مخصوصەيه دخی تابع دكلدر .

---

[١] ١٨٨٠ سنەسی كانون ثانيسنده ظهورايدن (كوئەلله) حادثەسی .

شخص موقوف اجنبیلك ادعاسنده بولنور ایسه پولیسه بر وظیفه ترتیب ایدرکه اوده مرقومك عائد بولندیغی ملتك قونسلوسنی کیفیت توقیفدن خبردار ایتمکدر . بو معامله نهایت یکرمی درت ساعت ظرفنده ایفا اولنملیدر . مکرکه قونسلوسك اقامتکاهی فعل توقیفك وقوع بولدیغی محلدن طقوز ساعتدن فضله بر مسافه‌ده کائن اوله .

« تحقیقات عدلیه قونسلوسك ویا کندیسنه وکیل اولان شخصك ورودینه دکین تأخیر اولنملیدر . لکن مأمورین ضابطه شخص موقوف اوزرنده ظهور ایده‌بیلن اشیایی — بونلرك جنس و مقدارینی کوسترن و اصول و قاعده‌سنه توفیقاً یاپیلان بر ضبطنامه‌یی تنظیم ایتمك شرطیله — ضبط و مصادره ایتمك حقنی حائزدرلر . زیرا اکثر احوالده بر جنایت ویاجنحه‌نك ظاهره اخراجی مظنون علیه اولان کیمسه اوزرنده درحال بویولده تحریات اجراسنه وابسته‌در . »

بونظریه باب عالینك دول اجنبیه ایله وبالخاصه ۱۷۱۸ ده آوستریا ایله [۱۲ نجی ماده] و ۱۸۳۰ تاریخنده مجتمعهٔ آمریقا ایله [٤ نجی ماده] عقد ایتدیکی معاهداتك وقاپیتولاسیونلرك احکامنه توافق ایتمیور کبی کورینیور .

فرانسه ایله منعقد اولان ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیونك پك صریح و قطعی المآل اولان ٦٥ نجی ماده‌سنك متنی بروجه زیردر :

« فرانچه‌لولردن وبایراقلری آلتنده اولانلردن بری قاتل اولوب یاخود برغیری جرم ایدوب وشریعت شریفه طرفندن رؤیت اولنمق مراد اولندقده دولت علیه‌مك قضاة و ضابطانی بوکونه اولان دعوایی بولندقلری محلده ایلچیلرینك ویاخود قونسلوسلرینك ویا وکیللرینك مواجهه‌لرنده استماع و شرع شریفه ویدلرینه ویریلن عهدنامهٔ همایونمه مغایر اولمامق ایچون طرفیندن دقت ایله تفتیش و تفحص اولنه »

مادهٔ مذکوره‌نك صور تفسیریه‌سی ایله بوکبی احوالده جاری اولان عادات وتعاملات حقنده رأی و مطالعه‌لری استفسار اولنان فرانسه سفارتی باش ترجمانلری فکر و مطالعه‌لرینی مختلف نوطه‌لرده بسط و تمهید ایلشلردر .

بو نوطه‌لر میانده ، برجه ، مسئلهٔ مبحوث عنها حقنده اك مصیب مطالعات و محاکماتی حاوی اولانی زیرده‌کی اولدیغندن متنی عیناً درج ایدییورز :

نوطه

« جنایت ویا جنحه وقوعنده جرم مشهود حالنده یقالنان فاعل ویا شریکی مأمورین ضابطه طرفندن توقیف ایدیلەرك الك یقین قره غوله ایصال اولنور. اوراده درحال برضبطنامه تنظیم ایدیلور.

« جنایت ویا جنحەده مدخلدار اولان کافهٔ اشخاصك بعدالتوقیف تبعهٔ اجنبیەدن اولدقلری آکلاشیلورایسه حکومت محلیه مظنون علیهلری منسوب وتابع اولدقلری قانچلاریایه تسلیم ایلر.

« مسئلەده بعض عثمانلیلر علاقەدار اولور و پولیس طرفندن توقیف اولنان مظنونلردن بری اجنبی اولدیغنی ادعا ایلرایسه مرقومك منسوبیتنی ادعا ایلدیکی مرجع طرفندن بر وکیل کوندرلمسی و مسئلەنك ـ ممالك عثمانیه ده جاری اصول محاکمه توفیقاً ـ وکیل مومی الیهك حضورنده تعقیب وتحقیق اولنمسی ایچون درحال مرجع مذکوره اخبار کیفیت اولنور. پولیس اکثریا شخص موقوفه عائد اشیایی ضبط ایدر. ذاتاً بوندن بشقه درلو معامله ایدیلەمز. زیرا جنایتك ویا جنحەنك میدانه اخراجی اکثر احوالده مظنون علیه اوزرنده اجرای تحریاته وابستەدر.

« جرم مشهود حالنده بولنان اشخاصی توقیف ایتمك کیفیتی امن وآسایش عمومیەیی محافظه وسکنهٔ مملکتك امنیت جان ومالنه نظارت ایتمکله مکلف اولان مأمورین عائدەسنك یالکز برحقی اولەرق دکل، بلکه بر وظیفەسی صورتنده تلقی اولنمشدر. تبعهٔ اجنبیەدن بری ممالك عثمانیەیه عکس ایتمش اولان برجنایت ویاجنحەدن طولایی مظنون اولورایسه پولیس فرصت دوشدکجه اکثریا متهمی سوق قدده توقیف ایتمکی ده اوزرینه آلیور. پولیسجه تحری اولنان برمتهمك اجنبی قنچلاریالردن برینه منسوب اولدیغی ظنی ویرديرەجك صورتده بعض اماراته دسترس اولنورایسه پولیس مذکور قنچلاریا طرفندن توکیل ایدیلەجك شخصك معلوماتی اولنەنجه هیچ برحرکتده واجراآتده بولنمامغه اعتنا ایلر.

« ایشته علی العاده بو منوال اوزره حرکت اولنور.

« عجبا مسئله حقوق عمومیەیه تماس ایدن جنایات وجرائم عادیه نوعندن اولمیوبده طوغریدن طوغری‌یه آسایش وامنیت حکومته متعلق افعال وحرکاتدن معدود اولورسه ینه عینی صورتلەمی حرکت اولنور؟

« بوکبی احوال وحرکات شمدی‌یه قدر نادراً وقوعه کلمشدر .

« بوندن برقاچ سنه مقدم فرانسه سفارتنک دخی قاریشدیرلدیغی بر وقعه صره‌سنده مأمورین عثمانیـه طرفندن تعقیب ایدیلن خط حرکت نظر دقت وتأمله آلنـه‌جق اولور ایسـه حکومت عثمانیه‌نك حقنده شبهه حاصل ایتدیکی بر اجنبی‌یی سـوقاق اورته‌سنده توقیف ایتمك حق فضولیسنی دائما کندیسنده کورمامش اولدیغنه حکم ایتمك لازم کلیر . بحث ایتمك ایستدیکمز مسئله سـلطان عبدالعزیز علیهنده اجرا اولنـان ترتیبات خفیه‌ده ایمپراطور اوچنجی ناپولیونك خدمت خصوصیه‌سـنده‌کی ضابطهٔ خفیه‌نك رئیس سابقی (غریچه‌لی Griscelli) نامنده بر فرانسزك ذیمدخل اولمسندن شبهه ایدلمسندن ایلری کلمشدر . فرانسه سـفیری صدراعظم واسطه‌سیله کیفیتدن خبردار ایدلمش و (غریچه‌لی) مأمورین ضـابطهٔ محلیه معرفتیله توقیف اولنمشدر .

« طوغریسنی سـویلمك لازم کلیر ایسـه تابعیت اجنبیه‌یی حائز اولان مظنون علیهلری ، سوقاق اورته‌سـنده توقیف ایتمك جائز اولوب اولمیه‌جغی مسئله‌سـنده حکومت عثمانیه ایله سفارات اجنبیه‌نك حائز بولندقلری حقوق متقابله‌نك صراحةً تعیین وتحدیدی ایچون طرفین آره‌سنده هنوز هیچ بر ائتلاف حصوله کلمه‌مشدر . صاحب ملك واراضی اولان حکومت هرهانکی ماهیتده برجنحه ویاجنـایت ایله مظنون عد ایتدیکی برفردی توقیف ایتمك حقنی ـ فضولی اوله‌رق ویااولمیه‌رق ـ استعمال ایتمکدن هیچ برزمان کری قالمامشـدر . حالبوکه سفارات اجنبیه اشبو حقی آنجق جرم مشهود حالنده تصدیق ایتمشلردر . بوندن غیری احوالده صرف کیفی وفضولی اوله‌رق ملتداشـلرندن برینك توقیفی وقوعنده سـفارتلر مأمورین ضـابطه‌نك بو فعل و حرکتندن تحصیل ایده بیله‌جك نتـایج مؤسفه‌دن حکومت عثمانیه‌یی مسؤل طوتمق حقنی محافظه ایتمشلردر . »

* * *

اشبو نوطه‌نك مندرجاتندن فرانسـه حکومتنك کندی تبعه‌سنی ممکن مرتبه محلی مأمورین ضابطه وعدلیه‌سنك دائرهٔ افعال واجرا آتندن خارج بولندیرمق وحتی تبعهٔ عثمانیه‌دن بعضیلری ایشده علاقه‌دار بولنسه‌لر بیله حکومتك بوخصوصده‌کی صلاحیتنی آنجق فوق‌العـاده بعض تأمینات مقـابلنده قبول وتسـلیم ایتمك عزم قطعیسنده بولندیغی تظاهر ایلیور . بوعدم اعتماد ، مجازاتك شکل وماهیتی ومعاملات قانونیه‌نك صـور تطبیقیه‌سی نقطهٔ نظرندن اوروپا قوانیننددن بالکلیه فرقلی اولان

احکام شرعیه خرستیانلری تابع بولندیرمق مشکل اولمسندن ایلری کلیور . مثلا قرآن کریم قاتل ایچون قصاص امر ایدییور . فقط اکثر احوالده مقتولك ورثه‌سنك قاتل ایله اویوشملری نتیجه‌سنده قصاص دیته منقلب اولور . بوندن ماعدا شریعتك حقوق عمومیه دعواسنی طانیمدیغی معلومدر . علیهنده بر جنحه ویا جنایت ایشلنن شخص ویا آنك وارثلری یوقاریده ذکر اولنان تضمینات نقدیه‌یه راضی اولوبده بوصورتله دعوادن علاقه‌لری قطع ایدیلیر ایسه آرتق نه شکایته ، نه‌ده قانوناً مجازات ترتیبنه محل قالماز . بوکبی احوالده حکومت محلیه فاعل جنحه ویاجنایت اولان شخصه قارشو هیچ برتدبیر اتخاذ ایده‌مز وقباحتلی اولان اجنبی ایسه آنی تعقیب ایلیه‌مز . شاید فرانسه قونسلوسلری فرانسه قانوننك جواز کوستردیکی وجهله جنحه ویاجنایت ایشلمش اولان فرانسز علیهنده حقوق عمومیه دعواسنی اقامه‌یه قالقیشیرلر ایسه حکومت بوکا مانع اولمق ایچون هیچ برسبب وبهانه بوله‌ماز .

بو احوال فرانسه‌ده جاری اصول محاکاتك نتیجه‌سیدر . مع مافیه ١٧٤٠ تاریخلی قاپیتولاسیونك عقدی و ١٧٧٨ تاریخلی امرنامه‌نك نشری اوزرینه فرانسه‌ده جاری قوانینك روح ومآلی دکل ، آنجق شرقده وبربرستانده بر قباحت ، جنحه وجنایت ارتکاب ایدن فرانسزلر حقنده قونسلوسخانه محاکمنجه تطبیق ایدیله‌کن اصول محاکمه‌نی اساسلی برصورتده تبدیل ایتمك ایجاب ایلدی . فرانسه‌ده اختلال کبیر ظهور ایلشدی . اختلال مذکورك جمله‌ٔ نتائجندن اولان اصلاحات سیاسیه و اجتماعیه‌نك وجود بولمسی اوزرینه اون طقوزنجی عصرك اوائلنده فرانسه‌ده مرعی ومعمول به اولان حقوق جزائیه‌نك قواعد اساسیه‌سنی بسبتون بشقه برشکله افراغ ایتمك احتیاجی حاصل اولمشدی . اوزمانه قدر فرانسه قونسلوسخانه محاکمی طرفندن مواد جزائیه‌ده تعقیب اولنان اصول محاکات قواعد مرعیه‌سنی تطبیق ایتمك امکان خارجنه چیقمش اولدیغندن قونسلوسخانه محاکمی عادتا لغوایدلمش کبی بولنیوردی .

« حاکمیت عثمانیه آلتنده بولنان اراضیده وقوعه کتیریلن جنایات مناسبتیله احقاق حقه‌مدار اولان آلت و واسطه آرتق محو وزائل اولدیغندن عدلیه وسائط تنکیلیه و تأدیبیه‌دن محروم برحالده بولنیوردی » [١] .

---

[١] موسیو (پاران Parant) ك راپوری . جریدهٔ رسمیه‌نك ٢٠ شباط ١٨٣٦ تاریخلی نسخه‌سی .

توزیع وتأمین عدالت جهتندن صوك درجه شایان اسف اولدیغی قدر اخلاق نقطهٔ نظرندن پك مضر اولان بویله بر حال و موقعك حكومات اسلامیه ایله عقد اولنان قاپیتولاسیونلرك فرانسه‌یه بخش ایتدیكی حق قضا امتیاز قیمتداریی دوچار تهلكه ایتمه‌مسی قابل دكلدی . زیرا شرق اسكله‌لرنده بولنوب بر قباحت ایشلمش اولان فرانسزلر كندی قانونلرینك احكام جزائیه‌سنه تابع اولمقدن بو صورتله قورتیلمقده ایدیلر. بوحاله قارشو برچاره بولمق آرتق وجوب قطعی تحتنده ایدی.

بویولده برقاچ دفعه تشبثلر اجرا ایدلدی . فرانسه‌ده قرالیتك تكرارتأسیسی اوزرینه شرق اسكله‌لرنده فرانسزلر طرفندن ایقاع اولنان جنایتلرك ، جنحه‌لرك و قباحتلرك تحقیقیله افعال مذكوره فاعللرینك صورت محاكمه‌سی حقنده ۱۸۲۶ سنه‌سنده مجلس مبعوثان و اعیانه بر قانون لایحه‌سی تودیع اولنمشدر . لكن مجلس اعیان طرفندن مظهر قبول وتصویب اولان بو لایحهٔ قانونیه حكومتجه نتیجه‌سز براقیلدیغندن ۱۸۳۳ و ۱۸۳٤ سنه‌لرنده بو مسئله ایله تكرار اشتغال ایتمك لزومی حاصل اولدی . ترتیب اولنان لایحهٔ جدیده‌یه ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌نك برچوق احكامی درج ایدلمكله برابر — پك اسكیمش اولان و ماهیت خصوصیه‌یی حائز بولنان امرنامه‌نك قوانین و نظامات جدیده‌یه دها موافق بر شكل و صورته افراغی ایچون — الیوم مرعی اولان اصول محاكمات جزائیه‌دن مقتبس بعض احكام ضم وعلاوه اولنمشدر . بتون بو احكام تدوین و تلفیق ایدیله‌رك قونسلوسخانه محاكمنه مخصوص مكمل بر مجموعهٔ قوانین وجوده كتیرلدی . بوندن شو نتیجه حاصل اولمشدركه ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه الآن مواد حقوقیه‌ده قونسلوسلرك وظائف عدلیه‌سنی تعیین ایدر بر نظامنامه حكمنی حائز ایكن بونك قونسلوسلرك امور جزائیه‌ده‌كی حق قضاسنه عائد اولان قسمی الیوم مفسوخدر . ذاتاً ۱۸۳٦ تاریخنده مجلس اعیان ومبعوثان طرفندن قبول اولنان قانونده كیفیت مفسوخیت صراحةً بیان اولنمشدركه بوبابده‌كی فقره‌نك متنی شودر :

« ۱۷۷۸ تاریخلی امرنامه‌نك ۳۹ نجیسندن ۸۱ برنجیسنه قدر (بو صوك ماده داخلدر) اولان ماده‌لری الغا و فسخ اولنمشدر . » قانون جدید آلتی فصله منقسم ۸۲ ماده‌دن عبارتدر . بو فصللرك برنجیسی تحقیقاته ، ایكنجیسی قباحت وجنحه فاعللرینك محاكمه‌سنه ، اوچنجیسی اتهامه ، دردنجیسی ارباب جنایاتك

محاكمه‌سنه ، بشنجيسى مجازاته عائد اولوب آلتنجيسى بعض احكام عموميه‌يى احتوا ايلر [۱] .

شرقده‌كى فرانسه قونسوسخانه محاكمنده جارى اولان اصول جزائيه‌يى اصلاح ايدن بو قانون محاكم مذكوره ايچون مادر وطنده مرعى ومعمول‌به اولان اصول محاكمات جزائيه‌يه مشابه بر اصولك تعقيبنى مجبورى قيلدقدن بشقه مظنون عليهلره قوانين ونظامات موضوعهٔ جديده‌نك روح عموميسنه مطابق ضمانلر بخش ايدييور.

مذكور قانون ، جرائمك نوع وماهيتنه كوره اوچ درجه حق قضا تعيين ايدييور :

(۱) .— قباحتلر حقنده : صلح حاكمى وظيفه‌سنى ايفا ايدن قونسلوس كندى باشنه قباحت ايشلينلرى محاكمه ايدر .

موماليه بر محلده مقيم فرانسه تبعه‌سندن متشكل جماعت آره‌سنده امر انضباطه متعلق نظاماتى تنظيم وتطبيق ايتمكله وظيفه‌دار اولديغندن نظامات مذكوره‌يى اخلاله تصدى ايدنلرى سريع بر طرزده محاكمه ايله دوچار مجازات ايتمك جملهٔ وظائفندندر.

(۲) . — جنحه حقنده : فرانسه‌ده ضابطهٔ جزائيه محكمه‌لرينك دائرهٔ صلاحيتنه داخل اولان افعال واعمال شرق اسكله‌لرنده رئيس صفتنى حائز اولان قونسلوس ايله قونسلوسك دائرهٔ حكم ونفوذينه داخل اولان محال ومواقعده ساكن فرانسز معتبرانى ميانندن قونسلوس طرفندن بر سنه ايچون انتخاب وتعيين اولنان ايكى معاون وضبط كاتبى وظيفه‌سنى ايفا ايدن قنچلاردن متشكل قونسلوسخانه محكمه‌سنه عائد وراجعدر .

(۳) .— جنايات حقنده : جنايت دعوالرى جنايتك ارتكاب اولنديغى محللرده‌كى قونسلوسخانه محكمه‌سى طرفندن دكل ، (اكس) محكمه‌سى برنجى مجلسى ايله استيناف جنحه محكمه‌سى طرفندن رؤيت ايديلير . قونسلوسك على الاكثر وسائط لازمهٔ تأديبيه‌يه مالك اولمديغى بويله مهم بر مادده واضع قانون مظنونلرى فرانسه‌ده‌كى محاكمه توديع ايتمك ايسته‌مشدر . مع‌مافيه محل جنايتدن اوقدر اوزاق بر مملكتده حكامك محاكمهٔ شفاهيه اجرا ايتملرى غير ممكن اولمسنه مبنى بالجمله تأميناتى حائز افادات مضبوطهٔ تحريريه‌يه مراجعت ايديلير . وقتيله فرانسه محكمه‌لرى يالكز مستنطق طرفندن بعد التحقيقات تنظيم اولنان ضبط ورقه‌لرينه استناداً حكم اعطاسنه مجبور اولدقلرى زمان تحقيقاتى اجرايه مأمور اولان حاكم شهودك افاداتى

---

[۱] « فه‌روژيرو Féraue-Giraud » نك اثرينه مراجعت اولنه [ايكنجى جلد ، صحيفه ۳٤۰] .

استماع وضبط ایتدکدن صکره هرشاعده کندی افاداتنی تکرار قرائت ویا افادهٔ سابقه‌سنده اصرار ویاحقیقته دها موافق عد ایتدیکی بعض تعدیلات‌اجراسنی اخطار وتکلیف ایتکله مکلف بولنیوردی . ۱۸۳٦ تاریخلی قانون شهودك افادات سابقه‌لرنده اصرار ایدوب ایتمدکلری آکلاشیلمسی ایچون کندیلرینه افاده‌لرینی قرائت ایتمکدن عبارت اولان اصولی محافظه ایتمکله قالمیه‌رق اسکی امرنامه‌لر مثللو مستنطق طرفندن مظنونك هرشاهدایله مواجهه‌سنك اجراسنی وله ویا علیهنه شهادت ایتدیکی شخصك فی‌الحقیقه حاضر بالمحاکمه اولان مظنون اولوب اولمدیغنی شاهدك بیان ایتمسنی ، شاهدك افاده‌سی مظنون علیهه قرائت ایدلمسنی ، مظنونك مستنطق واسطه‌سیله شاهدی تنویر وقایع وایضاح افاده‌یه دعوت ایده‌بیلمسنی ، مظنونك شاهد طرفندن واقع اولان افاداتی کندی کندینی مدافعه ایتمك اوزره استعماله مأذون اولمسنی ، برقاچ مظنون وار ایسه افاده‌لری قرائت اولنه‌رق بونده مصر اولوب اولمدقلری کندیلرندن صورلدقدن صکره یکدیکرلریله مواجهه‌لرینك اجراسنی شرط اتخاذ ایلمشدر . بوتحقیقات اولیه‌نك اجراسی قونسلوسه عائددر .

۱۸۳٦ قانونی اسکی امرنامه‌لر ایله مظنونلره بخش اولنان بتون بوامتیازاته علاوةً مظنونه اثنای مواجهه‌ده امر مدافعه‌سنی درعهده ایده‌جك بردعوی وکیلی بولندیرمق صلاحیتنی ویرمشدر . بویله بر دعوی وکیلی بولنماز ایسه قونسلوس بالذات رأساً ورسماً بر وکیل تعیین ایدرومظنون‌بوعلیه‌بروکیل ایله مذاکره ایتمکده تمامیله سربست ومختار براقیلیر [۱] :

معاملات تحقیقیه اکمال اولندقدن صکره قونسلوسخانه محکمه‌سی عقد اجتماع ایله کندیسنه تودیع اولنان مسئله‌نك جنایت ویا جنحه ماهیتده اولوب اولمدیغی حقنده مذاکراتده بولنور . اکر فعل جنایت درجه‌سنده کوریلور ایسه دعوی (اکس) محکمه‌سنه تودیع اولنور .

شونی بالخاصه سویلك لازمدرکه ۱۸۳٦ تاریخلی قانونك حین تذکرنده فرانسه‌ده محاکمه‌لری اجرا اولنمق ایجاب ایدن دعاویٔ جنائیه‌نك (اکس) محکمه‌سی مجلسلرینه دکل ، حقوق عمومیه‌یه توفیقاً مارسیلیا محکمه‌سنه تودیعی طلب اولنمشدر . لکن بوتکلیف برطرف ایدلدی . زیرا وقعهٔ جنائیه‌نك جریان

[۱] (فه‌روژیرو) نك اثرینه مراجعت اولنه. [جلد ۱ ، صحیفه ۷٦]

ایتدیکی محلدن اوزاق بریرده شهودك غیوبتنده وآنجق افادات مضبوطهٔ تحریریه‌یه استناداً برمادهٔ جنائیه حقنده برحکم اعطا ایده‌بیلمك ایچون دعوایه ژوری‌یی مداخله ایتدیرمك قابل دکلدی. مع مافیه بومشکل، بلچیقا واضع قانونی شاشیرتمامشدر. بلچیقانك ۱۸۵۱ تاریخلی قانوننه توفیقاً عالم عیسویت خارجنده‌کی ممالکده ایشلنن جنایات ایله مظنون اولان بلچیقا تبعه‌سنك (برابان Brabant) ایالتی جنایت محکمه‌سی حضورنده اجرای محاکمه‌لری تقرر ایتمشدر. بوصورتله مظنونلر کندی مملکتلرنده بولندقلری زمان اصول محاکمات جزائیه قانونجه حائز اوله‌جقلری تأميناته دسترس اولمش بولنیورلر.

باب‌عالینك ابتدا فرانسه و صکره‌لری اوروپانك سائر دول عیسویه‌سیله عقد ایدرك اجانبه ممتاز برموقع بخش وتأمین ایدن قاپیتولاسیون معاهده‌لری احکامنك هیئت عمومیه‌سی، کرك دولت عثمانیه‌یه‌یك کوشك رابطهٔ تابعیت ایله مربوط اولان قطعاتده وکرك ذات شاهانه‌یه طوغریدن طوغری‌یه تابع اولوب اهالیسنك احوال روحیه‌سیله عادات و آدابی اعتباریله دخی بحقٍ ترك مملکتی عداولنه‌بیلن ایالتلرده، حاصلی ممالك عثمانیه‌نك بالجمله اقسامنده مقدما اولدیغی کبی شمدی‌ده مرعی و معتبر طوتیلمقده‌در. قاپیتولاسیون تشکیلاتنك بتون ممالك شاهانه‌یه شامل اولدیغی کرك ۲۵ تشرین ثانی ۱۸۳۸ تاریخلی معاهده نامه‌نك ۹ نجی ماده‌سیله، کرك ۱۸۶۱ سنه‌سی نیسانك طقوزنده عقد ایدیلن تجارت مقاوله نامه‌سنك ۱۷ نجی بندیله تکرار اخطار اولنمشدر. مواد مذکوره‌ده عیناً دینلمشدرکه:

« اشبو معاهده احکامی دولت عثمانیه‌نك بالجمله ایالاتنده، یعنی ذات حضرت پادشاهینك اوروپا و آسیاده مالك اولدیغی قطعاتده، مصرده، آفریقانك باب عالی‌یه عائد اولان اقسام سائره‌سنده، صربستانده‌ده افلاق وبغدان امارات متحده‌سنده مرعی‌الاجرا اوله‌جقدر »

مادهٔ آنفه‌نك احکام مندرجه‌سنجه الجای وقوعات وتأثیر زمان ایله وقوعه کلن تحولات وتبدلات اشبواثرك دیکر برقسمنده وضع انظار دقت ایدیله‌جکدر. باب‌عالیدن استحصال اولنان قاپیتولاسیونلرك دولت عثمانیه‌نك حکم ونفوذینه تابع بالجمله ایالتلر ایچون — باب‌عالینك ایالات مذکوره اوزرنده‌کی حقوق حکمرانیسی دولتلر طرفندن طانندقجه — مجبوری الاجرا بر تعهد حکمنی حائز اولدیغی بوراده ذکر ایدلمکله اکتفا اولنیور. اشبو اثرك اوچنجی قسمنده فرانسه‌نك دولت عثمانیه ایله منعقد قاپیتولاسیونلره مشابه دیکر بر طاقم معاهداتی فاس،

طرابلس غرب ، جزاير ، تونس كبى آفريقانك ساحل شماليسنده كائن مختلف حكومات بربريه ايله عقد ايلديكى كوريله جكدر. لكن جزايرك فرانسه طرفندن ضبط واشغالى ، تونسده فرانسه حمايه سنك تأسيسى ، بالقان شبه جزيره سنده كى ايالاتك اكثرى ايله مصر ، قبريس ، صربستان ، هرسك كبى قطعاته اوروپانك مداخلاتى قوانين ونظامات بين المللك آز چوق تحولات وتعديلاته اوغرامسنى موجب اولمشدر . بناءً عليه ماالذكر حكومات وقطعات مختلفه نك مناسبات ادارية داخليه وياخارجيه لرينه اجراى تأثير ايدن قوانين خصوصيه نك شرائطنى يكان يكان تدقيق ايتمك اقتضا ايلر .

سکزنجی فصل

ترکیه‌ده اصلاحات

قاپیتولاسیونلر تشکیلاتی دولت عثمانیه ایچون کندیلریله مناسباتده بولندیغی اوروپا دولتلرینه‌قارشی اویله مستثنا بروضعیت احداثنه‌سبب اولمشدرکه بووضعیت، نهایت، ترکیه‌نك شرف وحیثیتنی مخل اولدیغی قدر ادارهٔ داخلیه‌سی نقطهٔ‌نظرندن مانع سربستی برشکل وماهیت اکتساب ایتمشدر. ترکیه‌ده مقیم تبعهٔ اجنبیه بر طاقم معافیات خصوصیه‌دن مستفید اولدقدن بشقه دولت عثمانیه‌نك کندی تبعه‌سی بیله ترکیه‌نك امور داخلیه‌سنه مداخله ایتمکی کندی منفعتلری اقتضاسندن بیلن بعض دولتلرطرفندن ممالك عثمانیه‌ده احداث وتأسیس اولنوب اجانبك بولندقلری موقع غریب واستثنائیدن هیچده فرقلی اولمیان برحال ووضعیت مخصوصه‌دن سوق احوال ووقوعات ایله استفاده ایلمکده ایدیلر.

دولت عثمانیه‌نك حقوق حکمرانیسندن قسماً فراغت ایتمسنی مستلزم اولان سلسلهٔ وقوعات ایچنده اك معنیدار وشایان دقت وقعه روسیه‌نك رعایا اوزرنده برحق حمایه احراز ایتمسندن عبارت بولنانیدر. بو حمایه روسیه‌نك مظفریتیله نهایتلنن بسارابیا سفر عسکریسنی متعاقب، یعنی ۱۷۷۰ سنه‌سنده باب‌عالی‌یه جبر واکراه ایله قبول ایتدیرلدی. کوچك قاینارجه معاهده‌نامه‌سنك زیرینه امضاسنی وضعه اجبار ایدیلن دولت عثمانیه اورتودوقس مذهبنده اولان کندی تبعه‌سی اوزرنده غالب کلن دولت لهنده برنوع حمایه‌نك تأسیسنه چاروناچار روی رضا کوسترمشدی. قاینارجه معاهده‌نامه‌سنك ۷ نجی ماده‌سنده کیفیت حمایه شوصورتله تصریح اولنمشدر:

« دولت علیه‌مز تعهدایدرکه خرستیان دیانتنك حقنه وکنیسالرینه قویاً صیانت ایده. وروسیه دولتنك ایلچیلرینه رخصت ویررکه هراحتیاجده کرك اون درنجی ماده‌ده ذکر اولنوب محروسهٔ قسطنطنیه‌ده بیان اولنان کنیسای مذکوره‌وکرك خدمه‌سنك صیانتنه ابراز تفهیمات متنوعه ایله. وایلچیٔ مومی‌الیهك برکونه عروضی دولت علیه‌مك دوست صافی وهمجواری اولان دولته متعلق آدم معتمدی‌طرفندن عرض وتبلیغ اولنمغله‌دولت‌علیه‌مز طرفندن قبول‌ایلرینی دولت‌علیه‌مز‌تعهدایدر.»

اشبو معاهده‌نك ٨ نجی ماده‌سی مقامات مقدسه‌یه عائددر [١]. آطه‌لر دکزی طرفلرنده‌کی خرستيانلره متعلق اولان ١٧ نجی ماده‌نك فقره‌لرندن بری شو مألده‌در :

« خرستيان ديانتنه اصلا ادنی بر تعرض ايله ايصال تضييق اولنميوب کليسالرك تعمير وتجديدينه وجوهله ممانعت اولنميه . مارالذکر کليسالرينه خدمت ايدن اشخاصه اصلا بر تقريب ايله تعرض ومداخله اولنميه . »

کوچك قاينارجه معاهده نامه‌سی ١٨١٢ تاريخنده بکرش و ١٨٢٩ سنه‌سنده ادرنه معاهده نامه‌لريله تأييد وتصديق اولندی. ١٨٥٤ سنه‌سنده قريم محاربه‌سنك اسباب ظهوری دولت عثمانيه‌نك کوچك قاينارجه معاهده‌نامه‌سنك اورتودوقسلرك حمايه‌سنه متعلق اولان ٨ نجی ماده‌سنك مرعيتی طانيمقدن استنکاف ايتمسندن ايلری کلمشدر. فرانسه وانکلتره حکومتلری دولت عثمانيه‌نك بو حرکت ومعامله‌ٔ امتناعکارانه‌سنه اشتراك ايتمکله بالخاصه تعقيب ايتدکلری مقاصد رعايانك امر حمايه‌سنی کنديسنه حصر وتخصيص ايتمش اولان روسيه‌نك بوخصوصده مالك اولديغی انحصاری رفع والغا ايتمکدن عبارتدی .

لکن دول اجنبيه‌نك دولت عثمانيه‌نك ادارهٔ داخليه‌سنه متعلق اموره قدر اولان مداخلات فضوليه‌سی نهايت ، باب عالينك کندی طرفندن کوستريلن جميله‌لر ايله امتيازاتدن تولد ايتمسی ملحوظ اولان نتايج مضره حقنده نظرانتباهنی آچمشدی. دولت مشاراليها الدن چيقارمش اولديغی حقوق حکمرانيسنی هيچ اولمز ايسه قسماً استرداد ايتمك لزومنی حس ايلدی . بوکا موفق اولمق ايچون ترکيه اوروپا آهنك دوليسنه داخل اولمغه جهد وغيرت ايتدی . بو مقصد ايله باب عالی ممکن اولديغی قدر اوروپا مدنيتنك سر وحکمتنی تدقيق واستکناهه ، ادارهٔ داخليه‌سنی اصلاحه و امور و معاملاتی انتظام تام داخلنده جريان ايدن دولتلرك قوانينی

[١] سکزنجی ماده — روسيه دولتنك کرك رهابين زمره‌سندن وکرك سائر رعاياسندن اولانلره تماماً رخصت ويريله‌که قدس شريف وشايستهٔ زيارت اولان سائر محلله سياحت ايده‌لر. بوکونه يولجی وسياحلردن کرك قدس شريفده وکرك سائر محللرده اثنای طريقده دخی بردرلو جزيه وخراج وويرکو واصلا بر تکليف طلب اولنميه . سائر دولت رعايالرينه ويريلن فرمانلر ويول امرلری مرسومونه دخی وجه لايق اوزره ادا اولنه . ومادامکه دولت عليه‌مز اراضيسنده اقامت ايده‌لر کندولرينه بردرلو دخل وتعرض اولنميوب قوت احکام شريعت مقتضاسنجه تماماً حمايت وصيانت اولنه‌لر .

کندی قوانین ونظاماتی میانسنه ادخاله چالیشدی. (فەروژیر Féraud-Giraud) اثرنده دییورکه :

« اوروپا آهنك دولیسنده اخذ موقع ایتمکله ترکیه یکی بر یوله سالك اولمق وآرتق عقد رابطۀ اتفاقدن اجتناب ایده‌میه‌جکی اوروپا جمعیت مدنیه‌سنك احتیاجاتندن منبعث مساعداتی کوسترمك مجبوریتنی حس ایتمشدر. برزمانلر قاپیتولاسیون معاهداتیله تأکید وتصدیق ایدیلوب اوروپادن بسبتون آیریله‌رق تك وتنها قالمق کبی برآرزو واحتیاجدن متولد بولنان مساعدات عتیقه‌دن بسبتون بشقه بر شکل وماهیتده اولان وبالعکس اوروپالیلر ایله اتحاد ایتمك کبی بر فکر وامل سوقیله بخش واعطا ایدیلن مساعدات جدیده اوته‌کیلرك ضررینه اوله‌رق کسب وسعت واهمیت ایتمك استعدادینی کوستردیکندن شرق اسکله‌لرنده دائمی ویا موقت صورتده اقامت ایدن اوروپالیلری جداً علاقه‌دار ایده‌جك بر اهمیتی حائز بولنمقده‌در » [۱].

دولت عثمانیه‌نك بك قریب بر ماضیده مدنی اوروپایه تقرب ایچون صرف مساعی ایتدیکی مدتجه کچیردیکی دور انقلاب وتکامل اثناسنده او زمانه قدر شرق اسکله‌لرنده مرعی اولان خصوصی حقوق دول تاریخنده یکی برفصل آچه‌جق کبی کورینن ایکی وقعۀ مهمه ظهور ایتمشدرکه بونلردن بری ۱۸۳۹ سنه‌سی تشرین ثانیسنك اوچنده کلخانه خط شریفنك ودیکری ایسه ۱۸ شباط ۱۸۵٦ تاریخنده اصلاحات خط همایوننك نشریدر.

فی‌الواقع او زمان ترکیه‌نك تأسیسات وتشکیلاتنده هیچ اولمز ایسه سطحی بر تقلب وتحول حصوله کلمکده ایدی. سلطان محمود ثانی دور سلطنتنك صوکلرینه طوغری دولت عثمانیه‌نك امر احیا وتجدیدینه تشبث وابتدار ایتمشدی. مشارالیه بر طرفدن اردوسنی اوروپا اصولنجه تنسیق وتنظیم ایتمکده ایکن دیکرطرفدن ۱۸۳۹ تاریخنده بالجمله تبعه‌سنك سربستیٔ ادیانی تحت تأمینه آلان بر فرمان اصدار ایتدی. عینی زمانده بوحکمدار لازم‌الاجرا بر مرکزیت اصولنی وضع وتأسیس ایتمکله یکی بر تشکیلات سیاسیۀ اداریه، عدلیه ومالیه‌نك اساسلرینی قورمغه تشبث ایلدی. مشارالیه بر مدت صکره وفات ایدرك تصور وتخیل ایتدیکی اصلاحاتی ساحۀ وضعیته چیقارمق وظیفه‌سنی مخدومی سلطان عبدالمجیدك عهدۀ همتنه براقدی.

سلطان عبدالمجید طرفندن ۱۸۳۹ سنه‌سی تشرین ثانیسنك اوچنده کلخانه‌ده

[۱] « فەروژیرو » نك اثرینه مراجعت اولنه (جلد ۲ ، صحیفه ۲۵۹)

اصدار واعلان اولنان خط شریف یکی بر حقوق عمومیهٔ عثمانیه‌نك تمللرینی قوردی [۱] . بر صورت مطنطنه‌ده اعلان اولنان بو قانون اساسی ایله پادشاه بلا تفریق دین ومذهب بتون تبعه‌سنه قارشو زیرده‌کی تأميناتی بخش ایدییوردی :

۱ — امنیت جان ومال ومحفوظیت عرض و ناموس .

۲ — امر توزیع وجبایت تکالیفك بر صورت عادلانه‌ده اجراسی .

۳ — بتون تبعهٔ عثمانیه‌نك کرك اخذ عسکر خصوصنده ، کرك خدمت عسکریه‌نك امتدادی جهتنده عینی وظائف ایله مکلف اولمسی .

چوق کچمه‌دن تشکیلات فرمانی ، تعبیر دیکرله تنظیمات خط شریفی احکامی ممالك عثمانیه‌نك بالجمله ایالاتنده موقع تطبیقه قوندی .

بوصورتله آوروپانك موقت بر مدت ایچون بتون بوتدابیر اصلاحاتکارانه‌دن ثمرات نافعه اوله‌جغی خلیاسنه قاپیلمسنه ودولت عثمانیه‌نك مدنیت عیسویه‌یه تقرب خصوصنده صرف ایتدیکی همت سایه‌سنده دولت عثمانیه‌نك تازه حیات کسب ایده‌جکی ذهابنه دوشمسنه امکان حاضرلنمش بولنیوردی . فی الواقع بالآخره دولت مأموریتلرینه تعیینلری مقرر اولان بعض کنجلر برای تحصیل ممالك غربیه‌یه اعزام اولندی ؛ جهت جهت مکتبلر آچیلدی ؛ خلق آلافرانقه البسه کیمکه باشلادی . قیافتك دکیشمسیله عادات اجتماعیه دخی تبدله اوغرامش کبی کورینیوردی . لکن بونجه زحمتلر ایله وجوده کتیریلن بوتحول آنجق سطحده قالمشدی . رأس کارده بولنانلر هرنه وقت برتحول وتجدد وقوعه کتیرمك ایچون بیوك برهمتده بولنمشلرایسه بوهمت وغیرتلری دائما اهالینك عطالت مطلقه‌سی وغیر قابل ازاله افکار باطله‌سی کبی قوی برسد حائل قارشوسنده عقامته محکوم قالمشدی. ۱۸۳۹ تاریخلی خط شریفك احکامنجه کرك درسعادتده وکرك ازمیر ، بیروت ، اسکندریه ، قاهره کبی اك مهم بلادده کائن اولوب تبعهٔ عثمانیه ایله اوروپالیلر آره‌سنده متکون اختلافاتی حل وفصله مأمور اولان مختلط تجارت محکمه‌لرینك اصلاحنه تشبث اولندی . اوزماندن اعتباراً محاکم مذکوره قسماً مأمورین عثمانیه‌دن وقسماً سفارات اجنبیه‌جه اوروپالی تجاری آره‌سندن انتخاب اولنان ذواتدن ترکب ایدرك ۱۸٤٦ تاریخنده اجرای وظیفه‌یه ابتدار ایتدیلر.

۱۸۵٦ سنه‌سی شباطنك اون سکزنده اصداراولنان خط همایون کلخانه خط شریفنك محتوی اولدیغی مواعیدی تجدید وصورت قطعیه ورسمیه‌ده تصدیق وتأكید

---

[۱] ۲۹ تشرین ثانی ۱۸۳۹ تاریخلی مونیتور جریدهٔ رسمیه‌سنه مراجعت اولنه .

ايلمدى . فرانسه اردولرينك شجاعت وبسالتى سايه‌سنده‌ورطهٔ فلاكت‌وانقراضدن تخليص ايديلن دولت عثمانيه ، قريم محاربه‌سى فرداسنده ، دول غربيه‌يه تقرب ايتمك اوزره يكى برغيرتده بولنمق ووجوده كتيرديكى تأسيسات ايله اوروپا حقوق عموميه‌سنه ادخال ايدلمكه كسب لياقت ايتديكنى كوسترمك ايستدى . اصلاحات خط همايونى ناميله معروف اولان فرمان جديدايله ذات شاهانه‌بتون افراد تبعه‌سنه ـ هانكى صنفدن ويادينكدن اولورايسه اولسونلر ـ زيرده‌كى شيلرى تأمين‌ايلمشدر:

(۱) امنيت جان ومال ومحفوظيت عرض وناموس قضيه‌سنك تأييدى .

(۲) هركسك كندى معتقدات دينيه‌سنه كوره اجراى آيين خصوصنده حر وسربست اولمسى .

(۳) بالجمله تبعهٔ عثمانيه‌نك بلاتفريق مذهب ومليت حكومت مأموريتلريله حكومته عائد ملكى وعسكرى مكتبلره قبول ايدلمسى .

(٤) غيرمسلم تبعهٔ عثمانيه‌نك خدمت عسكريه ايله موظف اوللرى واسلاملر ايله شرائط متساويه داخلنده اردويه قبول ايدلملرى .

(٥) تكاليفك مساوات اوزره طرح وتوزيعى .

(٦) مسلمانلر ايله تبعهٔ‌غيرمسلمه آره‌سنده تكون ايدن بالجمله دعاوىٔ تجاريه، جزائيه وجنائيه‌نك حل وفصليله وظيفه‌دار اولان محاكمك برقات دها اصلاحى .

(۷) محاكم مذكوره‌يه عائد وظائفك تعيين وتصريحى وبونلرده جريان ايدن اصول محاكمه‌نك تنظيمى ايچون منتخب برمجموعهٔ قوانين نشرى [۱] .

تنظيمات خط همايونى تصديق واكمال ايدن بوايكنجى فرمانده اوروپانك اعتمادينى جلب ايتمك وملكنى دوچار اولديغى ورطهٔ انحطاطدن قورتاروب اسباب ترقى وتكملنى تأمين ايتمك املنده بولنان سلطان عبدالمجيدك تبعهٔ غيرمسلمه‌يى ملل متمدنه‌يه لايق برتشكيلاته مظهر ايتمك ايچون بذل ايتديكى مواعيد قالمامشدى . ذاتاً بويله برتشكيلاتك وجوده كتيرلمسى مقتضيات زمانه‌دن ايدى . زيرا قريم محاربه‌سنك حكومات مختلفه ايچون احداث وتوليد ايتديكى حال ووضعيت جديده‌يى تنظيم ايتمك اوزره پارس قونغره‌سنك زمان اجتماعى ياقلاشمقده ايدى . روسيه ايله دول متفقه آره‌سنده هنوز مخاصمات دوام ايتديكى برصره‌ده بيطرف حكومتلر روسيه‌نك مدعياتنه برسد چكمك مقصديله (مواد تأمينيه) ديه معروف اولان درت ماده‌يى تنظيم و احضار ايلمشلردى . مواد مذكوره‌نك ايكنجيسيله

[۱] فروژيرو (جلد ۱ صحيفه ٥٦)

اوچنجيسى طونه نهريله بحرسياهده سربستئ سير سفائنه متدائر ايدى . برنجى ودردنجى ماده‌لر ايسه روسيه‌نك كرك بالقان اماراتى وكرك ممالك شاهانه‌ده ساكن اورتودوقسلر اوزرنده‌كى حق حمايه‌سنه متعلق بولنيوردى . فرانسه ، انكلتره وآوستريا حكومتلرى بوحركتلريله رعايانك امر حمايه‌سنه روسيه‌نك حق مداخله‌سنى رفع وازاله ايله برابر تبعهٔ غير مسلمه‌نك احوال وشرائط حياتيه‌سنى اصلاح ايتمك كبى برمقصدى تعقيب ايدييورلردى . ١٨٥٦ تاريخلى خط همايون دول ثلثهٔ مذكوره‌نك بويولده‌كى تشبثاتنك ثمره‌سى عد اولنمق اقتضا ايلر . خط همايون مذكورك اصدارى سايه‌سنده‌دركه ١٨٥٦ سنه‌سنده پارسده عقد اولنان معاهده‌يه دول اجنبيه‌نك ذات شاهانه تبعه‌سى لهنده مداخلاتنه سد چكن بر ماده درج ايدلمشدر . معاهدهٔ مذكوره‌نك طقوزنجى ماده‌سى بروجه زيردر :

« ذات حضرت پادشاهى تبعه‌لرينك سعادت حاللرينه مصروف اولان همت متواليه‌لرى اقتضاسنجه قوميت وديانت آيرميه‌رق جمله‌سى ايچون موجب صلاح حال اولمغله برابر ممالك شاهانه‌لرينك خرستيان اهاليسى حقنده‌نبات عنايتكارانه‌لرينى تأييد ايدن بر قطعه فرمان عالى احسان بيورمش اولدقلرندن وبوبابده اولان افكار شاهانه‌لرينه بر دليل جديد ابراز ايتمك ايستدكلرندن ارادهٔ مستقلهٔ شاهانه‌لرندن صادراولمش اولان اشبوفرمان عالينك دول معاهده‌يه تبليغنى تنسيب بيورمشلردر.

« دول معاهده اشبو تبليغك قدر عاليسنى اثبات وتأييد ايدرلر. شوراسى قوياً مقرردركه اشبو تبليغ ذات حضرت پادشاهينك نه كندى تبعه‌سيله اولان معاملات شاهانه‌لرينه ونه‌ده سلطنت سنيه‌لرينك ادارهٔ داخليه‌سنه كرك منفرداً وكرك مشتركاً مداخله ايتمك ايچون هيچ برحالده دول معاهده‌يه برحق وصلاحيت ويرميه‌جكدر . »

باب عالى دهاايلرى‌يه كيدرك يالكز بومداخله حقنده دكل، منسوب اولدقلرى مملكتك قوانيننه تابع اولمق خصوصنده وقتيله اجانبه بخش ايديلن امتيازاتدن طولايى‌ده شكايات واعتراضاتده بولندى . ذاتاً حكومت عثمانيه دها اوللرى ، زمانمزدن بسبتون فرقلى احوال و شرائطه تابع ازمنهٔ قديمه‌ده عقد ايديلن قاپيتولاسيونلر ايله كندى اراضيسنده قونسلوسلره بخش اولنان حق قضايه دفعاتله اعتراض ايدرك - زيرحكم ونفوذنده‌كى ممالكده حقوق‌مشروعهٔ حكمرانيسنى تكراز الده ايده‌بيلمك مقصديله - بوحق قضانك بعدماالغا وياهيچ اولمز ايسه تمديد وتقييدى جهتنه كيدلمسنى طلب ايلمشدر . باب عالى شو طلبده بولنوركن كندى

نقطهٔ نظرینك اصابتنی اثبات ایچون بویولده بر محاکمهٔ عقلیه ومنطقیه‌یی ایلری‌یه سوروبیوردی :

« مادامکه آرتق اوروپا آهنك سیاسیسنه داخل اولدق ومادامکه اخیراً اصدار اولنان خط همایون ایله اوروپا دولتلری طرفندن قبول اولنان حقوق دول قواعد اساسیه‌سنی تصدیق وقبول ایلدك ، او حالده شمدیکندن بسبتون فرقلی احوال وشرائط تحتنده عقد ایدیلن عهود قدیمه‌ده مندرج امتیازاتك سبب موجودیتی الآن باقی اوله‌بیلیرمی ؟ »

مسئلهٔ مبحوث عنها ۱۸٥٦ سنه‌سی مارتنك یکرمی بشنده پارس قونغره‌سنده مجتمع صلاحیت تامه‌یی حائز مرخصلر طرفندن موقع بحث ومناقشه‌یه قونیلدی . ترکیه‌نك مطالبات ومدعیاتی آز چوق مظهر حسن قبول اولدی . قونت (قلارندون Clarendon) وکندیسنه معین وظهیر اولان قونت (واله‌وسکی Valewsky) شو زمینده بر مطالعه‌ده بولندیلر : « مادامکه ترکیه سوق والجای وقوعات ایله اوروپا هیئت سیاسیه‌سنه داخل اولمق اوزره بولنیور ، او حالده دول متعاقده‌نك شرقده‌کی تجارت بریه وبحریه‌لرینك ایجاباتی ترکیه‌نك وضعیت جدیده‌سیله تألیف ایتمك اوزره بینلرنده بر چارهٔ ائتلاف وتسویه بولمغه چالیشملری ضروریدر » بوفکر ومطالعه‌یه اشتراك خصوصنده اك زیاده تهالك وانهماك کوسترن (پیه‌مون Piémont) مرخصی قونت (قاوور Cavour) اولدی . مومالیه ترکیه‌ده مقیم اجانبك مناسبات متقابله‌لرنده‌کی تذبذب وکشمکشك استثنائی بر حال وموقعك نتیجه‌سی اولان بر طاقم احکام ومقرراتدن ایلری کلدیکنی علاوهٔ کلام اوله‌رق حرارتلی برصورتده سویلمشدر . دولت عثمانیه مرخصی عالی پاشا ترکیه‌نك مناسبات تجاریه‌سنه وحکومتك اجراآتنه انکل اولان مشکلاتی زمان حاضر احتیاجاتیله آرتق قطعیاً قابل توفیق و تألیف اولمیان بر طاقم معاهداتك موجودیتنه عطف ایلمشدر . مشارالیه قاپیتولاسیونلرك ، حکومت محلیه‌یی مداخله‌دن منع ایتدیکنی وحکم ونفوذ حکومتی تأثیرسز براقدقدن بشقه بتون تشبثات اصلاحاتکارانه‌یه قارشو غیر قابل اقتحام برسد ممانعت تشکیل ایلدیکنی وبونکده حکومت ایچنده حکومت تأسیسنه سبب اولمسندن ایلری کلدیکنی ، الحاصل اجانبك دخی قاپیتولاسیونلردن متضرر اولدقلرینی اثباته چالیشمشدی . بارون (ده‌بورکنه‌ی de Bourqueney) بو حاله چاره‌ساز اولمق لزومنی تسلیم ایتمکله برابر بو خصوصده بیوك بر احتیاط ایله طاورانمسنی وترکیه‌یه ، ادارهٔ داخلیه‌سنده اجرا وتطبیق ایده‌جکی اصلاحات جدیده

ایله مبسوطاً متناسب اولمق شرطیله مساعداتده بولنمسنی طلب و توصیه ایلدی .

١٨٥٦ تاریخلی پروتوقولده بومسئله حقندهمندرج فقرهنك متنی بروجهزیردر:

« قاپیتولاسیونلرك، دردست عقداولان معاهدهنك بردرجهیهقدرنهایتویرهجکی آکلاشیلان برحال وموقعك ایجاباتنه کوره عقد وتنظیم ایدلدیکنی ، عهود عتیقهٔ مذکوره جملهٔ احکامندن اولان امتیازات شخصیه یوزندنبابعالینك حکم ونفوذی شایان اسف بردرجهده تقییدات وتحدیداته اوغرادیغنی ، آرهدهکی منافع متضادهیی تألیفهمدار وسائط وتدابیر اعتدالکارانهیه مراجعت ایتمکهلزوم اولدیغنی بارون (ده بورکهنهی) ایله دیکر مرخصلر تصدیق ایدر ایسهده کرك اجانبك ذاتاً محتاج والیوم حائز اولدقلری تأميناتكوکرك بابعالیجه تطبیقنهچالیشیلان تدابیردن اجانب ایچون تحصل ایتمسیطبیعی اولان تأمینات جدیدهنك بقا ودوامی ایچون بالاده ذکر اولنان تدابیر اعتدالکارانهیی ترکیهجه شعبات ادارهده اجرا ایدلمکده بولنان اصلاحاتایله مبسوطاً متناسب برصورتده اتخاذ ایلكخصوصنكده بالادهبحثایدیلن لزومدن آشاغی درجهده اهمیتی حائز اولمدیغنی اعتراف وتسلیم ایدرلر » [١]

بالادهکی ایضاحات اوزرینهمرخصلر دولتعثمانیهنكسائر حکوماتایلهمناسباتنی تنظیم وترکیهده متمکن اجانبك شرائط اجتماعیهسنی تعیین ایلین قاپیتولاسیونلری یکیدن تدقیق ایتمك لزومنده اتحاد واتفاق ایدرك مسئلهٔ مذکورهیی تدقیق وتذکره مأمور اولمق اوزره مصالحهنك عقدینی متعاقب درسعادتده برقونفرانس اجتماعی ایچون تمنیاتده بولندیلر. معمافیه بوتمنی اولجه اظهار اولنان تمنیات سائره مثللو قوهده قالمغهمحکوم اولهرق مسئله برحادثهٔ دیپلوماتیقیه حدودندنخارجه چیقمدی. زیرا مسئلهیی ساحهٔ نظریاتدن ساحهٔ فعلیاته دوکمك صرهسی کلنجه ، هرکس قاپیتولاسیونلرك تعدیلنده اوغرانیلهجق مشکلاتدن اورکدیکی ایچون ایش علی حاله قالمشدر. فیالواقع مسلمانلرك قوانین مدنیهسی احکام دینیهلری ایله اودرجه ممزوجدرکه اوروپالیلری قوانین مذکورهیه بلاقید وتأمینات تابع بولندیرمق امکان خارجندهدر. قرآن کریم آنجق مسلمانلر ایچون اولدیغندن شاید اوروپالیلرك حققضا جهتنده مالك اولدقلری امتیازاتدنقسماً فارغ اولمقطریقی اختیار وتعقیب ایدیلهجك اولورسه الیوم موجود اولان تذبذبات وتشوشاتك برقات دها تزیید ایدلمش اولهجنی وارستهٔ شبهدر.

---

[١] فرووزبرو (صحیفه ٥٦)

ايشته بونك ايچوندركه قونغردده مجتمع بولنان مرخصلرك بيانات خير خواهانه‌سی اوزرينه باب‌عاليجه بعض اميدلر حاصل اولمسنه رغماً قاپيتولاسيونلر ابقا اولنمشدر . ينه‌بوندن طولاييدركه ١٨٦١ سنه‌سی نيسانناك يكرمی طقوزنده تركيه ايله فرانسه آره‌سنده عقد ايديلن معاهده زيرده‌كی برنجی‌ماده ايله‌باشلايور:

« عهود قديمه ايله فرانسه سفائنی وتبعه‌سنه اعطا اولنان كافهٔ‌حقوق وامتيازات ومعافيات عهود مذكوره‌نك اشبو مقاوله‌نامه ايله تعديل اولنه‌جق اولان شرائطی بالاستثنا تصديق قلنمش وبرده طرف دولت عليه‌دن بالجمله دول‌سائره تبعه وسفائنه الحالةهذه اعطااولنان ومستقبلده اعطا اولنه‌بيله‌جك كافهٔ حقوق وامتيازات‌ومعافياته فرانسه‌تبعه وسفائننك دخی بحق حائز ونائل اولملری مخصوصاً مقرر بولنمشدر. »

حالبوكه بالاده‌كی ماده‌ده مذكور اولان تعديلاتك هيچ بری حق قضايه عائد دكلدر. همان همان‌عين‌زمانده دولت عثمانيه‌ايله‌انكلتره ، ايتاليا ، روسيه ، آوستريا ، مجتمعهٔ آمريقا ، پروسيا وكمرك اتحادی [آلمان‌حكومات مختلفه‌سنك عين كمرك تعرفه‌لرينی قبول‌ايتملرندن‌وجوده كلن اتحاداقتصادی Zollverein‌يه داخل حكومتلر] آره‌سنده عقد اولنان معاهداتك كافه‌سنده عهود عتيقه ايله حكومات مذكوره تبعه‌سنه تأمين ايديلن امتيازاتك شك وشبهه‌دن عاری برصورتده تصديق‌وتأكيدينه متعلق برماده مندرج بولنيور [١] .

تحديدات وتقييدات مذكوره مدنيت‌عيسويه‌نك آداب وعادات اسلاميه ايله اصلا وقطعا توافق ايتمديكنك اوروپاجه درك وتعقل ايدلمسيله ايضاح‌اولنه بيلير. مع‌مافيه انكار اولنه‌مازكه تركيه تطبيق اصلاحات خصوصنده‌كی مواعيدينی انجاز وايفاده ادوارماضيهٔ‌تاريخيه‌سنك هيچ برنده‌كوسترمامش‌اولديغی‌درجه‌ده برثبات وحسن‌نيت ابراز ايتمشدر. درسعادت ، ازمير ، اسكندريه وقاهره كبی بلاد جسيمه‌ده تأسيس اولنان تجارت وضابطه محاكم مختلطه‌سنك لزوم وفائده‌سنی بحق تقدير ايدن ذات شاهانه دها ١٨٥٤ سنه‌سنده اصدار ايتديكی بر فرمان همايونده ممالك شاهانه‌نك سائر بلادنده دخی بوكبی محاكم تأسيس ايدلمسی وبونلرك تأمين ايتديكی فوائد ومحسناتدن ايالات سائره اهاليسنك دخی متنعم ومستفيد اولمسی تمنياتنی اظهار ايلدی[٢]. بوندن ماعدا پادشاه ، زيرحا كميتنده‌كی ممالكه يرلشمك‌اوزره خارجدن كله‌جك مستعمرلره — بلاقيد وشرط تابعيت عثمانيه‌يه داخل اولمق اوزره —

[١] «غاوينی Gavini » نك اثرينه مراجعت اولنه . (صحيفه ١٠٤)

[٢] فروژيرو (جلد ١ صحيفه ٣٠٧)

زرع واعمار ايدلمك ايچون برمقدار اراضى توزيعى ، كنديلرينك آز چوق اوزون برمدت ايچون تكاليف اميريه‌دن وخدمت عسكريه‌دن معاف طوتيلملرى ، اجراى آينده تماميله حر وسربست براقيلملرى ضمننده ۱۸۵۷ تاريخنده برارادهٔ اصدار ايتمشدر[۱] .

۱۸۵٦ تاريخلى خط همايون ايله پادشـاه ، اجانبك ممالك عثمانيـه داخلنده اموال غير منقوله تملك وتصرف ايتملرينه نهايت مسـاعده كوسـتريله‌جكنى وعد ايده‌جك قدر ايلرى كيتدى . مذكور خط همايونده دينيليوركه :

« .... وچونكه بيع وفروخت وتصرف املاك وعقار ماده‌لرى حقنده اولان قوانين كافهٔ تبعهٔ ملوكانهم حقنده مساوى اولديغندن قوانين دولت عليه‌مه ونظامات ضابطهٔ بلديه‌يه اتباع وامتثال ايلمك واصل يرلى اهالينك ويردكلرى تكاليفى ويرمك اوزره سلطنت سـنيه‌م ايله دول اجنبيه بيننده ياپيله‌جق صور تنظيميه‌دن صكره اجنبى‌يه دخى تصرف املاك مساعده‌سنك اعطا اولنمسى ..... »

بو ، امام‌المسلمين طرفندن كوسـتريلن فوق‌العاده برمسـاعده ايدى . مشار اليهك بويولده برمسـاعده‌ده بولنمسى علما قسمنك حسـيات دينيه‌سنى جريحه‌دار ايتمش اولسـه كركدر . زيرا تركيه‌ده تصرف املاك مسـئله‌سى قوانين شرعيه‌يه تابعدر . كفار ، ديار اسـلامده اصلا وقطعا اراضى صـاحبى اوله‌مازلر . مع مافيه اوروپاليلر اوزمانه قدر قانوناً تركيه‌ده اموال‌غيرمنقوله‌يه صاحب اوله‌مدقلرى حالده ـ اولجه بالمناسـبه بيان ايدلديكى وجهله ـ حيله طريقيله بوكا فعلاً موفق اولمقده ايديلر . بوصورتله تركيه‌ده تصرف املاك ايدن يالكز مؤسسات دينيه دكل ايدى ؛ برطاقم اشـخاص خصوصيه دخى كاه برنام مستعار طاقمق وكاه كنديلرينـه ترك سوسنى ويرمك صـورتيله اموال غير منقوله صـاتون آله‌بيلمكده ايديلر . نهايت ۱۸٦۷ تاريخلى قانون بالفعل موجود اولان بوتعاملى قانون شـكلنه افراغ ايدرك اجانبك ممالك عثمانيـه‌ده اموال غير منقوله تملك ايتملرينه مساغ كوسـترديكى زمان باب عالى ، سـند خاقانى استحصال ايده‌بيلمك ايچون كنديلرينـه وقتيله فضولاً عثمانلى تبعه‌سى صفتنى ويرمش اولان اجانبك سندات مذكوره‌يى تبديل ايتملريله يدلرينه اعطا اولنه‌جق يكى سـندلرده تابعيت حقيقيه‌لرينك قيد واشارت ايدلمسـنه دوى موافقت كوستردى .

[۱] ٤ نيسان ۱۸۵۷ تاريخلى (مونيتور) جريدهٔ رسميه‌سنه مراجعت اولنه (صحيفه ۳۷٤)

معمافيه بوكا دقت ايدلسـون كه ١٨٥٦ تاريخلى خط همايونده درميان اولنان مواعيدى نهايت قوه‌دن فعله چيقاران بوتصرف املاك قانوننك صـدورينه قدر تام اون‌برسنه ، يعنى ١٨٦٧ تاريخنه دكين بكلمك لازم كلدى : بواون‌برسنه‌لك مدت ظرفنده حكومتلر خط همايونده اخبـار واعلان ايديلان اصلاحاتك تطبيقنى تأمين ايچون ذات شاهانه نزدنده تضييقات اجراسندن خالى قالمديلر ؛ پادشاه ايسه بالمقابله حكوماتى قاپيتولاسيون معاهداتنده بعض تعديلات اجراسـنه سوق وامالة ايتمك املیله اصلاحات موعوده‌نك تطبيقنى تأخير ايديوردى . مشـار اليه كندى حكم ونفوذينه وقوانين عثمانيه‌يه تابع اولميـان برقسم خلقه ممالك عثمانيـه‌ده حق تصرف بخش ايتمك قابل اولمديغنى سويليوب طوريوردى . معمافيه عالى پاشانك ٣ تشرين اول ١٨٦٢ تاريخنده وقوع بولان شكايت آميز تبليغاتنه جواباً سفرا باب‌عالى‌يه مشترك برنوطه ويره‌رك بونده معاهدات سـابقه ايله اجانبه اعطا اولنان تأميناتك ابقـا ايديله‌جكى بيان ايله برابر معافيات مذكوره‌نك ، كندى نظرلرنده ، پادشاهك حقوق حكمرانيسـيله پك اعلا تأليف اولنه‌بيله‌جكى فكر ومطالعه‌سـنى درميان ايتمشلردر .

دول معظمه‌نك مقـاومت مشتركه ومتحده‌سى قارشوسـنده باب‌عالى سرفرو ايتمكه مجبور اولدى . ١٨٦٧ تاريخلى فرمانك برنجى ماده‌سـنده اجانبك ـ حجاز ولايتى مستثنا اولمق اوزره ـ ممالك عثمانيه‌ده اسلاملر مثللو اموال غيرمنقوله تملك وتصرف ايتمـك حقنى حائز اوله‌جقلرى بيان اولنمشـدر . پيغمبرك محل ولادتى اولان ومشار اليهه عائد خاطرات ايله مالا مال بولنان مدينه ومكه كبى ايكى شهرى احتوا ايلين برخطه‌نك مستثنا طوتيلمسنده‌كى حكمت ميدانده‌در . خطهٔ حجازيه‌ده خرسـتيانلرك صاحب املاك اولملرينه جواز كوسـترمك قابل‌مى ايدى ؟ بويله براحتمالى تصور ايتمك عالم اسـلامك حسيات دينيه‌سنى غليانه كتيرمك ايچون كافى ايدى .

عينى فرمانك بشنجى ماده‌سـنده حق تصرفك اسـتعمالى ايچون باب عاليجه درميان اولنان تكليفات دول اجنبيه طرفندن قبول ايدلمدكجه تصرف املاكه عائد قانونك احكامندن اجانبك مستفيد اوله‌ميه‌جغى بيان ايدلمشـدر . بوماده‌نك احكام مندرجه‌سى نتيجه‌سى اوله‌رق برسـنه صكره ، يعنى ١٨٦٨ سـنه‌سى حزيرانك طقوزنده فرانسه ايله تركيه آره‌سنده تصرف اراضى مسئله‌سنده بينلرنده ائتلاف حاصـل اولديغى مبين بر پروتوقول عقـد وتنظيم اولندى . مذكور وثيقه‌نك

اهميته مبنى بعض فقراتنك اقتباسيله اكتفا ايدلميه‌رك بورايه عيناً نقل ودرجى مناسب كورلمشدر :

٩ حزيران ١٨٦٨ تاريخلى پروتوقول صورتى

حشمتلو فرانسه ايمپراطوريله ذات حضرت پادشاهى ٧ صفر ١٢٨٤ تاريخلى قانون ايله اجانبه بخش واعطا اولنان حق تصرفك فرانسه تبعه‌سنه دخى تشميلى حقنده‌بينلرنده حصوله كلن ائتلافى بر وثيقهٔ مخصوصه ايله تأييد واعلان ايتمك آرزوسنده بولندقلرندن صلاحيت تامه‌يى حائز مرخصلرينى متنى آتيده مندرج پروتوقولى عقد وامضايه مأذون ايلمشلردر:

اجانبه اموال غيرمنقوله تملك وتصرف ايتمك حقنى بخش واعطا ايدن قانون ، معاهدات سابقه‌ايله تأييد وتصديق اولنوب صاحب‌املاك اوله‌جق اجانبك بوندن بويله دخى شخصلريله املاك منقوله‌لرينى متكفل بولنان معافياته هيچ بروجهله ايراث خلل ايتميه‌جكدر .

حق تصرفك اجانبه بخش و تشميلى آنلرك ممالك عثمانيه‌ده يراشمك اوزره اسكيسنه نسبتله دها كثرتلى كلملرينى موجب اوله‌جغندن تصرف املاك قانوننك حين تطبيقنده بعض مواقعده بر طاقم مشكلاته تصادف ايديله‌جكنى كشف وتخمين ايدن حكومت سنيه مشكلات مذكوره‌نك اسباب رفع وازاله‌سنى شمديدن احضار واستكمال ايتمش اولمق ايچون زيرده‌كى مقرراتى اتخاذ ايتمكى جملهٔ وظائفندن بيلير . شويله‌كه :

عثمانلى اراضيسنده مقيم هر هانكى بر فردك اقامتكاهى تعرضدن قطعياً مصون اولديغى وصاحب بيتك مساعده‌سى اولمقسزين اقامتكاه مذكوره — مقام عائدندن بر امر مخصوص تلقى ايدن ورفاقتلرنده يا محلى حاكم وياصلاحيت تامه‌يى حائز بر مأمور بولنانلر مستثنا اولمق اوزره — خارجدن هيچ كيمسه داخل اوله‌مديغى مثللو تبعهٔ‌اجنبيه‌نك مساكنى‌دخى — معاهدات منعقده احكامنجه — تعرضدن مصون اولوب مأمورين ضابطه رفاقتلرنده خانه صاحبنك منسوب اولديغى قونسلوس ويامومى‌اليه قونسلوسه وكالت ايدن بركيمسه بولنمدقجه اورايه قطعياً داخل اوله‌مزلر .

اقامتكاهدن مقصد اقامت اولنان خانه ايله مشتملاتى ، يعنى خدمتكاران دائره‌سى ، حولى ، باغچه وخانه‌يه ويا باغچه‌يه ملاصق اولوب ديوار ، تخته پرده ، چيت ... الخ ايله چويرلش عرصه‌در . بواقسامدن غيرى اقسام اقامتكاهدن خارج عد اولنور .

قونسلوسك اقامت ايتديكى بلده‌دن طقوز ساعتدن دون بر مسافه‌ده كائن مواقعده مأمورين ضابطه — بالاده بيان ايدلديكى وجهله — قونسلوس موجود اولمينجه بر اجنبينك خانه‌سنه داخل اوله‌مازلر .

مع مافيه قونسلوس تحرىٔ مسكنده حاضر بولنمق ايچون كنديسنه بر مراجعت واقع اولدقده بونى‌درحال قبول‌ايتمكه‌مجبوردر. شوصورتله‌كه تحرىٔ‌مسكن‌معامله‌سنده حاضر بولنمسى لزومى مومى‌اليهه تفهيم ايدلديكى آندن اعتباراً ياكنديسنك بالذات وياوكيلى اوله‌جق كيمسه‌نك محل تحرى‌يه كيتمك اوزره قونسلوسخانه‌يى ترك ايتديكى آنه‌دكين‌اعظمى اوله‌رق يارم ساعت كچه‌جكدر. بوندن مقصد اجراآت حكمتى يكرمى‌درت ساعتدن فضله تأخره اوغراتمامقدر .

قونسلوسك اقامت ايتديكى بلده‌دن طقوز ساعت ويا طقوز ساعتدن فضله بعد مسافه‌ده كائن محللرده حكومت محليه‌نك طلبى اوزرينه مأمورين ضابطه ، رفاقتلرنده قونسلوسخانه مأمورى بولنمديغى وآنجق ناحيه اختيار مجلسى اعضاسندن اوچ كشى اولديغى حالده بر اجنبينك خانه‌سنه داخل اوله‌بيله‌جكلردر. شوقدركه مأمورين مومى اليهم بوحق آنجق قتل ، حريق ، مسكون برخانه‌ده سلاح بدست اوله‌رق ويا آلت مخصوصه‌ايله سرقت، ليلاً سرقت ، عصيان مسلح ، قلبزنلق كبى ميدانه اخراجى ضرورى اولان ماهيت مبرمه ومستعجله‌يى حائز بولنان احوال فوق العاده وقوعنده استعمال ايده‌بيله‌جكلردر . مأمورين ضابطه‌نك بو حق دخولى ميدانه اخراجى لازم كلن جنايت ايستر تبعهٔ اجنبيه‌دن ايستر تبعهٔ عثمانيه‌دن برى طرفندن براجنبينك خانه‌سنده ويااوخانه‌نك خارجنده ويابسائر برمحلده ارتكاب ايدلمش اولسون ينه باقى قاله‌جقدر .

احكام آنفه اجنبينك تحت تصرفنده اولوب بالاده‌كى تعريفات وجهله آنجق اقامتكاهى تشكيل ايدن اقسامه قابل تطبيقدر . اجنبينك اقامتكاهى خارجنده پوليس هيچ بر قيده تابع اولمقسزين حركات واجرآتنده تماميله سربست اوله‌جقدر . مع مافيه جنايت وياجنحه ايله مظنون اولوب تحت توقيفه آلنان شخص تبعهٔ اجنبيه‌دن ايسه معافيات شخصيه‌يه رعايت ايديله‌جكدر .

بالاده تعيين وتصريح اولنان احوال استثنائيه وفوق‌العاده‌ده تحرىٔ مسكن معامله‌سنى ايفايه مأمور اولان ضابط ويا مأمور وبونلره معاونت ايده‌جك اختيار مجلسى اعضاسى تحريات اجراسنى متعاقب بر ضبط ورقه‌سى تنظيم ايله بونى مرجع عائدينه تقديمه مجبور اوله‌جقلردر . حكومت محليه دخى اشبوضبط ورقه‌سنى اك قريب محلده بولنان قونسلوسخانه مأمورينه تبليغ ايده‌جكدر .

باب عالى بالاده ذكر اولنان احوالده محلى ضابطه مأمورينك طرز حركتنى تعيين‌ايدن بر نظامنامهٔ مخصوص قلمه آله‌جقدر .

قونسلوسخانه مأمورينك اقامتكاهندن طقوز ساعتدن فضله مسافه‌ده كائن اولوب هنوز ولايات تشكيلات عدليه قانوننك مرعى ومعتبر اولمديغى محللرده تبعهٔ اجنبيه‌نك بيك غروشى تجاوز ايتمين برمطلوبدن طولايى تحدث ايدن دعوالريله نهايت بشيوز غروش جزاى نقدى‌يى مستلزم قباحتلرى — قونسلوس وكيلنك غيابنده — صلح حاكمى وظيفه‌سنى ايفاايدن اختيار مجلسيله قضا محكمه‌سى طرفندن رؤيت اولنه‌جقدر .

تبعهٔ اجنبيه ، بالاده بيان اولنديغى وجهله ، اعطا ايديله‌جك حكملرى استينافاً فسخ ايتديرمك اوزره هر حالده سنجاق محكمه‌لرينه مراجعت ايتمك حقنى حائز بولنه‌جقلردر . معاهدات منعقده‌يه توفيقاً قونسلوس وياكنديسنه وكالت ايدن ذات دعوانى استينافاً رؤيت ايده‌جك قضا محكمه‌سنك جلسه‌لرنده حاضر بولنه‌جقدر .

استيناف دائما اجرايى مستلزم اوله‌جقدر .

هر حالده شرائط آنفه داخلنده اعطا اولنه‌جق حكملر قونسلوس ويا وكيلنك معاونتى اولمقسزين جبراً اجرا اولنه‌ميه‌جقدر .

حكومت سنيه ، بالاده‌كى احكامك حين تطبيقنده طرفينجه تعقيب ايديله‌جك اصول محاكمه‌يى مبين برقانون تنظيم ونشر ايده‌جكدر .

تبعهٔ اجنبيه آرزو ايتدكلرى حالده، قونسلوس حاضر اولمقسزين، اختيار مجلسى وياقضا

محکمه‌سنك دائرهٔ صلاحیتی خارجنده بولنمیان دعوالرینی بوایکی محاکمدن بری طرفندن فصل ورؤیت ایتدیرمك حقنه مالك اوله‌جقلردر. آنجق کندی طرفلرندن استیناف‌دعوا وقوعنده قونسلوس و یا وکیلی مسئله‌نك تودیع اولندیغی سنجاق محکمه‌سنك جلسه‌لرنده حاضر بولنه‌جقدر.

مع مافیه، یوقاریده بیان ایدلدیکی وجهله، اجنبی کندی قونسلوسی محکمه‌ده حاضر بولنقسزین دعواسنی رؤیت ایتدیرمك ایسترایسه بوخصوصده‌کی موافقتی — معاملات قانونیه اجراسنه ابتدار اولنمازدن اول — تحریراً بیان ایده‌جکدر.

بتون بوتحدیدات وتقییداتك احوال غیر منقوله‌یه عائد مسائلدن متحدث دعاوی‌یه راجع اولمدیغی، بو منقوله دعاوینك قانوناً تعیین اولنان شرائط داخلنده فصل ایدیله‌جکی مستغنیٔ بیاندر.

محاکم عثمانیه حضورینه چیقه‌جق اجانبه ـ تبعهٔ عثمانیه مثللو ـ کندیلرینی بردعوی وکیلی طرفندن مدافعه ایتدیرمك ومحاکمه علناً جریان ایتمك کبی حقوق تأمین ایدیله‌جکدر.

مقررات آنفه عهود عتیقه‌نك تعدیل وتجدیدینه دکین ـ که‌باب عالی دول متحابه ایله بوخصوصده برائتلاف عقد ایتمك حقنی محافظه ایلر ـ مرعی ومعتبر اوله‌جقدر.

اشبو پروتوقول طرفین عاقدین مرخصلری طرفندن امضا و حکومت متبوعه‌لرینك مهریله تختیم اولنمشدر. درسعادت ۹ حزیران ۱۸۶۷

ب. بوره فوأد

بوپروتوقول ترکیه‌ده تصرف املاك امکانی فرانسزلره حاضرلمق صورتیله آنلره ممالك عثمانیه‌نك منابع اقتصادیه‌سنی کشاده بولندیرمق کبی برمقصد ایله عقد اولندی. فرانسه حکومتی، ممالك عثمانیه‌ده صاحب املاك اولان تبعه‌سنی ذات شاهانه‌نك تبعه‌سنه تمثیل ایتمکله الجای زمین وزمان ایله‌حاصل اولوب اساساً کندی عنعناتنه مغایر ومخالف دوشن برضرورته قاتلانمشدر. مع‌مافیه فرانسه، کندیسنك بوخصوصده ائتلافکارانه ومماشاتپرورانه طاورانمسی اجانبه بخش اولنان حق تصرفك کندی تبعه‌سنه دخی تشمیلنك شرائط اساسیه‌سندن اولدیغنی آکلامشدی. هیچ شبهه یوقدرکه قاپیتولاسیونلرك تضمن ایتدیکی معافیات بالاده‌کی پروتوقول‌ایله قطعیاً وصراحةً ابقا ومحافظه اولنمشدر. لکن فرانسزلرك ترکیه‌ده حائزاولدقلری معافیاتك نوع وماهیتی نه‌اولور ایسه اولسون ترکیه‌ده عقاردن تحصیل اولنان بالجمله تکالیفه ۱۸۶۸ سنه‌سندن اعتباراً تابع اولدقلری کبی تصرف املاك ماده‌سنه متعلق بالجمله قوانین ونظامات ضابطه‌یه توفیق حرکت ایله مکلف بولنمقده‌درلر. برده املاك یوزندن تحدث ایده‌بیله‌جك دعاویدن طولایی دخی محاکم عثمانیه‌یه تابع بولنیورلر.

اموال غیر منقوله‌نك اجانبك ید تصرفنده بیله اولسه کائن اولدقلری ممالك قوانیننه تابع طوتیلمسی حقوق عمومیه قواعد اساسیه‌سندندر . ترکیه امور عدلیه‌سنك صورت جریانی القای امنیت واعتماد ایده‌مه‌مسنه رغماً تصرف املاکدن متولد دعوی حقوقیه‌یی محاکم عثمانیه‌نك دائرهٔ صلاحیتندن خارج طوته‌رق قونسلوسخانه محاکمنه تودیع ایتمك مستحیل ایدی . مع‌مافیه اوروپا حکومتندن بعضیلری بو یولده‌کی مساعده‌یه برآز زور راضی اولدیلر .

فرانسه دها ۱۸٦۸ سنه‌سندن اعتباراً پروتوقولك زیرینه امضاسنی وضع ایتمشدی . لکن روسیه بونی آنجق ۱۸۷۳ده ومجتمعهٔ آمریقا ایسه برسنه‌صکره ، یعنی ۱۸۷٤ده امضالدی .

هیچ شبهه یوقدرکه پی‌درپی بتون دولتلر طرفندن قبول اولنان ۱۸٦۷ تاریخلی قانون قاپیتولاسیونلرك اساسات عمومیه‌سنده مهم بر انحراف تشکیل ایلر . اوزمانه‌قدر دولت عثمانیه ، دول عیسویه ایله عقد ایلدیکی معاهده‌لرده ، دائرهٔ مدنیت وحقوق دول خصوصیه خارجنده قالمش بسبتون آیری برمملکت عد اولنوردی . کندیسنه جبر واکراه ایله قبول ایتدیریلن مساعدات اهالیٔ اسلامیه آره‌سنده اجانبك انفراد وتجردینی تصدیق واجانب مذکوره‌یی قوانین محلیه‌نك تأثیراتنه قارشو وقایه ومحافظه ایتمکده ایدی . لکن ترکیه‌یه اوروپا ملتلرندن متشکل عائلهٔ سیاسیه واجتماعیه ایچنده برموقع تأمین ایتمك مقصدیله ممالك عثمانیه‌ده اصلاحات تطبیقنه تشبث اولندقدن صکره معاهده‌لر اسکیسی کبی عناصر آره‌سنده‌کی حدود وفروقی ادامه ایتمك وبینلرنده‌کی اختلافات ومباینانی میدانه چیقارمق کبی برمقصده معطوف اولمیوب بالعکس منافع مشترکه‌لری سوق والجاسیله مناسباته کیریشوب یکدیکریله هرکون حال تماسده بولنمغه مجبور قالان انسانلری بربرینه تقریب ایتمك کبی برفکر ونیتدن منبعث ومتولد کورینیور .

مع‌مافیه شوراسنی نظر دقته عرض ایتمك لازمدرکه ۹ حزیران ۱۸٦۸ تاریخلی پروتوقول ترکیه‌ده متمکن اجانبه عائد مساکنك تعرضدن مصونیتی کبی پك‌مهم واساسلی اولان برقاعدهٔ اساسیه‌یی ابقا ومحافظه ایتمکله برابر منسوب اولدقلری قونسلوسك حکم ونفوذینه تابع مواقعدن اوزاق برمحلده اقامت ایدن فرانسزلر ایچون بوقاعدهٔ اساسیه‌یی مهم برصورتده تحدید وتقیید ایدییور . ۱۷٤۰ تاریخلی قاپیتولاسیونك ۷۰ نجی ماده‌سی احکامنجه برفرانسزك اقامتکاهنه کیرمك قطعیاً ممنوع اولوب بوکا احتیاج حس اولندیغی زمان فرانسه سفیری

ویامحلی قونساوسی کیفیتدن خبردار ایدیله‌رك بونلر طرفندن توکیل ایدیلن اشخاص ایله برلکده فرانسزك خانه‌سنه کیریلور .

بوتدبیر یکدیکرینك مواجهه‌سنده بولنان ایکی جمعیت بشریه افرادی میانند او زمان حکمفرما اولان متقابل بر عدم اعتمادحسندن وبربرندن صاقینوب اوزاقلاشمق کبی برلزومدن منبعثدر . فرنکلر خارج ایله اختلاطی عادتا کسیلمش طار وآیری محله‌لرده ، کثیف بربیغین حالنده ، کندی قونسلوسلرینك نظارتی آلتنده یشامقده مضطر براقیلدقلری برزمانده حکومت مأمورلری طرفندن برفرانسزك خانه‌سنده تحریات اجراسنه لزوم کورلدیکی وقت یا بالذات قونسلوسك ویا طرفندن توکیل ایدیلن ذواتك تحریاتده حاضر بولنملری قونسلوسدن سهولتله طلب اولنه‌بیلیردی : لکن بوکون اسکیسنه نسبتله قات‌قات فضله اولان اجانب شمدی آرتق ممالك عثمانیه‌نك هرطرفنه یاییلمش اولدقلرندن وهرطرفده ایسه قونسلوسخانه‌لر تأسیس ایتمك امکان خارجنده بولندیغندن مأمورین ضابطه‌نك وظائفنی اشکال ایتمه‌مك ایچون بعض احوال مبرمه‌و مستعجله‌ده قونسلوسك اقامتکاهنه پك اوزاق برمحلده ساکن برفرانسزك خانه‌سنه داخل اوله‌بیلمك حقنی حکومت محلیه‌یه بخش ایتمك لزومی حاصل اولمشدر .

١٨٦٨ تاریخلی پروتوقول ١٨٥٦ تاریخلی خط همایونك برنتیجهٔ طبیعیه‌سیدر . وثیقهٔ مذکوره کرك تبعهٔ عثمانیه وکرك اجانب لهنده قرارلشدیریلان اصلاحاتی اکمال واتمام ایدییور .

خط همایونده اجرا وتطبیقی وعد اولنان اصلاحات احرارانه میانده بالخاصه شونلر ذکره شایاندر :

محاکم مختلطه‌نك تأسیسی ، اسلاملر ایله خرستیان وباسائر تبعهٔ غیر مسلمه آره‌سنده تکون ایدن بالجمله دعاویٔ تجاریه ، جزائیه وجنائیه‌نك محاکم مذکوره‌یه تودیعی ، محاکمه‌نك صورت علنیه‌ده جریانی ، طرفینك مواجهه اولنمسیله اقامهٔ شهود ایتمسی ، شهودك کندی دینلرینك مقتضیاتنه کوره تحلیف ایدیله‌رك افاده‌لرینك سیاناً قبول ایدلمسی [*] .

[*] « ... واهل اسلام ایله خرستیان وسائر تبعهٔ مسلمه میانه‌سنده ویاخود تبعهٔ غیر مسلمه‌دن مذاهب مختلفه‌یه تابع اولانلرك بربری بیننده تجارت ویاخود جنایاته متعلق ظهوره کله‌جك جمیع دعاوی مختلط دیوانلره حواله اولنوب استماع دعوی ایچون اشبو دیوانلر طرفندن عقد اولنه‌جق مجلسلر علنی اوله‌جغندن مدعی ایله مدعی علیه مواجهه اولنه‌رق بونلرك اقامه ایده‌جکلری شاهدلر تقاریر واقعه‌لرینی دائما کندی آیین ومذهبلری اوزره اجرا

مواعید مذکورەنك تأمین اجراسیچون ممالك اجنبیەدە مرعی ومعتبر اولان تجارت قانونناملریلە نظامنامەلری وبالخاصە فرانسە تجارت قانونناملەسی اساس اتخاذ ایدیلەرك محاکم مختلطەیە مخصوص اولمق اوزرە بر تجارت قانونی وجودە کتیرلمشدر [١] . ٥٣٢ مادەدن عبارت اولان عثمانلی تجارت قانوننامەسی ایکی قسمە آیرلمشدر . برنجی قسمی علی‌العموم تجارتدن ، هرنوع شرکتلرك تشکیلندن وپولیچەلردن ؛ ایکنجی قسمی ایسە تقصیراتلی وحیلەلی افلاسلردن باحثدر .

آرەدن چوق کچمەدن ، ١٨٦٠ تاریخندە تجارت محاکمنك تشکیلاتی تنظیمیلە صلاحیات ووظائفی ، خدمات داخلیەلرینی واصول محاکمەیی تعیین ایچون تجارت قانوننامەسنە بر ذیل نشر اولندی [٢] . بو محاکمك فوقندە اولەرق قابل استیناف مواد حقندە اعطا اولنان حکملری یکیدن تدقیقە مأمور اولمق اوزرە استانبولدە تجارت نظارتندە بر محکمۀ عالیە تشکیل اولندی .

قوانین موضوعۀ مذکورە ، اون‌درت فصلە منقسم و ٢٨٢ موادی حاوی بر تجارت بحریە قانوننامەسی و ١٤٠ مادەدن عبارت بر اصول محاکمات تجاریە ایلە اتمام واکمال اولندی [٣] .

اوروپا ملتلرینك تابع بولندقلری قوانیندن اقتباس ایدیلان احکامە مستند اولان بو اصلاحات عدلیەیی اجرا ایتمکلە ترکیە ، اجانب حقلرندە ایجاب عدل ونصفتك اجرا اولنەجغنە دائر تأمینات قویە ویرمك وبو سایەدە اوروپا دولتلریلە مساوات داخلندە مناسبات تأسیس ایلك عزمندە اولدیغنی اثبات ایتمك ایستەمشدر .

ایدەجکلرینی بربر یمین ایلە تصدیق ایلملری وحقوق عادیەیە عائد اولان دعاوی دخی ایالات والویە مختلط مجلسلرندە والی وقاضیٔ مملکت حاضر اولدقلری حالدە شرعاً ویا نظاماً رؤیت اولنوب اشبو محاکم ومجالسدە محاکمات واقعە علنی اجرا اولنمسی ... »

اصلاحات فرماندن

[١] فەروژیر ؛ جلد ١ ، صحیفە ٣١٢ .

[٢] فروژیرو (جلد ١ ، صحیە ٣٦٦)

[٣] « « (جلد ١ ، صحیفە ٣٨٤)

طقوزنجی فصل

باب عالینك قاپیتولاسیونلر حقنده‌كی اعتراضاتی

ترکیه‌ده ، تشکیلات اساسیه نقطهٔ نظرندن وقوع بولان تحولات وتجددات خارجدن كلن سیل مهاجرتی تزیید ایتمكله برابر عثمانلی اراضیسنده ساكن اجانب اوزرنده باب‌عالینك برنوع حكم ونفوذ احراز ایتمسی كبی برنتیجه حاصل ایتمشدر. فرانسزلر اموال غیر منقوله‌یه صاحب اولنجه ودفترخاقانی معاملاتنك كافه‌سنی ایفایه مجبور قالنجه زیر تصرفلرنده‌كی املاكه عائد دعاویدن طولایی قونسلوسلرینك معاونت وحمایه‌سنی طلب ایتمك حقندن ساقط اولدیلر . ۱۸٦۸ تاریخلی پروتوقول ایله تصدیق وتأیید اولنان ۱۸٦٧ تاریخلی قانون فرانسزلرك طلب حمایه ایچون قونسلوسخانه‌یه مراجعت ایتملرینه سدچكمشدی . باب عالی ، استرداد حق ایچون درمیان ایتدیكی مطالباتك اسعافنه طوغری آتیلمش مهم برخطوه تشكیل ایدن بوموفقیته نائل‌اولنجه بالآخره قاپیتولاسیونلرك لغوینه‌امكان حاضرلیه‌جق دهاواسع مساعداته مظهر اولمق املنه دوشدی . بو مقصد ایله اجزای متممه‌سندن اولان خدیویت مصریه‌یه ، دول غربیه‌ایله برطرز مهارتكارانه‌ده مذاكراته كیریشمك صورتیله اصلاحات عدلیه طریقنه داخل اولمسنه مساعده كوستردی . باب عالینك فكرنجه بوخصوصده‌كی تشبثات واجراآت بالضروره مختاریت عدلیه‌یی انتاج وكونك برنده بالذات كندیسنك مستفید اوله‌بیله‌جكی برمثال‌تشكیل ایده‌جك‌ایدی. دیكرطرفدن باب‌عالی‌قاپیتولاسیونلرك تطبیق احكامنه‌وبالخاصه معاهدات مذكوره‌نك یرلیلرك حمایه‌سیله قونسلوسلرك امتیازاتنه متعلق موادك اجراسنه قارشوكوندن‌كونه دها زیاده مشكلات وموانع ایقاع ایتمكده ایدی. ذاتاً ۱۸۵٦ سنه‌سنده وقوع‌بولان قونفرانسلر پارس معاهده‌نامه‌سنه وضع امضاایدن دولتلرك مساعدهٔ‌لطفكارانه‌سندن آرتق هرشی بكلمك جائز وممكن اولدیغی حقنده تركیه‌ده برامید تولید ایده‌جك شكل وماهیتده دكلمی ایدی ؟

باب‌عالی ٧ تموز ۱۸٦۹ تاریخیله درسعادتده‌كی سفرای اجنبیه‌یه ویرمش اولدیغی برمخطره‌ده قاپیتولاسیونلرك تطبیقنده وقوعه كتیریلان سوء استعمالاتی صورت قطعیه‌ده پروتستو ایتمش ودیمشدركه:

«ساحهٔ تطبيقاتده قاپيتولاسيون معاهداتنه اساساً حائز اولمدقلرى بر وسعت والاستيقيت ويرلديكى ومعاهدات مذكوره ايله بخش اولنوب ذاتاً استثنائى برماهيتده بولنان امتيازات صانكه كافى دكل ايمش كبى برده مشكلات دائمه‌يه سببيت ويرن بعض سوءاستعمالات وقوعه كتيرلديكى معلومدر.»

باب عالى بو مخطره‌ده دول اجنبيه‌نك تبعهٔ عثمانيه‌دن اولان افراده حمايه‌لرينى تشميل وآنلره «اجنبى محميسى» صفتنى اضافه ايتمك حقنى حائز اولمدقلرينى و آنجق سفارتخانه‌لرده‌كى ترجمانلرله يساقجيلرك بو حمايه‌دن مستفيد اوله بيله‌جكلرينى ادعا ايديبيور.

باب عالى تبعهٔ اجنبيه‌نك ويركوى شخصى ايله ذاتاً اورته‌دن قالديرلمش اولان رسوم كيفيه‌دن معافيتلرينى تصديق واعتراف ايتمكله برابر آنلرى املاك ويركوسنه تابع طوتيور. بو ويركونك تأديه‌سى اجانبك تركيه‌ده اموال غيرمنقوله اشترا ايده‌بيلملرينك شرائط اصليه‌سندن برى ايدى. بوندن بشقه معاهدات جديده ايله تحت نظام وانتظامه آلنان تجارت خارجيه مستثنا اولمق اوزره سائر احوالده اجانبدن كندى تبعه‌سندن آلديغى نسبتده ويركولر تحصيل ايتمك ادعاسنده بيله بولنيور.

باب عالى، دول معظمه‌يه طوغريدن طوغرى‌يه وكالت ايدن ذواتك مواد حقوقيه وجزائيه‌ده حائز اولدقلرى خارج ازمملكت امتياز مخصوصندن كنديلرى‌ده‌نخى مستفيد اولملرى لازم كله‌جكى يولنده قونسولسلر طرفندن درميان اولنان مدعيانك شايان قبول اوله‌ميه‌جغنى ادعا ايتمكده تدرايلرى‌يه وارييور. قونسولسلردن بيله بو امتيازى نزعه قالقيشان بر حكومتك ترجمانلر ايله «ممتاز» دنيلن مأمورلرى بوندن بسبتون محروم عد ايتمسى طبيعيدر.

مع مافيه باب عالى، ١٧٤٠ تاريخلى قاپيتولاسيونك ٧٠ نجى ماده‌سنده مصرح اولديغى وجهله، اجانبه عائد مساكنك تعرضدن مصونيتنى قبول ايتديكى كبى اجانب ايله تبعهٔ عثمانيه آره‌سنده متكون دعاوينك حين رؤيتنده ترجمانك حاضر بولنمسنه موافقت كوستريبور. شو قدركه ترجمانك حكام بيننده‌كى مذاكرات صره‌سنده حاضر بولنمق يولنده‌كى ادعاسنك مقبول اوله‌ميه‌جغنى وكنديسنك محكمه‌دن چكيلوب بو صورتله جريان محاكمه‌يى انقطاعه اوغراتمسنه جواز كوستريله‌ميه‌جكنى ايلرى سوريبور.

مخطره‌نك صوك فقره‌سى بروجه آتيدر:

«قاپيتولاسيونلرك امور دولتك محور لايقنده جريانه وممالك عثمانيه‌ده مدنيتك

تدريجاً انتشارينه قارشو نه‌درجه بيوك برمانع تشكيل ايتديكنى بالدفعات اثبات ايلدك . حكومت‌سنيه ، قاپيتولاسيونلردن متولد محاذير يوزندن برقات دها وخامت كسب ايلين سوء استعمالاتك دوامنه اغماض عين ايتسه هم وظيفه‌سنده قصور ، هم‌ده شرف وحيثيتنى اخلال ايتمش اولور » [١] .

تبعهٔ عثمانيه‌نك دول‌اجنبيه طرفندن‌حمايه‌سى بحثنده‌بالمناسبه شونى‌ده سويليه‌لم كه تبعهٔ مذكوره‌يى حاكم طبيعيلرندن غيرى‌برحق قضايه تابع طوتمق وآنلره اجانبه مخصوص تأميناتى اعطا ايلك كوجلكله قبول اولنور برنظريه‌در. بدايتده آنجق سفيرلرله قونسلوسلرك معيتنده استخدامنه لزوم كوريلن يرليلره بويولده تأمينات اعطاسنه روى رضا كوسترلمشدى .

١٨٦٣ تاريخنده ايلك دفعه اوله‌رق باب‌عالى ايله دول اجنبيه آره‌سنده‌بوبابده بعض اصلاحات اجراسى تقررايلمشدى . لكن مأمورين محليه‌نك افعال واجراآت كيفيه‌سندن خلاص اولمق اميد واحتمالى يرليلر اوزرنده مقاومتسوز برتأثير اجرا ايتديكندن دول اجنبيه‌نك زير حمايه‌سنه كيره‌مين تبعهٔ عثمانيه تابعيت اجنبيه‌يى احرازه چاليشيورلردى. مع‌مافيه باب‌عالى بومسئله حقنده ١٨٦٩ سنه‌سنده ايكنجى برقانون نشر ايتمكله يرليلرك بويولده‌كى تمايلات وتشبثاتنه سد چكدى . قانون مذكور احكامنه توفيقاً حكومت متبوعه‌سنك مساعده‌سنى استحصال ايتمكسزين تبعهٔ عثمانيه‌دن هيچ‌كيمسه اجنبى بردولتك تابعيتنه داخل‌اوله‌ماز. فرانسه‌حكومتى يوبابده ، خارجيه نظارتنده‌كى حقوق مشاورلكنك رأى وموافقتنى استحصال ايتدكدن‌صكره بالاده‌كى قانونى قبول وتصويب ايتديكنه دلالت ايلين برتبليغنامه نشر ايتمشدر . بوتبليغنامه‌ده دنيليوردى‌كه:

« تابعيت قانون عثمانيسى على‌العموم حقوق دوله مغاير احكامى احتوا ايتمديكى كبى قاپيتولاسيونلر ايله تصديق وعادات وتعاملات ايله تأييداولنان حقوق‌وامتيازاته دخى ايراث نقيصه ايليه‌من . » [٢].

يرليلرك حمايه‌سى مسئله‌سى باب‌عالى ايله دول اجنبيه وكيللرى آره‌سنده خيلى اختلافات ومناقشاته ميدان آچش اولديغندن بوحق حمايه‌نك حدودينى تعيين‌ايدن ١٨٦٣ تاريخلى نظامنامه‌يى بورايه عيناً درج ايتمكى مناسب كوردك :

---

[١] آريستاركى بكك « مجموعهٔ قوانين عثمانيه » نامنده‌كى اثرينك جلد ثالثى .

[٢] « قوغوردان V.Cogordan »ك « مناسبات بين‌الملل نقطهٔ نظرندن مليت » نام اثرندن (صحيفه ٢٢٨) .

ممالک عثمانیه‌ده بولنان دول اجنبیه قونسلوسلقلری حقنده تنظیم اولنان ۲۳ صفر ۱۲۸۰ تاریخلی نظامنامه

— ۱ —

قونسلوسلقلر آتیده تعیین اولنان مقدار یرلیدن امتیازلی مأمورلر استخدام ایده‌بیلیرلر. یعنی باش قونسلوسلقلر ویاخود مقر ایالتده بولنان قونسلوسلقلر دردر وباش قونسلوسلقلره تابع قونسلوسلقلر اوچر وقونسلوس وکالتلری ویاخود قونسلوس مأمورلری ایکیشر ترجمان ویساقچی استخدام ایده‌بیلیرلر . بالاده تعیین اولنان عدد کافی اولمدیغی حالده ذکر اولنان قونسلوسلقلر درسعادتده بولنان سفارتلرینه مراجعت ایدرک آنلر باب عالی‌یه بیان کیفیتله برلکده قرار ویره‌جکلردر .

— ۲ —

باش قونسلوسلقلر ویا قونسلوسلق مأمورلری برنجی بندده بیان قلنان مقداردن زیاده ترجمان ویساقچی استخدام ایده‌بیلوب آنجق بونلرک هیچ بر صورتله بند مذکورده ذکر اولنان دیگرلری مثللو امتیازلی عد اولنماسی متردر . فقط برنجی بندده محرر اولدیغی اوزره مقدار معینک خارجنده آلنوب استخدام اولنمسی باب عالی ایله سفارتلر بیننده قرارگیر اوله‌جق یرلیلر دیگرلری مثللو امتیازلی اوله‌جقلردر .

— ۳ —

برقونسلوسلق ویا قونسلوسلق وکالتی یرلیدن برامتیازلی ترجمان تعیین ایده‌جک اولدیغی تقدیرده بونک صفت مأموریتی تصدیقی اولنمسی رخصتی حاوی والیٔ مملکته خطاباً بر قطعه امرنامهٔ سامی استحصال ایتمک اوزره اول امرده درسعادتده بولنان سفارتنک وساطتنه مراجعته مجبور اوله‌جغندن بوندن بویله مأمورین محلیه‌نک او مثللو امرنامهٔ سامی اولمدقچه هیچ برشخصک ترجمان صفتنی طانیملری ممنوعدر .

— ٤ —

درسعادتده جاری اولدیغی وجهله باش قونسلوسلقلر تعیین ایده‌جکلری یساقچیلرینی اسملریله والیٔ ایالات طرفنه بیان واشعار ایدوب والی دخی بالاده بیان اولنان مقداره قدر بونلرک اسامیسنی قیدایتدیروب صفتلرینی تصدیق ایده‌جکی مثللو سائر قونسلوسلقلر وقونسلوس وکالت ومأموریتلری دخی تعیین ایده‌جکلری یساقچیلرک طانیمسی رخصتی حاوی تابع اولدقلری باش قونسلوسلقلر واسطه‌سیله والیٔ ایالت طرفندن محلی مأمورلرینه خطاباً تحریرات استحصال ایده‌جکلردر .

— ٥ —

حمایت موقته تحتنده بولنان قونسلوسخانه خدمه‌سی عادی تمیلرک نائل اولدقلری حقوقدن مستفید اوله‌جقلر وتکون ایده‌جک جنایت دعوالرنده مأمورین محلیه بونلر حقنده دخی درسعادتده جاری اولان اصول حمایتکاریدن سرمو انحراف ایتمیه‌رک دیگرلری حقنده جاری اولان اصول محاکمه اجرا قلنه‌جقدر. شو صورتله‌که بونلر اثنای محاکمه‌ده تابع اولدقلری حکومت طرفندن اقتضا ایدن معاونته بلا مانع مظهر اوله‌جقلردر . قونسلوسلقلرک امتیازلی

مستخدملرینك حمایتی شخصلرینه منحصر ومأموریتلرینه مشروط اولوب بو حمایت خدمتدن انفصاللری ویاخود وفاتلریله زائل اوله‌جق ومدت حیاتلرنده اقربا وتعلقاتلرینه ووفاتلرندن صکره ورثه‌لرینه انتقال ایتمیه‌جکدر . اشبو مستخدمین ممتازه عهود قدیمه‌نك مساعد اولدیغی کافهٔ معافیاتدن استفاده ایده‌جك و فقط املاك ویرکوسیله بالذات ویاخود بدلاً خدمت عسکریه‌دن معاف اوله‌میه‌جقلردر . مع‌مافیه بو مقوله یرلیلرك خدمتیله قونسلوسلری نزدنده بش‌سنه دها اقامتلری خدمت عسکریه‌لری مدتنه محسوب ایدیله‌جك ومستخدمین مرقومه‌دن قونسلوسلر خدمتده بولنوبده عساکر ردیفه سلکنه ادخال اولنه‌جق کسان عساکر مذکوره‌نك جلبنده قونسلوسك خدمتدن آلنه‌میه‌جقدر .

— ۶ —

یرلیدن هیچ بر کیمسه بر اجنبی دولتنك قونسلوس وکیلی ویاخود مأموری تعیین اولنه‌میه‌جقدر. معاملات تجاریه‌دن‌نشأت ایتمش بعض اسباب مجبره‌یه مبنی برمحلده قونسلوسلق بشقه‌سنه ویریله‌میوب مطلقا تبعهٔ دولت علیه‌دن برینه توجیه اولنمق لابد کورندیکی حالده بویله برحال استثنائیده تعلق اوله‌جق دولتك درسعادتده مقیم سفیری واسطه‌سیله بو بابده باب عالی ایله مذاکره ایلمسی جائز اوله‌جقدر . مع مافیه بویله بر استثنا مجرد طرفیندن مصدق لزوم حقیقی‌یه مبنی‌موقتاً قبول اولنه‌جغندن شو‌استثنایی مستلزم اولان حالات برطرف اولدیغی کبی قونسلوسلغه تعیین قلنمش اولان یرلینك تبدیلنه مبادرت اولنه‌جق ومرقوم یرلینك ختام مأموریتنده بولنمش اولدیغی دولتك حمایتنی ادعا ایده‌میه‌جکدر .

— ۷ —

هیچ برقونسلوس وکیل ومأموری درسعادتده بولنان سفارتی واسطه‌سیله دیوان همایوندن سابقی مثللو کندیسنه رخصتنامهٔ مأموریت اوله‌جق برات عالی‌یی استحصال ایتمدکجه ایفای مأموریت ایده‌میه‌جکدر .

— ۸ —

تبعهٔ دولت علیه‌دن هیچ برکیمسه تبعهٔ اجنبیه نزدنده مستخدم اولقدن ناشی سلطنت سنیه‌نك تحت حکومتندن چیقه‌میوب بو مقوله‌لرك یالکز یدلرینه مودوع اولان مصالح اجنبیه اجنبی دولت حمایتندن استفاده ایده‌جکدر . تبعهٔ دولت علیه‌دن بریله عقد شرکت ایدن ویاخود او کیمسه‌یه برمصلحت مخصوصه احاله ایلیان تبعهٔ اجنبیه دولت علیه تبعه‌سنه بروجه محرر تودیع ایده‌جکلری مصالحی مأمورین محلیه‌یه طانیتدیرمق ایچون اول امرده تجارت مجلسنده موافق اصول برسند عقدوتنظیم ایتمکه مجبور اوله‌جقدر. اکر مصلحت‌تجارت محکمه‌سنده سنده‌ربط اولنه‌جق مقوله‌دن دکل‌ایسه‌اوحالده قیدایتدیرمك ایچون‌اولجه حکومت محلیه‌یه خبر ویریله‌جکدر .

— ۹ —

بر منوال مشروح خصوصات اجنبیه ایله مشغول اولان تبعهٔ دولت علیه محول عهده‌لری اولان مصالح اجنبیه خارجنده صفت تابعیت سلطنت سنیه‌دن برآن خالی اوله‌میوب مصالح مخصوصه‌لری وذاتلری حکومت دولت علیه‌یه تابع‌بولنه‌جقلردر . بوشروط تبعهٔ اجنبیه‌نك شرکاسنه وخدمتلرنده بولنان کسانه دخی شامل اوله‌جقدر . فقط مأمورین

روحانيه واجنبی مناسترلرينك قونسلوسخانه‌لرده مستخدم مأمورين مثللو حمايت موقته امتيازاتنه نائل اولمق اوزره برمتولی وبر ترجمان استخدام ايتملرينه مساعده اولنه‌جقدر .

— ١٠ —

دول اجنبيه قونسلوسی و قونسلوس وكيللری تبعهٔ دولت عليه‌دن دكانجيلر ودكانلر حقنده بوندن بويله حمايت اجرا ايده‌ميه‌جكلردر .

— ١١ —

هرنه‌قدر مستخدمين ممتازه قونسلوسخانه معيتنده بولندقلری اثناده ظهور ايتمش اولان هردرلو دعاويدن طولايی كنديلرينی تعرضدن مصون عدايتملری لازم كلبرايسه‌ده بوقاريده‌كی بندلرده بيان اولنديغی وجهله اومقوله مستخدمينك حائز اولدقلری حمايت مطلقا شخصلرينه وفعلا خدمتلرينه مخصوص اولوب بناءً عليه هيچ بر حالده عنوان صورتيله بر كيمسه‌يه ويريله‌ميه‌جكی مثللو مأموريتلرندن انفصاللرندن صكره حكمی قاليه‌جغی مقرردر . مأمورين محليه ايله قونسلوسلر طرفلرندن بالاتحاد بوصنفدن اولان مميزلك مدت خدمتلرينك ختامنده خزينهٔ جليله‌يه بقايالری تحصيله مجبوريت قالمامق اوزره متصرف اولدقلری املاكلر ايچون لازم كلن ويركويی وقتيله تأديه وايفا ايتملرينه دقت ونظارت اولنه‌جقدر. برده او مقوله مميزلر تحت حمايتده بولندقجه يالكز املاك ويركوسيله تبعهٔ اجنبيه‌نك مكلف اولدقلری تكاليف تأديه ايتمری لازم كله‌جكی وبناءً عليه زير حمايه‌ده بولندقلری مدتده نظاماً مكلف اولدقلری ويركودن طولايی اشبو حمايه‌نك انسلابنده كنديلرندن بقايا طلب اولنه‌ميه‌جغی دخی مقرردر .

— ١٢ —

قونسلوسلرك يرليدن اولان خدمتكارلری مستخدمين ممتازه صنفنه داخل اولمدقلرندن قطعياً حمايه‌يه استحقاقلری اولميه‌جقدر . معمافيه بونلر حقنده قونسلوسه ايفاسی اقتضا ايدن حرمت ورعايته موافق صورتده معامله اولنوب اخذ وتوقيفلری حالنده خدمتنده بولندقلری قونسلوسلره‌ديوليله ووقتيله معلومات ويريله‌جكدر.

— ١٣ —

حمايهٔ موقته تحتنده بولنان كسان برجنحه ويا جنايت ارتكاب ايدرك مأمورين محليه طرفندن طلب اولندقده درحال مأمورين اجنبيه طرفلرندن حكومته تسليم اولنه‌جقدر .

٢٣ صفر سنه ١٢٨٠

الآن مرعی الاجرا اولان بونظامنامه‌نك مطالعه‌سندن آكلاشيله‌يغنه كوره باب عالی حكم ونفوذينی محافظه خصوصنده كوندن كونه متزايد بر غيرت وعصبيت كوسترمكده و وقتيله تبعهٔ عثمانيه‌نك بر صنف مخصوصی حقنده قونسلوسلر طرفندن واسع بر مقياسده اجرا اولنان حق حمايه‌يی مهما امكن تحديد و تقييده ساعی اولمقده‌در .

كندی تبعه‌سی اوزرنده حكم ونفوذينی احراز و تأسيسه چاليشمق حكومت

عثمانیه‌نك اویله برحق قطعیسی و صریحی ایدی‌که بو حقه جداً اعتراض ایلك هیچ کیمسه‌نك خاطرندن کچه‌مزدی . لکن حکومت عثمانیه دها یقین بر زمانده قاپیتولاسیونلر تشکیلاتنی اساسندن صارصمق استعداد تهدیدکارانه‌سنی کوسترن وبالاده ذکری کچن تشبثدن قات قات مهم و وخیم عد ایدلمکه شایان اولان دیکر بر تدبیرده بولنمغی تصور ایلدی‌که اوده ، معاملات تجاریهٔ داخلیه مستثنا اولمق اوزره ، اجانبدن تبعهٔ عثمانیه‌دن آلنان نسبتده ویرکو تحصیلنه قالقیشمقدن عبارتدر.

عهود عتیقه‌نك فرانسزلره تأمین ایتدیکی الك قیمتدار فوائددن بری مأمورین محلیهٔ عثمانیه‌نك کیفی و فضولی بر صورتده یرلیلره بول بول تحمیل ایتدکلری تکالیفدن اجانبك معافیتی کیفیتیدر . بو معافیت مقتضاسی اوله‌رق باب عالی ممالك عثمانیه‌ده جاری طرح وجبایت تکالیف اصولنده اجانبه تعلق و تماس ایده‌جك تعدیلات اجرا ایتمك ایستدیکی حالده دول اجنبیه‌نك بو خصوصده‌کی موافقتنی استحصاله مجبوردر .

قاپیتولاسیونلرك متنی لایقیله تدقیق ایدیلیر ومعاهدات مذکوره آره‌سنده‌کی مطابقت تامه‌یه دقت اولنور ایسه آنلری عقده مأمور فرانسز رجالنك کندی ملتداشلرینی خراج ، قصابیه ، تکالیف عرفیه ، یساق قولی ، سلامتلك رسمی وباج اسملریله یاد اولنان رسوم و تکالیفدن معاف و بری قیلمق خصوصنده نه درجه اعتناکار طاوراندقلری آکلاشیلور .

ترکیه ، اوروپا آهنك دولیسنه تدریجاً داخل اولدقجه کندی مملکتنده‌جاری اولان طرح تکالیف اصولنی تبدیل وتکالیف قدیمه وکیفیه‌نك یرینه دها معقول اولان برطاقم یکی ویرکولر وضع ایتمك مجبوریتنی حس ایتمش اولمسی طبیعیدر . مع‌مافیه شوراسی نظردقتدن دور بولندیرلمامليدرکه قاپیتولاسیونلر اساساً ویرکوی شخصیدن بشقه برشی اولمیان خراج ایله ینه خراجدن فرقی اولمیوب سائر نامل ایله اجانبه طرح ایدلمك ایستنیلن هردرلو تکالیفدن معافیتی بر قاعدهٔ اساسیه و مطلقه اولمق اوزره اعلان وتصدیق ایلشدر .

بو اودرجه اعتراض کوتورمز وآشکار بر حقیقتدرکه باب عالی اجانبدن تحصیل نیتنده بولندیغی پاتنت ویرکوسی مسئله‌سنی ۱۸۷۵ سنه‌سنده‌اورته‌یه چیقاروب بو خصوصده کندی حقوق مشاورلرینك رأی و مطالعه‌سنه مراجعت ایتدیکی زمان مشاورلر اجانبك اساس اعتباریله هر درلو تکالیفدن معافیتنی اعتراف وتسلیم ایتمکدن بشقه برشی یاپه‌مدیلر .

واقعا: « قاپیتولاسیون معاهداتی احکامندن هیچ بری استقبالده وضع اولنه بیله جك تکالیفدن — تکالیف مذکوره ویرکوی شخصی شکل و ماهیتنی حائز اولمامق شرطیله — اجانبی صورت عمومیه‌ده و مطلقه‌ده معاف ویری قیلماز » زمیننده بر محاکمهٔ منطقیه یوروتمك صورتیله ویرکودن ویرکویه برفرق موجود اولدیغنی کوسترمك ایسته‌یه‌رك بو سلسلهٔ محاکماتدن پاتنت ویرکوسنك حد ذاتنده بر ویرکوی شخصی شکل و ماهیتنی حائز اولمقدن پك اوزاق اولوب آنجق بر مسلك و صنعتك شرائط و تکالیف مخصوصه‌سندن بولندیغی طرزنده برنتیجه استخراج ایتدیلر. مع مافیه عینی زمانده پاتنت ویرکوسنك تطبیق و تحصیلندن متحدث دعاوی‌یه سفارات اجنبیه‌نك مداخله‌سنی منع ایتمك امکان خارجنده بولندیغنی تسلیم و اعترافه مجبور قالدیلر. فی الحقیقه اجانب شخصلریله مالرینه عائد بالجمله مسائله منسوب اولدقلری سفاراتی مداخله ایتدیرمك حقنی حائز بولنیورلر. بو قاعده‌دن آنجق اجانبك ترکیه‌ده مالك بولندقلری اموال غیر منقوله‌دن متحدث مسائل و دعاوی مستثنا طوتیلمقده‌در. ذاتاً بو استثنا اوجله اجانبدن دریغ اولندیغی حالده بالآخره بالجمله حکومتلرجه تصویب و قبول ایدیلن بر مقاوله ایله کندیلرینه بخش اولنان استملاك اراضی حقنك شرط اساسیسنی تشکیل ایلمکده‌در.

معاهدات بین الملل وبالخاصه تجارت مقاوله‌نامه‌لریله تأیید و تصدیق ایدیلن دیکر بر معافیت خارجدن ترکیه‌یه ادخال ویا اورادن ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنان امواله عائد بولنیور. بین الملل تعرفه‌لر موجبنجه اموال مذکوره‌دن ادخالات و اخراجات رسومندن غیری هیچ بر رسم تحصیل اولنه‌ماز. باب عالی بوبابده‌کی حکم و قرارك اجانب لهنه بر امتیاز ماهیتنی حائز اولمیوب — امتعه آلوب صاتان کیمسه‌نك تابعیتی نه اولورسه اولسون — آنجق امواله تعلق ایتدیکنی، ممالك اجنبیه محصولاتندن بر متاعك ترکیه‌یه تبعهٔ عثمانیه‌دن بر کیمسه طرفندن ادخال اولنمسی حالنده متاع مذکوردن — طبقی تبعهٔ اجنبیه‌دن بر کیمسه‌یه عائد ایمش کبی — ادخالات رسمندن ماعدا رسم وویرکونامنه هیچ برشی تحصیل اولنمیه‌جغنی، بناءً علیه شاید آیریجه بررسم وضع ایدیله‌جك اولورایسه بونك تجارت مقاوله‌نامه‌لرنده کوستریلن ادخالات و اخراجات رسومنه تابع طوتیلان امواله دکل، علی العاده ادخالات واخراجات تجارتیله اشتغال آرزوسنده بولنان یرلی ویا اجنبی هرهانکی برشخصه طرح ایدلمسی اقتضا ایده‌جکنی ادعا ایلدی.

مع مافیه باب عالینك مراجعات وتشبثات اکیده ومتوالیه‌سنه رغماً سفارات

اجنبیه طرفندن تعیین ایدیلوب ممالك عثمانیه‌ده بیوك وكوچك مقیاسده اجرای صنعت ایدن اجانبه پاتنت ویرکوسنك تطبیق وتشمیلی حقنده‌کی لایحهٔ قانونیه‌یی تدقیقه مأمور اولان قومیسیون لایحهٔ مذکوره‌یی ، قاپیتولاسیونلرك روح وماهیتنی تغییر ومعاهدات منعقده ایله اجانبه بخش اولنان معافیاتی اخلال وتقیید ایدر بیانیله رد ایلشدر .

بوکا مقابل تمغا رسمنك تطبیقی حقنده‌کی لایحه سفارات اجنبیه‌نك او درجه مخالفتنه اوغرامدی . ١٨٩٤ سنه‌سنده حصوله کلن بر ائتلاف موجبنجه بو ویرکو اساس اعتباریله قبول ایدیله‌رك برسنه صکره باب عالی وسفارات اجنبیه طرفندن تسطیر ایدیلن بر تحریرات عمومیه ایله ممالك عثمانیه‌ده متمکن بالجمله اجانب ایچون مجبوری عد ایدلمشدر .

آرتق بونك اوزرینه حکومته ویادوائر رسمیهٔ محلیه‌یه اعطا ایدلمك اوزره کرك یرلیلر وکرك اجنبیلر طرفندن تنظیم اولنان وماهیت اداریه ویاعدلیه‌یی حائز بولنان ویامقاولات محررلکنجه تصدیقی ایجاب ایدن نه‌قدر اوراق وسندات وار ایسه کافه‌سی برنسبت تدریجیه داخلنده تمغا رسمنه تابع طوتیلدی. آنجق تبعهٔ اجنبیه‌نك کندی سفارتلریله قونسلوسخانه‌لرنده تنظیم ایتدکلری اوراق وسندات بوقاعده‌دن خارج طوتیلدی .

معافیه ویرکوی شخصی حقنده جاری اساس وقاعده‌دن انحراف طریقیله وضع ایدیلن بو ویرکونك دولته یکی بر منبع واردات تأمین ایچون دکل ، آنجق دیون عمومیه‌نك تزیید حاصلاتنه مدار اولمق اوزره قبول وتطبیق ایدلدیکی دوشونیله‌جك اولورایسه بونده‌کی استثنائیتك سبب وحکمتی آکلاشیلور . دیون عمومیه اداره‌سی نامیله معروف مؤسسهٔ مهمه‌نك ترکیه مالیه‌سنك خرابی وانهدام تامی اوزرینه ١٨٨١ تاریخنده اسهام عثمانیه اجنبی حامللرینك حقوقنی صیانت ومحافظه مقصدیله وجوده کتیرلدیکی ، بالجمله علاقه‌دار حکومتلرك دلکه‌لرندن متشکل وبرسنه فرانسز ، ایرتسی سنه انکلیز دلکه‌سنك تحت ریاستنده بولنان برمجلس اداره طرفندن اداره اولندیغی معلومدر . دول معظمه‌یی قسماً وصایت مالیه‌لری آلتنده بولنان بر مملکتده اساس وماهیتی اعتباریله عهود عتیقه‌نك روح ولفظیله تعارض و تخالف ایدر کبی کورینن بر ویرکونك وضع و تأسیسنه موافقت ایتمکه سوق ایدن اسباب کندی تبعه‌لرینك محافظهٔ منافعی قید واندیشه‌سیدر .

حكومت عثمانيه‌نك عهود مذكوره حقنده‌كى افكار وتمايلات جديده‌سنى بر قات‌دها توضيح وتنوير ايچون محاكم حقوقيه‌ده جريان ايدن دعاويده اجنبى ترجمانلرك حاضر بولنمسى مسئله‌سنده باب عالينك ١٨٩٥ تاريخنده چيقارمق ايستديكى اختلاف ومناقشه‌يى بوراده ذكر وحكايه ايده‌جكز :

دولت عثمانيه‌نك دول سائره ايله عقد ايتديكى قاپيتولاسيونلرله تأييد وتصديق اولنان فرانسز قاپيتولاسيونلرى شو اصول وقاعدهٔ حمايتكارى‌يى وضع ايلمشدى :

فرانسه دولتى تبعه‌سى ويا محميلريله تبعهٔ دولت عثمانيه‌دن اولان افراد آره‌سنده هرهانكى سببدن طولايى نه‌صورتله اولور ايسه اولسون بر اختلاف ويا محاكم حقوقيه ايله سائر محاكمه عائد بر دعوا حدوثنده مأمورين عدليهٔ عثمانيه تبعهٔ عثمانيه‌نك هيچ بر استدعا ومطالبه‌سنى قبول واستماع ، يرلى حاكم تبعهٔ مذكوره‌نك هيچ بر اخبارينى اخذ وتلقى ومحاكم عثمانيه ـ اجنبينك منسوب اولديغى سفير ويا قونسلوس وكنديسنه معاونتده بولنه‌جق وامر مدافعه‌سنى درعهده ايده‌جك سفارت ويا قونسلوسلق ترجمانى حاضر بولنمدقجه ـ دعوايى تدقيق ورؤيت ايتميه‌جك بر ومسئله‌يى قرار وحكم آلتنه آلميه‌جقدر [١] .

مع مافيه ١٨٧٥ سنه‌سنده بر يرلى طرفندن ايتاليا تبعه‌سندن بر كيمسه عليهنده اقامه اولنان بر دعوى مناسبتيله عدليه نظارتى محاكم حقوقيه رئيسلرينه بر تحريرات عموميه كوندره‌رك هيئت حاكمه مذاكراتنه فيما بعد سفارات اجنبيه ترجمانلرينك اشتراك ايتديرلمه‌مسنى امر واخطار ايتمشدر . تحريرات مذكوره‌ده ترجمانلرك

---

[١] زيرده‌كى قاپيتولاسيونلره مراجعت اولنه :

فرانسه ايله منعقد : ١٥٣٥ تاريخلى (دردنجى ماده) ، ١٥٦٩ تاريخلى (٤ نجى ماده) ، ١٥٨١ تاريخلى (١١ نجى ماده) ، ١٦٠٤ تاريخلى (٣٤ نجى ماده) ، ١٦٧٣ تاريخلى (٣٦ نجى ماده) ، ١٧٤٠ تاريخلى (٢٦ نجى ماده) .

فلمنك ايله منعقد : ١٦١٢ تاريخلى (١٨ نجى ماده) ، ١٦٨٠ تاريخلى (٣٦ نجى ماده) . انكلتره ايله منعقد : ١٦٧٥ تاريخلى (١٥ نجى و٢٤ نجى ماده‌لر) . اوستريا ايله منعقد : ١٧١٨ تاريخلى (١٨ نجى ماده) . اسوچ ايله منعقد : ١٧٣٧ تاريخلى (٦ نجى ماده) . ناپولى ايله منعقد : ١٧٤٠ تاريخلى (٥ نجى ماده) . دانيمارقه ايله منعقد : ١٧٦١ تاريخلى (٥ نجى ماده) . روسيه ايله منعقد : ١٧٨٣ تاريخلى (٥٣ نجى ماده) . ساردنيا ايله منعقد : ١٨٢٣ تاريخلى (٤ نجى ماده) . بلچيقا ايله منعقد : ١٨٣٨ تاريخلى (٨ نجى ماده) . هانزه آتيق جماهيريله منعقد : ١٨٣٩ تاريخلى (٨ نجى ماده) . پورتكيز ايله منعقد : ١٨٤٣ تاريخلى (٨ نجى ماده) . يونانستان ايله منعقد ١٨٥٥ تاريخلى (٢٤ نجى ماده) .

محاكمده حاضر بولنمق وملتداشلرينك حقوقنى مدافعه ايتمك خصوصنده‌كى حقلرى انكار ايديله‌جك قدر ايلرى‌يه وارلمامقله برابر هيئت حاكمه‌نك براى مذاكره طوپلانه‌رق حكمى احضار وترتيب ايتديكى دائرهٔ مخصوصه‌يه ترجمانلرك هيچ برحق دخولى اوله‌ميه‌جنى ، بالجمله قوانينده مكتوب ومصرح اولان بو قاعدهٔ اساسيهٔ حقوقيه‌دن شمدى‌يه قدر انحراف اولنمش ايسه بونك مسامحه وسؤ استعمال نتيجه‌سى اولديغى ، حالبوكه سؤ استعمالك هيچ بر زمان حكم قانونى‌يى حائز بولنه‌ميه‌جنى بيان ايدلمشدر .

معاهداتك بويله برطرز تفسيره اوغرادلمسنه قارشو سفارات اجنبيه اللرنده‌كى معاهداتك متنى ايله استشهاد ايدرك باب عالى‌يه متحد المآل بعض تبليغات اجرا ايتديلر . سفارتخانه‌لرك اثبات مدعا ايچون يوروتدكلرى سلسلهٔ محاكمات شويولده ايدى :

ترجمانلر كنديسيله برلكده محكمه‌يه‌قدر كيتدكلرى اجنبينك تابع بولنديغى حكومتى تمثيل ايتمكده‌درلر . ترجمانلرك وظيفه‌سى معاملات قانونيه‌نك ، اصول محاكماتك محور لايقنده جريان ايتديكنه نظارت و اعتنا ايتمكدن عبارتدر . بووظيفهٔ نظارتك ايفاسى ايسه محكمه اعضاسى مسدود الباب اوله‌رق اجراى مذاكره ايتديكى وبناءً عليه رئيس محكمه‌نك اعضاى سائره اوزرنده اجراى نفوذ وتأثير ايتمسنه امكان بولنديغى براثناده هرزماندن زياده لابددر . براجنبينك كندى قونسلوسى وياقونسلوسى نامنه ترجمان محكمه‌ده اثبات موجود ايتمدكجه محاكمه ايدلمسنى نهى ايدن عهود بين‌المللده بوكيفيت مداخله‌يه دائر صراحت موجوددر . محاكم جديده‌نك تشكيليله بويله برحقك الغا ايدلمش اولديغى مقام اعتراضده سرد اولنمشدر. لكن سفارتلر نزدنده بوصورت تفسير هيچ برزمان جاى قبول بولمدى . زيرا قاپيتولاسيون معاهده‌لرنده ذكر اولنان قاضى ايله حضورك مقامنه قائم اولمق اوزره ، صرف اجراآت داخليه‌دن اوله‌رق ، محاكم جديده تشكيل ايدلمسى محاكم عتيقه‌نك حق قضاسنه تابع اجانبك لهنده موجود تأمينات بين‌المللى حكمدن اسقاط ايتمه‌مشدر .

تجارت محاكمنك تأسيسندن بك‌چوق زمان اول ترجمانلر امور مختلطه‌يى رؤيت ايتمك اوزره رسومات امانتنده عقد مجلس ايدن قوميسيونلرك مذاكراتنده حاضر بولنمقده ايديلر . آنلرك اوراده موجود بولنملرى تحت الزمیتده اولوب بوحالدن شكايت ايتمك هيچ كيمسه‌نك خاطرينه كلمه‌مشدى . محاكم جديده‌نك حين تشكيلنده

ترجمانلرك هیئت حاكمه مذاكراتنه اشتراكلرینه دائر اولان احكام ومقرراتك تعدیلی حقنده باب عالیجه دول اجنبیه ایله هیچ برصورت ائتلاف عقد ایدلمه‌مش اولمسنه مبنی ـ حكومت عثمانیه‌نك قضی ایله حضور یرینه تأسیس ایتمك ایستدیكی محاكمه نه اسم ویریلور ایسه ویرلسون ـ بالاده‌كی احكامی احتوا ایدن معاهداتك عینیله ابقا اولندیغنه اصلا شبهه یوقدر .

اثنای محاكمه‌ده وباخصوص هیئت حاكمه آره‌سنده جریان ایدن مذاكرات صره‌سنده ترجمانلرك حاضر بولنمسندن عبارت اولان اصول وقاعده‌نك ابقا ومحافظه‌سی حق وعدلك ایجابات ضروریه ومبرمه‌سندندر . بواصول سفارات اجنبیه طرفندن وقوعه كتیریلوب باب‌عالیجه اغماض عین ایدیلن برسوء استعمالدن نشأت وتولد ایتمدیكی كبی مدید برتعاملك نتیجه‌سی دخی دكلدر . ذاتاً بویله برتعامل موجود اولمش اولسه ایدی كرك قدمی وكرك صورت تطبیقنده‌كی یكنسقلكی حسبیله مرور زمانله حقوق عادیه قواعدی صره‌سنه داخل اوله‌جقدی .

بالاده‌كی اصول اوچ عصری متجاوز برزماندنبری قاپیتولاسیونلرك ومعاهدات مذكوره‌یه ذیل وضمیمه اولوب برنجی ماده‌لرنده عهود متقدمه ایله اجانبه بخش واعطا اولنان بالجمله حقوق ومعافیاتك تصدیق ایدلدیكی مصرح بولنان مقاولات مؤخره‌نك متننده مندرج واضح ، قطعی وغیر قابل اعتراض برحقك مدت مدیده‌دنبری بالجمله احوالده استعمال واجرا ایدلمسنك برنتیجهٔ طبیعیه‌سندن بشقه برشی دكلدر .

بالاده‌كی سلسلهٔ محاكات ومطالعات اثنای مذاكره‌ده ترجمانلرك موجودیتنه جواز اولوب اولمدیغی مسئله‌سنده رأی وفكرینه مراجعت ایدیلن فرانسه سفارتی سابق باش ترجمانلرندن موسیو (لونژیل E.de Longeville) دن صادر اولمشدر . قاپیتولاسیونلرك روح ولفظی حقنده متین برمطالعه بیان ایده‌بیله‌جك برموقعده بولنمش وخیلی اوزون سورن مدت مأموریتی اثناسنده بیوك برتجربه اكتساب ایتمش اولان ترجمان مومی الیهك بالاده‌كی محاكمهٔ منطقیه‌سنه عینی مسئله حقنده ١٨٧٣ سنه‌سنده فرانسه مصلحتكذاری موسیو (له سور Lesourd) طرفندن واقع اولان مطالبات وتفسیراتی علاوه ایتمكی مناسب عد ایلدك .

بك اوغلی حقوق محكمه‌سی رئیسی طرفندن مذاكراتده ترجمانلری حاضر بولندیرمامق كبی برادعاده بولنلمسی اوزرینه فرانسه مصلحتكذاری عثمانلی خارجیه ناظری راشد پاشایه برنوطه ویرمش وبونده فرانسه سفارتنك معاهدات

منعقدەیە مخالف اولان بویلە بریکیلکی قبول ایدەمیەجکی بیـان اولندقدن صکرە شویولدە بسط مطالعات ایدلمشدر :

« فی الواقع الیوم درجۀ اولادەکی محاکم حقوقیە وقتیلە پولیس محاکمیلە آلتنجی دائرۀ بلدیە محکمەسنە وابنیە مجلسنە تودیع ایدیلن دعاوی‌یی رؤیت ایلکدەدرلر . کرك بو صوك ایکی محکمـە وکرك پولیس محکمەلری کندیلرینـە تودیع ایدیلن دعاوی‌یی دائما ترجمانك انضمام معاونتیلە فصل وحسم ایتمش وبو حالی تبدیل ایتمك هیچ بر زمان کیمسەنك خاطر وخیالندن بیلە کچمامشدر . یکی محکمەلرك اسـکی محکمەلرە عائد وظائف ایلە آنلردە جاری اصول محاکمەیی توارث ایتملری لازمدر . فرانسە سـفارتنك محاکم جدیدۀ مذکورەیی وظائف وصلاحیت خصوصندە ملغا بلدیە محکمەسی وابنیە مجالسی‌ایلە مساوی اولمق قید وشرط مطلقیلە قبول وتصدیق ایتمش اولمسی بالادەکی شرائطی حائز بولنمسی ایچون آیریجە برسبب تشکیل ایلر .

« بناءً علیە باب عالینك انظار دقتنی پك‌جدی برصورتدە بك اوغلی محکمەسنك افکار وتمایلاتی حقندە جلب ایدر وبو کونە قدر جاری ومعمول بە اولان نظامات وتعاملات ایلە پك آز قابل تألیف اولان بر حالە نهایت ویرلمسی ایچـون ایجـاب ایدنلرە اوامر وتعلیمات قطعیە اعطاسنی ذات دولتلرندن رجا ایلرم »

باب عالی طرفـدن اورتەیە چیقاریلان مناقشـات ومباحثـات قاپیتولاسـیون نظریەسنك برقات دها تقویتپذیر اولمسی کبی برنتیجە حاصل ایلمشدر . بویلە اولمقلە برابر مناقشات مذکورە موجب اسـتفادە اولمقدن خالی دکلدر . زیرا بو مناسبتلە بر طرفدن باشـدە فرانسە سـفارتی اولمق اوزرە اجنبی سفاراتنك نصل بر عزم ومتانت ایلە اولجـە اکتسـاب وتأمین ایدیلن مواقعی مدافعە ایتـدکاری ، دیکر طرفدن معاهـدات عتیقەدن متحصل واسـاسلی امتیازاتی جستە جستە رفع والغا خصوصندە باب عالیجە نەدرجە اصرار کوستردیکی میدانە چیقمشدر .

دول معظمەنك وصایتنە قارشو باب عالیجە پروردە ایدیلن عداوت وخصومتە یکی بر دلیل ایستەنیلیر ایسە بونی تجارت مقاولەنامەلرینك تجدیدی ایچون اخیراً درسعادتدە آچیلان‌مذاکراتك طرز جریاندە بولمق ممکندر. دول غربیە آرەسندە یالکز آلمانیا قاپیتولاسیون معاهداتنك کندیسنە تأمین ایتدیکی امتیازاتدن صورت قطعیە وواضحەدە فراغت ایتمك صورتیـلە بالادە ذکر اولنان مذاکراتك کندینە عائداولان قسمنی ۱۸۹۰ تاریخندە حسن نتیجەیە اقتران ایتدیرمکە موفق‌اولمشدر. آلمانیا ، بو طرز حرکتیلە قواعد واساسات قدیمەدە ایلك رخنەیی آچمش اولدی.

دولت مشارالیهانك بو مساعده پرورلكی پك فوق‌العاده بر شی عد ایلدی . نه كبی بر مقصده تبعاً بویله بر مسلك اختیار ایتدیكی اوزمان قولایجه آكلاشیلامامش اولسه ایدی بو طور ومعامله‌سی حقیقةً شایان استغراب كوریله‌جكدی . موسیو (ژورژ غولیس George Gaulis) اخیراً (رەووده‌پاری Revue de Paris) نام رساله موقوته‌یه یازمش اولدیغی بر مقاله‌ده شو صورتله بیان مطالعات ایدییور [١] :

« آلمانیانك لاتین حكوماتنك جهد وغیرتیله وجوده كلن بر مجموعهٔ قوانین ایله ینه آنلرك اثر همتی اولوب كندیسنك آنجق دیكر بر نام ایله ودرجهٔ تالیه‌ده بر حكومت صفتیله مستفید اولدیغی بر معاهده‌یه اساساً پك آز اهمیت ویردیكی درساعتجه درحال حس اولندی .

حكومت مذكوره هم آز وكوچك مستملكاته مالك ، هم ده سیر سفائن ایشلرنده جزئی صورتده علاقه‌دار ایدی . فضله اونه‌رق شرق ایشلری حقنده‌كی تجربه‌سی ناقص ویكی اولدیغندن اوراده امن وحضور ایچنده تجارت ایله مشغول اولمق ایستیانلرك تصادف ایتدكلری مشكلاتی لایقیله تقدیر ایده‌میوردی . بونك ایچون اوروپا دول سائره‌سنك سیر سفائن خصوصنده حائز و مستفید اولدقلری معافیاتدن آلمانیایی واز كچیرمك عثمانلی مرخصلری ایچون ایشدن بیله دكلدی . تركیه‌نك بو صورتله اوروپایه قارشو احراز ایتدیكی فوائد و منافع خیالی بر طاقم شیلردن عبارت قالمقله برابر پادشاه بونی بیوك بر موفقیت عد ایله درین بر مسرت حس ایلدی .

پادشاه ، حقوق حكمرانیسنی تحدید و تقیید ایدن انكللرك موجودیتندن — اسلافنك جمله‌سندن زیاده — مضطرب ومتأذی اولمشدی . معاهداتك تاریخ تجدیدی یاقلاشدقجه پادشاهك یكانه دوشونجه‌سی یكی عقد ایدیله‌جك مقاولاتك آنجق بر طرف ایچون مجبوری الاجرا بر طاقم احكام و تعهداتی حاوی اولمسنی پروتستو ومنع ایتمك ، طرفین عاقدینه بربرینی اتمام و اكمال ایدن تعهدات متقابله‌یی تحمیل ایلمك ، تركیه‌یه قارشو اوروپایی متبوع حال و موقعنده بولندیران عبارات و دساتیری معاهداتك متندن طی ایتدیرمك اولدی . آلمانیا تركیه ایله هیچ بر پازارلغه كیریشمكسزین پادشاهك بوخصوصده‌كی افكار و تمایلاتنی ترویج ایدییوردی . باب‌عالی بو سایه‌ده حكومات سائره ایله مذاكرات اجراسنه ابتدار اولندیغی زمان

[١] ١٥ مارت ١٨٩٨ تاریخلی (رەووده‌پاری) نسخه‌سنده مندرج (درسعادتده آلمانلر) عنوانلی مقاله‌دن.

آنلری برامر واقع قارشوسنده برلنديره‌رق آلمانيا ايله منعقد معاهده‌يی مذاكره‌يه زمين واساس اولمق اوزره قبول ايتديرمكه و معاهداتده‌كی تعبيراتك تعديليله عهود متقدمه ايله تأييد وتصديق اولنان حقوقك تحديدی ايچون بعض حكومتلرك موافقتنی استحصاله موفق اولدی.»

ييلديز پوليتيقه‌سنك بسبتون تحت تأثيرنده بولنان باب عالينك قاپيتولاسيونلر مسئله‌سنده اك زياده علاقه‌دار اولان حكومتلرك معاهدات مذكوره‌يه اساس اولان قواعده خلل كلمه‌سنه اصلا وقطعا رضا كوسترميه‌جكلرينی بيلمه‌مسی قابل دكلدر. تركيه‌نك ١٨٦١ تاريخلی معاهده‌نك تجديدی ايچون فرانسه ايله اجرا ايتديكی مذاكراتك عدم موفقيته منجر اولمسی ايشته بوندن ايلری كلمشدر. ١٨٩٠ سنه‌سنده آلمانيا ايله عقد ايديلوب تجاری اولمقدن زياده سياسی بر ماهيتی حائز اولان معاهده تركيه ايچون اولسه اولسه هردرلو قيمت عمليه‌دن عاری معنوی برموفقيت تشكيل ايلر. زيرا بو معاهده آلمانيانك اك زياده مظهر مساعده دولت معامله‌سی كوره‌جكنه دائر بر ماده‌يی احتوا ايتمسندن طولايی — حكومات سائره عينی شرائط داخلنده عقد مقاوله‌يه ياشنجه‌يه قدر — كأن لم يكن حكمنده قالمغه محكومدر.

اونجی فصل

ترکیه‌ده‌کی قونسلوسلر ایله مؤسسات دینیه‌یه کمرك رسومی ایچون بخش اولنان معافیات

باب‌عالی حقوق حکمرانیسنی بلاقید اجرایه تشبث ایتدیکی آندن اعتباراً اورته‌یه چیقارمش اولدیغی تصورات اصلاحتکارانه‌دن متولد مسائل آره‌سنده بالخاصه ایکی مسئله واردی‌که نظر دقتی جلبه لایق برماهیتده ایدی .

بو مسئله‌لردن برنجیسی کمرك ایشلرنده قونسلوسلره بخش ایدلمش اولان امتیازاته متعلقدر . ممالك عیسویه‌ده قبول اولنان برقاعدهٔ اساسیه‌یه نظراً رسم کمرکدن معافیت آنجق طوغریدن طوغری‌یه دولتلره وکالت ایدن بیوك ایلچیلر ایله علی‌العموم بر سفارت ویا هیئت مخصوصه ریاستنده بولنان ذواته مخصوص ومنحصر بر حال استثنائیدر . مع‌مافیه بو قاعده شرق‌وبربرستان اسکله‌لرنده‌جاری دکلدر . الك اسکی قاپیتولاسیونلر بلا تفریق بتون قونسلوسلرك — ایستر تجار اولسونلر، ایستر اولمسونلر — کندی استعمال ذاتیلرینه مخصوص اشیا واثاث بیتیه‌یی کمرك رسمندن معاف اوله‌رق ادخال ایتمك حقنی حائز اولدقلرینی تصدیق ایتمشدر. مع‌مافیه بو حق وصلاحیت ناتمام بر صورتده تعیین‌ایدلمش وسؤ تغیراته اوغرادلمش اولدیغندن بر چوق احوالده علاقه‌دارانك موجب شکایاتی اولمقده ایدی. بناءً علیه بوکا چاره‌ساز اولمق آرتق ضرورت مطلقه حکمنی آلمشدی .

بالاده مذکورمسائلك ایکنجیسی مؤسسات دینیه‌یه عائد بولنیور . فرانسه‌نك زیر حمایه‌سنده یشایان جماعات مختلفهٔ عیسویه‌یه پك اسکی بر زمانده بعض امتیازات مخصوصه بخش واعطا اولنمشدی .

اشبو امتیازاتك الك اساسلی و مهمی کمرك رسمندن معافیت کیفیتی تشکیل ایدییوردی . مع‌مافیه امتیاز مذکورك حدودینی تعیین ایله بو خصوصده ممکن مرتبه شك وشبهه‌یه محل قالمامق اوزره کمرك رسمندن معاف اولان اشیانك نوع وقیمتیله معافیتدن استفاده ایدن مؤسسات دینیه‌نك مقدارینی ، بونلرده‌کی رهبان ایله سائر مستخدمینك عددینی . . . الخ تعیین ایدر برنظامنامه‌نك وجودینه‌لزوم درکار ایدی . صادر اولان بر ارادهٔ سنیه بو نقصانی اکمال ایلدی .

ارادهٔ مذكوره ايله مرعيتى تأييد وتصديق اولنـان بو ايكى نظامنامه‌نك متنى بورايه درج ايتمكى فائده‌لى عد ايتدك . بونلر آره‌ده صره‌ده مندرجاتنه مراجعت ايدلمسنه لزوم حس اولنان وثائق درجه‌سـنده مراق آور اولمقله قالميه‌رق امور ومواد رسوميه‌يه متعلق احكام و مقررات سائره ايله قابل تشبيه وقياس اوله‌جق قدر استثنائى بر ماهيتده احكامى حاوى اولمق حسبيله قيمت مخصوصه‌يى حائز بولنيورلر . بو اعتبار ايله نظامات مذكوره‌يى قاپيتولاسيونلر اصول و تشـكيلاتنه تعلق اولان وثائق ميانده اخذ موقعه لايق كورمليدر .

*
* *

دول اجنبيه جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلرى وقونسلوس وكيللرى نامنه ورود ايده‌جك اشيانك كمرك رسوماتنده صورت معافيتيله بونلر حقنده كمركجه اجرا اولنه‌جق معامله‌لى متضمن (١٥ تموز ١٢٨٥ و ٢٧ تموز ١٨٦٩) تاريخلى نظامنامه‌در

— ١ —

تجارتله مشغول اولميان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر وقونسلوس وكيللرينك استعمال ذاتيلرينه مخصوص اولان اشيا كمرك رسوماتندن كلياً معـاف طوتيله‌جق و بونلرى حاوى اولان صندق وياخود دنكلر كشاد ومعاينه اولنميه‌جقدر .

— ٢ —

تجارتله مشغول اولان جنرال قونسلوسـلرى كذلك كندى استعمال ذاتيلرينه مخصوص اولمق اوزره سـنوى يكرمى بشبيك و قونسلوسـلر يكرمى بيك و قونسـلوس وكيللرى اون بشبيك غروشلق اشيا ايچون رسم كمركدن معاف طوتيله‌جقدر .

— ٣ —

بالاده‌كى ايكى ماده ده ذكرى كچن جنرال قونسلوسـلريله قونسلوسـلر و قونسـلوس وكيللرينه مخصوص اشيايى حاوى بولنه‌جق صندق وياخود دنكلر كرك بحراً و كرك براً كلسون طوغريجه كمركه اخراج وياخود نقل اولنه‌جقدر .

— ٤ —

تجارتله مشغول اولميان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسـلر وقونسلوس وكيللرى اشياى وارده‌لرينى بلارسم كمركدن اخذ ايده‌بيلملرى ايچون اشياى مزبوره دنكلرينك عدديله مارقه ونومرولرينى ودرونلرنده‌كى اشيانك جنس و مقدار وقيمتنى مبين وكندى امضالريله ممضى وقونسلوسخانه مهريله ممهور اولمق وقارشوسـنده تركجه ترجمه‌سى دخى بولنمق اوزره اشـبو نظامنامه ذيلنده بولنان نمونه‌سنه توفيقاً كمركه برقطعه بياننامه اعطا ايده‌جكلردر .

— ٥ —

تجارتله مشغول اولان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر و قونسلوس وكيللرى دخى مادهٔسابقهده ذكر اولنان صورتده بياننامه‌يى كمركه اعطا ايده‌جكلر وبونلرك صندق ودنكلرى ويرلمزدن اول كمركده اصولى وجهله كشاد ومعاينه اولنه‌جق وكمرك مأمورلرى اشبو كشاد ومعاينه‌نك اجراسنده حرمت ورعايت مخصوصه ايجاباتنى يرينه كتوره‌رك معامله ايليه‌جكلردر. اشبو تجارتله مشغول اولان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر وقونسلوس وكيللرى طرفنه ورود ايدن اشيانك قيمتى بالاده ايكنجى بندده تعيين‌اولنان مبالغى تجاوز ايده‌جك اولورايسه آندن زياده اولان اشيالرينى ايجاب ايدن رسم كمركنى تماميله تأديه ايتمدكجه كمركدن اخذ ايده‌ميه‌جكلردر . مجدداً نصب وتعيين اولنان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر وقونسلوس وكيللرينك خانه‌لرينك ايلك دفعه تنظيم وكشادى لزومى ايچون ورود ايده‌جك مفروشات وموبليا وتزيينات كبى اشياى بيتيه‌لرى بالاده تخصيص قلنمش اولان مبالغه داخل اولميوب خارجنده اوله‌رق بلا رسم كمرك امرار اولنه‌جقدر .

— ٦ —

تجارتله مشغول اولان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر وقونسلوس وكيللرى تجارتلرينه مخصوص اوله‌رق كمركدن امرار ايده‌جكلرى امتعه واشياى تجاريه بحثنده دولت متبوعه‌سى تبعه‌سندن بولنان سائر تجار حقنده كمركجه نه‌وجهله معامله اولنور ايسه آنلر حقنده دخى بومعامله‌نك عينى اجرا قلنه‌جقدر .

— ٧ —

بالاده ذكرى كچديكى وجهله رسم كمركدن بالمعافيه اخذ واخراج قلنه‌جق صندق وياخود دنكلر كمرك اداره‌سندن بر مأمور ترفيقيله صاحبنك خانه‌سنه قدر نقل وايصال ايتديريله‌جكدر .

— ٨ —

ايچرولرده كائن شهر و قصباتده متمكن بولنان جنرال قونسلوسلريله قونسلوسلر و قونسلوس وكيللرى ايچون كله‌جك اشيا صندق و دنكلرى متبوع اولدقلرى دولتك اسكله‌ده مقيم مأمورى معرفتيله كمركدن اخراج ايديله‌جك و مأمور مومى‌اليه بونلرى اخراج ايده‌بيلمك ايچون دردنجى ماده‌ده محرراولان بياننامه شكل وصورتنده اولمق اوزره برموقت بياننامه اعطا ايده‌جكدر . اشياى مذكوره‌نك اشبو نظامنامه حكمنجه كشاد ومعاينه‌سى لازم كلديكى حالده بومعامله مذكور اسكله كمركنده اجرا اولندقدن صكره بونلرى اخذ ايده‌جك اولان مأمور مومااليه اشبو اشيانك طوغرى طرفنه ايصال اولنديغنى مبين صاحبندن بر مهل معين ظرفنده بر قطعه بياننامهٔ اصليسنى جلب ايله كمركه تسليم ايتمكلكى تحريراً تعهد ايده‌جك و بونى اولوجهله كتوروب تسليم ايلديكنده مقدما ويرمش اولديغى بياننامهٔ موقت كنديسنه اعاده قلنه‌جقدر .

— ٩ —

اشبو نظامنامه اقتضاسنجه تجارتله مشغول اوليان جنرال قونسلوسلريله قونسلوس وقونسلوس وكيللرينه كمرك رسمندن طولايى اعطابيورلمش اولان معافيت دولت متبوعه‌لرى

طرفندن امرنامهٔ مخصوص ایله تعیین اولنه‌رق امور تجارتله اشتغاللری قطعیاً ممنوع بولنان مأموریندن اولمقاوزره جنرال قونسلوسلری‌معیتنده بولنان‌بیوك مأموریندن ایکی وقونسلوسلر معیتنده بولنان کذلك بیوك مأموریندن برنفر مأمور حقلرنده دخی جاری اوله‌جق وبوحالده بونلرك اشیاسی ایچون دردنجی ماده‌ده بیان اولندیغی وجهله کمرکه اعطا اولنه‌جق استدعا نامه‌لر هرحالده جنرال قونسلوسلر ویاخود قونسلوسلر طرفندن ممضی وممهور بولنه‌جقدر .

— ١٠ —

مهر رسمی ایله ممهور اوله‌رق کلوب کیده‌جك ظرفلر ایله پاکتلر کمرکجه هر نوع معاملاتدن بالطبع معاف اولدقلرندن اشبو نظامنامه‌نك احکامی بونلر حقنده جاری اولمیه‌جقدر .

باب‌عالی بو مساعدات لطفکارانه‌ده بولنمقله ممالك شاهانه‌ده‌کی قونسلوسلرك موقع ممتازینی یکیدن تصدیق وتأیید ایتمش بولنیوردی . مع مافیه دولت عثمانیه تجارتله مشغول اولمیان قونسلوسلری اجرای تجارت ایدنلردن تفریق ایدییور ، تعبیر دیکرله مسلکدن یتیشمش اولان قونسلوسلر ایله بو مأموریتی آنجق فخری اوله‌رق ایفا ایدنلر آره‌سنده بر فرق تعیین ایلیوردی .

حکومت متبوعه‌لری طرفندن رأساً ورسماً تعیین ایدیلان برنجیلر وظائف مأموره‌لری خارجنده هیچ بر منفعت خصوصیهٔ تجاریه‌یی تعقیب ایتمدکلری ایچون آنلرك اشیای خصوصیلری ایچون کمرك رسومندن معاف طوتمقده و اشیای مذکوره‌یی کمرکلرجه تحری ومعاینه‌معامله‌سندن بری بولندیرمقده هیچ بر محذور متصور دکلدی . لکن فخری قونسلوسلره کلنجه ، مسئله دکیشیوردی . بووکیلر اکثریا فعلاً تجارتله مشغول ومملکتده ساکن تجار معتبره میانندن انتخاب ایدلمکده ایدی . نفسلرنده ایکی مسلك و وظیفه‌یی جمع ایدن بو فخری‌قونسلوسلر اجرای مأموریت صره‌سنده آنجق بر لطفدن عبارت اولان بر معافیتی اکثر احوالده سؤاستعماله اوغراتمغه متمایل بولنیورلردی. بناءً علیه بومقوله مأمورلرك کمرك رسمندن بری اوله‌رق ادخال ایتدکلری اشیانك قیمتی برحد معقول و معتدله ایندیرمك وناملرینه ورود ایده‌جك صندوقلر ایله دنکلری کمرك دپولرنده آچدیروب معاینه ایتدیرمك ضرورتی‌حاصل اولدی. فخری قونسلوسلرك تجارتنه مخصوص اشیا وامتعه‌یه کلنجه ؛ نظامنامه قونسلوسلری بو کبی اموالی کتیرتدکلری زمان رسوم و معاملات خصوصنده وکیل بولندقلری‌ملت تجارینه تمثیل‌ایلمکده‌در. خلاصه ، کمرکلرجه بعض قیوده تابع طوتیلمق ایستنیلن شی قونسلوسك شخص وصفتی دکل ، قونسلوسلرك اجرای تجارت ایتدکلری اموال و امتعه‌در .

بر زمانلر قونسلوسلر منحصراً اجرای تجارت ایدن اجانب میانندن انتخاب ایدلدکلری حالده ینه کمرك رسمندن معاف بولندقلری یولنده بر اعتراض سرد ایدلمسی وارد خاطردر. هیچ شبهه‌یوق‌که بو صنف مأمورینك موجودیتنه، تشکلنه سبب اولان یگانه عامل و مؤثر تجارت ایدی. ذاتاً قونسلوسلرك حکمت وجود ایله غایهٔ مأموریتلری تجارتدر. معمافیه مرور زمانله قونسلوسلق تشکیلاتی چار وناچار دوچار تبدل و داخل انتظام اولدی. معاملات تجاریه ومناسبات بین‌الملك بالضروره محدود بردائره داخلنده جریان ایتدیکی برعصرده قونسلوسلر هرشیدن اول‌برر «اسپه‌کولاتور» اولدقلری ایچون‌تجارت‌تدریجاً توسیع‌وانکشاف ایتمکه باشلادیغی زمان بونلرك هیچ اولمز ایسه خزینهٔ دولته تعلق وتماس ایدن ایدن امتیازلرینه برحد تعیین ایتمك ضرورتی باش کوستردی. دیکر طرفدن تبعه‌لری ممالك اجنبیه‌یه هجرت ایله اوراده تجارتخانه تأسیس ایتمش‌اولان حکومتلر، تبعهٔ مذکوره‌یی صورت مؤثره‌ده حمایه ایتمك صورتیله، حکم و نفوذلرینی ادامه ومحافظه ایتمك کبی بر مقصدی تعقیب ایدییورلردی. حکومتلر بوحکم ونفوذلری بر قات دها تأمین وتقویه ایتمك اوزره کندی ناملرینه اجرای وظیفه و مأموریت ایده‌جك قونسلوسلر نصب وتعیین ایتمك حقنی محافظه ایتدیلر، که بو حق اصل قونسلوسلق مسلکنك منشأنی تشکیل ایلر.

بویله اولمقله برابر مسلکدن یتیشمه قونسلوسلرك وجودندن استفاده ایدیلوب ایدلمدیکی وتجار میانندن قونسلوس انتخاب ایتمکدن عبارت اولان اصول قدیمه‌یه عودت ایتمك مناسب اولوب اولمیه‌جغی مسئله‌سی بر قاچ سنه‌دن بری موضوع بحث ومناقشه اولمقده‌در. اصول قدیمه‌یه رجعت طرفداری اولانلر معاملات‌تجاریه‌نك لدنیاتنه انفاذ نظر ایتمش وتجارت ایشلرنده بیوك بر رسوخ وتجربه حاصل ایتمش کیمسه‌لرك بر صورت عملیه‌ده اکتساب ایدیلن ملکه وتجربه‌یه نسبةً محدود بر دائره‌ده قالان معلومات وقواعد نظریه صاحبی قونسلوسلردن زیاده ارباب تجارتی حمایه‌یه و آنلره تجارت حقنده دها نافع معلومات اعطاسنه مقتدر اوله‌جقلرینی ایلری‌یه سورییورلر. اکر بو مناقشه صرف قونسلوسلق تشکیلاتنك اصلاح وتنسیق مقصدیله اورته‌یه قونسه ایدی بو اثرده تدقیق وتشریحنه حاجت قالمازدی. شوقدرکه مسئله‌یی اورته‌یه چیقارانلرك ١٨٣٥ ده فرانسه اصول اداره‌سنجه اجرا وتطبیق اولنان اصلاحات نتیجه‌سنده فسخ و الغا ایدیلن بر اصول وقاعده‌یی تکرار احیا ایتمك کبی برامل و مقصدده بولنملری احتماله مبنی سرد ایتدکلری

فکره قارشو شوراجقده بر اعتراض درمیانه لزوم واردر . اعتراض مذکور ایسه تجار میانندن انتخاب وتعیین ایدیله‌جك قونسلوسلرك رسوخ واختصاص جهتنده مسلکدن یتشمه قونسلوسلره نسبةً فائق اولمقله برابر آنلر قدر استقلال صاحبی اولمامری مطالعه‌سندن عبارتدر.

الحالةهذه اهمیتجه آنجق ایکنجی درجه‌ده قالان وقونسلوس تعیین ایدلمسی لازم‌کلن ممالکده طوغریدن طوغری‌یه منافعه‌مالك‌اولمیان بعض کوچك‌دولتلردرکه — بودجه‌ده تصرف املندن طولایی — آز چوق حائز اهمیت محللره موظف قونسلوسلر تعیین ایله‌مکده‌درلر. مع مافیه بالاده درج ایتدیکمز کمرك نظامنامه‌سی احکامی موظف وغیر موظف قونسلوسلر آره‌سنده‌کی فرقی احساس ایلیور .

مؤسسات مذهبیه‌یه کلنجه ؛ بونلرك حائز اولدیغی امتیازات دخی استثنائی بر ماهیتده اولوب بو استثنائیت فرانسه‌نك باخصوص قرال اون دردنجی لوئینك دور سلطنتنده ترکیه‌دن استحصال ایتدیکی قاپیتولاسیونلردن نشأت وتولد ایتمکده و فرانسه‌نك شرقده‌کی قتولیك مؤسساتی حقنده اجرا ایتمکده اولدیغی حمایه‌نك ومؤسسات مذکوره‌نك فرانسه نفوذینی تزیید ایچون ابقادن خالی قالمدقلری خدماتك جمله نتایجندن معدود بولنمقده‌در . باب عالی متنی زیرده مندرج بر نظامنامه ایله اشبو امتیازاتی تأیید وتصدیق ایلشدر:

دول اجنبیه تبعه‌سنده و مذاهب مختلفه‌ده بالجمله رهبانه طاقیله بونلرك مناستر واماکن سائره‌سی حقنده کمرك معافیتی نظامنامه‌سیدر

من القدیم جماعات مختلفهٔ رهابینه اعطا قلنمش اولان امتیازاتدن الك باشلی واهمیتلیسی کمرك رسوماتی معافیاتی اولوب سلطنت سنیه‌نك‌عواطف شامله ومسلمه‌سی اقتضاسنجه معافیت مذکوره ابقابیورلش وفقط بوبابده بعض حدود ونظاماتك تعیین ووضعی لازمه‌دن بولنمش اولدیغنه بناءً شرفصدور بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی منطوق منیفی اوزره اولا کلیسالرك تزیینه واجرای‌آیینه مخصوص اولان اشیا کافهٔ کمرك رسوماتندن معاف اوله‌جقدر. وثانیاً اشبو معافیت آتیده بیان قلندیغی وجهله هرمناسترده موجود اولان راهب‌وراهبه‌لرك واداره ایتمکده اولدقلری رهابین مکتبلری وخیرات خسته‌خانه واجزاخانه وایتامخانه وخارجی وداخلی نامیله مجاناً صبیان تعلیم وتربیه اولنان مکتبلر وعمارتلر مثللو اماکن خیریه‌نك اداره‌سنه مقتضی اولان بر سنه‌لك اشیانك تعیین اولنمش اولان قیمتی اوزرندن جاری اوله‌جقدر .

— ١ —

كليسالر تزييناتنه واجراى آيينه مخصوص وسابق وجهله كافۀ كمرك رسوماتندن معاف اولوب قيمتلرى جهتيله ايكنجى واوچنجى بندلرده ذكر اولنان مناستر ورهابين مكتبلرى وخستهخانه وخيرات اجزاخانه وايتامخانه وخارجى و داخلى ناميله مجاناً صبيان تعليم وتربيه اولنان مكتبلر وعمارتلرك لوازم سنويهسى صنفنه داخل اوليان اشيا ، يعنى : اولا ، حكمدارانك قامه كليساسيله سائر كليسالره ارسال ايلهكلرى هدايا . — ثانياً ، صليب وهردرلو مزين وغير مزين آثار بقيه قابى . — ثالثاً ، كاس وبرهانيه و قدوسيه ولكن وابريق وبخوردان وكونلكدان وبللور وياخود سيموزردن كوچك ابريقوتبسى وليتوريايه مخصوص سيموزر ويالديزلى اوانئ سائره . — رابعاً ، بيوك وكوچك شمعدانلر ومزين وغير مزين چيچكاكلرويابمه چيچكلر وسايبانلر وپردهلر ومذبح ايچون كتان بزلرىوزار پرده وتزيينات ايچون حرير وپموقدن معمول قماشلر وحريردن ياخود قلبدان ويا صرمهلى شريت وصچاقلر وهر نوع پسقپوس عصالرى وكليسالرده آصيلمق ايچون مزين وغير مزين لوحهلر . — خامساً ، ديكلمش ويا ديكلمامش البسۀ رهبانيه ايله اجراى آيين ايچون پاپاس وهرنه رتبهده اولور ايسه اولسون كشيشلره مخصوص البسه . — سادساً ، يوكدن معمول قاليچهايله قلبدان ويا صيرمه ايله ايشلنمش قطيفه قاليچهلر . — سابعاً ، كليسالرده تعليق اولنمق اوزره سيم ويالديزلى كوش ومعدن وياخود بللوردن معمول آويزه لامبهلر ورنكلو ورنكسز جاملر وسيموزر ورقلرى وكليسالرك تزييناتنه مخصوص رنكلر ونقشلر ومعمول وغيرمعمول شمععسل وكونلك وتسبيحلر وسيموزر مداليهلر واونبه بيوك وكوچك تصوير وهر درلو رسملر . — ثامناً ؛ كرك پطريقخانهلر وكرك قدس شريفده ومحال سائرهده كائن مناسترلر وهرصنف راهب وراهبهلر ايچون قدس شريفده اعمال اولنوب هر طرفه كوندريلن صليب ومداليه وصدفلر وتسبيحلر مثللو آيينلرينه مخصوص اولان اشيا . — تاسعاً ، ارغانون وهارمونيوم وليتوريا كتابلرى وقصائد مجموعهلرى وكليسا موسيقه ونوطهلريله كليسا ومناسترلر ومكاتب رهبانيه وامور دينيه تحصيلنه مخصوص بولنان مكتبلر ايچون اوروپادن جلب اولنان وممالك محروسۀ شاهانهده كائن بيوك مناسترلرده طبع اولنهرق ممالك محروسهنك سائر محللرينه ارسال قلنان بالجمله كتابلر . — عاشراً ، كليسالر ومناسترلر وامثالى اماكنك انشا واداره‌سنه مخصوص بولنان كافۀ اشيا ولوازمات كمرك رسوماتندن معاف اولهجقلردر .

اشبو بندده محرر كليسا تزييناتيله ادعيه وتربيه كتابلرى وسائر اشيادن ممالك اجنبيهدن ممالك محروسۀ شاهانهيه دخوللرنده وبركره ممالك محروسۀ شاهانهيه داخل اولوبده بر مناستردن ديكر مناستره نقللرنده هيچ بر رسم مطالبه اولنميهجقدر . ذكر اولنان كليسا اشياسيله تزييناتى تعمير اولنمق اوزره اوروپايه ارسال اولندقلرنده دخى هر درلو كمرك رسوماتندن معاف اولهجقدر .

— ٢ —

كرك اراضئ مقدسه وژزويت ولازاريست وخريستيان مكتبلرينك فررنام راهبلرى وقپوسين ودومينيكن وقارمليت وطرق مختلفهدن بولنان فرانسزكنلو مناسترلرى وكرك سورده شاريتهلر وسن ژوزف وقدس شريف راهبهلريله اشبو بندده اسملرى مذكور اوليان سائر كافۀ طرق رهبانيه كمرك رسوماتى معافيتندن مستفيد اولهجقلردر . هربرراهب

وراهبه‌نك سنوى اداره‌سنه مقتضى اولوب قيمتى درت بيك غروش تعيين اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر و اشياى مذكوره البسه ومأكولات وهر نوع مركب وكاغد وراهبلره متعلق اولان لوازماتدن عبارتدر . بر راهب وياخود بر راهبه كندى نفسيچون اوروپادن انفيه جلب ايتمك ايستديكى حالده سنوى يوزاللى غروشلق انفيه جلب ايده‌جكدر واشبو انفيه‌دن يد واحد اصولى اوزره اخذ اولنمسى لازم كلن يوزده يتمش بش غروش رسم كمرك اشبو بند احكامى موجبنجه اعطا قلنمش اولان رسم كمرك معافيتى يكونندن تنزيل قلنه‌جقدر. اكر سلطنت سنيه مؤخراً اوروپادن ممالك محروسهٔ شاهانه‌يه انفيه ادخالنى منع بيوررايسه اشبو معافيت منفسخ اوله‌جق ايسه‌ده هر حالده مذكور راهب وراهبه‌لر انفيه نظامنامه‌سنده معين اولان كمرك رسوماتى كنديلرينه اعطا اولنمش اولان معافيتدن تنزيل اولنمق اوزره ممالك محروسهٔ شاهانه معمولاتى انفيه‌دن دائما كندى نفسلريچون يوزاللى غروشلق مقداره قدر انفيه‌جلب ايتديره‌بيله‌جكدر .

— ٣ —

رهابين مكتبلرى وخسته‌خانه ومحتاجين وفقرادن بولنان خستكانه مجاناً تداوى اولنان اجزاخانه‌لر وايتامخانه‌لر و داخلى و خارجى ناميله مجاناً فقرا چوجقلرى تعليم و تربيه اولنان مكاتب وعمارتلر مثللو اماكنك كافه‌سى وياخود بعضلرى ايكنجى بندده مذكور مناسترلره مربوط بولنمش اولديغندن وياخود بولنه‌بيله‌جكلرندن بونلرك هربرينه دخى مناستر راهبلرينه اعطا اولنديغى كبى طرف كمركدن بشقه‌جه بررمعافيت ويرلسى اقتضا ايدر. شويله كه: اولا، مكاتب رهبانيه‌ده بولنان هربرشاكردك اداره‌سنه مقتضى اولوب قيمتى نهايت سنوى بيك سكز يوز غروش اعتبار اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر . اشياى مذكوره مأكولات وملبوسات ولوازمات قلميه‌دن اولان مركب وهر نوع كاغد وقلم وكيميا وهيئت آلاتى وتعليم وتربيه‌يه مقتضى اولان كافهٔ ادواتدن عبارتدر. ثانياً ، خسته خانه‌لرده بولنان هربرخسته يتاغنك اداره‌سنه مقتضى اولوب قيمتى نهايت سنوى بيك اوچ يوزاللى غروش اعتبار اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر . اشياى مذكوره مأكولات ومعالجات وجامه‌شوى ويتاقلق ودوشك ويورغان و ادوات مختلفه وآلات جراحيه و اصحاب خيراتك هبه وتبرع ايده‌جكلرى هردرلو اشيا ايله خسته‌لرك وخسته‌خانه ابنيه وبغچه‌لرينك اداره‌سنه لزومى اولان سائر بالجمله اشيادن عبارتدر . ثالثاً ، مارالذكر اجزاخانه‌لرده اجراى تداوى اولنان فقرادن هربرينه مقتضى اولوب قيمتى سنوى طقوز يوز غروش اعتبار اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر وهر بر اجزا خانه‌يه سنوى تخصيص قلنه‌جق اولان بالجمله اشيا بهر اجزاخانه‌ده كچمش ايكى سنه ظرفنده هركون بربرى اوزرينه تداوى اولنمش اولان فقرا عددى طقوز يوزه ضرب اولنديغى حالده معلوم اولور . اشبو بندده مجوث عنه اولان اشيا ومأكولات واجزا وجامه‌شوى واجزاخانه‌لره لزومى اولان ادواتدن عبارتدر . رابعاً ، ايتامخانه‌لرده بولنان هريتيم ويتيمه‌لره مقتضى اولوب قيمتى سنوى بيك سكز يوز غروش اعتبار اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر . بونلرده مأكولات وملبوسات ومركب وهرنوع كاغد وقورشون قلم وبومثللو لوازمات قلميه وامتحانده اطفاله مكافاةً هديه اوله‌رق ويريلان مزين كتب وتصاوير وقوطى و اويونجق وانجه جامه‌شوى و ال ايشلمه نمونه‌لرى وسائر اقمشه وتحصيل علم وادبه وزراعت وصنايعه لازم اولان كافهٔ اشيادن عبارتدر .

خامساً ، مكاتبده خارجى ناميله مجاناً تعليم وتربيه اولنان شاكردانك هربرينه مقتضى اولوب قيمتى سنوى درتيوز اللى غروش اعتبار اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر . اشبو اشيا مركب وهرنوع كاغد وقلم وفورشون قلم ولوازمات قلميه وامتحانلرده مكافاةً هديه اوله‌رق ويريلن مزين كتاب و تصاوير و قوطى واويونجق وتعليم وتربيه‌يه متعلق اشيادن عبارتدر . سادساً ، عمارتلرده بولنان زوارك بهرينه مقتضى اولوب قيمتى نهايت سنوى اوچبيك بشيوز غروش تعيين اولنان اشيا رسم كمركدن معاف اوله‌جقدر و هربر عمارته سنوى تخصيص قلنه‌جق اولان بالجمله اشيانك مقدارى اشبو عمارتلرك هربريسنده سنتين سابقين ظرفنده بهر كون بربرى اوزرينه اطعام اولنمش اولان زوار عددينك اوچبيك بشيوزه ضربيله معلوم اولور . اشبو بندده مجوث عنه اولان اشيا مأكولات ومعالجات وعمارات مذكوره احتياجاتندن بولنان لوازماتدن عبارت بولنمشدر .

— ٤ —

ايكنجى و اوچنجى بندلرده تعيين اولان قيمتلر خالص العيار غروش اوله‌رق حساب اولنمش. يعنى يوزلك مجيديه آلتونى يوز غروشه وآلتون وكموش كسورىدخى بونسبت اوزره وبش كچوك يكرميلك مجيديه بريوزلك مجيديه آلتونى حساب اولنمشدر .

— ٥ —

كرك كليسالره وكرك مناسترلره ورهابين مكتبلرينه وخسته‌خانه‌لره وفقرا اجزا خانه‌لرينه وداخلى وخارجى ناميله مجاناً اطفال تعليم وتربيه اولنان مكتبلره وعمارتلره مخصوص اولان صندقلرك ممالك محروسهٔ شاهانه اسكله‌لرندن برينه وصوللرنده اشبو اسكله‌لرده بولنان باش راهب وياخود راهبه طرفندن مذكور صندقلرك هانكى كليسا و جماعت و مناستره متعلق اولدقلرينى مبين دولت‌متبوعه‌لرى مأمورلرينه، يعنى اجنبى بولندقلرى‌حالده قونسلوسخانه‌لرينه، تبعهٔ دولت‌عليه‌دن اولدقلرى صورتده ينه تبعهٔدولت عليه‌دن اىلان وپطريقخانه‌لر طرفلرندن مأمور بولنان رئيس روحانيلرينه بر استدعانامه ارسال اولنه‌جق و بونلر دخى اشبو استدعانامه‌يى تصديق وكندى مهرليه تمهير ايلدكدن صكره كمرك ناظرينه كوندرمكه مجبور اوله‌جقدر ومذكور صندقلر درونده بولنان اشيا كمرك مأمورلرى بعدالمعاينه بومثللو اشيايه مخصوص اولان دفتره‌قيد اوله‌رق رسم‌كمرك اخذ اولنمقسزين درحال تسليم قلنه‌جق و اشياى مذكوره‌نك رسم كمركى هربرمناستر ورهابين مكتبلرينه وخسته خانه‌لره وفقرا اجزاخانه‌لرينه وايتامخانه‌لره وداخلى وخارجى ناميله مجاناً اطفال تعليم‌وتربيه اولنان مكتبلر وعمارتلره سنوى تخصيص قلنمش اولان معافيت مقدارينى تجاوز ايلديكى حالده اشياى زائده ايچون ايجاب ايدن رسم كمركك اخذينه مبادرت اولنه‌جقدر .

— ٦ —

كليسا و مناستر و امثالى اماكنه مخصوص اولان صندقلر كمرك طرفندن بر مأمور ترفيقيله محللرينه ارسال قلنه‌جقدر .

— ٧ —

مذكور صندقلردرونده مناسترلر وامثالى اماكن احتياجاتنه مخصوص واشبونظامنامه‌ده ، تعيين قلنمش اولان اشيادن بشقه اشيا بولنورايسه بوبابده رسومات نظارتى اول امرده

بواشيانك صاحبی اجنبی ايسه قونسلوسخانه‌لر ايله وتبعه‌دن ايسه رئيس روحانيسيله بالمخابره اشيای مذكوره‌نك رسم كمركی تماماً اخذ اولنه‌جقدر .

— ٨ —

مناستر و امثالی اماكنده موجود نفوسك عددی كاه تزايد وكاه تناقص ايده‌بيله‌جكی جهتله ايكنجی واوچنجی بندلرده تعيين قلنمش اولان اساسه‌كوره بهرمناستر وامثالی اماكنه مخصوص اولان اشيانك قيمتی يكونتی تعيين ايده‌بيلمك ايچون قونسلوسخانه‌لر و رؤسای روحانيه بهر سنه مارتی ابتداسندن اول مذكور مناستر ورهابين مكتبلری وامثالی اماكنده موجود نفوسك عددينی مبين ايالت رسومات ناظرينه بر قطعه دفتر رسمی اعطاسنه مجبور اوله‌جقدر . نفوس مذكوره‌نك دفتر مذكورده محرر بولنان عددی سنه ختامنه قدر هيچ بربهانه ايله آرتديرلميه‌جكدر . بروجه محرر بهر سنه مارتی ابتداسنده قونسلوسخانه‌لرله رؤسای موی‌اليهم طرفلرندن بر يكی دفتر ارسال اولنمديغی حالده اجرای معافيت خصوصنده رسومات طرفندن سنهٔ سابقه دفترينه تطبيقاً حركت اولنه‌جغندن بوصورتده سنهٔ سابقه دفتری تاريخ مذكوردن صكره بر سنهٔ كامله مرور ايتمدكجه تبديل اولنميه‌جقدر . اكر دفتر مذكور مارتك ابتداسنده ارسال اولنوبده بعده ينه او سنه ظرفنده برمناستر وياخود امثالی بر بنا تأسيس وانشا اولنه‌جق اولورايسه اشبو يكی مناستر ويا خيرات خانه‌نك مسفيد اوله‌جغی رسم كمرك معافيتنك مقدار صحيحی تعيين اولنه‌بيلمك ايچون قونسلوسخانه‌لر وياخود رؤسای موماليهم درحال رسومات ناظرينه رسماً بيان حاله مجبور اوله‌جقدر .

— ٩ —

ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك ايچرولرنده كائن مناستر وخيرات خانه باش راهب وراهبه‌لری كنديلرينه متعلق اشيايی حاوی صندوقلر ورودنده بونلری بولندقلری محلده كائن قونسلوسخانه وسائر رؤسای روحانيه‌لری واسطه‌سيله ٥ نجی بندده مندرج نظامه توفيقاً كمركدن اخذ ايتمك اوزره برمأمور مخصوص تعيينه و ذكر اولنان مناستر واماكندن هربری حقنده جاری اوله‌جق رسم كمرك معافيتنك مقدار صحيحی تعيين اولنه‌بيلمك ايچون ٨ نجی بندده ذكر وبيان اولنديغی وجهله مناستر واماكنده موجود نفوسك عددينی بهرسنه مارتی ابتداسندن اول قونسلوسخانه‌لر ورؤسای موماليهم معرفتيله ايالت رسومات ناظرينه بيلديرمكه مجبور اوله‌جقدر .

— ١٠ —

مواقع مركزيه‌ده بولنان بيوك مناسترلرك اوروپادن جلب ايلدكلری اشيانك اقتضا ايدن مقدارينی اطراف وجوارلرنده بولنان مناسترلره ارسال ايتملری اقتضا ايده‌جكندن ذكر اولنان بيوك مناسترلرك بولندقلری شهرك كمرك نظارتی اشيای مذكوره‌نك ورودنده رسم كمركنی مذكور بيوك مناسترلرك رسم كمرك معافيتلری مقدارندن تنزيل ايدرك امرارينه رخصت ويره‌جك وحين اخراجنده دخی رسم مذكور مقدارينی مذكور بيوك مناسترلر معافيتنه اعاده وعلاوه ايتمكه اعتنا ودقت برله اشيای مذكوره هانكی مناستره ارسال‌قلنمش ايسه اومناسترك بولنديغی شهره وصولنده اورانك رسومات نظارتی اشيای مذكوره رسم

کمرکنی مذکور مناسترك رسم کمرك معافيتی مقدار سنويسندن بالتنزيل درحال تسليم ايليه‌جکدر .

— ۱۱ —

بر راهب ويا راهبه مناستری طرفندن حوائج ضروريه‌سيچون ديکر بر مناستره ممالك محروسهٔ شاهانه محصولاتندن اشيا ارسال اولنورايسه مذکور مناسترك باش باپاسی ياخود مأمور مخصوصی طرفندن بوبابده قونسلوسخانه وياخود رؤسای روحانيه واسطه‌سيله برقطعه استدعانامه ابراز اولنه‌رق مسافه‌سنه کوره تعيين قلنه‌جق برمدت مناسبه ظرفنده موماليه باش باپاس ويا مأمور مخصوص طرفندن اشيای مذکوره‌يی ارسال ايدن مناسترك بولنديغی محل کمرك مأموری طرفندن صح اولنمش برعلم وخبر کوتورلمك اوزره رسم کمرکدن معاف اوله‌رق اخراجه رسومات ناظری طرفندن رخصت ويريله‌جك واشيای مذکوره‌نك ارسال اولنان مناسترك بولنديغی شهره وصولنده شهر مذکور کمرکی طرفندن مذکور مناسترك معافيت سنويه‌سی مقدارندن بالتنزيل اشيای مذکوره درحال تسليم قلنه‌جقدر وبر کونه اسباب مجبره‌يه مبنی اوليوبده مذکور صح اولنمش علم وخبر تعيين قلنمش اولان مدتده کتورلديکی حالده اشيای مذکوره‌نك ايجاب ايدن رسم کمرکی اشبو اشيايی ارسال ايتمش اولان مناستر طرفندن تأديه قلنه‌جقدر . ارض فلسطينده کائن اراضئ مقدسه مناسترلری سنوی محتاج اولدقلری شرابی قبريس جزيره‌سندن کتيرتمکده بولندقلرندن مذکور شرابك زجريه وکمرك رسوماتندن معاف اوله‌رق ارساله استحصال مساعده اولنمق اوزره ارسال ايدن مناستر باش باپاسی طرفندن قونسلوسخانه وياخود رؤسای روحانيه واسطه‌سيله جزيرهٔ مذکوره رسومات ناظرينه برقطعه استدعانامه تقديم قلنه‌جق ورخصت مذکوره تبين ايتمش برکونه اسباب مجبره اولمدقجه اللی کون ظرفنده يافه رسومات ناظری طرفندن صح اولنه‌رق اعاده قلنمق اوزره برقطعه علم وخبر ايله اعاده اولنه‌جقدر . سالف الذکر شرابك يافه اسکله‌سنه وصولنده اراضئ مقدسه مناسترلری طرفندن مذکور اسکله‌ده بولنان مأمور مخصوصه تسليمی ضمننده رسومات ناظری مأمور مذکورك تقسيمی وجهله شراب مذکورك هر بر مناستره عائد اولان مقدارينك رسم کمرکنی اومناسترك معافيت سنويه‌سی مقدارينه محسوب ايده‌جکدر . تبين ايتمش برکونه اسباب مجبره‌يه مبنی اوليه‌رق مذکور علم وخبر اللی کون ظرفنده صح اولنوب اعاده قلنمزايسه جزيرهٔ مذکوره رسومات ناظری مذکور شرابی ارسال ايتمش اولان مناستر باش رهبانی طرفندن اشبو شرابك زجريه وکمرك رسوماتنی طلب واخذ ايده‌جکدر . قبريس جزيره‌سنده کائن اراضئ مقدسه مناستری طرفندن جزيرهٔ مذکوره‌ده بالاشترا بووجهله ارسال قلنمش اولان شراب زجريه رسومات داخليه‌سندن معاف اولوب بالکز بالاده ذکر وبيان اولنديغی وجهله مذکور مناستر باش راهبی مذکور شرابك يافه اسکله‌سنه ارسال قلنديغنی مبين صح اولنمش علم وخبرينی اعاده‌يه مجبور اوله‌جقدر . اراضئ مقدسه‌دن بشقه محللرده کائن سائر مناسترلره شراب ارسال ايتمك مراد ايتدکلرنده امتيازات مذکوره‌دن مستفيد وتکاليف مذکوره ايله مکلف اوله‌جقلردر . لاتين مناسترلری طرفندن محللرنده کندی کنفاف نفسلری ايچون ياپيلمش اولان شراب زجريه رسوماتندن معاف اوله‌جقدر .

— ۱۲ —

اراضیٔ مقدسه مناسترلری رهبانلری اولان (پەر) نام پاپاسلر ایله (سورده شاریته) نامراهبەلر وسائر جماعت دینیه البسەلری بیوك مناسترلرك اوروپادن اخذ ایتدكلری اقمشەدن اعمال اولنەرق ذكر اولنان راهب وراهبەلر ایچون سائرمناسترلره ارسال اولنمقده بولندقلرندن ومذكور بیوك مناسترلرك بولندقلری شهر رسومات نظارتی طرفندن اقمشهٔ مذكورەنك وصولنده رسم كمركی اشبو بیوك مناسترلرك معافیتی مقدارندن تنزیل قلنەجغندن البسهٔ مذكورەنك حین اخراجنده رسم مذكور بیوك مناسترلر معافیتنه اعاده وعلاوه قلنەجقدر . البسهٔ مذكوره ارسال اولندیغی مناسترلرك بولندقلری شهره وصوللرنده ایجاب ایدن رسم كمركی شهر مذكورده بولنان كمرك نظارتی طرفندن مذكور مناسترلر معافیتی مقدارندن بالتنزیل البسهٔ مذكوره درحال تسلیم قلنەجقدر . ۷ ذی‌الحجه سنه ۱۲۸۱

بالاده‌كی احكام مساعده‌كارانه‌نك هیئت مجموعه‌سندن قاپیتولاسیون اصول وتشكیلاتنك موجود وجاری اولدیغی ممالكده‌كی قتولیك جماعتارینك اوراده ممتاز بر هیئت حالنده یشادقلری و ممالك سائره‌نك هیچ برنده نائل اوله‌مدقلری برطاقم مساعدات و معافیاتدن مستفید بولندقلری مستبان اولمقده‌در .

هر درلو شكل وصورتده‌كی قتولیك میسیونر هیئتلرینك وبالخاصه تدریسات و امور خیریه ایله اشتغال ایدن پاپاسلرك امر حمایه‌سی فرانسه‌نك اوته‌دنبری شرقده تعقیب ایتدیكی سیاستك الك اساسلی نقطه‌لرندن برینی تشكیل ایلمشدر . فرانسه‌ده یكدیكرینی ولی و تعقیب ایدن حكومتلرك كافه‌سی — شكل و مسلكلری نه اولور ایسه اولسون — شرقده حمایهٔ رهبانك باشلیجه واسطهٔ اجرائیه‌سی اولان امتیازاتی الدن چیقارمامغه پك زیاده اعتنا ایلمشلردر . مع مافیه باب عالی وادیٔ اعتراضات وشكایاتده ایلریلدكجه وقتیله دورهٔ عظمت واقبالنده بخش ایلدیكی وشمدی ازمنهٔ جدیده‌نك ایجاباتیله غیر قابل تألیف بولدیغی امتیازاتی تحدید ایتمكه چالیشیوردی. بو جمله‌دن اولمق اوزره، سربستیٔ ادیانك نتیجهٔ ضروریه‌سی اولان حریت تدریس، برقاچ سنه‌دنبری حكومت عثمانیه‌نك سوءظننی دعوت ایلمكده‌در . باب عالی اجانب طرفندن تأسیس اولنان مكاتبك كیتدكجه زیاده‌لشمسندن وبو مكتبلرده‌كی تدریساتك عالم اسلامك عادات واعتقاداتنه مغایر بولنمسندن تلاشه دوشه‌رك ـ هیئت علمانك تأثیری وپادشاهك اتحاد اسلام سیاستنه میلی نتیجه‌سی اولمق اوزره ـ بعدازین هیچ برمكتبك باب‌عالیجه رخصت استحصالندن وكشادینه

ارادهٔ سنیه صادر اولمسندن اول آچیله‌میه‌جغنه دائر بر قرار اتخاذ ایتدی . عینی زمانده مرکزده و بالخاصه ولایاتده معارف مفتشلری احداث اولندی . بو مفتشلرك وظیفه‌سی بتون مکتب پروغراملرینی ، کتابلرینی تفتیش و کرك افراد ، کرك جماعات مذهبیه نامنه کمرکلره ورود ایدن بالجمله کتب ورسائلی معاینه ایتمك ولدی الحاجه بونلرك ممالك عثمانیه‌یه دخولنه مانع اولمق ایدی . بوندن بشقه تدابیر مذکوره‌یی دها مؤثر برحاله قویمق و باب عالینك بوندن صکره تدریساتی نظارت عالیه‌سی تحتنده بولندیرمق خصوصنده‌کی عزم قطعیسنی ارائه ایتمك ایچون معارف نظارتنك طلب ایتدیکی اوصاف وشرائط خارجنده آچیلمش مکاتب ومؤسسات اجنبیه‌یه اطفال مسلمه‌نك دوامی منع ایدلدی .

اجنبی مکاتب ومؤسسات علمیه‌سنك عددینی تحدید و یکیدن کشادینی منع ایتمك مقصدیله اتخاذ ایدیلن بوتدابیر دول معظمه طرفندن قبول ایدلمدی . بالخاصه — مؤسساتنك کثرتی ، فرانسزجه‌نك تفوقی حسبیله ترکیاده برموقع رجحان احراز ایتمش اولان — فرانسه باب عالینك مکتب پروغراملرینه مداخله ایتمك و دائرهٔ نفوذی داخلنده‌کی محللرده آچمق ایستدیکی مکاتب ایچون حکومت عثمانیه‌نك اول باول رخصت ویرمك حقنی حائز اولمدیغنی ادعا ایتدی والآن ده ایدییور . مع مافیه ممالك اجنبیه‌دن ترکیایه ادخال ایدیلن کتاب ، رساله ، غزته وهر نوع اوراق مطبوعه‌نك مأمورین عثمانیه طرفندن تفتیش ومعاینه ایدلمسی حقنه قارشی — بو حق علاقه‌دارانجه پك مضر اولمقله برابر — بر شی یاپه‌مدی . کتب و رسائلك تفتیش و معاینه‌سی قاعده‌سندن یالکز قونسلوسخانه‌لره عائد کتابلر استثنا ایدیله‌بیلمشدر .

کمرك نظامنامه‌سنك دیکر بعض موادی دخی اداره‌جه بعض مشکلاته تصادف ایتدی ؛ بعضلری حال و زمانك ایجاباتندن اوله‌رق حکمدن ساقط اولدی . مثلا ، نظامنامه‌نك اون برنجی ماده‌سنده مذکور زجریه ، یعنی مسکرات رسمی حقنده‌کی احکام قبریس جزیره‌سنك انکلتره‌یه الحاقندن صکره حکمسز قالدی . ذاتاً باب عالی ، ولایات سائرهٔ عثمانیه‌ده ، کندی احتیاجلری نسبتنده اعمال ایده‌جکلری شراب ایچون لاتین مناسترلرینه بخش ایدیلن معافیتی او قدر چوق معاملاته تابع طوتمقده‌درکه معافیت مذکوره‌یی همان الغا ایتمش عد اولنه‌بیلیر .

قاپیتولاسیونلره تماس ایدن امور و معاملاتك الیوم نه مرکزده بولندیغنك آ کلاشیلمسی واجانبك حائز بولندیغی امتیازاتك تطبیقنده اوغرانیلان مشکلات حقنده واضح بر فکر پیداسنه امکان حاضرلنمسی ایچون دولت عثمانیه‌دن استحصال اولنان کافهٔ امتیازات ایله بونلردن متحصل نتایجك ذکر وتعدادیله اکتفا اولنمیه‌رق بو بابده وضع اولنان تحدیدات وتقییداتك دخی اثرمزده موضوع بحث اولمسنه لزوم کورلمشدر .

ترکیه ، بو آنه دکین بولندیغی اویوشوقلق حالندن قورتیلمق ایچون شمدی بر آز سیلکینیور کبی کورینیور . دولت عثمانیه بعض اصلاحاته تشبث ایتمك وظاهراً احتیاجات زمانه‌یه موافق کبی کورینن ، حقیقتده ایسه تیاترو صحنه‌لرنده‌کی ترتیبات وتزیینات کبی اساس وجدیندن بسبتون عاری وکوز بویامه قبیلندن بر طاقم شیلردن عبارت اولان موضوعات وتأسیسات وجوده کتیرمك ، بردوزی‌یه مسئله چیقارمق ، مناقشات ومباحثاته قپو آچمق وکندی سربستیٔ اطوار و حرکاتنه مانع قیودی بر آن اول رفع ایتمك خصوصنده صبرسزلق و تلاش آثاری کوسترمك صورتیله دخی دول متمدنه‌یه قارشی کیریشدیکی تعهداتدن تبری ایتمکه چالیشیور . ترکیه‌نك دول معظمه‌دن بعضیلری طرفندن تشویقات کورمسی اوروپایه قارشی تدریجاً مستقل بر وضعیت احراز ایتمك مقصدیله کیرمش اولدیغی طریقده دها مهم وسریع خطودلر آتمسنه سبب اولمقده‌در .

بوندن بویله کرك عثمانلی پادشاهنك ، کرك عثمانلی زمامداران امورینك بتون دوشونجه‌لری هپ بوغایه‌یه معطوف اوله‌جقدر . بو انقلاب وتحول تدریجی ، عالم اسلامك وضعیت انفراد وتجرددن چیقمسنه واوروپا افکار ومعنویاتیله کسب الفت وانسیت ایتمسنه مدار اولدقدن بشقه صوك درجه احتیاط وتدبیرایله طوقونولمسی ایجاب ایدن بعض حساس ونازك مسئله‌لره دخی تماس وتأثیر ایده‌جکی ایچون شایان دقت کورلمك لازم کلیر . فرانسه ، هردولتدن زیاده بوانقلابك ادوار وصفحات مختلفه‌سنی بردقت مخصوصه ایله تعقیب ایتمکده حقلیدر . زیرا قاپیتولاسیونلر بالخاصه فرانسه‌نك اثر سعی وهمتیدر . و اکر معاهدات مذکوره‌ده اصلاحات وترقیات زمانه‌یه موافق کورینن بعض تعدیلات اجرا اولنمشسه بو ، ینه فرانسه‌نك شرقده‌کی نفوذی

سایه‌سنده ممکن اولمشدر . بر قاچ سنه اول ترکیه‌ده تنظیم ایدیلن تجارت قانوننك اکثر احکامی فرانسه قانوننده عیناً نقل واقتباس اولنمامشمیدر ؟ بوحال فرانسه قوانین ونظامات موضوعه‌سنك ، فرانسه افکارینك ، فرانسه عادات وآدابنك ترکیه‌ده مظهر تقدیر اولدیغنی ، شایان تقلید کورلدیکنی اثبات ایتمزمی ؟

اوچنجی قسم

برنجی فصل

دولت عثمانیه‌نك ایالات قدیمه‌سنده قاپیتولاسیون تشکیلاتی

قاپیتولاسیون اصول وتشکیلاتنك نتایج قانونیه‌سی وعهود مذکوره‌دن متحصل حق قضای مخصوص اشبو اثرك ایکنجی قسمنده شرح وایضاح اولندی . بو حق قضا یالکز نفس ترکیه‌ده جاری اولمیوب اهالیسنك قسم اعظمی اسلام ویا خرستیان اولان اکثر ایالات عثمانیه‌یه وشمدی آرتق آز چوق کوشه‌مش روابط ایله حکومت متبوعه‌لرینه مربوط اولان طونه امارتلریله دولت عثمانیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه زیر تابعیتنده قالمش اولان سائر امارتلره ، الیوم بعضیلری ترکیه‌نك اداره‌سی آلتنده بولنان وبعضیلری‌ده بولنمیان حکومات بربریه دخی تشمیل ایدلمش و اوته‌دن بری بتون بوقطعات وحوالیده مرعی اولمقده بولنمشدر . زیرا ، بوندن اول بیان اولندیغی وجهله ، ۱۸۶۱ تاریخلی معاهده‌نك ۱۷ نجی ماده‌سی موجبنجه باب عالینك اوللری فرانسه و صکره‌لری حکومات سائرهٔ عیسویه ایله عقد ایتدیکی قاپیتولاسیونلر دولت عثمانیه‌نك زیراداره‌سنده‌کی ایالاتك جمله‌سی ایچون واجب الرعایه و لازم الاجرا عد اولنمقده‌در . مع مافیه تعاقب ازمان ایله ترکیه‌نك حوزهٔ تصرفنده‌کی ایالاتدن بعضیلرینك حال و وضعیتی اودرجه دوچار تبدل وتحول اولمشدرکه قونسلوسلره مخصوص حق قضایی، هیچ اولمازسه قسماً ، احوال جدیدهٔ سیاسیه واجتماعیه ایجاباتنه توفیق ایتمك لزومی حاصل اولمشدر .

۱۸۲۸ سنه‌سی تموزینك آلتیسنده لوندره‌ده انعقاد ایدن قونفرانسده یونانستانك ادارهٔ عثمانیه‌دن تخلیصاً کسب استقلال ایتمسنه طوغری ایلك بر آدیم تشکیل ایتمك اوزره بعض اساسلر وضع اولندیغی کبی قریم محاربه‌سی عقبنده ، یعنی ۱۸۵۶ سنه‌سنده پارسده عقد ایدیلن معاهده ایله طونه ایالتلرینك دخی عثمانلی بویوندریغی آلتندن قورتولملری اسبابی احضار اولندی . ۱۸۷۸ ده عقد اولنان

برلين معاهده‌سی كرك ماراالذكر ايالاتك و كرك اجزای ممالك عثمانيه‌دن اولان ديكر بعض قطعاتك امر تخليصنی اكمال ايلدی .

ايالات وقطعات مذكورده‌يه بخش وتأمين اولنان نيم استقلالك مناسبات دوليه اوزرنده ايقاع ايتديكی تأثيرات عجبا نه‌دن عبارتدر ؟ بو سؤال بزی تركيه‌نك ايالات قديمه‌سندن هر برينك احوال ومقدراتندن وبورالرده ساكن اهالينك حاكميت عثمانيه آلتندن قورتيلوب حقوق عاديه‌يه تابع ملل متمدنه عداديته داخل اولمق اوزره صرف واجرا ايتدكلری مساعی و تشبثاتدن سطحی صورتده بحث ايتمكه سوق ايليور :

١

يونانستان

حكومات شرقيهٔ عيسويه ميانده اسلام بويوندروغنی اوموزلرندن آتمق ايچون الك اول سيلكينن ونائل استقلال اولان حكومت يونانستاندر . اوروپا صحائف تاريخنده بلند بر موقع اشغال ايدن وبر آرالق عادی بر پاشالق دركه‌سنه اينن بو مملكتك نهايت الده ايتديكی مختاريتك عالمه قارشی اعلان و تصديقنی انتاج ايدن حادثات تاريخيه وبو حادثات ايله حائز مناسبت اولان شايان تخطر وقايع جمله‌جه معلومدر .

سياسهٔ همان همان اوزمانكی تكميل آوروپا ديمك اولان حكومات متوسطه يعنی روسيه ، انكلتره وفرانسه يونانستانك تركيه‌يه قارشی مستقل برحكومت وضعيتنی احراز ايتديكنی اعلان وتأييد ايچون ١٨٢٧ تاريخلی لوندره بيانامه‌سنی امضا ايلديلر . مع مافيه يونانستان استقلالنك اعلانی حكومت مذكوره ايله‌قومشوسی اولان تركيه آره‌سنده‌كی مخاصماته‌ومسائل معلقه‌يه هيچ بر وجهله نهايت ويرمه‌مشدی . كرك حدودلرك تعيينی ، كرك يونانليلر ايله عثمانليلرك مهاجرتی كبی مسائل انواع اختلافات توليد ايتمكدن خالی قالميوردی . لوندره قونفرانسنده تنظيم ايديلوب برطرفدن تركيه‌نك ، برطرفدن‌ده فرانسه ، روسيه وانكلتره حكومتلرينك امضا ايتدكلری پروتوقولده تركيه‌دن يونانستانه ويونانستاندن تركيه‌يه كيملرك هجرت ايده‌بيله‌جكی بيان اولنمش وبوكيلره برمهلت ويرلمش اولديغی كبی بومناسبتله مهاجرت مسئله‌سنك جهت حقوقيه‌سی دخی براساس سالمه‌يه ربط اولنمشدر .

بونك اوزرینه یونانستان مستقل برحکومت وضع وصفتیله اوروپا حقوق عمومیه‌سنده اخذ موقع ایده‌جکدی . بواستقلال طولاییسیله یونانلیلر ملل سائرهٔ عیسویه‌نك حائز بولندقلری حقوق وفوائدك عیننده مستفید اولدیلر . حکومت مذکوره‌نك حاکمیت عثمانیه‌یه تابع برایالت حالنده بولندیغی زمانلرده باب عالیجه دول اجنبیه ایله عقداولنان معاهداتك یونانستانه عائد احکامی حکمدن ساقط عد اولنمدیغی کبی یونانستانك ـ تأمین وتأیید استقلالنه مداراولان احوالك تعین وتقرری ایچون ـ دها یکی آیرلمش بولندیغی ترکیه ایله طوغریدن طوغری‌یه مذاکراته کیریشمسنه موافقت کوسترلدی. ۱۸۵۵ سنه‌سی مایسنك یکرمی یدیسنده یونانستان ایله‌ترکیه آره‌سنده عقد ایدیلن برقاپیتولاسیون اقتضاسنجه تبعهٔ یونانیه ، وقتیله اوروپا دولتلری تبعه‌سنه بخش اولنان مساعدات وامتیازاتك عیننه مظهر اولدیلر . امتیازات مذکوره‌نك الك زیاده شایان تذکار اولانلری قونسلوسلق حق قضاسنه ، سربستیٔ سیر سفائنه ، وراثت امورینه عائد بولنانلردر .

حتی معاهدهٔ مذکوره‌یه درج ایدیلن برمادهٔ مخصوصه‌ده یونانستانك الك زیاده مظهر مساعده دولت معامله‌سی کوره‌جکی بیله بیان اولندی . بوماده‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق یونانستان ترکیه‌ده‌کی معاملات تجاریه‌سی نقطهٔ نظرندن دول معظمه ایله سیان طوتیلمقده‌در . مع‌مافیه بوایکی حکومتك همجوارلغی حسبیله بینلرنده برآن بیله‌ازاله ایدیله‌مین منافسه ومخاصمهٔ ضمنیه قورصانلرله حیدودلرك افعال شقاوتکارانه‌سنی تسهیل ایتدیکندن باب عالی بوحاله چاره‌ساز اولمق ایچون بعض تدابیر احتیاطیه اتخاذینه مجبوریت کورمش ویونانستان ایله عقد ایتدیکی قاپیتولاسیونه اراضیٔ عثمانیه‌یه فرجه‌یاب دخول اولوب چاپولجیلق ایدن ارباب شقاوت حقنده تطبیقی تحت وجوبده بولنان تدابیری ناطق‌اولمق اوزره برماده‌درج وعلاوه ایتدیرمشدر. قاپیتولاسیونك ۲۸ نجی بندینی تشکیل ایدن بوماده شومألده‌در :

« طرفین عاقدین کندی‌اراضیلری داخلنده‌کی لیمانلره ، قویلره ، استحکاملره قورصان قبول ایتمه‌مکی وقورصان اولمق‌اوزره طانتمش اولان ویاطرفین اراضیسنده بولنوب قورصانلره شریکلك ویتاقلق ایدن‌کسان حقنده قانونی بتون‌شدتیله تطبیق ایلمکی درعهده ایلرلر. حکومتین عاقدین تبعه‌سنك مالی اولوب قورصانلر طرفندن مملکتیندن برینك اراضیسنده غصب ایله دیکر مملکت لیمانلرینه سوق وایصال اولنه‌جق کمیلر ایله بونلرده‌کی حموله ـ فروخت ایدلمش اولسه‌لربیله ـ اشبوکمی

ایله حموله‌نك صاحبی اولدیغنی اثباته مقتدر اولان شخصه ویامومی الیهك صلاحیت قانونیه‌یی حائز وکیلنه تسلیم واعاده اولنه‌جقدر . »

تدابیر احتیاطکارانه‌یی برقات‌دها تصفیه واکمال ایتمك اوزره ۱۸٦٥ سنه‌سی ایلولنك یکرمی طقوزنده آتنه‌ده حکومتین آره‌سنده شقاوتك منع وتنکیلی مقصدیله برنجی ماده‌سی زیرده مندرج برمقاوله عقد اولندی :

« طرفین عاقدین کرك ممالك شاهانه‌ده، کرك یونانستانده شقاوتده بولنمق اوزره کندی اراضیلری داخلنده چته‌لر تشکیلنه قالقیشه‌جق افراد مسلحه‌نك تشبثاتنه ومرقومونك اراضیٔ مذکوره‌ده اقامتلرینه میدان ویرمه‌مکی وحکومتیندن برینك اراضیسندن کلوب دیکرینك اراضیسنه داخل اوله‌جق اشقیانك تعقیب ودردستی ایچون صرف ماحصل غیرت ایتمکی درعهده ایدرلر . »

معاهده‌نك ۲ نجی ماده‌سنده دنیلیورکه :

« فعل شقاوت ایله مظنون ومتهم اولوب حکومتین عاقدیندن برینك حدودی داخلنده دردست ویا توقیف اولنه‌جق اشخاص اراضیسنده دردست اولندقلری حکومت علیهنده حرکاتده بولنمشلر عد اولنه‌رق حقلرنده تعقیبات ومعاملات قانونیه اجرا اولنه‌جقدر . »

یونانستانك ربقهٔ اسارت آلتندن قورتیلمق ، دائرهٔ مدنیته رجوع وعودت ایتمك واوروپانك اعتمادینی جلب وتأمین ایلك ایچون صرف ایتدیکی مساعی وهمت سایه‌سنده آهنك دولیه‌یه داخل اولمغه، کسب لیاقت واستحقاق ایلدیکنی سویلمك لازمهٔ عدل ونصفتدر . دها ۱۸۳٦ سنه‌سندن اعتباراً نشر وتعمیم علوم ومعارف مقصدیله آتنه‌ده تشکل ایدن برهیئت آز برمدت ظرفنده بوزمینده پك بیوك موفقیات کوسترمشدر. استقلال سیاسینك یاننده برده، علامت مخصوصه‌سی دارالفنون اوله‌جق ، براستقلال فکری ومعنوینك لزوم موجودیتنه مانع اولان بو هیئت ذکور واناث مکاتبنك ، جمعیات ادبیه وخیریه‌نك تکثری امرنده اویله بر فعالیت کوستردی ؛ که برقاچ سنه ظرفنده یونانستانك شکل وقیافتنی بسبتون دکیشدیرمکه موفق اولدی . بالخاصه اشخاص خصوصیه‌نك خودبخود واقع اولان تشبثلرینك وکوستردکلری فداکارلقلرك ثمره‌سیله وجود بولان آتنه دارالفنونی یونانلیلق عالمنك منور ومتفکر قسمنك مرکز اجتماعی حالنی آلدی . علوم وفنونك کافهٔ شعباتندن مستفید اولمق هوس واشتیاقیله یالکز یونانستانك هرکوشه‌سندن دکل ، ترکیه‌نك الك هجرا وبعید ایالتلرندن بیله آتنه‌یه فوج فوج کلن کنجلر

معلملرك رحلهٔ تدریسی اطرافنده برجم غفیر حالنده طوپلاندیلر . آتنه دارالفنوننده باخصوص علوم حقوقیه تدریساتنه فوق‌العاده اعتنا اولندی . بونك سببی ایسه یونانستانك فرانسه‌ده ۱۸۳۰ تاریخنده موجود اولان مشروطی وپارلومانته‌ر حکومت قرالیه‌نك قوانین ونظامات اساسیه‌سنی عینی عیننه تقلید ایتمك صورتیله وجوده کتیردیکی قانون اساسینك فردای نشر واعلاننده پك مکمل بر اصول عدلیه‌یی قبول وتطبیق ایتمش اولمسیدر . بو اصول عدلیه‌نك اساساتی ، فرانسه و باویرا قانونلریله تصحیح واصلاح ایدلمش اولان روما قانوننندن اخذ واقتباس اولنمشدر .

یونانستانده جاری قوانین حریت شخصیه‌یی ، اقامتکاهك مصونیتنی تکفل وتأمین‌ایدیور. هیئت عدول ، پولتیقه ومطبوعات جرائمندن متولد دعاوی‌یی محاکمه ایتمکه صلاحیتداردر . یونانستان تجارت قانونی فرانسه‌نککنك عینیدر . ادارهٔ عدلیه‌نك رأسنده آتنه تمیز محکمه‌سی [آره‌ئوپاغ Aréopage] بولنیور . آتنه ، لاریسا [یکیشهر] ، پاطراس ، نوپلی [آنابولی] وقورفو شهرلرنده برر استیناف محکمه‌سی موجوددر. محاکم مذکوره‌نك دوننده اولمق‌اوزره ۲۲ بدایت محکمه‌سی و ۲۳۶ صلح حاکمی نصب وتعیین اولندی . بو صورتله عصرلردن بری کیفی معاملاته تابع طوتیلوب کاه شرقه مخصوص بر استبداد آلتنده یشایان ، کاه ینه آنجق شرقده مثلی کورلمسی قابل اولان بر آنارشی ایچنده چیرپینان بر ملتك امور ومعاملاتی منتظم اولان ، طبیعی بر جریان تعقیب ایدن وامنیت جان ومالی متکفل بولنان تشکیلات عدلیه تطبیق وبو تشکیلاتك مقتضاسی اولان اخلاق وآداب تلقین ایدلدی .

یونانستانك تشکیلات داخلیه‌سی بو صورتله تنظیم وتقویه ایدلمش اولمسنه رغماً احوال خارجیه‌سندەکی مشوشیت وقرارسزلق دوام ایدیپوردی . اهالیسنك صیغیشه‌میه‌جنی قدر طار بر اراضیده محصور قالان ، روملر ایله مسکون همجوار قطعاتك یونانستانه الحاقنی ترویج وطاب ایدن عناصرك حرکت وغلیانی تأثیری آلتنده قالان یونان حکومتنك الك اساسلی دوشونجه‌سی حدودینی توسیع ایله سیاسیات خارجیه زمیننده‌کی وقایع عظیمه‌یه ربط موجودیت ایتمکدن عبارت اولدی . مسائل سائره‌نك کافه‌سی سیاسیات خارجیه جریاننه تابع طوتیلدی . آرتق بوندن صکره یونانستانك عقد ایده‌جکی معاهدات تاریخی کندی حدودینه متعلق احوال ووقایعك تاریخندن تمیز وتفریق ایدیله‌مز . یونانلیلرك ارثی دشمن

بیلدکلری وآنك ضرورتی اوله‌رق اراضیلرینی توسیعه چالیشدقلری ترکیه ایله یونانستانی طول مدت دائمی وشدید بر اختلاف حالنده یشاتان وهنوز پك یکی اولان وقایعك بوراده نقل وایضاحنی زوائددن عد ایدرز . ۱۸٦۸ کرید اختلالنك وقوعی ، ۱۸۷۸ ده عثمانلی - یونان محاربه‌سنك ظهوری ، ۱۸۸۱ ده تسالیا وایپیر قطعه‌لرینك یونانستانه ترکی کبی احوال و وقایع علم حقوقه تماس ایتمکدن زیاده ساحهٔ تاریخ وسیاسیاته داخل مذاکرات مدیده جریانته ، قونفرانسلر عقدینه وپروتوقوللر تنظیمنه سببیت ویردی . مع مافیه صوك عثمانلی - یونان محاربه‌سی عقیبنده عقداولنان مصالحه قاپیتولاسیونلر مسئله‌سنك تکرار میدان بحث ومناقشه‌یه چیقمسنه باعث اولمسنه مبنی محاربهٔ مذکوره‌نك حدوثندن اولکی وقایعی ذکر ایتمکدن صرف نظر ایده‌مز :

یونانستانه ۳۹۰,۰۰۰ نفوس ایله مسکون ۱۳,۲۰۰ کیلومترو مربعی وسعتنده برقطعهٔ اراضی‌یی قازاندیران ۲٤ مایس ۱۸۸۱ تاریخلی درسعادت معاهده نامه‌سنك عقدندن هنوز بر قاچ سنه کچمش ایکن ، یعنی ۱۸۸٦ تاریخنده روم ایلیٔ شرقی حدودندن طولایی بالقانلرده تکرار بعض تشوشات واختلاطات ظهور ایلدی . یونانستان حکومتی بو احوال قارشوسنده اردوسنی بردها حال سفربری‌یه وضع ایدرك یا کندی حدودینك ۱۸۸۰ سنه‌سنده اتخاذ اولنان مقررات داخلنده تنظیم وتحدید ایدلمسنی ویا کریدك کندیسنه ترك اولنمسنی طلب ایلدی . مع‌مافیه فرانسه مستثنا اولمق اوزره دول معظمهٔ خمسه آتنه قابینه‌سنه براولتیماتوم تبلیغ ایله مدعیات ومطالباتندن واز کچمسنی اخطار وعین زمانده یونانستانك سواحل شرقیه‌سنده‌کی لیمانلری دونانمالریله آبلوقه ایدرك حکومت مذکوره‌یی سلاح آلتنه دعوت ایتدیکی افراد عسکریه‌یی ترخیص ایتمکه وحصول آمالنی زمان آخره تعلیق ایلمکه مجبور ایتدیلر. حکومت یونانیه‌نك بوتمایلات حربجویانه‌سی اهالی آره‌سنده ذاتاً حکمفرما اولوب (اتنیکی اتریا Ethniki Hetaïra) کبی جمعیات خفیه‌نك القاآت وتحریکاتیله بر قات دها شدت کسب ایدن هیجان وغلیانی ادامه ایتمك کبی بر نتیجه حاصل ایلدی . بو سببدن حسیات وطنپرورانه‌نك کونك برنده آکسزین فوران ایدرك حربی انتاج ایتمسی ضروری ایدی . نته‌کیم بو انفلاق حسیات ، ۱۸۹٦ ده وقوعه کلدی . اهالیسی حال عصیانده بولنان کرید آطه‌سی سنهٔ مذکوره ظرفنده یونان عسکری طرفندن اشغال اولندی و ذات شاهانه‌نك آنجق لفظی بر صورتده اجرای حکم ایتدیکی برایالته بویولده برهجوم وقوعنی سبب حرب عدایدن دولت

عثمانیه، هنوز برقاچ سنه‌اول یونانستانه اعاده ایدیلن تسالیا واپیر قطعاتنك حدودینی اردولریله تجاوز ایدرك یونانستانه پای انداز استیلا اولدی . نیجه‌دفعه‌لر اوروپا دیپلوماسیسنك مساعئ مشترکه‌سنی دعوت واستلزام ایدن کنج یونانستان قراللغنك مقدراتی غیر مساوی قوتلرله اجرا ایدیلن بومصارعه، ومبارزه اثناسنده آز دها پك‌بیوك مخاطراته معروض قاله‌جقدی. دول معظمه‌نك شفاعت وتوسطی اوزرینه ۱۸۹۷ سنه‌سی ایلولنك یدیسنده درسعادتده عقد ایدیلن معاهده ایله واقعاتسالیانك یونانستانه اعاده‌سی تأمین اولنه‌بیلمشسه‌ده عینی‌معاهده موجبنجه، قطعهٔ مذکوره‌نك امرتخلیه‌سی یونانستانجه ترکیه‌یه بر مقدار تضمینات حربیه اعطا اولنمسنه ویونان امور مالیه‌سنك بین‌الملل بر قومیسیون طرفندن تفتیش و مراقبه ایدلمسنه تعلیق قلنمشدر . بوتضمینات حربیه ومراقبهٔ مالیه مسئله‌لرینه دائر اولان معاهده‌نك ایکنجی ماده‌سی مألی شودر :

« یونانستان حکومتی دولت عثمانیه‌یه درت میلیون لیرایه بالغ برتضمینات تأدیه ایده‌جکدر . تضمینات حربیه‌نك سرعتله تأدیه‌سنی تسهیل ضمننده دول معظمه‌نك انضمام موافقتیله یونان دیون‌عمومیه اسهامی اسکی حاملرینك حقوق مکتسبه‌لرینه ایراث خلل ایتمامك شرطیله بعض ترتیبات وتدابیر اتخاذ اولنه‌جقدر . بو مقصدله دول متوسطه طرفندن تعیین ایدیله‌جك برر اعضادن متشکل اولمق اوزره آتنه‌ده بین‌الملل بر قومیسیون وجوده کتیریله‌جکدر. یونانستان حکومتی دول معظمه‌نك مظهر تصویبی اولان و مارالذکر قومیسیونك صلاحیات و وظائفنی تعیین ایلین برقانونی کندی پارلمنتوسنه قبول ایتدیره‌جکدر . قانون مذکوره توفیقاً کرك تضمینات حربیه ایچون عقدایدیله‌جك استقراضه، کرك سائردیون ملیه‌یه قارشولق کوستریله‌جك واردات کافیه‌نك امرجبایت وصورت صرفی بالاده مذکوربین الملل قومیسیونك مراقبهٔ مطلقه‌سی آلتنده بولنه‌جقدر . »

یونانستانك هزیمت ونکبتیله ختام بولان برمحاربه عقیبنده حکومت مذکوردیه تحمیل ایدیلن بومراقبه استقلال تامنه قارشی‌ایلك تجاوزی تشکیل ایدییوردی . مع‌مافیه یونانستانك عزت نفسی بوندن‌دها آغیربرشرط ایله‌ده جریحه‌دار ایدلدی. حیدودلق وقورصانلغك رفع‌وتنکیلنه عائد مواده یونانستانجه، هیچ برزمان تمامیله رعایت ایدلمدیکنی ، تبعهٔ عثمانیه‌دن اولان روملرك ممالك شاهانه‌ده‌کی یونان قونسلوسلری طرفندن کیفیت حمایه‌سی بیتمز توکنمز سوء استعمالاته میدان آچدیغنی ادعا ایدن دولت عثمانیه کندیسنی یونانستانه باغلایان قاپیتولاسیونلرك رفع

والغاسنی شدیداً وقطعیاً طلب ایلدی. واقعا ترکیه‌نك بومطالبهٔ مفرطه‌سی بردرجه‌یه قدرتعدیل اولندی. بویله‌اولمقله برابر درسعادت معاهده‌نامه‌سنك اوچنجی‌ماده‌سنده دنیلمشدرکه :

«یونانیلرك قبل‌المحاربه ممالك شاهانه‌ده دول‌سائره تبعه‌سیله‌سیاناً حائز اولدقلری امتیازات ومعافیات اساسنه طوقونمامق اوزره قونسلوسلرك معافیاتندن تولد ایدن سوء استعمالاتك فیمابعد اوکی آلنمق ، امور عدلیه‌نك جریان طبیعیسنی اخلال‌ایدن مانعلری اورته‌دن قالدیرمق ، محاکمدن صادر اولان حکملرك امراجرا وتطبیقنی تأمین ایتمك ، عثمانلی‌واجنبی تبعه‌سیله یونانیلر آره‌سنده متکون دعاویده ـ که‌بونلره افلاس دعوالری دخی داخلدر ـ عثمانیلرك واجانبك منافعنی وقایه وصیانت ایتمك مقصدلریله دولت عثمانیه ایله یونانستان حکومتی بیننده صورت مخصوصه‌ده بعض صور تسویه عقدایدیله‌جکدر . »

معاهده‌نك بشنجی ماده‌سنده ایسه ، دنیلیورکه :

« طرفین زیرده مذکور صور ائتلافیه‌نك نهایت اوچ آی ظرفنده عقدینی تأمین ایتمك اوزره درسعادتده مذاکراته ابتدار ایده‌جکلردر. بوصورت تسویه‌لر شونلردر :

اولا — ١٨٧٦ سنه‌سنده ترکیه‌ایله یونانستان آره‌سنده جریان‌ایدن مذاکراته زمین اولان پروژه اساس اتخاذ ایدلمك اوزره منازع فیه تابعیت مسئله‌لرینی تسویه وتنظیم‌ایدن برمقاوله .

ثانیاً — درسعادت معاهده‌نامه‌سنك اوچنجی ماده‌سنده مصرح بولنان شرائطه تعلق ایدن برمعاهده .

ثالثاً — حقوق‌عادیه‌یه تماس‌ایدن‌جنایات اربابنك متقابلاً اعاده‌سی حقنده‌برمقاوله.

رابعاً — حدود مشترکه اوزرنده شقاوتك رفع وازاله‌سی ایچون برمقاوله ».

دولت عثمانیه درسعادت معاهده‌نامه‌سنك بواحکامیله قاپیتولاسیون نظریه‌سنی یکیدن میدان بحث ومناقشه‌یه وضع ایدییور ویونانستانك فیمابعد ممالك عثمانیه‌ده سائر حکومتلر ایله‌سیان طوتیلمسی خصوصنده‌کی حقنی انکار ایدرکبی کورینیور . ترکیه ، احکام مذکوره‌ده مندمج اولان معنایی برقات کوزه‌دها چارپدیرمق ایچون یونانستانه الذیاده مظهر مساعده ملت معامله‌سنی تأمین ایدن تجارت وسیر سفائن معاهده‌نامه‌سنك منسوخیتنی اعلان‌ایله‌برابر مصالحه‌نامه‌نك ٧ نجی‌ماده‌سی‌اقتضاسنجه بالاخره بویله برمقاوله‌نی عقدایتمك حق‌وصلاحیتنی محافظه ایلیور . بالاده مذکور

صورا ئتلافيه‌نك نقاط اساسيه‌سی هنوز صورت قطعيه‌ده تعين وتقرر ايتمامشدر. مع مافيه بونلرك عقدينی ايجاب ايتدين احوال وشرائطی نظر تدقيق وملاحظه‌دن گچيره‌رك مقاولاتك روح ومألی حقنده شمديدن برفكر حاصل ايتمك قابل اوليور .

ممالك عثمانيه‌ده تبعهٔ عثمانيه ويونانيه‌دن برقسم خلقك عادتا بربرندن تفريق ايديله‌ميه‌جك برصورتده قاريشيق برحالده يشامسی، ايكی حكومت تبعه‌سی آره‌سنده‌كی مماثلت عرقيه‌نك برچوق تشوشاتی بادی وبلكه‌ده بالنتيجه سوء استعمالاتی مؤدی اولمسی فكر وملاحظه‌سی ، تركيه ويونانستان مناسبات متقابله‌سنی تنظيم ايدن قوانينده بعض اصلاحات وتعديلات اجراسی اسبابنی ايضاح ايلكده‌در .

٢

رومانيا

(هوهنزوللرن Hochenzollern)خاندانه منسوب بر پرنسك زير اداره‌سنده اليوم مستقل برقراللق اولان رومانيا بر زمانلر بغدان و افلاق ناميله ايكی امارته منقسم بولنيوردی . رومانيا پرنسلكنی تشكيل ايتمك اوزره ١٨٦٢ تاريخنده توحيد ايديلن بوايكی امارت ١٥١٣ سنهٔ ميلاديه‌سنده وقوع بولان فتح عثمانيدن صوك زمانلره قدر دولت عليه‌نك زير متبوعيتنده قالدقلری حالده پرنسلريله مختاريتلرينی محافظه ايلديلر. ايالات مذكوره‌نك خصوصيت احوالندن بری عثمانليلرك بياله اوراده نه املاك ، نه خانه ، نه جامع تملك وتصرف ايده‌مه‌ملری ايدی. بروقتلر، باب عالی‌يه سنوی برويركوويرمكله مكلف اولان قطعات مذكوره بوسايه‌ده كنديلرينی هان‌هان استبداد عثمانی آلتندن قورتارمغه موفق اولديلر. لكن ١٧٩٢ تاريخنده بغدانی ، ١٨٢٩ سنه‌سنده افلاقی جبراً زيرحمايه‌سنه آلان روسيه دولتی حاكميتنی رومانياليلره تركيه‌دن قات قات اعتسافكارانه برصورتده حس ايتديردی ، كه بوحال ١٨٥٦ سنه‌سنه‌قدر دوام ايلدی . تاريخ مذكورده انعقاد ايدن پارس معاهده‌سی رومانيانك بالجمله دول معظمه طرفندن تكفل ايديلن مختاريتنی تأييد وتصديق ايله برابر آنی تكرار تركيه‌نك متبوعيتی آلتنه وضع ايلدی .

طونه امارتلری هرنه قدر مختاريت اداره‌يه نائل ايديلر ايسه‌ده باب عالی‌يه تابع اولدقلری ايچون ممالك عثمانيه‌ده‌كی اجانبك احوال وشرائط اجتماعيه‌سنی تنظيم ايدن قاپيتولاسيونلر اوراده دخی مرعی‌الاجرا ايدی . مع مافيه رومانيانك

مختاريتنى تحت كفالته آلان دول معظمه مرخصلرندن متشكل بر قوميسيون پارس معاهده نامه‌سنك فرداى انعقادنده ، يعنى ١٨٥٦ تاريخنده ــ معاهدۀ مذكوره‌نك ٢٣ نجى ماده‌سنه توفيقاً ــ بكرشده عقد اجتماع ايله مملكتك احوالى حقنده تدقيقات وتتبعاتده بولنه‌رق امورعدليۀ محليه‌نك هنوز قونسولسلق محاكمنك مقامنه قائم اوله‌جق درجه‌ده حائز انتظام ومكمليت اولمديغنى مشاهده ايتديكندن قونسولسلره مخصوص حق‌قضانك رفع والغاسنه برچاره بولنمسى‌زميننده اظهار تمنى ايلمشدر . بر مدت صكره بغدان وافلاق امارتلرينك تشكيلاتى قرارلشديرلمق اوزره پارسده يكى بر قونفرانس انعقاد ايتديكى زمان بونده حاضر بولنان روس مرخصى قونسولسلرك مالك اولدقلرى حق قضادن متولد سؤ استعمالاتى لسان شكايت ايله موضوع بحث ايدرك بو حاله چاره‌ساز اولمق لزومنى مصراً اثبات ايلمشسه‌ده دول سائره مرخصلرى قاپيتولاسيونلر مندرجاتنى تدقيق وتعديل ايتمك دائرۀ صلاحيتلرى داخلنده بولنمديغنه حكم ايلديلر . بو حكمه بناءً دركه بغدان وافلاق امارتلرينى دولت‌عثمانيه‌نك زير حاكميتنده براقان ١٨٥٨ تاريخلى معاهده‌نك ٨ نجى ماده‌سى شويله بر فقره‌يى احتوا ايدييور :

« حكومت متبوعه‌نك كرك ماضيده عقد ايتديكى ، كرك آتياً عقد ايده‌جكى معاهدات احكامنك اولجه اولديغى كبى بوندن بويله دخى امارات تابعه‌ده تطبيقى لازمه‌دندر . »

بوندن ماعدا رومانيانك مختاريتنى يكيدن تصديق ايدن ١٨٦٤ تاريخلى مقاولۀ منضمه‌ده رومانياده مختاريت تأسيسندن محدث حال وموقعك باب عالى ايله اوروپا دولتلرى آره‌سنده منعقد ومرعى معاهداتك تعديلنى هيچ بر وجهله استلزام ايده‌ميه‌جكى اخطار اولنيور . حتى ١٨٧٨ تاريخلى برلين معاهده‌سى رومانيايه تام ومطلق بر استقلال بخش وتأمين ايتديكى حالده رومانياده قاپيتولاسيونلرك ابقاسنه دائر بر قيدى احتوا ايدييور . مع‌مافيه بو معاهده‌نك ٢٠ نجى ماده‌سنده علاقه‌دار دولتلرك امارتلر ايله بالائتلاف قاپيتولاسيونلر متنده بعض تعديلات اجرا ايتملرى امكانندن ايماءً بحث اولنيور .

قاپيتولاسيون اصول وتشكيلات قديمه‌سنك رومانياده دها بر مدت ايچون ابقا ومحافظه‌سنه قرار ويرلمسندن محدث استثنائى حال وموقعه قارشو رومانياليلر خيلى زماندن برى سرد اعتراضات وشكايات ايلمكده ايديلر . بونلر شو يولده بر محاكمۀ عقليه ومنطقيه‌ده بولنيورلردى :

« كنـدى مختاريتنى محافظـه ايتمش وحاكميتنه عائد بالجملـه حقوقنى محفوظ بولنديرمش بر ملت حالنده عثمانلى پادشاهلرينك حقوق حكمرانيسنه تابع اولەرق بشاديغمز زمانلرده بيله باب عالى ايله دول سائره آرەسـنده منعقد معاهداتى بزه تشميل وتطبيق ايتمك شبهەسزدركه بر حقسزلق ايدى . حالبوكه ١٨٥٦ و ١٨٥٨ معاهدەلريله رسماً اعلان وتصديق ايديلن بر مختاريت كامله ومطلقەيه نائل اولديغمز شو صرەده مملكتمزده ـ ممالك اسلاميەده اولديغى كبى ـ غايت واسع بر قونسلوسلق حق قضاسنى ابقا ايتمك طوغريسى بتون بتون غريبدر » .

دول معظمـه رومانيانك بو مدعياتنى بيوك بر قيد احتياط ايله تلق ايلديلر. يالكز روسـيه حكومتى معاهداتك كنديسنه رومانياده تأمين ايتديكى امتيازاتدن دها ١٨٦٨ سنەسنده فارغ اولمغه روى رضا كوستردى . حقوق دول متخصصيندن (بلونچلى Rluntschli) ديوركه :

« دول معظمەنى قونسلوسلق حق قضاسـنك توليد ايتديكى محاذيره رغماً بو حقى رومانياده ابقا ومحافظەيه سوق ايدن اسـباب شبهەسزدركه رومانيانك اوروپا آهنك دوليسنه قبول وادخال ايدلمسيله تشكيلات عدليەسنى مدنيت غربيه ايجاباتنه موافق بر طرز وشكلده اصلاح وتنسيق ايدوب ايتمەجكى حقنده كنديلرنجه قناعت تامه حاصل اولنجەيه قـدر تبعەلرينى بالذات حمايه ايتمك خصوصنـدەكى حقلرندن واز كچمەمك عزمنده بولنملرندن ايلرى كلمشدر » [١] .

بو بدبخت ايالتلرك طول مدت عالم اسـلامده جارى بر طاقم محدود وطار دستورلره توفيقاً اداره ايدلملرى نهايت بورالردەكى اهالينك بعض سوء اعتيادات ايله مألوف اوللرينى انتاج ايتمشـدر . تركيەده رعايا صنفى موجود اولديغى كبى رومانياده دخى عين موقع مذلتده بولنان بر قسم خلق واردى . بونلر دەموسويلر ايدى . رومانياده كثرت اوزره بولنان بوقوم اورادە هر دائم معاملهٔ جبر وجفايه تابع طوتيلمقده ايدى . موسويلرك ممالك مذكورەده نه حقوق سياسيەلرى، نەده حقوق مدنيەلرى واردى . صانكه بوكافى دكل ايمش كبى بر ده خدمات عموميەده استخداملرينه و اموال غير منقولەيه صاحب اوللرينه جواز كوسترلمزدى .

اسباب مسرودەدن طولاييدركه برلين معاهدەسيله رومانيانك استقلالى تصديق اولنديغى حالده معاهدهٔ مذكورەيه موسويلرك افراد سائره ايله حقوق متساويەيه

[١] « حقوق بين‌الملل مجموعەسى Revue du droit international » ؛ ١٨٨٠ .

نائلیتلرینی دائر برماده درج وعلاوه‌سنه لزوم حاصل اولدی . معاهده‌نك ٤٤نجی ماده‌سنك متنی شودر :

«معتقدات مذهبیه آره‌سنده‌کی فرقلر هرهانکی برفردك حقوق سیاسیه ومدنیه‌دن محرومیتنی ویا خدمات عمومیه‌ده عدم استخدامنی استلزام ایده‌میه‌جکی کبی آنك سائر بر مأموریت و وظیفه ایفاسنه غیر لایق کورلمسی ویا رتبه ، نشان ، عنوان الخ قبیلندن تلطیفاته نامستحق عد ایدلمسی ویا لاعلی التعیین بر محلده اجرای صنعتدن ویا سائر بر مسلکه سالك اولمقدن منع اولنمسی ایچون هیچ بر زمان بر سبب وبهانه تشکیل ایده‌من . بالجمله دول معظمه تبعه‌سی — تجار اولسونلر اولمسونلر — بلاتفریق دین و مذهب مطلق بر معاملهٔ متساویه‌یه نائل اوله‌جقلردر . »

رومانیالیلر امور ومسائل دینیه‌ده بیوك بر مساعده‌پرورلك کوسترمك وقانون نظرنده هرکسی مساوی عد ایتمك کبی اوصاف ومزایایی اکتساب ایتدکلری زمان، — اجانبی حمایه ایده‌بیلملری ایچون قونسلوسلره بخش اولنوب ماهیت استثنائیه‌یی حائز اولان — حق قضانك اوروپاجه رفع والغاسنه شمدیلك مانع اولان اسباب بالطبع اورته‌دن قالقمش اوله‌جقدر . مع مافیه رومانیالیلرك آداب و عاداتنده ، بالاده بیان اولندیغی صورتده ، بر تحول وانقلاب حصوله کلنجه‌یه قدر اوروپا — استقلال تامه نائل اولمقله برابر حقوق عمومیه‌دن خارج قالمسنی انتاج ایدن بعض قیوده تابع طوتیلان بر مملکتده — قاپیتولاسیونلردن متحدث حال غیر طبیعی‌یی محافظه ایتمکده چار وناچار مضطر قاله‌جقدر .

٣

صربستان

رومانیا کبی ازمنهٔ قدیمه‌ده دولت عثمانیه‌یه قارشو بر تابع حال وموقعنده قالمش اولان صربستان استقلالنی استرداد ایدرك حقوق سیاسیه‌سنی تکرار الده ایتمکه قالقیشدیغی زمان رومانیادن زیاده‌طالعك مساعده‌سنه مظهراولدی. صربستانك سبب نکبت وادباری اولان قوصوه محاربه‌سی [١٣٨٩] ممالك مذکوره‌نك دولت عثمانیه‌یه مبدأ الحاقی تاریخیدر . دها ١٣٩٥ سنه‌سندن اعتباراً صربستان قراللری ایچون باب عالی‌یه قارشی بر تابع وضعیتنی اخذ وقبول ایتمك مجبوریت مطلقه‌سی

حاصل اولدی و آرتق اوتاریخدن صکره صربستان حکومتی خریطۂ عالمدن تماميله سيلنمش بولندی. صربستانبیلرنده هیچ بررابطه موجوداولمیان وهربری منفرداً عثمانلی پادشاهلرینه تابع اولان بر قاچ عثمانلی سنجاغنه تقسیم ایدلدی .

صربستانده الیوم موجود اولان تشکیلات اساسیه ۱۸۲۰ سنه‌سنده وجوده کتیرلدی . درتیوز سنه‌دن فضله صحائف تاریخده نام ونشانلری قالمامش اولان صربلیلر آنجق بوعصرك ابتداسنده استقلاللرینی استردادە قرار ویردیلر . او زماندنبری صربستان گاه (قره یورکیه‌ویچ Karageorgevitch)، گاه (اوبره‌نوویچ Obrenovitch) عائله‌لری طرفندن اداره اولندی . ۱۸۱۷ تاریخنده (میلوش اوبره نوویچ Miloch Obrenovitch) نامنده‌کی وویووده‌یه بر صورت مطنطنه‌ده پرنسلك عنوانی [قنیازKniaz] توجیه ومنسوب اولدیغی عائله‌یه اجرای حکومت وسلطنت ایدن خاندانلره مخصوص حقوق وامتیازات بخش ایدلمشدرکه پرنسلکك وراثت طریقیله پدردن اولاده انتقالی حقوق مذکوره‌جمله‌سندن ایدی . ۱۸۳۰ سنه‌سنده اصدار اولنان بر خط همایون ایله صربستانك دولت عثمانیه‌یه خراجگذار برحکومت اولمسی شرطیله مختاریتی اعلان اولندی .

پرنس (میشل اوبره‌نوویچ Michel Obrenovitch) ك ۱۸۶۰ سنه‌سنده صربستان شعبات اداره‌سنده کمال موفقیت ایله اجرا وتطبیق ایتدیکی اصلاحات طریق ترقیه دها یکی داخل اولان مملکت مذکوره ایچون اوروپانك توجهاتی تأمین ایلدی . ۱۸۶۲ تاریخنده بلغرادده‌کی دول اجنبیه قونسولسلری طرفندن عقد اولنان بر اجتماعده صربستانك خرستیان بر حکومت اولمسی وبالجمله تأميناتی حاوی منتظم بر تشکیلات ایله اوروپا قواندینك عینی اولان قوانینه مالك بولنمسی حسبیله دول معظمه‌نك قاپیتولاسیونلر موجبنجه حائز اولدقلری حققوق وامتیازاتك هیچ اولماز ایسه بر قسمندن فارغ اولملرینه امکان موجود اولدیغی تصدیق اولنمشدر . مع مافیه قاپیتولاسیونلرك قسماً اولسون لغوی ایچون کیریشیلان مذاکرات ، صربستانی ترکیه‌نك کیت کیده دها تضییقکارانه بر شکل آلان بویوندوروغی آلتنه وضع ایدن بلغراد بومباردمانی سببیله دوچار انقطاع اولدی . صربستانی بولندیغی حال مذلتدن تخلیص ایله اسباب شرف وتعالیسنی احضار واستقلالنی تأمین ایتمك وظیفه‌سی ۱۸۷۸ سنه‌سنده اجتماع ایدن برلین قونغره‌سنه قالدی . مذکور قونغره‌ده حاضر بولنان دول مختلفه مرخصارینه صربستان مرخصی موسیو (ریستیچ Ristitch) طرفندن اعطا اولنان مخطره‌ده صربستانك

ترکیه‌دن شکایتی اسبابی و استرداده چالیشدیغی حقوق قدیمه‌سنه عائد مطالباتی برر برر ذکر اولندقدنصکره دنیلمشدرکه :

« بالقان شبه جزیره‌سنده‌کی اقوام سائره حال اسارتلرینه سکوت ایله تحمل ایتدکلری زمانلرده صربلیلر – ایسترا سلام، ایسترا اورتودوقس اولسونلر – قلبلرنده آتشین بر عشق حریت واستقلال آلوریز اولدیغی حالده مادةً فائق برقوۀ غالبه‌یه قارشی آنجق بعض شرائط تحتنده انقیاد ومطاوعت کوستردیلر ؛ فقط حاکمیت عثمانیه‌یه قارشی آواز اعتراضی رفع ایتمکدن هیچ برزمان خالی قالمدیلر. صربلیلرک سنه‌لرجه بلاانقطاع عصیان وقیام ایله ممالک اجنبیه‌یه آقین آقین هجرت ایتمسی وکرک آوستریانک ، کرک مجارستانک ترکیه‌یه قارشی آچدیغی محاربانک کافه‌سنه اشتراک ایلمسی صورتنده تظاهر وتجلی ایدن بویله عصرلق پروتستو ملت مذکوره‌نک مستقل برحیات سیاسیه‌یه مالک اولمق خصوصنده‌کی حقنک هرنقطۀ نظردن تمادیسی حکمنده طوتیلملیدر . ازمنۀ قدیمه‌دن قالمه برمیراث اولان بوحقه ازمنۀ جدیده‌ده اکتساب ایدلمش دیکر بعض حقلرانضمام ایلمشدر . باب‌عالی صربستانک موجودیت سیاسیه‌سنی طانیه‌لی آنجق اللی‌سنه اولدیغی حالده برمدت قلیله ظرفنده صرب ملتی اسکیدن هنوز برامارت تابعه حالنده بولندیغی زمان دولت عثمانیه‌دن نه معامله کورمشسه شمدی‌ده عینی معامله‌یه معروض براقلدیغنی بعض تجارب الیمه ایله آکلامشدر. »

برلین قونغره‌سنده حاضر بولنان مرخصلر بالاده‌کی مخطره‌ده سرد اولنان اسباب موجبه‌یی نظر اعتباره آله‌رق برلین معاهده‌نامه‌سنه صربستانک استقلالنی تصدیق وباب‌عالی‌یه قارشی مختاریت مطلقه‌سنی تأیید ایلین برماده‌یی درج ایلمشلردر. برلین معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلر صربستانک استقلالنی طانیمقله برابر قونسلوسلرک حق قضاسی کبی عتیق برامتیازک مملکت مذکورده ابقاسنی موافق کوردیلر . مع مافیه اوزماندن بری دول مذکوره صربستانده قاپیتولاسیونلرک لغوینه برر برر روی رضا کوستردیلر . فرانسه‌نک بو خصوصده‌کی موافقتی ۱۹ کانون ثانی ۱۸۸۳ تاریخلی تجارت مقاوله‌نامه‌سنک ۲۶ ماده‌سنده مذکوردر .

هیئت عمومیه‌سی اعتباریله اوروپا قوانیننده اخذ واقتباس ایدیلن وزمانمزده جاری حقوق عمومیه وخصوصیه قواعدینه موافق بولنان صربستان قوانین ونظامات موضوعه‌سی اجانب ایچون لازم ومطلوب اولان بالجمله تأميناتی حاوی بولنیور . ممالک مذکوره‌ده الیوم مرعی‌الاجرا اولان قانونلر شونلردر :

اسامیٔ قوانین		تاریخ نشر
(۱)	حقوق مدنیه قانونی .	۲۵ مارت ۱۸۴٤
(۲)	تجارت قانونی .	۲٦ کانون‌ثانی ۱۸٦۰
(۳)	جزا قانونی .	۲۹ مارت ۱۸٦۰
(٤)	شرکتلر وافلاسلر حقنده‌کی قانون	۱۷ مارت ۱۸٦۱
(۵)	اصول محاکمات حقوقیه قانونی	۲۰ شباط ۱۸٦۵
(٦)	اصول محاکمات جزائیه قانونی	۱۰ نیسان ۱۸٦۵

حقوق مدنیه قانوننك اکثر موادی آوستریا قانوننك قوپیه‌سندن بشقه برشی دکلدر . صربستانده‌کی اجانب محاکم محلیه‌نك حمایه‌سندن مستفید اولمقده‌در . مع‌مافیه صربلیلر کندی حق قضالری خارجنده اوله‌رق بر اجنبی ایله صربستان سکنه‌سندن بر کیمسه آره‌سنده منعقد اولوب اختلاف وقوعنده قوانین اجنبیه‌یه توفیقاً فصل اولنه‌جغی قیدینی متضمن اولان قونطراتولرك مرعیتنی طانیرلر .

صربستان قوانیننك دیکر بعض احوال خصوصیه‌سی دخی شایان تذکاردر . مثلا : اموال غیر منقوله‌نك ترك وفراغنده بو معامله‌نك وبوکا متنوع معاملاتك قاداسترو دفترلرینه قید وتسجیلی مقتضیات قانونیه‌دندر . وفاءً فراغ معامله‌سی فرانسه‌ده جاری اولدیغی شکل وصورتده صربستانده موجود دکلدر . معاملات تسجیلیه بونك مقامنه قائم اولمقده‌در . وراثت ایشلرنده دخی صربستان قانونلرینه مخصوص بر حال موجوددرکه بونی دخی انظار دقته وضع ایتمك لازمدر . بر کیمسه‌نك وصیتنامه براقمقسزین وفاتی حالنده اموالنه آنجق ذکور اولاد واحفادی وارث اوله‌بیلیر . قادینلرك حق وراثت ادعا وا کتساب ایتملری بهمه‌حال ارکك وارثلرك عدم موجودیتنه وابسته‌در . بر کیمسه‌یه طوغریدن طوغری‌یه وارث اوله‌جق ارککلر او کیمسه‌نك حین وفاتنده برحیات دکل ایسه‌لر حق وراثت آنلرك مخدوملرینه ویا برادرلرینه انتقال ایلر . متوفانك والده‌سی ویا همشیره‌لری آنجق طوغریدن طوغری‌یه وارث اوله‌جق افراد ذکورك معدومیتی اثبات ایدلمك شرط مطلقیله وراثت حقنده ادعای حق ایده‌بیلیرلر . بو سببه مبنی صرب قادینلریله عقد ازدواج ویا شرکت ایدن ویا بر اخذ واعطا معامله‌سنده بولنان اجانبك بو بابده‌کی مقاوله نامه‌لرنده شرطلرینی تام بر وضوح وصراحت ایله درمیان ایتملری وبالاده ذکر اولنان غرائبی نظر دقتدن اوزاق بولندیرمامالری اقتضا ایلر .

صربستانده موجود تشکیلات عدلیه‌یه کلنجه ؛ اوروپاده‌کی تشکیلاتک همان عینیدر . ۹ شباط ۱۸۸۱ قانونی حکامک استقلالیله لاینعزللکنی تصدیق ایلیور . هرمتصرفلقده برحقوق وبایدایت محکمه‌سی تأسیس اولنمشدر. بونلره علی‌الاطلاق متصرفلق محکمه‌سی دنیلور .

تمییز واستیناف محاکمیله بلغراد متصرفلغنک بلدیه ومتصرفلق محکمه‌لری پایتختده موجود اولوب سائر بدایت محکمه‌لری متصرفلق مراکزنده بولنمقده‌در . بلغراد تجارت محکمه‌سی ۱۲ کانون اول ۱۸۵۵ قانونیله تأسیس اولندی .

هردرلو جنحه وجنایت دعوالرینی رؤیت ایتمک بدایت محاکمنک جملهٔ وظائفندن اولوب بونلردن صادر اولان اعلامات قابل استینافدر .

۲۱ شباط ۱۸۷۱ تاریخلی قانون ایله جنایت محکمه‌سی وهیئت عدول تأسیس اولنمشدرکه اسباب مشدده ایله اولان سرقت وجنحه ، شقاوت ، قصداً ایقاع حریق افعالندن متحدث دعاوی‌ی فصل ورؤیت ایتمک منحصراً بونلره عائد برحق وصلاحیتدر .

محاکم صلحیه‌یه کلنجه؛ بونلر ۸ تشرین اول ۱۸۷۵ تاریخلی قانون ایله احکامی تعدیل اولنان ۲٤ مارت ۱۸٦٦ تاریخلی قانونه توفیقاً تکثیر واصلاح وتنسیق اولنمشدر .

ایشته بوکبی اصلاحات سایه‌سنده‌درکه صربستان حرکت وجریان مدنیته داخل اولمش ، اوروپانک امن واعتمادینه کسب لیاقت ایتمش واوروپانک قاپیتولاسیونلردن متولد حق قضایی رفع والغا ایتمکله حقلی ومصیب برتدبیرده بولندیغنه دول غربیه‌یی اقناعه موفق اولمشدر .

— ٤ —

قره طاغ

قدیم صرب ایمپراطورلغندن آیریلوب حاکمیت عثمانیه آلتنه کیرن حکومتلر میاننده استقلالی اوغورنده الک مردانه وجسورانه مجادله ومبارزه ایتمش وحکم ونفوذ عثمانینک تأثیراتندن الک زیاده مصون قالمش برحکومت وار ایسه اوده ، شبهه‌سزکه ، قره‌طاغدر . یالچین ومنیع طاغلر آره‌سنده صیقیشوب قالان ، جنکاور برملت ایله مسکون اولان ، مرکز اداره‌لری اردوکاهلرندن عبارت بولنان پرنس ـ پسقپوسلر طرفندن طول مدت اداره ایدیلن قره‌طاغ ممالکنک

حيات سياسيه‌سنى ايكى كلمه‌ايله خلاصه‌ايتمك لازم كلسه دنيله‌بيليركه : قره‌طاغك حيات سياسيه‌سى هلال عثمانى‌يه قارشى فاصله‌سز برسلسلهٔ مبارزات حالنده مرور ايتمشدر . هرنه‌قدر قره طـاغ حكومتى ٩ ايلول ٨٦٢؛ تاريخلى معـاهده ايله باب عالينك قره‌طاغ اوزرنده كى حق متبوعيتنى طانيمش ودولت عثمانيه‌ده حكومت مذكوره‌يه هر دائم بر امارت تابعه نظريله باقمشـه‌ده قره طاغليلر باب عالينك كنديلرينى حكومت عثمانيه‌نك حاكميتنه تابع بر ملت عد ايتمك خصوصنده‌كى ادعاسى اوكنده هيچ برزمان بويون اكمه‌مشلر وكندى كنديلرينى دائما مستقل فرض ايلمشلردر . بوملت (ولاديقا Vladika) تسميه اولنان جنكاور رؤسـانك نظر تيقظ وبصيرتى آلتنده اخلاق وآدابنى ، اعتيادات وتعاملاتنى ، لسـانى وحتى (وويووده) لر و (پرودوم Prud’hommes) لر [صـاحب املاك ايله ياردا قجـيلر وآيلقجيلر وعلى العموم پاترونلر ايله عمله ورنجبر طـاقمى آره‌سـنده ظهورى ملحوظ اولان اختلافاتى حله وظيفه‌دار وكرك اوته‌كيلر، كرك بريكيلر طرفندن منتخب اعضادن متشـكل بر نوع صلح مجلسـيدر] واسطه‌سـيله كندى اموريني تدوير ايتمكدن عبارت اولان شكل اداره‌سـنى بيله محافظه ايلمشـدر : برلين معاهده نامه‌سـنك ٢٦ نجى ماده‌سـنجه امانتك استقلالى برطرفدن دولت عثمانيه‌جه ، ديكر طرفدن مذكور معاهده‌يه واضع الامضا دول معظمه‌جه صورت قطعيه‌ده تصديق اولنمشدر . مع مافيه بواستقلال ١٨٧٨ قونغره‌سنك انعقادندن خيلى مدت اول بالفعل موجود ايدى . دول معظمه مرخصلرينك بومطنطن اجتماعنده دول مشار اليهم تركيه‌نك انقسامنى انتاج ايتمسى ضرورى اولان وقايع عسكريه وديپلوماتيقيه‌دن اول تأسس وتحدث ايتمش اولان حال وموقعى تصديق ايتمكدن بشقه برشى ياپمامشلردر .

قره‌طاغك اوته‌دن برى بويله نيم مستقل برحكومت حالنده بولنمسى نتيجه‌سى اوله‌رق قاپيتولاسـيون معاهداتى اوراده هيچ برزمان مرعى الاجرا دكلدى . ذاتاً مملكتك تشـكلات وماهيت خصوصيه‌سى ، وسـائط نقليه‌نك مقدارى ، يرليلرك حال فقر وضرورتى وطبع جنكاورانه‌سى اوراده اجراى تجارتى اشـكال ايدن برر سـبب ومؤثر اولمق حسـبيله اجانب قره‌طاغده اختيار اقامت ايتمـك اوزره اومملكته نادراً كيتمكده ايديلر . بنـاءً عليه كنديلرينى حمايه ايتمك لزومى حس ايدلمديكندن قره‌طاغده سفارت وياقونسلوسخانه تأسيسنه حاجت كورلمدى . كرك فرانسه ، كرك حكومات اجنبيه‌نك اكثرى عندالاقتضـا قره‌طاغده‌كى تبعه‌لرينك

منافعنی چتینه حکومتی نزدنده مدافعه ایتمك وظیفه‌سنی اشقودره‌ده‌کی قونسولسلرینه ترك وحواله ایلشلردی .

قره‌طاغك آنجق اعلان استقلالندن واراضیسنك توسیعندن صکره‌درکه برلین معاهده نامه‌سنی امضالیان دولتلر ـ روسیه‌نك دعوت وتشویقی اوزرینه ـ قره‌طاغ پرنسی نزدینه صفت ومأموریت دیپلوماتیقه‌یی حائز بر وکیل تعیین ایلشلردر . کذلك آنجق اوزماندرکه امارت ایله معاهدات تجاریه عقد وتعاطیسنه امکان حاصل اولمشدر . فرانسه کندی حسابنه اوله‌رق بویولده برمعاهده‌یی ۱۸ ـ ۳۰ حزیران ۱۸۹۲ تاریخنده عقد ایله استقلال محاربه‌سنی متعاقب قره‌طاغه الحاق ایدیلان (نقشیك Niksitch) و (پودغوریچه Podgoritza) کبی اراضیسی منبت ایکی ناحیه‌یی (بار Antivari) و (دولچینو Dulcigno) لیمانلرینه ربط ووصل ایتمك اوزره امارتجه متعدد شوسه‌لر ، یوللر وسائر وسائط نقلیه دها یکی وجوده کتیرلمسندن بالاستفاده معاهدهٔ آنفه‌یی برسنه صکره موقع اجرایه وضع ایلدی .

عینی زمانده قره‌طاغ قوانین ونظاماتی تدریجاً مظهر تکمل اولمقده ویادها طوغریسی حال ابتدائیدن چیقه‌رق حقوق جدیده میانه دخوله کسب استحقاق ایتمکده‌در .

کچن عصرك اواخرینه قدر قره‌طاغلیلر ، قانون حکمنی حائز اولان عادات قدیمهٔ غیر مکتوبه‌لرندن غیری هیچ بر قانونه مالك دکل ایدیلر . آنجق ۱۷۹۶ تاریخنده‌ایدیکه (برنجی پترو) نامنده‌کی وویووده‌افراد اهالینك احقاق حق ایتملرینی تحت ممنوعیته آلان واون التی ماده‌دن عبارت بولنان مختصر بر قانون تنظیم ایله بونی رؤسای مملکته قبول ایتدیردی . ۱۸۰۳ تاریخنده بوقانونه قتل وسرقت کبی جنایات فاعللرینك تنکیل وتجزیه‌سنه وهیئت ضابطه‌نك تشکیلاتنه دائر اولان اون یدی ماده علاوه اولندی . بو صورتله قان کوتمك عادت وحشیانه‌سنه تابع اولان بر مملکتده افراد اهالینك بو واسطهٔ غیر مشروعه ایله تشفیهٔ صدر ایتمك احتماله قارشو ایلك بر تدبیر مانع اتخاذ ایدلمش بولنیوردی . ۱۸۵۵ تاریخنده یتمش بش ماده‌دن مرکب عائله امور وخصوصاتندن ، وراثتلردن ومناکحاتدن پك مختصر بر صورتده باحث یکی بر قانون قلمه آلندی . معمافیه یوقاریده ذکری کچن قانون کبی بو قانون دخی اساس اعتباریله بر قانون مدنی اولمقدن زیاده برقانون جزا وبرپولیس نظامنامه‌سیدر .

پرنس برنجی نیقولانك دور حكومتنده ایدیكه قره‌طاغ حكومتی بو درجه ابتدائی برشكلده اولان قوانین ایله اكتفا اولنه‌میه‌جغنی درك ایدرك بونلری بعض علاوات ایله توسیع واكمال ایتمك لزومنی حس ایلدی . نیقولا قره‌طاغی حكومات متمدنه عدادینه ادخال ایتمك تصورینی بسلیوردی . حالبوكه بونك ایلك شرطی مملكتده بعض محاكم ایله برقانون مدنی موجود اولمسی ایدی. بوایسه حقوقشناساندن محروم و (پرودوم Prudhomme) لرك تجربه ووقوفندن بشقه مراجعت‌ایدیله‌جك دیكر برمنبع علم وعرفانی اولمیان برمملكت ایچون پك مشكل بروظیفه‌اوله‌جقدی. معمافیه روسیه حكومتی امارتك امدادینه یتیشدی ودالماچیاده كائن (راغوزه) شهرنده طوغمش اولوب فرانسه‌ده وآلمانیاده مقایسهٔ قوانین علمنی تحصیل ایدن وبالآخره روسیه دولتنك خدمتنه داخل اوله‌رق اوده‌سا دارالفنوننده مقایسهٔ قوانین معلملكنه تعیین اولنان ارباب اقتداردن موسیو (بوغیزیچ Boguisitch) نامنده‌كی حقوقشناسی قره‌طاغ حكومتنك امرینه آماده بولندیردی .

موماالیه برقاچ سنه قره‌طاغك جبال مرتفعه‌سنی طولاشه‌رق وثائق مكتوبه‌نك بقیهٔ آثارینی طوپلادی ، اختیارلری استجواب ایدرك آنلردن برچوق معلومات آلدی ، اهالینك عادات وآدابی حقنده تتبعاتده بولندی وبتون بونلری یاپدقدن صكره ١٨٧٨ سنه‌سنده ایشه باشلادی . موماالیهك اثری طقوز سنه صكره ، یعنی ١٨٨٧ ده ختام بوله‌رق قره‌طاغ پرنسنك تصدیقنه اقتران ایلدی . بو اثرده موجود قوانین ونظامات برسنه صكره موقع اجرایه وضع اولندی .

بویكی مجموعهٔ قوانین (١٠٣٣) ماده‌دن تركب ایدییور . مجموعه‌نك ایضاحات وتعریفاته حصر ایدیلن آلتنجی قسمندن صرف نظر اولنورایسه كریده ٧٦٦ ماده قالیوركه بونلر تطبیق قوانینه ، اشخاصك اهلیت قانونیه‌سنه ، امواله وتصرفه عائددر . اثرك ایكنجی قسمی تصرف املاك ایله سائر حقوق مثبته‌دن باحثدر . رومانیا قانوننده اولدیغی كبی قره‌طاغ قانوننده دخی خصوصی برحال مشاهده اولنمقده‌دركه اوده هیچ براجنبینك ممالك مذكوره‌ده عقار واملاكه صاحب اوله‌مدیغیدر . مكركه كندیسنه پرنس طرفندن برملك ویا عقار هبه اولنه .

قره‌طاغ مجموعهٔ قوانیننده حقوق مثبته‌یه دائر معلومات ویرلدكدن صكره بحث حقوق شخصیه‌یه نقل ایدیله‌رك وظائف ومجبوریتلرك اساسات عمومیه‌سی وضع وتعیین اولنیور . بو مثللو آثار جدیده‌ده تعقیب ایدیلن قاعده خلافنه اوله‌رق قره‌طاغ مجموعهٔ قوانینی « تعریفات ، ایضاحات ، تقسیمات ، مباحث ابتدائیه»

عنوانلی برفصل ایله ختام بولیور . بوندن‌ده مقصد لسان عدلی ایله هنوز پك آز انسیت پیدا ایدن قره‌طاغیلیلری دها مفصل معلومات استحصالی ایچون اثرك صوکنه مراجعت ایتدیرمکدر . مؤلف بو یولده بر اصول تعقیب ایتمك سایه‌سنده بعض مواد مشکله‌دن و باخصوص حقوق دول خصوصیه‌دن — هم نواقصدن عاری بر صورتده، هم ده یکی بر طرزده — بحث ایتمکه موفق اولمشدر .

حقوق دول خصوصیه‌یه عائد موادك عددی اون طقوزه بالغ اولوب بونلرك دردی اثرك ایلك قسمنده وباقی قالان اون بشی صوك قسمنده مذکوردر .

قره‌طاغ مجموعهٔ قوانیننك هیئت عمومیه‌سی وممالك مذکوره قوانین ونظامات داخلیه‌سنك روحی ایشته بالاده تصویر ایتدیکمز شکل وماهیته‌دهدر .

قره‌طاغك حکومات سائره وبتخصیص دول معظمه ایله مناسبات مستقبله‌سنی تأمینه مدار اولان حقوق عمومیه ویاحقوق بین‌الملله کلنجه؛ بونك اساساتی قره‌طاغ حدودینك تبدیل وتغییرینه عائد اولان برلین معاهده‌سنده‌کی احکامدن صکره کلن مواد ده وضع وتعیین اولنمشدر. معاهدهٔ مذکوره‌نك ۳۱ نجی ماده‌سنده دنیلیورکه:

« قره‌طاغ امارتی کرك درسعادتده، کرك احتیاجات محلیه‌نك لزوم کوستره‌جکی بلاد سائرهٔ عثمانیه‌ده مأمورلر بولندیرمق ایچون طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله پیدای ائتلاف ایده‌جکدر .

« ممالك شاهانه‌ده سیاحت واقامت ایدن قره‌طاغیلیلر ـ حقوق دول قواعد عمومیه‌سی موجبنجه وقره‌طاغ حقنده مؤسس عادات مقتضاسنجه ـ قوانین عثمانیه‌یه تابع طوتیله‌جقدر . »

بو ماده‌دن قره‌طاغ حکومتی طوغریدن طوغری‌یه تمثیل ایدن مأمورلر ممالك عثمانیه‌ده بولندقجه قره‌طاغیلیلرك اوراده قاپیتولاسیونلردن استعانه ایده‌میه‌جکلری، حاکمیت عثمانیه آلتندن تخلیص ایدیلن ملتلره وازجمله یونانلیلره ویریلن تأميناتی سپر اتخاذ ایلیه‌میه‌جکلری استدلال اولنیور. مع‌مافیه قره‌طاغ امارتنك استقلال فعلیسیله سربستئ حرکاتنی بالاده‌کی حکم وقراردن قات قات فضله خللدار ایدن بر شی وارایسه اوده کندی سفائننك حرب سنجاغنی حامل اولمسنی منع ایدن وسواحلنی آوستریا حرب دونمناسنك تفتیش ومراقبه‌سنه تابع بولندیران برلین معاهده‌نامه‌سنك ۲۹ نجی ماده‌سیدر . بو بابده بعض احکام قطعیه‌یی احتوا ایدن اشبو ماده‌نك متنی شودر :

« قره‌طاغ نه حرب سفائننه‌ده حرب سنجاغنه مالك اوله‌میه‌جق ، كرك آنتیواریده كرك بتون قره طاغ سواحلی بونجه ضابطهٔ بحریه وصحیه وظائفی آوستریا ومجارستان حكومتی طرفندن ایفا ایدیله‌جك وبومقصدله دولت مشار الیها طرفندن صو كیسیمی آز ساحل محافظه‌سنه مخصوص كمیلر استخدام اولنه‌جقدر . قره‌طاغ دالماچیاده مرعی‌الاجرا قوانین بحریه‌یی قبول ایده‌جكدر . بوكا مقابل آوستریا ـ مجارستان قره‌طاغ سفائن تجاریه‌سنی كندی قونسلوسلرینك حمایه‌سی آلتنده بولندیرمنی تعهد ایلر . »

اساساً قره‌طاغ ایله تركیه آره‌سنده موجود صوك روابط تابعیت ومتبوعیتی فك ایتمك كبی برمقصد ایله عقد ایدیلن برمعاهدهٔ سیاسیه‌یه بویله برحكم وقراری درج وادخال ایتمك ساحهٔ فعلیاتده قره‌طاغی آوستریانك تابعیتی آلتنه وضع ایتمك وبر حكم ونفوذك یرینه دیكر بر حكم ونفوذی اقامه ایلك دیمكدر .

قره‌طاغ سفائن تجاریه‌سنك امر حمایه‌سنی درعهده ایتمك وامارت مذكوره‌نك سواحلنی تفتیشاته تابع بولندیرمقله آوستریانك كوزتدیكی مقصد وغایه بشیكدن بری اسلحه‌یه وبونك لازم غیر مفارقی اولان جنكاورلكه حرمت و محبت حسی ایله بیوین بر ملت نزدنده بالطبع مظهر رغبت اولمقدن خالی قاله‌میان حرب قچاقچیلغنی منع ایتمكدن وتوسیع ممالك پولتیقه‌سنه طوغری ، توجیه استقامت ایتدیكی آندن اعتباراً كندی طرفندن اتخاذ ایدیلن تدابیر تعرضیه وتدافعیه سلسله‌سنی اكمال واتمام ایلمكدن عبارت اولدیغنده شبهه ایدلمامك لازم كلیر .

— ٥ —

بلغارستان

بلغارستان امارتیله شرقی روم‌ایلی ایالتندن آنجق سطحی برصورتده بحث ایده‌جكز . برلین معاهده‌نامه‌سی بلغارستانك استقلالنی اعلان وكندی امرینه یرلی افراددن متشكل برمیلیس قوتی آماده وتابع بولندیرمقده اولان بر پرنس طرفندن اداره اولنمق خصوصنده‌كی حقنی ـ كه بو حق امارت ایچون حق حكمرانی‌یی تولید ایلر — تصدیق ایتمش اولمقله برابر قطعهٔ مذكوره‌یی عثمانلی پادشاهنك زیر متبوعیتندن ابقا ایتمش اولدیغندن بونقطهٔ نظردن بلغارستانی بر ایالت عثمانیه‌یه تمثیل ایلمشدر [برلین معاهده‌نامه‌سنك ۱ نجی ، ۱۳ نجی و ۱٥ نجی ماده‌لرینه مراجعت

اولنه‌ماز . بناءً عليه بلغارستانده قاپيتولاسيونلر الآن مرعى‌الاجرا اولوب عهود مذكوره‌نك حسن تطبيقنه دقت و اعتنا ايتمك صوفيه ، فلبه ، روسجق و وارنه شهرلرنده مقيم اجنبى مأمورين ديپلوماتيقيه‌سيله قونسولوسلرينك جملهٔ وظائفندندر. بلغارستان امارتى سياسةً ادارهٔ عثمانيه‌دن آيريلدقدن قورتيلديغى زماندن برى — بالقان حكومات عيسويه‌سنك كافه‌سى كبى — اصول اداره و امور عدليه‌سنى ، قوانين و نظامات داخليه‌سنى اصلاح وتنسيق ايچون پك چوق جدى همتلر صرف ايلمشدر .

بلغارستان امارتى،طبقى رومانيا وصربستانك يابدقلرى كبى، اجنبى قونسولوسلرينك استثنائى بر حق قضايه مالكيتندن طولايى دفعاتله شكايت ايتمش وامور سياسيه واداره‌سنى خود بخود تدوير ايتمسنه جواز كوستريلن بر ملت عيسويه اولمق اعتباريله كنديسى ايچون مخل حيثيت عد ايتديكى امتيازات عتيقه‌نك لغونى مكرراً طلب ايتمشدر . بلغارستانك بتون بو پروتستولرينه‌رغماً امارت مذكوره داخلنده ساكن تبعه‌سندن بعضيلرى حقنده روا كوريلن معاملات كيفيه و فضوليه‌دن ناشى دلكير اولان اوروپا دولتلرى ، باب عالى ايله بينلرنده منعقد معاهداتك كنديلرينه ويرديكى تأميناتدن صرف نظر ايتمكى موافق احتياط عد ايتمدكلرى ايچون حقوقلرينك بر ذره‌سندن بيله فارغ اولمديلر .

٦

بوسنه و هرسك

معلوم اولديغى اوزره برلين معاهده‌نامه‌سنك ۲۵ نجى ماده‌سنده ذات شاهانه‌نك بوسنه وهرسك ايالتلرى اوزرنده‌كى لفظى واعتبارى حق حكمرانيسى محافظه ايديله‌جكى تصريح ايدلمكله برابر قطعات مذكوره‌نى اشغال واداره ايتمك وظيفه‌سنك آوستريا ومجارستان حكومتنه توديع اولنديغى بيان اولنمشدر . حقيقت حالده آوستريا ومجارستان حكومتنه بو ايكى ايالت اوزرنده غير معين بر مدت ايچون هرنوع حقوقى بخش وتأمين ايدن قرار دولى دولت عليه ايله آوستريا و مجارستان حكومتى آره‌سنده ۲۱ نيسان ۱۸۷۹ سنه‌سنده عقد وامضا ايديلن بر معاهده ايله تأييد وتصديق اولنمشدر .

شوراسی جالب دقتدرکه آوستریا ومجارستان بوسنه وهرسك قطعه‌لرینی ضمیمهٔ ممالك ایدرکن بونلری طوغریدن طوغری‌یه نه آوستریایه ، نه‌ده مجارستانه الحاق ایلمشدر . بوسنه وهرسك ایالاتی ایمپراطورلغه تابع بر قطعه‌درکه طوغریدن طوغری‌یه ایمپراطورك تحت مسئولیتنده اداره اولنور . ایالات مذکوره‌نك آوستریا ومجارستان حکومتنه قارشو حال وموقعی (آلساس لوره‌ن) ایالاتنك آلمانیانك اقسام متباقیه‌سنه قارشو وضعیت وموقعنك عینیدر . بوسنه وهرسك اموری مشترك مالیه ناظرینك امر ونظارتی آلتنده اداره ایدلمکده اولوب اکثر دوائر رسمیه بوسنه سرای شهرنده کائندر . بوسنه و هرسك اداره‌سی اوچ شعبه اوزرینه آییرلمشدر : بونلرك برنجیسی داخلیه شعبه‌سیدرکه عینی زمانده مذاهب و معارفه متعلق امور ایله‌ده اشتغال ایلر . ایکنجی واوچنجی شعبه‌لر امور عدلیه و مالیه‌یی ایفا ایلمکده‌در . بوندن ماعدا بوسنه سرای شهرنده اعضاسی اهالی طرفندن انتخاب ایدیلن بر بلدیه مجلسی تأسیس اولنمشدر .

بوسنه وهرسك آوستریا ومجارستانك اشغال عسکریسی آلتنه کیردیکی زمان ادارةً آلتی قضایه [بوسنه سرای ، بانالوقه ، بیهاج ، طراونیق ، طوزله ، وموستار] وقرق یدی ناحیه‌یه تقسیم اولندی .

هر قضا مرکزنده اعضاسی معتبران محلیه آره‌سندن حکومتجه منتخب بر مجلس مشورت وجوده کتیرلدی . بوسنه سرایده ، قضا مراکزنده‌کی محاکمه نظارت ایدن وبونلر ایچون اك یوکسك بر مرجع اولان بر محکمهٔ عالیه موجوددر .

بوسنه وهرسکك اشغالنی متعاقب آوستریا ومجارستان حکومتنك اك زیاده همت واعتنا ایتدیکی خصوصاتدن بری ممالك مذکوره‌ده بر تشکیلات عدلیه وجوده کتیرمك واهالینك احتیاجات جدیده‌سیله متناسب قوانینك نشر واعلانی تأمین ایچون استحضاراتده بولنمق اولدی . مع‌مافیه بو تصوراتك ساحهٔ حصوله ایصالی صره‌سنده تصادف ایدیله‌جك مشکلات محلیه‌یی حسابه قاتمق لازم کلدیکی کبی ایالات جدیده‌ده تأسیسنه قرار ویریلن محاکمی آوستریا ومجارستان محاکمنك تابع بولندقلری تشکیلاتك عینی ایله تجهیز ایتمکده‌کی امکانسزلغی دخی نظر اعتباره آلمق اقتضا ایلیوردی . فی‌الواقع آوستریا حکومتی بونی یاپه‌بیلمك ایچون کافی درجه‌ده منابعه مالك اولمدیغی کبی بوسنه‌نك احتیاجات محلیه‌سنه و خصوصیات احوالنه وقوفلری حسبیله درحال خدمتلرندن استفاده اولنه‌بیله‌جك مأمورلره مالك اولمقدن پك اوزاق بولونیوردی. فضله اوله‌رق بوسنه وهرسك قطعه‌لرینك عثمانلی پادشاهلری

طرفندن فتح اولندیغی آندن اعتباراً دائمی صورتده بر چوق سوء استعمالاته معروض قالمسی و بر نوع اسلاو اصیلزادگان صنفی تشکیل ایدوب املاکك قسم اعظمنی ید تصرفنده بولندیران وفتح عثمانی‌یی متعاقب دین اسلامی قبول ایلین بکلرك دره‌بکلك ادوارینه مخصوص امتیازی حائز اولملری چیفتجیلرك ظالم وجبار اصحاب اراضی‌یه قارشو شدتی کوندن کونه متزاید بر حس خصومت ایله متحسس اولملرینه باعث اولمش وبوحال زراع مسئله‌سنك بتون غیظ وشدتیله وجودبولمسنی انتاج ایتمشدر. بکلر قارشولرنده‌یکی برادارهٔ کوردکلری زمان امتیازات‌قدیمه‌لرینك بر ذره‌سنی بیله ترك ایتمکدن و مملکتك عثمانلیلر طرفندن فتحی صره‌سنده اللرنده‌کی املاکی غصب ایدیلن رعایانك اصلاح وترفیه حالی اوغورنده ادنا بر فدا کارلقده بولنمقدن قطعیاً امتناع ایتدیلر. بناءً علیه بدایتده آوستریا و مجارستان حکومتی ایچون اك کوزه چارپان واك زیاده موجب شکایات اولان سوء احوالی اورتادن قالدیرمقله اکتفا ایتمکدن ومملکتده من‌القدیم جاری ومؤسس عادات و تعاملاتی محافظه ایتمکدن بشقه چاره یوقدی. حکومت مذکوره بوندن ماعدا اهالی آره‌سندن انتخاب اولنوب عدلیه مسلکی ایچون حاضرلنمامش اولان بعض یرلیلری حکام‌نظامیه‌یه معاون تعیین‌ایتمکده مضطر قالدی. مع‌مافیه بتون بواجراآت وتدابیر موقت ایدی.

دها صکره‌لری بوسنه‌ده بالاده‌کی اصولدن فرقلی براصول عدلیه تأسیس اولندی. هرقضایه مسلکدن یتیشمه برحاکم ویا ارکان عدلیه‌دن بیوك برمأمورك تعیینی جهتنه کیدلدی. شوقدرکه بونلرك معیتلرینه معاونلر ویرلدی. شرع شریفی تفسیره مأمور برر اسلام حاکمی قضا محاکمنه اعضا صفتیله‌نصب اولندیغی کبی بوسنه سرایده کائن محکمهٔ عالیه اعضالغنه معتبران آره‌سندن منتخب ایکی مسلمان تعیین ایدلدی. فرانسه مستملکاتندن بعضیلرنده یرلیلره تودیع اولنان معاونلك مأموریتلرینه پك مشابه اولان بو مأموریتلرك احداث وتأسیسیله غایت ایی دوشونلمش بر تشکیلات وجوده کتیرلمش بولنیوردی. زیرا بوسنه‌لیلر بونی کندی مملکتلرنده جاری عاداته قارشو کوسترلمش برمساعده‌کارلق صورتنده تلقی ایتدیلر. بوتشکیلات هیئت حکامك قناعت وجدانیه‌سنی‌تنویره یاردم ایتدکدن‌ماعدا بوسایه‌ده کندیلری اهالینك عادات وتمایلات روحیه‌سی حقنده دها مکمل معلومات استحصالنه موفق اولدیلر.

حق‌قضا اولا ناحیه حکامی؛ ثانیاً قضا محاکمی وثالثاً بوسنه سرایده‌کی محکمهٔ استیناف طرفندن اجرا اولنیور.

كرك بو اصلاحات ثمره‌سيله ، كرك بوسنه‌ده‌كى ناخوشنودلرك وطنلرينى ترك ايتملرى ، تعبير ديكرله آوستريايه قارشو الك زياده خصومت ابراز ايدن برعنصرى اورادن تباعد ايتديرمكه سبب اولان مهاجرت طولاييسيله ادارۀ سابقه‌دن موروث مساوئ احوال بى‌دربى اورته‌دن قالقدى . آوستريا ومجارستان ، زير اداره‌سنه دها يكى ادخال ايتديكى بوسنه‌وهرسكك تعالئ ادارى، اقتصادى، اجتماعى وقانونيسى ايچون پك مهم ونافع اجرا آتده بولنمقله بحق افتخار ايده‌بيلير. حكومت مذكوره بومآثر عمرانپرورانه‌سيله بالنسبه قيصه برمدت ظرفنده مدنيته خدمات مهمه ايفا ايلدى وبوسنه‌ده مكمل برتشكيلات عدليه اساسلرينى قوردى . برملتك واصل اولديغى درجۀ ترقينك معيار ومقياس حقيقيسى قانونلرينك مكمليتى اولديغى بديهياتدندر . اجانب ايچون هردرلو تأميناتى ارائه ايدن آوستريا اداره‌سنك ادارۀ عثمانيه مقامنه اقامه ايدلمسندندركه دول معظمه — بوسنه‌وهرسكك نظريات اعتباريله دولت عثمانيه‌نك اجزاى متممه‌سندن عد ايدلمكده بردوام اولمه‌سنه رغماً — اوراده موجود قاپيتولاسيونلر اصول وتشكيلاتنك رفع و الغاسنه قولايجه راضى اولديلر .

— ۷ —

قبريس

انكلتره حكومتى بوسنك وهرسك قطعه‌لرينى اشغال واداره ايتمك حقنك آوستريا ومجارستان حكومتنه اعطا ايدلمسنى امثال كوسترەرك بوندن استفاده ايتمكده‌كجيكمدى. بناءً عليه آره‌دن آز برمدت كچر كچمز انكلتره باب عالى‌يه بالمراجعه دولت عليه‌نك منافعنى محافظه ايتمك بهانه‌سيله قبريس آطه‌سنى اشغال واداره ايتمك حقنك كنديسنه اعطا اولنمسنى طلب ايتمش وبوطلبنى اسعاف ايتديرمكه موفق اولمشدر .

ذات شاهانه‌يه ۳۰ مايس ۱۸۷۸ تاريخنده تكليف ايديلن برمعاهده طرف پادشاهيدن بش كون صكره ، يعنى حزيرانك دردنده امضا اولندى. ادارۀ عثمانيه‌جه بتون امور ومسائلده و باخصوص بودرجه مهم خصوصاتده التزام ايديلن بطائتك درجه‌سنى بيلنلر ايچون برقسم اراضينك تركنى تضمن ايدن مقاوله‌نامه‌نك كمال سرعتله تصديق ايدلمسنه بحق اظهار تعجب ايتمكه محل واردر . لكن او اثناده

برلین قونغره‌سی انعقاد ایتمك اوزره بولنیوردی و آیاستفانوس مقاوله‌نامه‌سنه استناد ایدن روسیه ، ترکیه‌یه قارشی احراز ایتدیکی سلسلهٔ مظفریاتك ثمره‌سنی اقتطاف ایده‌بیلمك ایچون برچوق مطالبات ومدعیات سرد ایلیوردی . انکلتره اوزمان تعویضات آلمق لزوم قطعیسنی حس ایلدی . برلین قونغره‌سنه قبریس معاهده نامه‌سی طولاییسیله ترتب ایدن یکانه وظیفه ، کندی رأی وموافقتی منضم اولمقسزین سائر بالجمله دولتلرك — فکرینه مراجعت ایدلمین فرانسه وایتالیا حکومتلری مستثنا اولمق اوزره — مشترکاً وخفیاً احضار ایتدکلری برمقاوله‌یی سادەجه تصدیق ایتمکدن عبارت قالیوردی .

٤ حزیران و ۱ تموز ۱۸۷۸ تاریخلی معاهده‌لرده ذات شاهانه‌نك جزیره اوزرنده‌کی حقوق حکمرانیلری قانوناً ابقا اولنه‌جغی مصرح بولنمسنه رغماً ، انکلتره آطه‌یه وضع ید ایتدیکی زمان قاپیتولاسیونلری لغو ایتمکه وقونسلوسلق حق قضاسنك مقامنه کندی تشکیلات عدلیه‌سنی تأسیس ایلمکه مسارعت کوستردی . بو ، ظاهراً دکلسه‌ده حقیقتده برمعاملهٔ الحاقدن بشقه برشی دکلدی . حکومت مذکوره ، قبریسده موقع تطبیقه قونیلان اصلاحاتدن کندیلرینی خبردار ایتمك اوزره دول معظمه‌یه تبلیغ ایتدیکی نوطه‌ده آطه‌ده برادارهٔ منتظمه‌نك تأسیسی اوزرینه قاپیتولاسیون تشکیلات استثنائیه‌سنك سبب بقا وموجودیتنك آرتق طبیعتیله اورته‌دن قالقمش اولدیغنی بیان ایلدی . قاپیتولاسیون معاهداتنك کیفیت الغاسنی مشروع ومحق کوسترمك اوزره انکلتره‌نك درمیان ایتدیکی اسبابك قیمتی نه‌ایدی ؟ اکر بویولده برمحاکمهٔ منطقیه قوتجه انکلتره‌دن دون دیکر برحکومت طرفندن سرد ایدلمش اولسه‌ایدی ، هیچ شبهه‌یوق‌که ، دول معظمه بوکا قارشی برچوق اعتراضات درمیان ایده‌جکدی . معمافیه ، بوطلب « الحکم لمن غلب » دستورینه امتثالاً انکلتره کبی قوی الشکیمه بردولتدن صادر اولدیغی ایچون اوروپاجه شایان قبول کورلدی . اوروپا ، انکلتره‌نك نقطهٔ نظرینه اشتراك ایتمکله جزیره‌ده‌کی قونسلوسلرینك مالك اولدقلری امتیازاتدن فراغت ایتمش بولنیوردی . ۱۷ کانون ثانی ۱۸۷۹ تاریخلی برامرنامه ایله انکلتره فوق‌العاده قومیسری قبریس جزیره‌سنك مقرادارەسی اولان لفقوشه‌ده برمحکمهٔ عالیه تأسیس ایتدیکه بونك حق قضاسی فیمابعد انکلتره قوانیننه کوره محاکمه ایدیله‌جك بتون اجانبه تشمیل اولندی . عینی زمانده انکلتره ، ذات شاهانه‌نك جزیره اوزرنده لفظی واعتباری برحق حکمرانی‌یه مالك اولدیغی حقنده‌کی فرض

دیپلوماتیقی‌یه رغماً بین‌الملل برماهیتی حائز بالجمله تدابیر وترتیباته خود بخود توسل ایدرك بوصورتله کندی حکم ونفوذینی‌حقوق حکمرانیٔ عثمانی مقامنه اقامه‌ایلدی. قبریسه تعیین‌اولنان قونسلوسلرك براتلرینك استحصالی‌ایچون شمدی آرتق‌درسعادته دکل ، لوندره‌یه مراجعت ایتمك اقتضا ایلیور .

ایکنجی فصل

حکومات بربره‌ده‌کی قاپیتولاسیون تشکیلاتی

حکومات بربره‌دن مقصد آفریقا سواحل شمالیه‌سنده کائن اولوب دولت عثمانیه‌یه قارشو وضع وموقعلری آزچوق مستقل اولان ممالک اسلامیه‌در . ممالک مذکوره طرابلس غرب ولایتی ، فاس ایمپراطورلغی ، تونس بکلکی والیوم بر فرانسز مستملکه‌سی اولان جزایر قطعاتندن عبارتدر . ممالک بربره‌دن هر برینک حال وموقع قانونیسی ، اجانبک حمایه واقامتلری نقطهٔ نظرندن ، صورت مخصوصه‌ده ذکر وتعریفه لایقدر . زیرا عثمانلی پادشاهلرینک حکم ونفوذ فعلیسی حکومات بربره‌ده دائمی صورتده جاری وحکمران اولمامقله برابر اورالری مقام خلافتک نفوذ معنویسنه تابع بر دیار اسلام اولمق حسبیله عثمانلی حکمدارلری طرفندن دول عیسویه ایله عقدایدیلن بالجمله تعهدات طول مدت که طوغریدن طوغری‌یه ، که بالواسطه حکومت عثمانیه‌یه مربوط قالمش اولان قطعات مذکوره‌یی دخی اوروپایه باغلامشدر . ایشته بو سببدندرکه باب عالی طرفندن عقدایدیلن بالجمله معاهده‌لر ، قاپیتولاسیونلر اولجه اولدیغی کبی شمدیده ممالک بربره‌ده مرعی الاجردر . واقعا بو معاهدات ممالک بربره‌دن هر برینده عینی صورتده اجرای تأثیر ایتمیور . عهود مذکوره حکومات بربره‌دن بعضیلری ایچون تعدیل ایدلمشکن بعضیلری ایچون — بوصوک حکومتلرک موقع سیاسیسی برطاقم احوال ووقایع الجاسیله دوچار تحول اولمسندن طولایی — سادەجه لغو اولنمشدر . بتون بوتعدیلاته رغماً بربرستان قطعاتی حقنده جاری عهود قاپیتولاسیونلر تاریخنک برفصلنی تشکیل ایتمکدن خالی قالمیور . بوایسه قطعات مذکوره‌نک اثرمزده موضوع بحث اولان مواد ومسائل عدادینه داخل اولمسی ایچون برسبب کافیدر .

— ١ —

طرابلس غرب

ترکیه‌نک برایالتی حالنه افراغ ایدیلن والیوم برعثمانلی والیسی طرفندن اداره اولنان بوبکلک هنوز کندی بکلرینک زیر اداره‌سنده بولندیغی برزمانده همان مطلق

دنيايه بيلهجك درجهده واسع برمختاريته مالك بولنيوردى . طرابلس قطعهسى ١٧١٤ تاريخندنبرى دولت عثمانيهيه قارشـو عادتا بسبتون مستقل برحكومت حال ووضعنده بولنـديغى ايچون حكومات عيسـويه ايله طوغريدن طوغرىيه اجراى مذاكرات وعقد مقاولات حقنى كنديسنده كوريوردى .

بوسببدندركه طرابلس بكلكى فرانسـه ايله عثمانلى پادشاهلرى آرهسنده منعقد قاپيتولاسيونلرمعاهداتنه شبيه بر قاچ مقاولات عقد وامضا ايلدى . از جمله ١٨٠١ تاريخنده فرانسه جمهوريتيله طرابلس بكى آرهسنده عقد اولنان معاهدهنك برنجى مادهسنده دنيلمشدركه :

« فرانسه ايمپراطوريله پادشاه عثمانيان آرهسنده شمدىيه قدر عقد ايديلن ويا باب عالى نزدينه صورت مخصوصهده مأموراً اعزام ايديلن فرانسه سـفيرينه بوندن بويله بخش اولنهجق اولان قاپيتولاسيونلر احكامى حرفياً وخلوص نيت ايلهتطبيق واجراايديلهرك طرفين عاقدنجه احكاممذكورهيى طوغريدن طوغرىيه ويابالواسطه نقض واخلال ايدن هيچ برفعل وحركت وقوعه كتيرلميهجكدر . »

عينى معاهدهنك اونسكزنجى مادهسنده ايسه « فرانسه جمهوريتى بوندنبويله دخى طرابلس غربده مقيم فرانسز تجارينـه حين حاجتـده معاونت ومظاهرت لازمهده بولنمق ومناسبات تجاريهيى تنظيم ايتمك وظيفهسيله مكلف عمومى برقوميسر بولنديرهبيلهجكدر . بوقوميسر سائر قونسلوسلره نسبةً بر حق رجحان وتقدمى حائز اولدقدن بشقه فرانسه تبعهسى آرهسـنده تكون ايدن اختلافات ودعاوىيى فصل ورؤيت ايتمك موماالیهك جملهٔ صلاحيتندن اولهجقدر . طرابلس شهرندهكى حكام دعاوئ مذكورهيى رؤيت حقنه مالك اولميهجقلردر . » مألنده بر فقره موجوددر .

فرانسه ايله طرابلس بكلكى بيندهكى مناسبات بو معاهده نامه احكامنه توفيقاً تنظيم اولندى . مناسـبات مذكورهنك تابع اولديغى قواعد تركيهدهكى فرانسز ـ عثمانلى مناسـباتنى تعيين ايدن اصوللردن شـايان دقت بر صورتده فرقلى دكلدر . معمافيه ١٨٣٥ تاريخنده طرابلس بكى باب عالينك حاكميتى طانيمش اولمقله حقوق حكمرانيسنى باب عالىيه ترك ايلدى بوتاريخدن صكره طرابلس بكلكى درسعادتدن تعيين واعزام اولنان بر پاشانك [والينك] زير ادارهسـنده علىالعاده بر عثمانلى ولايتى حالنده قالمشـدر . بونك نتيجـهسى اولهرق ١٨٣٨ و ١٨٦١ تاريخلرنده وتواريخ مذكورهدن مقدم فرانسه ايله تركيه آرهسنده عقد ايديلن كافهٔ معاهدات

ولايات سائره عثمانيه‌ده نصل معتبر ايسه، طرابلسـده دخی عينی صورتله جاريدر. حتی عهود مذكوره ١٨٧٣ سنه‌سنده بر طرفدن دولت عثمانيه، ديكر طرفدن فرانسه، انكلتره وايتاليا حكومتلری آره‌سنده عقد وامضا ايديلن بر پروتوقول ايله تصديق وتأييد اولندی.

فی‌الواقع باب‌عالی حكومات ثلثهٔ مذكوره‌يه بالمراجعه طرابلس غرب يرليلريله فرانسـه، انكلتره ويا ايتاليا تابعيتنده بولنان اجانب آره‌سـنده متكون دعاوی‌يی رؤيت خصوصنده محاكم محليه‌نك حائز اولديغی صلاحيتك اوروپا وآسيای عثمانی ولاياتنده جاری اساساته انتبا ايتديرلمسنی طلب ايتديكندن حكومات مذكوره بو طلب وارزويی منفرداً قبول واسعاف ايتديلر. وبو بابده‌كی موافقتلرينی بر وثيقهٔ مشتركه ايله تأييد ايتمكی تحت قراره آلديلر. بوكا بناءً طرابلس غربده قونسلوسلق حق قضاسنك طرز و صورت اجراسنه دائر ١٢ ـ ٢٤ شباط ١٨٧٣ تاريخنده فرانسـه، انكلتره وايتاليا حكومتلريله تركيه آره‌سـنده بر پروتوقول امضا ايدلدی‌كه صورتی بروجه آتيدر:

برنجی ماده — طرابلس غربده يرليلر ايله فرانسه، انكلتره وايتاليا تبعه‌سی آره‌سنده بولندن بويله تحدث ايده‌جك هردرلو اختلافات ودعاوينك — مدعی‌عليه هر هانكی حكومت تبعه‌سندن‌اولور ايسه‌اولسون — اليوم مرعی‌الاجرا اولان‌قاپيتولاسيونلر احكامنه توفيقاً‌واحكام مذكوره‌نك ممالك عثمانيه‌نك اوروپا وآسياده‌كی ايالتلرنده تطبيق‌اولندقلرنده تطبيق‌اولندقلری منوال اوزره فصل ورؤيتنی تأمين ايچون فرانسه، انكلتره وايتاليا مأمورلرينه اوامر صريحه وقطعيه اعطا اولنه‌جقدر.

ايكنجی‌ماده — باب عالی طرابلس‌غربده بولنان فرانسه، انكلتره وايتاليا قونسلوسلريله تبعه‌سنه — قونسلوسـلق حق قضـاسی نقطهٔ نظرندن — اك زياده مظهر مساعده ملت معامله‌سنی كوسترمكی وآنلری حق‌قضای مذكور حقنده دول سائره قونسلوسلريله تبعه‌سنه اعطا ايديله‌جك مساعداتدن استفاده ايتديرمكی تحت تعهده آلير.

باب عالی، ١٢ ـ ٢٤ شباط ١٨٧٣

٢

فاس ايمپراطورلغی

فاس ايمپراطورلغی حقيقت حالده هيچ برزمان مقام خلافت اسـلاميه‌يه تابع اولمامشدی. درسعادتده‌كی خليفهٔ اسلاميان آنجق وكيل رسـول الله صفتنی حائز

ايكن فاس حاكملرى حضرت پيغمبرك طوغريدن طوغرى‌يه احفادندن اولدقلرينى ادعا ايله كنديلرينى حكم ونفوذ نبوينك يكانه‌مشروع ذى‌اليدى عدايتدكلرى ايچون دولت‌عثمانيه‌يه قارشو هم دينى، همده سياسى برمختاريتى محافظه ايتمك دعواسندن هيچ برزمان فارغ اولمديلر . بو مختاريتك بر نتيجهٔ ضروريه ومنطقيه‌سى اوله‌رق باب عالينك اجانبه بخش ايتمش اولديغى امتيازات ومساعدات فاس حاكملرينه نه‌طوعاً ، نه‌ده كرهاً قبول وتصديق ايتديريله‌مامشدر . مع مافيه بو حال وكيفيت فاس حكمدارلرينى ايستر فرانسه ، ايستر سائر اوروپا دولتلرى ايله اولسون آيريجه بعض قاپيتولاسيونلر عقد ايتمكدن وبويله‌جه رضا واختيارلريله مملكتلرينى دول مذكوره‌يه باغلامقدن منع ايده‌مدى .

تركيه ايله موجود قاپيتولاسيونلر نمونه اتخاذ ايدلمك صورتيله تنظيم ايديلن بوفاس قاپيتولاسيونلرينك مبدأ ومنشأنى آراشديرمق ايچون پك اسكى زمانلره ارجاع نظر ايتمك لازم كلير. ١٥٧٧ سنه‌سنده ملتداشلرينك منافعنى محافظه وصيانت ايتمك مقصديله فرانسه حكومتى فاسه بر قونسلوس تعيين ايتدى . ١٦٢٩ و ١٦٣٠ تاريخلرنده فرانسه باش وكيلى (ريشليو) فاس سواحلنده ايكى سفر بحرى اجرا ايتديردى كه بونلردن حاصل اولان نتايج فرانسه قرالى اون اوچنجى (لوئى) ايله فاس حاكمى عبدالملك آره‌سنده برتجارت معاهده نامه‌سنك عقديله فرانسزلره بر طاقم امتيازات بخش اولنمسندن وفاسده‌كى بتون خرستيان كوله‌لرينك اعتاقندن عبارت اولمشدر . ١٦٦٦ تاريخنده اون دردنجى (لوئى) فرانسه تجارتى ايچون بعض امتيازات جديده استحصال ايلدى .

(فه‌روزيرو) ١٦٣٠ تاريخلى ايلك فرانسه ـ فاس قاپيتولاسيوننددن صكره مملكتين بيننده تواريخ مختلفه‌ده دها اون بر قاپيتولاسيون عقد ايدلديكنى بيان ايدييور. مذكور قاپيتولاسيونلرك الك مهمى اون بشنجى لوئينك دور سلطنتنده فاسده فرانسه سفيرى اولان قونت (ده‌برونيون Comte de Brugnon) ك وساطت ودلالتيله مشار اليه قرال ايله فاس حاكمى السيد مولاى محمد بيننده ٢٨ مايس ١٧٦٧ تاريخنده عقد ايديلن معاهده‌در . ١٧٤٠ تاريخنده واون بشنجى لوئى زماننده فرانسه ايله تركيه آره‌سنده عقد ايديلن قاپيتولاسيون كبى ـ كه بو معاهده‌نك احكام مخصوصه‌سنى اقتباس وقبول خصوصنده فاس حاكمى بيوك بر خواهش واصرار كوستردى ـ فاس ايله منعقد ١٧٦٧ تاريخلى معاهده دها مقدمكى عهودك كافه‌سنى خلاصه ايدييور وفرانسه ايله فاس بيننده جارى مناسباتك الآن اساسى

تشکیل ایلیور. مذکور معاهده‌نك بشنجی ماده‌سنده فرانسه‌یه الڭزیاده مظهر مساعده حکومت معامله‌سی کوستریله‌جکی بیان ایدلدکدن صکره صراحةً دنیلیورکه :

« ایکی ملت افرادی حکومتینك لیمانلرینه هر نه وقت اولسه سربستجه دخول واورادن خروج وبو لیمانلرده کمال امنیت ایله اجرای تجارت ایده‌بیله‌جکلردر. شاید افراد مرقومه‌یه عائد اموال وامتعه‌دن صاتیلمیان بر قسمنك کری آلنمسی آنلرجه مطلوب ایسه بومالار ایچون کندیلرندن برکونا ویرکو استیفا اولنمیه‌جقدر. فرانسه تجاری ، ملل سائره تاجرلری کبی ، هیچ بر رسم منضم تأدیه‌سیله مکلف اولمقسزین فاس ممالکنك هر طرفنده اموال آلوب صاته بیله‌جکلردر . فاس حکومتی طرفندن ملل سائره‌دن بعضلرینه ادخالات واخراجات رسومندن تنزیلات اجراسی صورتنده ابراز مساعدات اولندیغی تقدیرده فرانسزلر عینی مساعداتدن مستفید اوله‌جقلردر . »

معاهده‌نك اون برنجی ماده‌سیله فاس حاکمی فرانسه قرالنی فاس لیمانلرنده کندی شخصنی تمثیل ایده‌جك وتاجرلره ، قپودانلره ، طائفه‌لره معاونتده بولنه‌رق آره‌لرنده متکون اختلافات ومنازعاتی حل وفصله صلاحیتدار اوله‌جق ایستدیکی مقدارده قونسلوسلر بولندیرمغه مأذون قیلیور . عین ماده‌ده علاوةً دنیلیورکه :

« مذکور قونسلوسلرك مقیم اولدقلری مواقعده‌کی والیلرك هیچ بری آنلرك بوکبی افعال واجراآتنه مانع اوله‌میه‌جقدر . قونسلوسلرك کندی استعمال ذاتیلری ایچون اوروپادن جلب ایده‌جکلری ارزاق وسائر اشیا ایچون هیچ بر رسم اخذ وطلب اولنمیه‌جقدر . فرانسز قونسلوسلری بوندن ماعدا حکومات سائره قونسلوسلرینه نسبةً حق رجحان وتفوقی حائز اوله‌جقلری کبی اقامتلرینه مخصوص خانه‌لر تعرضدن مصون قاله‌جق وبوخانه‌لر سائر قونسلوسلره بخش ایدیلن معافیاتدن مستفید بولنه‌جقدر . »

بوندن صکره‌کی فقره‌لر قونسلوساق حق‌قضاسنه وفرانسزلرك میراث ایشلرنده قونسلوسلر طرفندن ایفا ایدیله‌جك معاملاته متدائردر . عینی ماده‌ده « یرلی محاکم‌عدلیه‌نك ویا حکومت محلیه‌نك بوکا قارشو ایقاع موانع ایدمیه‌جکی » قیدی موجوددر . اون ایکنجی ماده‌ده دنیلیورکه : « بر فاسلی ایله برفرانسز آره‌سنده اختلاف ظهور ایتدکده بو اختلاف فاس حاکمی ویا مشارالیهی محل وقعه‌ده تمثیل ایدن ذات طرفندن حل وتسویه اولنه‌جق وقاضیلر ایله حکام عادیه بوکبی دعاوی‌یی رؤیته صلاحیتدار اولمیه‌جقدر »

فرانسه ايله فاس آره‌سنده‌كى مناسبات — جزايرده‌كى فرانسه حاكميتنه نهايت ويرمك اوزره امير عبدالقادر طرفندن فاس حكومتنك معاونت واشترا كيله اجرا ايديلن حركات تعرضيه‌نك تاريخ وقوعى اولان ١٨٤٤ سنه‌سنه دكين - دائما بو ائتلاف مشترك اساسى اوزرينه جريان ايلمشدر . مع مافيه ١٥ ايلول ١٨٤٤ تاريخنده آره‌ده‌كى اختلافى رفع وتسويه ايدر بر معاهده عقد اولندى . بونك ٧ نجى ماده‌سنده دنيليوركه :

« طرفين عاقدين ايكى ايمپراطورلق بيننده‌كى مناسبات سياسيه وتجاريه‌نك توسع وانكشافنى تأمين ايچون معاهدات آنفه‌نك اكمال وتأييدى كبى بر مقصد ايله اليوم مرعى ومعتبر اولان عهود اساسنه مبتنى اوله‌جق بر معاهده‌يى بالائتلاف وسرعت ممكنه ايله عقد ايلمكى تعهد ايلرلر . »

او زماندن برى ايكى حكومتك وضعيت متقابله‌سنى دوچار تبدل ايده‌جك يكى بر صورت تسويه حصوله كلمديكى ايچون ، معاهدات عتيقه وباخصوص فرانسه‌يه الكزياده مظهر مساعده ملت معامله‌سنى تأمين ايدن ١٧٦٧ معاهده‌سى الآن مرعى‌الاجرا اولوب بونلرك حرفياً تنفيذ احكامى تحت وجوبده‌در . بوندن ناشيدركه ١٨٥٦ ده انكلتره و١٨٦١ ده اسپانيا ايله فاس آره‌سنده عقد ايديلن معاهده‌لر ايله تجارته بعض تسهيلات جديده بخش وتأمين ايديلنجه فرانسه كندى تجارتنك دخى بوندن مستفيد اولمسنى طلب ايتمش وتسهيلات مذكوره‌يه نائل اولمشدر .

يرليلرك حمايه‌سنه متعلق اولوب ١٩ آغستوس ١٨٦٤ تاريخنده طنجه‌ده فرانسه وفاس آره‌سنده عقدايديلن وبلچيقا ، ساردنيا ، مجتمعهٔ آمريقا ، انكلتره واسوج حكومتلرينك مظهر تصويب وقبولى اولان بر نظامنامه‌دن بوراده بحث ايتمكى لازمه‌دن عد ايلرز . نظامنامهٔ مذكورده - طبق تبعهٔ عثمانيه حقنده‌كى نظامنامه‌ده اولديغى كبى - حمايه‌نك حكمى آنجق موقت وشخصه مخصوص ومنحصر اولديغى ، محمينك تعلقاتنه تشميل ايديله‌ميه‌جكى بيان اولنيور . بويله اولمقله برابر فاسليلره متعلق نظامنامه تبعهٔ عثمانيه حقنده‌كى نظامنامه‌دن دها احرارانه بر ماهيتده اولديغى ايچون بونده حق حمايانك محمى ايله برلكده عينى خانه‌ده ساكن زوجه‌سنه واولادينه‌دخى شامل اوله‌بيله‌جكى علاوةً تصريح اولنيور . كذا فاسده‌كى فرانسز تجارتخانه‌لرندن هر برينك خدمتنده بولنان ايكيشر سيمسارك دخى بوحق حمايه‌دن استفاده ايده‌بيله‌جكى نظامنامه‌ده مصرحدر . لكن فرانسزلر طرفندن امور زراعيه‌ده قوللانيلان يرليلرك بو حقى اكتساب ايتمسنه جواز كوسترلميور . بو

صوك حكم وقرار دیار اسلامده مقدس عد ایدیلن وآنجق قوانین محلیه‌یه تابع طوتیلان اراضی اوزرنده هرنه صورتله اولور ایسه اولسون اجانبی بر حق تملك احرازندن منع ایدن شریعتك احکام ممانعتکارانه‌سیله ایضاح اولنه‌بیلیر .

اوروپا وملل عیسویه‌دن آیری برحالده یشایان وقاپیتولاسیونلر تشکیلاتنه تابع ممالك میانده بر ماهیت خصوصیه‌یی حائز بولنان فاس حکومتیله فرانسه آره‌سنده‌کی احوال و مناسباتك شرائطی ایشته، بالاده‌کی معاهدات ونظامات ایله تعیین و تنظیم اولنمشدر . فاس حکومتی حکومات سائرهٔ اسلامیه‌دن تفریق وتمیز ایدن بر جهت وار ایسه اوده فاس حاکمنك یالکز کندینه منقاد وتابع اولان اقوام اوزرنده دکل، بلکه بالجمله ملل بربریه اوزرنده‌شخصلرنده صفت روحانیه وجسمانیه‌یی جمع ایدن ومن طرف‌الله حکومته توکیل ایدلدکلری زعمنده بولنان ازمنهٔ قدیمه حکمدارلرینه مخصوص بر تأثیر ونفوذ اجرا ایتمسیدر . بو حکم ونفوذ الیوم فاسده اجرای سلطنت ایدن خاندانك کندیلرینه (شریف) ـ که سلالهٔ طاهرهٔ حضرت نبویه‌یه منسوب اولمق دیمکدر ـــ عنوانی اضافه ایتملرندن نشأت ایدییور . بو خاندانك زیر حاکمیتنده‌کی ممالکده جاری اصول و دساتیر سیاسیه‌نك اس‌الاساسنی منحصراً بو حکم ونفوذ تشکیل ایتمکده‌در . فی‌الحقیقه فاسده آنجق بر قاعده ، آنجق بر قانون حکمفرما اولمقده‌در : اوده حکمدارك کلوب کچیجی کیف وهوسیدر . اوراده نه اموال ، نه‌ده اشخاص تحت امنیتده بولنور. حکومت ومأمورین رسمیه اودرجه کیفی وفضولی حرکات ومعاملاتده بولنورلرکه دنیانك دیکر هیچ بر طرفنده اجانب کندیلرینی حمایه ایتدیرمك لزومنی فاسده اولدیغی قدر شدتله حس ایتمیورلر. کذا فاس یرلیلرینك دوچار اولدقلری تعدیات واعتسافاتك بر مثلنه دنیانك هرهانکی بر جهتنده تصادف ایتمك امکان خارجنده‌در . بوکا بر مثال اولمق اوزره فاسده‌کی موسویلرك ـــ طبقی بر متاع ایمشلر کبی ـــ تابع طوتیلدقلری معاملات دادوستادی ذکر ایده‌جکز :

فاس حدودی خارجنه حکومتك مساعدهٔ مخصوصه‌سی اولمینجه ـــ که بومساعده هرهانکی بر امتیاز کبی پاره ایله صاتون آلنیر ـــ اخراجی ممنوع اولان اموال ومحصولاتك الك باشلیجه‌لرینی حبوبات ، مواشی ، یوك حیوانلری و ... موسوی ارککلریله قادینلری تشکیل ایدییور . فاسده موسویلر ارزاق ومأکولاته ، امتعهٔ تجاریه‌یه تمثیل ایدیلیرلر. بومذهبدن اولان ـ ایستر سن کماله کلمش ارککلر اولسون ، ایسترچوجق اولسون، ایستر اختیار اولسون ـ برلیمانی ترك ایده‌بیلمك ایچون بهمه

حال دورت پیاستر [بش فرانق] راده‌سنده بر رسم تأدیه ایتمکه مجبور بولنور. بورسم قادینلر ایچون قات قات یوکسك اولوب ارککلر ایچون تعیین ایدیلن رسمك یکرمی بش مثلی ، یعنی یوز پیاستردن عبارتدر . ممالك سائرهٔ اسلامیه‌ده جاری عاداته بسبتون مخالف اولان بو عادت ١٨٤٤ سنه‌سنده فرانسه ایله فاس آره‌سنده بر اختلاف ظهور ایتمسیله فاسده‌کی فرانسه تبعه‌سی فرانسه سفائن حربیه‌سنه ارکاب ایدلدیکی وسفائن مذکوره طنجه شهرینی طوپه طوتمغه حاضرلندیغی برصره‌ده پك غدارانه وبی‌رحمانه تطبیق اولندی. واقعا فاس حکومتی ارکك اولان موسویلرك فرانسه سفائن حربیه‌سنه التجا ایتمسنه مساعده کوسترمشدی . لکن بونلر آنجق تابع اولدقلری رسمی تماميله اد ایتدکدن صکره طنجه لیمانی ترك ایده‌بیلدیلر . مع‌مافیه قادینلر ایچون ویرلمسی اقتضا ایدن رسمی تأدیه ایتمکدن عاجز قالدقلرندن بو قادینلر ، مدافعه‌سز وعاجز بر حالده ، متعصب برکروهك تجاوزاتنه معروض قالدیلر .

بوکبی عبرت آمیز احوال قاپیتولاسیون معاهداتنك اهمیت وقیمتنی برقات دها میدانه قویمقدن خالی قالەماز . دنیاده هیچ بر اسلام مملکتی یوقدرکه قونسلوسلر فاسده اولدیغی قدر بر وسعت ایله حق قضالرینی اجرا ایتسونلر . لکن بوکامقابل ینه یر یوزنده هیچ بر مملکت یوقدرکه اجانبی حمایه ایتمك لزومی فاسده حس اولندیغی شدتله محسوس اولسون .

٣

جزایر

بوراده جزایردن بر نبذه بحث اولنمسی آنجق تاریخ نقطهٔ نظرندن جالب دقت بعض احوال ووقایعی تخطر ایتدیرمك مقصدیله‌در . زیرا درجهٔ افراطه واران مساویٔ احوالی دفعاتله چتین وزحمتلی مذاکرات اجراسنی استلزام ایدن بومملکت برآرالق قورصانلغی اوقدر ایلری کوتورمشدی‌که دکز حیدودلغی طول مدت کندیسیله حکومات عیسویه آره‌سنده‌کی مناسباتك باشلیجه منشأنی تشکیل ایلمکده ایدی .

جزایر قطعه‌سی دولت عثمانیه‌یه قارشو بر حکومت تابعه وضعیتنده قالدقجه قاپیتولاسیونلر تشکیلاتنه تابع طوتیلدی. مع‌مافیه فرانسه اوراسنی ١٨٣٠ تاریخنده

ضبط وفتح ایله بر فرانسه ایالتی حالنه افراغ ایتدکدن صکره جزایر حقوق عادیه یه تابع ممالک عدالتنه داخل اولدی . ۱۸٤۸ سنه‌سی تشرین ثانیسنک دردنده نشر اولنان فرانسه قانون اساسیسنک ۱۰۹ نجی ماده‌سنجه جزایر فرانسه‌نک اجزای متممه‌سندن بر قطعه اولمق اوزره اعلان ایدلمکله اوتاریخدن اعتباراً قطعهٔ مذکوره ایله اورادەکی حکومت اشغالیه ، یعنی فرانسه تبعه‌سی و سائر اجانب و عربلر ایله قبائل افرادندن متشکل یرلیلر فرانسه موضوعات و قوانیننه تابع طوتیلدی. زیرا بر مملکتك فتحی اکمال ایدیلیر وکسب قطعیت ایلر ایسه ملت فاتحه‌نک کندی قوانینی او مملکت مفتوحه‌ده تطبیق ایتمسنه جواز اولدیغی حقوق دولك قواعد اساسیه‌سندندر . فرانسه حکومتی جزایر یرلیلری آره‌سنده متکون بعض دعاوئ حقوقیه‌نک احکام شرعیه‌یه توفیقاً حل وفصلنی ایجاب ایتدیرن بعض موادی کندی مجموعهٔ قوانیننه درج ایلمشسه بو ، شبهه‌سز ، دولت مذکوره‌نک اسلام اولان تبعه‌سنك اعتقادات دینیه‌سنه رعایتکار اولمسندن ایلری کلمشدر . یرلیلر احوال شخصیه‌لرینه متعلق امورده کمافی السابق احکام شرعیه‌یه تابع طوتیلمقده‌درلر . جزایرده متمکن اهالئ اسلامیه‌نک معتقدات ، اخلاق و آدابنی وعنعناتنی نظر اعتباره آلمق مجبوریتی درکار ایدی. « مجلس » تعبیر اولنان بعض هیئتلر قاضیلردن صادر اولان اعلاملری تعدیل ایتمك حقنه مالکدرلر . لکن بو اعلاملری شمدی جزایر استیناف محکمه‌سی ویا جزایر ، اوران ، قسطنطین بدایت محکمه‌لری حضورنده استیناف ایتمك ممکن اولیور. بومقصدایله محاکم مذکوره‌یه بعض مسلمان معاونلر تعیین اولندی . اعضای معاونه فرانسز حکامیله برلکده احکام شرعیه‌یی فرانسه قوانینی ایله تألیف ایتمك وظیفه‌سیله مکلفدرلر . قوانین مدنیه وحق تصرف املاك حقنده‌کی احکام فرانسه پارلمنتوسندن صدور ایدوب رئیس حکومتك تصدیقنه اقتران ایلین امرنامه ونظامنامه‌لر ایله تعیین اولنور . مسلمانلر طرفندن ارتکاب اولنان جنایات وجرائمه کلنجه ؛ بونلرك فاعللری فرانسه جزا قانونامه‌سنه توفیقاً تعقیب وتجزیه ایدیلیرلر . شوفرقله که نفس فرانسه‌ده ایقاع ایدیلن جرائم فاعللری فرانسه حکامی طرفندن پك خفیف جزالره دوچار ایدیلیرکن جزایرده بعض نوع جنحه‌لری ارتکاب ایدنلر — بعض احوالده — فرانسه‌ده کندن دها شدید جزالره چارپدیریلیر. بو، فتح اولنان بر مملکتده موضوع ومؤسس اولوب جنحه‌نك تاریخ ارتکابیله جزانك تاریخ ترتیبی آره‌سنده ممکن مرتبه آز بر مدت کچمسنی

وارباب جرائمك دها مؤثر وشديد بر صورتده تجزيه‌سنی استلزام ايدن اصول وقاعده‌نك نتايج ضروريه‌سندندر .

جزاير اهالئ مسلمه‌سنك صفت تابعيتلری ١٨٦٥ تاريخلی سناتو قرارنامه‌سيله تعيين اولندی. ينه بوقرارنامه جزاير استيناف محكمه‌سيله‌محكمهٔ تميزينك صلاحيت محاكمه‌سنی تصديق واشخاصك موقع قانونيسنی تنظيم ايتدكدن ماعدا جزايرلی عربلرك فرانسه تابعيتنی تدريجاً احراز ايتملری شرائطنی دخی تعيين وتعداد ايديور . ايشته او تاريخدن اعتباراً دركه جزايرلی عربلرك اردو ودونمادە ايفای خدمت ايتملرينه واقامتكاهلرينك بولنديغی مواقعده ملكی مأموريتلر اشغال ايتملرينه جواز كوسترلدی .

ممالك اجنبيه‌ده و بالخاصه شرقده ـ كه بوراده جزايرليلر كنديلريله عينی عرقدن اولان بر عنصر ايله قاريشديرلمقده‌درلر ـ اقامت ايدن جزايرليلری نه‌كبی بر حمايه آلتنده بولنديرمق مسئله‌سنه كلنجه ؛ بو ، بدايت ظهورنده پك مغلق ومشوش كورونمش وبرچوق نازك ومشكل مناقشاته ميدان آچمشدر . زيرا دولت عثمانيه كندی حدودی خارجنده يشايان اسلاملر اوزرنده برنوع حق حمايه اجرا ايتمك خصوصنده‌كی ادعاسندن هيچ بر زمان فارغ اونامشدر . خارجده يشايان اسلاملر اوزرنده بويله بر حقه مالك اولديغنی ايلری‌يه سورن بر دولتك كندی اراضيسی داخلنده ساكن اولوب مهمانپرورلكندن مستفيد اولان اسلاملری حمايه ايده‌بيله‌جكنی بر قات دها قوتله ادعا ايلسی طبيعی كورنليدر . فرانسه خارجيه نظارتی طرفندن ٣١ كانون ثانی ١٨٣٤ تاريخنده تسطير اولنان تحريرات عموميه‌ده كندی وطنلری خارجنده ساكن جزايرليلرك بش صنفه آيريله‌بيله‌جكلری بيان اولنمشدر :

برنجی صنف .— بوكا جزايرك اشغالندنبری نفی ايديلنلر داخل بولنيور .

ايكنجی صنف . — بوكا اسباب دينيه‌دن وسائره‌دن طولايی كندی رضا اختيارلريله جزايری ترك ايدنلر داخلدر .

اوچنجی صنف .— بوكا جزاير قطعه‌سی اشغال اولنديغی صره‌ده شرقده متمكن اولوب ويا سياحت ايدوب مملكتلرينه عودت ايتمك نيتنی اظهار وبيان ايدنلر داخلدر .

دردنجی صنف .— بوكا جزايرك اشغالی صره‌سنده شرقده ساكن اولوب ويا سياحت ايدوب مملكتلرينه عودت ايتمامك نيتنی اظهار ايدنلر داخلدر .

بشنجی صنف .— بوکا جزایرك اشغالنی متعاقب حسب‌المصلحه شرقه کیدنلر داخل بولنیور .

اوچ اولکی صنفه داخل اولان جزایرلیلر کندی وطنلرینی رضالریله ترك ایتمش ویا اورادن نفی وتغریب ایدلمش اولملرینه مبنی کرك بالذات اختیار ایتدکلری فعل وحرکتك ، کرك حقلرنده اتخاذ ایدیلن تدبیرك عواقب ونتایجنه قاتلانملری لازم کلدیکی دوشونلدیکی ایچون حمایه‌دن محرومیتلرینه قرار ویرلدی . دیکر ایکی صنفه ادخال ایدیلن جزایرلیلره کلنجه ؛ بونلر هویتلرینی اثبات ایتمك شرطیله جزایرلی صفتنی محافظه ایده‌بیلیرلر .

مع‌مافیه عنصر اسلامی دائما حاکمیت عیسویه‌دن تباعد وتخلیص ایتدیرمك ایچون بروسیله کبی استعمال ایدیلن وفرانسه‌نك جزایرده یرلشمسی اوزرینه اوراده دخی مشاهده ایدیلن مهاجرت قارشوسنده فرانسه حکومتی بونك سبب اولدیغی سوء استعمالاتك آرقه‌سنی آلمق ایچون بعض تدابیر جدیه اتخاذنده مضطر قالدی . بناءً علیه فرانسه حربیه نظارتندن صدور ایدن ۷ ایلول ۱۸۵۵ تاریخلی برامرنامه‌ده جزایردن بلا فاصله اوچ سنه اوزاق قالان یرلیلره وطن اصلیلرینه عودت ایتمك فکرینی آرتق ترك ایتمش اشخاص نظریله باقیله‌جغندن بو کبیلرك فرانسه تابعیتنه ادعای استحقاق ایده‌میه‌جکلری اعلان اولندی . مع‌مافیه فرانسه‌نك جزایرده‌کی حاکمیتی کسب قوت ایتدکجه ، بوحاکمیتك تولید ایتدیکی نعم وفوائد یرلیلرك نظرنده برقات دها وضوح ایله تظاهر وتجلی ایلدکجه عنصر اسلامك فرانسزلره ابراز ایتدیکی خصومت اسکی شدتنی تدریجاً غائب ایتدیکی کبی مهاجرت جریانی دخی آزالدی . بوحال فرانسه‌یی ممالك اجنبیه‌یه هجرت ایدن مسلمانلر حقنده دها احرارانه تدابیر اتخاذینه سوق ایلدی . خارجیه نظارتنك بو مسئله حقنده‌کی ۲۰ حزیران ۱۸۶۶ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سی بعض مقررات قطعیه‌یی احتوا ایدیور وممالك اجنبیه‌ده مقیم جزایرلیلرك کیفیت حمایه‌سنده فرانسه دیپلوماتلری طرفندن تعقیب ایدلمسی لازم کلن قواعدی تعیین وتثبیت ایلیور . سناتو مجلسنك ۱۸٦۵ سنه‌سنده اصدار ایتدیکی امرنامه‌ده مندرج اولوب جزایرلیلرك تابعیتنه و فرانسه قونسولسلرینك آنلره تشمیل ایتمك مجبوریتنده اولدقلری حمایه‌یه متعلق اولان احکام ومقررات بالاده‌کی تحریرات ایله توضیح وتوسیع اولنمشدر . امرنامهٔ مذکورده شو یولده بعض شرائط وضع ودرمیان اولنمشدر :

هرهانکی بر جزایرلی فرانسه تبعه‌سنك اتباع و رعایت ایتمك مجبوریتنده

بولندقلری اصول ونظامات داخلنده فرانسه تابعیتنی اثبات ایدر ایسه فرانسه قونسلوسلری طرفندن حمایه ایدلمك حقنی اکتساب ایلر .

شرق اسکله‌لرینه موقت برمدت ایچون اوغرایان جزایرلیلرك حین ورودلرنده پساپورطلرینی قونسلوسخانه قنچلاریاسنه تودیع ایله بونی عودتلرنده کری آلملری خصوصنه دقت واعتنا ایلملری لازمه‌دندر .

ممالك اجنبیه‌ده یرلشمك اوزره وطنلرینی ترك ایدن جزایرلیلره کلنجه؛ بونلردن سالف‌الذکر امرنامه‌ده شو صورتله بحث اولنیور :

« بوکبی اشخاص حقنده موضوع احکام ومقرراتدن مقصد آنلرك مملکتلرینه عودت ایتمك فکرنده ثبات ایدوب ایتمدکلرینك وسناتومجلسنك ۱۸٦٥ تاریخلی امرنامه‌سیله کندیلرینه بخش وتأمین اولنان فوائد ومنافعدن عدم استفاده‌لرینی مستلزم برحال وموقعده بولنوب بولنمدقلرینك آره‌صره تعیین وتحقیقیدر» . برآز دها آشاغیده دینلیورکه : « جزایرلیلرك اوچ سنه مدتله مملکتلری خارجنده اقامت ایتملری آنلری حکومتك حمایه‌سنه مظهر اولمق خصوصنده‌کی حقلرندن محروم براقمق ایچون کافی برسبب تشکیل ایتدیکنه دائر اولان ۷ ایلول ۱۸٥٥ تاریخلی امرنامهٔ نظارتپناهینك قوانین ونظامات جدیده ایله غیر قابل تألیف بعض مقررات احتوا ایتدیکی تدریجاً آکلاشیلمشدر . بناءً علیه بو امرنامه ابطال اولندی . لکن بوکا مقابل بعض نظامات جدیده وضع اولندیکه بونلره رعایت واتباع ، حدود طبیعه‌سی خارجنه توسیع ایدیلن حق حمایه‌یی تأمین واستحصال ایچون شرط مطلقدر .

بوجمله‌دن اولمق اوزره ممالك اجنبیه‌ده ساکن هرجزایرلی دائرهٔ صلاحیتی داخلنده اقامت ایتدیکی قونسلوسخانه‌ده اسمنی قید ایتدیرمك و تجارتخانه‌سنك کائن بولندیغی محله الك یقین موقعده مقیم قونسلوس حضورنده سنه‌ده بردفعه اثبات وجود ایتمکله مکلف بولنیور . امر نظارتپناهی‌یه توفیقاً هر قونسلوسخانه‌ده جزایرلیلرك قید اسامیسنه مخصوص بر دفتر طوتیله‌جق وهرسنه ، سنهٔ سابقه ظرفنده وقوع بولان تسجیلاتك مفرداتنی مبین بر جدول جزایر والیلکنه ارسال اولنه‌جقدر » .

جزایرلیلرك امرحمایه‌سنی تعیین ایدن نظامات حاضره ایشته بوندن عبارتدر . فرانسه تابعیتنه کیرمش اولان جزایر اهالیسندن عربلر ایله‌قبائل الیوم دخی فرانسه تبعه‌سندن اولدقلرندن [بولندقلری اسلام مملکتی نره‌سی اولور ایسه اولسون] فرانسزلق صفتیله بوکا مضاف ومربوط اولان معافیاتی محافظه ایدرلر. فاسده ،

طرابلس غربده ، ممالك عثمانيه‌نك هرهانكي ولايتنده ساكن اولورلرسه اولسونلر اقامتكاهلرينك كائن بولنديغي محلده كي فرانسه قونسلوسخانه‌سي محكمه‌سنك حق قضاسنه تابع اولورلر. افراد مرقومه‌نك ممالك اسلاميه‌ده فرانسزلق صفتنه مضاف اولان قيمتدار معافياتدن مستفيد اولملري ٢٠ حزيران ١٨٦٩ تاريخلي عمومك احكامنه توفيق حركت ايتملرينه متوقفدر . بوشرطي ايفا ايدرلرايسه -- سائر فرانسه تبعه‌سي مثللو — حكومت عثمانيه‌حكم ونفوذينك دائرۀ تأثيراتي خارجنده قاليرلر .

— ٤ —

تونس بكلكي وفرانسه‌نك اوراده‌كي حمايۀ سياسيه‌سي

جزاير قطعه‌سنك ضبط وفتحنه حادثات‌سائره ايله برلكده سائق وخادم اولان وقايعك عيني فرانسه‌يي جزاير ايله همجوار اولان ممالكه دخي عطف نظردقت ايتمكه وساحۀفعاليتي اورالره‌دخي توسيع ايتمكه سوق ايلدي. فرانسه‌نك زيرحمايه‌سنه كيرن تونس قطعه‌سي، حقوق عموميه وياحقوق بين‌المللده بريكيلك تشكيل ايدن بر استحاله‌يه اوغرادي. بواسلام مملكتنده يكي براصول‌ادارەنك تأسيسي‌مناسبتيله اجرا ايديلن‌مذاكرات،تنظيم قلنان نظامات وياعقد اولنان‌معاهدات برصورت مخصوصه‌ده تدقيق وتحليل ايدلمكه شاياندر .

تونس بكي محمدالصادق ايله فرانسه جمهوريتنك صلاحيت تامه‌يي حائزمرخصي جنرال (بره‌آر Général Bréart) آره‌سنده قصرسعيدده معاهدۀ معلومه‌نك عقد اولنديغي تاريخه ، يعني ١٣ مايس ١٨٨١ سنه‌سنه دكين بومعاهده تونس بكلكني فرانسه‌نك حمايه‌سي آلتنه وضع ايدن ٢٧ مايس ١٨٨١ تاريخلي برقانون ايله تصديق اولندي. — تونس بكلكي داخلنده ساكن ويايرلشمش اولان اوروپاليلرك حال وموقعي ممالك عثمانيه‌نك اقسام سائره‌سنده بولنان اوروپاليلر ككنه تماميله مشابه ايدي . بكك صوك دفعه اوله‌رق ١٨٦٨ ده ايتاليا و ١٨٧٥ده انكلتره ايله عقد ايتديكي معاهدات ايله قونسلوسلق حق قضاي استثنائيسي هنوز تصديق اولنمقده ايدي .

تونس بكلكي فرانسه ايله پك اسكي برزمانده قاپيتولاسيونلر عقد ايلدي . حتي بوعهودقرال برنجي (فرانسوآ) نك‌باب‌عالي‌ايله عقد ايلديكي قاپيتولاسيونلردن

بیله مقدم برتاریخده یاپیلمشدر . صحائف تاریخ قاریشدیریله‌جق اولور ایسه تونس حاکمیله مارسیلیا شهری آره‌سنده ۱۲۳۸ سنه‌سنده براتفاق تجاری وجوده کتیرلدیکی آکلاشیلیر. قاپیتولاسیونلری تأیید وتوسیع ایچون اوزماندنبری فرانسه‌ایله تونس آره‌سنده تجدیداً عقد ایدیلن متعدد معاهدات میاننده بالخاصه ۱۶۰٤ تاریخلی معاهده‌یی ذکر ایده‌جکز. بونك مقدمه‌سنده: « فرانسه قراللریله عثمانلی پادشاهلری آره‌سنده منعقد قاپیتولاسیونلر ایله دوستلق واتفاق معاهده نامه‌لرینه بوندن بویله توفیق حرکت ایدلمسنی وبونلرك محافظه‌لرینه اعتنا اولنمسنی امرایلرز . » مألنده برفقره مندرجدر . فی‌الحقیقه ۱۵۷٤ سنه‌سندنبری تونس بکلکی باب عالی‌یه ویرکو ویرن بر حکومت شکلنه کیرمشدی . بوندن طولاییدرکه باب‌عالی طرفندن عقد اولنان معاهدات احکامی بالجمله ایالات عثمانیه‌ده جاری ومعتبر اولدیغی کبی تونس بکلکی ایچون دخی لازم التطبیق وواجب‌الرعایه ایدی . مع مافیه شوراسنی بیان ایتمك لازمدرکه عثمانلی پادشاهلرینك بوحکومت بربریه اوزرنده‌کی حق متبوعیتی صرف اعتباری وشکلی ایدی . فرانسه وآکا امتثالاً بالجمله دولتلر تونسی مستقل برحکومت عدایتمکده‌بردوام‌اولوب آنکله طوغریدن طوغری‌یه اجرای‌مذاکرات وعقد مقاولات ایتمك حقنی محفوظ بولندیرمقده ایدیلر . قاپیتولاسیونلری تجدید ایچون‌قرون متأخره‌ده‌عقد اولنان‌متعدد معاهده‌لر طوغریدن طوغری‌یه تونس‌بکی طرفندن امضالندی ومقاولات مذکوره‌نك عقدنده باب عالینك هیچ بروساطتی سبق‌ایله‌مدی . واقعا دولت عثمانیه برقاچ دفعه تونسده حکم ونفوذینی احساس ایتمکه تشبث ایلمشسه‌ده جزایرك فتحی اوزرینه تونس‌ایله همجوار برحکومت حالنه کلن فرانسه ترکیه‌نك بوادعاسنه قارشو دائماشدتله‌مخالفت کوستردی . هرنه‌وقتکه برعثمانلی دونماسی تونس سواحلی اوکنده‌برنمایش بحری یاپمغه قالقیشمش ایسه قارشوسنده مطلقا برفرانسز دونماسی بولدی .

۱۸۷۱ سنه‌سنده عثمانلی پادشاهی فرانسه‌نك هزیمتلرندن استفاده ایتمك هوسنه دوشدیکی ایچون تونس بکنك مقامنده ابقاایدلدیکنه وکندیسنه — مقدمامصرده محمدعلی‌پاشا حقندهواقع‌اولدیغی وجهله — حق وراثتی‌ولدا کبرینه انتقال‌ایتدیرمك امتیازینك ویرلدیکنه‌دائر برفرمان‌اصدارایدرك‌بونی (باردو)ده قرائت‌ایتدیرمشسه‌ده فرانسه درحال پروتستو ایدرك حرکت واقعه‌یی کائن لم‌یکن حکمنده‌عد ایده‌جکنی باب عالی‌یه بیلدیردی .

۱۸۸۱ سنه‌سنده تحدث ايدن وقايع دولت عثمانيه ايله فرانسه آره‌سنده‌كی امتزاجسزلغی بر قات دها تشديد و آرتق غير قابل اجتناب بر حاله كلمش اولان بحرانك ظهورينی تعجيل وتسريع ايلدی. تونس بكی فرانسه‌نك كنديسندن طلب ايتديكی ترضيه‌يی ويرمكدن امتناع ايتديكی ايچون ـ بوصوك وقطعی بحران اثناسنده تونس اوزرنده‌كی حق متبوعيتنی تأييد ضمننده صرف غيرتده بردوام اولان وفرانسه طرفندن اورته‌يه چيقاريلان ترضيه مسئله‌سنده كنديسيله اويوشملرينی برلين معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلره تكليف ايلين باب عالينك ادعای حق يولنده‌كی مطالباتنه رغماً ـ فرانسه بكی سرفرو ايتديرمك ايچون نهايت قوهٔ جبريه‌يه مراجعتده مضطر قالدی . بومنازعه واختلافه پك آز مدت سورن برسفر عسكری ايله ختام ويرلدی وبكه فرانسه‌نك تونس اوزرنده‌كی حمايه‌سنی تأسيس ايدن (قصر سعيد) معاهده‌سی زور ايله قبول ايتديرلدی .

او آنه قدر تونس قطعه‌سی ممالك عثمانيه‌نك ايالات سائره‌سی كبی وبونلر ايله شرائط متساويه داخلنده قاپيتولاسيونلر تشكيلاتنه تابع طوتيلمشدی . فعل اشغالی متعاقب فرانسه تونسده تشكيلات عدليه نامنه آنجق يرلی محاكم ايله هر بری منسوب اولديغی حكومت تبعه‌سنك دعاويسنی رؤيته صلاحيتدار قونسلوسلق محكمه‌لری بولمشدی . تونسده تجربه قبيلندن اوله‌رق ۱۸۷۵ تاريخنده تأسيس اولنان بر محكمهٔ مختلطه پك قيصه برمدت ايفای وظيفه ايلدی . تونسده‌كی اجنبی قونسلوسلری عهده‌لرينه محول وظائف عدليه‌دن متولد حقوق وصلاحيتلرينی ممالك سائره‌ده‌كی مسلكداشلرندن بيله فضله سوء استعمالاته اوغراتمقده ايديلر . بونلر مملكتك ادارهٔ داخليه‌سنه مداخله‌لرينی او درجه ايلری كوتورمشلر ومأمورين محليه اوزرنده‌كی نفوذ متحكمانه‌لرينی او مرتبه تقويه ايتمشلردی‌كه رأی وموافقتلری منضم اولمقسزين تونسده هيچ برايش كوريله‌مزدی . فرانسه تونس اوزرنده اجرا ايتديكی حق حمايه طولاييسيله ممالك مذكوره‌يی مقدما اداره ايتمش اولان حكومت اسلاميه‌نك مقامنه قائم اولديغندن بر طرفدن بو مداخلهٔ اجنبيه‌دن تخليص كريبان ايتمك وديكر طرفدن موجوديتنه آرتق سبب قالمدقدن بشقه هردرلو اصلاحات ادرايه، عدليه وماليه‌يه قارشو برانكل اولان قاپيتولاسيون اصول وتشكيلاتنی اورادن رفع ايتمك ايچون بوندن صكره صرف مساعی وتشبثات ايده‌جكدی. بوخصوصده فرانسه آنجق قبريسده وبوسنه ــ هرسكده عينی شيئی ياپمش اولان انكلتره وآوستريا ــ مجارستان حكومتلرينه امتثال ايدييوردی. معمافيه

شوراسنی انظار دقته وضع ايتمك لازمدركه بو ايكی دولت امرحمايه‌سنی درعهده ايتدكلری مارالذكر ممالكده جاری قاپيتولاسيونلری اجراآت داخليهٔ اداريه‌دن معدود ساده برقرار ايله لغو ايتدكلری حالده تونس بكلكيله دول سائره آره‌سنده موجود معاهداتك اجرا وتنفيذ احكامنی ١٨٨١ تاريخلی معاهده‌نك دردنجی ماده‌سيله تكفل ايتمش اولان فرانسه حكومتی اوروپايه قارشو دها خاطرشناسانه بر معامله كوستره‌رك تونسده علاقه‌دار حكومتلری اوراده‌كی امتيازاتندن حسن رضالريله واز كچيرمك اوزره آنلر ايله مذاكراته كيريشمكی مرجح كوردی .

مع مافيه بوبابده‌كی مذاكراته ابتدار ايتمزدن اول فرانسه تونسده‌كی تبعهٔ اجنبيه‌نك ازهرجهت اسباب امنيت وسلامتی كافل وضامن محاكم عدليه وجوده كتيرديكنی دول معظمه‌يه بالفعل اثبات ايتمك ايستدی . دولتلرك تونسده امور عدليه‌نك محور مطلوبده جريان ايتديكنی كورنجه اسكی قاپيتولاسيونلردن متولد امتيازات ومعافياتی دها قولای فدا ايده‌جكلرينی بحق دوشوندی . بومقصده مبنی تونسده‌كی فرانسه قونسلوسلرينك حق قضاسنی لغو ايله بونك مقامنه فرانسه‌ده موجود محاكم تشكيلاتنه مشابه برتشكيلات عدليه وجوده كتيرن برقانون ٢٧ مارت ١٨٨٣ تاريخنده نشر واعلان اولندی . مع مافيه فرانسه اوزمان محاكم جديده‌نك صلاحيت محاكمه‌سنی اجنبيلر ايله يرليلره تشميل ايتمك ادعاسنده هنوز بولنميوردی . قانون جديد موجبنجه تونسده ، جزاير استيناف محكمه‌سنك دائرهٔ حكمنده اولمق اوزره ، بر محكمه وجوده كتيرلدی . بوصوك محكمه‌نك دائرهٔ صلاحيتی داخلنده بولنمق اوزره تونس بكلكنك باشليجه شهرلری اولان تونس ، لاغوله‌ت ، بيزرطه ، سوس ، اسفاقس والكف بلده‌لرنده برر صلح محكمه‌سی تأسيس اولندی .

تونسده‌كی صلح محكمه‌لری ايچون فرانسه‌ده‌كی محاكم صلحيه نمونه اتخاذ ايدلدی. يالكز كرك جزايرده‌كی وكرك تونسده‌كی صلح محكمه‌لری فرانسه‌ده‌كی محاكم صلحيه‌دن دها واسع برصلاحيته مالك بولنيورلر. فی الواقع تونسده‌كی صلح حاكملری مواد حقوقيه وتجاريه‌ده بيك فرانغه قدر اولان بالجمله اموال منقوله دعوالری ايله دعاوی شخصيه‌يی بدايةً وبشيوز فرانغه‌قدر اولانلری درجهٔ اخيره‌ده فصل ورؤيت ايتمكه صلاحيتدار درلر . بوندن ماعدا اجرای موقت واستعجال دعوالرينی رؤيته مأمور اولدقلری ايچون فرانسه‌ده‌كی بدايت محاكمی رؤساسنك وظائفنی ايفا ايلمكده‌درلر . مواد جزائيه‌ده تونس صلح حاكملری يالكز قباحت ايشلمش كيمسه‌لری دكل ، بلكه دائرهٔ صلاحيتلری داخلنده كائن مواقعده ايقاع ايديلوب

اساساً رؤیتی محاکم جزائیه‌یه عائد اولان و آلتی آی حبس ایله‌بشیوز فرانق جزای نقدی‌یی تجاوز ایتمین برجزایی مستلزم بولنان جرائم فاعللرینی‌ده محاکمه ایتمك حقنی حائز بولنیورلر . حکام مذکوره‌نك معیتنده برقاچ اعضا ملازمیله بر ضبط کاتبی بولنیور . صلح محکمه‌لرنده مدعیٔ عمومیلك وظیفه‌سی بر ضابطه مأموری طرفندن ایفا اولنور .

تونسده کائن بدایت محکمه‌سنه گلنجه ؛ بر رئیس ، اوچ اعضا ، اوچ اعضاملازمی برمدعیٔ عمومی وبرمدعیٔ عمومی معاونی وبرضبط کاتبندن متشکلدر . محکمهٔ مذکوره‌نك مواد حقوقیه‌ده‌کی صلاحیتی فرانسه‌ده‌کی عینی محاکمك صلاحیتندن قات‌قات واسعدر . فی‌الواقع درجهٔ اولاده غیر محدود اولان بوصلاحیت درجهٔ اخیره‌ده فرانسه‌ده‌کی بدایت محاکمنك صلاحیتنك ایکی مثلیدر . زیرا تونس محکمه‌سی اوچبیك فرانقه‌قدر اولان اموال منقوله دعوالری ایله دعاویٔ شخصیه‌یی ویوز یکرمی فرانق قدر ایراد گتیرن اموال غیر منقوله دعوالرینی حل ایتمکه صلاحیتداردر . بدایت محکمه‌سی مواد جزائیه‌ده رؤیتی صلح حاکملرینك جملهٔ وظائفندن اولمیان تکمیل جنحه‌لر حقنده اعطای حکم‌ایلر .

مذکور محکمه مواد جنائیه‌ده برجزا محکمه‌سی شکلنی محافظه ایتمکله برابر حقیقت حالده آنجق هیئت عدولی اکسیك اولان وفرانسه اصول محاکمات جزائیه‌سنك متهملره تأمین ایتدیکی ضمانلرك کافه‌سنی ارائه ایدن برجنایت محکمه‌سی حکمنده‌در . فی‌الحقیقه محکمهٔ مذکوره‌نك دعاویٔ جنائیه‌یی رؤیت ایده‌بیلمسی بهمه‌حال جزایر هیئت اتهامیه‌سندن بر نقل دعوا قرارینك صدورینه وابسته‌در . اشبو محکمه‌نك رئیسی جنایت محاکمی رؤساسنك تکمیل صلاحیتنی حائزدر . اثنای مرافعه‌ده تعقیب ایدیلن اصول فرانسه‌ده ژوری هیئتنك حضورنده جاری اولان اصولك عینیدر . معمافیه بو محکمه‌دن صدور ایدن حکملرك حین اعطاسنده رعایت ایدیلن اشکال واصول مواد جزائیه‌ده ویریلن حکملر حقنده معمول‌به اصوله تماميله مطابقدر .

تونسده وجوده گتیریلن بو تشکیلاتك فرانسه‌ده جاری اصول محاکماته مخالف برحال تشکیل ایتدیکنه هیچ شبهه یوقدر . معمافیه تونسده مقیم فرانسزلرك مقداری اوقات معینه‌ده اجتماع ایده‌جك بر ژوری هیئتنك تشکیلنه مساعداوله‌جق مرتبه‌ده اولمدیغندن بالضروره بویله بر اصول مختلطه قبول اولندی . بوندن متولد محاذیری رفع ایتمك اوزره تونس محکمه‌سی افعال جنائیهٔ مشدده اربابنی محاکمه ایتدیکی زمان رأی استشاری‌یه مالك بولنان وهیئت عدول مقامنه قائم

اولان آلتى اعضا علاوه اولنور . بو معاونلر فرانسه‌ده‌كى هيئت عدول كبى انتخاب ايديليرلر . يعنى ١٤ شباط ١٨٨٣ تاريخلى نظامنامه‌ايله تعيين ايديلن شرائط داخلنده هرسنه تنظيم اولنان بر جدوله اسملرى قيداولنان كيمسه‌لر آره‌سندن قرعه‌اصوليله انتخاب اولنورلر . بو جدوله يوز اللى كشينك اساميسى قيد اولنوركه بونلرك اللیسى يرلى واللیسى اجنبى معاونلردر . متهم اولان شخص فرانسز ايسه بتون معاونلرك فرانسز اولمسى مشروطدر . اكر متهم يرلى ايسه محكمه‌يه اوچ فرانسز واوچ يرلى معاون جلب اولنور . متهم تبعهٔ اجنبيه‌دن اولديغى تقديرده اجانبه مخصوص ليسته‌ده اسملرى مقيد ذوات ميانندن اوچ معاون انتخاب ايديله‌رك اوچ فرانسز معاوننه ترفيق ايديلير . متهملردن بعضلرى اجنبى و بعضلرى‌ده يرلى اولدقلرى حالده اوچ فرانسز معاوننك يرينه قرعه ايله انتخاب اولنان ايكى اجنبى، بريرلى معاون اقامه اولنور .

فرانسه‌ده جارى حقوق قواعدندن انحرافاً معاونلرك اساميسنى حاوى ليسته‌يه قاپيتولاسيونلردن فارغ اوله‌جقلرى فرض وتخمين ايديلن حكومات اجنبيه تبعه‌سندن بعضلرينى ادخال ايتمكه روى موافقت كوسترمكله فرانسه حكومتى يكى اصول عدليه‌يى حكومات مذكوره‌يه دها قولاى قبول ايتديره بيله‌جكنى اميد ايلشدى . هيچ شبهه يوقدركه تونسده ياپيلان بو ترتيبات ابتدالرى جزايرده تطبيق ايديلوب جنايت محكمه‌سنك منحصراً بيوك عدليه مأمورلرندن عبارت اولمسنى تضمن ايلين ترتيباته مرجحدر . فى‌الواقع جزايرده هيئت عدول آنجق ١٨٧٠ سنه‌سنده وجوده كتيرلدى. تونسده معاونلرك مواد جنائيه‌ايله اشتغال‌ايتملرينه جواز كوسترمكدن‌عبارت اولان‌تدبيرژورى هيئتنك تأسيسنه طوغرى برآتيلمش آديمدر. قطعهٔ مذكوره‌ده‌كى‌فرانسه تبعه‌سنك تزايديله اوراده حقيقى عدول هيئتلرى ترتيب ايتمك وفرانسه‌ده جارى اصول محاكمات جنائيه‌يى تونسده بلا قيد وشرط تطبيق ايلمك قريباً ممكن اوله‌جغى اميد ايتمكه محل واردر .

فرانسه‌نك تونسده تأسيس ايتديكى محاكم جديده عجبا هانكى اشخاصك دعوالرينى رؤيت ايتمكه صلاحيتدار اوله‌جقدر ؟ بو اشخاص شبهه يوقدركه اول امرده فرانسه قونسلوسلرينك حق قضاسنه مقدما تابع بولنان فرانسز تبعه‌سيله فرانسز محميلريدر . ٢٧ مارت ١٨٨٣ تاريخلى قانونك دردنجى ماده‌سنك مآلى بروجه آتيدر :

« تونسده مؤسس محاكم جديده فرانسه تبعه‌سيله فرانسه محميلرى آره‌سنده

قباحت ، جنحه، ویاجنایت موادندن برینه تعلق ایدن بالجمله دعاوی حقوقیه وتجاریه‌یی رؤیت ایتمکه صلاحیتدار بولنیورلر . »

اجانب حین حاجتده فرانسه عدلیه‌سنه مراجعت خصوصنده کندیلرینی مختار براقان برقانونی حسن تلقی ایدرکبی کورندیلر. بویله اولمسه ایدی تونس بکی بالاده‌کی قانونك انتشارندن آنجق قرق کون صکره ، یعنی مایسك بشنده : « تونسده لغو ایدیله‌جك قونسلوسلق محاکمنك منسوب اولدقلری حکومات تبعه‌سندن اولان کیمسه‌لر فرانسزلرایله شرائط متساویه داخلنده فرانسه محاکمنك حق قضاسنه تابع اوله‌جقلردر » قرارینی حاوی اولان برامرنامه‌یی اصدار ایله‌مزدی .

یرلیلره کلنجه ؛ فرانسه آنلره کندی محکمه‌لرینك حق قضاسنی جبر واکراه ایله قبول ایتدیرمیور . کندی تبعه‌سنی بوحق قضایه تابع طوتمق تونس بکنك رأی وتنسیبنه براقیلدی . مشارالیه بویولده بر قرار اتخاذ ایدنجه‌یه قدر قضاة اجرا وتوزیع عدالته دوام ایده‌جکی کبی اموال غیرمنقوله دعوالرینی رؤیت ایدن محاکم شرعیه ایله آسایش وانتظام عمومی‌یی مخل افعال وحرکاته تصدی ایدن اشخاصی محاکمه ایلین محاکم مخصوصه ابقا اولنه‌جقدر .

مع مافیه بونقطه‌ده برسؤال وارد خاطر اولمقده‌در . فرانسه تبعه‌سندن برفرد ایله یرلیلردن بری آره‌سنده ظهور ایدن براختلافده فرانسز مدعی علیه موقعنده بولنور ایسه (Actor seqnitur forum rei) قاعدهٔ اساسیه‌سنجه بو دعوایی فرانسز محکمه‌سنه‌می ومدعی علیه تونسلی ایسه محکمهٔ شرعیه‌یه‌می حواله ایتملی ؟ اوروپالیلری یرلیلر ایله اولان دعوالرینی براسلام محکمه‌سنده رؤیت ایتدیرمك مجبوریتنده براقمامق اوزره تونس بکی ٣١ تموز ١٨٨٤ تاریخلی برامرنامه ایله مدعی ویامدعی علیه اولان براوروپالی ایله دیکر اوروپالی ویابر یرلی آره‌سنده ظهور ایده‌بیله‌جك هرهانکی بردعوانك دعوای مذکور الحالة هذه محاکم جدیده‌نك دائرهٔ صلاحیتی داخلنده اولان مواد حقوقیه وتجاریه‌یه تماس ایتمك شرطیله محاکم جدیده‌جه مسموع اولنه‌جغنی تحت قراره آلدی .

حکومات مختلفه تبعه‌سندن اولان برقاچ اجنبی ویااسلام وموسوی یرلیلری عینی محکمه‌یه مراجعت ایتدکلری زمان بونلرك عادات وآدابی آره‌سنده‌کی فرقلرله منسوب اولدقلری ملتلرده جاری قوانین سببیله بعضاً بوکبی مشوش ومغلق دعوالرده حقوق مدنیه‌یه عائد حلی مشکل برطاقم نازك مسئله‌لر ظهور ایدیویره.

بوکبی دعوالر برمادۀ جنائیه‌یه تماس ایدر ایسه فرانسز قانوننی طابیق وتطبیق ایتمکله مکلفدر. محکمۀ مذکوره مواد حقوقیه‌ده هرنه‌قدر فرانسه قانوننی اساس اعتباریله تطبیق ایدییورسه‌ده طرفینك احوال شخصیه‌سنه رعایت ایتمکه وفضله اوله‌رق منسوب اولدقلری عروق وممالکك عنعنات قانونیه‌سنی نظر اعتباره آلمغه مجبوردر. بالفرض برقونطوراتو ممالك اجنبیه‌دن برنده جاری قوانینك تحت تأثیرنده عقد اولنمشسه حکام قوانین مذکوره ایله احتجاج ایتمکله مکلفدر. شبهه یوق‌که بونقطه برچوق مشکلات وغیر قابل اجتناب اختلافاتك منبعیدر. مع‌مافیه جزایرده وقوعه کلن تجارب نتیجه‌سنده فرانسز حکامی بوکبی احوالده شخصیت قانونیه اصولنی قبول ایتمکی عادت ایدنمشلردر. براسلامك ویابرموسوینك احوال شخصیه‌سی موضوع بحث اولدیغی زمان بهمه حال شرع شریفه ویا قوانین دینیۀ موسویه‌یه مراجعت اولنور.

تونس‌بکی طرفندن اصدار اولنان ٣١ تموز ١٨٨٢ تاریخلی امرنامه‌ده احوال شخصیه‌یه متعلق ویاتونس تبعۀ اسلامیه وموسویه‌سنه عائد وراثت ایشلرینه دائر اولان بالجمله دعاوینك بهمه‌حال ومنحصراً یرلی محاکمی طرفندن فصل ورؤیت ایدیله‌جکی صراحةً بیان اولنیور. بوصورتله تونس‌بکی بویرلی محاکم ایچون اموال غیر منقوله دعوالرینی رؤیت ایتمك حقنی، هیچ اولمز ایسه موقت برصورتده، قطعیاً محفوظ بولندیرییور. مع‌مافیه‌عینی‌زمانده‌اوروپالیلرك استملاك اراضی ایتملرینك مایتوقف علیهی اولان شرائط جدیده‌یی تعیین ایدر برمجموعۀ قوانین تنظیم ایدیلیر ایدلمز تونسده‌کی فرانسز محاکمنك دائرۀ صلاحیتنی — اوروپالیلرك لهنه اوله‌رق — بالاده‌کی مسائله تشمیل ایتمك نیتنی اظهار ایلیور.

فی‌الواقع تونسده تصرف املاك مسئله‌سنی فرانسه‌ده‌جاری قواعد اساسیه‌یه کوره جف‌القلم حل ایتمك غیرقابل‌ایدی. بالجمله ممالك اسلامیه‌ده اولدیغی کبی تونسده دخی ملکیت مسئله‌سی احکام شرعیه‌یه وپیغمبرلر زماننده قالمه غایت قدیم وابتدائی برطاقم عادات وتعاملاته تابع بولنیوردی. برعقاری تملك ایدن برکیمسه‌یه «عدول»، تعبیر دیکرله یرلی مقاولات محررلری اسمنی قید واشارت ایتدکلری برسندی اعطا ایتمکله اکتفا ایدرلردی. برملکك فراغ وانتقالنی اشخاص ثالثه‌یه تبلیغ واخبار ایچون کیفیتك موقع علانیته وضع اولنه‌جغنه دائر هیچ برقانون ونظامده صراحت یوقدی. ایشته بونك ایچوندرکه متصرفك حق تملکی حقنده پك بیوك ترددلر وشبهه‌لر موجود ایدی. تونسده ساخته برسندتنظیم ایتمکدن قولای برشی یوقدی.

ذاتاً بوساخته كارلقلر صيق صيق ارتكاب اولنوردى . بودرجه ناقص براصول دوام ايتديكجه تونسده هيچ براعتبار ارضى وجود بولهمزدى وهيچ برملك ترهين ايديلهمزدى. اصحاب املاك كندن برى زير تصرفنده كى ملك وعقارى قارشولق كوسترمك صورتيله براستقراض عقدينه لزوم كورديكى زمان دائنى اوله جق كيمسه يه طاپو سنديني تسليم ايدر وبوكا رهنى قيد واشارت ايلردى .

بوابتدائى حالدن وقاريشيقلقدن قورتيلمق ضرورى ايدى . بوحال برمدت دها دوام ايتسه ايدى تونسى زير حمايه سنه آلان فرانسه نك بردولت متمدنه اعتباريله حائز اولديغى صيت وشهرت دوچار تهلكه اوله جقدى . مع مافيه غايت كهنه عادتلرك تحت تأثيرنده بولنان برمملكته فرانسه قانوننك غير منقولات حقنده كى احكاميله فرانسه ده جارى ترهين املاك اصولى نصل ادخال اولنه جقدى ؟ تونس بكى طرفندن اصدار اولنان ٣١ تموز ١٨٨٢ تاريخلى امرنامه يه توفيقاً تشكل ايدن قوميسيون تونسك احتياجاته واحوال اجتماعيه سنه موافق متوسط براصول وجوده كتيرمكه چاليشدى . مذكور قوميسيون آوستراليا ده كى انكليز مستملكاتندن بعضيلرنده اوزون برمدتدنبرى كمال موفقيتله تطبيق اولنان وواضعى اولان (طورنس Torrens)ه اضافتله (طورنس آقتى Act Torrens) ناميله ياد ايديلن قانونك تونسك احوال خصوصيه سنه پك اى توافق ايده بيله جكنه قناعت كتيردى . بناءً عليه فرانسه قوانينى اوستراليا ده مرعى بالاده كى اصول ايله مزج وتوحيد ايدن برقانون لائحه سى احضار اولندى وبوصورتله حصوله كلن قانون جديد ١٨٨٥ سنه سى حزيرانك بشنده تونس بكى طرفندن نشر واعلان ايدلدى. تصرف املاك حقنده موجود شبهه وترددلره آرتق محل قالماديق اوزره يكى قانونده بالجمله املاك اصحابنك املاكنى — استدعالرينه ملكلرينك برپلاننى ربط ايتمك شرطيله — اساس دفترينه وحق تصرفلرينى مبين اولان سندك سجلاته رسماً قيدينى طلب ايده بيلهجكلرى تصريح وبيان اولنمشدر .

تصرف املاك كيفيتنك بوصورتله تحت انتظام وامنيته آلنمسى قانون جديدك نزد اهاليده مظهر رغبت اولمسنه خيلى ياردم ايلدى . تونسده آز چوق اهميت وقيمتى حائز كافۀ املاك تقريباً تماميله قيد اولنه جغى وقداسترو معامله سنك طرف حكومتدن هيچ بر مصرف اختيارينى ايجاب ايتديرمكسزين اكمل واتمام ايديله جكى شمديدن آكلاشيليور . املاكك قيد وتسجيل ايدلمسى نتيجه سى اولهرق تونسده كى اموال غير منقوله فرانسه قانوننك وفرانسه محاكمنك حق قضاسنه تابع طوتيله جقدر .

زيرا صاحب ملك هرهانكى دولت تبعه‌سندن اولور ايسه اولسون وايستر مدعى وايستر مدعى عليه موقعنده بولنسون بركره املاكنى قيد ايتديردكدن صكره بو املاكنى قانون جديدك زير حكم وحمايه‌سنه وضع ايتمش بولنور . بناءً عليه كنديسى، مالملكنه عائد هرهانكى بر مسئله‌دن طولايى ، آرتق بوندن بويله بو قانونك حكمنه تابع اولمقده‌در .

فرانسه حكومتى تونسده‌كى فرانسه محاكمنك تشكيلاتنى بو صورتله اكمال واتمام ايتدكدن صكره تونس بكلكيله اولجه عقد معاهدات ايتمش اولان دولتلرك هر برندن قونسلوسلرينك حق قضاسنى رفعه روى رضا كوسترملرينى طلب ايده‌بيليردى . موسيو (شاللمه‌ل لاقور Chal mel Lacour) دها ۴ مارت ۱۸۸۴ تاريخنده مجلس اعيانده ايراد ايتديكى بر نطقده « تونسده فرانسه طرفندن يكى بر تشكيلات عدليه وجوده كتيرلمكله دول معظمه‌يه تأمينات كافيه ويريله‌جكندن دول مشارالبهمده قاپيتولاسيونلر سببيله تونسده حائز اولدقلرى حقوق وامتيازات مخصوصه‌دن فراغت ايتمك خصوصنده بر تمايل مشهود اولديغنى » بيان ايلمشدر . مع مافيه، دولتلر بو خصوصده عينى درجه‌ده مسارعت كوسترمديلر . تونسده پك مهم منافعه مالك اولميان آلمانيا حكومتى سائر دولتلردن اول قاپيتولاسيونلرك لغوينه موافقت كوستردى . آلمانيا پارلمنتوسنك بوالغا كيفيتنه دائر اولان قانون لايحه‌سنى قبول وتصويب ايتمسنى متعاقب تونسده آلمان قونسلوسلرينك حائز اولديغى حق قضايى رفع ايدن ۲۷ حزيران ۱۸۸۳ تاريخلى بر امرنامهٔ ايمپراطورى صدور ايلدى . ويانه قابينه‌سنه كلنجه ؛ آوستريا حكومتى تونسده وجوده كتيريلن تشكيلات جديدهٔ عدليه حقنده بعض ايضاحات متممه طلب ايلدى . حكومت مذكوره بو نقطه‌ده‌كى ترددلرينى ازاله ايده‌جك معلومات وتفصيلاته دسترس اولور اولماز كندى قونسلوسلرينك مالك اولدقلرى حق قضانك فرانسه محاكمنه ترك ونقل ايدلمسنه درحال وبلاتردد روى رضا كوستردى . فرانسه‌نك بوسنه وهرسكده‌كى قاپيتولاسيونلر تشكيلاتنى رفع ايتمكله آوستريايه بر معاملهٔ خاطرنوازانه ابراز ايتمسنك آوستريانك مقابلةً فرانسه‌يه عينى جميله‌يى كوسترمسنه سبب اولديغنه شبهه يوقدر . تونسده تك بر تبعه‌سى اولميان روسيه ايله ايكنجى درجه‌ده‌كى حكومتلره كلنجه ؛ بونلر فرانسه‌نك مراجعات وتشبثاتنه قارشو مساعده‌كارانه طاورانمقله برابر كندى طرفلرندن جواب رد ويا موافقت اعطا ايدلمسنك مسئله‌ده الك زياده علاقه‌دار اولان انكلتره وبالخصوص ايتاليانك طور ووضعنه وابسته ومعلق اولديغنى بيان ايلديلر . حالبوكه

تونسده غايت مهم منافعه مالك اولان ايتاليا اسكيدن بري انظار احتراصني ديكمش اولديغي بو مملكت اوزرنده فرانسه‌نك تأسيس حمايه ايسني كوچلكله كتم ايده‌بيلديكي بر نظر حسد ايله كورمشدي .

بو مسئله حقنده كيريشيلن مذاكرات اثناسنده — مذاكرات مذكوره‌يي حاكي اولوب ١٨٨٤ كانون اولندن ١٨٨٥ كانون ثانيسنه قدر اولان وثائق ديپلوماتيقيه‌نك تدقيق ومطالعه‌سندن مستبان اولديغي وجهله — لوندره وروما قابينه‌لري ، مشترك بر خط حركت تعقيب ايتدكلري ظن وذهابني توليد ايتمكدن محترز اولمقله برابر دائما ائتلاف اوزره حركت ايديلر . بو حكومتلرك ايكيسي‌ده تونسده‌كي قونسلوسلرينك حائز بولندقلري حق قضانك لغوينه اساس اعتباريله موافقت كوستريورلردي . بويله ايكن بونلر — ايتاليا قابينه‌سنك ٨ تموز ١٨٨٣ تاريخلي مخطره‌سنده بيان ايلديكي اوزره — قاپيتولاسيونلر و معاهدات سائره موجبنجه ، عادات وتعاملات اقتضاسنجه ، تونسده‌كي تبعه‌لريله قونسلوسلرينك حائز اولدقلري سائر بالجمله حقوق ، امتيازات ومعافياته تضميناً طوقونيه‌جغنه دائر مواعيد وتأمينات استحصال ايتمك ايستيورلردي . بو امتيازاتدن ماعدا ايتاليا كندي تبعه‌سنك لهنده اوله‌رق ٢٧ مارت قانوننده بعض تعديلات اجراسني طلب ايليوردي . حكومت مذكوره ايستيوردي‌كه احوال شخصيه مسائلنه ايتاليا تبعه‌سي حقنده ايتاليا قانوني تطبيق اولنسون ، تبعهٔ مذكورديه عائد دعاوئ حقوقيه و تجاريه‌ده محكمه‌يه هيچ اولمزايسه رأي استشاري‌يه مالك بر معاون تعيين ايدلسون و محكمه اعضاسنه علاوه اولنان اوچ اجنبي معاوني — ايتاليا تبعه‌سنك مظنون عليه موقعنده بولندقلري بر مسئلهٔ جنائيه ظهورنده — بالذات تبعهٔ اجنبيه‌دن بولنسون .

فرانسه قابينه‌سي ايتاليا طرفندن درميان اولنان مدعيات و مطالباتك برنجيسني قولايجه قبول ايتدي . زيرا ١٨٦٨ سنه‌سنده ايتاليا ايله تونس آره‌سنده عقد ايديلن معاهده‌ده بوحق محفوظ بولنديرلمشدي. ذاتاً (باردو Bardo) معاهده‌سي تونس بكلكيله دول اجنبيه بيننده منعقد معاولاتك ابقاسني تكفل ايديوردي . مع مافيه فرانسه‌ايتاليا مطالباتنك ايكنجيسي حقنده دها آز ائتلافكارانه طاوراندي وبر ايتاليان معاوننك مواد حقوقيه و تجاريه‌ده فرانسه محاكمنك وظائفنه مداخله ايتديرمك يولنده‌كي ادعاني رد ايلدي . بو ، غير مسبوق بر يكيلك اوله‌جقدي . ذاتاً نه تونسده ، نه سائر مواقعده‌كي فرانسز محاكمنك معيتنه — قوانين اجنبيه‌يي نظر اعتباره آلديرمق ايچون — بر اجنبي معاون تعيين ايتمكه اصلا لزوم يوقدر.

بوندن ماعدا بر ایتالیالینك مظنون علیه موقعنده بولندیغی جنائی بر دعوانك حین رؤیتنده محکمه‌ده حاضر بولنان اوچ اجنبی معاوننك مظنون علیه کبی ایتالیا تبعه‌سندن اولمسنه موافقت ایدیلمزدی. زیرا ایتالیا تبعه‌سی حقنده اتخاذ ایدیلن بویله بر تدبیری دول سائره تبعه‌سنه دخی تشمیل ایتمامك قابل می ایدی ؟ دولتلردن بعضیلرینك تونسده‌کی تبعه‌سی اوقدر قلیل المقداردرکه بونلر آره‌سندن اعضا معاونی انتخاب ایتمك همان امکان خارجنده ایدی . مع مافیه بومسئله حقنده نهایت بر چارهٔ ائتلاف بولندی، که بویولده بر صورت تسویه مصر حاکم مختلطه‌سنك حین تشکیلنده ذاتاً خدیویت مصریه ایله دول اجنبیه آره‌سنده حصوله کلمشدی . ۲۵ کانون ثانی ۱۸۸٤ تاریخلی فرانسه ـ ایتالیا پروتوقولنك ۸ نجی ماده‌سنده دینلیورکه :

« اجانب آره‌سنده متکون دعاویٔ جنائیه‌ده مظنون علیهك منسوب اولدیغی دولت تبعه‌سنك اسامیسنی مبین لیسته‌ده کوستریلن ذوات میانندن و ذوات مذکوره عدداً مرتبهٔ کفایه‌ده اولمدیغی تقدیرده دیکر بر دولت تبعه‌سی ایچون ترتیب اولنوب مظنون علیه طرفندن بالذات ارائه ایدیلن لیسته‌ده اسملری مذکور کیمسه‌لر آره‌سندن انتخاب اولنه‌جقدر . مع مافیه مظنون علیه کندی رضاسیله فرانسز معاونلرینی سائر معاونلره ترجیح ایتمکده دائما مختار اوله‌جقدر. »

فرانسه حکومتی حسن نیتنی ابراز ایتمك اوزره دعاویٔ اداره مسئله‌سنده دخی ایتالیانك مدعیاتنی قبول ایتدی . فرانسه‌ده‌کی دوائر رسمیه آره‌سنده متحدث دعاوی‌یی فصل ورؤیت ایتمك وظیفه‌سنك محاکم نظامیه‌یه عائد بولندیغی معلومدر. ایتالیا حکومتنك طلبی اوزرینه پارس قابینه‌سی فرانسه‌ده دعاویٔ اداره حقنده جاری اصول وقاعده‌یه مخالف بر اصولی تونسده تطبیق ایتمکه موافقت ایتدی . فرانسز — ایتالیان پروتوقولنك آلتنجی ماده‌سنجه دوائر عمومیه آره‌سنده‌کی دعوالری حل ایتمك وظیفه‌سی تونسده‌کی محاکم جدیده‌یه تودیع اولندی .

محاکم جدیده طرفندن اعطا اولنه‌جق اعدام حکملرینك کیفیت اجراسی دخی ایکی دولت آره‌سنده برچوق مشکلاتی تولید ایلدی . کرك ایتالیاده وکرك پروسیاده بوجزانك لزوم ومشروعیتی حقنده افکار ومطالعات تعارض وتخالف ایدییوردی . ایتالیا حکومات صغیره‌سی اتحاد ایتمك اوزره بولندقلری برصره‌ده حکومات مذکوره‌دن بری اولان (طوسقان Toscane) غران دوقه‌لغی جزای اعدامی کندی قانونلرندن طی وحذف ایتمش بولنیوردی. بوسببدندرکه یکی ایتالیا دولت قرلیسی اعدام جزاسنی قوانیننده ابقا ایتمکله برابر بونی آرتق فعلا تطبیق

ايتمكدن صرف نظر ايلدى . ايتاليا اتحادى وجوده كلدكدن صكره ايتاليان محاكمندن صادر اولان بالجمله حكم اعداملر قرال طرفندن بر مرتبه دون بر جزايه تبديل اولندى . ايتاليا قابينه سى تونسده اعدام جزاسنى مستلزم جنايات ايشلمش اولان ايتاليا تبعه سنك بو جزادن معافيتلرينى طلب ايتديكى زمان ايتاليده جارى بالاده كى تعامل وعادتى ايلرى سوردى . لكن اجنبى قونسلوسلرينك منسوب اولدقلرى دولت تبعه سندن برينك جزاى اعدامه محكوميتى حالنده بونك كنديلرينه تسليم اولنمسنى طلب ايتملرينه وبو صورتله مصرده كى مسلكداشلرينك محاكم مختلطه يه قارشو تعقيب ايتدكلرى خط حركته امتثال ايتملرينه فرانسه حكومتى هيچ جواز كوستره بيلير مى ايدى ؛ جزاى اعدامك لغو اولنديغى بر مملكت افرادندن اولان جانيلرى تونسده بو جزادن معاف قيلان بر مادهٔ مخصوصه نك تنظيم ايتمك ويا جزاى مذكورى حكومات سائره تبعه سى حقنده ابقا ايتمك وبوندن آنجق ايتاليان محكومينى مستثنا طوتيله جغى حقنده تعهداتده بولنمق جائز مى اوله جقدى ؟ بناءً عليه اساس اعتباريله فرانسه قانوننك وحدتى محافظه اولندى . مع مافيه ٢٥ كانون ثانى ١٨٨٤ تاريخلى پروتوقولك طقوزنجى ماده سنه شو يولده بر قيد علاوه اولندى :

« تونسده ايتاليا تبعه سندن برينك جزايه اعدامه محكوميتى حالنده جزاى مذكورك عفوى وبونك ديكر بر جزايه تبديلى ضمننده فرانسه رئيس حكومتنك نظر دقتى ايتاليان قوانين حاضره سنك جزاى اعدام حقنده كى احكامى اوزرينه صورت مخصوصه ده جلب ودعوت اولنه جقدر . »

بو صورتله فرانسه حكومتى تونسده ايتاليا تبعه سندن برى عليهنده اعطا اولنه جق بر حكم اعدامى بر درجه آشاغى بر جزايه تحويل ايتمكى ايتاليايه قارشو صورت محرمانه ده درعهده ايتمش بولنيور .

ايتاليا كنديسنه بونجه مساعدات كوسترلمسنه قارشو تونسده كى قونسلوسلرينك مالك اولدقلرى حق قضانك لغوينه موافقت كوسترمامكده فضله اصرار ايتمش اولسه ايدى پك چركين بر حركتده بولنه جقدى . او اثناده بتون دولتلر فرانسه طرفندن تونسده احداث ايديلن احوال جديده يى بر بر قبول ايتمش بولنيورلردى . حتى انكلتره بيله ٣١ كانون اول ١٨٨٣ تاريخلى مجلس وكلا قرارى ايله تونسده كى حق قضاسنك لغوينه رضا كوسترمشدى . لكن بو يولده بر قرار ايله تونس اوزرنده كى فرانسه حمايه سنى طانيق وتصديق ايتمك ايتاليايه آغير كليوردى . حكومت مذكوره نهايت فرانسه نك تكليفاتنه موافقتى تضمن ايدن امضاسنى ٢٥ كانون ثانى ١٨٨٤

تاریخلی پروتوقولك زیرینه وضع ایلدیکی زمان سائر دولتلر کبی تونسده‌کی حق قضاسنی سادەجه لغو ایده‌جك یرده حق مذکوری آنجق موقتاً تعطیل اولنمسندن بحث ایلدی . بومعامله ایله ایتالیا استقبالده سربستیٔ حرکاتنی محافظه ایتمك ایستدیکنی وفرانسه‌نك (باردو) معاهده‌سیله تونسده احداث ایتدیکی حال وموقع جدیدك دائمی وقطعی اولمیه‌جغی حقنده پك قوی امیدلر پرورده ایتمکده اولدیغنی احساس وارۀ ایلمشدی .

هرنه حال ایسه بو پروتوقولك تنظیمنی متعاقب ایتالیا پارلمنتوسی ۷ حزیران ۱۸۸۴ تاریخنده بونك تصدیقنی تضمن ایدن بر قانون لایحه‌سنی قبول وتصویب ایلدی . سنهٔ مذکوره‌نك ۱۵ تموزنده اصدار اولنان بر امرنامهٔ قرالی ایله تونسده‌کی ایتالیا تبعه‌سیله محمیلرینك فیمابعد فرانسز محاکمنك حق قضاسنه تابع طوتیله‌جغی اعلان اولندی .

مفسوخیتی ۱۸۷۵ سنه‌سنده اعلان اولنان ۱۸۶۸ تاریخلی ایتالیا — تونس معاهده نامه‌سی ۱۸۸۵ سنه‌سی ایلولنك ۲۸ نده منقضی اولدیغندن روما وپاریس قابینه‌لری یکی برمعاهده‌یه اساس اوله‌جق برزمین ائتلاف تحریسنه قویولدیلر . دور ودراز مذاکراتدن صکره پارسده ۱ تشرین اول ۱۸۹۶ تاریخنده قطعی برائتلاف امضالندی . ایتالیا پارلمنتوسی ۱۸۶۸ معاهده‌سنك مقامنه قائم اولمق اوزره تنظیم ایدیلان بو مقاولهٔ جدیده‌یی قبول وتصویب ایلدی. ایتالیا تونس قطعه‌سنك فرانسه طرفندن اشغالنه قارشو آثار انفعال وعدم خوشنودی ابرازندن خالی قالمدیغی ایچون حکومت مذکوره‌نك فرانسه‌یه قارشی حسن نیت ایله حرکت ایتمسی بالطبع مأمول اوله‌مزدی. بناءً علیه کندیسیله تونس بکلکی آره‌سنده منعقد معاهده نامه‌نك طبیعی برصورتده انقضاپذیر اولمسنه انتظار ایتمك ضروری ایدی . ایتالیا تأثیر والجای زمان ایله مسئله‌دن خارج بر اقلیدیغندن حکومات سائره ایله یکدن مذاکراته کیریشیه‌رك فرانسه ایله بینلرنده‌کی کمرك مناسباتنی تنظیم وتعیین ایدن مقاولات احکامنك عیناً تونسه تطبیق وتشمیلی ایچون موافقتلری استحصال اولندی .

لکن کندیسیله هنوز تمامیله اویوشوله‌میان بر حکومت قالمشدی. او حکومت ده انکلتره ایدی . بناءً علیه بوندن صکره هپ بو دولت ایله اجرای مذاکرات ایدیله‌جکدی . انکلتره تونسده سائر دولتلردن هم دها متین برموقع دیپلوماتیقی‌یی حائز، همده دها مهم منافعه مالك بولنیوردی. بو ایسه کندیسنك بر طرفدن ۱۸۷۵

تاریخنده تونس بکلکیله دائمی بر معاهده عقد ایتمش اولمسندن، دیکر طرفدن تونس اهالیسنک استهلاک ایتدیکی منسوجات قطنیه‌نک قسم اعظمنی مالطه طریقیله اورایه سوق واعزام ایلمسندن ایلری کلیوردی . واقعا مارالذکر معاهده‌نک قرقنجی ماده‌سنده معاهده‌نک تعدیل اولنه‌بیله‌جکی مذکور ایسه‌ده عین مادده علاوةً دنیلیوردی که :

«بو تعدیل کیفیتی ایکی حکومت طرفدن مشترکاً وبالائتلاف اجرا واتمام ایدلمدکجه اشبو مقاوله مرعیتنی محافظه ایده‌جکدر . »

مادامکه فرانسه تونس بکنک دول مختلفه ایله عقد ایلدیکی معاهداتک ابقاسنی تکفل ایتمشدی ، اوحالده انکلتره بو تعدیل معامله‌سنک وقوعنه هیچ بر زمان موافقت ایتمه‌مك خصوصنده تماماً سربست بولنیوردی . مع‌مافیه فرانسه حکومات متباقیه‌نک کافه‌سنی تونس ایله بینلرنده موجود معاهداتدن واز کچیرمکه موفق اولمغله انکلتره‌یی بر صورت ماهرانه‌ده حال انفراد وتجرده دوشورمش اولدیغندن حکومت مشارالیها ایچون فرانسه ایله اویوشمقدن بشقه چاره قالمدی . فرانسه‌نک انکلتره ایله عقد ایتدیکی معاهده تونس حقنده‌کی معاهدات سائره‌یه بکزه‌میور . زیرا تونسده الك بیوك منافعه مالك اولان دولت انکلتره اولدیغی ایچون بالطبع الك زیاده فداکارلق کوسترنده کندیسی اولدی . بناءً علیه تونسده وجود بولان حال وموقع جدیده انکلتره‌نك موافقتنی استحصال و تأمین ایچون آکا بر طاقم منافع کوسترمك ایجاب ایدییوردی . بو جمله‌دن اولمق اوزره انکلتره‌دن کلن پاموق منسوجاتندن مستثنا اولمق اوزره آنجق یوزده بش رادەسنده بر کمرك رسمنك استیفاسنه قرار ویرلدی . مواد مذکوره‌دن غیری انکلیز امتعه‌سی ممالك سائره‌دن کلن امتعه مثللو فرانسه‌ده جاری کمرك تعرفه‌لرینه تابع طوتیلیور .

واقعا بو امتیاز مهمدر. لکن فرانسه‌یی آنجق اون بش سنه ایچون باغلایور . مع مافیه بو امتیازك حد ذاتنده حائز اولدیغی اهمیت حاصل ایتدیکی نتیجهٔ عظیمه‌نك اهمیتی یاننده پك خفیف قالیور . زیرا بو مساعده‌کارلق سایه‌سنده فرانسه اون‌بش سنه‌لك بر دورهٔ مساعی و مزاحمدن صکره تونسه صورت قطعیه‌ده وضع ید ایتمکه موفق اولدی .

٥

مصر و اصلاحات عدليه

قاپيتولاسيونلرك بر تاريخچه‌سندن بشقه بر شی اولمیان بو اثرده ذکری کچن ممالك ایچنده — قاپیتولاسیونلردن متولد قوانین و نظامات اعتباریله — هیچ بر مملکت یوقدرکه مصر قدر مراقلی بر ساحهٔ تتبع تشکیل ایلسون. مصر حکومتی، اسکی « فرانقلر » ایچون بر طاقم امتیازات ومعافیات مخصوصه‌یی احتوا ایدوب مرورزمان ایله‌تأید وتأکدایدن وعثمانلی پادشاهلری طرفندن تقلیداولنان معاهدات استثنائیه‌یی طانیمق خصوصنده حکومات سائرهٔ اسلامیه‌یه تقدم ایتدیکی کبی اوروپا حقوق عمومیه‌سنه تقرب ایتمك واصول عدلیه‌سنی اصلاح ایتمك امرنده کوستردیکی شوق وغیرتله دخی ممالك شرقیه آره‌سنده بحق تمیز ایلمشدر. بناءً علیه حکومت مذکوره طرفندن بالذات اجراسنه تشبث ایدیلن وکندیسنه — سوق وقایع ایله طوعاً وکرهاً عثمانلی دولتنه‌ربط مقدرات ایتمش اولان — ممالك اسلامیه آره‌سنده بر سیمای مخصوص بخش ایلین اصلاحات عدلیه‌دن بوراده مفصلجه بحث ایتمك مناسب کورلمشدر.

قاپیتولاسیونلر اصول و تشکیلاتی حکومت عثمانیه نك بالجمله ایالات قدیمه‌سنده اولدیغی کبی مصرده دخی — هم‌ده بوراده بر شدت مخصوصه ایله — تطبیق اولنیور. کچن عصرك اوائلنه قدر مصر بلادنده‌کی فرانقلر « فندق » تسمیه اولنان تك بر بناده اقامت ایتمکده ایدیلر. بوبنانك قپولری ضابطه مأمورلری طرفندن هرآقشام قپانیر وصباحلری آچیلیردی. جنرال (بوناپارت) اسکندریه‌یه کلدیکی زمان بویله بر خانه نازل اولمش وشهر مذکورده قالدقجه بو محلده اقامت ایلمشدر. ١٨٢١ تاریخنده بتون مصر الکاسنده فرانسه قونسلوسخانه‌سنك یانی باشنده آنجق برتك فرانسز تجارتخانه‌سی موجود ایدی.

مع‌مافیه محمد علی پاشانك دور حکومتنده مصر احوالی بر شکل دیکر کسب ایتمکه یوز طوتدی. بو حریص اقبال پاشا مملکتی اوروپالیلره کشاد ایتدی واصلاحات یاپمق لزومنی ایرکن آکلادی. مشارالیه اوروپادن وبالخاصه فرانسه‌دن ضابطلر، مهندسلر، فابریقه‌طورلر، چفتجیلر جلب ایله ارباب تجارتی تشویق ایلدی. سیاسی منفیلری بیله قبول ایده‌رك بتون بومشوش ومبهم عناصرك یاردیمیله

حال انحطاط و انقراضده بولنان مصره تازه بر حيات و فعاليت تأمين ايتمكه چاليشدي . محمدعلي پاشا بر ياندن مقدراتني اداره ايتديكي مملكتك اصلاح و تنسيقيله اوغراشيركن بر ياندن ده دولت عثمانيه يه قارشو آچمش اولديغي مبارزه ده كنديسنه متفقلر تداركنه بذل غيرت ايديوردي . لكن نزيب محاربه سنده [۱۸۳۹] مغلوب اولان عثمانلي پادشاهي ، تابعي محمد علي پاشايه پدردن اولاده وراثت طريقيله انتقال ايدن بر حق صورتنده والئ مصر عنوانني توجيه ايتمكه مجبور قالديغي آندن اعتباراً دركه اوروپاليلرك خطۀ مصريه يه طوغري سيل مهاجرتي غير مسبوق بر وسعت كسب ايلدي . اسكندريه ده مهم تجارتخانه لر آچيلدي . ازمنۀ قديمه ده مركز تجارت عالم اولان بو شهر آز زمانده اهميت و معموريت سابقه سني تكرار احراز ايلدي . برچوق خطوط حديديه نك انشاسي و سويش جدولنك حفري كبي عمليات جسيمۀ نافعه ، معمور و آبادان اولمسي من الازل مقدر اولان بو مبارك خطه يه اوروپا عمله سيله اوروپا ارباب صنايعنك فوج فوج كلمسني انتاج ايلدي . محمد علي پاشانك تشويق آميز بر اشارتيله مصره طوغري باشلايان بو مهاجرت خلفاري زمانده ده دوام ايلدي . محمدعلي پاشانك اخلافي جدلرينه امتثالاً كندي منفعتلريني اوروپانككنه تشريك ايتمكي دستور حركت اتخاذ ايلديلر . خديويت مصريه نك سويش قنالي حفر و كشاد ايدن قومپانيا حقنده كي معاملۀ حمايه كارانه و تصاحبپرورانه سي مصري هندستان طريقي حالنه كتيرن ، خطۀ مذكوره نك اوروپا ، آسيا و آفريقا آره سنده كائن الك فعال تجارتكاه حالنه كلمسني تأمين ايدن سياست مقلدانه و منوره نك الك پارلاق بر دليليدر . مصرده ساكن اوروپاليلرك عدد نفوسي بر كرن يوز اللي بيك راده سنده اولوب تجارتك قسم اعظمي آنلرك النده بولنيور . بو كتلۀ اجانب ، مسلمان مصرك قلبكاهنه نقل ايدلن بر اوروپا مصريدركه بو ايكنجي مصرك برنجيدن بشقه بر شكل و قالبه صوقمسي ضروري ايدي .

مصرك شوراسنده ، بوراسنده طونوز بر حالده ساكن اولان بو اوروپاليلر بوكونه قدر قاپيتولاسيونلرك حمايه سنده يشامشلر و معاهدات مذكوره نك جملۀ نتايجندن اولان قونسولوسلق حق قضاسي سايه سنده كندي مملكتلرينك قوانين و حقوقندن استفاده ايتمكده بولنمشلردر . خديويت مصريه دولت عثمانيه يه قارشو مستقل بر حكومت موقعني احراز ايتدكدن صكره بيله باب عاليجه منعقد معاهداتك زير حكم و تأثيرنده قالدي . محمدعلي پاشانك عهده سنه ، والي عنواننك توجيهنه دائر اولان ۱۸٤۱ تاريخلي فرمان همايونده و بو فرمانه يازيلان جوابنامه ده « دول

متحابه ایله عقد اولنان ویا عقد ایدیله‌جك اولان عهودك كافۀ احكامی مصرده تمامیله اجرا اولنه‌جقدر » مآلنده بر عباره مندرج بولنیور .

مع‌مافیه مصره آقین آقین كلن اجانبك عددی كوندن كونه تزاید ایدنجه بر زمانلر آغیللرده كی مواشی كبی « فنـدق » تعبیر اولنـان خانلرده بر ییغین حالنده امرار حیات ایدن قلیل‌المقـدار « فرانقلر » ه منحصر قونسـلوسلق حق قضاسـنك آرتق غیر قابل اجرا واستعمال بر حاله كلـدیكی آ كلاشیلمغه باشلاندی . اجنای زمین وزمان ایله بر چوق احوالده قاپیتولاسیون معاهداتنك متوننی توسیعاً تفسیر ایتمك ویا بونلرده مسكوت عنه براقیلان بعض خصوصـاتی — قاپیتولاسیونلرده مصرح ایمش كبی — اجرا ایتمك مجبوریتی حاصل اولیوردی. بو صورتله یواش یواش عادت حكمنه كچن وبویله‌جه عادتا كسب مشروعیت ایدن بر طاقم سوء استعمالات میدان بولدی . بو جمله‌دن اولمق اوزره قونسـلوسلق محاكمنك حق قضاسی بو محكمه‌لره طوغریدن طوغری‌یه تابع اجانب بیننده‌متكون دعاوی‌یه شامل قالمیه‌رق حكومات مختلفه تبعه‌سی بیننده‌كی دعوالره و حتی اجانب ایله یرلیلر آره‌سنده ظهور ایدوب اجانبك مدعی‌علیه موقعنده بولندقلری دعوالره بیله — بوكبی دعاوینك یرلی محاكمه حواله ایدیله‌جكنی بیان ایدن قاپیتولاسیونلرك احكام صریحه‌سی خلافنه اوله‌رق — پی‌درپی توسیع اولندی .

بو حال بالنتیجه امور عدلیه‌نك مشوش بر حاله كلمسنی انتاج ایلدی . یالكز اسكندریه شهرنده یرلی محاكمدن ماعدا اون یدی قونسلوسلق محكمه‌سی موجود ایدی . بو قونسلوسلق محاكمنك هر بری ایسه منسوب اولدیغی مملكتك قوانیننه واوراده معمول‌به اصول محاكماته توفیقاً فصل دعوا ایدییوردی. بوندن طولاییدر كه مسائل مماثله ایچون بعضاً یكدیكرینه پك غریب بر صـورتده ضد ومخالف اولان حكملر اعطا اولنوردی . دعوای متقابله اقامه‌سنه لزوم كورلدیكی وقت دیكر بر محذور تولد ایدییوردی . زیرا بوكبی دعاویده اولجه مدعی اولان كیمسه بالآخره مدعی‌علیه حال وصفتنی كسب ایتدیكندن مدعی‌علیهلر بر قاچ كشیدن عبارت اولدیغی زمان قاریشیقلق آرتق دعوانی خصمنك قونسلوسـنه رؤیت ایتدیرمك مجبوریتنه دوشیوردی .

مدعی علیهلر برقاچ كشیدن عبـارت اولدیغی زمان قاریشـیقلق آرتق صوك درجه‌یی بولیوردی . ایسـتر مدعی علیهلرك منسوب اولدقلری قونسلوسـلرك هر برینه صره ایله دعوایی رؤیت ایتدیرمك ویا دعوایی اسـتیناف حالنده مدعی

علیهلرك وطننده تعقیب ایتمك مجبوریتی حاصل اولسون ، ایستر عینی مسئلهایچون مختلف و بعضاً یکدیکرینه متباین حکملر اعطا ایدلسون بو حاللردن هانکیسی وقوعه کلسه دعواجیلر ایچون فوق‌العاده مصارف‌وضیاع وقتی موجب و حکملرك اجراسنجه لایعد مشکلاتی مؤدی اولمقده ایدی (۱). محاکمك تعددندن، قوانینك تخالفندن حاصل اولان بویله برآنارشی معاملات تجاریه‌یه پك زیاده ایرات مضرت ایتمکده وحیات تجارتی فلجه اوغراتمقده ایدی.

اموال غیر منقوله‌یه عائد موادده عینی سوء استعمالات عینی محاذیری تولید ایتمکده ایدی . عثمانلی پادشاهلرینك ۱۸٦۷ سنه‌سنده اجانبه ممالك عثمانیه‌ده املاك اشترا واستملاك ایتمك حقنی طانیمش اولدقلری بو اثرك دیکر فصلنده بیان اولنمشدی. مع مافیه بوبابده‌کی نظامنامه‌ده اموال غیر منقوله‌دن متولد دعاوینك عثمانلی قانوننه توفیقاً عثمانلی محاکمی طرفندن رؤیت اولنه‌جغی مصرح بولنیور . دول معظمه ترکیه‌ده یشایان تبعه‌لری ایچون بوقاعدهٔ اساسیه‌یی قبول ایتمشلردی . مصرده ایسه بونك عکسنه اوله‌رق بر وضعیت قانونیه تأسس ایتدی . اوراده قونسلوسلر املاك دعوالرنده یرلی محاکمی طرفندن اعطا اولنان اعلاملری موقع تطبیقه قویمه‌رق مسئله‌یی کندی قانون ملیلرینه کوره حل ایتمکده ایدیلر . حالبوکه حکومات مختلفه‌قوانینی آره‌سنده آزچوق فرقلرموجود اولدیغی ایچون بوکبی مسائل قونسلوسلر طرفندن صور مختلفه‌ده فصل اولنیوردی . بو ، اوروپالیلرك یالکز اهالئ محلیه ایله دکل، لکن بالخصوص حکومت مصریه ایله وبالذات خدیوه عائد املاکه باقان ومصرده ساده‌جه «دائره» اطلاق اولنان اداره‌ایله اختلافده بولنمارینی مؤدی اولیوردی. بو، غیر قابل اجتناب برشی ایدی. محمدعلی پاشا مصری برشکل دیکره افراغ ایده‌بیلمك ایچون اول باول — زمان قدیمده فرعونلرك یاپدیغی کبی — عادتا تکمیل مملکتی کندیسنه مال ایتمشدی .

محمدعلی‌پاشا عینی زمانده مصرك اك‌بیوك چفتجیسی ، اك‌بیوك فابریقه توری ، اك‌بیوك صنایعخانه صاحبی ، اك بیوك تاجری اولمشدی . بناءً علیه مصرده‌کی اوروپالیلر هرنه‌ده براراضی پارچه‌سنه مالك ایدیلر ایسه اوراده کندی منفعتلری والئ مصرك منافعیله تصادم ایدییوردی . مصر طوپراغنك قسم اعظمی والینك یدتملکنده‌بولندیغی ایچون کندیسی دعواجیلرك سرافرازی اولدی. بوکبی دعوالرك اکثرنده مصر حکومتی مدعی علیه موقعنده بولندیغندن اصولاً بو دعوالری

---

(۱) فرانسه قومیسیونك ۱۸٦۸ سنه‌سنه مخصوص راپوری ؛ صحیفه ۹

محاکم مصریه‌یه حواله ایتمك لازم کله‌جکدی. مع مافیه اوروپالیلر محاکم محلیه‌نك بیطرفلغندن امین اولمدقلری ایچون بوکا ــ حقسز اولمیه‌رق ــ موافقت ایتمیورلردی وقونسولسلرینه مراجعت ایتمکی ترجیح ایلیورلردی. قونسولسلر ایسه اکثر احوالده کندیلرینه واقع اولان شکایاتی طریق دیپلوماسی ایله حکومته تبلیغ ایلمکده ایدیلر.

مواد جزائیه‌ده متعدد ومختلف قونسولوسخانه‌لر حق قضالرینك ارباب جرائمه تطبیقیله حقلرنده اولوجهله تعقیباتده بولنلمسی معاملاتك اوزامسی وبعضاًده قباحتلیلرك جزاسز قالمسی کبی محاذیری داعی اولدیغی آکلاشیلمشدر. بوحالدن متنبه اولان مصر حکومتی قاپیتولاسیون اصولنك سوء استعمالاته میدان ویرن نتایج مضره‌سی حقنده دول معظمه‌نك نظردقتنی جلب ایلدی. دها ۱۸۸۷ سنه‌سنده خدیویت مصریه خارجیه ناظری (نوبار Nubar) پاشا قونسولسلرك افعال واجراآت عدلیه‌سنی حقوق دولك قواعد قطعیه وصریحه‌سیله چیزلمش اولان دائره‌یه ارجاع ایچون باشلیجه علاقه دار حکومتلر ایله مذاکراته کیریشدی. مع مافیه بوامنیه‌نك حصولی ایچون بر طرفدن محاکم تشکیلاتجه بعض اصلاحات اجرا اولنه‌جق، دیکر طرفدن اوروپانك منافعی جدی برصورتده تحت تأمینه آلان برقم ضمانلر وکفالتلر کوستریله‌جکدی. فرانسه حکومتنك فوق العاده براحتیاط ایله کیریشمش اولدیغی و ۱۸۶۷ تاریخنده باشلایوب آنجق یدی سنه صکره قطعی وعملی برصورت حله اقتران ایدن بومذاکراتك طرز جریانی حقنده بوراده اوزون اوزادی‌یه تفصیلات ویرلمیه‌جکدر. انکلتره، آلمانیا، آوستریا، مجتمعهٔ آمریقا وایتالیا حکومتلری دها ۱۸۷۳ سنه‌سی ظرفنده اجراسی متصور اولان اصلاحات پروژه‌سنی قبول وتصویب ایلدیلر. بونی اك صوك اوله‌رق فرانسه ۲۰ تشرین ثانی ۱۸۷۳ تاریخنده تصویب ایلدی. مع مافیه حکومت مذکوره آنجق پروژه‌نك بعض نقاطنی — مصرده ساکن بتون اوروپالیلرك موجب نفع واستفاده‌سی اوله‌جق صورتده — تعدیل ویکی تأسیسك قیمتیله بونك نتایج محتمله‌سی حقنده‌کی شبهه وترددلرینی ازاله ایده‌جك صورتده معلومات استحصال ایتدکدن صکره پروژه‌نك موقع تطبیقه وضعنه موافقت کوستردی. حتی فرانسه موافقتنی ویرر کن بیله بعض قیود احترازیه‌درمیان ایدرك پروژه‌یی آنجق موقتاً وقونسولسلرك حق قضاسی اساس اعتباریله محفوظ قالمق شرطیله قبول ایده‌جکنی حکومت مصریه‌یه بیلدیردی. فرانسه مجلس ملیسی طرفندن قبول وتصویب اولنان قانونك متننده دنیلیورکه: « فرانسه حکومتی،

اشبو قانون لایحه‌سنه مربوط اولان اوچ وثیقه‌ده تعیین ایدیلن حدود واراءه اولنان شرائط داخلنده بش سنه‌یی تجاوز ایتمیه‌جك برمدت ایچون مصرده‌کی فرانسز قونسلوسلرینك اجرا ایتدکلری حق قضایی تحدید وتقیید ایتمکه مأذون قلنمشدر »

بحث اولنان اوچ وثیقه شونلردر : (۱) خدیویت مصریه خارجیه ناظری شریف پاشا ایله فرانسه‌نك مصر سیاسی مأموری وجنرال قونسلوسی مارکی دو قازو (Marquis de Cazaux) آره‌سنده ۱۰ تشرین ثانی ۱۸۷٤ تاریخنده عقد اولنان مقاوله حقنده‌کی پروتوقول . (۲) مصرك تشکیلات عدلیه‌سنه دائر نظامنامه. (۳) قاپیتولاسیونلرك کیفیت ابقاسنی صورت قطعیه‌ده تأیید ایدن فرانسه حکومتنك بر بیاننامه‌سی . مذکور بیاننامه‌نك اوچنجی ماده‌سنده دینیلیورکه : « قاپیتولاسیونلری شمدی تطبیق اولندقلری طرز وشکلده مصر حکومتیله اجانب آره‌سنده موجود مناسباتی تنظیم وتعیین ایدر قطعی المفعول قانون حکمنی حائز اولدقلری کبی آتیاً دخی بو حکمی محافظه ایده‌جکلردر. بوندن آنجق فرانسه حکومتنك صورت قطعیه وصریحه‌ده قبول ایتدیکی وبالخاصه مصرك عدلیه مخصوصه‌سنه تعلق ایدن منفرد وواضح بعض خلاف اصول تعاملات مستثنا طوتیله‌جقدر . » بو فقره‌نك نتیجهٔ منطقیه‌سی اولمق اوزره عین قانونك دیکر برقسمنده دینیلیورکه : « شاید دول معظمه مصرده تأسس ایدن احوال جدیده حقنده‌کی موافقتلرینی کری آله‌جق اولورلر ایسه ، اصول حاضره آنجق موقتاً حکمدن اسقاط ایدلدیکی ایچون ، تکرار ماهیت مجبوریه‌سنی اکتساب ایده‌جك وقونسلوسلرك حق قضاسی بتون وسعت سابقه‌سیله اعاده اولنه‌جقدر . »

بو یولده‌کی مواد تحدیدیه وتقییدیه وضعنه مجبوریت حاصل اولمشسه بو یالکز احتیاطی الدن براقمق کبی بر لزومدن منبعث اولمیوب بلکه مصرده بر عدلیهٔ مختلطه‌نك تأسیس وتشکیلی قارشوسنده بیوك بر اندیشه اظهار ایدن وخطهٔ مذکوره‌ده‌کی سائر وطنداشلرینك جان وعرض ومالنك — مقابلنده شایان تقدیر بر تعویض کوسترلمکسزین — مصر حکومتنك کیفنه ترك ایدیله‌جکندن قورقان اسکندریه وقاهره‌ده‌کی متعدد فرانسه تبعه‌سنك ادعای حق یولنده‌کی مطالباتی نظر اعتباره آلمق احتیاجندن دخی ایلری کلمشدر. مصرده بش سنه مدتله مرعی اولمق اوزره وجوده کتیریلین بو یکی اصول عدلیهٔ مختلطه بلانی ایضاح مقصدیله تنظیم وترتیب اولنان نظامنامهٔ اساسیده کوریلن معلومات وتفصیلات بروجه آتیدر :

محاکم مختلطه تشکیلاتی. — نظامنامهٔ اساسینك برنجی ماده‌سنده بری اسکندریه‌ده ، بری قاهره‌ده وبری ده منصوره‌ده اولمق اوزره مصرده اوچ مختلط

محکمه تشکیل اولندیغی بیان ایدیلیور. بو محکمه‌لرك هر بری یدی حاکمدن متشکلدرکه بونلرك دردی اجنبی واوچی یرلیدر. حکملری قطعی وغیر قابل نقض اولان بر استیناف محکمه‌سی اسکندریه‌ده تأسیس اولندی. محکمهٔ مذکوره الیوم سکز اوروپالی ودرت یرلی اعضادن عبارتدر. حکام اجنبیه منسوب اولدقلری حکومتلر طرفندن وقوع بولان انها اوزرینه خدیو طرفندن نصب وتعیین اولنورلر. بو حاکملر معاهده‌یه وضع امضا ایدن دولتلره مختلف نسبتده منسوب بولنورلر. آلتی اوروپا دولت معظمه‌سیله مجتمعهٔ آمریقا حکومتی اسکندریه استیناف محکمه‌سنده برر اعضا طرفندن تمثیل اولنورلر. دیکر ایکی اعضا طوغریدن طوغری‌یه مصر حکومتی طرفندن تعیین ایدیلیر. الیوم بونلردن بری فرانسز، دیکری یونانلیدر.

نظامنامهٔ اساسینك ٣ نجی ماده‌سی بدایت محکمه‌لری واستیناف محکمه‌سی ریاستنه عائددر. بو ریاست شکلی واعتباری بر صورتده بر یرلی‌یه توجیه اولنور. مصر اراضیسی اوزرنده حقوق حکمرانیسی جاری اولوب کندی نامنه اجرا وتوزیع عدالت اولنان وحکامی تعیین ایدن حکمداره [یعنی خدیوه] صرف شکلی بر ماهیتده اولان بویله بر مساعده کوسترمك ضروری ایدی. بوکا مقابل محاکم آنفه‌نك ریاست فعلیه‌سی وظیفه‌سی دائما براوروپالی طرفندن ایفا اولنیور. نظامنامهٔ اساسینك ایکنجی ماده‌سنده دنیلیورکه:

« محاکم، رئیس ثانی عنوانی حائز اوله‌جق اجنبی حکامدن برینك ریاستی آلتنده اجرای وظیفه ایده‌جکدر. موما الیه یرلی واجنبی اعضانك اکثریت مطلقه‌سی طرفندن انتخاب اولنه‌جقدر. »

شوراسنی نظر دقتدن دور بولندیرمامليدرکه محاکمك حق قضاسی بین‌الملل دکل، آنجق مختلطدر. اصلاحات واقعه‌نك صفت ممیزه واساسیه‌سنی ایشته بو نقطه تشکیل ایدییور. فی‌الواقع محاکم خدیو نامنه اعطای حکم ایتدکلری کبی حکامی انتخاب وتعیین ایتمك حقی دخی مشارالیهه عائد بولنیور. شو قدرکه اجنبی بر حاکمی انتخاب ایتمك لازم کلدکده خدیو آنی منسوب اولدیغی دولتك انضمام رأی وموافقتیله تعیین ایلر. حکام اجنبیه‌یه تخصیص وترك اولنان صندالیه‌لرك معاهده‌یه واضع امضا اولان دولتلر آره‌سنده صورت توزیع وتقسیمنه کلنجه، خدیویت مصریه بومسئله‌نك حلنی علاقه‌دار حکومتلره براقیور. اکر حکومتلرك حصهٔ اشتراکی مصرده‌کی تبعه‌لرینك عدد نفوسیله مبسوطاً متناسب اولمق لازم کلسه ایدی هیچ شبهه یوقکه فرانسه، ایتالیا ویونانستان حکومتلری صندالیه‌لرك

اكثريتنى اشغاله حق قزانيرلردى . معمافيه، انكلتره حكومتى دها ١٨٧٢ سنه‌سنده دول معظمه آره‌سنده‌كى مساواتك بونقطه‌ده اخلال ايدلمسنه مساعده ايده‌ميه‌جكنى بيان ايلدى . بناءً عليه استيناف محكمه‌سنده حكام اجنبيه‌نك هپ دول معظمه‌يه منسوب اولملرى وبدايت محاكمنده اجراى وظيفه ايدن حاكملرك هم دول معظمه همده حكومات صغيره تبعه‌سى آره‌سندن انتخاب ايدلمسى تحت قراره آلندى . فرانسه‌يه دها بدايتده تأمين ايديلن حصهٔ اشتراك استيناف محكمه‌سنده بر اعضا، قاهره محكمه‌سنده بر حاكم ومدعى عموميلك دائره‌سنده بر اعضا بولنديرمقدن عبارتدى .

نظامنامهٔ اساسى — اوروپاده اولديغى كبى — مصرده دخى علنيت محاكمه وسربستئ مدافعه قاعده‌لرينى وضع ايلدى . لكن بونقطه‌ده بر مشكله تصادف اولنيوردى . بو مشكل ايسه عناصر مختلفه‌دن مركب محاكم حضورنده‌كى مدافعاتك هانكى لسان ويا لسانلر ايله وقوع بوله‌جغى مسئله‌سندن عبارت ايدى . نظامنامهٔ اساسينك اون آلتنجى ماده‌سنده مصرده اك منتشر اولان فرانسز وايتاليان لسانلرينك محاكم مختلطه‌ده متساوياً كرك مرافعات وكرك سندات ومقاولات ايچون استعمال اولنه‌جغى بيان ايديليور . لكن فرانسز وايتاليان لسانلرينه بويله بر رجحان ويرلمسى ديكر حكومتلر طرفندن نظر عدم خوشنودى ايله كوريله‌جكمى ايدى : انكلتره — بالخصوص نيل واديسنده متفوق وممتاز بر موقع صاحبى اولديغى زماندنبرى — بوكا قارشو اعتراض ايتمش وطرفينك كنديلرينه الك قولاى كلن لسان ايله بيان افكار وملاحظات ايتملرينه مساعده كوسترلمسى ايچون محاكمه اعضاى مأذونيت ايتمشدر . معمافيه بو سهولت ومساعده‌يه رغماً اكثرياده سامعين جلب ايدن واك زياده دقتله تعقيب اولنان دعوالر مرافعاتك فرانسز لسانيله وقوع بولديغى دعوالردر . طرفين عن اصل يرليسى اولدقلرى مملكتده آلدقلرى ديپلومالر سايه‌سنده مصرده دعوا وكالتى اجراسنه مأذون آووقاتلر طرفندن محكمهٔ استينافده تمثيل اولنورلر . معمافيه مدعى ومدعى عليه ايستدكلرى حالده بدايت محاكمنده بر آووقات ويا حائز صلاحيت بر وكيل بولنديره‌بيليرلر .

محاكم مختلطه‌نك مواد حقوقيه وتجاريه‌ده‌كى درجهٔ صلاحيتى . — بو صلاحيت بالجمله دعاوى‌يى شامل اولمقدن اوزاقدر . فى الواقع تبعهٔ اجنبيه آره‌سنده‌كى دعاوى‌يى حل وفصل ايتمك، اولجه اولديغى كبى شمدى‌ده، قونسولسلره مخصوص بر حقدر.

بويله اولمقله برابر اجانب ايله يرليلر آره‌سنده متكون دعاوى‌يى رؤيت ايتمك پك طبيعى اوله‌رق محاكم مختلطه‌نك جملهٔ حقوقندندر .

مختلف تابعيته‌كى اجانب آره‌سنده متحدث دعاوى‌يى محاكم مذكوره‌يه حواله ايتمك خصوصنده اوزون مدت تردد كوسترلدى . اصلاحات پروژه‌سنى تدقيقه مأمور فرانسه قوميسيوننك فكرنجه بويولده برمساعده كوسترمك قاپيتولاسيونلره اوروپانك جواز كوسترمه‌يه‌جكى درجه‌ده آغير بر ضربه ايندرمك اوله‌جقدى . مع‌مافيه حكومتلر قوانين عديده ومختلفه‌نك تطبيقندن متحصل حال مبهميتدن قورتيلمق وحق قضانك وحدتنى تأسيس ايتمك آرزوسنده بولندقلرى ايچون حكومت مصريه‌نك بو نقطه‌ده‌كى مطالباتنه مماشات ايتديلر .

اموال غير منقوله‌يه عائد مواده كلنجه ؛ محاكم جديده ايستر اجانب ويرليلر آره‌سنده ، ايستر عين تابعيتى حائز بر قاچ اجنبى بيننده موجود بالجمله دعاوى‌يى رؤيته وظيفه‌داردرلر. نظامنامهٔ اساسينك طقوزنجى ماده‌سنده « اجنبيلر ايله يرليلر وياحكومات مختلفه تبعه‌سى آره‌سنده متحدث دعاوىٔ حقوقيه وتجاريه‌يى ـ احوال شخصيه‌يه عائد اولانلر مستثنا اولمق اوزره ـ حل وفصل ايتمك حقى منحصراً محاكم مختلطه‌يه عائددر » دنيلدكدن صكره علاوه اولنيوركه : « محاكم مذكوره عين تابعيتى حائز افراد آره‌سنده ظهور ايده‌جك اموال غير منقوله‌دن متولد دعاوى‌يى دخى فصل ورؤيت ايده‌جكلردر. » بوحكم وقرار اجانبك ممالك عثمانيه‌ده املاك تصرف ايتملرينه ـ منحصراً عثمانلى املاك قانوننك احكامنه تابع اولملرى شرطيله ـ جواز كوسترن ١٨٦٧ تاريخلى قانونك نتيجهٔ ضروريه‌سى ايدى . مع‌مافيه اسكندريه استيناف محكمه‌سى طرفندن ١٧ مايس ١٨٧٦ تاريخنده اصدار اولنان اعلامده يرليلر آره‌سنده بوماهيته‌كى دعوالرك محاكم محليه حضورنده لزوم رؤيتى تصديق اولنيوركه بوصورتله املاك دعوالرى ايچون مضاعف بر حق قضا ومضاعف بر قانون ابقا ايدلمش بولنيور .

احوال شخصيه مسئله‌لرندن متولد دعوالرى رؤيت ايتمك صلاحيتنه كلنجه ؛ آنجق بوكبى دعوالرده ذيمدخل اولان اشخاصك منسوب اولدقلرى محاكم محليه‌يه عائد بولنيور . دعاوىٔ مذكوره اشخاصك حال واهليت قانونيه‌سنه ، احكام شخصيه‌سنه ، طبيعى ويا بالوصايه اولان حق وراثته ، وصايتلره ووصايت محجورينه تماس ايدن بالجمله مسائل وخصوصاته شاملدر . متعدد حق قضالرك ومختلف قوانينك تطبيقى يوزندن افلاس مسئله‌لرينك قاريشيق بر حاله كلمه‌سنه

ميدان براقيلماسق اوزره بو كبي مسئله‌لر محاكم مختلطه‌يه حواله اولنور . عين محاكمك اوروپاليلر ايله حكومت مصريه ويا دوائر رسميه وياخديوك شخصنه عائد املاكي اداره ايدوب مصرده سادةجه « دائره » اطلاق اولنان اداره آره‌سنده متحدث دعوالري رؤيته صلاحيتدار اولدقلري اولجه بيان اولنمشدي . مع‌مافيه بوخصوصده بيله نظامنامهٔ اساسينك اوتجي ماده‌سنجه محاكم مختلطه‌يه بخش واعطا اولنان صلاحيت مطلق اولمزدي . بو نقطه‌ده املاك ميريه ايله حكمدارك ويا عائله‌سنك اموال خصوصيه‌سي آره‌سنده بر فرق تعيين ايتمك ايجاب ايلر . بو ايكي نوع مسئله‌يي حل خصوصنده محاكم جديده‌يه عيني صلاحيت ويرلمامش كبي كورينيور . نظامنامهٔ اساسينك اون برنجي ماده‌سنده دنيليوركه :

« محاكم مذكوره نه املاك ميريه ملكيتي حقنده بر حكم وقرار ويرمكه ، نه برتدبير اداري‌يي تفسير ايتمكه ، نه‌ده بوتدبيرك اجراسني توقيف ايتمكه صلاحيتدار اوليه‌جقلردر . مع‌مافيه حقوق عاديه قانوننده مصرح اولان احوالده برتدبير اداري ايله براجنبينك حق مكتسبنه قارشو وقوع بولان تجاوزدن متولد دعاوي‌يي رؤيت ايتمك حقني حائز اوله‌جقلردر . »

بو مبهم وآلاستيقي حكم وقرار قاپيتولاسيونلرك اساسني تكرار موقع بحث ومناقشه‌يه قويمق كبي بر تهلكه‌يي حاصل ايتدكدن بشقه حكومت مصريه‌نك بوكا استناداً ، بعض وسائط قانونيه ايله ، اجانبي آغير رسومه تابع طوتمق صلاحيتني كنديسنده كورمسي كبي بر احتمالي توليد ايدييوردي . بناءً عليه فرانسه حكومتي انكلتره ، ايتاليا ، آوستريا وروسيه حكومتلريله بعدالائتلاف مادهٔ آنفه‌نك سوء استعمالات وقوعنه ميدان ويره‌جك بر صورت شامله وواسعه‌ده تطبيق ايديله‌جكنه وخزينهٔ دولتجه اتخاذ اولنوب طريق ديپلوماسي ايله دوچار اعتراض اولان هر هانكي برقراري برحكم ايله تصديق ايتمكه محاكم جديده‌نك صلاحيتدار اوليه‌جغنه دائر رسماً بيانات وتأميناتده بولنمغه حكومت مصريه‌يي مجبور ايلدي .

اصلاح ايديلن مصر محاكمنك حين تنظيم وتنسيقنده ميدانه چيقان الك مهم مسئله‌لردن بري اموال وقفيه مسئله‌سي ايدي . معلومدركه كرك مصرده ، كرك بتون ممالك عثمانيه‌ده وقف تعبيريله مؤسسات خيريه‌نك ، جوامعك ، اكثريا جوامعك مضافاتندن اولان مكاتبك ، چشمه‌لرك ، حماملرك حسن محافظه‌سيله جوامع وسائره مستخدمينك تأمين معيشتي ايچون ترك وتبرع اولنان اموال مراد اولنور . اموال وقفيه‌يي زيرتصرفارنده بولنديران اشخاص معنويه بونلري اشخاص

ثالثـه‌يه انتقـال ايتديره‌مزلر . اموال مذكوره بالخاصـه مصرده بيوك بر اهميت دينيه‌يى حائز بولنيورلر . زيرا مصرده اجراى سلطنت ايتمش اولان كافهٔ ملوك ـ مستقل اولسونلر ، خراجكذار بولنسونلر ـ مؤسسات خيريه وجوده كتيرمكى وبونلره بول بول ايراد تأمين ايلكى كنديلرينه مدار افتخار بيلديلر. ملوك مذكوره‌يه امتثالاً بر چوق افراد خصوصيه كاه بر حس ديندارانه سوقيله ، كاه مامكلرينى غدار وحريص نقد بر حكومت طرفندن مصادره ايدلمك تهلكه‌سندن قورتارمق امليله ملكلرينى مختلف جوامعه هبه ايتمشلر ويا بونلره باوصيت ترك ايلمشلردر .

مصرده پك مهم برموقع اشغال ايدن بونوع عقـار واملاكدن بحث ايدن نظامنامهٔ اساسينك ١٢ نجى ماده‌سنده دنيليوركه :

« مؤسســات خيريه‌نك زير تصرفنده‌كى املاك حقنده اجانب طرفندن اقامه اولنه‌جق استحقاق دعوالرى محاكم جديده‌نك دائرهٔ صلاحيتى خارجنده‌در. مع‌مافيه تصرف مشروع مسئله‌لرينه عائد دعاوى‌يى ـ مدعى ويا مدعى عليه كيم اولور ايسـه اولسون ـ فصل ورؤيت ايتمك محاكم مذكوره‌نك جملهٔ وظائفندن اوله‌جقدر. »

كوريليوركه بوماده تصرف مسئله‌لريله ادعاى استحقاق مسئله‌لرى آره‌سـنده اساسـلى برفرق تعيين ايديور . شوقدركه تصرف مشروع مسـئله‌لرى حقنده اعطاى حكم ايتمـك لازم كلديكى زمان محاكم مختلطه بويله برحكم ويرمكده دائمـا صـلاحيتدار بولنيور . لكن اجانبدن برى برغير منقول اوزرنده حق ملكيتدن طولايى مؤسسات خيريه‌دن برى عليهنده اقامهٔ دعوا ايدرايسه (Actor Sequitur forum rei) دسـتورنجه بودعوايى يرلى محاكمنه رؤيت ايتديرمكه مجبوردر . كذا تصرف املاكه عائد برمسئله حسبيله مؤسسات خيريه‌نك برى طرفندن بردعوا اقامه اولندقده بودعوا محـكمهٔ مختلطه حضورنده رؤيت اولنور .

تشكيلات جديدهٔ عدليه‌نك مصرده حصوله كتيرديكى تجدداتدن برى‌ده منتظم برترهين املاك اصوليدر . فى‌الواقع قونسلوساق حق قضالرينك كثرت وتعددى حسبيله برترهين املاك اصولنى تأسيسى ايله بونك حسن جريانى تأمين ايتمك قابل اوله‌مامشـدى . نظامنامهٔ اساسـينك اون‌اوچنجى ماده‌سى بالجمـله ترهين املاك مسـائلنى ـ املاك محجوزه فروختى وتقدير قيمت خصـوصلرى داخل اولديغى حالده ـ محـاكم مختلطه‌يه تابع قيلمقده‌در . لكن برداين برمال غير منقولى حجز ايتديرمك كبى برتدبيره مراجعت ايتمك مجبوريتنده قالير ايسـه وباخصوص حجز ايده‌بيله‌جك ملك قرا وقصباته مخصوص اولان اراضىٔ متروكه‌دن بولنور ايسـه

مملكتك عادات وتعاملاتى بوكا قارشو يك‌جدى برمانعه تشكيل ايدر وبوكبى املاكك معامله‌ٔ بيعيه‌سى نتيجه‌سز قالير. زيرا مصر فلاحلرى [زراعى] بونوع املاك اشتراسندن نفرت ايتدكلرى ايچون تك برطالبك ظهور ايتمسنه بيله امكان يوقدر. ممالك اسلاميه‌ده املاكه عطف اولنان ماهيت دينيه حسبيله ترهين املاك اصولنك تأسيسنه دكين غير منقولات اوزرنده‌كى حق تصرف حقيقينك شخص آخره فراغى ايچون محاكم شرعيه طرفندن سادهجه براعلام اعطاسيله اكتفا اولنوردى كه مصرده بوكا حجت دنيلير اصول جديده‌يى مملكتك عنعنات دينيه‌سيله تأليف ايتمك مقصديله اموال غير منقوله‌نك ترك وفراغنه ومتاز اولان اموال غير منقوله اوزرنده برحق تأسيسنه دائر اولان سندات واوراقك تنظيمنده بدايت محاكمى ضبط كاتبلرينه معاونتده بولنمق وبوخصوصده‌كى ضبطنامه‌لرى قلمه آلمق وظائفيله مكلف اولمق اوزره محاكم شرعيه طرفندن بالجمله بدايت محكمه‌لرى نزدينه برمأمور تعيين اولندى. كذا اموال غير منقوله‌نك ترك وفراغنه واملاكك ترهين عقار دفترينه قيد وتسجيلى ايجاب ايدن اوراق وسنداتى محاكم شرعيه‌يه اعطا وتسليم ايتمكه وظيفه‌دار مأمورلر بدايت محاكمى ضبط كاتبلرى مياننده بالانتخاب محاكم شرعيه معيتنه ويرلدى. محكمهٔ حقوق ضبط كاتبلكى دائره‌سى برتسهيلات ومحافظهٔ مرهونات قلمى حالنه افراغ ايديله‌رك بوقلمدن چيقان سندات ومقاولات هم حقوق محكمه‌سى ضبط كاتبلك دائره‌سنده، همده محكمهٔ شرعيه‌ده ضبط وقيد ايدلمك صورتيله ايكى دفعه تحقيق اولنوردى.

حكملرى اجرا ايتمك حقنه كلنجه؛ صرف اصلاحات محاكمه عائد بركيفيتدر. بوكا دائر نظامنامهٔ اساسينك اون‌سكزنجى ماده‌سنده دنيليوركه: «اجرا معامله‌سى كرك ادارةً وقوع بوله‌جق، كرك قونسلوسلرجه اتخاذ ايديله‌جك هردرلو اجراآت وتدابيرك دائرهٔ تأثيرى خارجنده اوله‌رق محكمه‌نك امريله واقع اوله‌جقدر. اجرا، محكمه مباشرلرى معرفتيله وحين حاجتده حكومت محليه‌نك انضمام معاونتيله، لكن دائما هردرلو ملاحظات اداريه‌دن مصون وبرى اوله‌رق، ياپيله‌جقدر. شوقدركه محكمه طرفندن برحكمى اجرايه مأمور اولان ضابطهٔ عدليه، كيفيت اجرانك وقوع بوله‌جغى كون وساعتدن قونسلوسخانه‌لرى خبردار ايتمكه مجبوردر. عكسى تقديرده اجرا معامله‌سى كأن لم يكن حكمنده طوتيله‌جق وضابطهٔ عدليه مأمورى عليهنده ضرر وزيان دعواسى اقامه اولنه‌جقدر. بوصورتله خبردار ايديلن قونسلوس حكمك حين اجراسنده حاضر بولنمقده مختار بولنه‌جقدر. معمافيه

کندیسنک عدم موجودیتی حالنده بیله معاملهٔ اجرائیه ایفا اولنه‌جقدر . » مادهٔ آنفه اقتضاسنجه قونسلوسلر آنجق حکملرك اجراسنده حاضر بولنه‌بیلیرلر . یوقسه بوکا مداخله ایتمك حقنی حائز دکلدرلر. بوایسه قاپیتولاسیونلر احکامنی وخیم صورتده اخلال ایدر برحکم وقراردر . معمافیه کندیلرندن صادر اولان حکملرك تأثیرسز قالمامسنده اك زیاده علاقه‌دار اولان حکام جدیده‌نك بوحکملری هرکسه وباخصوص کفاردن معدود اولان اجانبی آلداتمغه آلیشقین بولنان یرلیلره قارشو تنفیذ واجرایه موفق اوله‌جقلری امیدیله دول معظمه قاپیتولاسیونلره مغایر اولان بالاده‌کی قاعده‌یی قبول ایتدیلر .

محاکم مختلطه‌نك مواد جزائیه‌ده صلاحیتی .— محاکم جدیده‌نك حق قضاسی آنجق پولیس نظامنامه‌سنه تماس ایدن قباحتلر حقنده تام ومطلقدر. مواد جزائیه وجنائیه‌ده اوروپالیلر ایچون قونسلوسلق محکمه‌سی کمافی‌السابق حقوق عادیه محکمه‌سیدر .

محاکم مختلطه‌نك مواد جزائیه‌ده‌کی صلاحیتنی تعیین ایتمك لازم کلدیکی زمان فرانسه حکومتی بوصلاحیتی ممکن مرتبه طار بر حدود ایچنده بولندیرمغه صرف غیرت ایلدی . دول سائره فرانسه‌یه امتثالاً کندی تبعه‌لرینك حریتنی ، حیاتنی وناموسنی تحت تهلکه‌ده بولندیران مسائلده قونسلوسلرینك حق قضاسنی فدا ایتمکدن امتناع ایلدیلر.حتی بوخصوصده‌کی تدابیراحتیاطیه‌دها ایلری‌یه کوتوریله‌رك محاکم مختلطه‌نك رؤیت ایتمکه صلاحیتدار اولدقلری قباحت ایشلرنده براجنبیك متهم اولمسی حالنده حاکمك دخی اعضای اجنبیه میانندن انتخاب ایدلمسنه قرار ویرلدی . ذاتاً محاکم مختلطه‌نك دائرهٔ وظیفه‌سنه داخل اوله‌بیلن جنایات وجرائمك غایت قطعی وصریح بر صورتده تعیین ایدلمسنه پك زیاده اعتنا اولندی . بوجنایات وجرائم شوصورتله خلاصه اولنه‌بیلیر :

١ اجرای مأموریت حالنده بولنان حکام و ضباط عدلیه علیهنده طوغریدن طوغری‌یه ویا برمناسبتله ارتکاب اولنان جنایات وجرائم .

٢ حکملرك اجراسنه قارشو طوغریدن طوغری‌یه ایقاع ایدیلن جنایات وجرائم .

٣ حکامك ، عدولك وضباط عدلیه‌نك ایفای وظیفه حالنده ویا وظائف مأموره‌لرنده وقوعه کلن بر سؤ استعمالی نتیجه‌سنده ارتکاب ایتدکلری جنایات وجرائم .

حکام جدیده‌نی بوکبی موادی فصل ورؤیته صلاحیتدار ایتمکدن مقصد اصدار ایتدکاری حکملرك اجرا وتنفیذینی تأمین ایده‌جك درجه‌ده صاحب حکم ونفوذ قیلمق ایدی .

محاکم مختلطه‌نك گاه بر جزا ، گاه بر جنایت محکمه‌سی حالنی اکتساب ایتملرینی مستلزم احوال نظامنامهٔ اساسیده تعداد وتصریح اولندی . نظامنامهٔ مذکور بوکبی احوال مخصوصه‌ده محاکم مختلطه‌نك نه صورتله ترکب و تشکل ایده‌جکنی تعیین ایدییور ومتهمه ایستر کندی ملتندن اولان حکام ویا بونلرك عدم موجودیتی حالنده ایستر بالذات انتخاب ایده‌جکی سائر عدول طرفندن — قانوناً معین مقدار تجاوز ایدلمه‌مك شرطیله — محاکمه اولنه‌جغنه دائر تأمینات ویرییور [٤ نجی و ٥ نجی ماده‌لر ؛ ۱ نجی فصل ، ۲ نجی قسم]

نظامنامهٔ اساسینك ۲۹ نجی ماده‌سیله بونی تعقیب ایدن ماده‌لر اجنبی تابعیتده‌کی یمینلی منتخب حاکملر [هیئت عدول] ایچون هر سنه یاپیلان لیسته‌یه کیملرك اسامیسی درج اولنه‌جغنه و معاونلرك نه صورتله انتخاب ایدیله‌جکنه دائر تفصیلاتی حاوی بولنیور . گرك یمینلی حاکملری ، گرك معاونلری انتخاب ایتمك حقی صرف قونسلوسلره عائددر .

محاکم مختلطه‌نك موادجزائیه‌ده اعطا ایده‌جکاری حکملرك اجراسنه گلنجه ؛ نظامنامهٔ اساسیده بوخصوصده اجانبه آیریجه بعض ضمانلر گوستریلیور . مثلا قونسلوسلر ایستدکاری حالده حبس جزاسنه محکوم اولان اجانبی قونسلوسخانه محبسنده آلیقویمق حقنی حائز بولنیورلر . مدت جزائیه‌لرینی مصر حکومتنه عائد حبسخانه‌لرده اکمال ایدن محبوسین وارایسه بونلرك منسوب اولدقلری قونسلوس حبسخانه‌لری زیارت ایتمك وحاللرینی تفتیش وتدقیق ایلمك حقنه مالکدر . اجنبیلردن بری اعدام جزاسنه محکوم ایدیلیر ایسه کندی قونسلوسی آنك اعاده‌سنی طلب ایده‌بیلیر . بوبابده ملل مختلفه نزدنده جاری قوانینك تخالف وتعددینی نظراعتباره آلمق مجبوریتی حاصل اولدی . زیرا ملل مذکوره‌دن بعضیلری قانونلرندن جزای اعدام حقنده‌کی مواد واحکامی طی ایتدکاری کبی دیگر بعضیلری جزای مذکوری اساس اعتباریله محافظه ایتمکله برابر آنی بالفعل تطبیق ایتمکدن اجتناب ایدییورلر .

محاکم مختلطه‌نك دائرهٔ وظیفه‌سنی تحدید ایله بونی آنجق بعض مواد استثنائیه‌یه حصر ایتمکه و محاکم مذکوره‌یی اجانب ایچون دائما حقوق عادیه محکمه‌سی اولان قونسلوسلق محاکمندن تمیز وتفریق ایلمکه پك زیاده دقت اعتنا اولندیغی حالده

مسائل ظهور ايديوردىكه — جنايت ويا جرمك ماهيت مهمه‌سنه — بونلرى مختلط ويا قونسلوسلق محاكمندن هانكيسنه رؤيت ايتديرمك ايجاب ايده‌جكى نقطه‌سنده بالضروره تردد حاصل اوليوردى . بو احتماله مبنيدركه نظامنامهٔ اساسى ايله برطرفدن رئيس محكمهٔ طرفندن ارائه ايديله‌جك ايكى اعضا وياحاكم ، ديكر طرفدن متهمك منسوب اولديغى قونسلوس جانبندن منتخب ديكر ايكى قونسلوسدن عبارت‌اولمق اوزره بر « اختلاف مرجع مجلسى » تشكيل‌اولندى.

نوبار پاشانك اثر غيرت وتشويقى اوله‌رق مصرده وضع اولنان قوانين ايله وجوده كتيريلن تشكيلات عدليه‌نك اوروپا حقوق عاديه‌سنه ووحدت حق قضايه طوغرى آتديغى خطوات تكامل اعتباريله اولان هيئت عموميه‌سى ايشته بالاده بيان وتصوير اولنديغى وجه اوزره‌در . هيچ شبهه يوقكه بو قوانين وتشكيلاتك فروعنه انفاذ نظر ايدلدكجه وقوانين جديده‌نك تطبيقيله حاصل اولان تجارب تزايد ايتدكجه بو درجه عظيم بر اثر واجراآتك نقائص وتقصيراتدن عارى‌اولمديغى آكلاشيلمشدر . ذاتاً بونك بويله اولمسى غير قابل اجتناب برشى ايدى . مع‌مافيه قوانين وتشكيلات جديده‌نك زمان‌ايله كسب‌تأيد واساس ايتمسيله آنلرده‌كى نواقصك بعضيلرى تدريجاً رفع اولندى . مصر اصول جديدهٔ عدليه‌سى تجربه قبيلندن اوله‌رق ١٨٧٥ سنه‌سنده بش سنه‌لك بر مدت ايچون قبول اولنمش وبومدت برقاچ دفعه تمديد ايدلمشدر . بوشايان دقت ومراق بين‌الملل عدليه طاسلاغنى تعديل ، اصلاح واكمال مقصديله ١٨٨٤ ده قاهره‌ده بين‌الملل برقوميسيون انعقاد ايتدى . مذكور قوميسيون اصلاحات عدليه‌يه القاى روح ايدن افكاردن ملهم اوله‌رق وحكيمانه براعتدال‌ايله‌حركت ايدرك بر « اصلاحات وتنسيقات عدليه نظامنامه »سيله جزا واصول‌محاكمات‌جزائيه قانونلرينى مجدداً تنظيم ايتدى. عين زمانده قوميسيون محاكم مختلطه‌نك مواد حقوقيه‌ده‌كى حق قضاسنى توسيع ايلدى . مع‌مافيه الك بيوك تجددات بالخاصه مواد جنائيه‌ده حصوله كتيرلدى . نظامنامهٔ جديد موجبنجه حقوق عاديه‌يه تماس ايدن جنايات وجرائمك كافه‌سى — ماهيت سياسيه‌يى حائز اولانلر ايله عينى تابعيته بولنان اشخاص آره‌سنده وقوعه كلنلر مستثنا اولمق اوزره — محاكم مختلطه‌يه حواله اولنور .

قوميسون بوندن بشقه سريعاً و مختصراً اجرا وتوزيع عدالته مأمور اولان هيئتلرك و بدايت محاكميله استيناف محكمه‌سى قادرولرينك توسيع اولنمسنى طلب ايلدى. بونكله‌ده قالميه‌رق‌بين‌الملل اختلاف‌مرجع مجلسى‌اعضاسى آره‌سنده‌تساوىٔ آرا

وقوعنده تعيين اكثريت ايچون بشنجى بر شخصى مجلس مذكوره اعضا تعيين ايتديرمك صورتيله تشكيلاتنى اصلاح ايلدى . مدعى عموميلك ، ضابطهٔ عدليه وامنيت عموميه دوائرينك تشكيل وتنظيمى ، بر محكمهٔ تمييزك تأسيسى ، عدليه نظامنامهٔ عموميسنك تعديلى كبى تدابير و اجراآت سايه‌سنده مصر تشكيلات عدليه‌سنده لزوم اجراسى تجربه ايله ثابت اولان اصلاحات ياپيلمش وبو صورتله ايكنجى دفعه تشبث ايديلن امر اصلاحات حسن خاتمه ايرديرلمشدر .

بر وجه بالا دوشونلمش وحاضرلنمش پلان موقع تطبيقه وضع اولنه‌جغى بر صره‌ده انكلتره ، عرابى پاشانك اداره ايتديكى حركت عصيانيه‌نك مدت دوامنجه مصرك باشنه‌كلن وقايع سوقيله ، خطهٔ مذكوره‌يى اشغال ايدرك اوراده كنديسنه فائق وممتاز بر موقع تأمين ايلدى . بر آرالق حكومت مشاراليها محاكمه وضع يد ايتمكى وحتى بونلرى لغو ايلمكى بيله خاطرينه كتيرمشسه‌ده بويله بر حركتك نتايجنى لايقيله تأمل وملاحظه ايتدكدن صكره اصلاح ايدلمش بر عدليه‌نك كندى آمال ومقاصدينك حصولنه مانع اولمق شويله طورسون بالعكس تصوراتنه خادم بر آلت اوله‌بيله‌جكنه قناعت كتيردى . فى الواقع قونسلوسلرك نفوذ وصلاحيتى اسكيسنه نسبتله شمدى خيلى آزالمش اولديغندن انكلتره مصرده حمايه‌سنى تأسيس ايتمك ايسته‌يه‌جكى كون دها آز بر مقاومته تصادف ايده‌جكدى .

ديكر طرفدن اصلاحات عدليه اجراسنك اول تصور ايدن وبو تصورك موقع فعله وضعنى تأمين ايچون هركسدن زياده صرف غيرت ايلين نور پاشا مختلف حق قضالرك كثرتندن متولد مضرات ومحاذيرى رفع مقصديله مواد حقوقيه وجنائيه‌ده محاكم مختلطه‌يه ويريلن حق قضانك توسيعنه روى موافقت كوسترلمسنى دول معظمه‌دن طلب ايتمكله مفرطانه بر مطالبه‌ده بولنمش اولوردى كه مومى اليك بو بابده التزام افراط ايتمسى حق نامنه وقوع بولان مراجعت وتشبثنك ثمره‌سز قالمسى كبى بر نتيجه حاصل ايده‌جك ايدى .

كندى امضاسيله تأييد ايتديكى مساعداتى كوسترمش اولمسنه ، وبالذات تأسيس كرده‌سى اولان محاكمه‌دن آشورى بر استقلال ويرمش بولنمسنه نادم اولان نور پاشا دول معظمه‌يه تكرار مراجعت ايدرك اوروپا حكامنى سربستجه انتخاب ايده‌بيلمك حقنك خديوه اعاده اولنمسنى وحكام مذكوره‌يى مشار اليه خديوه طوعاً وكرهاً قبول ايتديرمكدن صرف نظر ايدلمسنى التماس ايلدى . مومااليهك بوندن اصل مقصدى محاكم مختلطه‌نك بين الملل ماهيتى رفع ايله حقيقى بر مصر

محكمه‌سی حالنه قلب وافراغ ايلمك ايدی . نوبار پاشانك اصلاحات محاكمك وجودينه آرتق لزوم قالمديغی اميديله محاكم مختلطه‌يی نمونه اتخاذ ايتمك صورتيله دها ١٨٨٤ سنه‌سنده وجوده كتيرديكی يرلی محكمه‌لرك — كه بو محكمه‌لر شايان مرحمت بر صورتده افلاس ايتدی — تشكيل وتنسيقنده كوستر ديكی عدم موفقيت اوروپايی كندی تبعه‌سنك كافل امنيت وسلامتی اولان بر اصول عدليه‌يی مصر نظارتنك اجرا آت كيفيه‌سنه تابع بولنديرمغه بالطبع اماله وتشويق ايده‌مزدی .

تشكيلات جديده‌نك اصل تهلكه‌لی نقطه‌سی بو ايدی . عدالتی يرلی محاكمی طرفندن اجرا وتوزيع ايتديرمك زمينده‌كی تجربه‌لرك همان مطلق بر عدم موفقيته منجر اولمسنه نظراً حكامی انتخاب ايتمك صورتيله وقوع بولان مداخلات اجنبيه دولتلرجه ختام ويرلمسی حالنده مصر اصلاحات عدليه‌سنك شايان اسف بر حاله كله‌جكنی شمديدن آز چوق قطعيت ايله كشف ايتمك ممكن اولمقده‌در . نوبار پاشا حكام اجنبيه‌يی محاكم محليه‌يه تعين ايتديرمشسه بونی حكام مذكوره‌نك يرلی حاكملری ايچون بر مشعلهٔ علم وعرفان وبر نمونهٔ امتثال اولملرينی آرزو ايتديكی ايچون ياپمشدر. حالبوكه يرلی محاكمك بو تدبيره رغماً هيچ بر اثر ترقی وتكمل كوسترماملری مومااليهك بو بابده‌كی اميدلرينی بوشه چيقاردی . آرتق بونك اوزرينه ، سائر شعبات اداره‌ده اولديغی كبی ، خدمات مهمهٔ عدليه‌ده دخی يرليلر يرينه اوروپاليلری استخدام ايتمك لازم كلديكی ايدن ايی‌يه آكلاشيلدی . بو ملاحظه‌يه مبنيدركه ويا دها طوغريسی بو حالی بهانه اتخاذ ايلمسندندركه انكلتره محضا كندی تبعه‌سنك منفعتنه اوله‌رق يرلی محاكمی يد انحصارينه آله‌رق آنلری بو صورتله كندی منافعنه خادم بر آلت حالنه وضع ايلدی .

اصلاحات محاكمی حقنده بو درجه مفصل معلومات ويرلمسی بو قدر حائز اهميت بر تشكيلاتك كرك قاپيتولاسيونلر اصولنه ايراث ايتديكی خللر ، كرك ساحهٔ تطبيقاتده توليد ايتديكی مشكللر حسبيله بالخاصه انظار دقتی جلبه لايق اولمسندن منبعثدر . بو درجه غير متجانس عناصردن متشكل اولان ، بو درجه غير معتاد احوال وشرائط ايچنده بو قدر وسوسه‌لر وباطل فكرلر آره‌سنده اجرای فعاليت ايدن مصر حكومتی طرفندن بويله بسبتون يكی بر اصلاحات وجوده كتيرمكدن عبارت اولان وظيفهٔ مشكله‌يی باشه چيقارمق خصوصنده كوستريلن جديت — شمدی آرتق بر فرانسز ايالتی حالنه كلن جزاير ايله فرانسه‌نك كندی حق قضاسنك ووحدتنی تأسيس وتأمين ايتديكی تونسدن صرف نظر ايديله‌جك اولورايسه — حكومات سائرهٔ اسلاميه‌نك هيچ بری طرفندن ابراز اولنمامشدر .

فرانسەنك بو تشبثات واجرا آت اصلاحاتپروراندەکی حصۀ اشتراکنی صوك دفعه اولەرق لسان فخر و ممدت ايله ياد ايتمش اولمق اوزره شونیده علاوه ايدەجکزکه مصر محاکم مختلطەسنده معمول به قانونلر اوزون برمدتدنبری خطۀ مذکورەده بولنان موسيو (مانوری Manoury) نامنده برفرانسز دعوا وکيلی طرفندن — فرانسەده جاری قانونلر نمونه اتخاذ ايدلمك صورتيله — تنظيم وترتيب اولندی. مومااليهك وجوده کتيرديکی اثر آلتی قانوننامەيی جامعدر .

بونلرده : حقوق عاديه ، تجارت ، تجارت بحريه ، اصول محاکمات حقوقيه وتجاريه ، جزا واصول محاکمات جزائيه قانونلريدر . بو مختلف قانونلر درسعادتده مجتمع بين الملل قوميسيون طرفندن نظر تدقيقدن کچيرلدکدن وبعض مرتبه تعديلاته اوغرادلدقدن صکره دول معظمەنك نظر تصويبنه عرض اولنەرق آنلرجه قبول ايدلمسيله ١٨٧٤ سنەسنده مصرده نشر واعلان اولندی .

اوچنجی فصل

ملاحظات متممه

شرق اسکله‌لرنده ساکن فرانسه تبعه‌سنك عصرلرجه باشلیجه مدار حمایه‌سنی تشکیل ایتمش اولان والآن تشکیل ایتمکده بولنان قاپیتولاسیون معاهداتنك اشبو تاریخچه‌سنده ، معاهدات مذکوره ایله وجوده کلن قوانین ونظامات مخصوصه خطوه بخطوه تعقیب ایدیله‌رك اصل ومنشألرینه قدر ارجاع نظر اولنمش وبو منشأدن اعتباراً بونلرك کچیردیکی صفحات انکشاف یکان یکان تشریح وتحلیل اولنه‌رق خطهٔ مصریه‌دن مثال کتیرلمك صورتیله مدنیت اسلامیه یه تابع ممالك مختلفه‌ده حقوق دولك صوك ترقیاتی انظار دقته وضع ایدلمشدر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده بر شهر سکنه‌سنه قارشو بر معاملهٔ متقابله اولمق ویا سکان مذکوره طرفندن ابراز ایدیلن بر خدمتك مقابلنی تشکیل ایتمك اوزره آنلره قاپیتولاسیونلر طرز وشکلنده بعض معاهدات ومقاولات ایله بر طاقم معافیات مخصوصه تأمین ایدلدیکی امثال تاریخیه ایله ثابتدر . باخصوص تجارت بحریه ایله مشغول ملتلردرکه سیر سفائن وتجارت معاملاتنه کرمی ووسعت ویردکجه بر حمایه آلتنده یشامق لزومنی حس ایتمشلر وقاپیتولاسیونلر صورتنده‌کی معاهداتی قیمتلی بر آلت حمایه حالنه وضع وافراغ ایلشلردر. شرق ایمپراطورلغنك اثنای سقوطنده عثمانلیلر ، حقوق موجوده‌یه ومواقع مکتسبه‌یه رعایةً، ممالك مفتوحه‌ده یرلشمش اجانبك ، وطن اصلیلری اولان ممالکده جاری قوانین وعاداتك ظل حمایه‌سنده امرار حیات ایتملرینه مساعده کوسترمشلردر . تجارت ایچون شرقده متمکن اوروپالیلر فرانسه بایراغنك سایه‌سنده وآره‌لرنده خیمه نشین طرزنده یشادقلری اهالینك تعصبنه وارثی باربارلغنه قارشو سپر مدافعه‌لری اولان قونسولسلرینك زیر حمایه‌سنده اوله‌رق دشمن اراضیسنده بولنان بر نوع « مستعمر » حالنده طول مدت اوراده دمکذار اولمشلردر . معمافیه الك مؤثر وذیقیمت بر عامل مدنیت اولان تجارت ، اوزون مدت یکدیکرینه خصم نظریله باقان بو ایکی عنصری ، عصرلردنبری قلبلرنده جایکیر حسیات متقابلهٔ نفرت وعداوتی تدریجاً یمکه و ـ ملل قدیمهٔ بحریه‌ده دخی کورلدیکی وجهله ـ بینلرنده‌کی مناسباتی یواش

یواش توسیع وتکثیر ایتمکه سوق واجبار ایلدی. ایشته بوحال آرەدەکی کرکینلکك اسکی شدتنی غائب ایتمسنه سبب اولدی . زمان کچدکجه منافع عمومیهٔ مشترکەیی محافظه وصیانت ایتمك احتیاج وتمایلی سائر بالجمله ملاحظات وحسیاته غلبه چالدی. « اشتراك مال » قاعدهٔ اساسیەسنك لزوم قبول تطبیقی شرقده کوندن کونه متزاید برقوتله حس ودرك ایدلمسندندرکه اوروپا شرقك برکوشەسنده قونسلوسلق حق قضاسیله غیرقابل تألیف اولان براصول عدلیهٔ بین‌المللی تجربه ایتمکه امکان بولمشدر.

بو زمینه‌ده‌کی تجاربه ومصرده اصلاحات عدلیەنك تطبیقی ایچون وقت وقت صرف اولنان تشبثاته باقەرق عجبا نه کبی محاکمات واستدلالاتده بولنملی ؟ قاپیتولاسیونلر اصول وتشکیلاتنك آرتق افکار واحتیاجات حاضره‌یه توافق ایتمدیکنه ومدنیتك فتوحات جدیدەسی قارشوسنده محکوم زوال بولندیغنه‌می حکم ایتملی ؟

استقبالی کشف وتخمینه قالقیشمق، شبهەسزکه بیوك برجرأتکارلق کوسترمکدر. معمافیه دولت عثمانیەنك کرك شرائط حیات وموجودیتنك ، کرك تشکیلاتنده‌کی عیوب ونقائصك اوروپاجه معلوم اولمسی ، مطلق و فضولی بر استبداد آلتنده یشامغه محکوم اولان دولت مذکوره تبعهٔ غیر مسلمەسنك رفع وازالەسنه قطعیاً چاره بولنه‌میان دائمی بر امنیتسزلك ایچنده بولنمسی کبی احوال بالاده‌کی اسئلەیه قارشو شمدیلك اك مسکت بر جواب حکمنده‌در . حاکمیت عثمانیه آلتنده بولنان ممالك میاننده مدنیت عیسویەنك اسلام باربارلغنی شمدی‌یه قدر نصل یاری‌یاری‌یه آشیندیردیغنه دائر اك بلیغ مثاللری عرض وارائه ایده‌بیله‌جك بر مملکت وارایسه شبهەسزکه، خطهٔ مصریه‌در. اوروپانك فعالیت تمدنیەسنه مساعد برزمین اجراآت تدارك واحضار خصوصنده مصرجه کوستریلن تمایلات احرارانەنك بر نظیرەسنه شرقك جهات سائرەسنده تصادف ایتمك محالدر. هیچ بر یرده مستعمرلره بو درجه حسن قبول کوسترلەمشدر. ممالك سائرەنك هیچ برنده تجارت وصنایع عروق مختلفەیی یکدیکرینه او درجه مزج ایتمامش وخارجدن کلن مستعمرلر ایله اهالئ محلیه آرەسنده او قدر صیقی مناسبات وجوده کتیرمامشدر . بویله اولمقله برابر مصرده مستقل برقوهٔ عدلیه وجوده کتیرمك مقصدیله صرف اولنان تشبثلرك — کرك وقایع وحادثات سوقیله، کرك شرق دیپلوماتلرینك حیل ودسایسی تأثیریله — قوهٔ عدلیەنك نهایت زمامدارانك النده بر آلت تغلب وتحکم حالنی کسب ایتمسی ویا بتون امور عدلیەنك بر قید اوطەسنده کوریلن معاملات تسجیلیه‌یه منحصر قالمسی کبی بر نتیجه‌یه منجر اولمسنی منع ایچون اوروپا قابینەلری شمدی‌یه قدر

فوق‌العاده بصیرتکارانه طاورانمغه مجبور قالدقلری کبی الآن دخی تیقظ اوزره بولنمق مجبوریتنده‌درلر .

فرانسه حکومتنك اصلاحات پروژه‌سنی صوك درجه بردقت‌ایله تدقیق ایلمسی، بوپروژه‌نك تطبیقنی مصر حکومتی طرفندن لایعد تدابیر احتیاطیه اتخاذینه وابسته قیلمسی وکندی موافقتی‌ده بوکبی تأمینات ارائه‌سنه تعلیق ایلمسی قاپیتولاسیونلر اصولندن انحراف وتباعد ایتمکدن وبو درجه مهم بر مسئله‌ده وادیٔ تجدداته صاپمقدن متنفر اولدیغنك اك باهر بردلیلیدر . مصرده تطبیق اولنان اصلاحاته قارشو اورانك اهالیسنده‌آزچوق برحس اعتماد حاصل اولدیغی تجربه‌ایله ثابتدر . مع‌مافیه ترکیه‌ده عین حالك واقع اولمسنه احتمال ویرمك جائزمیدر ؟ کاوورلردن کلن هرشیئه قارشو برنفرت حس ایدن متعصب براهالی ایله مسکون اقطار بعیده‌ده اکثریت اوزره حکام عیسویه‌دن متشکل بر محکمه‌نك تأسیسنه قولایجه روی موافقت کوسترلمسنه عجبا امکان وارمیدر ؟ شبهه‌یوق‌که اوروپالیلرایله تأسیس مناسبات ایتمك وترکیه‌یی ممکن اولدیغی قدر شرق افکار وقوانیننه کشاد ایتمك املیله درسعادتجه جدی همتلر صرف اولنمشدر. بویله ایکن ۱۸۳۹ تاریخلی کلخانه خط شریفیله ۱۸۵٦ تاریخلی خط همایوندن بکلنن نتایج‌حسنه نره‌ده قالدی؟ اجانبك تأمین حقوقی‌ایچون تأسیس وتشکیل‌اولنان تجارت‌محاکم مختلطه‌سندن‌ومحاکم مذکوره‌یه مخصوص اولمق اوزره تنظیم ایدیلوب اکثر موادی فرانسه قانونلرندن اقتباس و ترجمه اولنان قانونلردن نه کبی ثمرات اقتطاف ایدلدی ؟ ظلم واعتساف آلتنده‌یشایان ملل واقوامه برزمانلر وعد اولنان اصلاحاتك اجراسنی تأمین ایچون اوروپا دها یقین برزمانده باب عالی نزدنده تشبثات و مراجعاتده بولندیغی صره‌ده باب عالی دولتلرك مطالباتنی اسعاف خصوصنده صانکه استعجال ومسارعتمی کوستردی ؟ حکومت عثمانیه تشبثات مذکوره‌یه اوروپانك وجدانی عصیانه کتیرن وعالم مدنیتی فتوحات وباربارلق زمانك اك شورشلی دوره‌لرینه رجوع وعودت ایتدیرن قانلی وقایع ایله مقابله ایتدیمی ؟ آچیق سویلیه‌لم : احکام اسلامیه ترکیه‌ده قوانین اساسیه ، اصول اداره ، اخلاق وآداب واحوال اجتماعیه اعتباریله اوروپانك ادراك وتخیل ایتدیکی طرز وصورتده عظیم برانقلابك وقوعنه مانع اك بیوك انکلدر .

احکام قرآنیه مسلمانلرك قانون اساسیسیدر. بوکتاب مقدس اسلام عندنده جاری ومعتبر بتون قوانین دینیه ومدنیه‌نك مصدرواساسیدر . بولایتغیر وغیرقابل

انحنا قانون ایله پك زیاده مستعد تحول وتبدل اولان جمعیات حاضره قانونلری آره‌سنده هیچ برنقطهٔ تماس، هیچ برنقطهٔ تقرب یوقدر. قرآن کریمك عالم اسلامده میدان آچدیغی تفسیراتك — که بوتفسیرات عالم اسلامك طرف طرف وزمان زمان دیگر برشکله گیرمسنه مساعد برطاقم مسالك ومذاهب حدوثنه سبب اولمشدر — مسلمینه دین خصوصنده آزچوق برسربستیٔ افکار واطوار بخش ایتدیکی وآنلره آره‌صره افکار جدیده‌یه تقرب ایتمك امکانی حاضرلدیغی زمیننده بعض طرفلرجه برمحاکمهٔ عقلیه‌ده بولنلمسی وارد خاطر اولمقده‌در. بویولده ادارهٔ افکار ایدنلرك نظردقتدن دور بولندیردقلری برشی وارایسه اوده اهل اسلام ایچون هرهانکیسنه انتسابی مباح اولان وآنجق مراسم دینیه‌نك طرز اجراسنجه یکدیگرندن برآز فرقلی بولنان مسالك ومذاهب مختلفه‌نك برکره مظهر قبول ورغبت اولدقدن صکره ذره‌قدر برتحول وتبدله اوغرامالرینك امکان خارجنده بولنمسیدر. براسلام برمذهبه سلوك ایتدیمی آکا مطاوعت ایتمکه واحکامیله عامل اولمغه مجبوردر. هیچ شبهه یوقکه عالم اسلامك اوروپا فنونیله، صنایعیله، اخلاق و عاداتیله حال تماسه گلمسی نتیجه‌سی اوله‌رق برچوق مسلمانلرده — کندیلرینی خلقك قسم اعظمنده موجود احتراصات وانفعالات دینیه‌دن وافکار قدیمهٔ باطله‌دن تنزیه وتجرید ایدن واوروپالیله برمقارنت وقوعنی تسهیله مدار اوله‌بیلن — آزچوق برسربستیٔ فکر واعتقاد پیدا اولدی. مع‌مافیه هنوز براقلیت تشکیل ایدن بو سربست فکرلی آدملرك یانی باشنده اوروپا ترقیاتنك، اوروپالیلرك دین خصوصنده‌کی ضعف اعتقاد ولاقیدیسنك ترکیه‌یه استیلا وسرایت ایتمسی تهلکه‌سی قارشوسنده خوف وحدت ایدن معتقد دیندارلردن عبارت برکتلهٔ جسیمهٔ ناس طوریور. بوندن طولاییدرکه اوروپا طرفندن دوشونولوب حاضرلنان وآز چوق برمقاومته رغماً ترکیه‌ده تطبیق ایدیلن اصلاحاتدن متحصل نتایج نه اولور ایسه اولسون بواصلاحات اسلاملرده‌کی تعصبی تنقیص وتخفیف ایده‌مز. عالم اسلام هیئت عمومیه‌سی و طبقات عمیقه‌سی اعتباریله اوروپا مدنیتنك روح وفکرینه قارشو دائما متحاشی وعاصی قاله‌جقدر.

مع‌مافیه بتون بو شیلره باقه‌رق ایکی عنصرك حال تماسه گلمسنی تسهیل ایده‌جك برنوع صورت تسویه وائتلافك بینلرنده، برگون گلوب، حصوله گلمسندن واوروپا مدنیتنك کندیسنه خصم اولان عنصر اسلامك تعصبنی تنقیص وتخفیف ایده‌ایده نهایت مسلمانلرك اخلاق وعاداتنی تصحیحه موفق اولمسندن قطع امید ایتمکمی لازم؟ فرانسه‌نك نفوذ خیرکاری ونعمتبخشاسی سایه‌سنده شرقده موجود فرانسه

مکاتبنك عددی کوندن کونه تزاید ایتدیکی دوشونولور وشبابنك قلبنی دها سخی وعالیجناب قیلان ، قوهٔ ذکالرینی برقات فضله انکشاف ایتدیرن ، دین ومذهب خصوصنده‌کی مساعده‌کارلقلرینی تزیید ایلین بومؤسسات تدریسیه‌نك ایفاایتدکلری علوی وانسانیتپرورانه رول نظر اعتباره آلنیر ایسه نهایت آره‌ده بر زمین ائتلاف حصوله کله‌جکنه انتظار ایتمك جائزدر .

هیچ بر مملکت یوقدرکه اوراده مکتبلر ترکیه‌ده‌کی فرانسز مکتبلری قدر — تدریساتك مکملیتنه هیئت متعلمینك حس فداکاریسی منضم اولمسی سایه‌سنده — قیمتدار بر ترقیات فکریه ومعنویه عاملی اولسون . استقباله طوغری ایلك یوللری آچمق واذهان شبابی ، عالم اسلامی برکون اوروپاملتلرینك حرکت‌وجریان ترقیاتنه کشاده بولندیرمق استعدادینی کوستره‌جك بر تکامله حاضرلمق خصوصنده ممالك عثمانیه‌ده‌کی فرانسز مکاتبنك ایفا ایتدیکی وبرکزیده دنیانك جهات سائره‌سنده‌کی مکتبلرك هیچ بری طرفندن یاپیله‌مامشدر . ترکیه‌ده انقلاب بر امر واقع حالنه کله‌نجه ، احتیاجات مستقبله دوشونیله‌رك قبول وتطبیق اولنان بر اصول تدریسك تأثیرات‌فوائد بخشاسی‌سایه‌سنده عصردیده افکار باطله ذهنلردن قلع ایدلدکجه عالم اسلام باتمش اولدیغی دیبسز مذلتهٔ استبداد ایچنده چیرپینوب قیورانمقده بر دوام اوله‌جق و نا تمام بر عدالتدن ، غیر معین و مبهم قوانیندن واساسنده بر چوق عیوب ونقائصی موجود اولان بر اصول اداره‌دن بر درلو تخلیص نفس ایده‌میه‌جکدر . عالم اسلام بوکبی احوال وشرائط ایچنده یشادقجه آنی حقوق عادیه‌دائره‌سنه ادخال ایتمك واوروپانك‌النده‌الك‌صوك بر آلت مدافعه‌واك قیمتدار بر تأمینات حکمنده اولان قاپیتولاسیونلرك فوائد ومحسناتندن فراغت ایتلك امکاننك جداً نظراعتباره آلنه‌بیلمسنه ، طوغریسی ، پکده احتمال ویریله‌من .

صوك

فهرست

صحیفه

٥ مقدمهٔ مترجمین

٦ مقدمهٔ مؤلف

برنجی قسم

١٠ برنجی فصل : قاپیتولاسیونلرك منشأی

١٨ ایکنجی فصل : ملل قدیمه‌ده قونسلوسلق تشکیلاتی

٢٣ اوچنجی فصل : ملل جدیده‌ده قونسلوسلق تشکیلاتی

٢٨ دردنجی فصل : ترکلرك استانبوله دخولی وبوندن متولد وضعیت حقوقیه

٣٥ بشنجی فصل : اهل صلیب محاربه‌لری ونتایجی

٤١ آلتنجی فصل : ممالك شرقیه‌ده‌کی فرنکلر وشرائط معیشتلری

٥٤ یدنجی فصل : سلطان سلیمان قانونی ایله فرانسه قرالی برنجی فرانسوا آره‌سنده عقد اولنان ایلك قاپیتولاسیون معاهده‌سی .

٧٠ سکزنجی فصل : سلطان سلیم ثانی ایله فرانسه قرالی طقوزنجی شارل آره‌سنده عقد اولنان ایکنجی قاپیتولاسیون .

٨١ طقوزنجی فصل : سلطان مراد ثالث ایله فرانسه قرالی اوچنجی هانری آره‌سنده منعقد اوچنجی قاپیتولاسیون .

٨٩ اونجی فصل : سلطان محمد ثالث و سلطان احمد اول ایله فرانسه قرالی دردنجی هانری آره‌سنده عقد اولنان دردنجی وبشنجی قاپیتولاسیونلر .

١١٣ اون برنجی فصل : اون اوچنجی لوئی دور سلطنتنده فرانسه و ترکیه آره‌سنده‌کی مناسبات .

١١٩ اون ایکنجی فصل : سلطان محمد رابع ایله اون دردنجی لوئی آره‌سنده عقد اولنان آلتنجی قاپیتولاسیون .

١٣٧ اون اوچنجی فصل : سلطان محمود اول ایله فرانسه قرالی اون بشنجی لوئی آره‌سنده عقد اولنان یدنجی قاپیتولاسیون .

١٦١ اون دردنجی فصل : فرانسه جمهوریتیله باب عالی آره‌سنده ٢٥ حزیران ١٨٠٣ تاریخنده عقداولنان مصالحه‌نامه

١٦٧ اون بشنجی فصل : لوئی فلیپ زماننده فرانسه حکومتیله باب عالی آره‌سنده ١٨٣٨ سنه‌سی تشرین ثانیسنك یکرمی بشنده عقداولنان تجارت معاهده‌نامه‌سی

ایکنجی قسم

صحیفه

۱۸۵ برنجی فصل : قاپیتولاسیونلردن تحصل ایدن وضعیت قانونیه
۱۹۲ ایکنجی فصل : قاپیتولاسیون اصولنك جاری اولدیغی ممالکده قونسلوسلق وظائفیله ممالك مذکوره‌ده‌کی فرانسه ملتی تشکیلاتی حقنده
۲۰۲ اوچنجی فصل : موادحقوقیه وتجاریه‌ده قونسلوسلرك حق قضاسی
۲۰۵ دردنجی فصل : فرانسزلر آره‌سنده‌کی دعاوی
۲۱۰ بشنجی فصل : فرانسزلرایله اجانب آره‌سنده‌کی اختلافات ودعاوی حقنده
۲۱٤ آلتنجی فصل : فرانسزلرایله یرلیلر آره‌سنده‌کی اختلافات ودعاوی حقنده
۲۱۷ یدنجی فصل : مواد جزائیه‌ده قونسلوسلرك حق قضاسی
۲۲۸ سکزنجی فصل : ترکیه‌ده اصلاحات
۲٤۵ طقوزنجی فصل : باب‌عالینك قاپیتولاسیونلر حقنده‌کی اعتراضاتی
۲٦۰ اوننجی فصل : ترکیه‌ده‌کی قونسلوسلر ایله مؤسسات دینیه‌یه کمرك رسومی ایچون بخش اولنان معافیات

اوچنجی قسم

۲۷۵ برنجی فصل : دولت عثمانیه‌نك ایالات قدیمه‌سنده قاپیتولاسیون تشکیلاتی
۳۰۲ ایکنجی فصل : حکومات بربریه‌ده‌کی قاپیتولاسیون تشکیلاتی
۳٤۷ اوچنجی فصل : ملاحظات متممه

علوم اجتماعیه و تاریخیه کتبخانه‌سی

نشر اولنانلر

غروش	جلد	اسامئ کتب	اسامئ محررین
٦٠	٣	تاریخ سیاسی ؛ عصر حاضرده اوروپا	علی رشاد بك
٣٠	١	ترکیا و تنظیمات ؛ دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتی	« «
٢٠	١	قاپیتولاسیونلر	اسکندر و علی رشاد بکلر
١٥	١	مصور تاریخ اسلام	م . رؤف بك
٦٠	٤	مدنیت اسلامیه تاریخی	ذکی مغامز بك
٢٥	١	اصول انتخاب	م . عطا بك

طبع ایدلمکده اولانلر

آبونه‌سی		
٢٠	١	ناپولئونك شرق سیاستی، سلیم ثالث و ناپولئون
٤٠	٢	مفصل مصور فرانسه اختلال کبیری تاریخی علی رشاد بك

اخطار . — کتبخانه‌مزك طبع و نشر ایتدیکی فهرستده مندرج شرائط دائره‌سنده علوم اجتماعیه و تاریخیه کتبخانه‌سی ایله علوم مالیه کتبخانه‌سنه داخل آثار و دیکر آثار حقوقیه‌یی تقاسیط معینهٔ شهریه ایله قارئین کرامه فروخت ایدر.

قناعت کتبخانه‌سی طرفندن نشر ایدیلن « علوم تاریخیه و اجتماعیه کتبخانه‌سی » نه داخل اولان آثار :

برنجی کتاب : تاریخ سیاسی ، عصر حاضرده اوروپا — مورخ شهیر (سه‌نیوبوس)‌ك فرانسه انجمن دانش کبیرنجه مظهر تقدیر و مکافات اولان بو اثر مهمی علی رشاد بك طرفندن ترجمه ایدلمشدر. تاریخ عمومی‌یه آشنا اولانلر ایچون توسیع معلوماته ، حقایق سیاسیه‌یی آکلامغه مدار اولدیغی کبی علی العموم تاریخ مراقلیلرینی ، سیاسیات عالمی الکرنتك ، ملل واقوام مختلفه‌نك استحصال حریت ومشروطیت ایدنجه‌یه قدر کچیردکاری ادوار مهمهٔ تاریخیه‌یی بیلمك ایستینلری بشقه کتابه احتیاج براقمیه‌جق صورتده مستفید ایدر ، علی الخصوص تاریخ سیاسی تدریس اولنان مکاتب عالیه طلبه‌سنه صورت مطلقه‌ده لازمدر. بیوك قطعه‌ده ، ایی کاغد اوزرینه نفیس برصورتده مطبوعدر. اجزا اوله‌رق فیئاتی ۶۰ اعلا مجلد ۷۰ غروشدر .

ایکنجی کتاب : ترکیا وتنظیمات — دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتی

بونام آلتنده علی رشاد بك افندی طرفندن ترجمه ایدلمش اولان بواثر فرانسه حکومتنك استانبول سفراسندن (آنکه لهارد) طرفندن قلمه آلنمش مهم براثردر . بو اثرك قیمت تاریخیه‌سندن فضله اجانبك اصلاحات عثمانیه‌یی نه‌صورتله تلقی ایتدکلرینی وبوخصوصده‌کی نقطهٔ نظرلرینی پك آچیق برصورتده کوستردیکندن قارئین عثمانیه‌نك پك دقتله مطالعه ایتملری لازم کلن براثردر . ذاتاً بواثری طبع ونشر ایتمکده‌کی باشلیجه مقصدمز اوزمانلرده عثمانیلرك اوروپا افکار عمومیه‌سنده اشغال ایتمش اولدقلری موقعی کوسترمکدر . فیئاتی مجلد ۳۰ غروشدر .

اوچنجی کتاب : مصور تاریخ اسلام عربلرك ترقیات فکریه واجتماعیه واقتصادیه‌سیله حکومت اسلامیه‌نك صورت اعتلا وانحطاطندن باحث ومتعدد رسملرله مزیندر . مؤلفی مشاهیر علمای اسلامیه‌دن وانکلتره مسائل شرقیه جمعیتی اعضاسندن سید امیر علی در . دارالفنون معلملرندن محمد رؤف بك طرفندن غایت معتنا برصورتده ترجمه ایدلمشدر . برنجی جلدك فیئاتی مجلد اوله‌رق ۲۰ غروشدر. ایکنجی جلدی طبع اولنمقده‌در .

دردنجی کتاب : قاپیتولاسیونلر — دولت عثمانیه ایله اوروپا حکومتلری آره‌سنده منعقد قاپیتولاسیونلرك تاریخ ومنشأی حقنده معلومات مفصله‌یی وبتون عهود عتیقه صورتلرینی حاویدر . مترجملری علی رشاد واسکندر بکلردر . فیأتی ۲۰ غروشدر.

بشنجی کتاب : ناپولیونك شرق سیاستی ، سلیم ثالث وناپولیون — ناپولیونك شرقه قارشو اولان وضعیت سیاسیه‌سیله اهمیتی حقنده معلومات مفصله‌یی محتویدر . مترجمی : کوپریلی زاده محمد فؤاد بکدر. دردست طبعدر .

آلتنجی کتاب : مدنیت اسلامیه تاریخی — زکی مغامز بك طرفندن ترجمه ایدیلن بو اثرك مهمك اوچنجی جلدی انتشار ایتمشدر . بو اثرك درجهٔ اهمیتی (۱) ، (۲) نجی جلدلرینی مطالعه ایدنلرجه معلومدر . بش جلددن مرکبدر. درت جلدی نشر اولنمشدر. فیئاتی ۴۰ غروشدر . بشنجی جلدی طبع اولونمقده‌در .

یدنجی کتاب : اصول انتخاب — ملل مختلفه‌ده جاری اولان انتخاب اصولنك مقایسه‌سیله تدقیقات علمیه وسیاسیه‌یی حاوی وممالك عثمانیه‌ده‌کی اصول انتخابی مصور برتألیف جدیددر. مؤلفی فرانسه اقاده‌می اعضاسندن رائول دولاغراسه‌ری ومترجمی اصلاحات مالیه قومیسیونی اعضاسندن محمد عطا بك افندیدر . فیئاتی ۲۵ غروشدر .

3 1761 07476850 8